Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Sanctorij Commentariorum in Artem Galeni

Partes III.

XV in GAL. SANC. 1630

1 | 7 | 285

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

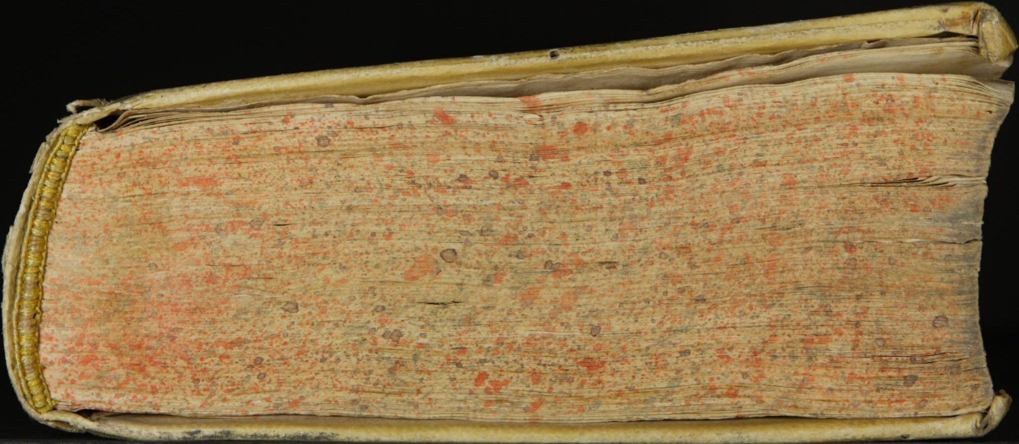

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

1. 7. 285

M.7

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Frac. Melioris 33

XV

in GAL · SANCT

1550

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

SANCTORII SANCTORII

OLIM

IN PATAVINO GYMNASIO MEDICINAE THEORICAM ORDINARIAM PRIMO LOCO PROFITENTIS

COMMENTARIA IN ARTEM MEDICINALEM GALENI.

Ad Illustrissimum, & Excellentissimum

ANDRAEAM MAVROCENVM

Academiæ Patauinæ Moderatorem.

Multa in hac noua editione ab ipso Auctore addita & emendata.

VENETIIS, MDCXXX.

APVD MARCVM ANTONIVM BROGIOLLVM.

Superiorum permissu, & Priuilegijs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ILLVSTRISSIMO,

ET EXCELLENTISSIMO
ANDREÆ MAVROCENO,
ACADEMIÆ PATAVINÆ MODERATORI.

Sanctorius Sanctorius.

SI vllo vnquam tempore excellentis ingenij virorum æterna digna memoria ad omnem transmissa posteritatem monumenta eximiæ tam virtutis, quàm auctoritatis Heroum tutelare patrocinium, vt sibi opportunè necessarium expostularunt, hoc certè præsenti nostro indies decrescente, & in senium quasi quoddam declinante sæculo iure optimo requirere videntur. Ego Tuæ amplitudini hæc mea commentaria in ar. Medicinalem Galeni tanquam meo fautori dicata volui & consecrata, eaque tua fautrici aura aspirante recreata in publicum prodeunt orbis Theatrum. Fortunata profectò, quod talem, tamq. propitium sibi, ac indefesè assistentem nacta fuerit defensorem, & omnium ornatum Myrmecia scientiarum, & artium bono omine suo sit sortita tutorem. Constans apud omnes totius Europæ literarum laude florentes viros est fama, te politioris literaturæ, grauioris etiam philosophiæ, tum intimos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

pariter latentis ſapientiæ receſſus humano auſu ingredi ſolitos, penetraſſe. Teſtis eſt locupletiſſimus, & minimè fallax Sereniſſimus inclytæ huius Reipublicæ Senatus, qui cunctorum præcellentis ingenij tui doctorum vnanimi proditam conſenſu iam pridem cenſuram, ſuo recenter iudicio voluit confirmatam: qui ob id præuio inſigni delectu habito, Hiſtoriographi munus publicum in te voluit tranſlatum, non alijs profectò conferri ſolitum, quam ijs, quos excellens ingenium, acre iudicium, & aſſidua multiplicis, variæq. lectionis exercitatio ſingulari cum laude omni commendatos reddidit immortalitati. Vt non immeritò ſumma elaboratos induſtria, omnigenaque eruditione conſperſos Hiſtoriarum Theſauros feliciſſimo, & maximè deſiderato partu propediem te editurum, ſperemus. Hinc etiam factum eſt, non diſpari à prima eiuſdem inclyti Senatus ſententia, vt publica frequenter honorifici gradus, & maximi etiam ponderis munia tibi, ſic rei literariæ potiſſimum Patauinæ Præfectura ſæpènumero fuerint collata. Accedit & ſecundo huius operis felicitati, ſummæ bonitatis, fideiq. vnicum bonis omnibus ad imitationem propoſitum exemplar, in ſui tutelam ceſſiſſe. Quis enim tuæ eſt neſcius vitæ hactenus innocenter tranſactæ? Cui etiam vel minimo licet conciuium tuorum placidiſſimi mores, mixta cum inſigni comitate bonitas, cum affabili grauitate familiaritas, cum genuina pietate religio, cum reliquis lubricæ iuuentutis irritamentis pugna perpetuo exercitata, & laudabili obtenta cælibatus ſemper cum triumpho victoria, ſunt ignota? Hæreditario certè quodam iure inter Gentiles non paucos tuæ iſtius familiæ perilluſtris Maurocenæ hæc ſplendeſcunt decora. Recens eſt Illuſtriſs. fratris tui NICOLAI incomparabilis ſanè Viri apud omnes, & viridis adhuc memoria, quem vt veram ſemper, probitatis, innocentiæ, eruditionis, & prudentiæ Ideam Ampliſſimus hic Senatus obſeruare nunquam deſtitit, ita Ciuitas eum tota ſicut viuum antea continuo admi-

rata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

rata fuit, ſic eundem veneratur, ſuſpicit, & vndequaque etiam deprædicare non deſinit defunctum. Ad extremum, hoc qualecunque ſit opus noſtrum ſi defenſorem ſtrenuum, longaque annorum ſerie non fido minus, quam ſyncero ſemper conſtantis amicitiæ fœdere coniunctum, req uirat: ſuis abundè deſiderijs factum ſatis, vt fateatur neceſſe eſt. Iactent quantum velint ſuos cum Oreſte Pylades amicos ſupremæ antiquitatis ſæcula: ſuos deprædicent præſtantiſſimorum hiſtoriæ ſcriptorum deriuati ad nos commentarij Gracchos, & Bloſios, Damones, ac Pythios, tum ſi quos recenſet alios indefeſſæ, ac conſtantis amicitiæ fidiſſimos cultores, priſca omnis maiorum vetuſtas. Quæ mutua viciſſitudine inter nos fratremque meum ISIDORVM Sanctorium Iuriſconſultum à primis ætatulæ accreſcentis (vt ſic dicam) primordiis interceſſit familiaris conſuetudo, honeſtis vitæ actionibus tranſacta, Harmonicis Muſices concentibus in ſtudiorum leuamen exercita, artium libero homine dignarum diſciplina indies, & inceſſanter continuata, linguarum Latialis pariter, & Atticæ elegantia inſigniter ornata, grauioribus deinde ſtudiis gradatim adaucta, in eam honoris, & meriti ſegetem, & ità quidem amplam excreuit, vt nunc vberi cum fenore profundioris doctrinæ, & ſolidioris ſapientiæ Matheſeos, Philoſophiæ, & Iatrices etiam præconio ſplendeſcens, ſe ſe palam doctorum vndique cætui cum immortali nominis tui gloria oſtendat vniuerſo, ita quidem, vt publici iuris factum hoc Opus, prelatis tam illuſtris, & generoſi nominis inſignibus ornamentis, tantiq. refulgens titulis patroni, eorundem in me aliquem coruſcaturum ſplendorem certa quadam ducar in preſens confidentia; eorumque ſimul micantibus radiis intercedentibus fatale odium omne æmulantis turbę Ariſtarchorum labores quoſque bonorum dente canino arrodere ſolitorum maledicta ſtupefacto dentium acumine penitus illidendo illudentur. Suſcipe igitur Illuſtriſſime Senator noſtra-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rum quas tibi offero vigiliarum clemens patrocinium, & qua cunctos assoles de literis bene meritos (ipse tu literarum omnium laude celeberrimus) benignitate complecti, in tua patiaris clientela, hæc etiam nostra licèt mediocria conquiescere: hoc facto nil mihi poterit in rebus humanis euenire iucundius, nil gratum, & acceptum magis: quod indubiè te facturum, tua mihi insignis illa etiam ab omnibus passim vnicè prædicata pollicetur humanitas. Supremi id fauoris tui erit & patrocinij, mihi verò in te singulari semper obseruantia colendo haud contemnenda præbebit in futurum incrementa clienti. Vale Heros inclyte, & diu felix viue.

Venetijs anno Virginis puerperij 1612. ipsis Kal. Nouemb.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

IN LAVDEM AVCTORIS.

QVEM Medicina librum votis poscebat Amicis
Exoptatus adest, magni sectator honoris
Auctor Sanctorius, quo non præstantior alter
Doctrina ingenioq. valens, qui stemmate clarus
Illustrem stirpem multis virtutibus ornat,
Et splendet sidus nostri mirabile secli.
Edocet hoc Auctor libro penetrare latentes
Causas, & morbi occultos prædicere casus,
Tam varium Pandora genus non Pixide fundit
Morborum, quin ipse sua hoc non arte repellat:
Hoc disces lector dare pocula mixta salubri
Succo, atque ægrorum properantia sistere fata.
O fœlix scriptor, cuius monumenta laborum
Non vnquam poterit Parcarum rumper forfex:
Nam cum Viuentum liceat reuiuiscere nulli
Æsonis in morem, saltem sublimior esse
Concessum scriptis, pereunt æs, purpura, gemmæ,
Librorum est æternus honos, est fama perennis
Sidera dum Cœlum, dum Quadrupedesq. fouebit
Terra parens, aer volucres, atque æquora pisces
Sanctorio Æternum digni referentur honores.

Antonius Aloysius Aldreghettus Philosophus, & I.V.D. & in Gym. Pat. inst. Interpres.

ALE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ALEXANDRI BRVTI
Epigramma
IN LAVDEM AVCTORIS.

REx superum culpa primorum pressa parentum
Aspiciens hominum languida membra malis.
Instituit MEDICAM morbis quæ subleuet ARTEM
Corpora, reddatur qua sua cuique salus.
Hanc cæca inuoluit nocte inuidiosa vetustas,
Plurima quæ properans obliuione tegit.
SANCTORIVS Phœbi claro de semine natus,
Hinc tenebras simili lumine quasque fugat.
En sacræ proprios Arti nunc reddit honores,
Pęonia scribens hæc monumenta manu.
Stamina iam ducent hominum longissima Parcæ,
Iam cernet lætos ægra senecta dies.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

SCIPIONIS GRAMONTII

In Eruditum Doctoris SANCTORII opus

OGDOASTICHON.

ISTRIA te genuit, sed non venit inde propago
Namque Forum Iuli gaudet habere genus
Ingenij mirabar opes, doctamque Mineruam,
Et non sublestæ nobile mentis opus
Vt magnum Paruæ lumen descluseris arti
Pæonia reserans scrupea tesqua manu.
Sed Patriam aspiciens mirari desino, quippe,
Parua Solo, Ausonijs nil nisi grande tulit.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΣ ΤΟΝ αὐτόν.

Ἐν μικρῷ τέχνᾳ μέγα ἔργμα χάραξε γαληνός
Καὶ πολλὴν ὀλίγαις ἰδμοσύνην σελίσι.
Ἄλλα γε κεῖτο νέοις ἔργον σκοτιόεν τε νεκρόν τε
Ὦ, μέγα Σαγκτόριος φῶς τε βίον τε φέρε.
Σαγκτορίου μείζω ἄρ᾽ εἴπω ἠδὲ γαληνόν,
Ὃς κείνου καμάτους ῥέξε φαεινοτέρους·

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

EPIGRAMMA.

AD

Perillustrem, Clariss. Præstantiss. & Excellentiss. Virum,

D. D. SANCTORIVM SANCTORIVM:

In Commentarijs suis Artis Medicinalis

QVAE.

Hac nova & secunda editione, plurimis
rebus notatu dignis, illustrata,
aucta & locupletata
fuere.

Res eadem, haud eadem, nunc extat quæ fuit ante,
SANCTORIVS aliam faciens nunc forma novatam.
Vt formam informem, fœtus cùm sæpè relambit
VRSA, quod est, & non, prodit & amplificat:
Talis & SANCTORIVS, sua nunc dùm scripta fœcundat
Nectaris innumera Dicta legenda tradit.
Vtque feruntur apes in mellea pascua florum,
Sic hac lectores in tua scripta ruunt:
Et veluti dulces succos in floribus ipsis
Quærit & inventos sedula carpit apis:
Sic quoque te lector relegens hunc auspice librum,
Carpit de studijs commoda multa tuis.
Ast nihil his scriptis quisquam queat addere quidquam, aut
Demere, nunc summum namque coronin habent.
Tantæ molis opus, natum fœlicibus astris,
Ibit in immensos oevi venientis honores.

Beneuolentiæ & grati animi ergò Paulus Paravicinus de Capellis
Vulturæno Berbennensis Medicinæ studiosus Sanctorij
discipulus P. Venetijs ipsis Maij Kal. MDCXXX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

INDEX QVÆSTIONVM

Quæst. 1. De Inscriptione.
2 De intentione.
3 De proportione.
4 De ordine.
5 De subiecto.
6 De diuisione medicinæ.
7 De diuisione libri.
8 Quid per doctrinas intelligat Gal.
9 Quid intelligat Galen. per doctrinas ordini inhærentes.
10 Quid intelligant Expositores per finis notionem.
11 An ordo, seu doctrina definitiua sit diuersa à compositiua, & resolutiua.
12 An præter tres doctrinas detur doctrina diuisiua.
13 Cur diuisio nihil doceat.
14 De sectis Medicorum.
15 De definitionibus medicinæ.
16 Quid per salubre, insalubre, & neutrum intelligat Galenus.
17 An dentur corpora neutra.
18 De numero capitum exorientium à definitione medicinæ.
19 De partibus similaribus.
20 De natura temperamenti.
21 An detur temperamentum æquale ad pondus.
22 De numero temperamentorum.
23 An salubre nunc sit à genere tali.
24 Quod corpus ex omnibus sit peioris conditionis.
25 Quid intelligat Galen. per saluberrimum, & insaluberrimum.
26 An neutra conualescentiæ, & decidentiæ sint neutra nunc secundi significati.
27 An omnes quatuor primæ qualitates sint actiuæ, vel duæ actiuæ, vel duæ passiuæ, & quomodo.
28 De vtilitate tractatus de corporibus.
29 Ostenditur rememoratiua, & prognostica signa desumi ab effectu præsenti, & non à præterito, vel futuro.
30 An corpus saluberrimum magis resistat causis morbificis, quam corpora intemperata contraria.
31 De latitudinibus.
32 De pilorum natura.

33 De vnguibus.
34 An pertineat ad medicum considerare vbi sit anima.
35 An quatuor sint corporis animati principia, vt dicit Gal. vel vnum vt dicit Arist.
36 An facultas influat per spiritus, vel per radios.
37 An detur spiritus naturalis pręter animalem, & vitalem.
38 An motus cerebri fiat ab arterijs, vel à substantia cerebri, vel ab alijs causis.
39 A qua parte cerebri sensus, & motus proueniant.
40 An facultates principes cerebri prodeant à substantia similari, vel dissimilari.
41 An neruus actiuus possit amittere sensum, & non motum.
42 Cur surdi à natiuitate sunt muti.
43 An sensus percipiant suam sensationem.
44 De numero actionum cerebri habentium principatum.
45 Vbi sit sensus communis.
46 An operationes principes in cerebro sint loco distinctæ.
47 An operationes principes pendeāt à cerebri cōformatione.
48 De aurium sordibus.
49 De generatione coloris.
50 De natura, & differētijs colorū.
51 De canitie.
52 De crispitudine.
53 De caluitio.
54 Quid intelligat Gal. per habitationem habentem bonam temperiem.
55 Quid intelligat Galen. per humores proportione respondentes temperaturæ cerebri.
56 Quod clima sit temperatius.
57 An odores calefaciant & grauent cerebrum.
58 An processus mammillares sint præcipua pars organi odoratus.
59 An oculi nigri, & albi indicent temperaturas.
60 De temperatura cordis facta collatione ad cutim.
61 A qua causa immediata fiat arteriarum pulsatio.
62 De causis pulsuum, & à quibus fiāt pulsus tardi rari frequētes celeres maximi & minimi.
63 An respiratio sit motus voluntarius, idest animalis, vel naturalis.
64 An latitudo venarum, vel angustia per se indicent iecoris temperaturam.
65 De indiciis humorum quantitate, seu qualitate peccātiū.
66 An vrina & pulsus sint propria inditia omnium pręduminantium humorum.
67 De syndrome locorum indicantium dominium peccantium humorum.
68 De locorum syndrome indicante bilis abundantiam.
69 De locorum syndrome ex qua colligimus pituitæ dominiū.

De

70 De locorum ſyndrome indicante dominium melancholiæ.
71 De ſyndrome indicante Polyęmiam.
72 De muſculorum generatione.
73 An mulier ſit calidior mare.
74 A qua parte ſemen decidat.
75 An ſemen ſimul ſit efficiens, & materia prima conceptus.
76 De virtute formatrice.
77 De ſimilitudine filiorum.
78 De pinguedine.
79 Cur aqua calefacta citius congeletur.
80 An moderata temperatura ſemper edat operationem perfectiorem aliis temperaturis, & magis reſiſtat.
81 An temperamentum æquale ſit longioris vitæ, quam aliæ temperaturæ.
82 De ſecundis humiditatibus.
83 An ſimilia ſimilib. cõſeruētur.
84 De cauſa appetitus.
85 Per quas vias aciditas feratur à liene ad ſtomachum.
86 De Aceto.
87 Aciditas cui per ſe conueniat.
88 An vētriculus nutriatur chylo.
89 An chylus magis à ventriculo, quam à viſceribus illum circunſtantibus fiat.
90 Meth. de ſignis temperaturarum viſcerum.
91 An pulmo ſit calidior, & humidior.
92 De motu pulmonis.
93 An dolor ſit operatio læſa.
94 De cauſa prima, & immediata doloris.
95 An dolor ſentiatur ab aliquo ſenſu.
97 Sexaginta ſympathiæ, & idiopathiæ humani corporis ex Galen. & anatomiæ arcanis deſumptæ.
98 De organo tactus.
99 An motus ſymptomatici ſint omninò inutiles.
100 Quomodo natura rei inſinuet intentionē cauſarū ſalubriū.
101 Oſtenditur vnum indicare ſolum vnum.
102 De Qualitatibus occultis, quę agunt tota ſubſtantia.
103 De numero coctionum, & de illarum excrementis.
104 Breuis digreſſio de vrinis.
105 An cœna ſit prādio liberalior.
106 Dubitationes an coit' cõferat.
107 De tēpore opportuno coeūdi.
108 Ad quod morbi genus reducatur lapis in veſica.
109 Digreſſio de putredine.
110 Quid ſit concoctio.
111 An auerſio per diſtantiſſima ſit conditio, quæ conueniat per ſe reuulſioni.
112 Quid per rectitudinē ſeruādā in reuulſione intelligi debeat.
113 Quid intelligendum ſit, dum dicimus reuulſionem fieri per vaſa communia.
114 An auerſio humorum ad originem ſit conditio, quæ conueniat per ſe reuulſioni.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

115 In quibus conueniant, & quibus differant reuulsio, & deriuatio.
116 An reuulsio conueniat non solum fluentibus, verum etiam fluxis, & fluxuris humoribus.
117 A quo indicetur mistio sanguinis.
118 De ordine, & potestate indicantium.
119 Disputatio contra Fallopium, Trincauellium, & Argenterium de solutione continui.
120 De Hyporrysi, siue de subfluxione.
121 De generatione morbi.
122 Per quas via pus empyricorum expurgetur per vrinam, aut per aluum.
123 Digressio de virtute attractrice per substantiæ similitudinem.
124 Quid intelligat Galenus per anastomatica.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

INDEX RERVM, ET SENTENTIARVM IN HOC OPERE CONTENTARVM.

A

ABstergentium esse remouere humores, a loco, vbi sunt inuiscati. col 1463. A
Abscessum ab Apostemate differre. 1517. D
Acachias & nonnulli alij insufficientiæ notantur. 1. A
Acetum licet frigidum, cur febricitante non iuuet. 1510. D
Acetum cum sit siccum, cur sedet sitim. 807. D
Acetum à qua causa fiat, & cuius naturæ sit. 832. D
Acetum fit dum aquauitæ euolat. 838. D
Acetum quomodo singultum sedet. 945. B
Accidẽs quomodo a Græcis dicatur. 181. A
Accidens inseparabile differt à proprio. 553. A
Acidus sapor per se pituitæ non conuenit. 839. B
Aciditas tribus modis per accidens alicui tumori conuenire potest. 836. D
Actum esse eiusdem cuius est potentia, & vice versa. 1453. B. C
Actus affectionum in nullo modo dicendi per se prædicantur de suis subiectis. 88. D
Actiones quomodo differant à factionibus. 97. A
Actio duplex est. 97. B
Actiones omnes à partibus similaribus dependent. 184. c. 400. B. 266. D. 261. B
Actio in qualitatibus duplex est, vniuoca, & æquiuoca. 211. C
Actiones imbecilles in magnis distantijs dupliciter considerantur. 267. C. D.
Actiones animales conueniunt partibus similaribus. ibid.
Actiones omnes an lædi possint. 916. D
Aer natura imputrescibilis, quomodo putrescat. 1100. C
Aerem ob eius continuam necessitatem, magis alterare cæteris sex rebus non naturalibus. 1145. A
Aerem alterandi modus in quamcunque qualitatem. 1146. D
Aerem temperatum diei, qui neque horrorem, neque sudorem mouet. 1147. C
Aerem temperatum non sub vno Climate tantum, sed vbique dici talem posse, cum relatione. 1150. D
Aeris temperaturam instrumento arte facto dimetiri posse. 1152. A
Aeris gradus in caliditate, & frigiditate dimetiendi modus. 1209. D
Aeris humiditas, quomodo percipi possit. ibidem.
Aegritudinis futuræ indicia. 1019. C
Aegritudinibus, partim factis, & partim fiendis sistendum esse curantibus factam, & præseruantibus futuram. 1303. D
Aegritudinum causam fouentem, prius esse remouendam. 1305. C
Aegritudinis factæ & fientis (vt est Febris)

b

bris duo esse remedia, euac. & alter. 1304.C
AEgrotatiuũ an prædicetur de ægro. 85.C
AEgri post morbum, an sint reducendi ad statum primigenium. 222 D
AEgrorum fides erga medicum maximè conducit ad sanitatem recuperandam. 238.A
AEqualitas in temperamentis tripl. consid. 140.B
AEtatum distinctio quænam sit. 493.C
AEtates non semper definiunt annorum numerum. 494.B
AEtas Consistentiæ quænam sit. 495.A
Affectus animi, cur statuantur causæ cuiuscumque mali in corporibus. 1188.D
Affectum factum & fientem in vicem distinguit, ex eo, quod factus, non pendet à causa, fiens verò pendet & remouetur eam ablatam. 1268.B
Affectuum in fieri non esse morbũ. 1270.A
Affectuum vnius vnicum tantum esse contrarium specificum. 1292.A
Affectuum indicantem venæ sectionem esse illum, cui missio sanguinis est contraria. 1359.D
Affectibus complicatis, quomodo sit procedendum. 1367 C
Affectus preter naturam prædicantur in secundo modo dicendi per se. 37.C
Affectus omnes non possunt deffiniri, nisi per subiecta propria, ex Arist. 88.D
Affectus interni & occulti, qua methodo dignoscantur. 227.C
Agerasia idest insenescentia cur non detur. 1090.B
Alimenti deffectum per se exsiccare, per accidens humectare posse. 1219.B
Alterantia esse illa, quæ humores, ad benignum, & naturalem statum reducere possunt. 1304.D
Alterantia serapia, potius nocere, quam iuuare non expurgatis primis vijs. 1310.C
Alterationem humorum esse eorum coctionem collumna. 1315.B
Aloe senibus non conuenit. 631.A
Anatomes cur non comprehendatur in arte medicinali. 5.B
Anatomiæ cognitio medico omnino necessaria est. 993.B
Anastomatica significare præparantia. 1496.C
Animæ deffinitione præcognitam, facilius cæteræ affectiones dignoscuntur. 12.B
Animæ sed is inquisitio an ad medicum pertineat. 328.A
Anima rationalis non est virtus formatiua in semine existens. 728.C
Animæ sedes vbi nam sit opiniones, variæ. 329.A
Anima vegetatiua, nec anima mundi, nec cholcodea potest esse virtus formatrix. 731.B
Animalis spiritus an differat à vitali. 337.D
Animi passiones, qua ratione calefacienda. 469.D
Animales spiritus in oculis & lucidi. 542.A
Animi mores insiti indicant temperaturã, sed non acquisiti. 608.C
Animi affectus longe maiorem commotionem in corpore parere, quam quæuis ipsius corporis agitatio violenta, ex Platone. 1.23.C
Animi motus immoderatas duobus modis lædere per spirituum corruptelam, ex quo calorem, & per caloris concentrationem, ex ira, mærore. 1188.C
Animi affectus immoderati exsiccant omnes. 1220.D
Angustiæ species quinque à Galeno enumerãtur, nempe, Obstructio: Conpressio: Coalescentia subsidentia & occlusio, addit alibi constipationem. 1465.B
Angustiam intestinorum ex induratis fæcibus, vt colicum, curari prius emollientibus, mox vero acribus medicamentis. 1466.A
Antiqui laudantur à Gal. indistinctione signorum. 237.B
Appetitus fit, vel à penuria alimenti, vel à copia humoris acidi. 824.A
Apollo cur dicatur medicinæ inuentor. 64 A
Apostema quomodo generetur. 1517.C
Apostema curari euacuatione. 1518.A
Apostema sub se continere omne morbi genus. 1518.C
Apostemati incipienti prius euacuationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

corporis secundo reuulsionem tertio repercussionem, & quarto digestionem conuenire. 1533. B
Apostematis character esse sang. m.ssi.& capillaribus venis ad spatia & porositates. 1546. C
Aqua calefacta cur citius congelatur. 789. C
Aquæ duplex frigiditas interna & externa. 213. A
Aquæ an proprium sit frigiditas vel humiditas. 212 C
Argenterij argumentum vaniss. contra Galenum. 178. A
Ars Parua cur sic dicta: opinio Haly, Plusquamcommentatoris: & Montani. 2. B.
Ars Parua assimilatur homini, & cosmographiæ. 3. A
Artis medic. nomen cur non conueniat etiam lib. de constit. artis. 4. A
Ars medic. nullam habet proportionem, cum alijs libris. 8. A
Ars medic. non est verum compendium medicinæ. coll. 8. E. item 9. A. 10 B
Arti medic. omnia illa qui à Galeno tractantur in alijs libris, commodè reduci possunt. 11. C
Artes subiecta propria non habent. 12. E
Artis subiectum est ipse finis. 13. B
Artis medic. subiectum quodnam sit opinio Montani Auerrois, & eius refutatio. 13 D
Artis medic. lib. diuisio. 20. B
Ars medicinalis cur à Galeno composita sit. 22. D
Artes omnes sunt tradendæ ordine resolutiuo. 32. D
Artes operantes seruant ordinem compositiuum. 38. A
Artes omnes sunt vel docentes, vel operantes. 43. D
Artis med. capita ex definitione desumi. 112. B
Arti nihil additur inueniendo particularia. 119. A
Argumentum ex insufficienti partium enumeratione sine demonstratione non concludit. 59. D
Aromatum suffitus est remedium intemperiei frigidæ, secundum Aristotelem. col. 468. B
Arteriarum pulsatio à qua causa immediata fiat. 560. E
Arteriarum siccitas fit tribus de causis. 580. a
Arteria an sit pars similaris. 129. B item. col. 182. E
Asperitatem & leuitatem fieri, à duplici causa, interna & externa. col. 1510. a
Asperitatem tolli abstersiuis primo modò, secundo modo lenientibus: humidis: lentis: & morsu carentibus. 1508. B
Attractrix nimia caliditatem indicat. 342. C
Attenuantia respicere humorem crassum. & melancholicum. 1464. a
Attractionem, non fieri à vacuo, nisi per accidens. 1529. C
Attrahentia vehementer quæ sint. 1605. B
Auicennas quo ordine tractet medic. 33. D
Auerroes quo ordine vsus sit in lib. collig. 33. C.
Auicennæ falsa conciliatio de principatu membrorum inter Arist. & Gal. 184. C
Auditus non pertinet ad partem capitis anter. 371. D
Aurium sordes à quo fiant. 411. C
Aures cur in pudore rubescant. 413. a
Auster nocet capitibus calidis & humidis. 505. a
Audatia quomodo differat à Fortitudine. 559. a
Audacia duplex est. ibid. B

B

Balneum ante cibum conualescentibus admitti posse. col. 1628 D
Bezoartica vanissima in febribus apostematum, vt & boli cordiales. 181. C
Bilis atra licet acida in appetentiam tamen excitat; ob mordacitatem. 816. A
Bilis species septem. 616. C. 659. B
Bilium differentia, ex Gal. ibid.
Bilis sola nec tumorem, nec pondus inducit. 672. C
Bilis atra triplex. 620. C
Bilem & melancholiam, non esse capaces coctionis alimentalis, vt pituita; posse tamen conquoqui coctioni imperfecta quatenus à natura vincuntur. 1327. a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Bilis Porracea est neutrum per participationem. 107.a
Bilis flaua etiam in corporibus sanis adest. 619.A
Bilis flaua colligitur tantum in Vesicula ibidem.c
Bilis flaua dominatuo etiam in ætate consistenti. 620.a
Bilis flaua cur plurima in temperatura calida & sicca hepatis. col. 638.c & 640.c
Bilis atra non fit in corpore sano. colum. 638.d
Bilis abundantia quibus inditijs deprahendatur. 669.a
Bilis generãs dispositionem, quibus notis deprehendatur. 670.d & 671.a
Blæsam figuram crurum esse dum crura sunt adeò obliqua, vt genibus ferè se tangant, & pedes admodum inter se distent. columna 1241.b

C

Cachoetici vlceris curatio. columna 1447.d
Cæcus a generatione quomodo non sit boni ingegni. 373.a
Calculus diureticis non minuitur. colum. 1471.
Calculus paruus non frangitur aquis Thermalibus, sed dimoueri potest. colum. 1472.
Calculi renum non semper fiunt à caliditate. 631 b
Callus est naturæ media inter os & carnem esseque rem mortuam. colum. 1427.
Callus recens distortus frangitur & nouus fit. 1457.
Calida constitutio respectu corporum frigidorum non est causa morbifica, sed salubris. 284.d
Calidæ intemperiei signa indicationes & remedia. 1449.a
Calidi actio vniuoca & æquiuoca quæ sit. 211.c
Calorem oriri à putredine, & à natura conatu. columna 1234.a
Calor influxus est materia & pabulum caloris innati. 540.c
Calor innatus est mixtus. columna 733.a
Calor febrilis in temperatura frigida est causa adiuuans salubris. 285.a
Calor obtunditur ab humiditate immoderata. 498.d
Calor non attrahit, sed dilatat. colum. 451.d
Calor influens est materia & pabulum innati. 549.c
Calor oritur à putredine, & à natura conatu. 1294.
Calor inatus est mixtus. 733.a
Caluities cur magis in syncipite fiat. colu. 434.b
Canities quomodo fiat. 427.
Caluities à qua causa fiat. 431.c
Canities etiam à vitiligine fit. colum. 517.a
Canities cur prius in temporibus fiat. col. 517.d
Caput excrementis repletur ob tres causas. 408.a
Caput quomodo repleatur succo vitioso. 409.d
Caput ægritudinibus obnoxium qua via noscatur. 502.b
Caput frigidum & humidum quando sit obnoxium repletioni. 521.b
Capitis cutis, & ceruicis consensus. 988.a
Capitis cutis, & ceruicis consensus. 988.a
Capitis & hepatis consensus quis. 990.a
Caro & pinguedo non indicant temperaturam totius, 182.b
Caput magnum esse signum bonæ constitutionis, & cur. 352.b
Caput paruum cur sit vitiosum. 352.c
Capitis figura quattuor præter naturam. 361.b
Caput suum cur habeat pauca excrementa. 457.b
Capitis foramina quot sint. 491.c
Capita cur sint leuissima in temperatura frigida & sicca. 513.c
Caries tollitur alumina, vel calcantho. col. 1265.
Catarri excretio quinque modis fit. 410.c
Catarrhi non fiunt nisi ex cibis inconcoctis, 1171.
Catarrhus in pectore facit tussim si est in ca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cauitate: si est affixus non facit tussim. 1486.
Cauitates dum corpora augentur emendantur. 1242.
Cauitatum paruarum remedia esse spiritus cohibitionem & exercitium partis. 1242.
Causarum alias esse conseruans alias efficientes sanitatem. 1070.
Causæ morbi quæ sint. 1071. 1089.
Causas efficientes esse duum generum. 1076.
Causæ nonnaturales cur sex. 1094.
Causa quomodo affectus contrarios pariat, & quomodo aer frigidus calefaciat. col. 1102.
Causas ad temperatum reducentes debere esse equaliter contrarias. 1226.
Causas aliquas dici conseruantes non contrarias in latitudine sanitatis licet per contrarium agant. 1229.
Causæ non naturales sine subiecti dispositione non agunt. 668.b
Causas vocari conseruantes, dum respiciunt affectus insensibiles: curatiuas vero dum sensibiles. 1230.
Causas conseruantes temperamentum conseruare compositionem. 1235.
Causas morborum tolli euacuatione: intemperaturam vero alteratione. colum. 1382.
Causa ablata remoueri affectum in fieri, nõ autem in facto esse. 1574.
Causas salubres insalubres & neutras esse ipsa remedia. 1069.
Causa externa in definitione accidentium est loco vltima differentia ex Auerroe. 83.c
Causa vel effectiua vel conseruatiua sanitatis. 99.d
Causæ remotæ conspirant in affectuum productionem, & cur. 228.a
Causa remota non dat conclusionem affirmatiuam. 229.c
ατεςήτατο quid significet. 191.c
Cauitatum magnarum remedia esse constrictionem & quietem. columna 1242.
Cauitatem vlceris pertinere ad magnitudinem diminutam, & non ad malam conformationem. 1437.
Cauum vlcus prius implendum mox moderate astringendum absque mordacitate. 1439.
Cauitatem vlceris sanari auferendo sorditiem, abstersiuis. 1452.
Causa neutra per negationem extremorum quæ sint. 107.b
Cerebri temperaturæ inditia, vnde desumantur. 341.b
Cerebrum cur non cognoscatur per substantialiter inhærentia. columna 344.c
Cerebri motus an fiat ab arterijs vel à substantia cerebri. columna 345.d
Cerebri motus cur eodem tempore fiat cum cordis motu. 348.b
Cerebri facultates principes, an pendeant a substantia similaris vel dissimilari. col. 357.c
Cerebri diaphaneticas necessaria ad intelligentiam & cur. columna 380.a
Cerebrum duo requirit vt sit aptum pro ingenio. 382.d
Cerebri actiones principatum obtinentes quot sint. 389.a
Cerebri operationes principes, an sint loco distinctæ. 394.c
Cerebri operationes principes, an pendeant ab ipsa conformatione, colum. 398.d
Cerebri salubris indicia. columna 403.a
Cerebri calidioris indicia quæ. columna 449.d
Cerebri frigidioris indicia quæ. 473.d
Cerebri siccioris inditia. 478.c
Cerebri humidioris indicia. 473.d 485.b
Cerebri calidi & sicci inditia. 489.c
Cerebri calidioris, & humidioris inditia. 497.d
Cerebrum calidum cur à calidis grauetur. 500.d
Cerebri frigidioris & siccioris inditia. col. 510.
Cerebri frigidioris & humidioris inditia. 518.d
Cerebrum excrementis repletur ob quatuor causas. 522.a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Cerebri, & totius corporis consensus quis, 991.D
Cerebri & ventriculi consensus. 992.B & 985.A
Cerebri patientis signa. 919.D
Ceruicis & digitorũ consensus qualis. 986.a
Ceruicis & vocis consensus quis. 986.D
Chylus an magis in ventriculo, quam à vicinis partibus fiat. 848.A
Chylificatio læditur à tribus affectibus. 988.D
Chrystallinus humor est pars viuens. 939.B
Ciborum corruptio in ventriculo ob tres causas fit. 949.D
Cibos humidos, & calidos conualesentibus & senibus conuenire. 1629.
Cibus dupliciter calefacit per se & per accidens. 670.A
Cicatricum deformitates quomodo tolendæ. 1442.
Ciliaris tunicæ ortus & vsus. 540.B
Climata quot sint. 443.B
Clima quod nam sit temperatius, 443.B
Clysteres putredini vtiles ratione vacui. 1331.
Clysteres ad tenuia intestina non asendere ob valuulas quasdam. 1331.
Clysteres debere esse efficaces, & alternis diebus initiendos. 1332.
Coctiones esse tres, & singulas habere duo excrementa vnum tenue, & aliud crassum. 1160. 1150.
Coctiones primæ error, cur in secunda & tertia sæpe incorigibilis. 1161.
Coctionem iuuari à quiete, à modice calidis, à frictione, balneo, somno, & aperientibus meatus. 1315.
Coctionem tria habere, primo victoriam qualitatum actiuarum supra passiuas: 2. separationes mali humoris à bono 3. euacuationem. 1321.
Coctionem duplicem esse perfectam .s. quæ conuenit alimentis 2. quæ conuenit excrementis & puri quæ vocatur maturatio. 1321.
Coctionem à natura fieri incrasando, à medico attenuando. 1323.
Coctionis differẽtia que sit optima. 1326.
Concoctio fit incrassando. 698.c
Concoctio dupliciter, vel pro conuersione in substantiam vel pro diuersione. 819.B
Cocta malè omnia sunt aquosa & cur. 627.D
Cælum agere in hæc inferiora motu & lumine non influxu & figura. columna 1493.
Cæli motus cur sit æternus. 1087.
Coitus damnatur ab Epicuro. 1191.
Coitus quibus naturis conueniat; à quibus alimentis foueatur quo tempore exercendus & qua ætate. 1190. vsque ad 1195.
Coitus importunus quot mala pariat. 1201.
Coitus conualesentibus & senibus perniciosissimus. 1629.
Coitus moderatus bilem palidam facit in moderatus poraceam & eruginosam. 669.C
Coitus abstinentia redit homines melancolicos. 678.D
Coitus vsus frequens est inditium calide & humide temperature testium. columna 689.B
Coitus incitatur à rebus frigidis ex accidenti. 690.C
Coitus nocet temperaturæ calide & sicce. 700.C
Coitus abstinentia sex mala facit. colu. 703.A
Coitus immoderatus nimium calefacit & aliquibus malignam febrem mouet. 468.D
Colica ex flatu in carnoso frigidæ perfusione illico sanari. 1299.
Colica ol amig. vltra octo vntias tolitur. 1466.
Coli vesicæ incisio lætalis. 1469.
Colica oleo solo amigdal. tolitur. colu. 1467.
Color optimus an sit signum corporis saluberrimi. 264.C
Color glaucus quomodo fiat. 534.A
Coloris glauci gradus quatuor. pagina 540.D
Coloris nigri oculorũ causæ quinque. 542.D
Colores in tenebris quomodo videantur. 424.A
Colorum differentiæ & natura qualis. pag. 422.C
Color niger & albus quomodo fiat per experientiam declaratur. 420.B

Co-

Colores non proueniunt à quatuor qualitatibus. 418. D
Colores quomodo fiant. 416. A
Coloris species quot & quales sint. 414. A
Colores indicantes internos humores sunt decem. 661. B
Color liuidus in ægroto quid significet. 777. A
Colores neutri per negationem extremorum qui. 107. A
Colores neutri per participationem extremorum qui sint. 107. B
Cornea duplex. 520. A
Cornea triplex. 508. A
Conceptus primus medici quis. 95. D
Commensuratio partium organicarum quodnam signum sit. 265. a
Complicationes affectuum quomodo fiant. 1259
Compositionis cuiuslibet tria obseruari errata. 1236
Compositionis malè sanorum signa quænam sint. 895. c
Compositio in arte medica non est doctrina compositiua. 70. a
Compositio prædicatur in primo modo dicendi per se de partibus organicis. 249. b
Conformatio an similaribus partibus conueniat. 262. a
Constitutio optima quænam sint. 304. d
Continui solutio duplex uel euidens uel ratione contemplabilis. 961. c. 967. b
Conseruatio similium an fiat per similia, 810. c
Conseruatrices càusæ & præseruatrices sunt correctiuæ licet inter se differant. 1082.
Conseruatio fit per similia præseruatio fit per contraria. 1601.
Constitutio duplex, naturalis & aduētitia. 247. c
Constitutio ab ortu naturæ an duret vsque ad mortem. 160. D
Consuetudo non est natura. 172
Consuetudo mala paulatim corrigenda ibidem consequentia nulla à coniunctis ad diuisa. 60. a
Conuulsio quomodo curetur per aquæ frigidæ vsum. 504. d
Consuetudo non mutat naturam originalem. 162. a
Consueta exercitia à conualescentibus paulatim, & per interualla ressumenda & profecisse cognouerint. 1629.
Conseruationi similia semper contraria autem non semper conuenire. 1226.
Continui solutio partibus similaribus competit. 1265
Conuulsio ex pituita in carnoso tollitur frigidæ persusione. 1299
Conuulsionis quatuor sunt causæ idest replectio innanitio, humor mordax & frigus. 1434
Conclusiones sunt causæ cognitionis. 31. B
Contrarium in curatione debet esse tale secundum potentiam, & re ipsa siue per se siue per accidens, non autem secundum immaginationem & apparentiam. 1298.
Contraria curantia debent esse talia per accidens quando indicationes inuicem pugnant. 1302
Consensum esse in toto corpore non solum per venas. 1341
Conformationis morbus sub se habet quinque species idest meatum, cauitatem, superficiem orificia & figuram. 1456
Conualescentes paucos habent spiritus habentque solidas secciores vires inbecilliores & totum corpus frigidius. 1623
Conualescentium alimenta debent esse pauca pro vice, potus & somnus moderatus. 1626.
Conualescentia neutra dicentur ob paucitatem probi sanguinis neutrum verò decidentiæ constituitur sine bono sanguine. 1625
Conseruatio, & curatio inter se differunt quia conseruatio paulatim fit curatio confestim est facienda. 1230
Contraria an in diuersis generibus inueniantur. 169. B
Contraria omnia sunt solum in suo genere. 168. A
Conualescentia quid. 164. D
Conualescentia an sint neutra nunc primi significat. 197. c
Cor non est musculus, & cur ab Hipp. tali ratione vocetur. 547. c
Cor transmittit facultates ceteris partibus. 548. D 549. D
Cor cuius sit temperaturæ respectu. 559. b
Cor calidum & humidum. 556. D

Cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Cordis calidioris signa. 552.A
Cordis calide in excessu signa quinque. 562. b
Cordis frigidioris signa septem. 570. D
Cordis frigidioris pulsus esse minores. 571. b
Cordis frigidi pulsus triplex differentia. 571. D
Cordis siccioris signa tria. 578. D
Cor non est principium generationis arteriarum. 579. b
Cordis humidioris signa tria. 582. b
Cordis calidioris & siccioris signa triplici. 584. b
Cordis calidioris & humidioris signa. 591. b
Cordis frigidioris & humidioris signa quinque. 595. D
Cordis frigidioris & siccioris signa quinque. 603. c
Cor non est principium venarum & arteriarum, nec ante hæc vasa generatur. 730. A
Cordis patientis signa. 925. A
Cornea oculi tunica ad quid pungatur. col. 36. a
Corpora quæ ægrotant possunt esse sua natura saluberrima. 85. d
Corpora neutra per partici pationem extremorum quibus remedijs sanentur. 106. c
Corpora neutra per negationem extremorum quibus remedijs sanentur. col. 106. c
Corpora neutra an dentur. 108. c
Corpore salubri simpliciter præcognito facilius corpora neutra & insalubria percipiuntur. 123. d
Corporis salubris simpliciter definitio quænam sit. 123. d
Corpus insalubre ab ortu naturæ an fieri possit salubre. 127 b
Corporis salubris vt nunc definitio explicatur. 145. c
Corpus salubre simpliciter quomodo differat à corpore salubri vt nunc. columna 147. a
Corpus salubre ut nunc an diu possit in sanitate consistere. 148. b
Corpus salubre nunc an sit à generatione tale. 148. d
Corpus salubre nunc est à generatione tale. 149. c
Corpus salubre simpliciter, diapandos quid sit. 151. c
Corpus salubre simpliciter diapandos si vulneretur, an adhuc esse simpliciter semper. 153. D
Corpus salubre simpliciter semper an sit in medio absque latitudine. 156. b
Corpus salubre simpliciter vt multum quid sit. 157. c
Corpus salubre simpliciter vt multum an distinguatur a salubre simpliciter semper. 157. d
Corporum salubrium differentiæ per sensum non cognoscuntur. 138. b
Corpus insalubre simpliciter quid sit. 152. c
Corpus insalubre diuiditur à Gal. in tres differentias. 163. a 170. c
Corpora insalubria an sint in latitudine sanitatis. 164. c
Corpus insalubre habet potentiam & cur. 170. b
Corpus insalubre nunc quid sit. 171. c
Corpus quodnam ex omnibus sit peioris conditionis. 176. b
Corporis insalubris nunc comparatio cum corpore insalubri simpliciter. quæst. 24.
Corpus insalubre simpliciter semper quid sit. 181. a
Corpora cur sint insalubria simpliciter. 183
Corpus insalubre simpliciter punctuale an detur. 184
Corpus insalubre vt multum quid sit. 187. b
Corpora attingentia mediocritatem quænam sint. 186
Corpus insalubre simpliciter an diuidi possit in semper & vt multum. 186. c
Corpus insalubre simpliciter semper an sit aptum in qualibet constitutione anni ægrotare. 187. d
Corporum neutrorum diuisiones & deffinitiones. 188. c
Corpus neutrum primi significati an sit punctuale. 189. c
Corpus neutrum primi significati. 190. & 191.
Corpus neutrum simpliciter tale definitur per potentiam & aptitudinem. 192. d

For-

Corpus neutrum quomodo sit exquisitè medium, quomodo sub se habeat tot species. col. 193. d
Corpus saluberrimum & insaluberrimum quid significet in definitione corporis neutri primi significati. 194 d
Corpus neutrum secundi significati quid. 198. a
Corporis neutrius æqualitas, vel in æqualitas à quę proueniant. 202. d
Corpus sit neutrum secundi significati vnica æquè ignobili parte læsa. 203. a
Corpus neutrum tertij significati quid sit. 214. a
Ibidem quæritur quid intelligat Gal. per aliquando esse insalubre & aliquando salubre.
Corporum cognitio vtilis pro conseruatione sanitatis, & etiam pro ea acquirenda. 219. a
Corpora insalubria, & si habeant assuetudines malas non statim esse amouendas. 219. c
Corpora insalubria an sint in latitudine sanitatis. 164. c
Corpus saluberrimum an dignoscatur per tactum. 262
Corpus saluberrimum cur alteretur. 1071
Corpus optimè constitutum nec magis, nec minus quam oportet dormit. columna 1174
Corpora lapsa esse duplicia, vel vna qualitate simplici secundum totum corpus vel pluribus secundum plures partes, vt ventriculus sit frigidus & caput calidum. 1231
Corpus habens intemperies inæquales in pluribus partibus est maximè obnoxium morbis. 1233
Corpora recedunt ab optima compositione, vel per figuram, magnitudinem, numerum, vel situm. 1234
Corpora neutra medicamentis aliquando sunt tractanda, salubria verò nunquam. 1614
Corporis habitus stat in musculis ex Galeno. 738. d
Corporis frigidioris habitus quibus signis noscatur. 761. c
orporis calidioris hab itus quibus signis noscatur. 751. d
Corporis pars aliqua dupliciter frigescere potest. 787. b
Corpus salubre semper à corpore salubre vt multum parum differt. 281. b
Corpus salubre semper quomodo differat à corpore salubre vt multum. 281. b
Corpora simpliciter salubria quænam sint. 281. d
Corpus saluberrimum an magis resistat causis morbificis quam corpora intemperata contraria. 283. b. 285. c
Corporis temperatioris operationes, an sint perfectiores. 288. c
Corporum salubrium in latitudine sanitatis ordo qualis. 289. d
Corpora neutra conualescentiæ & decidentiæ, an sint in latitudine sanitatis. col. 291. c
Corpora neutra quomodo medient inter ægritudinem & optimam constitutionem. 300. b
Corporum ægrotantium signa quænam sint. 908. a
Corpora quæ similibus, & quæ contrarijs sunt tractanda. 503. c
Cristalinus humor est neutrum per negationem extremorum. 106. d
Cristalinus quomodo sit pars animata. 106. d
Correctiones lapsorum non semper contrarijs, sed aliquando similibus ex æqui. 1226
Correctiones per contraria conuenire solum quando negotijs vacant patientes. col. 1226
Correctiones omnibus sanis ægris, & pueris conuenire dummodo periculum non ferant. 1227
Crispitudo pilorum an quo veniat. 430. a
Crispitudinum causæ, quomodo inter se distinguantur. 431. d
Cucurbitulæ in principiis morborum in corpore non repleto iuuant. columna 1588
Cutis affectiones non tolluntur nisi prius auferatur intemperies cordis vel hepatis. 739. b

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

D

Definitio est principium cognitionis ex Platone. col. 12
Definitio essentialis, in quo differat à definitione tradita à Gal. 52. B
Definitio duplex. 52. d
Definitio resoluit definitum in suas partes. 53. d
Definitio non est ordo. 53. d
Definitio medicinæ tradita ab Hipp. 79. c
Definitio medicinæ in arte parua est Herophili. 79. A
Definitio medicinæ quomodo dicatur substantialis. 72. a
Definitiones ex Arist. sunt triũ generum. 71. d
In definitione posita non omnia sunt de essentia in primo modo dicendi per se. 252. b
Definitiones ad cognitionem causarum vtiles. 1079
Dementiæ species tres. col. 920. d
Demostratiuus processus non pertinet ad ordinem sed ad methodum. 260
Demostratio propter quid rarò inuenitur. 40. b
Dentes cur in pueris solummodo regenerari possint. 1252
Dentes in ossium numero habendos esse cum Gal. 1252
Diaphragmatis & musculorum intercostalium consensus. 985. c
Diapandos quid significet. 102. d 104
Diaphanum quid sit. 417. d
Differentia quæuis decem prædicamentorum potest dici qualitas. 117. d
Digitorum manus, & ceruicis consensus. 986. a
Discutientia in partibus profundioribus magis acria esse debere. 1552
Discutientia in partibus superficialibus debere esse moderatè calida humiditatis non expertia. 1548
Dispositionem lædentem operationes vocari causam efficientem non morbi; sed actionis læsæ. 1286
Dispositiones quæ sint vires ad patiendos morbus. 1602
Diuersorum generum non subalteratione positorum diuersa sunt species & differentiæ. col. 1430
Dispositioni praua absente nullum generari morbum ephimera excepto, vel alia symptomate trium dierum. 1127
Diuisio non reducitur tantum ad resolutiuam doctrinam. 56. c
Diuisio est omnium doctrinarum ancilla. 58. a
Diuisio, ex se nihil docet. 58. b
Ex diuisione consequentia est praua. 59. d
Doctrina deffinitiua cur tradita sit à Gal. 6.
Doctrinæ diuisio falsa. 23. b
Doctrinæ nomen quid significet. opiniones multorum reijciuntur. 24. a
Doctrina resolutiua non refertur ad demostrationem propter quid. 25. b
Doctrina compositiua non refertur ad demostrationem quia. 25. b
Doctrina nomen ex Authore quid significet. 25. d
Doctrinæ deffinitiuæ vsus est memoriæ gratia. 26. b
Doctrina conuenit inductioni, enthimemati, & exemplis. 27. d
In doctrinis duplex ordo. 29. d
Doctrina resolutiua non resoluitur in theoremata vt putabat paternus. 30. b
Doctrina resolutiua exorditur à fine. 31. b
Doctrina resolutiua dignor est. 32. c
Doctrina qualibet plures in se continet demonstrationes. 40. d
Doctrina resolutiua & compositiua non dant quia vel propter quid. 40. d
Doctrina resolutiua in quo modo differat à compositiua. 42. b
Doctrina diffinitiua quibus nominibus appelletur. 48. c
Doctrina & ordo in quo differant. 51. d
Doctrina definitiua quando inhæret ordinæ. 54. d
Doctrina resolutiua non datur absque compositiua. 62. b
Doctrina definitiua in quibus superetur à resolutiua. 66. d
Doctrina compositiua distinguitur à compositione. 70. d. 77. d
Dolor in vlceribus habet rationem vrgentis ideo primo remouendus. 1447
Dolor an sit symptoma in actione læsa. 297. a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Dolor pro genere habet motum deprauatum. 297.b
Dolor est actio deprauata, 297.c
Dolor non attrahit, sed disponit ad suscipiendum. 442.a
Dolores in carne non sunt pungitiui sed la teratiui. 912.d
Dolor an sit operatio læsa. 914.d
Dolor dupliciter consideratur vel vt actio, vel vt passio. 919.b
Dolorum varietates indicant varias partes esse læsas. 924.d
Dolor fit vel à solutione continui vel à subita alteratione. 960.a
Dolor à sola humiditate non fit. 961.a
Dolor à siccitate sola vix fit. 962.a
Dolor est in fieri & non in facto esse. 965.d
Dolor an ab aliquo sensu sentiatur. 965.b
Durities non solum est in partibus similaribus sed etiam in dissimilaribus. 779.d
Duritiei causa tres sunt ex Gal. 632.a
Durities læsis partibus tutior redditur dolor. 1556
Dysepuloti vlceris signa quæ sint indicationes & curatio. 1448

E

Æqualitas intemperiei tripliciter consideratur. col. 140 B
Elementa media sunt neutra per negationem extremorum. 106.B
Empiricus primus quis fuerit. 65.a
Empiricus utitur doctrina compositiua separata à resolutiua & cur. 75.c
Epitopoliu, quid significet. 102.d
Empyema, tutò expurgari per terebrationem secundæ uel tertiæ costæ post applicatum causticum. 1499
Empyematicos expurgandos esse apertione thoracis & quomodo. 1474
Æquiuocatio in definitione medicinæ. 22.d
Eructationis causæ quænam sint. 947.c
Errata circa uniuersale quæ sint. 60.c. 229.c
Essentiale uni est alteri accidentale. 29.B
Euacuationes quæ sint particulares quæ communes. 1611
Euacuationes in uigore & declinatione morbi vt plurimum sunt signa salubria. 236.a
Euacuationes quando sunt signa mala. 236
Euacuantia lenientia vt necessaria. 1490
Euacuationes particulares fieri ex meseraicis per aluum, ex hepatis giba per vrinam, ex ambitu corporis per sudorem, ex capite per palatum & nares, ex pectore per tussim. 1612
Euacuationes respiciunt partem affectam reuulsiones partem distantem, deriuationes vicinam. 1615
Euacuationes ex Hipp. supponunt quid quale vbi quando præscindendum. 1137
Euacuatio est præseruatoria putredinis. 1309.
Euacuatio per se exsiccat, per accidens humectat. 1220
Euacuatio per partem affectam in plenitudine mala. 1525
Excrementa proba coctionis nec dura nec liquida nec valde fœtida, & hora consueta excreta. 1164
Excreta quomodo indicent internas corporis affectiones. 981.d
Excrementorum separationem iure dici coctionem, tum ob victoriam putridæ qualitatis tum ob aliquam assimilationem. 1321
Exercitium quomodo cerebrum calefaciat. 469.a
Exercitium moderatum facit tria beneficia. 1117
Exercitij salutaris terminus duplex idest sensus lassitudinis & floridus color. 1152
Exercitij tria commoda primum reddit musculos robustos secundum auget calorem tertio excitat transpirationem, secundum Auicennam exercitium soluit ventrem mouet vrinam, & sudorem prouocat. 1158
Exercitij tempus neque statim ante cibum, neque post eligendum sed post primam, & secundam coctionem quæ octo horis celebratur. 1155
Exercitium non omnibus æqualiter conuenit: otium verò continuum omnibus nocere. 1157
Exercitium quot modis vsurpari possit à conualescentibus & quo vsque. 1628
Exercentes multum, multo indigere somno, ociosi pauco contenti sunt. 1119
Exsiccantia vulneratas partes salubres [illegible]. 1405.c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Extenuantia valida sunt diuretica. columna 1488.

F

Facultatem naturalem singulis corporis partibus esse connatam: vitalem vero & animalem à corde & à cerebro fluere. 1403. idem 318.c
Facultas naturalis non demandatur a iecore ad cæteras partes. 318.d
Facultas influens an sit temperamentum 332.a
Facultas ac influat per spiritus vel per radios. 333.a
Facultates principes cerebri an proueniant à similari vel dissimilari. 357.c
Facultates naturales vtuntur diuersis qualitatibus pro instrumentis. 397.d
Fæces nec molles nec duras in bene sanis esse, in crisi verò esse liquidas. 1184
Fæcum optimarum conditionum quæ sint. 1184
Febris iuuat vbi est pituita & frigida intemperies. 476.b
Febris non mutat originale temperamentum. 161.d
Febris dum oritur in apostemate est symptoma. 180.b
Febrilis calor non efficit frequẽtiam pulsus sed putredo humorum. 225.b c
Febrilis calor indiget maiori refrigeratione quam calor innatus. 595.c
Febricitantibus non conuenit frequens ouorum vsus. 822.c
Felicitas est finis philosophiæ. 29.a
Fibula est quæ vnit partem cum alia cum semicirculo vulgo dicitur Asola. 1399
Fibræ sunt partes simplicissimæ. 182.6
Fibræ solæ sunt verè partes similares. 131.b
Finis in agendis est vt suppositio apud mathematicos. 33.a
Finis æquiuocè predicatur, de compositiua & resolutiua doctrina. 42.d
Finis medicinæ duplex. 97.d
Fine supposito, de remedijs habetur consultatio. 96.d
Flatus quomodo generentur. 948.a
Flatus non sunt discutiendi, ante quam humores crassi non sint euacuati. 948.a
Fœminæ aliquando in mares fuerunt conuersæ. 691.b
Fœminæ habentes temperaturam in genitalibus frigidam nunquam vel raro concipiunt & cur. 892.d
Fœminæ an solo membrorum genitalium situ differant ab hominibus. 706.d
Fœmina, an mare sit calidior. 708.a
Formatrix virtus non est à semine separata. 782.a
Formatrix virtus in semine quænam sit. 727.a
Formatrix virtus non est aliqua intelligentia separata sed est in agentibus particularibus. 641.c
Formatio an conueniat etiam partibus similaribus. 262.a
Foueæ cur relinquantur in cicatricibus. 1397
Fracturarum curatio quomodo instituenda sit. 1420
Fracturæ calus incipit fieri circa septimam diem. 1421
Fracturæ ferulæ secundum antiquos ante septimam non conueniunt metu inflammationis: secundum modernos verò etiam in principio si à patientibus tollerentur. 1422
Fracturarum ossa pungentia, an sint extrahenda, quomodo, & quando. 1423
Fractura ossium, an dari possit simplex hoc est citra vicinarum partium læsionem. 1425
Frictiones conualescentibus si non exerceantur conuenire. 1628
Frigiditas ob constrictionem ventriculi excitat famen. 831.a
Frigiditatis causæ ex Galeno sunt sex. 673.b
Frigida per se distinguantur à frigidis per accidens & cur. 673.d
Frigiditas an sit qualitas positiua. 209.c
Frigidæ intemperiei signa indicationes & remedia. 1449
Frigus cur in vulceribus mordax perinde ac calor. 1549

G

Galenus in enumeratione sex rerum non naturaliũ non fuisse diminutum dum

dum prætermittit animi affectus, quia sub motu continentur. col. 1144
Gal. non vidisse nisi duo humana cadauera, eaque imperfecta. 1260. 1379.
Galeni opinio de expurgatione Thoracis per sinistrum cordis ventriculum non improbanda. 1480
Galeni librorum ordo qui nam sit. 1634
Genera vt genera an habeant proprias passiones. 1240
Genus in definitione medicinæ quale sit. 124
Genus suis speciebus essentiale. 29. C
Glandularum excrementa difficilè superantur: quia semper noua excrementa à Glandulis suscipiuntur. 1555
Glandulas strumis affectas superari ferro ignito approximato. 1556
Glutina quomodo comparentur. 1400
Gracilitas pendet vel à musculorum, vel ossium siccitate. 792

H

Habitatio habens bonam temperaturam quanam sit apud Gal. 437. d
Habitatio temperata requiritur, vt signa desumpta à cuti verificentur. 743. d
Harmonia quæ in organicis obseruatur. 134. c
Hepar quomodo obsistat caliditati cordis. 564. d
Hepatis calidioris signa quæ. 613. c
Hepar principium radicationis venarum. 614. c. 657. b
Hepatis frigidioris signa quinque. 620. c
Hepatis siccioris signa quatuor. 630. c
Hepatis humidioris signa quatuor. 633. d
Hepatis calidioris signa sex. 633. a
Hepatis situs qualis sit. 639. d
Hepatis calidioris & humidioris signa quinque. 647. c
Hepatis caliditas cur reddat ventriculum frigidum. 655. a
Hepar paruum in aliquibus inueniri. 903. a
Hepatis patientis signa. 930. d
Hepar costis, membrana vinculo alligatur. 936. c
Hepatis concaui, & intestini ieiunij consensus quis. 990. b
Hepatis gibæ & diaphragmatis & pulmonis consensus quis. 990. d
Hepatis abstructionem ex venarum angustia victu attenuante, & detergente tollitur. col. 1261. & 1559
Hepatis apostema euacuari per foramen ex Gal. & quo modo alioquin est lethale. 1500
Hepatis caua per intestina, gibba verò per renes euacuatur. 1558
Hepatis caua si malè est affecta, ex tenuium deiectione gibba verò per vrinam. 1560
Hepar esse principium venarum non generationis, sed distributionis. 1567
Hepar laxantibus solis non tractandum. 1566
Herophilus quid fecerit. 61. d
Hernia intestinalis vel à ruptura, vel à laxitate fit. 1588
Hipp. sententia supra renes affectus euacuatur per venas superiores, infra per inferiores: sed in plenitudine non obseruatur præceptum. 1337
Hipopium quomodo sanetur. 35. d. & 36. a
Historia iuuenis laborantis maligna febre. 159. a
Historia puellæ deglutientis acum. 1343
Homo pituitosus qui quotidiè bilem euomebat. 934. d
Homo per accidens magis ægrotat, quam iumenta. 286. b
Hominis cum arte parua similitudo. 3
Homo quæ efficit cum intellectu sunt accidentia. 12
Humiditas putredinis mater. 1312
Humidæ intemperiei signa indicationes cura. 1448
Humida vlceribus semper mala. 1454
Humorum genera quatuor. 659. a
Humores oēs habent propriū ichorem. 659 c
Humorū species quibus signis cognoscantur. 659. d
Humores confluxi, an sint terminaturi per abscessū, vel per digerentia dactriua mirabilis. 1522
Humores non sunt causæ propriæ periodi. 664. b
Humores peccantes per syndromem cognoscuntur, & quæ sit. 657. c
Humor vitiosus quomodo generetur in capite. 409. d
Humores lenti & crassi aqua causa fiant. 1597

Hu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Humorum frigidorum & pituitosorum signa à quibus fontibus desumantur. 47.a
Humores à qua causa ad putredinem disponantur. 1597.
Humiditates secundæ quæ nam sint in humano corpore. 803.d
Humores proportione respondentes cerebri temperaturæ quæ sint. 445.B
Hydropicis rhabarbarum venenum. 103.c
Hypallage figura quæ. 74.b
Hydropicorum partes solidæ sunt siccæ. 143.d
Hydropicorum aqua quomodo per paracentesim euacuatur. 1500.
Hypocondria habent magnum consensum cum corde. 588.c
Hypocondria cur hyspida in calido & sicco. 639.d

I

Iaspis in sanguinis fluxu remediũ neutrum per negationem extremorum. col. 107.c
Ichor in vlceribus est excrementum tenue tertiæ coctionis sordes crassum. 1438
Iecur suppuratum ex Hipp. expurgatur sectione. 1474.
Iecur corroborantia quæ sint. 1570.
Iecur vide Hepar.
Ignis elementum cur ouata figura. 1114.
Impulsio fit à vi medicamentorum. 1525.
Imaginatio non est causa similitudinis filiorum. 733.c
Incidentium est attenuare & in crassa materia conueniunt, non in meatibus aperiendis. 1463
Incisio per fibrarum longitudinem semper facienda. 1407.
Incrassantia nõ conueniunt pulmoni vel pectori, sed solum materiei quæ in larynge continetur, & expuitionem adiuuat. 1484.
Indicationes nunquam ex indiuiduis sed ex specificis naturis semper desumi. col. 1292.
Indicationes à quatuor desumunt primò ab vrgentibus. secũda à causis tertiò ab impedimentis: vltimò à morbis. 1306.
Indicans est illud quod curatur. 1590.
Indicant . . . morbis non dari plura tribus videlicet vrgens causa principalis & causa sine qua non. 1365.& 1411.
Indicatio vitalis primo inspicienda. 1365.
Indicationes à partibus difficilior & nisi essent, sex diebus medicina addisci posset ex. Gal. 1504.
Indicatio à parte affecta conseruantia indicat, & quomodo intelligatur. 1506.
Indicationes desumuntur tantum à præsentibus. 242.b
Indicans si per vnum instans præcederet morbum nihil indicaret. 243.b
Indiuidua nec indicantia nec indicata esse posse. 1293.
Indicantia prius cognoscenda, quam indicata. 1214
Ingenium & solertia idem. 379.a
Ingenium quid sit ibidem.
Inherentiæ necessariò duo sunt gradus, col. 248.b
Inhærentia substantialiter sensu immediatè elucescunt. 255.c
Innatum calorem ab alimentis re pati colligitur præcipuè: quia in debilioribus substantifica cibaria superari nequeunt. col. 1126.
Insalubre datur quod est adhuc in latitudine sanitatis. 88.a
Insalubre de quo prædicetur ex Galeno. 88.a
Insalubria sunt valde apta ad suscipienda ægritudinem. 88.b
Insalubre est quod habet aptitudinem & potentiam ad ægritudinem ibidem
Insalubre quod ex Ar. 90.d
Insalubre nunc indicat potentiam de nouo introductam. 173.D 177.b
Insalubre nunc duas habet potentias. col. 174.b
Insalubre nunc non participat naturam insalubritatis simpliciter. 174.d
Insalubre nunc dupliciter cõsiderari. 176.d
Insalubre nunc non formaliter est actualis ægritudo. 177. b
Insalubritas omnis habet latitudinem. col. 185.b
Insalubre nunc à quo distinguatur ab insalubre simpliciter. 278.d.
Insalubre nunc à quo distinguatur ab insalubre simpliciter per sensibilẽ læsionem. 280.a
Insalubris nomen æquiuocè dicitur quia signi-

gnificare potest & actu sanum sed male sanum & actu agrum. 1230.
Insecta mortua aliqua per coelimetationem eadem numero reuiuiscunt. 1090.
Instrumentales partes de nouo generari possunt. 1393.
Instrumenti vitrei vsus ad dignoscenda temperamenta qualis. 762.d
Intentio Galeni in hoc lib. quæ sit. 4.c
Intentiio secunda in actionibus versatur. 96.a
Intellectus tarditas solertiæ opposita. 379.b
Intemperies valde frigida cur liuorem inducat. 763.c
Intemperiei calidæ signa indicationes & curatio. 1449.
Intemperatæ partes proprijs auxilijs remedio contrario curantur. 1232.
Intemperaturæ quot sint. 163.B
Intemperaturarum latitudo, an sit determinata. 185.b
Ira differt ab iracundia. 562.c
Iracundiæ duæ conditiones. 563.a
Iræ perseuerantia pendet à siccitate. 581.c
Ira calefacit ob duas causas. 669.d
Iudaicus lapis nephriticis confert. 107.c

L

Lacrymæ duplici de causa fiunt. 526.c
Læsiones sensibiles quibus corpora sana ab agris & sana inter se distinguuntur quæ sint. 294.c
Lapidem in vesica esse morbum in numero ratione tamen diuersorum potest esse causa symptoma & vrgens. 1258.
Lapis in vesica quomodo minui possit. 1249.
Latitudines quot sint. 307.c
Latitudo sanitatis in habitu est norma. Cæterarum latitudinum. 307.d
Laryngis consensus cum sterno. 987.c
Latitudo neutralitatis pertinet ad latitudinem sanitatis in affectione. 308.
Laurentij experimentum de spinali medulla. 368.b
Letargicorum remedium neutrum est lapis ophitis. 1073.c
Leuitatem curari sufficienter abstergentibus & parui abstringentibus. 1509.
Libidinosi cur citius canescunt. 433.a
Liber hic quomodo à Gal. nocetur & vbi refert de ipso. 2.a
Lienis tumores cur diureticis sanentur. col. 681.d
Lienis cum ventriculo consensus quis 989.a
Ligaturas esse trium generum retentiuam glutinatoriam & expulsiuam. 1398.
Lithotomos incidere in extractione calculi fistulam vrinariam & non colum vesicæ. 1468.
Liuidus color quid significet. 777.a
Localia in corpore mediocriter pleno non esse damnanda. 1532.
Locus affectus habet partem ad indicandum non quatenus signum morbi sed vt essentiale morbi. 1377.
Luxationes tres esse, & quamlibet habere sua signa. 1457.
Luxatio dupliciter consideratur. 276.a
Luxatio curatur extensione, ossis repositione, & conseruatione per quatuor dies immobiles cum astringentibus, vt Cerotum barbarum & oxycroceum. 1458.
Luxationis causæ sunt duæ impulsus, & tensio violenta. 1586.
Luxati curantur per impulsionem membri in partem oppositam, & redendo membrum firmum. 1687.
Luxatum membrum esse repositum ad suum locum, quæ sint signa. 1590.

M

Macrocephali arte facti gignunt alios similes. 718.b
Magnitudo immediate insequitur formatricem, mediate alteraticem. 615.c
Masculorum generatio à quo fiat. 694.b
Mamillis non generantibus lac propter frigiditatem conuenire exercitium partium superiorum. 1232.
Materia prima quomodo est neutra per negationem. 106.b
Manuum longitudo vt indicat hepatis caliditatem. 414.b
Medicus vt rectè auxiliorum materijs vtatur si præter virtutes & potentias naturales, ascititias nosceat. 1218.
Medicinæ tractatus ad tres fontes reducitur. 1094.
Medicamenta attrahere vel ratione caloris

vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

vel ratione similitudinis. 1491.
Medicamentum idem purgare diuersos humores ob diuersitatem substantiæ qua est compositum. 1492.
Medicinæ definitio ab Hippo. tradita quæ. 79.c
ab Auicenna. 79.d
ab Auerroe. 79 d
à Galeno 80.a
Deffinitio Herophili non declarat naturam medicinæ & cur. 80.a
Medicina est ars, & non scientia. 81.b
Medicus de fine non consultat sed supponit illum. 93.b
Medici primus cumceptus quis. 95.d
Medicinæ finis duplex. 97.d
Medicina est scientia salubrium non omnium, sed qualium quid intelligat. 116.d
Medicus tractat de differentijs omnium predicamentorum & de alijs. columna 118.a
Medicus non curat particularia vt talia sunt. 119.d
Medicamenta acria damnantur in siccis 631.
Medicamentum vni saluberimum alteri venenum. 101.b
Medicinæ deffinitio tradita in hoc libro non est Gal. sed Herophili. 79.a
Medicinæ deffinitio cur dicatur substantialis. 72.a
Medicorum sectæ quæ fuerunt. 63.a
Medicus vtens seruat ordinem compositiuum. 43.d
Medicus docens seruat ordinem resolutiuum. ibidem. & 38.a
Medicina dupliciter consideratur. 38. a
Medicinæ deffinitio composita ex vocibus æquiuocis. 31.d
Medicus rationalis in quo distinguitur ab empirico. 224.c
Medicinæ diuisio in quinque partes. 19.b
Medicina est scienlia communiter. 18.d
Medicinæ scopus est sanitas. 17.b
Medicus omnes cõsiderationes ad sanitatem dirigit. 15.d
Medicinæ finis non est sanitas sed sanitatis comparatio. 15 d
Medicus Nautæ comparatur. 15.b
Memoria in quo diferat à reminisentia. 385 a
Memoria ab humiditate, & frigiditate diminuitur, per accidens, & quomodo. 388.a
Melancholicus humor qua via à liene ad stomachum feratur. 827.d
Melancholia triplex. 677.c
Melancholiæ copia quibus signis noscatur. 677.c.
Melancholia est acida. 660.d
Membrum maius reddi minus quiete, & ligatura. 1246.
Membrum exercitio partis & frictione moderata minus reddi. 1247.
Mensium suppressio tollitur primo secto cubito, deinde saphena si corpus sit plethoricum. 1553.
Methodici in generalissimis solum persistebant. 1291.
Methodus obseruata ab Aristotele in libris physicis quæ non sit 31.c.
Methodus, ex vniuersalibus cum illatione. 26.d
Methodicæ sectæ auctores qui. columna 65.b
Methodus breuissima signorum de intemperaturis. 854.c
Morbi in fieri sunt qui augentur. colum. 1278.
Morbi essentia est vt sit in facto esse. col 1279.
Montani recta animaduersio. 27.d
Morbi natura explicatur per ideam magnitudinem, motum & morem. col. 1286.
Morbus cum magnis symptomatibus potest esse benignus & e contra. columna 1276.
Morbi Hæreditarij eueli non possunt. col. 127.c
Morbi ex ablatione causæ aliqui cessant statim: alij non. 1671.
Morbi facti aliqui habent adhuc causam, aliqui non vt Hectica & ephemera. 1272.
Morbi in intempere quot sint. columna 179.d.
Morbus non diuiditur in causas sed indifferentias. 145.163.b
Morbi in mala compositione quot sint. col. 169 c
Morbus non est nisi sit aliqua opera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tio læsa. colum. 200.d
Morborum genera quot sint. 273.c
Morborum species an tot sint quot sanitatis. 744.d
Morbus in situ, an conueniat partibus organicis. 275.d
Morborum genus quartum an detur. 276.b
Morborum breuitas quibus indicijs cognoscitur. 672.a
Morbus in fieri est triplicis generis. colu. 1279.
Morbi per consensum quomodo sint in facto esse, cum auferantur ad ablationem causæ. 1281.
Morbi licet in indiuiduis reperiantur non sunt tamen indiuidui sed specifici semper. 1292.
Morbi particulares non dantur quia prædicantur de infinitis indiuiduis. 1293
Morbo vt immoderato sanitas est opposita priuatiuè. 1293.
Morbi duplicem habent magnitudinem vnam ratione essentiæ aliam ratione propriè essentiæ. 1294.
Morbi omnes curantur per sua contraria per se vel per accidens. columna 1297.
Morbus & labor impediunt coctionem. col. 1316.
Morbus dicitur magnus tribus modis vel ob afflictæ partis præstantiam vel ob affectus magnitudinem vel cacoethiam. 1398.
Morbus magnus non est verum indicans venæ sectionis. 1356.
Morbus omnis a causa pendens, cura à causa auspicanda, nisi adsit vrgens. colum. 1361.
Morbi genus est qualitas, & non relatio, nisi secundum dici. 1460.
Morborum tempora nihil indicant quia sunt accidentia. 1544.
Morbus in magnitudine, & numero conueniunt, & differunt inter se. 1583.
Motus quomodo cerebrum calefaciat. col. 46.a
Motus particulares an dicantur materiæ motus vel differentiæ. columna 1631.
Motum paruum post cibum conuenire posse. 1157.
Motus voluntarij organum adequatum esse neruum, non musculum. columna 1469.
Musculorum intercostalium & diaphragmatis consensus quis. 985.c
Musculorum temperatura quænam sit. col. 745.b
Mutationes repentinæ improbandæ nisi fiat vt maius euitetur periculum. columna 1226.
Mutationes per contraria paulatim obseruari, & per interualla, siue sensim augendo vt natura assuescat, & euitet subitaneam violentiam. 1228.

N

Naturam se enouerari frequentius transpositione, quam euacuatione excrementorum. 1381.a
Natura est morborum medicatrix. colum. 100.e
Natura sanitatem efficit, modò sensibiliter modo insensibiliter. ibidem
Naturalis spiritus an detur. 339 b
Naturales actiones an solum per excrementa dignoscantur. 402.c
Naturales operationes tres numero sunt. 892.d
Nasi siue alterius partis regeneratio quomodo instituenda sit. 1396.
Nephritico dolori remedium ex lapide Iudaico. 107.c
Nerui an sint partes similares. columna 129.b
Neruorum paria à cerebro emanantia quot sint. 322.b
Nerui, qui oriuntur à cerebro ferè omnes sunt destinati ad motum. columna 365.a
Nerui sensitiui, an sint molliores motiuis. 365.b 336.
Nerui à spinali medulla orti vt plurimum sunt motiui. 366.d
Neruus actiuus an possit admittere sensum & non motum. 368.d
Neruorum punctiones, cur sint admodum periculosæ. 1429.a
Nerui puncturam curari aperiendo & exsic

cando sine calore & sine frigore. 1430.a
Neruorum affectus plures, à quibus causis pendeant & generentur. 1434.b
Neruorum punctura conferre oleum rutæ, Costinū, de Castoreo, de Scorpionibus, vulpinum lumbricatum, succum Cyrenaicum, & sulphur viuum cum oleo communi. 1432.b
Neruorum substantia similis est substantiæ cerebri. 522.d
Nerui intercostales consentiunt cum cubito. 993.b
Neutrum quotuplex. 105.d
Neutrum corpus est quod habet aptitudinem & potentiam ad neutram dispositionem. 88.b
Neutrorū distinctio quam sit vtilis. 107.d
Neutrum quomodo ab Aristotele concedatur. 111.a
Neutra cur inuenta. ibidem.b
Neutra primi significati sunt verè & exquisitè neutra: secundi verò & tertij significati sunt media non exquisitè neutra. 190.c
Neutra an distinguantur inter se per temporis differentias. 191.d
Neutrum salubre & insalubre sunt relatiua secundum esse, & non secundum dici. 192.c
Neutrum secundi significati cur in communi non deffiniatur. 199.a
Neutra simpliciter diffinitioni cur ommittit Gal. particulam illam simplici. 199.d
Neutrum nunc secundi significati in quo differat à neutro nunc primi significati. 202.a
Neutra conualescentiæ, & decidentiæ an sint neutra nunc secundi significati. col. 205.a
Neutra primi significati cur non sint. ibidem c.
Neutra secundi significati quid. colum. 206.d
Neutra omnia habent sanitatem secūdum affectionem, & non secundum habitum. 209.a
Neutrum tertij significati an sit ab ortu naturæ. 215.d
Neutrum simpliciter respectu neutrius vt multum, non semper est perfectius. col. 216.c
Neutrum nunc tertij significati an detur. 217.a
Neutra exquisita quænam sint. 282.b
Neutrorum decidentiæ & conualescentiæ signa. 1013.c
Neutras causas dici neutras non respectu neutrius, sed respectu sanitatis, & ægritudinis. 1619.a
Nicolaus Parauicinus, in centesimo ætatis suæ anno genuit filium. 494.d
Nihil sine methodo doceri potest. 29.a
Nomina in definitione medicinæ posita sunt æquiuoca. 84.a
Nominum certamina reprehendi à Galeno. 1618.a

O

Obstructionis cura à causa incipienda. 1514.a
Obstructiones ex lentis humoribus abstergentibus tolluntur. 1463.a
Occipitium habet 7. foramina. 458.c
Occultæ qualitates sunt in prædicamento qualitatis & vnde fiant. 1107.a
Occipitis constitutio varia quid indicet. col. 359.d
Oculorum temperaturæ indicia. 524.b
Oculorum fluxus diuturnus ad fauces reuellendus acribus. 1387.a
Oculorum magnitudo quid indicet. 528.b
Oculorum calores non fiunt à tunicis. col. 357.c
Oculi indicant constitutionem totius corporis. 531.a
Oculorum glaucedo & nigredo vnde fiant. 538.b
Oculorum paruitas quid indicet. 531.c
Oculorum humores tres. 538.d
Oculi colores quid indicent. 532.d
Oculorum humor acqueus tres habet vsus. ibidem.
Oculi in prima generatione sunt virides. col. 533.c
Oculorum tunicæ tres & vsus. columnæ 539.d
Oculi nigri & albi an indicent temperaturas. 533.d
Oculorum spiritus animales sunt lucidi. 542.a
Oculorum coloris generationis causa quænam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

nam. columna 536.d
Oculorum temperatura quanam sit. colu. 545.b
Oculi medij coloris acutius vident. 546.b
Ordo & methodus in quo differant. 26.b
Ordo non inuenitur in prima operatione intellectus. 27.c
Ordo prædicatur intrinsicè & essentialiter. 28.a
ordo duplex ex Arist. 32.a
ordine resolutiuo qui nam sint vsi. colum. 32.d.
ordo librorum Galeni. 36.b
ordo artis docentis est contrarius ordini artis operantis. 43.b
ordo resolutiuus cur non possit inueniri in naturali philosophia. 45.a
ordo definitiuus quibus nominibus appelletur. 48.c
ordo & doctrina in quo differant. 51.d
ordo quid ex Aristotele. ibidem
ordo incipiens à medio non datur. 54.b
ordo triplex ex Arist. 96.d.122.d
odores an calefaciant & grauet cerebrum. 460.d
odores non sunt species intentionales, sed exhalitur. 461.d
odoratus instrumentum sunt processus mamillares & non externus nasus. colum. 462.d. 463.a
odorata aliquando dolorem capitis excitare. 468.c
opinio Haly de nomine artis Paruæ. 2.b
opinio Plusquamcom. ibidem
opinio Montani & eius confutatio. 3.a
opinio Auctoris, & eius confirmatio. ibidem.
opinio Manardi & Argenterij de ordine reijcitur. 9
opinio Argenterii de intentione Gal. erronea. 5
opinio Plusquamcom. insufficiens. 5.
opinio Curtii probatur. ibidem
opinio alia reiecta. ibidem b
opinio Argenterii confutata. 7.a
opinio Haly confutatur. 7.8
opinio Plusquacom. de ordine. 9.b
opinio Manardi, de ordine. ibidem
opinio Curtii. ibidem
opinio Montani & Argenterii. 9.10.c
opinio Montani de subiecto medicinæ. 13.
opinio curtii. De subiecto. 14.a
opinio Diui Thomæ. ibidem
opinio Conciliatoris. ibidem
opinio Plusquamcom. ibidem
opinio Manardi. ibidem & 15.
opinio Manardi de nomine doctrinæ. 24.a
opinio Haly reiicitur. ibidem b
opinio Plusquamcom. reijcitur. 26.d
opinio Curtii reprobatur. 28.b
opinio Zabarellæ de doctrina ordini inhærente reijcitur. 28.c
opinio Paterni. 29.d
opacitas fit à copia superficierum. 380.c
ophytis lapis est remedium neutrum lethargicis. 107.c
operationes nostri capitis quot. 158.d
operationes fiunt à calore insito & non influente vt Arist. 202.c
operationes quæ consequuntur essentiam sunt prædicata secundi modi dicendi per se. 249.c
operationes corporis sani non possunt separari manente sanitate illæsa. ibidem
operationes secundi fontis considerantur à Galeno quoad potentiam. 250.b
operationes an distinguantur a signis primi fontis. 251.b
operationis perfectio an sit signum optimæ constitutionis. 263.a
operationes diminutæ conueniunt etiam corporibus sanis. 295.a
operationes imbecillæ in paruis distantiis, an conueniant solum corporibus neutris. 296.a
operationes principes quot. 278.d
operationes principes an sint in cerebro, loco distinctæ. 394.c
operationes principes an pendeant à conformatione cerebri. 398.d
operationes naturales quomodo tres. 892.d
operationes nostri corporis simpliciter læduntur. 979.a
optima constitutio quid sit apud Galenum. 300.d
opinionum mobilitas prouenit à calido. 385.
opposita esse quattuor, contraria, & hæc habent medium, contradictoria priuatiua & relatiua, quæ carent medio. 1293.a
organicas partes absolutè separatas neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

vniri, neque regenerari posse. col. 1581
Organicas partes aliquando regenerari posse. ibid.
Ossa puerorum quatuor annorum malè figurata ob eorum mollitiem emendari posse. 1241. a
Ossa per callum quodam modo, non perfectè agglutinari. 1419. a
Ossis fracti coaptationem cognosci tribus si in figura sano respondeat, si nullam habeat cauitatem aut inæqualitatem, & si dolor sit mitigatus. 1420. a
Oua minus quàm carnes sunt putredini obnoxia. 822. B
Oxymel ad minus conuenire ad drac. iiij. sing. die. 1552. a
Oxymel inter cibaria attenuantia collocari. 1564. a

P

Paralogismus à positione consequentis ad positionem antecedentis quis. col 59. a
Paralysis tres species. 369. c
Partium conformationem cum situ indicare maiora remedia si fuerint densioris textura, & in parte remotiori: minora verò si habuerint meatus patentes & in propinquo. 1380. a
Pars affecta indicat vt signum. 1554. a
Partis mollities indicat leuiora remedia digerentia. 1555
Partes corporis omnes simul inchoant ex Hipp. 1567
Parauicinus. 1561
Partium diuisio ex Hipp. 127. a
Pars similaris quæ. 125. c
Particulæ totius corporis dupliciter considerantur. 130. d
Partes similares principiorum quænam sint, pro explanatione definitionis, insalubris simpliciter semper. 182. d
Partes principatum obtinentes quænam sint Aristotelis opinio, & eius confutatio. 180. d
Partium extremarum denigratio est signum lætale: cum robore verò virium est signum salubre. 233. d
Partium denigratio, & liuor quid significat. ibid.
Partis principalis conditiones tres. colum. 311. d
Partis definitiones variæ ad bonum sensum redactæ. 313. b
Partium corporis diuisione à Galeno tradita pro varia corporis consideratione. 314. d
Partes corpus regentes non indicant viscerum conditionem. 315. a
Partis principalis definitio vera quænam sit. 317. b
Partes principes nostri corporis an quatuor, an tres, vel vnica. 330. a
Pars imbecilis quæ sit. 455. b
Partes internæ coniectura dignoscuntur. 902. a
Partium internarum figuræ cognitio medico necessaria. 898. c
Particeps contrariorum quid significat. 109. d
Passiones propriæ sine distincta cognitione præcipuè subiecti non cognoscuntur, & cur. 223. d
Periodi quæ de causa fiant. 662. a
Periodi non solum in febribus, sed in morbis, & sanissimis hominibus fiunt. 662. c
Peticulæ violaceæ sunt neutra per participationem. 107. a
Phrenesis non habet sensum ablatum, sed corruptum. 370. b
Pili & vngues non sunt partes viuentes. 311. d
Pili siccæ temperaturæ cur prius canescant. 429. c
Pili crispi quæ de causa fiant. columna 430. d
Pili cur defluant in Tabe. 435. c
Pili in temperatura humida citius, & magis robusti nascuntur. 487. d
Pili à qua materia generentur. columna 325. c
Pilorum temperatura quænam sit. columna 325. a
Pili indicant calorem & materiam ex qua fiant. 415. c
Pinguedo fit à frigiditate membranæ ex Gal. 757. c
Pinguedo non est animata. columna 760. c

Pin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Pinguedo per accidens concoctionem iuuat. col. 761.a
Pinguedo quomodo differat ab adipe & seuo, & quomodo generetur. 755.b
Pituitosos morbos, vt iuuat venus. colum. 1200
Pituitæ abundantia quibus indiciis cognoscitur. 670.b
Pituita aquosa in quo differat à crudo succo. 628.a
Pituitæ salsæ à capite in pectus ceratum ex thapsia, quomodo iuuet. 1337
Pituitæ species quatuor. columna 627. & 629.a
Pituita duplex vna ventriculi, altera iecoris. 627.a
Pituitosi cur sint stupidi. 382.b
Pleura consentit cum iugulo. 993.a
Porcelli caro quomodo salubris. 1629
Pocula copiosa cur ventriculo sicco noceant. 809.a
Præseruatio respicit morbos futuros. col. 1600
Prædicatum in secundo modo definitur solum per aptitudinem subiecti. 880
Prædicatum vniuersalius est subiecto. col. 59.b
Praxis duplex. 97.b
Prandium cur parcius cœna. 1159. & 1169
Præseruatiua medicina respicit præcipuè humores. 1597
Præseruatiuæ medicinæ officium quale. col. 1596
Principia passio & subiectum inter se distincta. 16.c
Principia sunt causæ cognitionis. colum. 31.b
Principium dupliciter consideratur. 39.c
Principium morbi triplex ex Galeno. col. 217.c
Principium materiale accidentium est trina dimensio materiæ primæ. 1609
Principia medicinæ sunt sensata, & cur. 128.c
Procatarcticæ sunt occasiones & non causæ. 287
Problemata quomodo rectè proponuntur. 223.c
Prologomena conferunt ad cognitionem tractandorum. 1.a
Prologomena quo ordine tractanda. columna 1.b
Proprietates occultæ non sunt à cælo vt mesues & Argenterius tenent. 1494
Proportio huius libri quæ nam sit cum alys libris. 1494
Proportio fit accidentalis si temporis momento causa præcedat effectum. colum. 243.a
Puerorum ossa fracta quomodo coalescant. 1418.
Pulmonis signa pro omnibus temperaturis. a 867.d. vsque 875.b
Pulmo est calidus & humidus. 879.a
Pulmo mouetur vacui consecutione. colum. 880.c
Pulmo exiguum sensum habent. columna 956.d
Pulmonem frigidum cur cantus vehemens iuuet. 423.a
Pulsus frequentia non fit à febrili calore sed a putredine. 224.b
Pulsatilis facultas influit raditiuè per tunicas non per cauitatem & probatur. col. 333.c
Pulsus naturalis magnus potest esse quoque tardus. 554.d
Pulmone m euacuari per tussim & per attenuantia. 1483
Pulsus celer & frequens differunt. colum. 555.a
Pulsus inæqualitas quis sit. 555.a
Pulsus causæ tres. 560.c
Pulsus arteriarum fit a virtute pulsatili à corde influxi. 560.d
Pulsus cordis frigidioris cur sit minores. 571.b
Pulsus frigidi triplex differentia ex Gal. 571.d
Pulsus tardus & rarus quis sit. 572.a
Pulsus causæ tres. 572.c
Pusuum differentiarum causæ quænam sint 576.b
Pulsus consideratur vel ratione vsus vel ratione instrumenti. 578.b
Pulsus durus in corporibus sanis leui de causa fit. 579.d
Pulsus durus fit non solum à calore; sed ab aliys causis. 580.c
Pulsus potest esse simul durus & magnus. 585.c

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Pulsus magnus & maximus differunt. 585.c
Pulsus magnitudini tria peculiaria. 533.b
Pulsus molis dupliciter consideratur uel secundum naturam vel præter naturam. 597.c
Pulsus & vrina non sunt propriè inditia omnium prædominantium humorum. 665.a
Pulsus velocitas & frequentia. 555.b
Purgantia confert putredini, sed cum magna præmeditatione. 1331
Pus in vlcere apparens est securitatis signum ex Gal. 1446
Putrefactum secundum totam substantiam quid. 1305
Putredini quatuor aduersantur ex Gal. 1304.
Putredo quomodo arceri possit. 1307
Putredinis causa est calefactio non naturalis, & prohibita perspiratio, quæ fit à sex speciebus angustiæ. 1308
Putredinis definito ex Aristotele. 1314
Putredinis finis cinis. ibidem.
Putrescunt in corpore humores vel secundum partem vel simpliciter. 1313
Putridis febribus danda sunt attenuantia, & numquam incrassantia. 1323
Putredini euacuatio confert tum quia impedit augmentum tum quia quod putrefactum est euacuat. 1328
Putredinis finis per vrinam & per sudorem expellitur. 1333
Putredo quid sit. 650.c
Putredo respicit calorem misti non autem animati. 651.b

Q

Qualitates introduci de nouo quia mutatur subiectum. 1224
Qualitas triplex ex Aristotele. 117.c 218.c
Qualitates occultæ ad medicum pertinent. 122.d
Qualitatum excessus tollitur à contrarijs constitutionibus. 187.d
Qualitates primæ an omnes sint actiuæ vel duæ tantum. 209.a
Qualitas omnis quomodo actione vniuoca agant in aliam. 212.a
Qualitates passiuæ difficilius auferuntur quam actiuæ, & cur. 213.b
Qualitates secundæ an indicent constitutionem. 266.b
Qualitates secundæ quomodo sint signa partium organicarum. 267.b
Qualitates secundæ dupliciter considerantur. 267.b
Qualitates occultæ habent contrarium ex Galeno. 277.b
Qualitates passiuæ conseruantur similibus, actiuæ vero contrarijs. 487.b
Quantitatem remedij exactam esse imperceptibilem coniectura tamen consequi posse. 1365

R

Ratio sumitur aliquando pro deffinitione. 95.b
Ratio prima, est prima medici intentio apud Gal. 96.a
Raritas non est de ratione diaphani. 416.d
Raritas an proueniat primo à caliditate, an caliditas à raritate. 1114
Reactio patientis duplex. 646
Rectitudinem in reuulsione esse intelligendam non solum secundum longitudinem vniuersalem, sed etiam secundum latitudinem. 1340
Rectum est sui, & aliqui iudex. 231.b
Recessum à naturali statu magnum, magnũ periculum, parum minus minari. 1376
Recessum à naturali statu quomodo dignoscere possumus. 1574
Remediorum materias esse sex res non naturales. 1217
Remediorum alia esse auferentia ægritudinem, alia præseruantia ab ægritudine imminenti, & aliam esse resumptiua conualescentiæ. 1266
Remedia tot dari quot intemperies, quæ cum dicantur aliæ factæ aliæ fientes, & aliæ futuræ, tot debent esse remedia. 1267
Remedia generica applicata specificis supponunt petitionem principij. 1292
Remedij quantitas, & qualitas à quibus desumantur. 1334

Reme-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Remedium debet esse contrarium æquale morbo si vires illud permittant, si minus minoris virtutis, sed sæpius repetitum. 1374
Remedia frigida humida & sicca pro remotis partibus quid obseruandum. ibid.
Remedia non debent esse æqualia morbo ad vincendum; sed ad moderandum. 1375
Remedia indicantur à constitutione. 35. a
Remedia sunt prima & vltima & quomodo. 36. d
Remediorum inuentio est finis proximus. 97. d
Remediorum tractatio vltimo loco est habenda. 121. c
Renes consentiunt cum ventriculo. 994. d
Renes consentiunt cum cerebello & colo. 994. c
Renes consentiunt cum diaphragmate. 994. a
Renes vt consentiunt cum liene. 393. d
Renes consentiunt cum stomacho & coxis. 992. c
Renum calculi non semper à calido fiunt. 635. b
Repellentia duplicia idest refrigerantia, & astringentia. 1449
Repercutientia quando damnanda. 1535
Repercutientia frigida & astringentia sunt. 1538
Res non naturales nec salubres nec insalubres. 1184
Res non naturales non sunt causæ, sed occasiones. 227. d
Respiratio an sit motus naturalis vel voluntarius. 556. d. 610. a
Respirationis magnitudo cur indicet caliditatem cordis. 558. a
Respirationis vsus tres. 588. a
Res non naturales affectus faciunt non effectiuè, sed subiectiuè. 1218
Respiratio vt fiat, tria concurrunt. 926. a
Res non naturales etiam cum moderatione neque salubres neque insalubres dici posse ex se, nisi habita relatione. 1134
Restauratione indigere senes, & conualescentes quia paucum habent sanguinem probum & spiritus vitales & animales. 16622
Reuulsio est auuersio secundum rectitudinem per vasa communia per accidens verò est à distantissima & versus originem. 1335
Reuulsio conuenit euacuationi ad proxima per se, ad remota verò per accidens & cur. 1338
Reuulsionem magis fluentibus: deriuationem magis fluxis conuenire. 1345
Reuulsionem fluxis, & fluxuris conuenire posse. 1346
Reuulsionis quæ sint conditiones. 1615
Reuulsionem non solum fluentem sed etiam fluxurum humorem respicere. 1616
Rhabarbarum hydropicis venenum & cur. 103. b
Rigores in febribus & alijs morbis quando naturales. 236. b
Rigorem, & horrorē inuicem differre quia in hoc cum pauco frigore sola cutis horrescit, & in illo cum vehementiori, subiecta quoque carro riget, & concutitur. 1147
Rigor semper ab expultrice naturali fit. 1147.
Robur virium vitale in sanguinis missione sufficere. 1348

S

Salubre est ab vno. 82. b
Salubre insalubre, & neutrum, sunt æquiuoca. 84. à d
Salubre insalubre, & neutrum in nouem distinguntur significata. 86. c
Salubre, insalubre si seuerè considerentur non sunt æquiuoca. 86. d
Salubre non solum dicitur de corpore, sed de causa & signo ex Aristotele. 87. d
Salubre corpus est quod habet potentiam, & aptitudinem ad sanitatem. 88. d
Salubre quid, ex Aristotele. 90. b
Salubre si significaret actum sanitatis salubre nunc esset superfluum. 91. a
Salubre est in secunda specie qualitatis. 91. b
Salubre tam actu quam potentia tale, est aptitudo & potentia. 91. c
Salubre corpus cur non indigeat custode. 98. c

Salu-

Salubre corpus quomodo diuidatur. 99.b
Salubre simpliciter tale quid. 101.c
Salubre epitopoly quis. 103.a
Salubre nunc non est contrarium salubri à generatione. 150.b
Salubre semper & salubre multum differunt secundum maiorem & minorem perfectionem. 152.a
Salubre simpliciter semper an possit esse salubre vt nunc. 153.a
Salubritas simpliciter semper an sit idem quod optima constitutio. 159.b
Salubre & insalubre an sint contraria. 167.d
Salubre & insalubre an sint sub vno genere. 170.a
Salubre nunc an sit in eadem latitudine sanitatis cũ insalubre & neutrum simpliciter. 246.b
Saluberrimum & salubre vt nunc in quo differant. 270.b
Salubria ab insalubribus quomodo distinguantur. 277.d
Salubris diffinitio tradita in hoc libro an sit vera. 279.a
Saluberrimum an maxime omnium resistat causis morbificis. 282.d
Salubre vt nunc cur in latitudine sanitatis non ponatur à Gal. 291.a
Salubre vt nunc confunditur cum insalubre simpliciter & neutro simpliciter. 308.d
Salubre recedens à temperatissimo per gradum nunquam à temperatissima causa redditur tẽperatũ, sed à contrario. 1225.
Salubre simpliciter an includat actualem sanitatem. 247.b
Salubritas vtinam esset in prædicamento quantitatis. 124.b
Salubre & insalubre non reducuntur ad sanum & ægrum, & cur. 14
Sanguis purus an detur. 628.b
Sanguis crassus cur sit in hepate sicco. 630.c
Sanguinis calidior potest esse in corde tẽperato. 622.a
Sanguis tenuis concurrit ad intelligentiam & cur. 381.c
Sanguinis detractio quãdo salubris & quando insalubris. 109.c
Sanguis purus est neutrum corpus per negationem extremorum. 106.c
Sanguinis fluxus remedium neutrum per negationem extremorum. 107.c
Sanguis paucus cur sit in temperatura sicca hepatis. 632.d
Sanguis crassior & siccior in temperatura calida & sicca iecoris. 637.c
Sanguis quomodo in semen vertatur. 726.c
Sanguinis fluxus tribus modis fit. 454.d
Sanguinis euacuatio licet optimus sit, cur putredini abnoxius. 1309
Sanguinis missio est contraria putredini, & obstructioni non per se; sed per accidens. 1329
Sanguinis missio euacuat quod putridum est, vt in pleuritide, in quo obseruatur coloris mutatio. 1330
Sanguis extrauenatus euacuandus ac si esset pus. 1481
Sanguis spumosus secundum omnes partes à pulmone dependet. 1486
Sanguis extrauenatus in venas retrocedere non potest. 1526
Sanguinei fluxus post totius euacuationem, & reuulsionem nisi cedant, repercutientibus vtendum, vel scarificandum vel defensiuis vtendum, vel digerentibus medicinis. 1545
Sanguis in hepate perficitur à parenchimate non à venis. 1565
Sanguis crassus in quo differat à fæce sanguinis. 738.b
Sanguinis abundantia quibus signis noscitur. 682.d
Sanguis distinctus à tribus humoribus an detur. 683.a
Sanguis plurimus cur in hepate calido & humido. 648.c
nitati confert ex Hipp. non satiari cibis, & impigrum esse ad laborem cur dicat Hippocrates. 1118
Sana corpora in actiuis parum recedentia à temperato tutius est conseruare contrariis, alioquin imminet periculum febris, in passiuis verè tutius est conseruare similibus. 1216
Sanitatem distingui ab ægritudine per sensibilem læsionem operationum non per qualitates immanifestas, secus incideremus in dogma perpetuæ passionis. 1264
Sanum actu quomodo esse possit cum delinquat

delinquat in temperatura, formatione, magnitudine, numero, & situ. colum. 201.c
Sanitas non est finis medicinæ sed scopus. 17.b. 97.d
Sanitas est bona constitutio. 36.b
Sanitas non ab actione, sed à potentia desumitur. 89.a. 92.b
Sanitas est in prima specie qualitatis. 91.b
Sanitas est finis remotus medicinæ. 37.d
Sanitas sensum ad quod salubre pertineat. 104.d
Sanitas duplex ex Galeno. 111.c
Sanitas in similaribus, & organicis consistit. 128.a
Sanitas imperfecta recedit ab optima ob tres causas. 149.d
Sanitas non necessario iungitur cum corpore salubri. 154.d
Sanorum malæ commensurationes exemplæ quatuor à Galeno ponuntur. colum. 163.b
Sarcotica sicca in primo gradu agglutinantia frigida & sicca in secundo vt spongia, & ceratum barbarum; Epulotica, idest cicatrizantia sicca in tertio. 1409
Sarcotica magis, & minus exsicantia, pro habitu molliori vel duriori. 1438
Scientiæ nomen non est genus in medicina. 80.d
Scythæ cur steriles reddantur. 718.c
Semen constat ex quatuor partibus. 696.d
Semen fecundum quale sit. 697.a. 700.a
Semen à qua parte corporis decidat. col. 711.b
Semen an simul efficiens, & materia conceptus sit. 715.b
Semen planta est simul efficiens, & materia ex Arist. 720.b
Senes cur minus ægrotent quam iuuenes. 285.d
Senes minus resistunt causis morbificis. 286.a
Senes facilius laborant calculo. 631.a
Senes cur sensoria habeant turbulentiora. 439.a
Senes cur morosi, & non iracundi. colum. 606.a
Senibus non est danda aloe. 631.a
Sensatio ad hoc vt fiat duo requirit. col. 367.b
Sensus auditum fit in parte in qua fit receptio. 391.a
Sensus an percipiat suam sensationem. 365.b
Sensus cur hebetes reddantur. 515.a
Sensus in calidis & siccis cerebri cur vigilant. 491.d
Sensus tactus est iudex rectus. 261.d
Sensus tactus quomodo sit in medio. col. 141.d
Sensoria cur ex paucitate excrementorum reddantur clara. 488.c
Sensus communis vbi sit. 39[illegible]
Sensus communis non actio princeps cerebri. 394.c
Sensus & motus à qua parte cerebri proueniat. 349.a
Sensuum diuersorum distinctio, an pertineat ad sensum communem, vel ad imaginationem. 392.a
Senum humores humidissimi, solidæ partis siccissimæ. 143.d
Sentientem partem non habere de necessitate neruos. 1394
Senes an reducantur ad neutrum primi significati. 197
Serum lactis ad quinque, & sex libras ex Hipp. dandum. 1553
Siccæ intemperiei signa indicationes & remedia quæ. 1448
Signa insalubria an præsentem indicent ægritudinem. 238.d
Signa memoratiua, an rectè vocentur prognostica. 240.b
Signa præteritorum, & futurorum, an dentur. 241.a. 243.d
Signa rememoratiua & prognostica desumuntur tantum ab affectu præsenti. col. 242.a
Signa proposita in arte parua à Galeno, an contineant sub se reliqua omnia signa. 238.b
Signa ostendentia dispositiones corporum à tribus fontibus desumuntur. colum. 248.a
Signa necessaria consequentia sunt accidentia inseparabilia. 249.d
Signa substantialiter inhærentia, an sint verissima. 250.a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Signa secundi fontis prædicantur in secundo modo dicendi per se. col. 150. c
Signorum primus fons an idem cum primo. 151. b
Signa tertij fontis quænam sint. 252. d
Signorum methodus à Galeno proposita an sufficiens. 254. c
Signorum fontes, an solum quatuor. 256. b
Signa substantialiter inherentia quæ indicant corpus saluberrimum. columna 259. c
Signa corporis saluberrimi à Galeno proposita an sufficiant. 254. c
Signa corporis salubris, vt multum, colum. 269. a
Signorum præteritorum cognitio, an non solum medico, sed etiam egro conferat. 237. c. 241. c
Signa prænunciatiua futuræ mortis quænam sint. 235. d
Signa læthalia quid indicent. 16. c
Signa neutra quænam sint. 107. a
Signorum diuisio à Galeno. 225. a
Signa quæ consequuntur sunt duum generum ex Aristotele. 229. d
Signa indicantia vniuersa corpora ad quo capita reducantur. 231. a
Signa coctionis salubria. 231. d
Signa lethalia iuncta cum humorum concoctione, & virium robore sunt salubri a nunc. 232. a
Signa neutra primi significati à quibus fontibus desumantur. 203. a
Signa corporis salubris simpliciter semper quænam sit. 231. b
Signa cruditatis sunt duplicia. columna 232. d
Signa neutra secundi significati à quibus fontibus desumantur. 234. b
Signa neutra tertij significati sunt illa, quæ sunt aliquando bona aliquando mala. 234. d
Signa prænunciatiua certæ mortis quænam sint. 234. d
Signorum omnium temperaturarum methodus breuissima. 854. c
Signorum lethalium conditio, quando ad medicum pertineat. 16. a
Similares partes, an habeant magnitudinem. 274. c
Similium conseruatio an fiat per similia col. 810. c
Similitudo filiorum à qua causa proueniat. 733. c
Simpliciter quid significet. 100
Similaris pars quænam sit. 125. c
Similibus quæ sunt secundum naturam conseruantur; quæ præter naturam contrarijs auferuntur. 1290
Syncipitis constitutio bona, vel mala à quo indicetur. 370. c
Singultus duplici de causa fit, ex repletione vel innanitione. columna 943. d
Singultus qui tollitur vomitu, vel sternutatione est ex repletione. columna 944. c
Singultus ex repletione quibus de causa fiat. 945. a
Singultus quomodo fiat vehementiori motu, quam vomitus. 946
Singultus quomodo à nausea differat. col. 947. b
Sitis an indicet ventriculi siccitatem. 606. d
Sitis an semper famem antecedat. col. 606. a
Solertia quid sit. 379. b
Situs an conueniat etiam partibus similaribus. 262. a
Solutio continui similaribus, & organicis conuenit. 1381
Solutio continui in similaribus vnitur per medium homogeneum, in organicis per cicatricem. 1395
Solutionis continui cura quæ. 1405
Solutæ continuitatis pro cura quatuor obseruanda. 1405
Sol salutis totius orbis causa est, ex Macrobio. 63. d
Solutio coutinui, an conueniat solum partibus dissimilaribus. 271. d. 272. d
Solutio continui quando sit quintum genus. 274. b
in Somno interna calidiora contra peripateticos. 471. c
Somnus quomodo fiat ex Galeno & Aristotele. 470. d
Somnus non est passio imaginationis. col. 393. d
Somnus naturalis fit ab humiditate; non naturalis

naturalis à frigiditate. 472. a
Somnus quid sit ex paulo Aegineta. 472. a
Somnus tollit sitim & cur. 476. a
Somnia cur fiant. 508. c
Somni tres differentiae. 519. c
Somnus in pituitosis tollit sitim in biliosis eam auget. 1119
Somnus fit vel ab humiditate vel frigiditate vel imbecillitate ex Gal. 1121
Somnus mediocris naturalis est octo horarum. 1175
Somnus diurnus damnatur quia spiritus animales vt lucidi violenter trahuntur ad extra à luce diei: noctu verò retrahuntur etiam ab aere frigidiori. 1175
Somnus debet fieri post leues deambulationes, & cur. 1176
Somnus quomodo fiat. 1177
Somnus ad vitam necessarius secus spiritus corrumpuntur. 1178
Somnus hyeme, & vere longiores aestate vero & autumno breuiores & cur. 1178
Somnus longus tria mala facit & quae sint. 1178
Somnus in principiis accessionum laedit quia retractus ad ima; auget febrem & inflammationem. 1179
Somnifera quando salubria. 103. c
Somnus an sit omnimoda quies. 471. a
Sordities cur impediat vlceris sanationem. 1552
Sorites est argumentatio vitiosa. 164. a
Specifica natura, non generica vel indiuidualis indicat remedium. 1080
Spermaticae partes non regenerantur nisi in pueris. 1248
Species qualibet generi est accidentalis, & quomodo. 29. c
Spinali medulla oritur ab occipite. 365. a 367. d
Spinalis medulla cur non moueatur motu systoles & diastoles. 347. d
Spiritus cohibitio dilatat singulas corporis partes. 1245
Spiritus animalis vt differt à vitali. 338. a
Spiritus in semine quis sit. 725. c
Spiritus animales in oculis sunt lucidi. 542. a
Sputi diuersitas indicat diuersam originem. 1484
Subiecta propria qui distinctè non cognoscit semper decipitur. 224. a
Subiecti conditiones quae nam sint. 12
Subiectum in arte est finis ipse. 13
Subiectum non est in artibus vt in scientiis & cur. 16. b
Subiectum, passio & principia consideranda. 16 c
Subiecti medicinae quaestio. 16. d
Subiectum duplex circa quod & quod. 18. b
Substantialiter inhaerentia an possint esse signa. 261. c
Substantialiter inhaerentia per sensus immediatè cognoscuntur. 265
Substantia est actio qua caetera dicuntur entia. 86. a
Sudores frigidi in acuta febre letales. 226. c
Suppurati dicuntur ex quacunque suppuratione in cauitate facta. 1473
Suppuratorum & Hydropicorum pluribus vicibus fieri debet euacuatio. 1476
Surdi à natiuitate cur sint muti. 373. c
Suturae capitis quot, & quales & eorum vsus. 364. b
Suturarum aliquae dicuntur glutinatoriae aliquae suppressoriae & aliquae retentiuae 1399.
Sylogismus ex duabus affirmatiuis in secunda figura nihil concludit. 59. b
Sylogismus in prima figura cum maiori particulari nihil concludit. 99. c
Sylogismus diuisiuus duplans cur non concludat. 60. a
Sympathia cordis & cerebri quae sit. col. 560. a
Sympathia & Idiopathia sexaginta humani corporis ex anatome collecta quaenam sint. 984. a
Symptoma sine morbo non efficit morbum cur. 180. a
Symptoma cur dicatur accidens. col. 180. a
Symptomata necessario consequentia quaenam sint. 243. b
Symptomata an distinguantur ab operatione. 253. c
Symptomata exeuntia semper supponunt actionem laesam. 922. d

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Symptomata in tres ordines diuisa sunt. col. 911. d
Symptomata alia esse primi ordinis alia secundi, & qualitates mutatæ. colum. 1257.

T

Tabidis cur defluant pili. 435. c
Tactus sensus iudex rectus. columna 261. d
Tarditas ingenij à quo proueniat. colum. 331. b
Tela vel glandes plumbeæ corpori infixæ in tribus casibus extrahuntur: primo dũ sunt venenosæ, secundo dum intensum pariunt dolorem: tertio quando tellum est acutum vt descendere possit. 143
Telum parti principi affixum si debet mori non esse extrahendum. 1412
Temperaturæ optimæ quatuor signa idest ciborum coctio, excrementa debita, apetitu æqualis coctioni, & non indigere custode. 1160
Temperata natura magis concoquit: calida magis digerit. 1162
Temperatis omnia temperata conueniunt. 1206.
Temperata corpora similibus conseruantur si verò parum recedant à temperato similia parum recedentia conuenient. 1211
Temperamentum primigenium si mutetur, aut moritur æger aut sanus non conseruatur. 1222
Temperamentum aduentitium & potest mutari, & in melius reduci. columna 1223
Temperamenti mutatio duplex alia quæ pro fine habet mediocritatẽ, & fit à causa contraria eiusdem gradus per iteratas vices introducendo mediocritatem: alia cuius finis est victoria & fit à causa superante. 1224
Temperamenti natura quæ sit. columna 132. a
Temperamenti diffinitio Auicennæ. col. 133. d
Temperamentum quomodo sit vera qualitas. columna 134. a
Temperamenti duplex significatio. col. 135. b
Temperamentum sumptum pro vnione alteratorum est qualitas & non substantia. 135. c
Temperamentum æquale ad pondus an detur. 136. a
Temperamentum æquale ad pondus qua ratione dari possit. 139. d
Temperamentum & facultas idem contra multos. 317. d
Temperamentorum numerus quis sit. col. 142. d
Temperamenta duo secundum antiquos. ibidem.
Temperamenta quatuor tantum eaque composita ex Auerroe. 143. d
Temperatura duplex originalis, & aduentitia. 159. d
Temperamentum quomodo mutetur. 160. b
Temperamentum non est qualitas sed substantia ex Gal. 175. d
Temperamentum prædicatur de partibus similaribus in primo modo dicendi per se. 259. b
Temperaturæ consideratio duplex. 261. d
Temperatura cognoscitur per signorum syndromen. 452. d
Temperatura calida, & sicca, an abondet excrementis. 490. b
Temperatura calida vsu frigidorum mutatur in frigidam. 615. d
Temperatura calida, & humida cur putredini obnoxia. 650. a
Temperaturæ malæ sunt in duplici differentia. 842. a
Temperamentum æquale an sit longioris vitæ quam aliæ temperaturæ. 800. d
Temperatura moderata an edat operationem perfectionem alijs temperaturis. 797. a
Temperaturæ humidæ signa quæ nam sint. 796. b
Temperaturæ calidæ & siccæ signa. col. 768. a
Temperaturæ moderatæ signa quænam sint. 746. a
Temperamentum ad iustitiam quod sit. 404. c

Tem-

Tempora morborum quatuor quomodo cognoſcantur. 1272
Tempora morborum duo reſpiciunt vel morbos, & ſic quatuor ſunt tempora, vel cauſas efficiẽtes & ſic non ſemper obſeruantur quatuor tempora, & cur. 1273.
Teſtium virtus toti corpori communicatur non ſolum virtualiter. ſed etiam corporaliter. 622
Teſtes ſunt partes neceſſaria noſtri corporis. 321.b
Teſticulorum temperatura calida ſigna. col. 688.c
Teſtium calida, & ſicca ſigna. columna 696.a
Teſtium Calida & humida ſigna. colum. 701.d
Frigida & humida ſigna. columna 704.b
Frigida & ſicca ſigna. 707.b
Teſtium ſympathia cum alijs partibus. col. 717.c
Teſtes continent in ſe in potentia omnes alias corporis partes. 718.c
Teſtium, & vocis conſenſus qualis. colu. 890.d
Teſtes quomodo influant in totum corpus. 324.a b
Tetanus cur aqua frigida curetur. 504.d
Timiditas prouenit à frigiditate. colum. 564.d
Timor duplex naturalis, & præter naturam. 600.d
Theorematis diſtinctio ex Galeno. 30.a
Thorax expurgatur per vrinam & aluum per ductus patentes. 1479.
Thoracis magnitudo duplici de cauſa. colu. 553.c
Thoracis latitudo prouenit à calore ſeminis. 567.a
Thoracis patientis ſigna. 953.a
Tranſmiſſio in corpore fit à facultate naturali. 1524.
Tumores omnes habent in ſe omnia genera morborum. 959 b
Tunica oculorum vſus. 539.d
Tuſſis, quomodo ſit actio mixta ex naturali, & volontaria. 1485
Tuſſiendo quæ contineantur tum in aſpera arteria tum in tenuibus arterijs & ſubſtantia pulmonis, tum in ipſa cauitate & pleura expurgari poſſunt. 1483.

V

VAcuum non antharit ſed ſuſcipit. col. 482 b
Venæ ſectio quomodo à morbi magnitudine indicetur. 1347
Venæ ſectio nec ante 14. annum nec poſt. 70. conuenire. 1348
Venæ ſectio pueris & ſenibus robuſtis ex Celſo conuenit. 1349
Vena caua oritur ab hepate & non à corde probatur. 566.a
Venarum latitudo vel anguſtia an indicent iecoris temperamentum. 655.d
Vena an ſit pars ſimilaris. 129.b 182 c
Venæ, & arteriæ dupliciter conſiderantur. 182 b
Venæ in piſcibus nõ ingrediuntur cor. 658.a
Venæ ſectionis indicans quomodo innominatum. 1358
Venæ ſectio vt conuenit abſente plenitudine. 1353
Venulæ in pueris ex Gal. regenerantur. col. 1250.
Venenum alterantia & ſuperantia eſſe theriacam bolum armenũ, terram, lenniam, bezoar, balſamum cum lacte, ſanguinem anatis, diaſulfur, & oleum de corticibus citri. 1605
Venena particularia quomodo & quibus alexipharmacis ſint ſuperanda. 1605
Venenum penetratum euccandum eſt ſudore, balneo & alijs. 1605
Venenorum cognitio ad medicum quando pertineat. 16.a
Venenum quocunque loco ſit cubito euacuãdum validis attrahentibus. columna 1605
Ventriculi frigiditati confert exercitium equitandi. 1232
Ventriculum frigidum paruum, & rotundum verſus ſeptum, remedia ſunt alimenta boni ſucci ter vel quater in die parata. 1259.
Ventriculum ſiccum reſtaurãtia ſenibus, &

con-

conualeſcentibus eſſe accommodata. 1621.
Ventriculus ſiccus, an parua indigeat potione, 808.c
Ventriculi humidi ſigna. 815.b
Ventriculi calidi. 818.c
Ventriculus calidus non melius concoquit quàm temperatus, melius tamen concoquit, quam appetat. 818.d
Ventriculus frigidus magis appetit quàm concoquat. 829.c
Ventriculus calidus cur magis concoquat. 821.c
Ventriculi frigidi ſigna. 828.
Ventriculus non chylo, ſed ſanguine nutritur. 847.a
Ventriculi, & cerebri conſenſus. 985.a
Ventriculus cum manibus non habet conſenſum. 991.b
Ventriculus non eſt pars ad vitam neceſſaria. 320.b
Ventriculus non nutritur chylo ſed ſanguine. 623.
Ventriculi ori corroborantia in qua parte ſint applicanda. 647.b
Ventriculus aliquibus paruus & rotundus eſt. 887.c
Venti vnde diuerſam obtineant qualitatem. 506.a
Venti à montibus oriri. 506.d
Venti non ſunt in cacumine montium. col. 506.d.
Venti in Europa à quibus montibus fiant. c. 507.a
Venus confert ſi agilior homo videatur, & facilius inſpiret. 1190.
Venus temperatis naturis conuenit, ſed corpore nec pleno nec vacuo exiſtente. col. 1599.
Venus prohibenda poſt nimium exercitium poſt vigilias, poſt ſomnum comatoſum, & in animi paſſionibus. 1198.
Venus nocet ſi nudis pedibus excerceatur. 1299.
Venus caput replet, & faces indurat, ſi ante ſomnum exerceatur. 1224.
Veſicæ colum non inciditur a lithotomo contra columbum. 901.a
Veſicæ colum non eſſe carnoſum. colum. 1469. 901.c
Veſica aliquibus parua & rotunda & prominens. 900.b
Victus craſſus in fracturis facit calum. col. 1427.
Vigilia nimia ratione motus calefacit & cur. 469.b
Vigilia digerit, ſomnus coquit cur. 1220.
Vinum medicatum pro Hydropicis. colum. 1500.
Vinum album refrigerat. 1630.
Vinum pro conualeſcentibus quale ſit. 1630.
Virtus robuſta deſpicienda mediocris conſeruanda. 1366.
Viſcera comunicant ſuas facultates partibus ab ipſis emanantibus, & non aliis. 319.c
Viſcera ſunt partes ſimilares, & cur. col. 126.b
Viſcus quodlibet eget proprio roborante. 1569.
Viſio acuta fit duobus modis. 529.d
Vitalis facultas prouenit a carne cordis non à ventriculis. 581.a
Vitam protrahentia quæ ſint. 1782.
Vita ab ortu naturæ non curantur ſed præſidiis tractantur ne patiens ægrotet. col. 1259.
Vitreum inſtrumentum pro cognoſcenda temperatura. 762 d
Vlcus cum tumoribus quomodo ſanatur. col. 1447.
Vlcera curredduntur ſanatu difficilia. col. 1447.
Vlceris ſanationem quæ impediant. 1445
Vlcera ſufficienter abſterſa quomodo cognoſcuntur. 1445.
Vlcus ſanatur tollendo vrgens, cauſam & impedimentum. 1444.
Vlcus inflammatum quomodo tollatur. col. 1446.
Vlcus cum contuſione nerui vt tollitur. col. 1447.
Viuere, & ſentire non vbique fieri per arterias, & neruos, ſed per irradiationem. 1440.
Vmbelicus conſentit cum diaphragmate. 994.b
Ab vno tripliciter ſumitur. 82.a
Vnitas ſequitur bonam temperaturam & bonam conformationem 125.a
Vnitatis ſolutio non reperitur in latitudine

dine sanitatis. 166.d
Vni vnum est contrarium, 168.b
Vngium vsus. 249.b
Vngium vsus qualis sit. 327.a
Vngues an nutriantur. 327.c
Vnguenta pro scabie, sunt calida & cur. col. 739.d
Vocis magnitudo, aut paruitas, a latitudine aut angustia asperæ arteriæ, & ab efflatu maiori vel minori. 880.d
Vox lenis vel aspera oritur à lenitate vel asperitate asperæ Arteriæ. 885.d
Vox acuta vel grauis ab angustia vel à latitudine arteriæ fit. 887.a
Voces sunt grauiores hyeme quam æstate. c. 889.
Vocis & testium consensus magnus. 890.d
Voluntarius motus ex sententia Auerrois non prouenit a musculis. 741.d
Vomitus cur vehementiori motus fiat quam singultus. 946.b
Vomitus quomodo conferat renibus & intestinis. 951.d
Vomitus conuenit materia existente in ventre superiori, in inferiori verò per aluum est euacuandum. 1497
Vrinarum color subflauus, subrufus, & niger indicat calorem. albus frigiditatem.; si verò pellucidus sit, materiam crassiorē, ad caput habere raptum significat. 1166
Vrina fit etiam cruda in declinatione morbi. 666.c
Vrina imperfectè indicat quæ intra venas sunt. 665.d
Vrina & pulsus an sint inditia humorum prædominantium. columna 665.a
Vrina redditur aquosa ab alijs causis licèt hepar sit calidissimum. columna 627.d
Vrina cruda in principio morbi est neutrum per negationem extremorum. 190.b. 233.b
Vrinæ substantia tenuis indicat cruditatem: mediocriter crassa sanitatem: crassissima, & turbida indicat perniciem. 1167
Vrina moderatè crassa cum sedimento albo æquali & leni cum flauitie moderata indicat securitatem. 1169. 1183
Vteri lenitas ex pituita tollitur lana abluta liquore aphronitri. 1509
Vulnera intra labia nec pilus nec aer ipse admittendus. 1403.
Vulnera profunda curando in parte decliuiori relinquendum foramen pro expurgatione: superficialia verò nullo egent foramine. 1401.
Vulnerati habentes pillas plumbeas in partibus internis possunt adhuc viuere sine earum extractione. 1412.
Vulnus sanari non potest nisi partes circumstantes sanæ sint. 1414.
Vultures ad 500. milliaria olfecisse. colum. 461.b

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

SANCTORII SANCTORII

Olim

IN PATAVINO GYMNASIO MEDICINAM THEORICAM ORDINARIAM PRIMO LOCO PROFITENTIS

Commentaria

IN ARTEM MEDICINALEM GALENI I.

ARTEM medicinalé explicaturus prælectiones siue præludia, quæ à Græcis προλεγόμενα dicuntur, paucis in hoc limine libri prius perstringam: mirificè enim conferent ad cognitionem tractandorum. Acachias, & nonnulli alij Expositores huius libri nihil dicentes de prolegomenis non immeritò imminuti ab alijs iudicantur: præcognitis enim his B à iunioribus cætera faciliora reddentur, ac euidentiora. Nec tamen eos laudo, qui hæc nimium fusè tractant; in solidis verò huius Artis arcanis deficiunt. Agam igitur summatim de inscriptione libri, de intentione, de proportione huius cum alijs Galeni libris, de ordine, de subiecto, & demum de diuisione. Quæ verò ad solidam huius Artis A intelligentiam pertinebunt fusius, & exactius tractabuntur.

QVAEST. I.

De inscriptione.

A Galeno inscribitur τέχνη ἰατρική, idest ars medicinalis: ab Arabib. vt ab Haly, & Roboano vocatur μικροτέχνη idest ars parua. A Galeno nunquam fuit vocata ars parua: citatur enim ab illo hic B liber septimo Methodi capite tertio quinto de tuenda sanitate cap. 11. libro de libris proprijs capite tertio, & alibi: nec tamen alio nomine ab illo, quam ars medicinalis vocatus est.

Haly, & Plusquam commentator aiunt, fuisse vocatam artem paruam ad differẽtiam totius Artis medicæ in multis voluminibus tractatæ, vt tota ars medica dici debeat ars magna; hæc verò,

quæ traditur in hoc libello, vocetur ars parua.

Montanus censet ea de causa inscribi hunc librum artem paruam: quia tota ars in pauco sit per compendium tractata: dum enim dicitur microtechni, ait micro scribi cum ωmega, esseque in datiuo, ita vt per microtechni intelligi debeat ars in pauco, quasi ἐν μικρῷ τέχνη & non ars parua.

Hæc Montani expositio existimatur ingeniosa: admitti tamen non potest; tum quia Galenus nunquam hunc librum vocauit artem paruam; tum quia nomina composita ex pluribus semper sumuntur in eodem casu: non potest sumi ars in casu recto, & micro in obliquo: hoc enim apud Latinos, & Græcos est monstruosum. Accedit, quod nunquam à Græcis scribitur μικροτέχνη, vel μικροκόσμος per ωmega.

Ego puto vocari posse artem paruam ea ratione, qua animal vocatur ab Aristotele octauo physicorum tex. decimoseptimo μικροκόσμος, idest paruus Mundus: sicuti enim in homine omnes gradus vniuersi, elementa videlicet, omnes animantiũ gradus, & intellectus elucent; sic in hoc libello tota medicina continetur.

Parimodo sicuti Cosmographi totius terræ ambitum in Asiam, Africam, Europam, & Americam diuisum exigua tabella concludunt: ita & Galenus in parua medicinæ definitione, veluti in quodam breuissimo epilogo omnia medicinæ capita complexus est: sub nomine enim salubris, insalubris, & neutrius in hoc libro explicantur septuaginta duo capita salubrium, insalubrium, & neutrorum corporum, signorum, & causarum, quibus & continetur tota ars, & miro artificio, vt infra ostendetur, medicinæ arcana memoriæ commendantur. His nixi rationibus possumus & nos hunc librum vocare artem paruam, quamuis à Galeno nunquam artis paruæ, sed artis medicinalis nomine fuerit insignitus.

1. Dubitatio inde suboritur: quia si hic liber vocatur ars medicinalis, cur etiam liber de constitutione artis medicæ non merebitur artis medicinalis nomine insigniri, vbi de tota arte tractat Galenus?

Manardus, & Argenterius respondent in libro de constitutione non doceri totam artem, vt hic, sed modum, quo tota ars ex notione finis constituitur.

Verum hi multipliciter errare videntur: primò, quia liber ille appellatur de constitutione artis medicæ, non autem de modo constituendi artem. Secundò Galenus antea scripsit duos libros de modo constituendi artem ex notione finis, vt colligitur ex proœmio libri de constitutione, qui non habentur. Tertiò, quod ibi tractet de artis constitutione, & non de modo, patet: quia modus constituendi, vel applicatur arti, vel non: si applicatur, constituit, si non applicatur, non constituit artem: Quod verò applicetur, legenti cuiuis clarissimè patebit: Quare ibi Galenus de constitutione artis medicæ, non de modo sermonem habuit.

Respondemus igitur, librum hunc non esse artem medicinalem absolutam, & vniuersalem, sed ordine tantum definitiuo memoriæ causa traditam, quę appellatio non potest conuenire libro de constitutione artis medicæ, qui tractat de constituenda arte ordine resolutio: quæ sanè valde diuersa sunt. Præterea concedimus, librum de constitutione vocari posse artem medicinalem, additis his, à notione finis constitutam: sed dicimus Galenum hanc inscriptionem omisisse, quia elegantius inscribitur de constitutione artis medicæ, quã ars medicinalis.

QVAEST. II.

De intentione.

Argenterius sentit in hoc lib. Galeni intentionem non esse artem medicam tractare ordine definitiuo; sed modum, quo possit illo ordine tractari.

Reijcitur primò, quia inscribitur de arte medicinali, & non de modo. Secundò Argenterius secum pugnat, primum dicit, hunc tractatum inscribi artem medici-

dicinalem, & hanc inscriptionem non posse accommodari libro de constitutione artis; hac ratione, quia hic agitur de arte medica, & in libro de cōstitutione de modo tractandi artem ex notione finis: mox loquens de intentione Galeni in hoc libro ait, intentionem esse non de arte, sed de modo tractandi artem ordine definitiuo: Qui poterit Argenterium à manifestissima contradictione vendicare, accedat, illumque libentissimè audiemus.

Plusquamcommentator cēset, hic agi de omnibus pertinentibus ad artem medicam, sed confusè, non distinctè. Quæ opinio non videtur respondere ijs, quæ tractantur: quia plurima hic examinantur distinctè, sicuti distinctissimè agitur de signis temperaturarum: de diuisione salubrium, insalubrium, & neutrorum corporum, signorum, causarum, & de alijs. Verior opinio est, quam defendit Curtius, qui statuit perfectissimè hic agi de arte medica ordine, seu methodo definitiua.

1 Dubitatio inde suboritur, quia non videtur, quod Gal. agat de tota arte distinctè, quinimmo, neque confusè; Gal. enim nec distinctè, nec confusè agit de Anatome, de simplici medicina, & de multis alijs.

Respondent nonnulli inter quos est Saluus Sclanus, non pertinere ad doctrinam definitiuam inuenire, vel constituere artem, sed solum inuentam, & constitutam docere: ideò dicunt à Gal. meritò omitti plurima pertinentia ad inuentionem, & constitutionem artis: Sicuti tractatus de elementis, & de anatome, qui pertinent ad constitutionem, & inuentionem.

Reijciuntur, quia omnia, quæ sunt in medicina, sunt inuenta. Insuper Gal. inuenit multa in hoc libello, vt temperamenta viscerum, & corporum diuisionem: ideò dubitatio adhuc manet in suo robore. Demum nonne multa anatomica, & innumeræ virtutes simplicium medicinarum repertæ sunt? quare si propositum Gal. est inuenta docere, debebat de anatome, de simplici medicina, & de pluribus alijs hic agere.

Dicimus nos propositum Gal. in hoc libro esse vnicam definitionem medicinę tradere, quæ est, medicinam esse scientiam salubrium, insalubrium, & neutrorum, atque hæc tria definitionis verba salubria, insalubria, & neutra diuidere in omnia significata corporum, signorum, & remediorum, quæ sunt duo supra septuaginta, eaque sub conceptu communi proponere, vt quisque illis cognitis totam artem medicam intelligat, eamque memoriæ facilè commendet.

Neque erat Gal. propositum descendere ad materias remediorum, & ad medicamenta simplicia, neque ad anatomiam; quia hæc sunt particularia nullo modo pertinentia ad doctrinam definitiuam, quæ à Gal. tradita est ad hunc finem, vt solum communissima capita totius artis memoriæ commendentur: Qui igitur non intelliget hunc doctrinę definitiuæ finem: neque percipiet Galeni propositum: Neque aliquem fructum ex huius libri lectione colligere poterit.

QVÆST. III.

De proportione.

ARgenterius, & Saluus Sclanus arbitrantur, proportionem quæ est inter conclusionem, & præmissas, esse inter artem medicinalem, & alios Gal. libros. Hæc opinio videtur Galeni, quia in fine primi capitis hæc verba leguntur, *nunc verò definitiuam aggrediemur, hoc vnum apponentes quod solum capita, & quadam veluti conclusiones eorum, quæ alibi latè, & fusa oratione sunt demonstrata, nunc à nobis dicentur,* & in vltimo cap. huius libri habet hæc. *Nunc enim neque omnia particulatim recensere est nostri propositi institutum. sed solum capitum mentionem facere intendimus eorum, quæ in alijs voluminibus latius explicauimus.* Ecce dicunt hanc artem medicinalem ex Galeno esse, vt conclusionē ex alijs libris tanquam ex præmissis desumpta.

Hæc tamen opinio non potest defendi, quia si esset hæc ars medica vt conclusio, & cætera Galeni volumina, vt præmissæ, sine prælectione omnium Galeni librorum esset imperceptibilis: quod quam sit falsum paulò infra patebit.

His sic constitutis, sequitur, hunc librum ad alios nō habere proportionem, quam præmissæ ad conclusionem. Insuper si hic liber continet conclusiones deductas ex præmissis, quomodo Tyrones, quando tradent se huic studio theoricæ poterunt tam obstrusas conclusiones percipere sine aliqua præmissarum cognitione?

Postremò Galenus hic non solum tractat de illis conclusionibus, quæ ad præmissas referuntur: sed de multis adeò profundè, vt in nullo ex suis voluminibus ita exactè, & difusè egerit; sicuti est tractatus de corporibus, & de signis temperaturarum.

Cur verò dixerit Galenus hūc librum continere capita, & veluti conclusiones, paulò infra explicabitur.

Haly putat hunc librum habere illam proportionem ad omnes alios libros, quam habent pueri infantes ad viros, proponit duas pulcherrimas comparationes.

Prima est sicuti in pueris infantibus sunt multi defectus pertinentes ad solidas corporis partes: sic in hoc lib. multa deficiunt pertinentia ad solida artis præcepta. Dicunt in pueris deficere 115. ossa scilicet duo ossa bregmatis, quæ adhuc sunt cartilagines: os ithmoide: duo ossa stilloides: quatuor ossa coccigis: 32. dentes: 48. ossa sesamoidea: 16. ossa carporum: octo ossa tarsorum, & duæ patellæ.

Secunda comparatio: dicunt, quod sicuti pueri infantes paucis omnia exprimunt, veluti dum omnes viros appellant patres & omnes feminas matres, & sub nomine papæ omnes cibos intelligunt. Ita hic liber sub nomine salubris, insalubris, & neutrius explicat omnia ad medicinam pertinentia.

Ista sunt pulcherrima, sed non respondent huic libro.

Primò negamus, hunc librum esse imperfectum: quia in ipso tota ars perfectissimè traditur doctrina definitiua.

Secundò negamus quod in hoc lib. tractentur solum communia: multi enim sunt tractatus particulares, vt de diuisione corporum, & de signis intemperaturarum: quorum consideratio ita particularis in nullo Galeni lib. inuenitur.

Nos credimus hunc librum nullam proportionem habere ad alios: Huius opinionis fautorem Galenum esse putamus, quia tractans in vltimo capite de ordine, & proportione suorum librorum clarissimè docuit artem medicinalem, & librum de constitutione artis non indigere lectione aliorum librorum: additque seorsum esse legendos, atque esse omninò ab alijs separatos, hæc enim sunt verba; *liber de constitutione artis, & hic, cui nunc extremam manum adiecimus seorsum sunt ab alijs libris, in quibus plenior doctrina explicatur:* deinde proponit ordinem, & proportionem aliorum librorum: Quare hæc disputatio de proportione mihi videtur ridicula: quia Gal. hunc librum ab alijs seiunxit.

Ad auctoritatem propositam respondemus, Galenum non afferere hunc librum artis medicinalis continere conclusiones, sed capita, & veluti conclusiones: omnes enim conclusiones quæ hic proponuntur, deducuntur ex principijs in hoc eodem libro propositis: quare inter hunc, & alios Galeni libros nulla erit proportio.

1 Dubitatio inde suboritur, quia Auctor ait, hunc librum continere artem medicam per compendium, ergo saltem habebit proportionem compendij ad totam artem medicam fusa oratione tractatam.

Respondemus cum Auctore hunc libellum esse tamquam compendium, sed non verum compendium, ait enim tanquam compendium, quia de ratione compendij est continere omnia præcepta semotis solum superfluis: in hoc libro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

bro verò non continentur omnia præcepta tradita in omnibus Galeni voluminibus, & rectè factum est; quia non sub ratione compendij, sed sub ratione doctrinæ definitiuæ tradidit artem.

QVAEST. IV.

De ordine.

CVm hic liber ex Galeno cõtineat capita, & veluti conclusiones totius medicinę, quæritur an post, vel ante alios legi debeat: verum, quia superius diximus, eum nullam seruare proportionem ad alios libros, atque ex Gal. in vltimo cap. esse seorsum legendum, quisque poterit in medicinæ studio hæsitare, quo ordine inter Galeni libros legendus sit.

Plusquamcommentator censet esse præponendum omnibus libris medicinæ; quia continet communia, & vniuersalia artis præcepta; putatque, eam habere proportionem ad totam medicinam, quam octo libri physicorum ad vniuersam philosophiam naturalem.

Manardus impugnat hanc sententiam, negatque, in hoc libro tractari magis vniuersalia, eo, quia tractat etiam de particularibus; censet enim cum Curtio hunc librum non esse præponendum alijs, sed postponendum: quia Gal. in primo cap. dixit, librum hunc esse editum ad memoriam earum rerum, quæ antea fusè sunt in alijs libris enarratæ.

Montanus, & Argenterius censent, hunc librum esse isagogicum, seu introductorium, ideò esse præponendum omnibus alijs non solum in docenda, sed etiam in addiscenda medicina, sed vt hoc probet, adeo errat Montanus, vt incidat in manifestissimam principij petitionem: supponit enim hoc ab illo adhuc probandum, hunc librum habere eandem proportionem ad totam

A artem, quam habet liber introductorius de pulsibus ad omnes libros de pulsibus, cum dicat librum introductorium de pulsibus ex Gal. præponendum esse omnibus libris de pulsibus, sicuti hic liber toti medicinæ.

Decipiuntur valdè, quia apertè negamus, hunc librum habere eandem proportionem ad totam artem, sicuti liber introductorius de pulsibus ad om-
B nes libros de pulsibus: patet quia ex Gal. hic liber non esset seorsum ab alijs legendus. Insuper libri introductorij sunt faciles, hic verò difficillimus. Prçterea libri introductorij tractant solum de introductione ad artem, & non de arte.

Quod verò hic error Montani & Argenterij sit inexcusabilis, facilè ex eo patet: quia cap. vltimo, quod est
C cẽtesimum huius: Galenus dum comprehendit epilogo omnes libros de pulsibus, & librum qui est introductorius distinguit librum introductorium de pulsibus à compendio de pulsibus & hæc sunt Gal. verba *at verò in animo est alium scribere librum, veluti compendium omnium istorum, quem inscribam artem de pulsibus vel compendium*: ecce quod liber introductorius de pulsibus non est com-
D pendium: ecce similiter quod hæc ars medicinalis non potest simul esse isagogica, & compendium, & quod liber introductorius de pulsibus nullam habeat proportionem ad artem medicinalem. Postremò Gal. in senectute sua edidit in lucem compendium de pulsibus, quod citatur libro de libris proprijs cap.5. secundum Valgrisij impressionem.

E Ego autem puto, hunc librum neque isagogicum, neque verum compendium esse: non isagogicum, vt superius probauimus. Non compendium, quia de ratione compendij est, vt omnia, quæ fusa oratione explicata sunt, paucioribus referantur: quod verò hic liber non sit compendium, nemo sanæ mentis negabit: quia in ipso, neque de elementis, neque de auxiliorum materijs,

vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

vel de simplici med. nec fusè, nec compendiosè agitur: Quo fit, vt meritò Gal. vocet hanc artem medicinalem nō compendium, sed veluti compendium: quod cùm seorsum ex Gal. legi debeat, disputatio de ordine non habebit locum.

Pro solutione difficultatis dicimus, si aliquis ex tyronibus petierit, an primo loco, vel postremo esset legendus. Ego quoque ab illo peterem an solus, & proprio marte, & sine Præceptoris auxilio vellet illum percurrere; vel Præceptorem audiendo: tunc si sine Præceptore, ei suaderem, vt post aliorum librorum Gal. examen, huic arti studeret, seruando in tanta lectione ordinem, quem nos docet lib. de libris proprijs, & in calce huius, vbi re vera admonet, exordiendum ab isagogicis, deinde procedendum ad libros primæ classis, mox ad secundæ, vsque ad sextæ; sicuti à Montano ordinati sunt: postremò ad commentaria Hipp. quibus visis facilè penetrare poterūt huius & aliorum librorum extra classes arcana: Si verò vellet artem medicinalem audire ab aliquo eruditissimo Professore, poterit primo loco incumbere in studia huius artis medicinalis: nihil enim in tota medicina dictum est, quod in expositione huius libelli non declaretur, & non reducatur ad salubre, insalubre, & neutrum: & simul mirificè omnia medicinæ arcana memoriæ commendentur.

Immò licet dictum sit, Galenum hic, neque compendiosè egisse de elementis, de anatome, & de simplici medicina, nihilominus, dum de temperamentorum natura professor ageret, necessariò quoque explicaret tractatus de elementis, & de humoribus: dum verò corporis diuisionem in 9. cap. huius libri coactus institueret sermonem de anatome. Similiter dum in tertia Parte huius libri explicauerit naturam remediorum, opportuna se obtulerit occasio tractandi virtutes medicamentorum, & materias omnium remediorum pertinentium non solum ad pharmaciam, sed ad chirurgiam, & diætam: nihil sanè tractat Galenus in omnibus suis operibus, quod non reducatur ad aliquod ex septuaginta duobus capitibus in hac arte propositis: quemadmodum distinctè in huius libri explicatione ostendemus.

QVAEST. V.

De subiecto.

TRactaturus de subiecto artis medicę optimum fore existimaui, nonnulla à præcipuis auctoribus desumpta, huic cognitioni admodum necessaria præmittere: ex Aristotele enim primo de anima tex. 11. colligitur, præcognita definitione animæ cæteras affectiones facilius dignosci. Ex Platone in Cratylo, definitionem esse principium cognitionis rei, de qua agitur. Ex Gal. 3. methodi capite decimo, ad fugiendam deceptionem vti oportere definita locutione, quæ pręcipuè fit præcognita rei, de qua agitur, definitione.

De ratione subiecti est, vt subijciatur passionibus, & passiones nō definiantur, nisi per subiecta propria: de subiectis enim passiones propriæ ex Aristotele primo post. capite 4. prædicantur in secundo modo dicendi per se. Præterea de subiecto præsupponitur quod sit simplex, & quod sit cōplexum: idest, quod existat, & quod habeat passiones, & quod sit semper permanens, æternum, & sua natura ingenerabile, & incorruptibile. Hinc corpus naturale dicitur subiectum philosophiæ naturalis: quia subijcitur passionibus naturalibus, est factum ab æterno, & nō fit, definitque proprietates in secundo modo dicendi per se: similiter quantitas dicitur subiectum mathematicarum: ens verò metaphysicæ: quia non deficiunt proposita requisita.

Artes verò propria subiecta non habent: quia in arte nihil subijcitur, quod sit artis: Ferrum, circa quod faber versatur: lapides seu cæmenta circa quæ ædificator, sunt corpora naturalia pertinentia ad prædicamentum substantiæ, & vt talia, non sunt artis: extat enim hoc philosophorum axioma: quæ fiunt ab humano intellectu esse accidentia: quare si subiecta fient ab artifice, non erunt permanen-

ma entia, & de ipsis non præsupponetur quod sit simplex, vel compositum, neque erunt æterna, & ingenerabilia: Quo fit vt non possint dici subiecta. Hinc Aristoteles secundo post. text. vltimo docet, artes versari circa generationem: scientias verò circa ens æternum quod existit, & verè est, & quod ab intellectu humano fieri nequit, ibi enim habet hæc verba „ *si circa generationem quidem artis, si verò circa ens scientia*.

Quo pacto ergo dicere poterimus, ferrum esse subiectum fabri, & lapides ædificatoris, si artifices hæc subiecta non generant? similiter Moralis disciplina versatur circa virtutes animæ humanæ, non tamen anima pertinet ad philosophiam moralem: neque est eius subiectum: itaque dicamus oportet, artes non propriè, sed per translationem habere subiecta: dicimusque finem in artibus dici subiectum: quia ex fine omnia inueniuntur, & per finem vt docet Galen. lib. ad Trasyb. cap. 28. artes constituuntur: eadem ratione dicimus, syllogismum esse subiectum in libris priorum, quia finis est syllogismum constituere, & in libris posteriorum subiectum esse demonstrationem, quia ibi illa constituitur: similiter ædificatoris esse domum, & sic de alijs.

His suppositis clarissimè patebit altercationem illorum, qui non distinxerunt conditiones subiectorum scientiarum à conditionibus subiectorum artium esse vanam, & veluti cæcorum pugnam: agè videamus quid dicant de subiecto medicinæ celebres Auctores; deinde quæ de subiecto medicinæ vniuersim sumptæ dicentur, subiecto huius artis medicinalis paucis additis applicabimus.

Montanus censet, subiectum artis medicæ esse corpus humanum sanabile. Hæc opinio videtur esse Auer. 2. phys. comm. 3. Hæc non probatur, quia si vera sunt quæ diximus, quod scilicet artes non habeant subiecta, quæ præexistant, sed loco subiecti recipiant finem: tunc corpus humanum sanabile, quod videlicet præexistit, non poterit esse subiectum medicinæ. Insuper corpus humanum sanabile pertinet ad libros de anima, seu ad librum de sanitate & morbo: sicuti, & ferrum, & lapides ad philosophiam naturalem, & non ad fabrum, & ad ædificatorem. Qua ratione verò Auer. dixerit corpus hominis esse subiectum medicinæ, paulò infra declarabitur.

Curtius putat subiectum artis medicæ esse sanum. Reijcitur, quia eadem ratione dici potest subiectum librorum posteriorum esse demonstrabile, & non demonstrationem, quod est ridiculum: standum igitur est his fundamentis scilicet, finem in artibus subrogari subiecto: quia à fine ars constituitur: à fine omnia colligi, & nihil agi in arte, quod non dirigatur ad finem.

Diuus Thomas in quæstionibus super librum Boetij de trinitate c. 2. ait, subiectum medicinæ esse corpus humanum sanabile arte. Neque hæc opinio admittitur: quia corpus humanum non pertinet ad artem, sed ad philosophiam: ea enim sola pertinent ad artem, quæ sunt artis. Præterea dum dicit (arte sanabile) excludit opera, quæ (medico obseruante) à natura fiunt: quare opinio Diui Thomæ est diminuta.

Conciliator pro subiecto ponit, esse rem medicinalem. Sed reijcitur: quia nos quærimus, quodnam sit rerum medicinalium subiectum. Præterea passiones, & principia medicinæ sunt medicinalia, tamen non possunt dici subiecta. Quare hæc opinio est vanissima.

Plusquamcommentator ait, subiectum esse quid commune sano & ægro. Sed reiicitur, tum quia non datur quid commune positiuo & priuatio, tum quia præter sanum & ægrum dantur plura alia quæ considerantur vt subiecta medicinæ: datur enim neutrum, quod non est sanum, nec ægrum. Præterea salubre & insalubre non reducuntur ad sanum, & ægrum: sanum enim, & ægrum dicunt actum: salubre verò, & insalubre potentiam, quæ omninò diuersa sunt.

Manardus putat, subiectum artis medicæ esse sanitatem. Præcipua illius ratio est, quia gratia sanitatis acquirendæ, vel conseruandæ in medicina omnia considerantur. Insuper id probat auctorita-

te Galeni libro de partibus artis medicæ A cap 8. vbi dicit, corpus humanum per accidens considerari in medicina, ratione scilicet sanitatis: quare non corpus humanum sanabile, sed sanitas erit subiectum: quia quod consideratur per accidens in vna facultate, non potest esse illius subiectum. Postremò idem confirmatur auctoritate D. Thomæ in 2.2.q.1.art.1. vbi dicit, obiectum medicinæ esse sanitatem.

Non amplectimur hanc D. Thomæ opinionem: quia instantiam insolubilem patitur: Medicus enim ex Hipp. lib. de veteri med. nautæ comparatur: quia ambo exoptant salutis portum: attamen aliquãdo hoc fine frustrantur: innumeri enim submerguntur: similiter quã plurimi ægri, cum pereant, hoc fine priuantur. Præterea medicina ex Galen. est scientia quoque insalubrium vt nũc, medicus verò, dum tractat insalubria vt nunc, quæ ad salubrẽ statum sunt irreducibilia, pro fine non habet sanitatem, sed infestum præsagium: quare sanitas nõ erit finis, & per consequens non erit loco subiecti.

Quo ad fundamentũ Manardi desumptũ à D. Thoma, dicimus Diuũ Thomam loco citato non loqui de subiecto medicinæ, sed de obiecto: dicebat enim obiectum medicinæ esse sanitatem: differt sanè obiectum à fine, vt infra ostendemus.

Recentiores nonnulli putant, & rectius, non sanitatem esse finem, sed comparationem sanitatis: hoc colligunt ex Galeno libro de sectis ad eos, qui introducuntur capit 1. & libro de optima secta ad Thrasyb. c.5. confirmantque auctoritate Aristotelis lib. de iuuentute, & senectute c.2. vbi ait medicum ad sanitatem comparandam omnia reuocare: similiter 30. sect. probl. 7. his verbis docet, Medicum non in corpus humanum, vel in sanum, sed in sanitatem omnem considerationem dirigere.

1. Dubitatio ex dictis oritur: quia non videtur, quod sanitatis comparatio sit finis verus, & adæquatus totius artis medicæ: etenim non solum vocatur medicus, qui acquirit, vel conseruat sanitatem: verum etiam, qui versatur in cognoscendis præsagijs lethalibus, & venenis: quare comparatio sanitatis non amplectitur totam medicinam, & per consequens non erit finis, vel subiectum adæquatum.

Respondetur pertinere ad Medicum signorum lethalium cognitionem exactam, ne in casu desperato audeat medicari: quia remedia, quæ multis alijs fuere saluti, post obitum infamarentur: indeque ars medica vilesceret. Similiter dicimus, tractatum de venenis ad medicum pertinere ad fugam, eo modo, quo ad philosophum naturalem B tractatus de vacuo, & infinito.

2. Augetur dubitatio: quia venena, & signa lethalia, cum sint realia, non sunt cõferenda cum vacuo, & infinito, quæ non sunt: quare comparatio sanitatis non videtur esse adæquatum Medicinæ subiectum.

Respondemus in dubitatione proposita supponi, omne quod in scientijs, & artibus consideratur, esse subiectũ: quod est falsissimũ: quia ex Aristot. primo post: hæc tria C sunt inter se distincta: subiectum, passio, & principia: quamplurima considerantur in philosophia naturali, quæ non sunt corpora, sicuti formæ, animæ, motus, intelligentiæ, & alia plura: habent tamen relationem ad corpus: sic dicimus in gratiam acquirendæ, vel conseruandæ sanitatis, vtilissimam esse signorum lethalium, & venenorũ cognitionem, non ad fugam tantum, sed ad vsum: signa lethalia extremum affectum indicant, & hic extrema remedia: venena mirificè conferunt ad sanitatẽ, vel vt cau-D stica, vel vt narcotica, vel alia virtute prædita, quæ in morbis profligandis præbent vsum.

Valeant igitur Prisci expositores, qui inquirunt in hoc libro subiectum, quod amplectitur omnia quæ tractantur, quasi quod passiones, & principia sint subiectũ: illorũ enim altercationes de subiecto medicinæ a nobis vocatæ sunt cæcorum pugnæ, tum quia non distinguebant subiectũ E à passionibus, & principijs: tũ quia eo modo inquirebant medicinæ subiectũ, perinde ac medicina esset scientia, & non ars.

Quidam enim illorum dicebant subiectum adæquatum esse salubre, insalubre, & neutrum: nec videbant hæc dici de corporibus, signis, & causis: ecce quod non distinguebant principia, & passiones à subiecto.

Alij dicebant subiectũ medicinæ esse sanum,

num, ægrum, & in neutra dispositione po- A
nibile: &

Alij alio modo, quorum opiniones nõ
recitauimus: quia nimium præceptis ana-
lyticis reluctantur.

3 Dubitatio oboritur, quia Gal. lib. de
partibus artis medicæ cap. 8. docet subie-
ctum medicinæ primo, & per se esse sani-
tatem, & non corpus humanum, addit-
que corpus humanum in medicina esse
subiectum ex accidenti, quia medicus vt
artifex non fabricat corpus humanum,
sed introducit sanitatem, vel eam conser- B
uat: ergo sanitas, & non comparatio sa-
nitatis erit subiectum.

Respondetur sanitatem non esse finem
medicinæ, sed scopum, quem medicus sẽ-
per mente, & animo cõceptum obtinere
debet; quod verò sanitas sit scopus, & nõ
finis, & quod finis verus non sit sanitas,
sed sanitatis possessio, seu acquisitio, patet
ex Galeno in primis verbis libri de sectis,
vbi leguntur hæc verba τῆς ἰατρικῆς σκο-
πὸς μὲν ὑγιεία: τέλος δ᾽ ἡ κτῆσις αὐτῆς, id-
est medicæ artis scopus quidem est sani-
tas, finis verò huius scilicet sanitatis pos- C
sessio: ecce igitur quod sanitas non potest
esse finis, & per consequẽs subiectum: su-
perius enim ostendimus, in artibus finem
artem constituere: finis igitur artis me-
dicæ erit comparatio sanitatis:

Ideo Auctor introductorij non semel,
& Auerroes primo colliget cap. primo,
dicunt quamuis medicus non semper cõ-
sequatur sanitatem, tamen eam vt scopũ
semper mente conceptam obtinet:

Aristoteles verò primo Rhetoricorum
ad Theod. habet hæc verba, *non enim me-* D
dicinæ est sanitatem inducere, sed quo vsque
possibile sit: addit, *& qui nullo pacto possunt*
sanari, bene tamen debet Medicus curare: ec-
ce quod comparatio sanitatis, siue com-
parandi actus est finis medicinæ: etenim
comparamus quoque sanitatem, dum
conseruamus, quia conseruatio fit remo-
uendo exiguos quosdam recessus, vt do-
cebit Gal. in hoc libro.

4 Dubitatio oboritur: quia primo Rhe-
toric. ad Theod. Aristoteles docet singu-
las artes circa id versari, quod sibi subie-
ctum est, vt medicina circa corpus, quod
sanari, & ægrotare potest: similiter Gal. 2.
lib. de crisib. c. 9. & lib. ad Thrasybulum
c. 28. docet, corpus esse subiectum seu ma-
teriam in qua operatur medicus, & Auer
roes 2. phys. comment. 3. dicit subiectum
medicinæ esse corpus hominis, ergo non
est verum, quod comparatio sanitatis sit
finis, & loco subiecti in medicina.

Respondetur, artes non habere subie-
ctũ, nisi id quod dicitur circa quod, quip-
pe est commune, & nõ proprium, nec for
maliter pertinet ad artificem: etenim si-
citi ferrum est subiectũ circa quod versa-
tur faber: & lapides circa quos versatur
ædificator, tamen, & ferrum, & lapides
dicimus pertinere ad philosophum natu-
ralem: similiter dicimus corpus huma-
num in medicina esse subiectum circa
quod, & non illud quod pertinet ad arti-
ficem, vel quod fabricatur ab artifice;

Quare asserimus, subiectum dupliciter
considerari, vel subiectum circa quod, &
sic conceditur, corpus humanũ esse subie-
ctũ medicinæ: similiter cõceditur, lapides
esse subiectũ circa qđ ædificator versatur.

Vel sumitur subiectum vocatum quod,
id est, subiectum artem constituens & for
mãs, quo ablato aufertur ars, & ablata ar-
te aufertur subiectum, & tale non potest
esse corpus humanum, quia potest auferri
ars, & relinqui corpus humanum. Dici-
mus igitur, subiectum *(quod)* medicinę esse
comparationem sanitatis, & hoc subiectũ
esse finem, à quo omnia colliguntur, & à
quo constituitur medicina; Aristoteles e-
nim Galenus & Auerroes dum dixerũt,
corpus esse subiectum, intellexerunt de
subiecto circa quod, & non de illo quod
immediatè constituit & format artem.

5 Dubitatio ex dictis oritur, quia superius
supposuimus, medicinam esse artem: tñ
Gal. in 2. cap. huius libri definit medici-
nam, quod sit scientia salubrium, insalu-
brium, & neutrorum; ergo non ars.

Respondetur, Galenum sumpsisse scien
tiam lato modo, pro quadam cognitione
communi scientiæ, & arti. Quod hæc re-
spõsio sit consona doctrinæ Galeni, ex eo
patet, quia ab ipso medicina inscribitur
ars medicinalis, & nõ scientia medicina-
lis. Insuper libro de constitutione artis c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

cap.1. docet, medicinam esse artem, & non scientiam.

Si autem quęras, quod tandem sit subiectum in hoc libello, respondemus, sicuti sanitatis cõparatio vel conseruatio est finis, vel subiectum in tota arte medica fusissima oratione tractata, sic in hoc libello breuissimo, subiectum esse sanitatis comparationem, vel cõseruationem methodo definitiua traditam. Sed qui vult, & distinctius & magis ex vsu artis de subiecto intelligere, legat eũdem tractatum in com. nostris in primam fen Auicennæ.

QVAESV. VI.

De diuisione Medicinæ.

Diuiditur medicina ab Auctore Introductori cap.7. & 8. in quinque partes, nempè in physiologicã, pathologicã, simioticam, hyginim, & therapeuticam, quę therapeutica diuiditur à Galen. lib. de partibus artis medic. cap.1. in chirurgicam, pharmaceuticam & diæteticam.

Physiologica considerat septem res naturales, nempè elementa temperamenta, humores, membra, facultates, spiritus, & operationes, de quibus Galen. agit in lib. primæ classis, & Auic. in prima primi.

Pathologica, siue ętiologica agit de differentijs morborum, & symptomatum; & de hac Galenus agit in secunda classe.

Simiotica agit de signis vt de loc. affectis, de pulsibus, de crisibus, & de diebus decretorijs, de quibus Galen. agit in tertia classe.

Hygini agit de tuenda sanitate, de qua Gal. in quarta classe: hæc diuiditur in tres partes in euectichen. i. in boni habitus cõseruatricem, in profilacticem. i. in præseruatricem, quæ prohibet, ne corpora decidentia in ægritudinem cadant, & in Analepticen. i. in virium resumptiuam, quæ pertinet ad corpora conualescentia.

Therapeutica continet curatricem: de hac Gal. in quinta, & sexta classe agit.

Pręter dictas classes librorum Gal. sunt libri ysagogici, aphorismi, & omnia commẽtaria, libri spurij qui omnes reducuntur ad dictas classes, idest ysagogici ad primam: commẽtaria Hippocratis ad quinque prędictas, prout materiæ referuntur modò ad vnam, modò ad aliam. Similiter libri spurij vel reducuntur ad vnã, vel aliã classem prout materię cõtinent physiologicam, vel pathologicam, vel simioticam, vel therapeuticam: itaut nullum opus artis medicæ inueniri possit, quod ad aliquã ex dictis classibus non sit reducibile: hæc de diuisione secundum mentem Galeni.

QVAEST. VII.

De diuisione libri.

Cvpienti Galeno de vniuersa medicina tractare, opus erat, vt ageret de omnibus corporum differentijs, de omnibus signis indicantibus corpora, quocunque modo malè, vel benè affecta, & de omnibus remedijs ijsdem corporibus inseruiẽtibus: quod in hoc libello diuinitus executus est. Quo fit vt ab Expositorib* diuisus sit in tres libros siue in tres partes, in quarum Prima, quæ sex primis capitibus absoluitur. distinguit omnia corpora, circa quæ versatur medicus, eaque diuidit in octodecim differẽtias, vt infra ostẽdetur. In hac corporũ diuisione est solertissimus, & meritò, quia medicus rationalis dum vult sanare, vel cõseruare, alia ratione nõ distinguitur ab insano Empirico, nisi quia ille intelligit, an corpus sit semper, vel vt nunc salubre, insalubre, vel neutrũ, neque audet medicinam admouere, nisi hoc pręsciat. Quod arcanum quãti sit in arte medica, in fine huius primæ partis in propria quæstione contra nonnullos, qui putant tractatum de corporibus esse medicinæ inutilem, explicabitur.

In Secunda parte explicat partẽ medicinæ dignoscitiuam, quę est de signis salubribus, insalubribus, & neutris præsentibus, præteritis, & futuris constitutionum corporum sanorum, neutrorum, & ægrorum, vt mirandum sit, quomodo humana mens potuerit tam paucis, & tã artificiosè vniuersam partẽ medicinæ dignoscitiuã explicare: atque exorditur à cap.7. vsque ad 84. Diuidique potest hæc pars in quinque particulas.

In

In prima, quæ est præcipua, quæq; peruenit vsque ad cap. 70. prius agit de signis optimæ temperaturę, quę est omnium tẽperaturarum ab illa decedentium μετριότης & regula: rectum enim ex Arist. 1. de anima tex. 85. est sui, & obliqui iudex; deinde de signis octo intemperaturarũ naturalium singularum partium principalium, & mox totius corporis habitus.

In secunda quę extenditur vsque ad caput. 75. agit de signis malæ conformationis corporum sanorum.

In tertia de locis communibus, quibus dignoscimus, quando corpus, & singula principalia viscera ægritudinẽ patiuntur, quę perficitur septem capit. sequentibus.

In quarta de signis futuræ ægritudinis, quæ absoluitur cap. 82.

In quinta seu postrema parte, quę explicatur c. 83. cuncta referens ad medicinæ definitionẽ, concludit, omnia ægrotantiũ signa reduci ad salubra, insalubria, & neutra, dicẽdo salubria desumi à virtute operationem, & à coctione excrementorum: insalubria verò à vitio operationum, & cruditate; neutra ab æquali virtutis naturalis pugna cum morbo, & ab ijs quæ nec coctionem, nec cruditatẽ indicãt, vt sunt digiti denigrati, sed tali artificio, vt nunquam mirari desinam admirabile Galeni ingenium, quo ad tam pauca vniuersa signa reduxerit.

Tertia pars, quę est à cap. 84. ad finẽ vsque, agit de remedijs omnibus medicinæ partibus inseruientibus, diuiditque vt optimè sentit Plusquamcommentator in quatuor tractatus.

In primo qui est ab hoc cap. vsq; ad secundam particulam capitis 88. tractat de causis seu remedijs cõseruantibus sanitatem, quę medicinæ pars à Galeno libro ad Thrasyb. c. 30. vocatur ἐυεκτικὴ, idest cõseruatrix boni habitus.

In secundo qui producitur vsque ad caput. 99. affert remedia, quibus possint omnes morbi curari, quæ pars dicitur θεραπευτικὴ idest curatiua.

In tertio qui perficitur capit. 99. docet quibus remedijs sint præseruanda corpora, ne in ęgritudinem cadant, quę medici-

A næ pars vocatur à Galeno libro ad Thrasyb. cap. 30. ὑποφυλλακτικὴ. In quarto, qui absoluitur cap. 100. docet, quomodo sint reficienda corpora neutra conualescẽtiũ, & senũ, quę medicinę pars à Gal. loco citato vocatur ἀναληπτικὴ idest resumptiua corporum cõualescentium, quę ex Galeno lib. ad Thrasyb. cap. 7. habent sanitatem non stabilem, & firmam seu in habitu, sed lubricam, & in affectione.

CAPITIS PRIMI

B
Particula prima.

Procemium.

Tres sunt omnes doctrinæ ordini inhærentes.

HOc caput continet procemium: illudque diuidemus facilioris doctrinę gratia in septem particulas: in hac prima à Galeno proponuntur tres doctrinę: quarum prima est resolutiua: secunda cõpositiua: tertia definitiua: ex his tribus Galenus laudat magis resolutiuam; quinimmo
C profitetur ante illum neminem tractasse artem medicam doctrina resolutiua: quomodo hoc verum sit, infra distinctè declarabitur.

Proponit tamen in hoc libello tractandum de tota arte medica doctrina definitiua: ait enim hanc esse accommodatissimam ad memoriam, & ad explicandam totam artem, veluti per compendium.

Hic liber factus est à Galeno eo fine, quo Plato in calce Phædri, & Gal. 7. methodi cap. 1. & 3. de differentijs pulsuum
D cap. 3. dicunt, libros, vel commentaria ferè omnia esse facienda ad obliuionem senij: in senectute enim memoria labitur: Hac ratione in hoc libello tota ars medica doctrina definitiua, quę breuissima est, & ad memoriam accomodatissima, explicatur: omnia enim artis medicæ capita tũ pertinentia ad cognitionem, & curationem, tum ad pręseruationem, & restaurationem in declaratione horũ triũ verborũ salubris, insalubris, & neutrius, declarantur & memoriæ mirificè cõmituntur.

Quæ verò intelligat Galenus per tres

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

doctrinas ordini inhærentes, videtur difficilè: Expositores enim omnes ferè de hac re digladiantur: attamen Gal. clarissimè se explicat, dum ait, quamlibet doctrinā ordinatè expositam esse vel resolutiuo, vel compositiuo, vel definitiuo ordine traditam: alij enim apud Galenum non videntur, quod possint dari ordines, quibus doctrinæ explicentur: sed videamus quid intelligat per doctrinas.

QVAEST. VIII.

Quid per doctrinas intelligat Galenus.

CAeterū, quia apud Expositores multipliciter sumitur hoc nomē doctrinæ, æquum est, vt videamus, quid intelligat per doctrinam: neque par est, vt cum alijs expositoribus tempus conteramus in nimium fusa explicatione nominis doctrinæ quia dum dicunt nomen doctrinæ sumi quatuor modis, videlicet pro habitu, sicuti dum dicimus, Hippocratē medica doctrina fuisse insignitum: vel pro actu doctoris in discipulum, vel pro modo seu methodo docendi, vel denique pro modo scribendi, sicuti est doctrina Aphoristica, Asiatica, vel Laconica, nimium tēpus conterunt, & falsa dicunt: tempus cōterunt præcipuè, qui in hac tediosa explicatione totam logicam, & totam philosophiam inuertunt, vt explicent huius nominis doctrinæ æquiuocationem: ediderunt enim commentum supra Plusquam commentum: immò non desunt, vt audio, qui efficierūt cōmētum supra commentum Plusquam commenti Plusquamcōmentatoris, quod Lectores ob tædiū à studijs auocat, & mouet risum: falsa dicunt, quia nomen doctrinæ non solum quatuor modis enarratis dicitur, sed pluribus alijs sicuti doctrina Euangelica, vel erronea, & pluribus alijs modis, alienis tamen ab hac consideratione. Videamus igitur quid dicant expositores.

A Manardus putat in hoc loco sumi doctrinam pro modo scribendi, qui triplex fit, vel incipiendo à notione finis, & progrediēdo ad principia, vel à principijs ad finem, vel per dissolutionem definitionis.

Hæc Manardi expositio satis est accommodata intentioni Galeni, qui vult tradi posse doctrinas ordine resolutiuo, vel compositiuo, vel ex dissolutione definitionis.

Sed videtur à Galeni mente discedere, dum putat per doctrinam solum scribendi modum intelligendum esse: cur non

B potest intelligi etiam actus docendi? non ne hæ tres doctrinæ in actu docendi locum habent?

Haly arbitratur Galenum intelligere doctrinam pro actu Doctoris, ita vt dum docet, cogatur vno ex tribus modis procedere resoluendo nimirum, vel componendo, vel definitionem dissoluendo.

Hęc interpretatio reijcitur à Plusquam commentatore, qui asserit non sufficere actum, seu prolationem Doctoris ad hoc

C vt doceat, sed esse operæpretium, vt hæc prolatio sit per notiora; aliter discipulus non addiscet; incognita enim non addiscuntur, nisi ex præexistenti cognitione.

Hæc impugnatio nulla est, quia si Doctor fecerit prolationem, non deficient quæ optimo Doctori conueniunt: quare supponendum est, doctoris prolationem esse à notioribus ad ignotiora, ex veris, prioribus, &c. Quo fit, vt malè impugnetur à plusquam commentatore.

Arbitror tamen Haly. per doctrinam

D non rectè interpretari actum doctoris in docendo, quia hæ tres doctrinæ non solum in Doctoris actu, sed etiam in modo scribendi necessariò obseruandæ sunt.

Plusquam commentator censet in hoc loco sumi doctrinā pro modo docendi, ait modos docendi esse tres, ideoque esse tres doctrinas; putat enim, Galenum per doctrinam resolutiuam intelligere demonstrationem propter quid: per compositiuam demōstrationem quia & per doctrinam definitiuam definitionem.

Hæc expositio est omnibus alijs deterior,

ror, quia Galenus se declarat, ait enim se A egisse de arte medica doctrina à notione finis, quæ non est demonstratio: similiter Auerroes in libris collig. tractat totá medicinam doctrina à notione finis, quę sanè appellanda non est demonstratio: eodem modo Aristoteles totam philosophiam docet doctrina compositiua, incipiendo à principijs: quis dicet Aristotelem loqui de modo docendi? itidem Aristoteles nos docet totam moralem philosophiam à notione finis, qui est felicitas, & ab ipsa præcognita colligit omnia media ordinata ad hunc finem consequendum: quis dixerit Aristotelem in moralibus agere de demonstratione, vt est modus docendi?

Insuper esto, quod per tres doctrinas intelligeret demonstrationem propter quid, quia, & definitionem; negamus tamen doctrinam resolutiuam referri ad demonstrationē propter quid, & cōpositiuam ad demōstrationē quia: mihi enim semper visa fuit probabilior Conciliatoris opinio, qui differentia octaua probat totū oppositum: doctrinam scilicet resolutiuam referri ad demonstrationem quia: compositiuam verò ad propter quid.

Quamuis, neque hæc Conciliatoris opinio explicet quid Galen. sibi vellit per tres doctrinas, vt infra quoque patebit.

Interim tamen colligemus expositionem Plusquamcomētatoris esse alijs omnibus ineptiorem.

Præterea si per tertiam doctrinam, quę fit per definitionis dissolutionem, Galenus intelligeret definitionem logicam: sequeretur quod hoc loco ageret de Logica, ergo de definitione vt dat quid, vel propter quid, & non de dissolutione definitionis, vt proponit Galenus. Amplius Logicus docet componere definitionem; Galenus verò hic docet eam dissoluere: qui fines sunt omninò contrarij: quare huiusmodi expositio erit omninò à veritate aliena.

Vera expositio esset illa Manardi, si per doctrinam non intelligeret solum scribendi modum, quoniam tres doctrinæ non solum sunt in scribendo: verum etiam in docendo; & in habitu doctrinarum: potest enim doceri discipulus exordiendo à fine, & procedendo ad principia, & à principijs ad finē: & potest etiam doceri doctrina definitiua, quæ est breuissima, quæ fit dissoluendo definitionem in omnia verborum significata: cuius generis definitio ad memoriam est valde accommodata.

Hæc expositio cohæret verbis Galeni, & consueto scribendi modo: sic Aristoteles vtitur doctrina resolutiua in tota B morali philosophia: & Auerroes in suo colliget: & Aristoteles vtitur doctrina compositiua in philosophia naturali exordiēdo à principijs, à materia, scilicet forma, & priuatione, à causis, & deinde transcundo ad omnia corpora naturalia semper componendo.

Galenus solus vsus est doctrina definitiua memoriæ gratia: quod non cognouit Leonicenus, qui dixit etiam Aristotelem in omnibus suis libris vsum fuisse doctrina definitiua: sed quænam differentia sit inter hanc doctrinam definitiuam, & cōtemplationes Aristotelis inceptas à definitione clarissimè inferius patebit. C

QVAEST. VIII.

Quid intelligat Galenus per Doctrinas ordini inhærentes.

Plusquam commentator duobus modis exponit: primò ait per doctrinas ordini inhærentes intelligi demonstrationem quia, propter quid, & definitionem: secundò, Galenum dixisse ordini inhærentes ad differentiam doctrinarum sine ordine, quales sunt syllogismus topicus, inductio & exemplum. D

Prima expositio reijcitur: quia processus demonstratiuus non pertinet ad ordinem, sed ad methodum: differentia enim inter methodum, & ordinem est, quia methodus est ex vniuersalibus cum illatione; ordo verò non semper procedit ex vniuersalibus, neque in se vllam continet illationem.

Quod verò methodus propriè sumpta sit ex vniuersalibus, & cum illatione, patet ex Aristotele 2. priorum cap. de inductione, vbi docet methodum habe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

re formam syllogisticam, & primo priorum loquens de diuisione ait, diuisionem esse paruam methodi particulam: ibique Alexander aphrodisæus admonet, per methodum Aristotelem intelligere perfectum syllogismum, qui toto Cœlo differt ab ordine: quia ordo omninò excludit illationem.

Hinc dicimus, Aristotelem 1. physicorum miro ordine egisse de principijs generationis: In 2. de natura, in 3. de motu, & in horum ordine nullam ab illo seruatam fuisse illationem: similiter in logica primo egisse de prædicamentis, deinde de interpretatione, demum verò sine vlla illatione transijt ad syllogismum.

Itidem Galenus miro ordine totam artem medicam tradidit sine illatione, quia ordo, vt ordo non habet vim illatiuam, & per consequens de ordine nòn prædicatur syllogistica forma: quare vanissima est expositio, quod per ordini inhærentes intelligat demonstrationem.

Quod verò per ordini inhærentes non possit intelligi definitio, satis erit hæc potissima ratio: Definitio vel erit, quæ pertinet ad primam operationem intellectus, & hæc est simplicium apprehensio, quæ sine vllo ordine vnico verbo exprimitur, quæque tota est in primo modo dicendi per se: in hac nemo dicet, ordinem esse necessarium: vel erit quæ solo situ differt à demonstratione, quæ est ipsamet demonstratio, illationemque continet, & nullo modo dici potest ordini inhærens, sed potius methodus.

Leonicenus in quæstione de tribus doctrinis non immeritò reijcit secundam expositionem Plusquamcommentatoris, quia probat doctrinam conuenire inductioni, enthymematibus, & exemplis: quia Aristoteles primo posteriorum tex. 1. probans, omnem doctrinam fieri ex præexistenti cognitione, sub nomine doctrinæ complectitur etiam inductionem, exempla, & enthymemata: infert ergo, doctrinas ordini inhærentes nó esse solum duas demonstrationes, & definitionem.

Montanus videns, ordinem esse de ratione doctrinæ, vt nos dicimus, rectè animaduertit in tex. græco hæc verba τάξεως ἐχόμεναι: verbum græcum ἔχω, idest habeo exigere post se accusatiuum, & in hoc loco construi cum genitiuo, quod significat habere aliquid admodum intrinsecè, ita vt ordo intrinsecè, & essentialiter prædicetur, vt nos ostendemus, de vera, & propriè sumpta doctrina: dum verò construitur cum accusatiuo, componitur propositio accidentalis, & non essentialis & per se: quia nó dicimus hominem habere animal rationale, vel risibilitatem, sed dicimus rationale, & risibile esse hominis, vel inhærere homini.

Curtius ait tres esse doctrinas ordini inhærentes, idest quæ in se talem habeant ordinem, vt vna sit prima, alia secunda, & alia tertia.

Quæ expositio reijcitur: quia si doctrinæ inuicem haberent talem ordinem, Galenus dixisset: πρὸς ἀλλήλους quare non possunt dici inter se illo modo ordinatæ.

Iacobus Zabarella primo libro de methodis, cap. 2. censet, Galenum per tres doctrinas ordini inhærentes intelligere tres modos ordinatè docendi scientias, & artes: additque, Galenum non considerasse, quod ordines dicantur doctrinæ. Præterea reijcit omnes qui putant, doctrinam esse genus ordinis, methodi, & omnium scientiarum, & artium: quia si aliquis fuerit insignitus artis ædificatoriæ habitu, illumque alios doceat, ait hanc doctrinam sumptam pro actu docendi esse quid accidentale, & non genus essentiale: potest enim illam docere, & non docere. Addit præterea, si doctrina hoc modo sumpta esset genus omnium artium, artes non essent artes, nisi quando docerentur, quod est absurdum, & à veritate alienum. Similiter aliquis potest esse præditus scientijs, ordinibus, disciplinis, eas tamen alios non docere: quare doctrina non solum erit genus ordinum, methodorum, artium & scientiarum, verum neque erit accidens inseparabile.

Reijci potest Zabarella supposita doctrinæ distinctione: quia non solum sumitur doctrina pro actu docendi, verum

rum

rum etiam pro actu scribendi, & pro habitu, vt superius diximus: si sumpta doctrina est quid communius, quod prędicatur de omnibus artibus, scientijs, & ordinib.: si vero sumatur doctrina stricto modo pro actu, scilicet docendi, censeo, non quod doctrina prædicetur de ordine, & methodo, sed versa vice, quod scilicet ordo, & methodus prædicentur de doctrina: est enim omninò impossibile, vt aliquis doceat sine ordine compositiuo, vel resolutiuo, & sine methodo aliquam illationem habente, vnde fit, vt ordo, & methodus sint proprietates consequentes doctrinam sumptam pro actu docendi.

1 Dubitatio suboritur, quia superius dictum est, doctrinam latè acceptam esse quid accidentale ordinibus: deinde tamen diximus, ordinem & methodum essentialiter prædicari de doctrina.

Respondetur, nullum esse inconueniens, quod aliquid vni sit essentiale, & alteri accidentale: non ne omne genus est suis speciebus essentiale, prædicaturque in primo modo dicendi per se? non ne quælibet species seorsum ab alijs speciebus considerata est suo generi accidentalis? hoc philosophorum nemo negabit: Animal enim de homine prædicatur essentialiter, homo verò de animali accidentaliter: accidit enim animali, vt homo sub ipso contineatur: potest enim animal commodè stare sine homine: similiter dicimus doctrinam esse accidentalem artibus, & scientijs ordine traditis, dicimus tamen ordinem, & methodum de doctrina sumpta pro actu docendi essentialiter prædicari: est enim impossibile, vt aliquis doceat, & non obseruet in actu docendi ordinem resolutiuum, vel compositiuum, vel aliquam methodum habentem illationem.

Bernardinus Paternus Præceptor meus nouam afferebat expositionem: dicens in doctrinis duplicem esse ordinem, alium rerum, de quibus doctrinæ traduntur: alium theorematum: posita hac distinctione, eaque verissima, dicebat, Galenum in hoc tex. non loqui de ordine ratione rerum, sed ratione theo-

A rematum: colligebat hanc distinctionem ex Gal. libro de constitutione artis medicæ cap. 11. vbi docet theorematum aliqua esse artium materias, aliqua tanquam formas: dicebatque materias artium esse communia, & vniuersalia theoremata: formas verò esse particularia artium: applicabat hanc distinctionem hoc modo: dum resoluitur medicinæ definitio in suas partes, putabat Galenum dixisse doctrnam definitiuam ordini inhærere, quatenus doctrina respicit ordinem theorematum, & nō rerum.

B Similiter dicebat doctrinā resolutiuam, quæ ordini inhæret, non resoluere in causas, sed in theoremata: dabatque hoc exemplum: vulnus simplex non habet causam realē à vulnere distinctam: ideò doctrina vulneri accommodata non inhæret ordini rerum: est tamen apprimè accommodata doctrina resolutiua, vt inhæreat ordini theorematum: quia in perquirendis remedijs simplicis vulneris ordo theorematum, & non rerum mirificè confert: dum enim resoluimus vul-

C nus simplex carens causa in theoremata, primo dicimus, hoc vulnus, vt tale indicare vnionem; deinde dicimus non posse vniri, nisi labbia adducantur, & conseruentur vnita; hocque non posse effici, nisi per suturas, vel fascias: sed quia generatur ichor impediens vnionem, ideo ex præcedente theorematum serie colligimus esse exsiccandum: ecce (dicebat Paternus) quod datur ordo resolutiuus, qui non resoluit in causas, sed in theoremata: ordinem verò rerum dicebat non

D resoluere in theoremata, sed exordiri, vt docet Aristoteles 5. meta. tex. 1. vnde quis facilius discat: si verò vna res non dependet ab alia, ordinem esse ad libitum: sicuti dum Galenus in methodo medendi agit prius de vlceribus, quam de intemperie: similiter libro de inæquali intēperie tractans de fluxionibus, quæ sunt duum generū, alia quæ à natura vincuntur, & aliæ quę vincunt naturā, dicebat, Galenum ibi agere prius sine necessitate de ijs, quas natura vincit. Inferebat Paternus, Galenum, dum dicit tres esse doctrinas ordini inherentes, intelli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

gere ordinem Theorematum & non rerum, tam in doctrina definitiua, quam compositiua, & resolutiua: dicebat enim istum ordinem esse quid intrinsecum valde diuersum à rerum ordine: Quam distinctionem, cum expositores non animaduerterint, dicebat in explicatione illorum verborum omnes in quamplurima incidisse errata.

Hæc Paterni expositio, neque explicat Galeni sensum, neque affert aliquid noui, quia, vt infra ostendetur ex Aristotele, & Galeno doctrina resolutiua exorditur à fine ad ea quæ consequuntur finem, tam in rebus, quam in Theorematibus, quia Theoremata diuiduntur in principia, & conclusiones: & quamuis non sint causæ rerum, sunt tamen causæ cognitionis: quare quãdo ostendebat in vulnere simplici nos per Theoremata particularia ascendere ad Theoremata vniuersalia, dicimus istum processum esse ab effectu ad causam, neque vocari ordinem, sed methodum: differt enim, vt diximus ex Aristotele ordo à methodo: eo quod methodus fiat cum illatione, ordo verò sine illatione.

Eadem methodus obseruatur ab Aristotele in primo physicorum, dum eleuat nos ad cognitionem materiæ primæ per transmutationem substantialem; dum probat prima contraria, formam scilicet, & priuationem esse prima principia, quia non fiunt ex alijs, nec ex alterutris, sed ex his omnia. Similiter in alijs libris semper per theoremata, quæ pertinent ad methodum, procedit.

Eodem modo Euclides in libris elementorum seruat viam compositiuam, tum ratione rerum, tum ratione Theorematum.

Ad eundem modum Galenus in arte medicinali proponit definitionem medicinæ compositam ex vocibus æquiuocis, deinde declarando illa nomina per varia Theoremata construxit artem medicinalem, sed dicimus eum, dum transit à particularibus Theorematibus ad vniuersalia, vel versa vice, vti methodo, & non ordine; quare expositio Paterni non erat sufficiens pro ex-

A plicatione illorum verborum ordini inhærentes.

Vera opinio est, quod per ordini inhærentes intelligi debeant doctrinæ ordinatæ: dicimusque ordinem ex Aristotele primo de moribus cap. 4. & alibi, duplicem tantum esse; siue in rebus consideretur, siue in Theorematibus, alterum à primis qui est compositiuus, alterum verò ad prima, qui est resolutiuus: statuamus ergo per ordini inhærentes intelligere doctrinas, quæ altero ex

B his ordinibus vtantur: sed quia hæc expositio videtur excludere doctrinam definitiuam, paulò infra ostendemus, definitiuam quoque reduci tamquam ad proprium genus ad ordinem vocatum ab Aristotele ad prima, resolutiuum scilicet & distinctissimè Galeni mentem explicabimus.

C

CAPITIS PRIMI

Particula. II.

Tex. 2. *Prima quidem ex notione finis, quæ per resolutionem fit.*

INcipit a doctrina digniori, quæ est resolutiua: hæc procedit, ex notione, seu ex definitione finis: in hac doctrina à fine præcognito colliguntur omnia, quæ nos ducunt ad prima, & simplicia

D elementa, quæ licet sint vltima in cognitione; prima tamen sunt in operatione.

Aristoteles in logicis, & in morali philosophia; Galenus verò in libro de constitutione artis, & Auerroes in Colliget vsi sunt hoc ordine resolutiuo, qui est à notione finis: Aristoteles 7. metaph. tex. 23. ait omnes artes esse tradendas ordine resolutiuo, qui est à definitione finis, dicit enim à defi-

ni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

nitione domus colligi quæ debeant esse eius fundamenta, qui parietes, quod tectum, & ab ijs qui lapides, quæ cæmenta, & ligna, quæ sunt vltima in cognitione, prima tamen in executione.

Similiter 6. de moribus cap. 5. & 7. eodē cap. 8. inquit, finem in agendis esse vt suppositiones apud mathematicos. Præterea Arist. in libris de moribus seruat hunc ordinem resolutiuum: primò definit fęlicitatem, & ab hac pręcognita colligit media, & omnia quæ necessariò requiruntur ad illam consequendam.

Similiter in libris analyticis volens syllogismos construere, primò definit syllogismum, & primo post: scire, & demonstrationem: deinde colligit omnia, quæ requiruntur ad construendum syllogismum & demonstrationem.

Galenus libro de cōstitutione artis medicæ dicit in primo, penultimo, & vltimo cap. artem medicam construi à notione finis, ibique definit sanitatem, & ab illa notione totam artem constituit.

Auerroes in septem libris sui Colliget, resolutiuo ordine totam medicinā declarat: incipit enim à fine, finis autem est sanitatem conseruare, vel recuperare: sed quoniam sanitas est passio corporis humani, agit in primo libro de anatome, in secundo de sanitate, in tertio de ægritudine, quia ægritudo est sanitas amissa, in 4. de signis ægritudinis, in 5. de cibis, & auxilijs medicis, & de auxiliorum materijs, in 6. de sanitate cōseruanda, in 7. quomodo amissa recuperetur.

Auicenna similiter totam medicinam tractat ordine resolutiuo: quia procedit à finis definitione, & transit ad media omnia cognoscenda pro introducēda, vel conseruanda sanitate. Quod procedat à finis definitione patet, quia in principio primi libri definit medicinam esse scientiam, qua humani corporis dispositiones noscuntur, ex parte, qua sanantur, vel ab ea remouentur, vt habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur: finis igitur in medicina est conseruatio, & recuperatio sanitatis humani corporis; ideo est prorsus impossibile, vt nosca- A mus media ad hunc finem consequendum, nisi perfectè cognoscatur sanitas: quare, cum sanitas sit corporis humani bona constitutio, quæ prædicatur de temperatura, compositione, & vnitate, non poterat Auicennas volens seruare ordinem resolutiuum tractare de medicina, nisi prius doceret, quomodo constitutum sit corpus, quod vt faciat æquum erat, vt deinde de elementis, de complexionibus, de humoribus, de anatome, B & de omnibus facultatibus naturalibus viuentis ageret. Hæc cognitio est illa, quæ pertinet ad finis notionem, seu definitionem: cognita enim sanitate ex suis principijs, deinde media ad illam consequendam, vel conseruandam facilè penetrantur.

Tractatus Auicennæ non est multum dissimilis ab Auerrois; tractat enim in duobus partibus primi libri illud, quod Auerroes in 4. libris sui colliget: quod vero in tribus libris vltimis tractatur ab Auerroe exponitur C ab Auicenna in duobus postremis sui primi libri. In alijs verò libris Auicennas iterum magis particulari, & magis exquisita declaratione de remedijs consequentibus sanitatem verba facit; finis enim, quia duplex est, vniuersalis, & particularis, meritò à finis vniuersalis notione in primis libris procedit, & totam artem medicam in genere ordine resolutiuo declarat: in tertio, & quarto à finium particularium notione accuratissimè de qualibet D ægritudine sermonem habet: Auicennas itaque non poterat meliori, & artificiosiori ordine resolutiuo agere de arte medica.

Communis itaque opinio Medicorum non potest mihi probari, quod scilicet Auicennas seruet in tractanda medicina ordinem compositiuum, & non resolutiuum: ratio illorum est, quia Auicennas incipit ab elementis, & deinde de humoribus, & de anatome totius corporis: dicunt hæc esse principia; quare, cum ordo compositiuus sit à principijs, putant Auicennam seruasse ordi-

nem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

enim compositiuum, & non resolutiuum.

Nos verò dicimus, non solum Auicennam egisse de arte medica ordine compositiuo, sed neque potuisse vt dogmaticum, & rationalem agere de medicina ordine compositiuo. Præterea erat impossibile, vt Auicennas procederet à notione finis, & finem relinqueret, vt ignotum: finis est sanitas corporis humani; media ad finem consequendum sunt auxilia; sed de auxilijs non potest agi, nisi constitutiones corporis prænoscantur; ratio est, quia auxilia indicantur à constitutione. Præterea constitutio prædicatur de temperatura, compositione, & vnitate: temperatura autem fit à symmetria primarum qualitatum: quare nisi tractetur ante omnia de elementis, de humoribus, de complexionibus, & de anatome est impossibile, & constitutionem corporis bonam, vel malam dignoscere, & auxilia pro ea conseruanda, vel curanda admouere: ecce quomodo ordine resolutiuo Auicennas vsus est.

Quod autem ordo, quo tractatur ars medica, debeat esse resolutiuus, colligi potest ex Aristotele multis modis: primo 7. metaph. tex. 23. vbi vult, omnes artes esse tractandas ordine resolutiuo, qui est à notione finis: quis reluctabitur Aristotili? Præterea non ne Aristoteles 2. physicorum tex. 26. inquit, Medicum considerare neruum, & fabrum æs alicuius gratia vnumquodque? quare nisi medicus prius consideret neruum, nunquam colliget auxilia pro aufetenda mala nerui dispositione: quare est necessariũ, vt prius de temperatura agatur, quam de auxilijs, si ordo resolutiuus seruandus sit. Amplius, primo de moribus cap. vltimo protulit hanc sententiam: medicus curaturus oculum cognoscat oportet oculum: ergo de ægritudinibus oculorum non potest agi, nisi prius de eorum temperatura, de compositione, & de anatome, deque alijs pertinentibus ad cognitionem tractetur.

Hipopium in oculo certè non sanaretur, nisi saltem præcognosceretur conformatio. Hinc Galenus 14. methodi cap. vltimo dicitur Hipopium non sanari, nisi pungatur cornea paulo supra iridem, vbi committuntur oculorum tunicæ.

Similiter dilatatio pupillæ, vel constrictio, nisi præcognoscatur ciliaris, & eius vsus nunquam intelligemus remedium, & sic de omnibus alijs passionibus dicendum est, præcognoscendas esse temperaturas & partium conformationes.

Galenus demum in tota arte medica fusissima oratione explicata vtitur ordine resolutiuo: vnde ego miror doctissimum Curtium, & alios, qui sustinent, Galenum medicinam declarasse ordine compositiuo, quod est falsissimum: quia Galenus semper quidquid dixit de medicina, id collegit ex finis notione, finis enim est sanitas introducenda, vel conseruanda.

Sed sanitas declarari non potest, nisi constitutio partium declaretur: quia sicuti morbus est mala, ita sanitas est bona constitutio: Cæterum quia constitutio elucescit ex cognitione constitutionis similarium, & dissimilarium partium: ideo de temperatura, de elementis, de anatome prius iure meritò egit Galenus.

Ideoque in secunda classe collocati sunt libri de morbis, de causis, de symptomatibus: nisi enim præcessisset cognitio partium similarium, & dissimilarium non potuisset Galenus de morbis, & symptomatibus verba facere.

In tertia, supposita cognitione affectuũ præternaturam, & partium similarium, & dissimilarium, egit de locis affectis, de pulsibus &c. sine anatome, & libris de morbis, & causis esset prorsus impossibile, vt tractasset artẽ dignoscendi affectus.

His optimè declaratis in quarta classe de alimentis, & de tuenda sanitate.

In quinta de remedijs, idest de simplici medicina, & de compositione medicamentorum.

In sexta de methodo medendi, de arte curatiua ad Glauconem, & de alijs pertinentibus ad curationem. In ordine resolutiuo, qui fit à notione finis, seruatur hæc Aristotelis lex, quod primum in executione sit vltimum in cognitione: primum in executione sunt remedia, vel

me-

methodus medendi: ideò Galenus vlti- A
mo loco tradidit libros methodi, & primo loco egit de elementis, de temperamentis, quia sine harum rerum cognitione bona, vel mala constitutio cognosci non potest.

Hinc Galenus lib. de constitutione artis c. 11. habet, hæc verba, *quomodo vitia, & morbos humani corporis, & partium eius rectè curabit medicus, nisi partes ipsas cognoscat?* patet igitur, à Galeno artem medicam fusa oratione explicatam ordine resolutiuo esse traditam: verum quia, qui B
libros Galeni in classes ordinarunt, vt Montanus, & alij in aliquibus sunt discordes, nos de classificàtium disputationibus nil dicimus: quia de hac re differere non est huius loci, neque temporis.

Nos quoque ex altioribus Aristotelis principijs sic colligimus, omnes artes tradendas ordine resolutiuo: non ne affectus præter naturam respectu propriorum subiectorum, vel partium læsarum prædicantur in secundo modo dicendi per se? qui hoc negaret esset omni- C
nò indignus nomine medici, & philosophi: Aristoteles enim primo posteriorum voluit, affectus, seu passiones proprias dignosci, ac definiri per subiecta propria, ita vt omnis cognitio passionum dependeat à subiectis, & subiecta ingrediantur earum essentiam: quare nunquam innotescet sanitas, vel morbus, nisi subiecta prius declarentur: subiecta declarantur, dum de eorum elementis, temperamentis, & anatome agitur: hicque processus est à notione finis. D

Postremò eandem doctrinam Galenus libello de plenitudine passim declarat: dicit enim, partem plenitudine laborantem inueniri non posse: nisi scientia exquisita dissectionis, & naturæ cuiusque partis, quæ sit in animali habeatur: patet igitur ex dictis, Galenum, & Auicennam in tota medicina vsos fuisse ordine resolutiuo, & non compositiuo.

1 Dubitatio inde oritur, quia videtur, quod Galenus admittat medicinam tradi posse ordine compositiuo. Præterea quid prohibet, quod non tractetur ordine compositiuo?

Respondetur, medicinam considerari dupliciter, vel vt est operans, vel vt aliquo ordine docetur: dicimus, si consideretur vt operans, non solum medicinam sed omnes artes operantes seruare ordinem compositiuum: ordo enim artis docentis ex Aristotele 7. meta. tex. 23. est contrarius ordini artis operantis: hinc ædificatoria ars operans non incipit à tecto, sed à lapidibus, cæmentis, & ab his simplicissimis principijs, adhoc vt construat fundamenta: similiter medicina operans, vt introducat sanitatem statim subducentia aluum proponit, deinde sanguinis missionem: mox alterantia, & præparantia, & postremò euacuantia, quæ sunt illa, quæ sanitatem introducunt: Hic ordo est compositiuus, quia exorditur à primis. Cæterum si consideretur ars, vt docens, dicimus alio modo non posse doceri, quam ordine resolutiuo, vt dictum est.

2 Dubitatio inde exurgit, quia Galenus inquit, Antiquos tractasse artem medicam ordine compositiuo: ergo falsum est, quod diximus, medicinam videlicet, & alias artes non posse tradi ordine compositiuo.

Respondetur, qui aliquid tractant ordine compositiuo, exordiri ab eo, quod est primum in executione, hocque esse ramedium: Sed peto, quomodo remedium omissa cognitione affectus, & loci affecti inueniri poterit? conantur ergo dicere, quod tractatus de medicina factus ordine compositiuo incipiat à remedijs sine vlla præcognitione causarum, & sine aliqua signorum syndrome, quia etiam qui à signorum syndrome exordiuntur debent quoque ex necessitate procedere à notione finis: coguntur itaque fateri, quod processus ordine compositiuo factus habeat exordium à remedijs spreta etiam præcognitione empirica, quod conueniret solum infimis circulatoribus, & mente captis, qui solent proponere vnicum secretum pro curandis omnibus morbis sine vlla morborum præcognitione.

Hinc fit quod agentes de tota medicina, & de vnico tantum morbo non pos-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sint alio ordine procedere, quam resolutiuo, idest à notione finis, qui ex necessitate supponit principiorum cognitionem. Dum verò Antiqui tractarunt medicinam ordine compositiuo, vel dicimus illos fuisse insanos empiricos, vel vsos fuisse ordine compositiuo cum aliqua finis prænotione: quia merum compositiuum dari negamus, sed paulo infra in propria quæstione funditus tolletur dubitatio.

3 Dubitatio oritur ex dictis Aristotelis, qui primo libro de moribus cap.4. cum Platone censet, dari duos ordines, compositiuum videlicet, quem vocat à primis, & resolutiuum, quem vocat ad prima, qui est à notione finis: attamen Aristoteles 6. de moribus cap.5. & libro 7. cap.8. docet finē in actionibus esse principium, sicuti in mathematicis suppositiones: videtur contradictio in Aristotele: quia si finis est principium, ordo resolutiuus debet vocari à primis, seu à principijs, & non ad prima seu ad principia.

Respondetur principium considerari dupliciter, vel vt est principium cognitionis, vel rei: dico, ordinem resolutiuum semper exordiri à principijs cognitionis, & non operationis: dum dixit Aristoteles ordinem resolutiuum esse ad principia, non intellexit ad principia cognitionis, sed ad principia rei, quę tamen sunt principia operationis.

QVÆST. X.

Quid intelligant Expositores per finis notionem.

HActenus probatum est, Galenum per finis notionem intelligere definitionem essentialem finis, illudque probauimus progressu, & auctoritate Aristotelis, Auerrois, & Auicennæ: demumque ex arcanis analyticis idem colligimus. Videamus modo quid intelligant expositores per finis notionem.

Plusquamcommentator putat, Galenum per doctrinam à notione finis intelligere demōstrationem propter quid: A per compositiuam demonstrationē quia.

Quæ opinio repugnat veritati, Aristoteli, & Galeno: veritati; quia doctrina à notione finis supponit integram doctrinam conflatam multis demonstrationibus tam à priori, quam à posteriori. Insuper si per doctrinam resolutiuam Galenus intelligeret demonstrationem propter quid tantum, doctrina resolutiua contineret solum demonstrationem propter quid, & nunquam quia quod est vanissimum. Amplius in multis B facultatibus vix inueniri potest aliqua perfecta demonstratio propter quid: ergo nunquam, vel raro inuenietur hæc doctrina resolutiua. Repugnat, quoque Galeno, qui lib. de constitutione artis procedens ex notione finis vtitur frequentius demonstratione quia, quam propter quid. Similiter Aristoteles in moralibus procedens ex notione finis, vtitur tam demonstratione à priori, quam à posteriori; ergo vana videtur hæc opinio.

C Conciliator differentia octaua habet contrariam sententiam, dicitque doctrinam resolutiuam esse demonstrationem quia: doctrinam verò compositiuam esse demonstrationem propter quid.

Nos dicimus, si Conciliator intelligat, doctrinam resolutiuam magis assimilari demōstrationi quia, quam propter quid, non posse improbari: si verò intelligat, quod ipsamet doctrina resolutiua sit demonstratio quia, censemus, easdem instantias, quæ sunt propositæ contra Plusquamcommentatorem, habere locum D contra Conciliatorem: quia quælibet doctrina continet in se non vnicam, sed plures demonstrationes à priori, & à posteriori.

Insuper doctrina resolutiua, & compositiua non dant quia; vel propter quid; hoc enim conuenit demonstrationibus. Amonius, Philoponus, & alij Græci putarunt, quatuor esse methodos, diuisiuam scilicet resolutiuam, definitiuam, & demonstratiuam: nemo vnquam dixit doctrinam resolutiuam esse demonstratiuam; dixerunt tamen illas quatuor methodos multum conferre ad construenda

da

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

das definitiones, & demonstrationes.

Postremò patet, quod nec via resolutiua, nec compositiua possit esse demonstratio quia, vel propter quid: etenim resolutio, & compositio constant ex duobus terminis tantum; demonstratio verò ex tribus, videlicet ex maiori extremo, minori, & medio.

: quod verò via resolutiua, vel compositiua cōstent ex duobus terminis colligi potest ex Amonio in commentarijs Porphirij, & Eustratio in principio 2. post. qui dicunt resolutiuam viam esse, vel dum diuidimus corpus in brachia, pedes &c. & brachia in ossa, & ossa in quatuor elementa, & quatuor elementa in formam, & materiam: vel dum resoluimus indiuidua in speciē specialissimam, & hanc in genus vsque ad generalissimum.

Dicimus nos in vtraque via resolutiua duos tantum terminos cōtineri, idest maius extremum, & minus extremū, & non medium terminum: ex via enim illa resolutiua colligimus, carnem cōstare ex quatuor elementis, vel ex materia, & forma, sed cur talia sint, inde nō colligimus: quia requiritur medius terminus, qui nos ducat ad cognoscendū illud quod est ex se ignotū. Quare, & Cōciliatoris, & Plusquamcōmentatoris opiniones sunt vanissimæ.

Saluus Sclanus declarās, quid sit finis notio, ait, esse præoptationem, & desiderium ipsum tanquam bonum quoddā assequendi: comprobat auctoritate Galeni libro de salub. cap. 29. ad Trasybulum, & exēplis, quod nisi quis optauisset bonum sanitatis, non constituisset medicinā: infertque finis notionem esse præoptationem, vel desiderium consequendi facultatem medicinæ.

Quæ opinio est admodum diminuta, & nō explicat arcanum contentum in illa particula ex notione finis; quia si sufficeret desiderium assequēdi bonū, possemus etiam sustinere philosophiam naturalem procedere à notione finis: omnes enim studiosi philosophiæ in primis desiderant rerum naturaliū causas penetrare, hocque desiderio perciti diu noctuque in cōtēplatione versātur: quis tamē dicet naturalem philosophiā procedere ex notione finis?

Dicimus itaque per finis notionem es-

A se intelligendam definitionē essentialem finis, ex illa enim profundè percepta omnia media ad finem consequendum colliguntur: sed quia superius susissima oratione ostendimus, quomodo Galenus Auer. & Auicennas per finis notionem intelligant definitionem essentialem, & quomodo à notione definitionis medicinæ totam artem medicam tractent, non est vt de hac re amplius loquamur.

B

PRIMI CAPITIS Particula III.

Secunda ex compositione constat eorum, quæ ex resolutione fuerunt inuenta.

HAec secunda doctrina, quæ dicitur compositiua est diuersa à resolutiua: diuersa, quia resolutiua incipit à notione finis, & à fine colligit omnia media
C ad illum consequendum: compositiua verò componit quæ sunt inuenta per doctrinam resolutiuam.

Est diuersa, quia resolutiua tēdit ad cognoscēda principia rei: compositiua verò incipit à principijs rei, & tendit ad finem.

Est diuersa, quia resolutiua conuenit solum artibus, prudentiæ & logicis disciplinis; compositiua solum sapientiæ, & scientiæ, sicuti est philosophia naturalis, mathematica, & metaphysica.

Est diuersa: quia finis in doctrina reso-
D lutiua est ita notus, vt sunt suppositiones apud mathematicos, vt dicit Aristoteles 6. de moribus cap. 5. & alibi: finis verus in doctrina cōpositiua est ignotissimus; antequam enim cognoscatur, oportet prius principia & quæ sequuntur ex principijs penetrare.

Est diuersa, quia in doctrina resolutiua finis est veluti medius terminus, in compositiua est veluti maius extremum. Demū finis æquiuocè prædicatur de fine doctrinę resolutiuę, & de fine doctrinę compositiuæ: quia finis in doctrina resolutiua est finis respectu nostri, & non respectu rei: dum enim ędificator concipit domum

idea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Idealem, & ex eius notione inuenit media;idealis domus non est illa, quæ verè est finis rei:trãsit solum ædificator, vt dicit Aristoteles 7. meta. tex.23. à notione domus idealis, siue mentalis ad inueniendam media gratia construendi domum materialem, siue realem: ecce, quod isti duo fines nomine, & non definitione conueniunt; æquiuocè ergo in doctrina resolutiua sumitur finis.

Vtinam medicus, dum concipit sanitatem tanquam finem, & ab illius notione inuestigat media, finis eius esset illa sanitas; quam vult introducere; Nos à medico tamquam à Numine, & sani & æterni redderemur.

Cognito discrimine inter doctrinã resolutiuam, & compositiua, par est, vt videamus, quomodo doctrina compositiua fiat ex ijs, quæ fuerunt inuẽta per resolutionem, & quia Aristotelis auctoritate & exemplis hoc facilè dignosci possit, ad Aristotelem confugiamus: Aristoteles enim 7. meta. tex. 23. habet, ordinem artis docentis esse contrarium ordini artis operantis: in docente seruatur ordo resolutiuus: in operante compositiuus: immò tota ars operans est composita, vt optimè dicit Galenus, ex ijs, quæ per resolutionẽ fuerunt inuenta in arte docente: ars ædificatoria docens ex notione finis, scilicet ex notione magnitudinis domus colligit quod tectum, qui trabes, quæ fundamenta, & demum qui lapides, & cæmenta cõueniant: Ars verò operans colligit omnia, quæ fuerunt inuenta per doctrinam resolutiuam; incipit tamen à primis, & simplicissimis ordine compositiuo, à lapidibus, videlicet, & cæmentis.

Quod diximus de arte ædificatoria, dicere possumus de omni arte: quia omnis ars, vel est docens, vel operans: similiter Medicus docens medicinam non potest vti alio ordine, quam resolutiuo: medicus operans solo compositiuo, incipit tamen à simplicissimis principijs pro introducenda sanitate: quare non solum scientiæ speculatiuæ, sed omnes artes operantes incipiunt componendo, seu vtuntur ordine compositiuo.

1 Dubitatio hic suboritur, an scientijs

A conueniat ordo resolutiuus à notione finis: sed quia superius diximus nullo modo doctrinam resolutiuam conuenire philosophiæ naturali, metaphysicæ, & mathematicis disciplinis: par est, vt videamus quid alij dicant in hac re.

Plurimi sunt medici, & philosophi qui putant, omnes doctrinas conuenire posse omnibus scientijs speculatiuis: ergo & resolutiua: sed quia resolutiua procedit ex notione finis, conantur ostendere, quis nam sit iste finis, à cuius notione tradi
B possit aliqua philosophia speculatiua: sunt igitur, qui dicunt in contemplatiuis semper seruari ab omnibus auctoribus ordinem resolutiuum ab hac finis notione videlicet à desiderio sciendi desumptum: dicunt, studiosos philosophiæ primò desiderare fieri philosophos, & hoc optimo fine ductos mox ad vlteriora procedere, donec ad apicem philosophiæ perueniant.

Decipiuntur omninò, quia in ratione doctrinæ resolutiuæ est, vt à definitione finis colligãt media pro cõsequenda per-
C fectissima cognitione: quid colligent quæso ex definitione desiderij sciendi philosophiam? nihil sanè; quare hæc doctrina resolutiua, quæ pro fine habet desideriũ, erit omninò vana. Præterea finis in doctrina resolutiua est principium constituens doctrinam, & est tamquam suppositio apud mathematicos, vt dicebat Aristoteles libro 7. de moribus capite 8. à cuius suppositione formantur definitiones, & demonstrationes certissimè.

Hoc patet apud Aristotelem, dum vult
D colligere in primo post. media pro constitutione demonstrationis: prius probat dari demonstrationis finem, idest dari scire de nouo, & deinde ex notione istius inuenit media pro formanda demonstratione: definit igitur scire, quod sit per causam cognoscere, & ex hac definitione tradita colligit non solum definitionem demonstrationis, sed omnia quæ tradita sunt in primo, & secundo lib. post. nihil enim, vt alias ostendimus, dicitur ab Aristotele in illis 2. libris, quod non colligatur ex definitione scire: hæc igitur est doctrina resolutiua procedens ex finis

notio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

notione: Iste est finis à quo tota ars docens constituitur, & non desiderium acquirendi scientias, vel artes, vt Sclanus commentus est.

Alij sunt, qui dicunt in philosophia naturali seruari ordinē resolutiuum, quando omnia quę sunt inuēta, & tractata ordine contrario tractarētur: exempli causa Aristoteles in octo libris phy. agit de corpore naturali, de eius principijs, & passionibus in communi: deinde in libris de Cælo de corporibus simplicibus: in libris de generatione de mixto, & in vniuersis alijs libris de omnibus speciebus corporum mixtorum: dicunt, qui vellet seruare ordinem resolutiuum, deberet prius tractare de vltimis specieb. corporis mixti, deinde de corporibus mixtis in communi, mox de corporibus simplicibus, & tandem de corpore naturali in communi: hunc ordinem in philosophia vocari posse resolutiuum, putant.

Iacobus Zabarella libro 2. de methodis istorum imaginationē explodit, dicitque propositum ordinē resolutiuum esse vanissimum: rationes, quæ illum mouent, sunt, quia de natura ordinis resolutiui est, vt procedat à fine ad principia: additque vltimas species non esse finem, sed esse quid vltimum: de ratione finis ex Aristotele 2. phy. duo sunt, bonum cuius gratia, & vltimum: addit præterea, non solum agi de vltimis speciebus corporum naturalium in libris de animalibus, verum etiam in octo libris phys. quia quid aliud tractatur in libris phys. quam de principijs generationis hominis, asini, equi, & cæterorum omnium mixtorum, & corporis animati?

Nos quoque sic possumus ordinem resolutiuum propositum reijcere: illæ vltimæ species declaratæ in postrema philosophiæ naturalis parte, vel sciuntur antequam agatur de corpore naturali in communi, vel non: si dicant præsciri, reluctantur Aristoteli 1. phys. tex. 1. vbi dicit res naturales solum cognosci præcognitis principijs, causis, & elementis: si dicant non præsciri: ergo ex illis procedendo ad vniuersalia magis, non dabitur ordo resolutiuus: quia ordo resolutiuus est à notione finis: nisi enim finis perfectè agnoscatur, non possumus inde ad vlteriora procedere.

A

Demum in ordine resolutiuo finis non est principium rei, sed est finis noster, estque conceptus mentalis, seu idealis, à quo colliguntur media ad cōsequendum finem realem: colligimus itaque nullo modo ordinem resolutiuum concedi posse in philosophia contemplatiua.

2 Dubitatio oritur ex verbis Galeni, dicit enim, doctrinam compositiuam constare ex ijs, quæ sunt inuenta per doctrinam resolutiuam, quod videtur omninò

B

falsum, quia Aristoteles in philosophia naturali, & in metaphysica vtitur ordine, seu doctrina compositiua, quæ certè non est inuenta per doctrinam resolutiuam.

Similiter Euclides in libris elementorum tractat Geometriam ordine compositiuo, & tamen nihil colligit à doctrina resolutiua: ergo Galenus perperam definit doctrinam compositiuam, quod constet ex ijs, quæ per resolutionem inuenta sunt.

C

Responderi potest, Galenum loqui in hoc loco de illa doctrina compositiua, quæ pertinet ad medicinam, & ad alias artes, & non de compositiua inseruiente scientijs speculatiuis: quia in his ordo resolutiuus, vt ostendimus, nullum habet locum: medicina enim, & aliæ artes ex Aristotele dupliciter considerantur, vel vt docentes, vel vt operantes: dicimus, artifices vti compositiua in artibus operantibus, & non docentibus: dicimusque in artibus operantibus ordinem compositiuum constare ex ijs, quæ per resolutionem inuenta sunt.

D

3 Dubitatio inde alia oritur, quia si dabitur, vt nos censemus, duplex ordo compositiuus, alter, qui indiget doctrina resolutiua: alter verò qui constat ex inuentis per doctrinam resolutiuā: sequetur hoc inconueniens, quod malè fecerit Galenus dicens tres esse doctrinas, & nō quatenus quia vnus est compositiuus cōstans ex inuentis per resolutionem: alter compositiuus, qui est à primis, quique non indiget ordine resolutiuo: tertius ordo resoluti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

utiuus, qui est à notione finis: & quartus A definitiuus.

Responderi potest, Galenum tractare de doctrinis inseruientibus medicinæ, & non alijs facultatibus: quod hoc verum sit, clarissiméq; colligitur ex hoc primo capite, vbi habentur hæc verba: *Neminem ante nos scripsisse doctrinam resolutiuam comperimus:* intelligat oportet de doctrina resolutiua inseruiente arti medicæ, & non de resolutiua inseruiente alijs facultatibus: quia Aristoteles, qui fuit ante Galenum, vsus est doctrina resolutiua B in libris moralium, & præcipuè in libris post. & adeò clarè, & artificiosè, vt nihil clariùs, & artificiosius tradi possit: Galenus sanè fuisset nimium ignarus, si doctrinam resolutiuam, qua vtitur Aristoteles in resolutorijs libris logicis, & moralibus, non vidisset: quod verò Galenus viderit totum Aristotelem patet, quia multis in locis eius libros commendat, & præcipuè logicam: melius igitur est, vt dicamus Galenum locutum fuisse de doctrinis arti medicæ inseruientibus, quam C quod omnis doctrina compositiua, qua vtitur Aristoteles, & Euclides in libris elementorum, sit inuenta per ordinem resolutiuum.

Salui Sclani responsio ad propositam dubitationem non est omninò reprobanda: dicit enim, Platonem, & Aristotelem tractasse philosophiam contemplatiuam ordine compositiuo. Sed addit illum ordinem compositiuum habuisse ortum à doctrina resolutiua in mente facta, ita vt omnis ordo compositiuus constet prius D ex inuentis per doctrinam resolutiuam.

Hæc responsio non potest omninò impugnari, quia nullum dubium est, quod auctor, qui voluerit tractare philosophiã contemplatiuam, non tractabit exactè de eius principijs, nisi totam sciat: immò cõcedimus, tum de simplicissimis, tum vniuersalissimis prius agere, & deinde de alijs, sed negamus, hunc progressum nuncupandum esse ordinem resolutiuum, qui fit à notione finis, & qui à finis definitione cætera omnia colligit: sed quia superius disputauimus de hac re, non est, vt iterum acta agamus.

PRIMI CAPITIS

Particula IV.

Tex. 3. antiq. *Tertia ex definitionis dissolutione, cui nunc incumbimus; * licet autem huiusmodi doctrinam appellare non solum definitionis dissolutionem sed, & explicationem, vt nonnulli vocarunt, vel resolutionem, vel diuisionem, vel vt nonnulli alij explanationem, vel expositionem vt alij.*

PRoponit hic Galenus tertiam doctrinam, quæ est definitiua, aitque se velle in hoc lib. secundum hanc doctrinam totam medicinam explicare, refertque hanc doctrinam sex modis diuersis appellari, Galenus ipse illam appellat dissolutionem definitionis: alij eam vocant explicationem definitionis: Alij resolutionem, vel diuisionem: Alij explanationem, & alij expositionem: laudat tamen Galenus quamlibet ex istis sex propositis appellationibus.

QVAEST. XI.

An ordo seu doctrina definitiua sit diuersa à compositiua, & resolutiua.

OMnes ferè Peripatetici in hac re videntur reluctari Galeno; dicunt enim doctrinam definitiuam nullo modo distingui à resolutiua, neque dari alios ordines, seu doctrinas ordini inhærentes, quam ordinem resolutiuum, & compositiuum: videamus igitur eorum fundamenta; ea enim pro defensione Galeni reijciemus, & Galeni doctrinam definitiuam confirmabimus.

Primum eorum fundamentum contra Galenum est in omni ordine, & in omni doctri-

doctrina exordiendum esse à definitione: quia ab eius dissolutione mirificè tota doctrina elucescit. Quod in omni consideratione à definitione sit incipiendum, colligunt ab Aristotele primo de anima tex. 11. vbi dicit, animæ definitione cognita cęteras affectiones facillimè dignosci. Similiter quarto phys. cognito quid de loco cognosci consequentia quid: primo de moribus capite 7. dicit in omni re esse incipiendum à definitione: 2.physic. tex.68.ait, quæ ostenduntur à mathematicis resolui in definitiones tamquam finem totius cognitionis: 2.post concludit, omnem quæstionem esse medij quæstionem: mediumque esse definitionem, seu rationem primi extremi, ita vt nulla affectio possit cognosci, nisi à præcognita definitione.

Præterea Plato in Cratylo docet, definitionem esse principiũ cognitionis proprietatum,& affectionũ,quas quærimus.

Galenus 3. methodi dicit, ad effugiendam deceptionem esse vtendum definita locutione; definita enim locutio non habetur,nisi per definitionem.

Similiter Galenus 2. de placitis cap.3. præcipit, vbi quæstio est de aliqua re à definitione esse exordiendum.

Cicero in libris de officijs in principio ait, non esse disputandum de aliqua re, nisi prius intelligatur quid sit illud de quo disputetur: quare colligunt non dari ordinem definitiuum diuersum ab aliis; quia alij duo ordines non tractantur,nisi incipiendo à rei definitione.

Secundum fundamentum desumitur ab obseruatione Aristotelis, & Medicorũ: Aristoteles in lib. de interpretatione exorditur à definitione nominis, verbi, & orationis, & à definitione colligit cætera omnia, quæ tractantur.

Similiter in primo priorum proponit definitionẽ syllogismi. Itidem in primo post.dat definitionam scire,& ex illa colligit definitionem demõstrationis, quod scilicet constet ex veris, primis, &c. & deinde in toto 1.& 2.lib. solum proponit pertinentia ad illam definitionem.

Itidem Aristoteles in 2.phy.exorditur à definitione naturæ, & ex verbis illius A definitionis, quæ tractantur in 2.lib.omnia colligit; dicit enim naturam esse principium motus,& quietis per se,& non secundum accidens: explicat statim illud verbum *principium*: quod prædicetur de forma,& deinde de materia: deinde explicando aliam particulam, & *causa*: tractat de causis per se: & quia dixit per *se & non secundum accidens*, tractat de causis per accidens, idest de casu, & fortuna.

Similiter in 3. definit motum: in lib. de ortu,& interitu definit generationem: & B in lib. de anima animam,& ex illis definitionibus, deinde desumit omnia attributa: immò semper dissoluendo definitionẽ eo vsque perseuerat, quo vsque peruenit ad exactissimam cognitionem.

Præterea idem facit Auicennas, & Auerroes in omnibus suis libris: Cæterum quia hoc fundamentum est notissimum, quod scilicet in omni doctrina definitio sit principium, non est, vt in re notissima tempus conteramus.

Tertium fundamentum Peripatetico- C rum contra Galenum est, quia in 1. libro moralium c.4. Aristoteles docet cum Platone duos dumtaxat dari ordines, à primis, scilicet qui vocatur compositiuus,& ad prima, qui vocatur resolutiuus: de ordine definitiuo, seu definitiua doctrina ab his duobus distincta nihil vnquam ab Aristotele, & Platone, vel ab alijs antiquis philosophis dictum fuit.

Quartum fundamentum desumptum à ratione quadam efficacissima tale est: ordo definitiuus nõ exorditur à principijs: quia hoc est munus compositiui, neque à D fine, quia hoc pertinet ad resolutiuum: neque à medio, vt censent nonnulli Medici: quia procederet ex ignotis, & cum principij petitione.

Ars medica, quæ versatur circa agẽda, addiscitur à fine, vt docet Arist.7.met.tex. 23. qa finis est nobis notior, ꝙ media nos ducentia ad principia rei, ordo igitur definitiuus erit oĩnò vanus, & chimericus.

His iactis fundamentis sustinent, ordinem definitiuum reducendum esse ad vnum ex duobus propositis, vel si non reducatur sit ab ordinum numero omninò explodendus.

Secunda opinio non valdè diuerſa ab enarrata eſt nónullorum aſſerentium, ordinem definitiuum dari, ſed eſſe ſpeciem quandam reſolutiui: negant eſſe tres ordines, dicunt enim eſſe duos tantum: Probant, quod ordo definitiuus ſit reſolutiuus: quia in ordine definitiuo reſoluitur tota definitio: medicina enim eſt ſcientia ſalubrium, inſalubrium & neutrorum: in primis Galenus reſoluit ſalubre in corpora, cauſas, & ſigna: idem dicunt de inſalubri, & neutro. Præterea nihil aliud eſt definitio, quam reſolutio definiti in ſuas partes; putant ergo ordinem definitiuũ eſſe reſolutiuum.

Tertia opinio eſt Medicorum dicentium ordinem definitiuum non eſſe à primis, vt eſt ordo compoſitiuus: neque eſſe ad prima, vt eſt reſolutiuus, ſed eſſe ordinem tertium omninò diuerſum ab alijs: dicuntque exordiri à medio, eo modo, quo à centro oriuntur lineæ, & ducuntur ad circumferentiam, dicunt enim ſicuti centrum eſt in medio circuli, eſtque indiuiſibile, & ab illo omnes lineæ ducuntur ad circumferentiam; ſic definitionem eſſe quid indiuiſibile; exprimit enim quidditates, quæ ſua natura, vt dicit Ariſtoteles, ſunt ſicuti numeri: dicuntque, ſicuti ab vnico centro omnes lineæ ducuntur ad circumferentiam, ſic ab vnica definitione, quæ eſt indiuiſibilis, & tamquam centrum, colligi omnia tractanda: & nihil tractari, quod non deducatur à definitione, & quod demum non habeat ad ipſam relationem.

Prima opinio recedit à veritate: quia confundit ordinem cum doctrina: nos aſſerimus cum Galeno, & Ariſtotele, tres eſſe doctrinas: ſed negamus, quod Galenus crediderit tres eſſe ordines: ordo ſanè differt à doctrina: ordo enim ex Ariſtotele 8 phyſ. tex. 15. & ex Galeno 2. de differentijs pul. c. 9 eſt proportio prioris ad poſterius, & verſauice: de ratione verò doctrinæ tria ſunt, primum eſt ſubiectæ materici cognitio, ſecundum eſt ordo quo agitur de ſubiecta materia, qui ex ſententia Ariſtotelis Galeni; & omnium philoſophantium non poteſt eſſe niſi à primis, vel ad prima: tertium eſt metho-

A

dus habens vim inferendi: tales enim ſunt demonſtrationes à priori, vel à poſteriori: Diſcipulus nunquam docebitur, niſi primò aliquid intelligat de ſubiecta materia: ſecundò niſi cum aliquo ordine procedat: tertiò niſi vtatur aliqua oſtenſione à priori, vel à poſteriori, quæ oſtenſio methodus dici debet.

Nos concedimus, omnem doctrinam exordiri à definitione: negamus tamen, propterea non poſſe dari doctrinam definitiuam diuerſam à compoſitiua, & reſolutiua.

B

Error verò Peripateticorum, & Zabarellæ dicentium omnem doctrinam eſſe à definitione, & hanc non eſſe diſtinctam ab alijs doctrinis, inde oritur: quia putant hanc doctrinam definitiuam, quã hic tradidit Galenus memoriæ, & compendij gratia eſſe traditam per definitionem eſſentialem: quemadmodum in logica, philoſophia, & in cæteris facultatibus fieri ſolet: definitio enim in hac doctrina definitiua eſt omninò diuerſa, ne

C

dicam contraria veræ, & eſſentiali definitioni: hæcque fuit cauſa, & origo errorum multorum medicorum, & Peripateticorum: definitio enim eſſentialis exprimit eſſentiam rei: hæc qua vtimur in doctrina definitiua declarat definitum verbis, & nominibus minimè ſignificantibus eius quidditatem: illa conſtat ex genere, & differentia: hæc nequaquam: illa ex nominibus vniuocis: hæc ex æquiuocis: illa naturam definiti: hæc memoriam & compendium reſpicit: illa explicat genus, &

D

differentiam, & cauſam externam: hæc verò nec genus, nec differentiam, nec cauſam externam explicat.

Hinc dicendum eſt, definitiones eſſe duum generum, aliquas pro fine habere, vt exprimant naturam rei: aliquas verò conſtare ex verbis æquiuocis; ſed in æquiuocorum nominum declaratione omnia arcana ad artem pertinentia miro ordine memoriæ commendari.

Quod hoc verum ſit, expendamus definitionem medicinæ, quæ eſt, medicina eſt ſcientia: ecce quod Galenus non intendit naturam medicinæ explicare: ille enim optimè nouit, medicinam non eſſe

ſcien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſcie etiam, quia ab ipſo inſcribitur hic liber τέχνη ἰατρική: ideſt ars medicinalis, & non ſcientia, & in libro de conſtitutione artis vocat medicinam artem, & non ſcientiam. Dicit deinde (ſalubrium) hoc nomen eſt æquiuocum, quia natura inſalubris æquiuocè prædicatur de corporibus, ſignis, & cauſis; corpora enim, & ſigna, vel cauſæ differunt genere: vaniſſima igitur eſt Peripateticorum inſtantia dicentium, doctrinam definitiuam non eſſe diuerſam ab alijs, quia quælibet doctrina ex neceſſitate exorditur à definitione: nimis enim diuerſa eſt hæc definitio pertinens ad doctrinam definitiuam ab illa, cuius munus eſt exprimere rerum genera, differentias vniuocas, & cauſas externas. Illi qui reiecerunt hanc definitiuam Galeni doctrinam, ſi diligentiſſimè perlegiſſent, & perpendiſſent totum huius libelli artificium, percepiſſent non ſolum hanc doctrinam non eſſe diuerſam à compoſitiua, & reſolutiua, ſed etiam qua arte Galenus paucis verbis omnia medicinæ capita ante oculos lectoris collocet, & eius memoriæ commendet: ſed qui non legunt non percipiunt, & turpiſſimè in erroneas opiniones incidunt, & cæcorum more Scopulis ac vadis illidunt.

Pluſquamcommentator hoc loco tangit hanc veritatem, dum dicit, doctrinā definitiuam traditam hic non eſſe definitionem aliquid docentem, ſicuti ſunt aliæ definitiones, quæ exprimunt naturā, & eſſentiam; ſed eſſe expoſitiuam artis: quia ex eius diſſolutione omnia artis capita exponuntur: addit, Ariſtotelem nunquam vſum fuiſſe hac doctrina definitiua: quia ad memoriam hæc facit, & non ad exprimendam quidditatiuam definitionem.

Secunda opinio propoſita aliquid falſitatis continet: non poteſt tamen omninò explodi, quia definitio ex Ariſtotele 1. phy. tex. 5. diuidit in ſingula, ideſt reſoluit definitum in ſuas partes. Præterea tractatus de definitione pertinet ad libros analyticos.

Eſt tamen falſa hæc opinio, quia quāuis definitio ſit reſolutio, tamen non eſt ordo à notione finis, neque vllo pacto di-

A ci debet ordo: quinimo ſi loquantur de definitione exprimente naturam rei ſine cauſa externa, dicimus non eſſe doctrinā, ſed principium doctrinæ: ſi verò loquantur de illa definitione, quæ ſolo ſitu differt à demonſtratione, dicimus, illam eſſe methodum, ſiue demonſtrationem, vel proprietatem præcipuam demonſtrationis, & non doctrinam.

Magna igitur eſt differentia inter ordinem, doctrinam, & methodum: ſi vero loquantur de definitione, qua vtitur Galenus in doctrina definitiua, dicimus a-

B lium ordinem nō poſſe ſeruari, quam reſolutiuum, agit enim de corporibus ſalubribus, de ſignis, & cauſis propter hunc finem tacitum, & ſuppoſitum, qui eſt gratia acquirendæ ſanitatis.

Tertia opinio non poteſt mihi probari: quia neque Ariſtoteles, neque Plato, neque ipſe Galenus ſomniauit vnquam dari ordinem incipientem à medio, quia eſſet cum manifeſtiſſima petitiōne principij: ſi enim vteremur illo in artibus, omiſſa finis notione, ne verbum quidem mo-

C uere poterimus pro artis inuentione: ſi in ſcientijs, omiſſa cognitione principiorum, cæcorum more incedemus, & reluctabimur Ariſtot. 1. phyſicorum in principio.

Relinquitur ergo, vt dicamus tres eſſe doctrinas diuerſas: ſed non tres ordines: doctrinamque definitiuam traditam in medicina compendij, & memoriæ gratia eſſe etiam traditam ordine reſolutiuo, ideſt à notione finis gratia ſanitatis introducendæ, huncque finem nos non cō-

D ſequi, niſi prænoſcamus quæ corpora, quę cauſæ, quæ ſigna ſalubria ſint: deinde verò, quæ ſint communiſſimæ intentiones pro ſanitate introducenda: doctrinam verò definitiuam in philoſophia memoriæ gratia tradi poſſe ordine compoſitiuo, ideſt à primis principijs: huncque eſſe ordinem compoſitiuum, ita, vt doctrina definitiua aliquando inhærere poſſit ordini reſolutiuo, aliquando compoſitiuo, vt nullum ſit inconueniens, eſſe duos tantum ordines, & tres doctrinas ordini inhærentes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

QVAEST. XII.

An præter tres doctrinas detur doctrina diuisiua.

PRoposuit Galenus tres doctrinas: de diuisiua, ne verbum quidem fecit: nihilominus Plato, & Galenus videntur magis laudare doctrinam diuisiuam, quã tres propositas: Plato in philębo, ait esse similem Deo, qui rectè diuidit. Galenus primo ad Glauconem in principio extollit ad sydera Mnesitheum Atheniensem Medicum: quia in diuisionum peritia erat versatissimus: addit præterea hæc verba, qui in diuidendo est exactus, quantũ permittitur viribus medendo non errabit: similiter primo methodi cap. 5 habet hæc verba: *fieri nequit, vt differentias generis vllius morbi, aut species inuenias, ipso quod diuiditur non planè explorato*: videtur igitur quod diuisio non solum sit necessaria, verum etiam præstantissima doctrina.

Plusquamcommentator dicit diuisionem non esse collocandam in numero doctrinarum, quia diuisio non potest notificare quod est sua natura occultum: deinde ait diuisionem inseruire doctrinæ definitiuæ; ideò ancillam doctrinæ, & nõ doctrinam vocat.

Videtur Plusquamcommentator aliquantulum recedere à Galeni mente, eo quia putabat Gal. per doctrinam compositiuam intelligere demonstrationẽ, quia per resolutiuam demonstrationem propter quid: ideò videns, quod diuisio non notificet aliquid sua natura occultum, eam à Doctrinarum numero secreuit, quasi quod etiam definitio sit instrumentum distinctum à demonstratione, quod alibi nos reiecimus: neque enim definitio notificat quod est sua natura occultum: si definitio consideretur, vt contra distincta à demonstratione, tamen est doctrina.

Nec objiciant quod hic consideretur definitio, vt solo situ differt à demonstratione: quia duæ tantum essent doctrinæ, & non tres, videlicet demonstratio quia,

A & propter quid: Cæterum, quia alib ostendimus, Galenum per doctrinam intelligere facultatem, de ratione cuius hæc tria sint; primum vt versetur circa aliquam cognitionem sui subiecti, secundum vt doctrina sit ordinata, tertium vt methodo habente illationem tradita sit: ideo rationes plusquamcommentatoris probantes diuisionem non esse doctrinã, non erant Galeni intentioni accommodatæ, quamuis verissimum sit, dum dixit diuisionem non notificare aliquid sua natura

B occultum; quod nos quoque paulò infra confirmabimus.

Leonicenus in quæstione de tribus doctrinis habet, de diuisiuo ordine nihil dictum esse à Galeno, quia ad ordinem resolutiuum reducitur: confirmat suam opinionem: quia Galenus lib. de partibus artis medicæ diuisionem appellauit resolutionem. Quinimmò Leonicenus ait, sicuti in lib. de constitutione artis Galenus procedit ordine resolutiuo, sic in lib. de partibus artis medicæ ordine diui-

C siuo: differentiamque esse perexiguam inter ordinem resolutiuum, & diuisiuum: quia in ordine resolutiuo ait, artem resolui, & doceri: in ordine vero diuisiuo solum resolui.

Non omninò probatur Leoniceni opinio: quia si diuisio inseruit doctrinæ resolutiuæ, multo magis definitiuæ, vt docet Aristoteles secundo poster. Præterea omnis doctrina constat ex ordine, & ex multis demonstrationibus, & diuisionibus: quare falsum est, diuisionem solum re-

D duci ad doctrinam resolutiuam: quia omnis doctrina indiget diuisione.

Manardus censet diuisionem nullo modo esse doctrinam ordini inhærentem, quia si exordiatur sermo à rei principio, ait locum esse occupatum à doctrina compositiua: si à fine à resolutiua: si à medio à definitiua: infert ex his diuisionem ex se carere ordine, & doctrinam ordini inhærentem minimè dici posse. Eandemque sententiam insequimur: immò superius probauimus neminem exordiri posse à medio sine manifestissima principij petitione.

Mõtanus probat nõ esse plures doctri-

nas

nas tribus auctoritate Aristotelis 12. metaphys. vbi habetur, duplicem dari rerũ ordinem, primum, qui est habitudo prioris ad posterius: alium esse ordinem omnium rerum ad vnum principium optimum & supremum: exemplum proponitur de exercitu, in quo milites inter se ordinem habent, quia omnes simul ordinãtur ad Ducem, qui est supra ordinem: applicat id huic proposito, dicitque, si res in medicina ordinantur primo modo, idest secundun habitudinem prioris ad posterius oriri doctrinam compositiuam; si à posterioribus ad priora; resolutiuam: si verò ordinarentur tertio modo, idest ad principium supremum, ad quod priora, & posteriora sunt ordinanda, dixit oriri definitiuam, quæ amplectitur priora, & posteriora: vnde infert dari tres doctrinas ordinatas, & non plures.

Reijcitur Mõtanus, quia supponit duo, quę falsa sunt: primum, quod ordo, & doctrina idem sint. Supra probatum est de ratione doctrinæ tria esse, scilicet methodum habentem illationem: ordinem, & cognitionem subiectæ materiæ. Secundũ supponit doctrinam definitiuam hic traditam à Galeno continere veram definitionem exprimentem rei quidditatem, quæ re vera est tamquam optimum desiderabile, quod continet priora, & posteriora, & in gratiam illius omnes methodi, & demonstrationes diriguntur.

Nos verò ostendimus hic Galenum nõ loqui de hac defininitione, sed de illa, quę ex nominibus æquiuocis conflatur, eo fine, vt illis declaratis omnia medicinæ arcana possint memoriæ commendari.

Argenterius ait, doctrinam diuisiuam non esse necessariam: quia si loquamur de inuentione artium, & scientiarum, eam consequemur doctrina resolutiua: si verò quærimus artium, & scientiarum tractatum diffusum, illum habebimus à doctrina compositiua: si verò compendium, id habebitur à doctrina definitiua.

Reijcitur Argenterius, quia non solum diuisiua doctrina est necessaria, sed dicendum est, non esse doctrinam ordini inhærentem: caret ordine, quia ordo à primis non competit diuisioni: quoniam est oc-

A cupatus à via compositiua: neque competit ordo ad prima, quia est occupatus à resolutiua. Præterea diuisio non docet, sed disponit, & ante oculos collocat, quæ alia via, & doctrina addiscuntur: quare diuisio nullo modo dici potest doctrina.

Nos putamus diuisionem non esse vocandam doctrinam ordini inhærentem; quia est omnium doctrinarũ ancilla: Galenus in libro de constitutione artis medicæ diuidit, resoluit, & docet totam artem medicam virtute doctrinæ resolutiuæ: B In arte medicinali eandem explicat per doctrinam definitiuam: in lib. de partibus artis medicæ eam diuidit, & non docet: ratio est, quia diuisio rerum non potest ex Galeno docere, & per consequens non potest vocari doctrina.

Pręterea diuisio ex se nihil docet, quia semper procedit cum manifesta principij petitione: quod non accidit tribus doctrinis, quæ reuera hoc vitio carent.

Si loquamur de resolutiua via: hæc clarissimè docet sine vlla petitione principij: C Aristoteles in primo post. vbi procedit per doctrinam resolutiuam, docet ex quibus propositionibus constet demonstratio: sic procedit: in 2. cap. *si scire est rem per causam cognoscere propter quam res est, & quod illius sit causa, & non contingat hoc aliter se habere*, igitur *demonstratio faciens scire erit ex veris, primis, immediatis*, &c. hic progressus conuenit doctrinæ resolutiuæ, docetque sine vlla petitione: meritò igitur doctrina resolutiua dicetur doctrina.

D Similiter doctrina compositiua incipit à principijs, quibus cognitis cætera cognoscantur oportet: dicit enim Aristoteles 1. phys. tex. 1. *Tũc putamus vnumquodque cognoscere, cum causas primas cognouerimus, principiaque prima, & vsque ad elementa.*

Ad eundem modum definitio nos docet sine principij petitione: dicit Aristoteles cognito quid anima sit, statim noscimus eius proprietates: idem dicit de omni definitione exprimente quidditatem: colligimus ergo, omnem doctrinam propositam præter diuisiuam aliquid docere sine principij petitione.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

QVAEST. XIII.

Cur diuisio nihil doceat.

DVm inferimus ex membris diuisis consequentiam, committimus errorem in forma, & in materia: in forma, quia fit ille paralogismus, qui dicitur à positione consequentis ad positionem antecedentis: fit enim illatio à genere ad species: Non licet sic inferre, est febris continua, ergo maligna: quia genus, idest febris continua in diuisione est medius terminus, qui si subijcietur in maiori, maior erit præter naturam, & falsa: verbi gratia, si dicerem febris continua est maligna, hoc dici non potest, quia de ratione prædicati est, vt sit vniuersalius subiecto, maligna tamen est quid minus vniuersale quam febris continua: Si verò prædicabitur in maiori, statim fiet secunda figura ex duabus affirmatiuis, quæ nihil concludit, veluti si dicerem, febris maligna est continua, hæc est continua, ergo: Si verò aliquis conuerteret maiorẽ, & diceret, aliqua febris continua est maligna, propositio est vera, sed esset in prima figuta cum maiori particulari, quæ nihil concludit: maior enim debet esse vniuersalis; quia debet continere minorẽ: quando enim non continetur minor sub maiori, argumentum non sequitur.

Ecce quod per diuisionem generis procedendo ad subalternas, & ab his ad specificas ideas, semper in occultis, & ignotis differentijs exoritur vitium petitionis principij.

Hinc fit, quod semper argumentum ex sufficienti partium enumeratione, dũ quis ipso vtitur sine aliqua demonstratione, turpiter petit principium.

Hinc Aristoteles primo priorum, & in fine secundæ sectionis concludit, ex diuisione consequentias esse prauas: si verò consequens aliquando contingit esse verum, dicimus illud non colligi ex præmissis: quia vt dictum est à genere ad differentias, vel ad species nullam esse illationem.

Ad hęc non solum ex diuisione genera- **A** lissimi ad specifica nulla inferri potest cõsequentia, verum hoc varijs Aristotelis præceptis aduersatur, veluti dum secundo perihermenias docet à coniunctis ad diuisa nõ inferri necessariã consequentiã.

Similiter 2. post. dum docet, in syllogismo diuisiuo duplante nihil sequi: exempli gratia: omnis febris continua vel est benigna, vel maligna, hæc est continua, ergo benigna vel malign: est syllogismus duplãs, at nil concludit, nisi quod est in maiori propositione: sunt tamen qui inferũt **B** sine alia probatione, non maligna, ergo benigna: qui processus est à coniũctis ad diuisa, & nõ valet, quia est in diuerso sẽsu in cõiuncto, quam sit in diuiso: veluti febris cõtinua est benigna, vel maligna, hæc est verissima: dũ verò dicitur sine vlla probatione, non est benigna, ergo maligna, est alter sensus, quia continet solum vnum membrum diuisionis, & non sequitur.

Demum dum per diuisionem quis vult occulta inuenire, dicimus, quod ille peccat in materia, quatenus incidit in aliquod erratum circa vniuersale; quod pec- **C** catum est admonitum ab Aristotele 1. post. cap. de trib. erroribus circa vniuersale, & est, dũ attribuitur inferiori, quod superiori esset attribuẽdum, veluti vt insistamus in eodem exemplo, dũ dicimus, febris continua vel est benigna vel maligna: hoc attributũ esse benignam vel malignam tamquam proprio subiecto cõuenit febri continuæ: quia continua est vel maligna vel benigna: at dum dicimus febris est continua, & inde sine demonstratione inferimus non esse benignam sed **D** malignam, fit attributum specificum, & non inferendum sine aliqua probatione: febris enim continua est tanquam genus; sub hac cõtinetur maligna, ardens, & variæ species, & vni soli speciei ex omnibus illud attributum, quod sit maligna debet conuenire: quare dum attribuitur inferiori, quod superiori est attribuendum, committitur error circa vniuersale. Concludimus ergo diuisionem sine demonstratione nos fallere, & propterea in numero doctrinarum, viam diuisiuam non fuisse à Galeno, vel ab Aristotele collocatam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

CAPITIS PRIMI

Particula V.

Tex. 5. antiq. *Conati sunt & Herophiliorũ quidam talem facere doctrinam, quemadmodum Heraclides Erythræus. Conati & eam sunt, quæ per compositionem, & ipsi Herophilij, & quidam Erasistrati Sectatores, & Athæneus Attaleus. Nullus autem eorum, qui ante nos fuere scripsit eam, quæ oritur à notione finis, ex qua omnes artes via quadam, atque ordine constituuntur, sed illam quidem alio pertractauimus loco.*

PRopositis à Galeno tribus doctrinis: In hoc tex. tria facit: primò refert, quod quidam sectatores Herophili, inter quos erat Heraclides Erythræus omniũ Sectatorum doctissimus, conati sint totam artem medicam tractare doctrina definitiua: admonet tamẽ Galenus, quod nihil profecerunt.

Herophilus fuit Medicus præcipuus, & ex numero Dogmaticorum, & in anatome percelebris: secabat enim corpora humana, & bruta viua: scripsit de anatomia viuorum: Galenus multa ab eius scriptis in proprias diuitias congessit: quinimmo hanc definitionem medicinæ in hoc loco propositam ab illo desumpsit.

Secundò dicit Galenus Herophili, & Erasistrati Sectatores, & Athenæum Attalum, qui erat Princeps sectæ Pneumaticorum, conatos esse totam artem medicã tractare doctrina definitiua, & compositiua: attamen desideratum finem non esse consecutos: Hi omnes medici statim à morte Herophili floruerunt, vt dicit Galenus 4. de diff. pul. cap. 1.

A Tertiò ait in hoc tex. neminem ante nos scripsisse medicinam doctrina, quæ oritur à notione finis, ex qua omnes artes constituuntur.

1 Dubitatio hic exoritur, quia Galenus inquit, neminem ante illum tractasse doctrinam resolutiuam, quæ scilicet fit ex notione finis: tamen hoc videtur veritati reluctari: quia ante Galenum annis circiter quingentis fuit Aristoteles, qui mirificè tractauit doctrina ex notione finis moralia, & logicam facultatem, ergo Ga-

B lenus non fuit primus.

Respondet Plusquamcommentator Galenum intellixisse de medicis, & non philosophis: putabat enim, Galenum intelligere per doctrinam resolutiuam ex se perfectam esse sine compositiua.

Ego verò puto, esse impossibile, dari doctrinam resolutiuam sine compositiua: & quemadmodum Curtius dixit, doctrinã resolutiuam sine compositiua docere solum modum constituendi artem, & non artem: sic ego statuo modum constituen-

C di artem non posse doceri sine doctrina compositiua, nullamque esse doctrinam resolutiuam, nisi habeat annexam aliquã compositionem.

Ad instantias respondemus: dum dicunt, si doctrina resolutiua indigeret cõpositiua, resolutiua ex se non esset perfecta; consequentiam nullam esse: quia etiã demonstratio indiget definitionibus, quamuis demonstratio ex se sit perfectissima: dum dicunt, si semper resolutiua esset coniuncta cum compositiua, duæ tan-

D tum essent doctrinæ. Respondemus hanc propositionem non esse conuertibilem, omnis resolutiua est coniuncta cum compositiua, datur enim compositiua quæ non iungitur cum resolutiua, ideò nõ sequitur, duas tantum esse doctrinas: quare tres erunt doctrinæ: quarum prima est definitiua, secunda compositiua, qua philosophia traditur: & tertia resolutiua, quæ semper habet annexam compositiuam.

Subdit Galenus, *sed illam quidem alio pertractauimus loco:* omnes ferè existimãt esse intelligendum librum de constitutione: confirmant: quia Galenus in fine hu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ius libri ait se fecisse mentionem de libello de constitutione artis, sed veritas est, quod duo libri, in quibus egit de doctrina à notione finis, perierunt.

QVAEST. XIV.

De sectis medicorum.

CVm Galenus in text. superiori de sectis mentionem fecerit: nonnulla dicenda sunt de antiquis Medicis: tres enim præcipuæ fuerunt medicorum Sectæ, Dogmatica, Empirica, & Methodica: omnes ferè crediderunt, Hippocratē fuisse suæ sectæ Auctorem: de Hippocrate Soranus Ephesius in procemio suæ præf. protulit hæc verba; medicinam inuenisse Apollinem: Esculapium illam amplificasse, & Hippocratem perfecisse.

Isidorus Etymolog. Auctor lib.4. cap.3. similiter dicit medicinæ artis inuētorem apud Græcos fuisse Apollinem; deinde Esculapium eius filium eam amplificasse, sed postquam perijt fulminis ictu, perijsse quoque artem medicā per annos quingentos, videlicet vsque ad tempus Artaxersis Regis Persarum; quo tempore Hippocrates, qui fuit ex familia Esculapij vigesimus eam restaurauit, tradendo litteris principia, & mirificas conclusiones, vt refert Auctor introductorij capite 4.

Esculapius, vt refert idem Auctor, Plinius lib.29. cap. 1. & Celsus in principio sui libri fuit primus inuentor medicinæ: nihil tamen scripsit: sed eam communicauit Machaoni, & Podalyrio filijs suis, illique deinde eam viua voce posteris tradiderunt.

Finxerunt tamen Græci, quod primi inuentores fuerint Dij: dixeruntque medicinæ inuentorem fuisse Apollinem, per Apollinem tamen intelligebant solem, quia (vt ait Machrobius libro primo Saturna:) est causa salutis in Orbe resoluendo halitus putridos, & conseruando calorem naturalem, præbendoque vires herbis, & omnibus medicinis: vnde Ouidius primo metamor. de Apolline dixit in uentum medic na meum est opifexque per orbem dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.

A Esculapius, qui fuit Excellentis. Medicus, fingitur à Poetis filius Apollinis: quia vires solis percepit, & medicinam inuenit.

Quomodo Apollo vocetur inuentor medicinæ, declaratur in explicati ne fabulæ relatę ab Homero primo Iliados de Chryseide, in qua refertur, Apollinem pestem Græcis immisisse ob raptum Chrysedis filiæ Chrysis Sacerdotis Apollinis: Pestis enim non cessauit, nisi postquam Chryseis est à Græcis patri suo restituta:

B hæc fabula habet hâc intelligentiā, Crhysis significat aurum, & per aurum intelligimus sanguinem, qui est omnium humorum preciosissimus; Chryseis stuprata significat sanguinem corruptum ob maximos Græcorum labores, quos sub dio, sub sole in bello admoduum longo passi sunt, & ob fętorem cadauerū magna pestis facta est, quæ non cessauit, nisi restituta Chryseide, idest restituto bono sanguine, meritò boni regiminis, & optimorū pharmacorum ab Esculapio inuētorum,

C hac de causa Esculapius vocatus fuit filius Apollinis à cuius stipite, deinde post annos quingentos ortus est Hippocrates, qui fuit rationalis sectæ primus inter scriptores medicinæ: illum statim secuti sunt varij, & inter cæteros Diocles Caristius, vt dicit Celsus, & demum Galenus, Auicennas, & innumerabiles sectatores vsque ad hæc tempora.

Post Hippocratē secuti sunt empirici, & Methodici: Empirici tamen incedebāt analogismo fallaci, & deceptorio: Dogmatici vero demonstrationib. cum expe-

D rientia iunctis philosophabantur: Methodici in communissimis persistebant.

Dogmatici non solū generalissimas indicationes expendebant, sed vt dicit Gal. 2.meth.7. 1.meth. 1. & alibi à generalissimis ad subalternas, & à subalternis ad specificas differentias procedebant: exordiebantur a fine ordine resolutiuo, & nunq̄ desistebant, donec ad vltimas differentias peruenirent, docetque Gal. 1. metho. c.7. quod artium, quæ methodo traduntur principium est finis notio: similiter Arist. 7. metaph. tex.23. & 3. de moribus cap.3. dicit artis ordinem esse finem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

In Empirica Secta floruit Acro, qui vt dicit Galenus lib. de subfiguratione empirica cap. 1. fuit primus, qui de hac secta scripsit: secundus Philinus, deinde Serapio, Rasis, & alij plures, vt refert Galenus 2. methodi capite vltimo, quales sunt Menodotus, Theodas, Glaucias, Appollonius, Calicles, Diodorus, Heraclides, & Lycus: isti non quærebant causas, quia putabant esse imperceptibiles, sed solum ex symptomatum syndrome eligebant remedium ab alijs inuentum: Dum laborabant pro inueniendis remedijs, ad hæc tria confugiebant ad αὐτοψίαν, scilicet inspectionem propriam, ad historiam, & ad analogismum: vtebantur analogismo, quod est argumentum à simili in his tribus, in materijs auxiliorum, in affectibus, & locis affectis.

A

B

In Methodica, Themison, & Soranus fuerunt præcipui, temporeque Neronis floruit quoque Thesalus, qui teste Plinio tam grandem pecuniam, & existimationem sibi comparauit, vt in via appia in illius monumento de ipso legeretur, quod fuerit ἰατρονίκην idest victor Medicorum: ausus est in Epistola, quam misit ad Neronem (referente Galeno primo methodi cap. 2) de se ipso hæc dicere, *cum nouã Sectam condiderim, & quæ sola vera sit, quia qui ante me medici fuerunt, omnes nihil vtile prodiderunt, vel ad sanitatem tuendam, vel morbos propulsandos*, subdit deinde *Hippocrates noxia præcepta tradidit*, sed dum contradicit Hippocrati, dicit Galenus Thessalum id efficere in surdo theatro: duos libros præcipuè composuit, alter erat de communitatibus: alter de syncriticis: primo methodi à Galeno plenè conuincitur, reputaturque ab ipso id gloriæ, memoriæque inter doctos, dum in Hippocratem erat contumeliosus, acquisiuisse, qualem acquisiuit celeber, & clarus Zoilus, qui Homeri statuam flagellauit, & Salmoneus, qui Iouem est imitatus.

C

D

Putabant isti thesalici sex mensium curriculo totam artem medicam posse addisci: miror, quod non dixerint spatio vnius horæ: etenim omnes morbos solum referebant ad communissima, scilicet ad laxum, densum, & ex ijs mixtũ, & ad tria remedia, in hisque quiescebãt, neque ad specificas differentias morborum descendebant, quod quam absurdũ sit nos ostendimus libro 11. meth. nostræ vitand. err.

Edidit de hac secta Prosperus Alpinus librum eruditissimum, ibique huius sectæ principia plenissimè declarantur.

CAPITIS PRIMI Particula VI.

Tex. 5. Hic verò faciemus definitiuã doctrinam, quæ quantum ab ea, quæ ex resolutione cõsistit, & dignitate, & ipso docendi ordine linquitur, tantum & ad totius compendium, & ad singulorum memoriam præstare inuenietur. Sufficienter enim, ac facillimè memoriæ commendantur ex definitionis dissolutione vniuersa: quoniã totius artis capita in se optima definitio complectitur, quam quidem substantialem vocant, ex aduerso distinguentes ab alijs, quæ notionales vocantur, illæ si quidem ab his, quæ accidunt rebus definitis, hæ verò ab ipsa essentia constituuntur.

IN hoc tex. duo facit: primò proponit agendum de doctrina definitiua: secundò facit comparationem inter doctrinã resolutiuam & definitiuam: dicit igitur doctrinam definitiuam superari à resolutiua, quo ad dignitatem, & quo ad docendi ordinem: attamẽ non quo ad compendium, & memoriam: citius enim addiscemus medicinam tractatam doctrina definitiua, quam resolutiua; & facilius

omnia

omnia memoriæ commendabimus, quia quædam capita siue verba communia in definitione ponuntur, in quæ cum tota definitio artis resoluatur, mirificè memoriæ omnia mandantur, & quæ, cũ sint pauca, & ad quæ tota ars reducatur, à iuuenibus facillimè memoria tenebuntur.

Montanus in hoc loco negat, doctrinã resolutiuam esse digniorem definitiua: ratio quæ illum mouet est, quia definitio est dignior fine, à cuius notione oritur doctrina resolutiua: definitio enim cõtinet totam rei essentiam. Vt tamen à cõtradictione vendicaret Galenum dicẽtem resolutiuam esse digniorem, ait, per dignitatem intelligere existimationem, quia doctrina resolutiua apud Platonem, & Antiquos erat in magna existimatione: sed non quod re vera sit dignior definitione.

Reijcitur hæc Montani opinio, quia est ab intentione Galeni aliena: primò quia Galenus clarissimis verbis se declarat dicens, doctrinam resolutiuam esse digniorem, quam sit definitiua: secundò Montanus supponit falsum fundamentum; putat enim, quod hæc doctrina definitiua sit illa perfectissima definitio, quam docet Arist. 2. post. quæ scilicet constat ex genere & differentia, & causa externa, & quæ sine dubio est dignior, & excellẽtior quacunque doctrina; hæc enim cum solo situ differat à demonstratione, dat quid, & propter quid, & omnia quæ de nouo cognoscuntur pendent ab hac, & de hac definitione, vel doctrina definitiua Auctor non intelligit: neque de illa, quæ dat tantum quid; quia illa non constat ex verbis æquiuocis, vt hæc de qua agitur.

Definitiua doctrina itaque differt à perfectissima definitione; quia exprimit nomina quædam æquiuoca memoriæ accommoda ta, circa quæ versatur medicina: dicit enim medicinam esse scientiã salubrium, insalubrium, & neutrorum: ecce quod dicit esse scientiam, quia non vult proponere definitionem declarantem quid; deinde illa tria nomina, scilicet salubria, insalubria, & neutra sunt æquiuoca; vt fusè ostendetur ex Galeno, & Aristotile.

A Quare Montanus, dum putat hanc doctrinam definitiuam esse digniorem, quã resolutiuam, errat toto cælo.

Non tamen errat, dum negat quod in docendi ordine doctrina resolutiua præcedat definitiuæ; quia re vera per doctrinam definitiuam tota medicina mirificè memoriæ commendatur, dissoluendo omnia significata illorum trium verborum, videlicet salubrium, &c. Sed quia Galenus in tex. dicit resolutiuam esse digniorem, & in ordine docendi esse præstan-

B tiorem; ideo videtur Montanus Galeno reluctari, dum dicit, doctrinam definitiuam in ordine docendi præcedere resolutiuæ.

Respondet Montanus huic instantiæ, quod in codice græco non habetur in docendi ordine, sed in docendi methodo: & rectè quidem: differt autem methodus ab ordine, vt superius ostendimus: quia methodus est ordo cum illatione: ordo vero ex se est sine vlla illatione: sic & nos dicimus doctrinam resolutiuam in docendi

C methodo præcedere definitiuæ: quia à finis notione omnia colligit, quæ non colliguntur à definitione medicinæ proposita: dicimusque doctrinam definitiuam præcedere resolutiuam in docendi ordine: quia perceptis significatis illorum trium verborum miro ordine omnia medicinæ capita memoriæ commendantur.

Manardus rectè quoque sentit, resolutiuam esse digniorem definitiua, tũ quia incipit à finali causa, quæ est omnium dignissima, tùm quia non solum docet ar-

D tem, sed eam inquirit, & constituit.

Sunt qui Manardum reijciunt dicendo definitionem adhuc esse digniorem fine.

Sed falluntur, quia supponunt hoc falsissimum, in doctrina definitiua proponi definitionem illam præsta tissimam quæ dat quid, & propter quid, quod superius reiecimus.

Nos dicimus, Gal. proponere hanc doctrinam definitiuam hoc fine, vt tota medicina memoriæ commendetur: dicimusque in hac doctrina non posse inueniri definitionem memoriæ accommodatam, quæ non constet ex nominibus æquiuo-

quiuo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quiuocis: immò quanto plura significata sub vno nomine æquiuoco continentur, tanto definitio erit præstantior, aptiorque ad memoriam: Aptissima enim sunt illa tria nomina posita in definitione medicinæ, scilicet salubria, insalubria, & neutra, quia diuiduntur in septuaginta duo capita, quæ omnia sunt salubria, vel insalubria, vel neutra, vt infra declarabimus.

L Dicimus tamen doctrinam resolutiuã esse definitiua digniorem in docẽdi methodo, quia melius docet, inseruit inuentioni, procedit per demonstrationem, & nunquam petit principium: doctrinam verò definitiuam non inseruire inuentioni: non procedere per demonstrationem, & perpetuò petere principium: supponit enim, quæ sunt inuenta per doctrinam resolutiuam, & quæ sunt alibi probata.

1 Dubitatio hic proponitur, cur Galenus in hoc loco nil dicat de doctrina cõpositiua; sed solum mentionem faciat de resolutiua, & definitiua?

Bernardinus Paternus meus Preceptor respondebat, Galenum nihil dixisse de compositiua, quia aliquo modo vna est cum resolutiua: dum enim resoluimus, statim deinde componimus.

Hæc responsio non videtur bona, quia tres sunt doctrinæ propositæ: ergo alia est responsio afferenda.

Dicimus igitur Galenum hic nihil dixisse de doctrina compositiua, quia ad Medicũ non pertinet: probauimus enim superius, quod neque infimum affectum potest medicus tractare doctrina compositiua, nisi intelligat de illa compositiua, qua artifex vtitur, dum à notione finis exorditur, quæ pertinet ad resolutiuam: artifex enim, qui versatur circa productionem sui finis, nisi resoluat, nihil inuenit: omisit igitur Galenus doctrinam cõpositiuam; quia pertinet ad philosophum naturalem, ad mathematicum, & ad metaphysicum: & quamuis, qui resoluit etiã componit, dicimus illam compositionem non esse dicendam doctrinam compositiuam, sed resolutiuam: quia de ratione resolutiuæ est compositio, & non doctrina compositiua.

A Ostendimus superius, quod in ratione doctrinæ tria requirantur, primum cognitio materiæ de qua agitur: secundum methodus, siue demonstrationes, & argumenta, quibus in doctrina vtimur: tertiũ ordo, qui ex Aristotele primo de moribus capite 4. duplex est, alter à primis, alter verò ad prima.

Compositio igitur, qua vtimur in arte medica, non debet dici doctrina compositiua: quia materia de qua agitur tractatur illo ordine, qui dicitur ad prima; doctrina vero compositiua soli philosophiæ B speculatiuæ conuenit, & non artibus: atque hæc est causa, quod Galenus non dicat se tractasse medicinam doctrina compositiua; dum medicus enim vtitur compositione in medicina, neque docet, neq; infert aliquid noui; sed solum componit, quæ fuerunt inuenta per doctrinam resolutiuam.

Hinc Leonicenus videtur aberrare, dũ putat doctrinam compositiuam esse omnium dignissimam; quia resolutiua ordinatur ad compositiuam, tamquam ad suũ C finem: dicit enim quod artifex resoluat hoc fine, vt componat.

Manardus reijcit Leonicenum, & negat resolutiuam ordinari ad compositiuam: quia dicit resolutiuam propriè, & vnico fine gaudere, & finem eius esse ad prima principia resoluere, & non inuenta componere, vt putat Leonicenus.

Dicimus igitur nos in Artibus, & medicina, doctrinam resolutiuam esse digniorem definitiua: in philosophia doctrinam compositiuam: quia quamuis re- D solutio habeat locum in philosophia speculatiua; attamen doctrina resolutiua nullum habet locum.

Causa erroris omnium expositorum est, quia non distinxerunt doctrinam cõpositiuam à compositione, nec doctrinã resolutiuam à resolutione: ostendimus. n. superius, quod de ratione doctrinæ, hæc tria sint, materiæ de qua agitur prenotio, ordo, & methodus; quæ non conueniunt compositioni, & resolutioni: quocirca defendimus superius errare eos qui faciunt comparationem in arte medica, an doctrina compositiua sit præstantior re-

solu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

ſolutiua, quia doctrina compoſitiua neq; in medicina, neque in alijs artibus habet locum: poteſt tamen fieri comparatio inter reſolutiuam & definitiuam: definitiua enim habet locum non ſolum in artibus, verum etiam in ſcientijs ſpeculatiuis, quamuis vſque ad hæc tempora nemo (quod ſciam) de philoſophicis egerit doctrina definitiua, quæ ſcilicet paucis verbis æquiuocis totam philoſophiam memoriæ commendauerit.

2 Dubitatio oritur ex dictis Galeni, quia in tex. dicit, in doctrina definitiua eſſe proponendam definitionem optimā, & ſubſtantialē, quomodo poteſt eſſe optima, & ſubſtantialis definitio medicinæ propoſita à Galeno, cum careat externa cauſa? dicit enim Ariſtoteles ſecūdo poſt. quod definitio accidentis, quamuis ſit conuertibilis, ſi careat externa cauſa, vana ſit: medicina enim eſt accidens, quia fit ab intellectu: omne enim, vt Auerroes docet, quod fit ab humano intellectu, accidens eſt.

B

Similiter quomodo erit optima, & ſubſtantialis ſi nomina in definitione medicinæ propoſita ſunt æquiuoca; ſi genus propoſitum eſt alienum? medicina enim non eſt ſcientia, ſed ars: ſalubre verò, inſalubre, & neutrum æquiuocè dicuntur de corpore, ſignis, & cauſis: ergo definitio non erit optima & ſubſtantialis.

C

Expoſitores non viderunt, quod ſciam, hoc dubium: omnes enim concorditer videntur in illa eſſe ſententia, quod definitio medicinæ in doctrina definitiua ſit optima, & ſubſtantialis: ſi igitur eſt optima, oportet vt ſit aliqua ex illis tribus propoſitis ab Ariſt. 1. poſt. tex. 20. vbi dicit definitiones eſſe trium generum, aliā quæ ſolo ſitu differat à demonſtratione aliam, quæ eſt principium demonſtrationis, & aliam, quæ eſt vt concluſio: hæc definitio medicinæ non eſt illa quæ ſolo ſitu differt à demonſtratione: quia in definitione non eſt poſita externa cauſa: neque illa quæ eſt principium demonſtrationis: quia hæc conſtat ex genere, & differentia, vel ex aliqua cauſa quæ eſt medius terminus in demonſtratione, & non conſtat ex verbis, vel nominibus æquiuo-

D

A

cis, vt hæc medicinæ definitio: neque eſt illa quæ eſt, vt concluſio: hæc enim non continet cauſas, ſed ſolum ſubiecti proprietatem, & hæc non eſt ſimilis huic: quænam igitur erit definitio? quomodo erit optima & ſubſtantialis, ſi nulla ex illis tribus fuerit?

Dicimus igitur nos, illam medicinæ definitionem eſſe optimam in doctrina definitiua, eſſeque ſubſtantialem, quæ continet paucis verbis omnia medicinæ capita eo fine, vt omnia memoriæ mandentur: non dicitur ſubſtantialis, quia declaret eſſentiam, & ſubſtantiam medicinæ, ſed quia explicet ſuum munus, quod eſt ſub nominibus æquiuocis offerre memoriæ omnia, quæ in tota arte tractātur: hæc enim definitio in doctrina definitiua pro hoc munere obeundo eſt adeo perfecta, vt alia melior, vel quæ magis naturā doctrinæ definitiuæ exprimat, nemo vnquam inuenire potuit, ſumitur enim nomen ſubſtantialis lato modo, ſicuti etiam in definitione medicinæ lato modo ſumptum eſt nomen ſcientiæ: quare hæc definitio Galeni nulla eſt ex illis tribus, ſed eſt ab illis omninò diuerſa, quæ cum non pertineat ad explicandam rerum quidditatem, ſed ſolum ad memoriam, Ariſtoteles in numero definitionum illam non collocauit.

3 Dubitatio alia tollitur, & eſt: quia Manardus, & Argenterius dixerunt, in libro de conſtitutione artis med. & in hoc lib. Galenum agere de modo conſtituendi artem, & non de conſtituenda arte, quia diffuſius egiſſet: ſimiliter dicunt, Galenū in hoc libro egiſſe de modo tractandi artem per doctrinam definitiuam, & non de arte medica.

Error Manardi, & Argenterij tollitur tum ex libri inſcriptione, quia de artis conſtitutione inſcribitur; hic autem liber de arte medicinali, & non de modo: tùm ex lectione huius textus, vbi dicit Galenus *hic verò definitiuam faciemus doctrinam*: quare ſi faciet doctrinam definitiuam, non tractabit de modo, ſed de ipſamet doctrina definitiua.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

PRIMI CAPITIS

Particula VII.

Tex.6. antiq. *Elaborata est autem à nobis particulatim,& pluribus cõscripta tractatibus totius medicinæ contemplatio : quibus vti quis possit ad triplicem doctrinam. Nunc verò deffinitiuam aggrediemur, hoc vnum apponentes, quod solum capita, & quædam veluti conclusiones eorum, quæ alibi latius sunt demonstrata, nunc à nobis dicentur.*

TRactaturus Galenus Artem medicam doctrina definitiua ; ideſt per capita,& veluti conclusiones eorum,quę in cæteris voluminibus fusè sunt tractata, quispiam legendo hunc libellum posset illum iudicare diminutum : quia hic omnia particularia non proponuntur: ideò dicit in tex. se fusissimè tractasse medicinam in alijs libris:in hoc verò solum de omnibus, quæ colligi possunt à definitione medicinæ: aliqua tamen per capita,& aliqua,quæ pertinent ad signa, fusissimè: sicuti de temperaturis viscerũ, de quibus exactissimè egit, quia hæc doctrina definitiua cognitionem temperaturarum viscerum exactam requirit.

Manardus alio modo iungit hunc textum cum superiori,dicit enim, Galenum hic soluere quandam tacitam obiectionem:quia quis potuisset dicere, tractasti Gal. in hoc libello artem medicam per compendium,& per capita,ergo non habebitur hic exacta medicinæ cognitio:dicit igitur,Galenum occurrere huic obiectioni, quod quamuis hic per capita tantum egerit de medica arte, tamen in alijs libris plenissimè de qualibet medica contemplatione verba fecisse.

Hæc Manardi continuatio non mihi probatur, quia supponit duo, quæ falsa sunt: primum, hunc librum de arte medicinali esse imperfectum; quasi quod aliquid in hac doctrina deficiat, quod non est dicendum; quia nullus humanus intellectus potuisset doctrinam definitiuam exactius tractare;secundum,supponit,quod lector istius libri nesciat, Galenum de arte medica in alijs tractatibus plenissimè egisse.

Quibus vti quis possit ad triplicẽ doctrinã.

Plusquam commentator expositionẽ falsam,& ridiculam proponit : causa erroris fuit, quia putabat per doctrinam resolutiuam Galenum intelligere demonstrationem propter quid, per compositiuam demonstrationem quia, & per doctrinam definitiuam definitionẽ, quod superius reiecimus, videns tamen Galenum vsum fuisse in quolibet tractatu vtraque specie demonstrationis, & definitione; ne confundat has tres doctrinas,sic exponit,Galenum in hoc text. vsum esse figura hypallage,quæ est quando oratio inuersa, & contraria vice profertur:dum Galenus dicit,quibus scilicet tractatibus vti quis possit ad triplicem doctrinam, Plusquamcommentator interpretatur sic, in quibus licet vti tribus doctrinis: hæc expositio est & aliena à Galeni mente,& ridicula, quia vix Poetis in magno figmentorum impetu conceditur vsus figuræ hypallages.

Leonicenus sic interpretatur : si aliquid deficeret in hoc libello, vel in libro de constitutione artis, vbi de doctrina resolutiua agitur, dicit ex cæteris Galeni voluminibus,tamquam ex fonte id desumendum pro complemento huius libri, & libri de constitutione artis.

Reijcitur, quia supponit, in hac doctrina definitiua, & in doctrina resolutiua aliquid deficere,quod est falsum:quia Galenus egit in hoc libro de arte medica per doctrinam definitiuam; sed adeò exactè, & fęliciter, vt in hoc genere docendi nihil deficiat.

Præpterea Leonicenus maximè errauit,quia putabat,Galenũ in suis voluminibus artem medicam tractasse doctrina compositiua: dicebatque resolutiuam in

tota medicina fuisse propositam in gratiam compositiuæ: errauit primò, quia in hoc tex. Galenus dicit quæ tractata sũt in alijs libris, quemque posse illis vti ad triplicem doctrinam: ergo non in gratiam solius compositiuæ.

Sed quod libri Galeni re vera traditi sint doctrina resolutiua, nos probauimus in expositione secundæ particulæ huius capitis, vbi plenissimè consensu Aristotelis, Galeni, Auicennæ, & Auerrois probatum quoque est, nullam artem tradi posse doctrina compositiua, sed solum resolutiua, quæ est à notione finis; ostendimusque compositiuam, seù compositionẽ in artibus docentibus semper esse ancillam, & non precipuam: quia compositio neque inuenit, neque docet.

1 Quo ad illud quod dicit Galenus, quemlibet posse vti libris suis ad triplicẽ doctrinam, non propterea intelligit suos libros fuisse tractatos doctrina compositiua, sed nos vti posse eius doctrina inuenta, & tractata doctrina resolutiua, ad triplicem doctrinam: quia multa colligi possunt pro intelligentia doctrinæ definitiuæ, resolutiuæ, & compositiuæ.

Compositiua tamen separata à resolutiua pertinet ad Empiricos, qui non quærunt artem docentem sed operantem: diximusque superius artem operantem sẽper incedere componendo, & nunquam resoluendo.

Manardi expositio non est omninò improbanda: exponit enim sic: cum tota medicina in multis tractatibus plenè fuerit à Galeno edita, quisque (dicit Galenus) poterit ex illis libris diffusè tractatis multa colligere, eaque ordinare ad triplicem doctrinam, idest secundum tres doctrinas.

Nos tamen dicimus, multa in alijs voluminibus colligi posse, non vt addatur huic doctrinæ definitiuæ, vel doctrinę resolutiuæ traditæ in lib. de constitutione artis medicæ, quia si illis aliquid addi posset, essent diminutæ, sed dicimus multa colligi non pro additione, sed pro faciliori intelligentia doctrinarum.

2 Dubitatio oritur ex verbis Galeni: quia inquit hic se velle per capita tractare, quæ latius alibi sunt tractata: in codice Græco dicit alibi per diexodon, idest per orationem: difusam διεξοδικῶς enim intelligitur latus, & difusus tractatus: nihilominus Galenus in hoc loco latius agit de temperaturis cordis, cerebri, iecoris, & testium, & de diuisione corporum, quam in alijs libris: ergo falsum dicit, in hoc lib. tantum per capita de re medica sermonem habere.

Respondetur, agi in hac doctrina solũ de illis rebus, quæ necessariò colliguntur à definitione medicinæ, & de histam diffusè dicimus Galenum egisse in hoc libello, vt nihil diffusius agi possit, intelligendo de ijs quæ à medicinæ definitione colliguntur; audita enim definitione medicinæ nos statim excitamur ad memoriam omnium capitum, & intentionum artis medicæ, ita vt doctrina definitiua sit tãquam memoria localis omnium, quæ in medicina tractantur, & quia omnis affectus præter naturam est recessus à corpore saluberrimo, opus erat, vt Galenus de corporibus, & signis temperaturarum corporum ageret oratione diffusa: reliqua verò, quæ perinent ad intentiones communes cum facilè post recitatam definitionem medicinæ memoriæ subeant, non erat opus, vt de illis Galenus per διέξοδον, idest digressionem verba faceret.

2 Dubitatio ex dictis exoritur, quia nõ videtur, quod Galenus seruet aliquem ordinem in suis voluminibus: habet enim in tex. quemlibet posse vti eius libris ad triplicem doctrinam, quare tres doctrinæ ab illo in alijs libris non obseruantur: quia si ipsemet Galenus vsus esset triplici doctrina, non fuisset opus, vt alij laborarent pro vsu harum trium doctrinarũ.

Leonicenus respondet, Galenum in alijs libris semper vsum esse doctrina compositiua: quam opinionem paulò ante reiecimus: quia in secunda particula huius capitis ostendimus, neque infimum affectum posse à medico doctrina compositiua tractari: quia artes operantes, & nõ docentes ordine compositiuo procedũt.

Manardus respõdet, libros Galeni nullum habere ordinem essentialem, & necessarium inter se: quæ opinio à multis reijci-

reijcitur & meritò: quia mirabilis ordo A resolutiuus obseruatur à Galeno in ordine suorum librorum, quemadmodum nos declarauimus in expositione secundæ particulæ huius capitis, & fusius declararunt Montanus, & alij Classificantes.

Ego autem puto errorem omnium expositorum inde pendere, quia nullum discrimen posuerunt inter ordinem, & doctrinam: de ratione enim doctrinæ tria sunt, primum vt aliquo ordine resolutiuo vel compositiuo agatur: ex Aristotele enim primo de moribus cap. 4. ostendimus B non dari alios ordines præter resolutiuum, & compositiuum: secundum, vt aliqua methodo tradatur: tertium vt natura de qua in ipsis agitur ad aliquem finem sit ordinata, sicuti memoriæ gratia, vel compendij causa.

Ad dubitationem dicimus, quemlibet librum Gal. seiunctim sumptum, & coniunctim seruare ordinem resolutiuum, qui dicitur ad prima: & quia superius ratione, & auctoritate, quæ duo sunt rerum omnium κριτήρια ostendimus, omnes C artes hoc modo procedere, non est, vt quæ dicta sunt repetantur: dicimus igitur quemlibet posse ex libris Galeni colligere materias pro efficiendis tribus doctrinis, definitiuam scilicet memoriæ gratia; resolutiuam compendij causa; & compositiuam, quæ fit medicina operans, quæ tractat de ordine, & vsu materiarum remediorum.

3 Dubitatio dicit Galenus in medicina seruari posse triplicem doctrinam: tamen superius probatum est, doctrinam compositiuam non conuenire artibus, nec D medicinæ, sed solum philosophiæ contemplatiuæ.

Respondetur, ordinem compositiuum differre à doctrina compositiua; diximusque Galenum in medicina vti ordine cõpositiuo, non autem doctrina compositiua: nullus enim liber inuenitur, in quo agat de doctrina compositiua, sed solum postquam vsus est doctrina resolutiua, vtitur compositione, de ratione enim doctrinæ est docere, & non ordinare, in medicina enim compositio nunquam docet, quia solum colligit quæ sunt inuenta per resolutionem: ideò dum Galenus ait nos vti posse suis libris ad triplicem doctrinam, duobus modis possumus respondere, primò quod per doctrinam compositiuam intelligat compositionem: secundò quod nomine medicinæ intelligat artem operantem, quæ semper componendo procedit.

SECVNDI CAPITIS

Particula I.

Tex. 7. Medicina est scientia salubrium, & insalubrium, & neutrorum.

PRoposito procœmio in primo capite, modò se confert ad tractatum: dum enim tractatur de aliqua re, semper exordiendum est à definitione, vt optimè dicit Cicero. in primo de officijs in principio: & Plato in Cratylo: immò Aristoteles 2. phys. tex. 68. loquens de mathematicis dicit, illos, quæ ostendunt resoluere in definitiones, tanquam finem totius cognitionis: eodem modo Galenus incipit à definitione medicinæ, & ab ipsa, omnia quæ ab illo dicta sunt in toto hoc libello colliguntur, & omnia in ipsam resoluuntur.

Zabarellæ opinio 2. de methodis ca. 4. est quod primum caput huius libri debeat vocari procœmium logicum, & commune; hoc vero secundum caput procœmium proprium, & particulare.

Quæ opinio non videtur vera, tùm quia definitio est principium tractatus; tùm quia omnes expositores præter Plusquamcõmentatorem in hoc conueniunt, hoc secundum caput esse principium tractatus, & non procœmium.

Plusquamcommentator non improbat à primo capite vsque ad particulam quartam tertij capitis esse quasi procœmium, & titulum dicendorum: quod re uera improbamus; quia quod continet definitiones, & diuisiones dicendorum non debet dici procœmium.

No-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Notandum hanc definitionem medicinæ hic traditam nõ esse Galeni, sed Herophili, vt ipsemet Galenus refert libro de subfiguratione Empirica c. 4. & lib. 6. de tuenda valetudine c. 2. quinimmo ab ipso Galeno locis citatis hæc definitio nõ valdè probatur: accipitur tamen ab ipso in hoc loco, tũ quia erat in vsu apud Antiquos, tùm quia est aptissima ad faciendam doctrinam definitiuam: cõstat enim tribus nominibus æquiuocis, quæ non naturam medicinæ declarant, sed solum in illorum declaratione tota medicina ita declaratur, vt illa recitata illicò omni ũ, quæ sunt tradita in hoc libro quisque reminisci, & memoriæ consignare valeat; quod est illud, quod doctrina definitiua nobis pollicetur.

QVAEST. XV.

De definitionibus Medicinæ.

DEfinitiones medicinæ variæ proponuntur ab Auctoribus: ab Hipocrate lib. de flatibus habetur hæc: Medicina est ablatio eorum quæ excedunt, & additio eorum, quę deficiunt? talis. n. est animi altitudo Hipocratis, vt noluerit vnquam docere vel superflua, vel omnibus nota; non dixit medicinam esse artem, quia erat omnibus notum: non dixit, quod esset curatrix morborum, vel conseruatrix sanorum, quia hoc similiter erat conspicuum: dixit, quod sit ablatio, & additio, quia medicinæ scopus, & vltimus finis, tùm in Therapeutica, tùm in profilactica, & in alijs partibus est auferre superfluum & addere quod deficit.

Ab Auicenna prima primi in principio sic definitur, Medicina est scieentia, qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanatur, vel ab ea remoueatur, vt habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur: quæ definitio constat ex omnibus quattuor causis. Reijcitur tamẽ ab Auerroe in primo colliget, quia medicina nullo modo potest esse scientia, vt infra probabitur.

Ab Auerroe dantur duæ definitiones, altera est in primo colliget quæ est, Medicina est ars operatiua exiens à principijs veris, in qua quæritur conseruatio sanitatis corporis humani, & remotio ægritudinis secundum quod possibile fuerit: Altera est lib. 6. c. 1. videlicet, Medicina est ars operatiua quæ est inuenta experientia, & ratione, conseruans sanitatem, & remouens ægritudinem.

A Galeno libro, qui inscribitur Thrasybulus, sic deffinitur, Medicina est ars curatrix ægrorum, & sanorũ conseuatrrix.

Omnes propositæ definitiones declarant naturam medicinæ præter hanc in B hoc libello propositam: quia solum nomina æquiuoca continet: immò quanto æquiuocatio illorum est maior, tanto plura sub illis cõtinẽtur significata, & tanto apptior redditur nõ pro declaratione naturæ medicinæ, sed pro memoria illorum, quæ declarantur in hoc libro.

Diuiditur hic liber in tres partes: in prima tractat de corporibus salubribus insalubribus, & neutris: in secunda de signis: in tertia de causis: per causas autem Gal. intelligit remedia. C

Plusquamcommentator diuisit hunc librum in tres libros, neque est reprehendendus, quia licet diuidatur in tres partes, vel in tres libros, intelligentia libri non mutatur.

In hoc textu proponit definitionem medicinæ: in sequenti verò declarat, quid intelligat per nomen insalubrium, & per nomen scientiæ.

1 Dubitatio statim oritur, cur Galenus appellet medicinam scientiam, cum libro de constitutione artis cap. 2. lib. qui inscribitur Thrasybulus ca. 5. & lib. de optima D secta cap. 5. medicina ab illo vocetur ars, & non scientia. Præterea hic liber inscribitur τέχνη ἰατρικὴ, idest ars medicinalis, & non scientia: idem habetur 7. meth. cap. 3. lib. de libris proprijs cap. 3. & 5. de tuenda sanitate cap. 11. quare, vel Galenus hic fallitur, vel alibi.

Plusquamcommentator respondet, scientiam in hoc loco capi à Galeno communiter: sed deinde interpretatur quid intelligat Galenus per communiter, dicit; communiter sumi loco generis.

Hæc responsio nõ probatur, qui a si sumeretur

mereтur nomen ſcientiæ loco generis, A
propriè & non communiter ſumeretur: genus enim ſemper propriè, & non communiter prædicatur de ſpeciebus. Præterea ex Galeno genus medicinæ eſt ars, & non ſcientia.

Reſpondetur cum Manardo, & alijs Recentiorib. ſcientiā ſumi hic à Gal. cōiter, ideſt lato modo, & non loco generis.

Vel dicimus medicinam dictam fuiſſe impropria locatione ſcientiam ab Herophilo, & non à Galeno.

Præterea poteſt quoque defendi in hac B
re Herophilus auctoritate Ariſtotelis, qui 3. lib. de Cœlo text. 61. omnes artes factiuas vocat ſcientias; hæc ſunt verba, *finis autem effectiuæ ſcientiæ eſt opus, naturalis verò id quod ſemper propriè ſecundum ſenſum apparet:* ecce quod Ariſtoteles artes appellat ſcientias effectiuas.

Quod re vera mediciua ſit ars, & non ſcientia patet: quia finis ſcientiæ eſt ſcire: finis medicinæ eſt operari. Præterea Ariſtoteles 6. Ethicorum 4. dicit principia ſcientiæ eſſe ſolum in re, principia verò artis in Artifice: principia medicinæ C
ſunt etiam in Artifice, ergo per Ariſtotelem medicina non erit ſcientia. Demum 2. poſt. cap. vltimo docet, facultatem, quæ verſatur circa generationem ſui finis, vel ſui ſubiecti, eſſe artem, ſed medicina verſatur circa generationem, & introductionem ſanitatis, ergo erit ars, & non ſcientia.

Inſuper oſtendimus ſuperius, medicinam à Galeno ſemper fuiſſe vocatam artē. Similiter Auerroes 1. Colliget in prin
cipio, & in phyſ. diſupt. 1. contra Algaze- D
lem probat, medicinam non eſſe ſcientiā, vocatque eam artem factiuam, quæ modo eſt aſiſtens, modò operans, aſiſtenſque dicitur Architectonica, operans verò dicitur miniſtra.

Augenius tenet medicinam eſſe ſcientiam communem, ſicuti eſt metaphyſica, quæ habet ſubiectum commune, & ab vno quod eſt ens, vt ens. Sic medicina declarata in hoc libro habet ſubiectum ab vno, & eſt ſcientia communis.

Nos concedimus quod ſalubre ſit ab vno: ſed non eſt ab vno, quod efficiat ſciētiā: ab vno enim triplex eſt: Primum eſt quod eſt cauſa ſecundi, & quod vt tale, ſit Deus, qui eſt caput omnium entium, cui eſt cauſa, quod planta ſit planta, & homo ſit homo: Salubre non eſt hoc mō ab vno. Secundū ab vno eſt cauſa ſecundi: ſed non quod ſecundum tale ſit, ſicuti cælum eſt cauſa rerum naturaliū, ſed non quod res naturales tales ſint. Tertiū ab vno eſt, ꝙ ſit primum quidē, ſed nullo mō non eſt cauſa ſecūdi, vt demoſtratio potiſſima q̄ eſt cauſa demoſtrationis pp quid quāuis demoſtratio p prius dicatur de potiſſima, per poſterius de propter quid: ſalubre verò neque cauſa ſecundi, per quam inſalubria, vel neutra talia ſint, nec vllo alio mō ergo ſalubre non pertinebit ad ſcientiam communem, vt metaphyſica, ſed ſalubre eſt ab vno æquiuocum. Demum non dicit Gal. hanc medicinam, eſſe ſciētiam cōmunem: ſed dicit medicinā eſſe ſciētiam cōiter iō dicit κοινῶς qđ eſt aduerbium.

2 Dubitatio deſumitur ex Auerroe qui primo colliget c. 1. dicit poſita hac definitione medicinæ nullam eſſe differentiam inter medicinam, & philoſophiam, quia etiam philoſophia eſt ſcientia, quæ conſiderat ſalubre, inſalubre, & neutrū, quare Auerroes ait, medicinam eſſe dicendam artem ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum, & non ſcientiam.

Tollitur hæc dubitatio, quia philoſophia eſt ſcientia proprio modo ſumpta: medicina verò communiter ſumpta, vel dicendum, hanc definitionem non eſſe Galeni, ſed Herophili: neque eſſe propoſitam à Galeuo, vt declararet naturam medicinæ; ſed vt nobis inſeruiret pro memoria; quia in declaratione trium nominum exponuntur oīa medicinę capita.

3 Dubitatio vnius rei vnica eſt definitio: ergo ſi vera eſt hæc propoſita: cæteræ erunt falſæ.

Reſpondetur quod vnius rei vnica eſt definitio, conſiderando vnum reſpectu vnius, & eiuſdem, ad idem, & ſecundum idem: quo poſito dicimus, definitionem hic traditam non conuenire medicinæ vt medicina eſt, ſed vt cōmodè tradi poſſit per doctrinā definitiuam. Præterea reſpō demus, varias definitiones vnius rei non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

differ re re, sed nominibus, quia oẽs diuersis nominibus explicāt essentiam rei.

4 Dubitatio suboritur, quia dum dicit Galenus medicinam esse scientiam salubrium, insalubrium, & neutrorum, videtur aduersari Aristoteli, qui in post prædicamentis capite de oppositis ait, inter sanitatem, & morbum non dari medium: quia sanitas & morbus sunt contraria immediata: medicina vero ex Aristotele nõ est scientia neutrorum, sed solum salubrium, & insalubrium, ergo &c.

Respondetur, inter Galenum & Aristotelem nullam esse discordiam: quia Aristoteles considerabat sanitatem lato modo, prout conuenit etiam neutri dispositioni: Galenus verò loquens ex professo de sanitate & morbo strictius, & pressius de ipsa est locutus, separauitque mediam, seu neutram dispositionem à salubri & insalubri.

5 Dubitatio exoritur, quia non videtur, quod hæc definitio medicinæ sit bona; quia omnes bonæ definitiones, vt docet Aristoteles 2. post. & Galenus 4. de differentijs pul. cap. 2. dantur per causas externas: qui diceret, eclypsim esse priuationem luminis in luna, & non adderet causam, quæ est interpositio terræ; definitionem vanam afferret, quamuis esset conuertibilis: docet enim Auerroes, causam externam in definitione accidentium esse loco vltimæ differentiæ.

Respondent nonnulli, definitionem medicinæ esse datam per causam, quia est scientia salubrium, insalubrium, & neutrorum corporum, signorum, & causarum: ecce dicunt traditam esse per causam Responsio est vanissima, quia dum in definitione quæritur causa, debet tradi causa definiti, & non aliarum rerum, dum Galenus agit de causis salubribus, insalubribus, & neutris per causas non intelligit causas medicinæ, quæ definitur, & cuius definiti causa in definitione quæritur; sed per causas intelligit remedia.

Vera responsio est, hanc definitionem medicinę non esse essentialẽ, & declaratiuam naturæ medicinæ: sed esse accommodatam doctrinæ definitiuæ, perinde ac si esset localis quædam memoria illarum

A rerum, quæ tractantur in hac arte: Nam statim audita definitione recordamur omnium capitum huius artis; dantur enim corpora salubria, insalubria, & neutra: dantur causæ, & signa: quæ similiter diuiduntur in salubria simpliciter vt multũ, & vt nunc: ita vt in multiplici declaratione illorum trium nominum declararetur tota ars, ita vt nobis mirificè inseruiat illorum nominum æquiuocatio pro recordatione, & non pro declaratione naturæ, & essentiæ medicinæ, vt medicina

B est, sed pro declaratione medicinæ quatenus tradita est doctrina definitiua.

Quod verò illa tria nomina sint æquiuoca, patet ex Galeno lib. ad Thrasyb. c. 8. & ex Aristotile 4. metaph. tex. 2. vbi dicit salubre, & insalubre non habere vniuocam significationem, sed multiplicem, dicique de corpore, signis, & causis.

6 Dubitatio alia proponitur contra hãc definitionem medicinæ, quia videtur, qđ dicta definitio conuenire possit mulomedicæ, quæ est brutorum medicina, & plan

C tis, quæ ab Agricola cognoscuntur, quando sunt salubres, insalubres, vel neutrius dispositionis: in recta enim definitione erat declarandum cui subiecto cõueniat, an scilicet homini, vel brutis.

Dubitatio est admodum friuola: quia certum est, Galenum agere de medicina accõmodata hominibus, non autem Brutis, & Plantis. Præterea dato etiam, quod posset extendi ad insalubritatem aliorũ viuentium, quid tum? mittamus igitur hæc puerilia, & interim dicamus, definitionem traditam non esse declaratiuam

D essentiæ medicinæ, sed essentiæ medicinę traditæ doctrina definitiua ordinata ad memoriam: esseque pro hoc fine dignam, vt ad sydera extollatur: quare immeritò reprehenditur ab Auerroe, & Manardo, quia fuerit Herophili: si enim non fuisset accommodatissima pro explicanda hac doctrina definitiua, Galenus eam ab illo non accepisset, sed nouam effecisset.

Quod verò illa tria nomina salubria, insalubria, & neutra sint æquiuoca patet ex Galeno lib. ad Thrasyb. c. 8. patet quoque ex ijs, quæ inferius dicentur ex Galeno, quorum trium nominum significata ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ad ſeptuagintaduo numerantur: patet ex A
Ariſtotele 4. metaph. tex. 2. vbi docet ſalubre, & inſalubre dici de corpore, ſignis, & cauſis, quæ differunt inter ſe natura, & definitione.

Similiter logici exemplificant in c. de æquiuoco, ſanum prædicari de homine ſano, & vrina ſana, quæ ſignificata ſunt diuerſa natura, & definitione; ſanitas. n. hēt diuerſam rōnem in vrina, & in hoīe.

Non tamen definitio tradita per noīa æquiuoca, eſt incommoda huic doctrinę: immò ſi cōſtaret ex nominibus vniuocis B
eſſet omninò inepta huic doctrinæ, quia de eius rōne eſt, vt æquiuoca ingrediātur definitionem medicinæ. Immò quanto maior eſſet æquiuocatio, tanto pauciora eſſent verba, & plura ſignificata, quæ deinde mirificè memoriæ inſeruirent: irridendi igitur ſunt, qui diſputant, an hæc definitio medicinæ ſit illa eſſentialis, quę ſolo ſitu differat à demonſtratione.

Tex. 8. Nihil verò differt, & ſi quis loco inſalubrium ægrorum dixe- C
rit. Nomen verò ſcientiæ cōmuniter, & nō propriè ſumere oportet.

DEclarata definitione medicinæ reliquū erat, vt explicaremus ſequentia verba, quibus Gal. dicit *nihil differt*, &c.

Leonicenus interpretatur *ægrorum*, ſed in codice gręco i. habetur νοσερῶν ægrotatiuorū, & non ægrorum: ægrotatiuum. n. non neceſſariò prædicatur de ægro: quia ſunt aliqua corpora ſana, quæ dicuntur D
νοσερὰ, ideſt inſalubria, & quamuis Gal. libro de ſectis ad eos qui introducuntur c. 1. videtur aſſerere, quod corpora ægrotatiua prædicentur de ijs quæ præſentem habent ægritudinem, & de ijs quæ ſana ſunt, propenſa tamen ad ægritudinem, nihilominus dico prędicationem illam, neque eſſe per ſe, neq; de oī, quia non valet, eſt corpus inſalubre, ergo eſt ægrum: nec viceuerſa (vt oſtēdemus paulo infra) multa. n. corpora ſunt ſaluberrima, quæ licet aliquando ægrotent ob exiguum vulnus, ſunt tamen adhuc ſaluberrima.

Leonicenus tamen non poteſt excuſari, dum per corpora inſalubria, interpretatur ægra: debemus igitur interpretari ſic: nihil verò differt ſi loco inſalubrium dixerit ægrotatiuorum, ideſt habentium propenſionem ad ægritudinem.

SECVNDI CAPITIS

Particula II.

Tex. 9. Salubre autem, inſalubre, & neutrum, vnumquodque tripliciter dicitur: Hoc quidem vt corpus, hoc autem vt cauſa, hoc verò vt ſignum. Etenim corpus, quod ſanitatem natura ſuſcipere aptū eſt, & cauſam, quæ eandem efficere, vel conſeruare, & ſignum, quod poteſt indicare: hæc omnia Græci ſalubria appellare conſueuerunt. Eadem ratione, & ſuſceptiua morborum corpora, & eoſdem efficientes, conſeruanteſque cauſas, & ſigna indicantia, inſalubria vocant. Nec aliter corpora neutra, cauſas, ſignave dixerunt.

PRopoſita in ſuperiori tex. definitione medicinæ: in hoc tex. illam declarat.

Diuiditur tex. in duas partes: in prima diuidit illa tria nomina in nouem ſignificata dicens, quod vnumquodque dicitur vt corpus, vt cauſa, & vt ſignum: ita vt detur corpus ſalubre, inſalubre, & neutrum: ſimiliter cauſa ſalubris, inſalubris, & neutra: & ſignum ſalubre, inſalubre, & neutrum: quæ ſignificata Galenus deſumpſit ab Ariſtotele 4. metaphy. tex 2. vbi dicit ſalubre, vel inſalubre dici de corpore, de cauſa, & de ſigno.

In 2. parte oſtendit quomodo ſalubre, inſalubre, & neutrum prædicetur de corpore, cauſa, & ſigno, ſi ſeuerè velimus cōſiderare ſignificata ſalubris, & inſalubris, non videntur quod ſint equiuoca, vt dicit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Galenus lib. ad Thraſyb. c. 8. ſed potius dicantur ab vno: quia omnia referuntur ad ſanum: Ariſtoteles lib. 4. metaph. 2. habet hæc: *conſideratio entis eſt conſideratio ſubſtantiæ: quia ſubſtantia eſt prima, & eſt ratio, qua cætera dicuntur entia*: ſimiliter docet corpus ſanum eſſe rationem, qua ſignum, & cauſa dicitur ſalubris: ecce quod ex Ariſtotele ſicuti ens eſt ab vno, quia dicitur per prius de ſubſtantia, & per poſterius de accidente, ſic ſalubre dicetur ab vno, quia per prius dicitur de corpore, & per poſterius de cauſis, & ſignis.

Etenim corpus: in hac ſecunda parte oſtendit, quomodo illa tria nomina conueniant corpori, cauſæ, & ſignis: dicit ſalubre conuenire illi corpori, quod eſt ſua natura aptum ſuſcipere ſanitatem: in græco codice habetur ἐπιδεκτικὸν σῶμα, id eſt corpus ſuſceptiuum τῆς ὑγείας, ideſt ſanitatis: dicit igitur per inſalubre intelligi corpora habentia aptitudinem ad ſanitatem ſuſcipiendam: idem dicit de cauſa ſalubri, & de ſigno, de inſalubri, & de neutro, ſemper explicando ſalubre per aptitudinem ſuſcipiendi ſanitatem.

1 Dubitatio inde oritur, quia Ariſtoteles in prædicamento qualitatis docet, ſalubre, & inſalubre eſſe quod habet potẽtiam ad ſanitatem ſuſcipiendam, vel morbum: quare ad ſola corpora ex Ariſtotile referendum eſt ſalubre, & inſalubre; & non ad cauſas & ſigna vt Gal. vult: ergo.

Reſpondemus Ariſtotelem in prędicamentis craſſa minerua, & ruditer de his egiſſe: quod autem ita reuera ſit legamus Ariſtotelem 4. metaph. tex. 2. ibi clariſſimè docet, ſalubre non ſolum dici de corpore, verum etiam de cauſa, & ſigno, quẽadmodũ in hoc tex. admonet Galenus.

Q V AE S T. XVI.

Quid per ſalubre, inſalubre, & neutrum intelligat Galenus.

VAriæ ſunt opinionesq;: breuibus illas examinabimus, & quidq; ſentiẽdum ſit declarabimus.

Acachias, & Argenterius per ſalubre dicunt Galenum intelligere quod eſt actu ſ̃; per inſalubre actu ægrũ, & per neu-A trũ quod eſt actu neutrius diſpoſitionis.

Reijcitur horum opinio, quia Galenus capite 8. clariſſimè docet, dari inſalubre, quod ſit etiã in latitudine ſanitatis, quod ſanè non eſt actu ægrum; ſumit enim inſalubre pro corpore imperfectè ſano: quia inſalubre apud Galenum prædicatur nõ ſolum de illo quod actu ægrotat; ſed de illo, quod eſt malè ſanum, habetq; aptitudinẽ ad ſuſcipiendas ægritudines.

Deinde idem colligitur ex verbis Galeni, qui ſe declarat; dicit enim ſalubria eſ-B ſe corpora apta nata ad ſuſcipendam ſanitatem: inſalubria apta ad ſuſcipiendam ægritudinem, σῶμα ἐπιδεκτικὸν, ideſt corpus ſuſceptiuum interpretantur τῆς ὑγείας ideſt ſanitatis: hęc verba aptitudinem & non actum indicant.

Manardus, & Plurimi Recẽtiores cenſent per ſalubre Galenum intelligere q̃d habet aptitudinem, & potentiam ad ſanitatem: inſalubre, quod habet aptitudinẽ ad ægritudinem: & neutrum quod habet potentiam ad neutram diſpoſitionem ac-C quirendam: dicuntque quod per ſalubre non poſſit explicari actu ſanum, per inſalubre actu ægrum, quia Galenus ex communi loquendi modo colligit ſalubre, & inſalubre indicare potentiam & nõ actũ.

Quæ opinio mihi magis probatur, tũ quia ex verbis Galeni colligitur, tũ quia non pertinet ad ſcientificum, vel artificem, qui docet artem, conſiderare actu ſanum vel actu ægrum: quoniam per potentiam, & aptitudinem omnia, quæ accidere poſſunt corporibus, debent declara-D ri: quod quidem altiſſimis philoſophiæ principijs facilè oſtendetur.

Ariſtotiles enim voluit affectus omnes, ſeu ſint intra, vel extra latitudinem ſanitatis non poſſe definiri, niſi per ſubiecta propria: omnes enim affectus prædicantur de ſuis ſubiectis in ſecundo modo dicendi per ſe, vbi prædicatum ſolum definitur per ſubiecti aptitudinem, & nõ per actum: actus enim affectionum, ſeu paſſionum in nullo modo dicendi per ſe prædicantur de ſubiectis, ſed ſolum aptitudines: indignum artis medicæ fuiſſet, ſi per ſalubre voluiſſet explicare actu ſanum: & inſalubre actu ægrum.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

A Præterea Gal. 1. de differentijs morborum c.1. in principio probat ſanitatẽ, vel ſanum eſſe non ab actione læſa deſumendum, ſed à potentia, habetq; hæc verba, *dum quis, vel dormit accidit, vt nulla ipſius corporis pars moueatur, ſanus tamen eſt*: vnde patet ſanitatem non ab actione, ſed potentiam potius eſſe definiendam: ſic ẽt nos per ſalubre nõ actu ſanum, & per inſalubre actu ægrũ, ſed potentiam, & aptitudinẽ ad ſanitatem; vel ægritudinẽ, vel ad neutram diſpoſitionem intelligimus: ſimiliter Gal. conſiderat cauſam ſalubrẽ, B quatenus apta nata eſt cõſeruare ſanitatẽ: cauſã vero inſalubrẽ quatenus habet impotentiam ad conſeruandã ſanitatem.

Saluus Sclanus mediam viam tuetur, profiteturque magno verborum apparatu ſe veram, & germanam expoſitionem inueniſſe, dicitque Galenum per ſalubre intelligere non ſolum quod habet potentiam naturalem ad ſanitatem, ſed etiam quod actu ſit ſanum.

Primò enim corroborat ſuam opinionem auctoritatibus Galeni, Ariſtotelis, C & rationibus: deinde reijcit opinionem Manardi, quæ eſt communis, & eſt illa quam defendimus.

Confirmat, quod ſalubre ſignificet nõ ſolam potentiam, ſed potius actum ſanitatis auctoritate Galeni lib. 31. ad Thraſybulũ c.8. vbi eãdem definitionem medicinæ declarat, dicens; medicina eſt ſcientia ſulubrium, inſalubrium, & neutrorum: ſubiungit Galenus, ſi quis voluerit remouere æquiuocationem, poterit dicere ſalubrium corporum ſanitate fruentium, D ſalubrium cauſarum facientium ſanitatem, & ſalubrium ſignorum indicantium ſanitatem; & tandem Galenus vocat corpus ſalubre, quod eſt præditum ſanitate: colligit inde per ſalubre intelligi à Galeno corpus quod actu eſt ſanum: quod vero colligit de ſalubre, idem refert de inſalubri, & neutro.

Reijcit opinionem Manardi, hac potiſſima ratione: ſi per ſalubre, inſalubre, & neutrum eſſet intelligenda ſola potentia ad ſanitatem ad morbum, & neutralitatem, & non actualitas, ſequeretur, quod nullum iſtorum ſub ſe cõprehenderet corpora, quæ ſunt actu talia: quia ſub ſalubri actu ſana non poſſent comprehendi, nec ſub inſalubri actu ægra: (addit) ſed ſic eſt quod vnumquodque eorum diuiditur in id quod eſt potentia tale, & quod eſt actu tale; ergo eſt impoſſibile, vt ſalubre, & inſalubre intelligantur pro ijs, quæ tantum potentia ſunt, & non actu: probat minorem: quia omnes fatentur dari ſalubre ſimpliciter, quod eſt habens potẽtiam ad ſanitatem, & dari ſalubre vt nunc, quod ſecundum ipſos eſt actu ſanum: ſimiliter B datur inſalubre ſimpliciter, quod eſt illud, quod habet inclinationem ad morbum, & inſalubre vt nunc, quod eſt illud quod actu ægrotat.

Infert ergo, errare Manardum dicentẽ per ſalubre intelligi ſolum aptitudinẽ ad ſanitatem, & non actualem ſanitatem.

Inſuper idem confirmat auctoritate Ariſtotelis ex prædicamento qualitatis, vbi definitur quid ſit ſalubre, & quid inſalubre: hæc ſunt philoſophi verba. *ſalubres dicuntur eo quod habeant potentiam na* C *turalem, vt nihil à quibuslibet accidentibus facilè patiantur; inſalubres verò, quod habeant impotentiam naturalem, nihil facilè à quibuſcunque accidentibus patiendi*: colligit ex his verbis duas conditiones ſalubris: altera quod ſalubre, actu habeat ſanitatem, quia Ariſtoteles: addit tales dici, non quia taliter diſpoſiti ſint, ideſt ſanitatem habeant, ſed quia habeant potentiam: altera cõditio, vt ſalubre habeat potentiam ad reſiſtendũ cauſis morbificis: contrarium de inſalubri. Si quis neſciret D logicã certè neſciret Sclano reſpondere.

Hæc Salui Sclani opinio nõ mihi probatur: quia eius fundamẽta non videntur vera: & primò, dum dicit ex Gal. lib. ad Thraſyb. c.8. illud eſſe ſalubre, quod ſanitate fruitur: nemo negat: ſuum erat probare quod fruitio ſanitatis nihil omninò differret à ſalubri: maxima ſanè eſt differentia; quia ſalubre eſt potentia, & fruitio eſt actus: potentia eſt prædicatum per ſe ſecundi modi: actus eſt accidens, idque ſeparabile: quemadmodum riſibile, & riſus: nonne fatui vocarentur, qui dicerent idem eſſe riſibile, & riſum? cum riſus ſit accidens ſeparabile ipſius riſibilis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

idem esse latrabile, & latrare? omnes enim istæ sunt potentiæ seu proprietates secundæ speciei qualitatis: prædicanturque in secundo modo dicendi per se, & differunt à suis actibus toto cælo.

Insuper si salubre significaret etiam actũ sanitatis, vt dicit Sclanus, sequeretur quod salubre nũc esset superfluum: quia salubre nunc significat corpus, quod actu est sanum, sed tale cũ sit salubre semper, vt quid de salubri nũc, vt de re separata, & distincta sermonẽ habere voluit Gal.?

B Deinde salubre est in secunda specie qualitatis: actualis sanitas, & ægritudo in prima specie, idest in habitu, & dispositione: sed sic est, quod species sunt impermiscibiles.

Demum Gal lib. de sectis dicit quod ægrotatiua, idest insalubria prædicantur de ægris, & de malè sani: ergo insalubria non possunt indicare vtrumque, idest actualem sanitatem, & actualem ægritudinem.

Accedit quod ex Galeno lib. de Sectis cap. 8. insalubre ponitur in latitudine sanitatis.

C Ergo insalubre dicet solam potentiã & non actualem ægritudinem, vel sanitatẽ.

Quantum ad rationem propositã contra Manardum nihil concludit, quia non solum salubre, quod est potentia tale, est aptitudo: verum etiam salubre, quod est actu tale, est potentia, & aptitudo: salubre enim nunquam mutat suam naturam, quamuis suscipiat magis, & minus: error tamen istius Auctoris, & aliorum fuit, quia supponunt, actu sanum non esse corpus susceptiuum sanitatis.

D Neq; auctoritas Aristotelis est pro illis, quia dum ait salubre significare potentiam ad resistendum fauet sententiæ nostræ: dum verò dicunt Aristotelem supponere omne salubre frui sanitate conceditur, sed errant valdè, dum inde colligunt, ergo per salubre intelligi quoque fruitionem sanitatis: non valet hæc consequentia, equus est hinnibilis, ergo hinnit. hinnibilitas est proprietas equi. hinnire verò est accidens separabile: similiter non valet, risibilis est qui ridet, ergo per risibile intelligimus etiam risum: similiter non

A valet salubre est quod fruitur sanitate, ergo salubre est fruitio santitatis.

Ego autem puto Galenum per salubre intelligere aptitudinem, & potentiam ad resistendum: per insalubre impotentiam: quam opinionem sustinet Manardus, & multi Recentiores, inter quos erat Bernardinus Paternus: quare & nos dicimus salubre significare potentiam, seu habeat, seu non habeat sanitatem actu: sicuti risibile rideat, vel ploret, dicit aptitudinem ad ridendum: similiter insalubre simpliciter, & salubre vt plurimum dicunt potentiam & aptitudinem ad resistendum.

Quando verò Galenus cap. 75. se declarans dicit se intelligere per insalubre nũc corpus actu ægrum, dicimus corpus actu ægrum indicare impotentiam, & ineptitudinem ad resistẽdum: sanitas enim, vel ægritudo non desumitur, (vt habetur primo de differentijs morb. cap. 1.) ab actu, sed à potẽtia: quia, vt dicit Galenus, dum homo dormit, nulla pars actu mouetur; tamen dicitur sanus, quia habet potentiam ad resistendũ: insalubre igitur nũc, quod est actu ægrum est quædam species insalubris potentiæ parum, vel nihil resistentis: vocabitur tamen magis vel minus insalubre pro vt magis, vel minus est impotens, & ineptum ad resistendum.

SECVNDI CAPITIS Particula III.

Tex. 10. *Et secundum primam quidem rationem, atque præcipuam medicina est scientia salubrium causarum, propter eas autem, & aliarum, secundo quidem loco insalubrium, & tertio neutrarum. Et post has eodem modo corporum, primò quidem, & hic salubrium, secundò loco insalubrium, tertiò neutrorum. Itidem de signis dicendum. In actionibus autem, prima quidem est corporum cognitio,*

tio, quæ habetur ex signis, post hæc autem, quæ in ipsis inuentio causarum.

IN superiori text. Galenus diuisit salubre, insalubre, & neutrum in corpus, causam, & signum, dixitque apertis verbis, quod hæc nouem capita, videlicet salubre corpus, salubris causa, salubre signum, insalubre corpus, insalubris causa, & insalubre signum, neutrum corpus, neutra causa, & neutrum signum debeāt intelligi de aptitudine ad suscipiendum, ad efficiendum, vel conseruandum, & ad indicandum.

In hoc vero tex. præcipit quodnam ex nouem capitibus primo sit addiscendum, quodnam secundò, quodnam tertiò, &c. sed quia qui vacat medicinæ, debet intentiones ordinare ad consequendum finē, de quo medicus, vt optimè docet Aristoteles 3. æthicorum cap. 6. nunquam consultat, sed id supponit, & inde se disponit ad inuenienda remedia, quibus id efficere possit, ideò Galenus ait quod secundum primam rationem exordiēdum sit à causis salubribus, deinde ab insalubribus, & neutris: post has de corporibus, & signis.

Videndum est quid Galenus intelligat per primam rationem: & quid per actiones: quia Expositores inter se sunt discordes.

Haly, & Plusquamcommentator dicunt, Galenum respōdere in hoc tex. cuidam tacitæ obiectoni: quia quis potuisset dicere; cum salubre, insalubre, & neutrum dicātur de corpore, causa, & signo, quæso à quo istorum erit incipiendum? dicunt Galenum in hoc tex. respondere, quod secundum primam intentionem, & rationem debeant præcedere causæ, deinde sequi corpora, & postremò signa. In actionibus verò, idest in executionib. signa indicantia dispositiones corporum præire: & vltimas esse causas, quibus cōseruantur, vel curantur affectus: dicunt igitur, Galenum insinuare duplicem ordinem, primum versari circa medici intentionem: secūdum circa executionem. Quod respondeat tacitæ obiectioni est rationi consonum: sed quid per causas intelligat Gal. debebant clarius explicare. Præterea Expositores mirantur Plusquā-commentatorem, qui credens per doctrinam resolutiuam Galenum intelligere demonstrationē propter quid, & per cōpositiuam demonstrationem quia, non explicauerit per primam rationem, quæ procedit à causis intelligendam esse doctrinam resolutiuam: & per secundum ordinem, qui est à signis, compositiuam.

Quidam, vt refert Plusquamcommentator, putabat Galenum in hoc tex. tradere duos ordines, per quos ostendat duplicem partem medicinæ, Theoricam scilicet, & practicam: dicebat secundum primam intentionem idest in parte theorica esse incipiēdum à causis: in actionibus verò quo ad secundā intentionem, quod est in parte practica esse incipiendum à corporibus, & signis, & demum procedendum ad causas.

Hæc opinio reijcitur, tùm quia Gal. nunquam diuisit medicinam in Theoricam, & practicam, tùm quia hic non est locus diuidendi medicinam.

Montanus, quia putat medicinam esse scientiam, & artem: scientiam quatenus est in sciente, artem verò vt in operatione consistit: dicit, in hoc loco Galenum considerare medicinam, quomodo sit sciētia, & quomodo sit ars dicens secundum primam rationem, vel intentionem, quæ consistit in sciente, esse exordiendum à causis, quia hoc modo medicina est scientia: in actionibus verò esse artem, & ad artificem spectare cōsiderationem signorum, & corporum, & ex illis colligere causas conseruantes, seu curantes, quæ sunt ipsa remedia.

Hæc opinio ab omnibus reijcitur: tum quia medicina nullo modo potest esse scientia, quia versatur circa generationē sui subiecti, vt supra probauimus, tùm quia in hoc tex. tractat de ordine, quo est procedendum, & nō an medicina sit ars, vel scientia.

Manardus dicit, hic poni duos ordines; per primum qui dicitur secundum primam rationem, vult Galenum intellige-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

re ordinem naturæ, cui primo causæ A cognitæ sunt, deinde sequi corpora, & signa: sed hoc ordine, vt causæ salubres sint à natura primo intentæ, & deinde insalubres, & tandem neutræ vt participãtes extrema: per secundum ordinem ait, intelligere actum conciliatiuum medicorum, qui fit ante operationem; dicit n. dũ medicus de agendis consulit, prius corpora, & dispositiones per signa inquirere, & deinde causas seu remedia proponere.

Non probatur opinio Manardi quia, vt optimè notat Argenterius, Galenum, dum B dicit secundum primam rationem, & præcipuam, medicinam esse scientiam salubrium causarum, nõ intelligere per causas salubres causas primo à natura intentas, quę constituunt corpora, vt sunt elementa, quatuor humores, & alia id genus: sed per salubres causas intelligere (vt ipse supra se explicauit) causas, quæ possunt efficere, vel cõseruare sanitatem, quæ sunt auxilia.

Præterea quo ad secundum ordinem, Manardus non satisfacit: quia, quod Galenus hic doceat modum collegiandi, non C consonat proposito suo.

Demum in græco codice leguntur sic illa verba κατὰ πρῶτον μὲν λόγον, idest secundum primam rationem, quare dum per rationem interpretantur naturam, est explicatio omninò impropria.

Nos autem non damnamus Leoniceni interpretationem, qui in suo antisophista sic explicat, secundũ primã rationem, idest secundum primam antiquorum definitionem, quæ est, quod medicina sit primo scientia causarum salubrium, deinde corporum, & signorum. D

Quod verò per rationẽ intelligi debeat definitio, est mos Antiquorum, & Aristotelis, qui in definitione æquiuocorum, & vniuocorum, & alibi sæpissimè per rationem intelligit definitionem.

Addimus nos per primam rationem non solum esse intelligendam definitionẽ medicinæ traditam, sed etiam primam intentionem, & conceptum, quem debent habere medici.

Prima enim intentio, & primus medici conceptus est inuenire causas, idest remedia pro fine consequendo:

Post primam intentionem sequitur secunda, quæ versatur in actionibus, & in hac non oportet exordiri à Causis, sed à corporibus, & signis, & deinde cognitis corporibus vel per anatomiam, vel cognitis affectibus per sua signa statim procedimus ad inueniẽdas causas, seu remedia particularia, nunquam enim agnoscemus remedia, nisi præcedat cognitio locorum affectorum, & affectuum.

Quod verò per primam rationem Galenus intelligat primã medici intentionẽ, & conceptum esse de causis, i. de remedijs patet quoque ex Arabica translatione, in qua sic legitur, *& prima intentio medici non est nisi ad sciendum causas sanitatis*: ecce quod non solum per rationem intelligit definitionem; sed etiam primã medici intentionem esse de causis, idest de remedijs: quæ verò debeant esse hæc remedia, nõ percipiemus, nisi incipiamus à corporibus, & signis, & deinde procedamus ad causas, & remedia specifica; ita vt prima intẽtio statim sit circa remedia; secunda circa cognitionem corporum, & signorum, à quibus demum colliguntur remedia illa specifica, quæ sanitatem introducunt.

1 Dubitatio oritur, quia ex Aristot. 3. de anima tex. 49. habetur: quod est primum in intentione esse vltimũ in executione, quare si in tex. per primam rationem intelligimus primam intentionem causarũ, seu remediorum, remedia erũt vltima in executione, quod est falsissimum; quia in executione, & in actu practico remedia sunt prima, & vltima.

Respondemus dari hos tres ordines, primum esse ordinem primę intentionis, veluti ex Aristotele 3. æthicorum c. 6. habetur, supposito scilicet fine statim non de fine, sed de remedijs haberi consultationem: secundum esse ordinem inuentionis, in quo deberet tractari de cognitione corporum, & signorum ægritudinum; si velimus inuenire remedia pro fine consequendo: ad hunc ordinem Galenus omnes libros methodi, & alios direxit, ibi. n. ab indicantibus desumit indicata, quæ sunt remedia, vel causæ sanitatem efficientes: tertium esse ordinem executionis:

quando

A quando dicit Gal. in tex. secundum primā rationem, ideſt intentionem eſſe exordiendum à cauſis, & in actionibus à corporibus, & ſignis; dicimus per actiones non intelligere executiones: actiones enim differunt à factionibus & executionibus; ex Ariſtotele enim poſt actionem non remanet opus, vt poſt factionem, & executionem: quare primum in intentione, eſt etiam primum in inuentione, eſtque antequam illud exequamur; ideò legitur in græco codice ἐν ταῖς πράξεσι, id-
B eſt in actionibus, & non in factionibus, vel in executionibus.

2 Dubitatio videtur quod per actiones intelligat actualem executionem, & non conſultationem, quia in executione exordimur à remedijs, & non in conſultatione.

Reſpondemus actionem ſiue praxim duplicem eſſe: aliam realē, & aliam mentalem, ſiue idealem, quę eſt illa quā addiſcimus in ſcholis. Realis vero eſt illa, quæ in actu exercito habet locum, & pertinet
C ad realem executionem. Poſita hac diſtinctione dicimus in reali actione ſemper eſſe exordiendum à remedijs. In mentali verò de qua loquitur Galenus ſemper eſse exordiendum à corporibus, & ſignis: agit enim hic de medicina docente, non de operante.

3 Dubitatio: non videtur, quod per primam rationem intelligat primam intentionem, quia ex Ariſtot. 3. de anima 49. quod eſt primum in intentione eſt vltimum in executione: ſed ſic eſt quod in arte medica ipſa ſanitas eſt prima in inten-
D tione, & vltima in executione, & non ipſa remedia: ergo per primam rationem eſſet exordiendum à fine ideſt à ſanitate, & non ab ipſis remedijs.

Reſpondemus, finē medicinæ duplicem eſſe: nempè proximum, circa quem verſatur medicus, & remotum: proximum dicimus eſſe inuentionem remediorum, remotum vero, & vltimum eſſe ipſam ſanitatem, quæ vocatur ſcopus, & nō finis. Hac poſita diſtinctione patet ſolutio: qa axioma Ariſtot. citatum debet intelligi de fine vltimo, & remoto, ad quem dirigitur proximus, qui conſiſtit in remediorum inuentione, vel conſultatione, de quo fine intelligit Gal., quia finis remotus non docetur, ſed ſupponitur: quia eſt ita notus, ſicuti ſuppoſitio apud mathematicos, vt admonet Ariſtoteles 7. ethicorum cap. 8.

4 Dubitatio oritur, quia docet Galenus in tex. medicinam prius eſſe ſcientiam ſalubrium, quam inſalubrium: nihilominus in arte medica nobis occurrunt prius corrigenda inſalubria. Præterea ex Galeno capite 85. huius libri, & ſecundo de tuenda ſanitate cap. 7. habetur, corpus ſalubre non indigere cuſtode, ſed ſibimet eſſe regulam, tantumque appetere, quantum concoquere poſſe.

1 Reſpondetur ex Galeno lib. de inæquali intemperie c. 4. à nobilioribus eſſe inchoandum, & 1. de tuenda ſanitate in principio habet hanc ſententiam, ſanitas ægritudini, & natura temperata intemperatæ cognitionis ordine præcellit.

Quo ad inſtātiam, quod videlicet corpus ſalubre nō indigeat cuſtode, dicimus Galenum intelligere de corpore ſalubri ſimpliciter, quod eſt ſaluberrimū, & punctuale ſine latitudine, quod dicitur à Galeno lib. de optima corporis conſtitutione capite 3. ἄτμητον, ideſt inſectile, quod nunquam inuenitur, vel ſi datur, ictu oculi durat, de illoque dicit Galenus libro 1. de tuenda ſanitate cap. 5. quod in prædicta definitione medicinæ non contineatur, quia omnia, quæ cōtinentur, habent aliquam latiudinem, & ſubijciuntur ſciētiæ humanæ, & artifici; qui ſenſata perquirit, aufugitque dogmata inſenſibilitatis.

TERTII CAPITIS

Particula I.

Tex. 11. *Sed quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & ſuſceptiuum dupliciter vnumquodque dicitur, hoc quidem ſimpliciter, hoc verò vt nunc, noſſe oportet ambo-*

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rum esse medicinæ scientiam. Ipsum verò simpliciter duobus dicitur modis, & quod semper, & quod vt plurimum: de quorum vtroque medicina pertractat.

CVm dixisset superius salubre insalubre, & neutrum dici de corpore, causa, & signo, ita vt nouem formarentur capita, & quod secundum primam ratioñe, idest definitionem, & intentionem medicina sit scientia primò causarum salubrium, deinde corpoum, & signorum, & quod secundum aliam intentionem, idest in actionibus ipsis prius à corporibus, tū à signis ad causam sit procedendum.

In hac parte dicit, quodlibet ex illis nouem capitibus diuidi in simpliciter, & vt nunc, ex quibus indè consurgunt octodecim capita, & hæc sunt: corpus salubre simpliciter corpus, salubre vt nunc, corpus insalubre simpliciter, corpus insalubre vt nunc, corpus neutrum simpliciter, corpus neutrum vt nunc: similiter sex fiunt capita de causa, & sex de signo.

In secunda parte textus Galenus diuidit simpliciter, in simpliciter semper, & simpliciter vt plurimum, ita vt similiter octodecim capita fiāt, quæ omnia hactenus perueniunt ad 36. quæ ex breuissima medicinæ definitione collecta sunt.

1 Dubitatio oritur ex tex. quia cum ex omnium consensu Galenus per effectiuū intelligat causam, per indicatiuum signū, & per susceptiuum corpus, videtur dimi nutus: quia in secunda par. secundi capitis dixit, causam esse duum generum, vel quæ potest efficere sanitatem, vel quæ ipsam conseruare: quo pacto igitur sub effectuo continebitur causa conseruatiua? Præterea ex Aristotele 4. meta. tex. 2. diuiditur salubre in conseruatiuum, effectiuum, indicatiuum, & susceptiuum: quinimò Galenus hanc salubris partitionem desumpsit ab Aristotele ad verbum loco citato.

Respondetur ex Galeno lib. ad Thrasyb. cap. 19. quod causæ conseruantes satinatem semper eam efficiant saltem in-

A sensibiliter: quare conseruatiuus potest stare sub effectiuo, & præsertim in doctrina definitiua, quæ est breuissima: quia tota ars medica ex dissolutione vnius breuissimæ definitionis declaratur.

Quo pacto verò causa conseruatiua sanitatis sanitatem quoque efficiat, Galenus libro ad Thrasyb. c. 19. dat hoc exemplum, si in veste filum rumpatur, & illicò Artifex emendet, tunc nemo animaduertet vitium: idem euenit in perfectè sano; natura enim in illo quotidie vitia pere-

B xigua tollit: ecce igitur quomodo causa conseruatiua sanitatis, sanitatem quoque efficiat.

Præterea capite 20. Galenus dat aliud præclarum exemplum de vini dolio, dicit, si à parte inferiori per foramina exigua fieret aliqua liquoris effusio; aliquis tamen per partem superiorem vicissim imponeret quantum effluxit; certum est quod dolium semper plenum conseruaretur, & conseruatio illa esset effectio, sed minus sensibilis: ad eumdem modum natura semper corrigit, & sanitatem effi

C cit; sed modò sensibiliter, & modò insensibiliter. dicit enim Galenus 6. epidem. com. 5. tex. 1. naturam esse madicatricem morborum, multo tamen facilius posse emendare vitia pertinentia ad salubritatem, quam ad insalubriatem.

Vt intelligatur quid sit salubre, vel insalubre simpliciter, & vt nunc; par est, vt videamus quid significet verbum simpliciter, Aristoteles secundo Topic. in fine dicit, *simpliciter dico quod nullo addito dico*: similiter primo elenchorum cap. 4.

D loquens de paralogismo simpliciter, & secundum quid dicit quod simpliciter est quod absolutè, & sine additione est tale: Galenus primo de temperamentis cap. 6. dicit simpliciter tale esse absolutè tale.

Particula vt nunc non habet conditiones propositas: sicuti enim salubre simpliciter est sine additione, & exactè tale; sic salubre vt nunc non est exactè tale, nec perseuerat tale: retinet enim in se maximam (vt ita dicam) lubricitatem: salubre simpliciter diu permanet in sua salubritate: quia resistit valdè, & valdè recedit à morbo, insalubre simpliciter diu durat

tale;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tale; quia caret potentia resistendi, & à firma sanitate valdè distat: salubre tamen vt nunc habet statum inconstantem, & lubricum, & simul parum durat in illo statu.

Montanus non rectè exponit, dum ait salubre simpliciter esse quod ad mortem vsque est sanum: hæc enim expositio non potest accommodari medicamentis, causis, & signis; quia signa non dicuntur sana vsque ad mortem. Præterea salubre, & sanum valdè differunt inter se, vt infra quoque patebit: quare per salubre, vel insalubre simpliciter nō intelligimus, quod nō possit corrumpi; sed quod vt talia, sint sua natura inter se in eadem latitudine sanitatis quam maximè distantia.

Manardi quoque sententia non probatur, dū dicit simpliciter salubre est quod ab ortu naturæ est benè temperatum, & cōstitutum; quia medicamenta quæ sunt simpliciter salubria non dicentur salubria ab ortu naturæ: medicamētum enim quod est alicui saluberrimum potest esse alteri venenosum: similiter signa salubria non debent dici ab ortu naturæ talia.

Dicimus igitur per simpliciter tale intelligi quod est exactè, & absolutè tale, & quod non participet neutram dispositionem: non quod ex se sit incorruptibile, & duraturum vsque ad mortem: quia simpliciter salubre potest quoque bis in die à causa præter naturam potenti reddi insalubre: quare per simpliciter salubre; intelligimus quod non solum quam maximè distat ab insalubri: verum etiam à neutro: habetque quam maximam potentiam resistendi, ne fiat insalubre.

Similiter insalubre simpliciter maximè distabit non solum à salubri; sed etiā à neutra dispositione, minimamque habebit potentiam resistendi: quia facillimè in ægritudinem incidit: quare Montani, & Manardi expositio, quod per simpliciter intelligatur vel vsque ad mortē, vel q̄d sit tale ab ortu naturæ, non probatur.

In 2. parte tex. Gal. subdiuidit, & docet simpliciter dici duobus modis, vno modo διαπαντὸς, i. semper vel omninò; alio modo ἐπὶ τὸ πολὺ, idest plerunque vel magna ex parte.

A Plusquamcommentator, & Manardus per simpliciter semper interpretantur quod toto vitæ cursu possit esse tale, quæ expositio non videtur bona: quia nullum est adeo salubre, & distās à morbo, quod non possit à potentissima insalubri causa, breui temporis spatio ad insalubritatem disponi; quare per diapandos non debemus intelligere temporis perpetuitatem.

Argenterius dicit Galenum esse variū, quia per diapandos in hoc loco intelligit naturam exactam salubris, vel insalubris,
B per ἐπὶ τὸ πολὺ vero intelligit naturam minus exactam: dicit tamen in definitionibus neutrorum, Galenum per diapandos, & epitopoly nō intelligere exactam naturam, vel non exactam, sed temporis differentias.

Aberrat valde, quia eo modo, quo intelligitur diapandos, & epitopoly in salubri, & insalubri, eodem modo debet intelligi dum tractatur de neutris, quod facilè probatur: quia neutra à Galeno definiuntur per extrema, quæ sunt salubre,
C & insalubre: ergo neutra quæ dicuntur diapandos, i. semper vel omninò; & neutra, quæ dicuntur epitopoly, i. magna ex parte non erunt talia quo ad temporis differentias; sed potius quo ad exactam, vel minus exactam naturam neutrorum: res nimium est ridicula, vt tractetur de neutro statu perpetuò, vel temporaneo: quia nullum neutrum ab illis imaginatum potest esse tale, quod facillimè horæ spatio non possit mutare statum.

Saluus Sclanus per salubre simpliciter intelligit salubre optimæ temperaturæ:
D per simpliciter magna ex parte intelligit quod ab optimo, & temperatissimo parum recedit.

Hæc opinio non explicat vim verborū diapandos, & epitopoly. Nos enim dicimus diapandos significare summum gradum, vel perfectionis, vel imperfectionis, vel neutralitatis. Epitopoly vero significat illud, quod parum sensibiliter tantum deflectit à summo gradu. Nos ex voce græca omnia colligimus: quia diapandos significat secundum omnes partes, ita vt illud sit salubre semper quod est tale secundum omnes partes: quando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

enim vnica ex oĩbus corporis partib. non esset salubris esset salubre epitopoly. Hinc põt contingere, quod in corpore robusto aliqua mẽbranula infimæ cõditionis, vel ob aliquod incommodum in prima generatione, vel ob affectum hæreditarium acquisiuerit talem impotentiam resistendi, vt in media iuuentute degeneraret in gangrænam. Hinc sępè iuuenes robustissimi sępè incidunt in febrem, quam medici putant esse malignam, & moriuntur: aperto vero cadauere inueniatur aliqua gangræna, quam nos non semel inuenimus.

Quare concludimus salubre semper esse secundum omnes partes salubre: quod est vt multum secundum plurimas partes. Idem dicimus de neutris, & de insalubribus.

2 Sed oritur dubitatio, quia ex nostra interpretatione non videtur quod diapãdos, & epitopoly possint cõuenire signis, & remedijs. Hinc rhabarbarum erit medicamentum saluberrimum: sed non semper, quia in hydrope est veluti venenum: euacuat enim bilem quæ in hydrope desideratur, vt docet Auicennas. Idem dicimus de alijs medicinis salubribus. Sic somnifera, vbi bilis pr ędominatur, nõ sunt insalubria: vbi vero pituita, sunt insaluberrima ex Galeno 12. meth.

Sic venæ sectio in febrib calidissimis, in vehementissimis doloribus, & in omnibus inflammationibus ex Gal. 1. aphor. 23. est salubris diapandos. In cardialgia, in alui fluxu, in hydrope, & in febribus hecticis est insalubris simpliciter.

Respondetur, remedia, & signa esse salubria, & insalubria respectu corporis humani, vt admonet Auicennas in prima primi: ideo rhabarbarum dicitur salubre semper in euacuanda bile concocta: Insalubre in hydrope Similiter signa salubria, vel insalubria respectu nostri corporis cum illis conditionibus vt dictum est.

Quod verò hæc expositio sit bona, patet etiam, quia tollit omnia dubia, & pręcipuè illud à Plusquamcommẽtatore relictum insolutum: Dubitatio erat contra Galenum, qui diuidit simpliciter in semper, & vt plurimum: videtur contradi-

A ctio manifesta, quia de ratione simpliciter est, vt sit semper: quomodo ergo simpliciter diuidetur in vt plurimum?

Tollitur hæc dubitatio, quæ nimirum est, quod per epitopoly non intelligat salubre vt plurimum, sed quod retineat illam naturam salubris parum à saluberrimo recedente semper, quia non est tale secundum omnes partes: sed secundum plurimas, hancque esse illius naturam: salubre verò simpliciter non recedere à saluberrimo, sed esse absolutè, & exactè tale secundum omnes partes, & sine recessu
B ab illo quod optimè est constitutum, quæ verba non notant temporis differentias: sed naturas quasdam determinatas: similiter insalubre diapandos est oppositum salubri simpliciter semper, describiturque per simpliciter semper natura quædã insalubris exactè talis, secundum omnes partes, & est illa, quæ in latitudine sanitatis, quam maximè ab optimè constituto corpore recedit: insalubre verò epitopoly est, quod semper recedit ab insalubri simpliciter, eo modo, quo salubre epi
C topoly recedit à salubri diapandos.

2 Dubitatio proponitur hic, cur Galenus non diuiserit ipsum nunc: Montanus liberè dicit, quod in hac re malè fecerit Galenus: quia putat NVNC maiorem pati diuisionem, quam ipsum simpliciter; dicit enim ex Galeno lib. ad Thrasyb. cap. 7. inter bonum habitum, & morbum interuenire duas sanitates, vnam, quæ dicitur in habitu, sed non in bono, de quibus forsitan Galenus intelligit primo de tuenda sanitate c. 12. vbi ait, quod
D si horum sanitati Esculapius præesset, eorum vita non protraheretur ad annum sexagesimũ: altera est sanitas in affectione, vt est sanitas senum, & conualescentium: dicit Montanus sanitatem senum, & conualescentium non esse salubrem simpliciter, nec insalubrem simpliciter, sed salubrem vt nunc: quare salubre vt nunc, vel erit secundum habitum non bonum, vel secundum affectionem.

Respondetur tamen conualescentiam, & sanitatem senum pertinere ad statum neutrum, & non ad statum salubrem vt nunc: ita vt sanitas secundum affectionẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sit extra sanitatis latitudinem, & pertineat ad neutrũ statum: illa verò quæ sunt sana secundum habitum non bonum esse salubria vt nunc. Quod verò sanitas in affectione, quæ pertinet ad conualescentes, & senes pertineat ad statũ neutrum, colligitur ab ipso Gal. lib. ad Trasyb. ca. 3. vbi dicit, analepticã & profilacticam esse partes neutras: sed sic est, quod analeptica idest restauratiua pertinet ad conualescentes. pars verò profilactica idest præseruatiua pertinet ad senes, & ad corpora decidentia: ergo sanitas in affectione pertinebit ad statum neutrum, & non ad salubre nunc, quare restat, vt salubre nũc sit omninò indiuisibile.

TERTII CAPITIS Particula II.

Tex. 12. *Neutra verò, & causa, & corpus, & signum, & quod simpliciter dicitur, & quod vt nunc tripliciter vnumquodque appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps, hoc verò quia vtriusque, hoc verò quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autem ipsorum secundum, rursus duobus dicitur modis, aut quia vtrunqne cõtrariorum ex æquo participat, aut quia aliquando plus alterum.*

VIdens Galenus, quod diuisiones positæ in tex. superiori in simpliciter, & vt nunc, & in simpliciter semper, & magna ex parte non sufficerent pro plena declaratione neutrius status. In hoc tex. facit diuisiones pertinẽtes a'd neutrũ statum Textusque diuiditur in duas partes: in prima dicit, neutra vt causa, vt corpus, & vt signum, quæ simpliciter dicuntur, & vt nunc esse trium generum, primum dari neutrum, quod non participat

A extrema, & est neutrum per negationẽ. Secundum dari neutrum, quod participat vtraque extrema, & dicitur per participationẽ. Tertium dari, quod aliquando est particeps vnius, aliquãdo alterius.

In secunda parte textus subdiuidit neutrum, quod est extremorum particeps, dicitque vel ex æquo participare extrema, vel aliquando plus vnius, quam alterius extremorum.

Sed par est vt exemplis neutra illustremus, & præcipuè neutra per negationem B extremorum, quæ nonnulli negarunt. Incipiamus igitur ab exẽplis philosophicis.

Materia prima, quæ est media inter formam, & priuationem est neutra per negationem formæ, & priuationis: quia materia non participat naturam formæ, vel priuationis.

Sm̃ exemplũ elemẽta media sũt neutra per negationẽ extremorũ, probat Auerroes 4. Cœli cõm. 26. vbi dicit, si grauitas, vel leuitas mediorum elemẽtorũ non esset neutra per negationem extremorum, C sequeretur quod duo essent elementa, & non quatuor.

Tertiũ exẽplũ sanguis purus est corpus neutrũ p negationẽ extremorũ videlicet pituitæ, bilis, & melancholiæ: si esset neutrum per participationem, vt putabat Plusquamcommentator, tres essent humores, & non quatuor. Multum refert hoc scire: quia corpora neutra per participationem sanantur remedijs, quibus sanantur extrema: neutra vero per negationem non sanantur remedijs, quibus D sanantur extrema: remedium pro sanguinis euacuatione non conuenit humoribus peccantibus, qui per pharmaca tolluntur.

Quartum. cristalinus humor est corpus neutrum per negationem extremorum, neutrum inter aqueum, & vitreum: cristalinus non participat naturam aquei vel vitrei, quia cristalinus est pars animata: humor aqueus, & vitreus sunt partes inanimatæ.

Similiter dantur signa, & causę neutrę per negationẽ extremorũ. Primũ exẽplũ est albedo Germanorum, & color fuscus Hyspanorum, qui colores, nec calidam, nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

nec frigidam temperaturam indicant, vt docet Galenus in secunda parte huius libri. Immo colores medij, vt cæruleus, flauus, & puniceus sunt neutri inter album, & nigrum per negationem extremorum: non sic violaceus, qui reuera est neuter per participationem punicei, & cerulei. Sic viridis per participationem flaui, & punicei: parimodo bilis porracea est neutra per participationem flauæ, & ceruleæ, peticulæ violaceæ per participationem bilis ceruleæ, & sanguinis corrupti: hæc omnia sciunt pectores, qui colores componunt.

Præterea vrinæ cruditas in principio morbi: pulsus contractus in principio paroxysmi, tussis in pleuritide sunt signa neutra per negationem extremorum, quia nec salutem, nec mortem prænunciant.

Causę seu remedia neutra per negationē extremorum sunt illa, quæ nec nocent, nec iuuant: sicuti sunt breuiculi colo affixi pro quartana.

Iaspis pro sanguineo fluxu, & pro partu accelerando feruori appensus, nec iuuat, nec nocet.

Lapis iudaicus gestatus pro nephriticis, licet iuuet per os assumptus ad ʒ. s. cum therebentina pro lapillo existente in renibus, vel vreteribus, & est Gal. appensus tamen est auxilium neutrum per negationem extremorum.

Lapis ophitis collo appensus pro letargo: hæc, & quā plurima alia relata à Dioscoride lib. 5. sunt neutra per negationem extremorum, quia nec iuuant, nec nocent.

Quare dantur neutra corpora, neutra signa, & neutra remedia per negationem extremorum.

Medici qui non distinguūt hæc neutra nunquam poterunt colligere indicationes, & remedia, quia remedia quæ conueniunt neruis, & ligamentis conuenient quoq. tendinib. qui cōstant ex neruea, & alimentosa substantia. Sic oleū camomelinum, vel rosatum lumbricatum quod conuenit neruis conueniet quoque tendinibus: hæc non possunt dici de neutris per negationem: sicuti de humoribus: re-

A media enim quæ conueniunt melancholiæ, vel pituitæ non conuenient sanguini.

Neutra vero quæ sunt per participationem, quæ aliquando participāt vnum, & aliquando alterum extremum: exempla sunt venti medij inter Austrum, & Aquilonem, qui aliquando naturam Aquilonis, aliquando Austri participant Præt. dat exemplum de senibus, & pueris quorum corpora sunt neutra, sed aliquando participant vnum, & aliquando alterum extremum: sicuti senes melius se

B habent in æstate, quam hyeme:ècontra pueri. Similiter infantes malè se habent, crescentes verò melius.

Secundum neutrum est per participationem ex æquo, vt senes, & conualescentes, quæ possunt ex æquo participare extrema. Similiter tendines participare videntur ex æquo naturam neruorum, & ligamentorum.

Tertium neutrum per participationē plus vnius, quam alterius sunt lenientia, vt cassia, quæ sunt media inter alimen-

C tum, & venenum: plus tamen participant de alimento, quam de veneno: medicamenta vero generosa, vt scamoneum & elaterium, quæ sunt media inter alimenta, & venena, tamen magis participant naturam veneni, quam alimenti.

QVAEST. XVIJ.

An dentur corpora neutra.

IN hoc loco disputatur, an dentur corpora neutra: quia Aristoteles in post

D prædicamentis docuit sanitatem, & morbum esse contraria immediata, & quod omnia corpora ex necessitate sint salubria, vel insalubria, sana vel ægra, & nullo modo neutra: Galen. verò docet dari corpora neutra, signa & causas neutras.

Haly agens de hac difficultate ait, neutrā seu mediā dispositionē inter sanitatē, & ægritudinē considerari dupliciter, vel vt est neutra, & nullorum extremorum particeps: vel vt est neutra, quæ sit particeps vtrorumque: ait neutrum primo modo sumptum Aristotelem negasse illudque neque à Galeno admitti: quia

Ga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Galenus solum neutrum, quod participat extrema, inspexit.

Plusquamcommentator alio modo sẽtit, & imprimis reijcit ipsũ Haly; dicit.n. quæ ab illo dicuntur reluctari Aristoteli, & Galeno. Aristoteli, quia si dum dixit, non dari medium inter sanum & ægrũ, intellexisset de medio per negationem extremorum, & non de medio per participationem, sequeretur, quod omnia cõtraria essent immediata: exempli causa, inter nigrum & album, est color cæruleus, rubeus, & alij: si negaretur ab Aristotele medium per negationem: omnes colores medij, quatenus participant non essent absolutè medij, quod est contra ipsum Aristotelem, qui admittit medium per negationem: Galeno pariter reluctatur, quia in hoc tex. admonet dari neutrum per negationem extremorum.

Opinio verò Plusquamcommentatoris, est quod Aristot. considerauerit, sanitatem vt est consonantia, & symetria: ægritudinem verò vt est dysonantia, & ametria, quæ carent medio, & opponuntur inter se contradictoriè: Galenus verò considerauerit sanitatem, vt edit actiones perfectas, & minus perfectas in eadem latitudine, in qua non solum est perfecta, verum etiam media, & neutra dispositio.

Manardus conciliat Galenum cum Aristotele duobus modis, primò, dicit Galenum proposuisse statum neutrum non ex propria sententia, sed ex sententia Herophili: definitio enim medicinæ hic tradita est Herophili, non autem Galeni: immò Galenus 1. simp. cap. 7. & lib. de partibus artis medicæ dubitatiuè mẽtionem facit de neutra dispositione, ita vt secundum Galenum, & Aristotelem duæ tantum videantur esse dispositiones, sanitas, videlicet, & morbus: videns Manardus hunc primum modum conciliandi Galenum cum Aristotele hanc pati difficultatem, quod Galenus ex vna Parte falsa supponat principia, & ex alia quod lib. ad Thrasyb. c. 30. eos laudet, qui partem resumptiuam, & præseruatiuam neutras appellarunt; ideò secundum excogitauit modum, quo possent concordari

A Galenus, & Aristoteles, & est quod Aristoteles negauerit medium inter sanum, & ægrum, & non inter salubre, & insalubre: salubre ex Manardo est tale in potentia: sanum verò est tale in actu.

Reijcitur Manardus, tùm ex hoc libro, tùm ex lib. ad Thrasyb. c. 30. vbi ex propria sententia laudat statum neutrum. Præterea sic conuincitur: qui concedit neutrum inter salubre, & insalubre, concedet inter sanum & ægrum. Insuper nõ ne neutrum, vt nunc est medium inter sa-

B lubre vt nunc, & insalubre vt nunc? sed sic est, quod salubre nunc, & insalubre nunc secundum Galenum, & secundum ipsum Manardum idem est quod actu sanum, & actu ægrum; ergo qui ponet neutrum inter salubre, & insalubre, vt ponit Galenus in hoc loco, ponet etiam medium inter sanum, & ægrum. Sic nos dicimus, sasalubre simpliciter semper indicare optimam sanitatem: insalubre semper indicare pessimam sanitatem? ergo neutra sanitas erit inter sanitatem, & sanitatem, &

C non inter sanitatem, & morbum, & sic conuenit Galenus cum Aristotele, quod inter sanitatem, & morbum non dentur neutra: sed dicimus nos dari etiam medium inter sanitatem, & morbum per medium intelligendo sanitatem in fieri, seu in habitudine: & secundum hunc sensum Galenus admittit neutra.

Montanus conciliat Galenum cum Aristotele hoc modo: dicit, Aristotelem cõsiderare ægritudinem, & sanitatem vt sunt formæ distinctæ indiuisibiles, & si-

D cuti numeri: easque vult, non suscipere magis & minus, & non dari corpus medium, vel neutrum inter illas.

Reijcitur, quia sanitas, & ægritudo sunt in prædicamento qualitatis, & qualitas suscipit magis, & minus; quod verò ægritudo & sanitas sint qualitates, patet, quia reducuntur ad habitum, & dispositiones, quare neque possunt esse vt formę indiuisibiles, neque sicuti numeri.

Pro resolutione difficultatis sciendũ, neutrum duplex esse, alterum neutrum vt nunc, & est illud, quod mediat inter sanitatem, & morbum: alterum est neutrum simpliciter, quod non mediat inter sanum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sanum, & ægrum; sed inter simpliciter salubre, & simpliciter insalubre, idest inter perfectissimè sanum, & diminutè sanum; dicit Galenus, quod insalubre vt nunc actu ægrotat, insalubre vero simpliciter non est illud, quod actu ægrotat.

Dicimus nos non esse difficultatem, an detur neutrum simpliciter, quia cum apud Aristotelem sanitas suscipiat magis & minus, sanitas vel salubre non consistunt in puncto: sed habent mediū, quod à Galeno vocatur neutrum: & ab Aristotele conceditur; negatur tamen ab eodē neutrum vt nunc, quod est illud, quod mediat inter sanum & ægrum; quia vult philosophus omnia corpora vocari sana vel ægra, sumens sanitatem lato modo, & non stricto, vt Galenus: quare dicimus controuersiam esse solum de nominibus.

Galenus enim corpora imbecillia, & ea corpora conualescentia, & quæ sunt propensa ad ægritudinem, & corpora senum vocat corpora neutra: Aristoteles vero sana vel ægra: Galenus libro ad Thrasyb. capite 5. & 7. docet, sanitatem duplicem esse, firmam & lubricam: lubricam habent (vt docet 5. de tuenda sanitate cap 30.) corpora senum, & (vt docet lib. ad Thrasyb. cap. 4.) corpora decidentia in morbos, & hæc non salubria, sed neutra à Galeno vocantur.

Possumus igitur cum Galeno admittere statum neutrum considerando sanitatem stricto modo; possumus etiam cum Aristotele dimittere neutralitatem, & omnia corpora ægra, vel sana vocare, sumend sanitatem lato modo.

Verum, si Aristoteles egisset de arte medica sine dubio sanitatem diuisisset in sanitatem firmam, & lubricam, si voluisset scientificè & ex arte medicinam docere: quia in medicina datur pars conseruatiua pro senibus, quorum corpora sunt neutra; instauratiua pro ijs, qui à morbo conualescunt, quorum corpora sunt etiā neutra: datur etiam pars præseruatiua pro corporibus, quæ decidunt in morbū.

Præterea inuenta sunt neutra ad fugiendam ἀειπαθύαμ. i. perpetuam passionem: quia neutra corpora aliquid semper patiuntur, & vocarentur ægra: quare ne

A incidamus in dogma perpetuæ ægritudinis sunt proposita ipsa neutra.

Ecce igitur quomodo Aristoteles coactus fuisset & ipse, si de medicina egisse, distinguere corpora in salubria, neutra, & insalubria, quemadmodū fecit Galen.

QVAEST. XVIII.

De numero capitum exorientium à definitione Medicinæ.

B IN hoc loco solent enumerari omnia capita, quæ ex definitione medicinæ colligi possunt: Montanus colligit 45. capita hoc modo: dicit salubre, insalubre, & neutrum dici de corpore, causa, & signo: deinde ait quod corpus salubre triplex sit, videlicet salubre omninò, salubre magna ex parte, & salubre vt nunc: addit quod etiam corpus insalubre eodem modo sit triplex; vnde fiunt sex capita: De neutro verò corpore loquens dicit, habere tria significata, & in quolibet significato C esse illa tria capita, videlicet neutrū omninò, neutrum magna ex parte, & neutrum nunc: colligit ergo nouem capita conuenire corpori neutri, ita vt præter nouem sint sex quæ conueniunt corporibus, salubribus, & insalubrib. vndè resultāt capita 15. addit alia 15. capita spectātia ad causam, vt est salubris, insalubris, & neutra; & alia 15. spectantia ad signa, vnde resultant capita 45.

Manardus censet capita, quæ possunt desumi à definitione medicinæ esse 54. D considerat enim quatuor significata neutrius: & benè: quia Galenus in tex. subdiuidit neutrum secundi significati, in eo quod ex æquo participet, vel non ex æquo; ita vt ex hoc neutro resultent nouē capita, quæ non sunt enumeratta à Montano, videlicet neutrum omninò, magna ex parte, & vt nunc: quod neutrum cum dicatur de corpore, de causa, & de signo efficiet nouem capita, & numerabuntur 54.

Plusquamcommentator efficit horum capitum maiorem numerum, quia, & ipse quoque subdiuidit causam, & summa cum ratione: quia causa alia est efficiens sani-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

nitatem, & alia est conseruans, vt dicit Galenus in particula secunda secundi capitis, & Aristoteles in 4. metaphys. tex. 2. vbi clarè docet, salubre non solum esse capax sanitatis, sed etiam cõseruatiuum, effectiuum, & indicatiuum: ecce quod salubre dicitur etiam de causa conseruante; quare resultabunt 18. capita, videlicet causa conseruans salubris omnino, magna ex parte, & vt nunc: alia tria resultabunt ex insalubri: verum, quia quatuor sunt significata neutrius, & cuilibet significato conuenient omnino, magna ex parte, & vt nunc, resultabunt 12. ex neutro, & ex ex salubri, & insalubri: fient igitur capita septuaginta duo: colligemus igitur hæc capita, vel secundum Montanum, vel Manardum, vel Plusquamcommentatorem, quia quælibet enumeratio poterit accommodari menti Galeni.

Sed quia tres sunt latitudines, quarum. Prima continet, vt dictum est capita 72. Secunda etiam datur latitudo, quæ considerat actualem sanitatem ex qua similiter resultant cap. 72. Tertia latitudo continet in latitudine ægritudinis actualis alia 72. capita: itaut resultent 216.

Sed quia dantur signa tritemporea, idest commemoratiua præteritorum, & futurorum prænunciatiua: de indicatiuis præsentium dictum est in tribus latitudinib. Reliquuntur ergo commemoratiua, & prænunciatiua in triplici latitudine, nempè in latitudine signorum salubrium; in latitudine actualis sanitatis, & ægritudinis, quæ signa in singulis his duabus latitudinibus efficient cap. 54. ita vt resultent c.ita salubrium, insalubrium, & neutrorum corporum, & signorum omnium, & causarum 324. quæ capita amplectuntur omnia quæ possunt considerari in arte medica, quæ omnia continentur sub tribus verbis positis in definitione medicinæ: quæ sunt salubre, insalubre, & neutrum.

A

TERTII CAPITIS

Particula III.

Tex. 13. Est verò & in tota definitione, si verba animaduertimus, ambiguitas quædam: quam & ipsam dissoluere oportet. Cum enim dicitur medicinam esse scientiam, B *& salubrium, & insalubrium, & neutrorum, significatur & quod omnium particularium, & quod quorundam, & quod qualium. Sed omnium quidem infinitum quoddam est, atque impossibile, quorundam diminutum, atque artificio carens: qualium verò artificiosum pariter, atque sufficiens* C *ad omnia artis particularia, quod etiam dicimus in medicinæ definitione comprehendi.*

CVm hactenus Galenus collegisset ex definitione medicinæ, idest ex illis tribus verbis scilicet salubri, insalubri, & neutro, capita septuaginta duo, incipit se præparare ad horum omnium capitum declarationem: cæterum, cuia in definitione medicinæ viget quçdã ambiguitas, illam in hoc tex. vult de medio tollere.

D Hic tex. diuiditur in duas particulas; in prima proponit ambiguitatem, quæ est, cum medicina sit scientia salub. insalub. & neutrorum, vel erit scientia omnium particularium salubrium, insalubrium, & neutrorum; vel erit quorundam tãtum particularium, vel erit Qualium. In secunda particula tollit ambiguitatem, dicendo non esse omnium particularium: quia omnia particularia sunt infinita, & imperceptibilia: dicit quoque non esse quorundam, quia ars, vel scientia est habitus rectus, & artificiosus, & continet vniuersalia: colligit ergo Galen. quod scientia medicinæ sit qualium.

E

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

1 Dubitatio magni momenti proponitur in hoc tex. quid ſcilicet Galenus intelligat per illam dictionem Qualium.

Pluſquamcommentator per qualia intelligit vniuerſalia ad differentiam particularium; quia ars, vel ſcientia de vniuerſalibus, & non de particularibus tractat: putat quoque difficultatē hanc conuenire rudibus atque idiotis; quia omnes viri docti ſciunt artem, vel ſcientiam eſſe vniuerſalium, & non particularium.

Argenterius confirmat opinionē Pluſquamcommentatoris, quod ſcilicet per qualia intelligat vniuerſalia: quia Ariſto teles in prædicamento ſubſtantiæ docet primam ſubſtantiam ſignificare hoc aliquid, ſecundam vero quale aliquid: quare ſi ſecunda ſubſtantia, vt eſt vniuerſalis, dicitur qualis; per quale poteſt intelligi vniuerſale.

Curtius parum diſcrepat à ſupradictis: putat enim per qualia Galenum intelligere regulas vniuerſales: artes enim, vel ſcientiæ ſolum de regulis quibuſdam vniuerſalibus tractant.

Acachias cenſet medicinam eſſe ſcientiam qualium, ideſt eſſe ſcientiam, quæ verſatur circa has qualitates, quæ ſunt morbi, & ſanitates.

Manardus intellexit per qualia definitiones: quæ opinio poteſt quoque defendi: ſed quia ſigna, & cauſæ, quæ ſunt auxilia non declarantur per definitiones; ideò mihi non omninò probatur.

Ego autem puto, interpretationem huius dictionis (qualium eſſe deſumendam ab Ariſtotele 5. metaph. cap. de quali, vbi habetur, quod qualitas triplex ſit, primò ſumitur qualitas pro qualibet forma ſubſtantiali, quia quælibet forma in quale quid prædicatur: ſecundò datur qualitas de prædicamento qualitatis: tertiò quæuis differentia decem prædicamentorum dici poteſt qualitas: quia ſecundum quālibet prædicamentorum differentiā quales dici poſſumus.

Solutio erit ingenioſa, ſi per qualia intelligamus differentias omnium prædicamentorum: nullum enim eſt prædicamentum, quod non ſit particeps ſalubris, inſalubris, & neutrius ſtatus: Immo nihil poteſt reperiri in vniuerſo, quod non cadat ſub 72. ſignificatis ſalubrium, inſalubrium, vel neutrorum corporum, ſignorum, vel cauſarum: immo & Deus, qui eſt extra prædicamenta eſt cauſa cauſarum omnium ſalubrium.

Quod verò medicus non ſolum tractet de differentijs pertinentibus ad prædicamētum qualitatis; ſed de ijs, quę pertinent ad omnia alia, patet: quia ſi de ſubſtantia loquamur, medicus agit de ijs, quæ à tota ſubſtantia operantur: ſi de quantitate, agit de locis, temporibus, magnitudinibus auctis, & diminutis, & de numero aucto, vel diminuto: ſimiliter de relatione, de actione, paſſione, & præfertim de ſitu, vt de luxatione: quare per qualia intelligere debemus omnium prædicamentorum differentias: quia omnes ad medicum pertinere poſſunt.

Hinc Galenus lib. de optima ſecta ad Thraſyb. cap. 45. inquit, ſi generi addatur differentia, dicitur qualitas: quæ ſententia eſt deſumpta ab Ariſtotele 5. metaph. loco citato. Hinc non ſolum ſubſtantialibus differentijs conueniet prædicatio in quale quid: verum etiam differētijs propriſſimis omnium prædicamentorum: differentia enim ab Ariſtotele, &. Porphirio definitur, qđ prædicetur in quale q.d.

Hinc reijciuntur cæteræ expoſitiones, & præcipuè prima, & ſecunda; quia non ſunt declarntiuæ illius dictionis Qualiū.

Similiter Curtij opinio deficit, quia, exponendo per qualia regulas vniuerſales, non declarat proprietatem dictionis qualium.

Itidem Acachias malè interpretatur per qualia qualitates de prædicamento qualitatis, in quo collocantur ſanitas, & morbus, quia virtus illius dictionis qualium ſe extendit ad differentias ſalubriū, inſalubrium, & neutrorum, quæ in quolibet prædicamento reperiuntur.

Haly, quia videt Galenum aſſerentem, medicinam non eſſe ſcientiam particularium, arbitratur in arte medica declarari ſolum methodos: quib. cognitis, inde particularia dignoſcantur: quo fit, vt omnes illos reprehendat, qui dum inueniunt aliquod particulare in medicina, pu-

putant se arti aliquid addidisse: per aliquod particulare intelligit nimirum cassiam, rhabarbarum, manam, & similia, quæ tempore Galeni non erant in vsu: dicit igitur Haly, & rectè, nihil per hæc particularia inuenta aliquid arti additū esse: quia quæ artem constituunt sunt canones, seu intentiones sub methodis comprehensæ; & sub ipsis omnia, quæ humano ingenio explorari possunt, continentur: ars sanè esset imperfecta, & nomen artis non mereretur, nisi vniuersa comprehenderet.

Meritò igitur dicendum est, quæ de nouo inueniuntur non pertinere ad artem: quia non sunt inuentiones, neque auxilia siue remedia, sed materiæ remediorum, siue auxiliorum: quodcūque .n. inuenitur habeat virtutem soluendi, vel alterandi, eadem virtus in alijs pluribus inuenietur: exempli causa, omne alterans quod de nouo inuenitur, vel erit temperatissimum, vel in gradu primo caloris, vel secundo, vel tertio, & sic de alijs: at infinitæ inuenientur materiæ eiusdem temperamenti.

Hinc meritò dicunt medici, lactucam, vt est lactuca, nō pertinere ad medicū, sed vt est tale refrigerans, quod quidem est specificum, & per consequens prædicatur de infinitis indiuiduis similibus, vt nos ostendimus lib. 11. de principijs methodi medendi exhauriēdis à fonte analytico: laudanda igitur est Haly opinio.

2 Dubitatio oritur, cur Galenus dixerit, medicinam non esse particularium; quia videtur, quod medicus versetur circa particularia: ex Aristotele enim lib. 1. ethic. cap. 7. & 6. eiusdem cap. 8. & alibi habemus experientiam, & omnes actus siue factiones Artificis circa singularia, & nō circa vniuersalia versari.

Respondetur, medicum nullo modo tractare, vel curare particularia, vel singularia vt talia sunt, ex Galeno enim lib. de optima secta, & primo ad Glauconem habetur, morborum expulsiones à specifico affectu indicari: ergo quod curatur est specificum, & non singulare.

Præterea si medicus singularia vt sunt singularia curaret, vana esset ars, vel methodus medendi: quia ars, & omnes habitus intellectuales sunt vniuersalium, & non particularium, vt docet Aristoteles in proœmio 1. metaph. secundo lib. Rhetoricorum cap. 2. & 2. post. tex. 27. & meritò, quia in particularibus nihil cōtinetur quod sit particulare: nisi hic & nunc: cætera omnia, quæ sunt in ipsis, sunt specifica, & infinitis alijs communicabilia: Hinc Galenus in methodo probauit à loco, & tempore non sumi indicationes.

Insuper, si particularia curarentur illorum indicationes nobis non ostenderent remedia, quia non datur progressus à Particulari ad particulare; esset igitur ars medica omninò vana, & ridicula.

Præterea si inductio, quæ procedit à multis particularibus, non concludit, nisi in 3. figura cum conclusione vniuersali, qui modus concludendi ab Aristotele iudicatur vanissimus, quanto magis, si curarētur particularia ipsa, vt talia, in quibus, neque à multis, neq. ab vno fit processus? essent igitur indicationes vanissimæ, & nihil concludentes: Hinc Galenus 9. methodi cap. 6. dicit, in vniuersalibus esse methodum medendi, in particularibus verò solum methodi exercitium.

Colligimus ergo medicinam versari circa vniuersalia, & nō particularia, medicumque quando curat aliquod indiuiduum, curare specificos affectus, qui de infinitis prædicari possunt: quia non dantur affectus adeo singulares, qui vni homini soli huius mundi conueniant, & alijs non possint conuenire.

TERTII CAPITIS Particula IV.

Tex. 14. Primum igitur de corporibus dicere aggrediemur, qualia nam sint, & salubria, & insalubria, & neutra: Post hæc de signis, & causis differemus.

PLusquamcommentator putat Galenum hic exordiri tractatum: & hactenus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

ctenus finem posuisse proœmio, quia, quæ sunt dicta superius, videntur dicendorum proœmium. Quæ opinio non potest admitti: quia post primum caput, quod re vera est proœmium, Galenus definit, & diuidit, quæ omnia ad tractatum pertinent, non autem ad proœmium.

A

In hoc tex. postquam facta est resolutio definitionis medicinæ in capita, proponit esse incipiendum à corporibus; deinde à signis, & vltimo de causis: per causas intelligens remedia, quæ licet sint prima in intentione sunt tamen vltima in tractatione: est enim Aristotelis præceptum 3. de anima tex. 40. quod primum in intentione vltimum sit in executione.

B

Præterea quod vltimo loco de remedijs tractandum sit, nos docet medendi methodus, in qua proponitur, indicantia semper prius esse agnoscēda, quam indicata, idest auxilia. Hinc Galenus 1. methodi cap 5. *habet hæc* verba, *Quoniam omnis morbi curationem inuenire propositum est, necessarium est prius morbi naturam, & numerum scire.* Similiter primo de articulis com. 32. dicit (ante curationem duo esse dignoscenda, affectum scilicet, & locum affectum) quare non potest tractari de auxilijs, nisi præcognoscantur corporũ affectiones per signa.

C

Quod verò principijs analyticis coacti debeamus asserere, quod de auxilijs vltimo loco sit agendũ, formatur hæc ratio: nisi indicantia, idest affectus corporis in facto esse, notiora fuerint indicatis idest auxilijs, ergo erunt vel æque ignota, vel ignotiora; alter non datur modus: si ignotiora, aliud non poterit inferri, nisi quod Aristoteles 1. post. capite 3. contra Sophistas intulit, videlicet si est hoc, est hoc: putabant enim Sophistæ, quod omnia sciri possent per demonstrationē inferendo ex principijs conclusionem, & viceuersa; quorum procedendi modus erat cum manifestissima petitione principij: Similiter Aristoteles 2. post. tex. 3. videtur reprehendere Xenocratem probantem, animam esse principium vitæ, quia est numerus se ipsum mouens: eodem modo procederet Galenus si primo de auxilijs ageret, quam de corporibus salubribus insalubribus, & neutris, & de signis: consonũ igitur erat rationi, vt prius ageretur de corporib. & de signis: quia inde remediorum cognitio facile hauriri poterat.

D

Dicit Gal. se velle agere de corporibus, qualia sint, diximus superius qualitatem prædicari de triplici differētia, vt nos docet Arist. 5. metaph. c. de quali. primã esse differentiam substantialem, quæ dicitur quale aliquid, & secundũ illa quales dicimur: secundam esse qualitatem de prædicamēto qualitatis: tertiam esse differentias cæterorum omniũ prædicamentorũ; inde collegimus differentias, seu qualitates salubrium, insalubrium, & neutrorũ non esse in vno prædicamento, sed in omnibus: propterea diximus ad medicũ pertinere qualitates occultas, quæ (vt aiunt) pertinent ad prædicamentum substantiæ: similiter differentias morborũ in magnitudine, & in numero, ad quãtitatem, differentias temperaturarum ad qualitatē: luxationum ad situm, ita vt in omni prædicamento sint differentiæ, & qualitates salubrium, insalubrium, & neutrorum: proponit igitur Gal. in hoc tex. considerandum, qualia sint corpora intelligendo per qualia quæcunque possunt esse communia omnibus prædicamentis.

1 Dubitatio dicit Galenus in par. 3. secundi capitis, medicinam secundum primam intentionem esse scientiam causarum salubrium, & deinde corporum: attamē peruertit ordinem, quia in hoc tex. prius proponit agendum de corporibus, deinde de causis.

Respondetur dari hos tres ordines, primũ esse ordinem intentionis, secundum inuentionis, tertium executionis: quo supposito respondemus, rectè Galenum dixisse secundum primam rationem, medicinam esse scientiam causarũ: quia medicus secundum primam intentionem cogitat remedia, quę apta sint sanitatem introducere, sed quia remedia non possunt inueniri sine præcedente cognitione corporum, & ægritudinum: ideò tractando de ordine inuentionis debebat cognitio corporũ, & signorum præcedere: tractatus .n. exacti, & diligentes inseruiunt inuentioni, & nõ intentioni: quia remedia appli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

applicanda in executione pendent omninò à præcognitione morborum, & locorum affectorum.

QVARTI CAPITIS

Particula I.

Tex. 15. Salubre simpliciter corpus est. quod ab ipso naturæ ortu bonam habet temperaturam in simplicibus, & primis particulis, atque in his, quæ ex illis componuntur instrumentis, est commen suratum.

IN hoc tex. exequitur, quod hactenus proposuerat: tractat enim de corpore salubri. In hoc cap. tria facit, primo definit salubre simpliciter, quod facit in hoc tex. in 2. parte definit corpus salubre vt nūc: in tertia diuidit salubre simpliciter, in semper, & in magna ex parte, & deinde illud definit.

Explicabimus in hac prima par. nonnullas difficultates: mox declarabimus distinctius quid sit salubre semper, salubre multum, & salubre nunc.

Quæritur cur à corpore salubri simpliciter incipiat: Sunt qui dicunt, quia corpus salubre simpliciter est nobilius, & à nobiliori esse exordiendum. Alij melius dicunt, quod scilicet præcognito corpore salubri simpliciter, facilius corpora neutra, & insalubria percipiūtur; dicit enim Aristoteles 1. de anima tex. 85. quod rectum sit iudex sui & obliqui: hac enim de causa corpora sunt insalubria; quia recedunt à salubri simpliciter.

Definitio corporis salubris simpliciter tradita hic à Galeno est, quod ab ortu naturæ bonam habeat temperaturam in similaribus particulis, atque in illis, quæ ex ijs componuntur, sit benè cōmensuratū.

Gal. 2. de sanitate tuēda c. 7. definit corpus salubre simpliciter, quod nēpè sit sibimet regula, & tantum appetat quantum concoquat, nec indigeat medico præside.

A

In hoc tex. continetur solum definitio salubris simpliciter, ideò circa ipsam definitionem aliquantulum immorabimur.

Plusquamcommentator quærit quodnam sit genus, vel quidnam sit loco generis in hac definitione corporis salubris: diciteque loco generis esse temperatum & commensuratum.

Reijcitur à Manardo dicente, esse temperatum in simplicibus, & commensuratum in organicis non posse esse loco generis: quia sunt differentiæ, quibus differt corpus salubre simpliciter ab insalubri simpliciter, & à neutro simpliciter: cætera enim verba definitionis possunt conuenire etiam insalubri & neutri, quia illis conuenit esse ab ortu naturæ, ergo esse temperatum, & commensuratum non poterunt stare loco generis.

B

Manardus asserit loco generis in hac definitione esse corpus subintellectum per relatiuum (quod) quasi diceret salubre simpliciter corpus est, quod scilicet corpus ab ipso naturæ ortu tale est.

C

Quæ opinio non potest defendi; quia corpus est definitum, neque conuenit, vt nomen definiti sit genus, vel loco generis.

Præterea corpus vt corpus non debet poni pro genere corporis salubris, insalubris, & neutrius; quia est nimis remotum: non rectè definiret hominem, qui diceret homo est corpus rationale.

Insuper salubria, insalubria, & neutra non sunt potentiæ corporum, vt corpora sunt; sed sunt potentiæ viuentis; sanitas enim communiter considerata est affectio non solum animalis, verum etiam plantarum.

D

Vtinam salubritas esset in prædicamento quantitatis, vbi non est alteratio: quia non ægrotaremus: immò essemus æterni: quia ægrotatio fit per alterationem.

Nos dicimus, quod si sumantur salubria, insalubria, & neutra vt sunt potentiæ viuentis, genus in hac definitione sit viuens: quasi diceret Galenus, salubre simpliciter corpus est illud viuens, quod ab ipso ortu naturæ &c. Hinc Aristot. lib. de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sensu, & sensili c. 1. dicit sanitatem, & morbum non conuenire vitæ Carentib.

Similiter D. Thomas lib. de sensu, & sensato lectione 1. ait sanitatis, & ægritudinis proprium subiectum esse corpus viuum. Si verò sumatur salubre, insalubre, & neutrum vt sunt potentiæ animalis, erit animal loco generis: quare errauit Plusquamcommentator ponens differentiam loco generis.

Similiter errauit Manardus ponens loco generis subiectum remotissimum cum eiusdem vocis vana repetitione.

Ab ortu naturæ

1 Dubitant nonnulli, an per artem medicam insalubre corpus possit fieri salubre. Ex vna parte videtur, qđ possit: quia interdum intemperatũ per artem medicã reducitur ad temperatum: ergo non est necessaria hæc particula ab ortu naturæ.

Nos tamẽ dicimus esse impossibile quod corpus insalubre vel intemperatum ab artu naturę per artem possit fieri salubre, quod probatur hoc argumento: si facultas generatrix quæ est validissima in prima generatione quando de nouo membra facit non potuit corrigere semina parentum: ergo nec facultas eos naturalis, vt attractrix, expultrix, retentrix, & attractrix q̃ sunt ministræ generatricis, poterunt: ergo tanto minus medicus qui est minister facultatis naturalis id efficiet.

Hinc est quod morbi hæreditarij, vt podagra, affectus hypocondriacus, nephriticus per artem medicam, si hæreditarij sint radicitus euelli nõ possũt. Hinc factum est quod iuremerito, qui hæreditarios morbos non patiuntur agere Deo gratias debent.

2 Dubitatio magni momenti oritur, quia Galenus in definitione proposita vult sanitatem non solum consistere in temperatura similarium; verum etiam in commẽsuratione organicarum partium: Aristoteles tamen 7. phys. tex. 17. dicit, sanitatem esse symetriam seu commensurationem quatuor qualitatum. Præterea Galenus 1. de tuenda sanitate cap. 5. & lib. de optima corporis constitutione docet, posse esse corpus benè temperatum, & tamen ægrotare in formatione, numero, vel situ: quare vel Arist. vel Galenus malè intellexit sanitatis conditiones.

A Respondent nonnulli, Galenum, & Aristotelem esse discordes: sed decipiuntur, quia Aristoteles loco citato non exactè definiuit sanitatem: Aristoteles enim non negat ad sanitatem conspirare conformationem: immò in problematibus sæpè de ægritudinibus organicarum partium est locutus: tot enim (vt rectè dicit Auerroes 5. phys. tex. 57.) sunt sanitatis species, quot ægritudinis, sed non habent

B nomen: quæ sententia est verissima: dantur igitur sanitates organicarum partiũ, si eorum ægritudines dabuntur: Hinc quoque Auerroes 5. metaph. tex. 10. definiens sanitatem includit similaria, & organica, hoc modo; Sanitas est dispositio facta ex compositione membrorum, & humorum.

3 Dubitatio ex Galeno corpus animatum constat ex partibus similaribus, & dissimilaribus: partes verò similares in hoc loco vocantur à Galeno simplices:

C qũo erunt simplices, & primæ particulæ, si constant ex quatuor elementis? sicuti ipsemet Galenus lib. de differentijs morborum capite 4. attestatur?

Respondetur, Medicum esse artificem sensatum, ideò eius principia quoque simplicissima esse sensata: Artifices enim essent ridiculi, si insensata tractarent. Præterea à Galeno, & ab Aristotele describitur pars similaris vt sensata: quia Galenus primo de elementis cap. 8. lib. 8. de plantis, & alibi, & Aristoteles 1. de Historia animalium c. 1. censent simplicissi-

D mam partem similarem humani corporis illam esse, quæ idem nomen habet tota, & eius particula, vt membrana dicitur similaris, quia quælibet eius pars minima dicitur membrana, quod non euenit in dissimilaribus, seu organicis partibus: pars enim oculi non dicetur oculus.

4 Dubitatio inde exoritur, ex Galeno enim optima salubritas consistit in optima temperatura, compositione, & vnitate: attamen in hac definitione Galenus loquens de corpore saluberrimo mentionem facit solum de optima temperatura, & compositione: de vnitate verò ne

verbum

verbum quidem: ergo hæc definitio corporis salubris simpliciter est imperfecta.

Respondet Plusquamcõmentator Galenum non fecisse mentionem de vnitate, quia vnitas ab ortu naturæ non potest vitiari. Quæ solutio non probatur: quia aliquando infantes nascuntur cum manuum, & labiorum fissuris; quod vitium pertinet ad vnitatem.

Manardus respondet, quod vbi est bona temperatura, & compositura, ibi necessario sit quoque perfecta vnitas: dicit enim esse impossibile, vt infantes oriantur cum vnitate soluta sine aliqua intemperatura, vel mala compositura. Quæ responsio non improbatur à Plusquamcommentatore, & à nobis recipitur.

QVAEST. XIX.

De partibus similaribus.

QVomiam Galenus in definitione corporis salubris simpliciter docet, requiri bonam temperaturam in simplicibus, & primis particulis; ideò videndum est, quid intelligant Expositores per primas, & similares partes, quæ ex omnium consensu sunt primæ particulæ componentes organicas.

Aristoteles primo de historia animalium, & 2. de part. anim. c. 1. sic definit partem similarem: pars similaris est, cuius partes separatæ similes sunt: Galenus 1. de elementis cap. 8. & 8. de placitis c. 4. definit sic: similaris pars est, quæ sibi, & toti est similis, & vniformis: & 1. methodi c. 6. similaris pars est, quæ vndique in similes diuiditur particulas: sed istæ definitiones non solum conueniunt partibus similaribus animantium, verũ etiam alijs corporibus inanimatis: Hinc Aristoteles 4. meteororum sum. 4. c. 1. loquẽs de similaribus inanimatorum dicit, similaria sunt vt metallica, æs, aurum, argentum, stannum, ferrum, & alia id genus: sic dicemus aurum esse cuius partes separatæ idem seruant nomen cum toto, & quamlibet partem auri dici aurum, quia sibi, & toti est simile.

Hinc Aristoteles quarto meteororum

A loco citato de similaribus in animalibus habet, esse carnes, ossa, neruos, pellem, viscus, pilos, venas ex quibus dissimilaria constant: in plantis dicit Aristoteles simi laria esse lignum, corticem, folium, radicem, & similia: definitiones igitur partis similaris traditæ ab Aristotele, & Galen. conueniunt omnibus similaribus tùm animatis, tùm inanimatis.

1 Dubitatio oritur, cur dicat Aristoteles viscus esse partem similarem: non ne viscus constat ex venis, arterijs, neruis, & B propria carne?

Solutio facilis est, quia omnes concedunt, viscera habere suam carnem, quæ sibi, si diuiditur, & toti est similis; ideò esse similarem: quod etiam confirmatur à Galeno primo de natura humana in proœmio: & 1. de fac. naturalibus vbi ait, carnem iecoris, splenis, cordis, cerebri, & aliorum viscerum esse similarem: Hinc 3. de loc. aff. 7. distinguit partem similarem cerebri à parte instrumentali, si verò pars similaris consideratur ratione totius visceris, idest vt dicit Aristoteles 2. de par- C tibus animalium cap. 2. ratione figuræ parenchymatis, tunc dicimus nullam partẽ retinere idem nomen cum toto, & nullam partem hoc modo consideratam esse similarem.

2 Dubitatio ex dictis suboritur, quia Aristoteles 4. meteororum loco citato docet, pilos esse partes animalis: similiter Galenus 1. de natura humana in proœmio dicit pilum, & vnguem esse partem similarem: idem dicit lib. de differentijs morborum cap. 2. tamen primo de locis D affectis cap. vltimo, & in hoc libro docet partes corporis, ideo esse partes, quia præditæ sunt facultatibus attrahendi, expellendi, retinendi, & concoquendi, & ob hanc rationem docet nec vngues, nec pilos esse partes.

Respondent Plurimi expositores, partes similares vel considerari cum relatione ad viuens, & sic dicunt pilos, & vngues non esse partes: vel considerari cum relatione ad corpus vt corpus est, & hoc modo pilos, & vngues esse partes similares corporis: Hinc Aristoteles 2. de part. animal. c. 2. & lib. 3. de Historia animaliũ

cap.2. inter similares numerat sanguinē, seuum, excrementa, stercus, pituitam, & vtranque bilem: Hincque quoque Hippocrates 6. epidem. 8. tex. 7. diuidit partes communiter sumptas in ἴσχοντα ἰσχόμενα καὶ ὁρμῶντα, idest continentia, contenta, & impetum facientia: ecce quod ab Hippocrate ἰσχόμενα quæ sunt contenta, vel humores, & ὁρμῶντα, idest spiritus, qui dicuntur impetum facientes, collocantur in numero partium nostri corporis, vt corpus est.

3 Dubitatio exurgit magni momenti; Galenus enim 1. de facultatibus naturalibus c. 6. 7. & 8. & lib. de differentijs morborum capite 3. vocat venam, arteriam, & neruum, partes similares: lib. verò de natura humana enumerat septem partes similares videlicet ossa, cartilagines, ligamenta, membranas, adipem, & carnem: lib. verò de inæquali intēperie c. 2. negat venas, & arterias esse partes similares.

Valeriola videns hanc difficultatem in Galeno soluit dicendo partes similares cōsiderari dupliciter, vel quo ad sensum, vel quo ad naturam rei: qua posita distinctione ait venas & arterias vocari à Galeno similares quo ad sensum: quia pars venæ separata dicitur vena, & est similis toti venæ: non tamen quo ad rei naturā; est enim clarissimum, venas & arterias quo ad suam naturam esse compositas ex fibris, & membranis.

Hæc solutio patitur instantiam, quia venæ, & arteriæ sunt etiam quo ad sensum dissimilares: Galenus enim lib. de inæquali intemperie capite 2. fatetur per sensum tales dignosci.

Præterea est notissimum Anatomicis, venas & arterias esse compositas ex fibris, & membranis. Quod demum inter similares debeant collocari; patet ex partium figura: non ne habent cauitates per quas diffunduntur humores pro vitæ conseruatione?

Christophorus Vegha alio modo tollit hanc apparentem contradictionem, dicit enim partem similarem dupliciter posse definiri affirmatiuè, & negatiuè: affirmatiuè, veluti quando dicimus, partem similarem esse, quæ in partes sibi similes

A diuidi potest, & sic cum pars venæ dicatur vena, vena erit similaris pars; sic de arteria: negatiuè definitur pars similaris hoc modo; pars similaris est illa, quæ non potest diuidi in partes alterius naturæ; hocque modo ait venam vel arteriam nō posse dici similarem partem; venæ enim & arteriæ possunt diuidi in fibras, & membranas, quæ ab ipsis natura differunt: Concludit Vegha, Galenum facta consideratione partis similaris affirmatiuè appellare venas & arterias similares: negatiuè verò dissimilares.

B Quæ opinio non probatur, quia nullo modo venæ, & arteriæ possunt dici similares; quia ex Galeno 10. methodi capite 11. & alibi tres tantum in corpore sunt partes similares, fibrosa videlicet, membranosa, & carnosa, quę partes immediatè, vt docet Galenus primo de elementis, fiunt ab humoribus.

Quare cum venæ sint compositæ ex fibris, & membranis, & sint instrumenta caua nullo modo poterunt dici similares:

C Similiter neque nerui dicentur partes similares: lib. enim 7. de placitis c. 3. docet, neruos constare ex triplici substantia scilicet ex media, quæ dicitur medullaris, & est simillima medullæ arborum, ex tenui membrana orta à pia matre, & ex duriori orta à membrana dura cerebri.

Saluus Sclanus soluit nodum hoc modo: dum Galenus ait venas, & arterias esse partes similares, dicit esse locutum ex sententia Antiquorum, qui non erant valdè versati in anatomia. Quæ solutio non potest probari: Antiqui enim non erant adeo rudes, vt nescirent, venas esse cōpositas ex fibris, & membranis. Præterea Galenus locis citatis approbat, venas, & arterias esse similares: quod nisi approbasset sine dubio Antiquos reiecisset.

Dicimus nos corporis nostri particulas vniuersas dupliciter considerari posse, vel cum relatione ad compositionem alterius partis, vel per se, & sine relatione: posita hac distinctione dicimus, venas & arterias vocari posse partes similares, & dissimilares: similares quatenus considerantur cum relatione ad partes, quas componunt: quod hoc Galeni intentioni

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

congruat, patet ex libro de inæquali intemperie capite 2. vbi habet hæc verba, *digitorum verò particulæ sunt ossa, cartilagines, ligamenta, arteria, vena, membrana, caro, tendo, vnguis, cutis, & adeps*: venæ igitur & arteriæ ex Galeno sunt particulæ: non dicerentur sanè particulæ, nisi quatenus componunt: si verò considerarentur venæ, & arteriæ non vt particulæ alterius partis: sed per se, sic non essent particulæ, sed essent partes dissimilares: Galenus etiam in hoc tex. partes simplicissimas, & similares vocauit particulas.

Cæterum si seuerè loqui vellimus, asserimus ex Galeno nec cartilagines, nec ligamenta, nec membranas, nec carnes vocandas esse partes similares: si quidem Galenus 6. de placitis cap. 2. clarè docet quod est compositum non dici similare; membrana est ex fibris composita: similiter quælibet caro.

Hinc pro confirmatione nostræ sententiæ dicimus cum Gal. 3. de naturalib. facultatib. c. 15. solum fibras vocari posse similares partes: dicit. n. fibras esse similares particulas, & verè sensibiles: cætera verò, quæ componunt fibras, primo esse elementa deinde quatuor humores, quãuis quatuor humores, non immediatè ab elementis fiant: sed vt dicit Gal. 8. de placitis c. 4. post multas medias mutationes.

Interim tamen sustinemus partes similares pro similaribus corporis viuentis cum Galeno esse fibras, ex quibus, & mẽbranæ, & ossa, & ligamenta fiunt.

Immo addimus proportione quadam omnia mista solida sublunaria habere pro primis principijs sensibilibus fibras: deinde in viuentibus dicimus sequi membranas, & propriam carnem viscerum; demum respectu cõpositarum partium dissimilarium venas, neruos, & arterias.

Ecce igitur similarem, & dissimilarem esse relatiua sicuti dextrum respectu diuersorum potest esse sinistrum; venæ. n. respectu partium illas componentiũ sunt organicæ, & dissimilares partes: respectu vero compositionis illarum partium in cuius compositionem conspirant, dicentur similares particulæ.

QVAEST. XX.

De natura temperamenti.

Acturus de natura temperamenti prius recitabo nonnullorum opiniones, & deinde meam summatim perstringam. Occasio tractandi hanc materiam sumitur à text. superiori, vbi dicit Gal. de ratione salubris simpliciter esse, vt in similaribus partibus sit bona temperatura: videndum igitur est, omissis philosophorum altercationibus, quid dicant medici de natura temperamenti.

Valeriola, & Christophorus Vegha definiunt temperamentum esse congruam mixtionẽ calidi, frigidi, humidi, & sicci.

Reijcitur hæc definitio: quia nulla esset differentia inter temperamentum, & mixtionem: neque declarat, an temperamentum sit vna, vel plures qualitates.

Fernelius lib. 3. de temper. c. 1. & Fuchsius lib. 1. institut. aiunt, temperamentum non esse mixtionem, sed mixtionis rationem, vel harmoniam seu concentum consurgentem ex quatuor qualitatibus, quæ in mixto synceræ seruantur.

Hæc opinio est deinde accepta à Valesio: fuitque Stoicorum, & Empedoclis: mihique probaretur, si applicaretur partibus dissimilaribus: caput enim, cor, vel aliæ partes instrumentales, quæ sunt compositæ ex neruis, venis, arterijs, & alijs particulis non sunt mixtæ, & per consequens non habent vnam quintam qualitatem, vt dicit Auicennas de similaribus: potest tamen ex multis particulis vnitis consurgere concentus & harmonia, quæ non potest conuenire similarib. in quib. vnica consurgit qualitas prædominans, & non multarũ harmonia siue cõcentus.

Conciliator differentia 16. loquens de temperamento quatuor primarum qualitatum ait, duas consurgere formas medias, vnam ex calido & frigido inuicem remisso, aliam ex humido, & sicco: rationem affert: quia sunt duo contraria; quæ simul stare non possunt, nisi formæ mediæ consurgant: ideo dicit temperamentum cuiuslibet partis mixti ex quatuor elementis efficere duas formas medias.

Reijci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Reijcitur, quia ex actiuis, & passiuis vnum tantum debet cõsurgere: ratio est, quia ex Aristotele in metaph. ex actu, & potentia solum vnum fit: potentiæ erunt duæ passiuæ qualitates, actus verò duæ actiuæ. Postremo Aristoteles primo, & secundo de generatione asserit, per mixtionem fieri vnum medium commune: quare si temperamentum constaret ex duabus formis, duo essent media communia, & non vnum.

Musarius Inquem quæst.22.dicit temperamentum conseruare qualitates easdem numero, quo præfuerunt in elementis, sed remissas, qui paulò inferius reijcietur.

Diuus Thomas, qui censet in interitu semper fieri resolutionem vsque ad materiam primã, ait in quolibet tẽperamento seruari quatuor elemeutorum qualitates actu & numero distinctas.

Reijciuntur ambo, quia in mixto non possunt seruari eædem qualitates; quia mixtio est vnio, & non discordia. Demũ sequeretur, quod mixtum similare habens actu quatuor qualitates ageret in se, quod non est dicendum.

Auicennas fen prima primi doc.tertia. Putat temperamentum esse vnam qualitatem quintam, quæ oritur ex mutua actione, & passione quatuor primarum qualitatum cum illa minimi paruitate, qua plurimum vnius tangat plurimum alterius, & hoc modo fieri vnionẽ: probat suam opinionem dicens, sicuti ex formis elementorum cõsurgit vnicus actus, & vnica forma mixti: sic ex quatuor qualitatibus consurget vna qualitas, vel vna forma accidentalis, quod idem est.

Hęc opinio Auicennæ videtur vera loquendo de temperamento partium similarium, sed non de temperamento dissimilarium, vt dicemus.

1 Dubitatio magna oritur, quomodo temperamentum ortum ex quatuor primis qualitatibus dici possit vna forma, seu vna qualitas, & non plures? quia animal aliam temperamenti formam obtinet in cerebro, aliam in corde, & aliam in cæteris partibus: ergo in vno mixto temperatura non erit vna qualitas, vel

A vnus actus, vt dictum est cum Auicenna.

Ego responderem concedendo, temperamentum esse vnam qualitatem, seu formam simplicem, & non plures, consideratum verò in partibus similaribus, vt in carne, membrana, &c. quæ verè miscentur: dico tamen quod si consideretur temperamentum in dissimilaribus partibus, quæ re vera non possunt simul misceri, qualitatem non esse vnam, vt dicit Auicennas, sed tot, quot sunt particulæ. Hinc caput fit ex venis, arterijs, neruis, ossibus, B quæ quamuis se tangant: attamen non sunt mixta in capite; sed quælibet habet proprium temperamentum: vnde actiones variæ pro varietate temperamentorum nascuntur.

2 Dubitatio ex dictis oritur, si temperamentum esset vna qualitas in parte similari & non in dissimilari, sequeretur quod vola manus adeo ex Galeno temperata nullo modo esset dicenda temperata, quia de ratione temperamenti, vt diximus, est vna qualitas, & non plures, C in vola manus plures, vt organica, sunt qualitates, & non vna.

Respondeo in dissimilari parte, vbi tot sunt particulæ, non esse vnum temperamentum, & vnã qualitatem, esse tamen quandam harmoniam consurgentem ex tot temperamentis similarium partium.

Neque hæc responsio (vt dicunt nonnulli) omnia confundit: immo per hanc omnia cohærent principijs medicinæ, quæ sunt, vt temperaturæ pertineant ad similares partes; conformationes, & harmonię ad dissimilares: dicũtur enim harmoniæ, D quia omnes particulæ nituntur corde, hepate & cerebro, quorum auxilio omnes qualitates similarium conspirant in vnum concentum, qui non ex vna, sed ex multis qualitatibus fit: quod vero sint multæ qualitates, & non vna, patet ex diuersitate actionum: ab vna enim qualitate vnica actio prouenit, & non plures: Hinc actio vitalis prouenit ab vna qualitate, à qua neque animalis, neque naturalis prouenire potest: sed cum hæc sint certissima apud Galenum, vt fusius quoque paulò infra declarabo, non est vt in longum protraham sermonem.

3 Du-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

3 Dubitatio exurgit ex dictis Galeni, qui ait temperamentum similarium esse totum esse rei, esse formá, & vniuersam substantiam: quo posito sequitur temperamentum non esse qualitatum harmoniam vel concentum vt dictum est: Galenus enim 1. de vsu partium c. 9. docet esse carnis, & esse ossis esse eorum temperamento: 1. verò meth. c. 6. quálibet partem differre ab alia per temperamentum. 3. de temperamentis cap. 4 asserit temperamentum esse vniuersam substantiam: 1. aphorismorum com. 15. dicit idem esse naturam, & calidum innatū, & lib. quod animi mores sequantur temperaturam corporis, tueri videtur, quod idem sit tēperamentum & animæ essentia.

Responderi solet huic dubitationi, Galenum per temperamentum duo intelligere, vel qualitatem prædominantem, & sic temperamentum esse qualitatem, vel totam mixti substantiam, & sic temperamentum esse formam, & nō qualitatem: quæ distinctio videtur conuenire ijs quæ tradita sunt ab Aristotele: quod. s. mixtio vel consideretur vt est vnio miscibilium, & sic efficiatur temperamentum quoddam, idque primigenium, quod est substantia; vel consideretur vt est alteratorū vnio, & sic sit temperamentum: per hanc distinctionem omnia loca Galeni in contrarium adducta, facillimè conciliantur, & soluuntur omnia dubia.

Quod verò Galenus re vera putet, tēperamentum sumptum pro vnione alteratorum esse qualitatem, & non substantiam, legamus Fragmentum de substantia facultatum naturalium ibi videbimus, Galenum asserentem temperamenta ex qualitatibus confici: similiter 2. de temperamentis in principio ait temperamen tum esse in causa, vt homines multum inter se differant: dicit multum, vt ostendat temperamentum non esse differentiam specificam, quæ secundum totum faciat differre aliud ab alio. Insuper Hippocrates 1. de decretis dicit, animam hominis temperamentum ignis, & aquæ habere; quare si anima habet temperamentum, non erit temperamentum.

QVAEST. XXI.

An detur temperamentum æquale ad pondus.

QVia Galenus in hoc loco dixit, salubre simpliciter esse quod habet ab ortu naturæ bonam temperaturā in simplicibus, par est, vt declaretur quænam sit hæc optima temperatura: hæc enim in homine debet esse norma, & omnium aliorum temperamentorum μετριότης.

Quæritur, an hæc temperatura sit exactè æqualis, sitque in medio, vt in puncto respectu elementorum, & sit ad pondus æqualis: vel potius hæc ad pondus æqualis non detur: sed solum sit illa, quæ dicitur æqualis ad iustitiam, quæ sit æqualis, & in medio non respectu omnium elemētorum; sed solum respectu speciei humanæ, quæ est omnium specierum animantium temperatissima.

Atqui proponenda prius sunt argumenta, quæ videntur ostendere temperamentum æquale ad pondus dari posse; & deinde ea soluenda, reijciendaque: quia re vera est omnino impossibile, vt detur hoc temperamentum æquale ad pondus secundum qualitates alteratiuas respectu omnium elementorum; dicimus secundum qualitates alteratiuas; quia non negamus cum Marsilio lib. 2. de gen. & corrup. q. 15. & cum Alberto, æquale ad pondus secundum motiuas dari, sicuti dū oleum & ligna supernatant aquæ: hæc. n. videntur habere æqualitatem grauitatis & leuitatis: sed de hoc mixto non loquimur.

Primum argumentum probans, dari mixtum æquale ad pondus tale est: dum temperamentum calidum fit minus calidum, quam sit temperatissimum, est necessarium, vt transeat per medium, sed sic est, quod, dum transit per medium, recipit quoque illam mediam temperaturam, quæ est æqualis ad pondus; ergo dabitur æquale pondus.

Idem dicunt de humido temperamento, quod scilicet dum contingit, vt fiat siccum transeat per medium, quod est

respectu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

respectu extremorum equale ad pondus: dicuntque non esse impossibile, vt detur calidum, & humidum, quod æquè velociter transeat ad frigidum, & siccum, & se simul inueniant in medio respectu omnium elementorum.

Secundum argumentum : in æternis nõ differt esse à posse, vt dicit Aristoteles tertio phy. tex.32. ergo cum nihil repugnet dari temperamentum non solum æquale respectu cuiusque speciei animalis, verum etiam respectu quatuor elementorum, dabitur hoc temperamenti genus, quod dicitur exactè æquale, quodque consistit in puncto medio, & est tanquam Polycleti statua respectu aliorum omnium temperamentorum.

Tertium: temperamentum æquale ad pondus est mensura cæterorum temperamentorum, ergo si datur mensurans, dabitur mensuratum.

Quartum: Arist. 2. de anima cap. de tactu, docet instrumentum tactus esse positum in medio, vt eius virtus sensitiua possit iudicare extrema : ergo dabitur temperamentum exactè æquale.

Quintum : posito vno contrariorum debet poni, & alterum 1. cæli 44. & 2. eiusdem 18. quare si datur inæqualitas in pondere, ergo dabitur æqualitas in eodem, idest si datur mixtum ad pondus inæquale, dabitur mixtum ad pondus æquale.

Sextum : Gal. 1. de temperamentis, & 2. tradit signa, quibus dignosci possit hoc temperamentum quod est omnino equale: simili modo in hoc loco.

Præterea lib. de sanitate tuenda docet modum conseruandi hoc temperatissimum corpus, & 2. de sanitate tuẽda cap. 7. concedit dari multa temperamenta exactè æqualia; eaque reperiri posse in regione temperata, & præcipuè in Hippocratis patria.

Demum 2. de temperamentis cap. 1. dicit, nouem esse differentias temperamẽtorum, vnicam quæ vocat absolutè temperatam, & de hac habet hæc verba: *cum temperatum aliud absolutè dictum inueniatur in vniuersa rerum natura, aliud in singulis generibus, à principio visum est de eo*

A *considerandum esse, quod communiter in vniuersa natura æstimatur*: ecce quod Galenus concedit dari duplicem temperaturam, alteram respectu vniuersæ naturæ, & hanc esse æqualem ad pondus; alterã in singulis generibus, quæ dicitur æqualis ad iustitiã : & ne quis posset suspicari quod hæc temperatura non sit illa equalis ad pondus, quæ est in medio; Galenus vt se optimè declaret addit hæc verba *huius norma, iudiciumque erat elementorũ portionis æqualitas* : ecce quod Galenus

B vult tractare de temperamento æquali ad pondus, quod scilicet habeat æqualitatem portionis elementorum : quare rationibus, & Aristotelis, & Galeni auctoritate, quæ sunt difficultatum certa Κριτήρια patere videtur temperamẽtum æquale ad pondus concedi posse.

Ex altera parte est Auerroes 2. collig. 22. 1. cæli 7. & alibi, & Auicennas lib. 1. doct. 3. cap. 1. qui sustinent nullo modo hanc æqualitatem ad pondus concedi posse: dicuntque solum dari temperamẽtum

C æquale ad iustitiam, quod est illud medium, quod in qualibet specie est ita temperatum, vt aliud in illa specie non possit esse temperatius : immò Auicennas fen 1. doctrina 3. videns Galenum admittere in specie humana temperamẽtum exactè æquale, interpretatur, Galen. intelligere per exactè æquale illud, quod dicitur ad iustitiam, & non ad pondus: Afferantur igitur argumenta Auerrois, & Auicennæ.

Primum Argumentum desumitur ab

D Auerroe, qui primo de Cælo com. 7. dicit, si daretur mixtum, seu temperamentum æquale ad pondus, quod scilicet æquales portiones formarum elementorũ possideret, vbicunque quiesceret, nullum haberet motum naturalem: sed hoc in rerum natura non datur: terreum enim mixtum descendit, igneum ascendit, quod est terreum, si est in aere, statim ad terrã mouetur: similiter quod quiescit in aere, nisi mutet naturam, nunquam descendet ad terram.

In summa Auerroes dicit omnia, quæ ex elementis constant, aliquem motum habere : ideò concludit mixtum æquale ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

le ad pondus esse omninò chimericum. A

Præterea obseruatione digna est ratio Algazelis dicentis, vt refert in hoc loco Plusquamcommentator, si daretur hoc mixtum æquale ad pondus, non solũ haberet aliquem motum naturalem, (sed addit) quod neque quiesceret: quia in illo nulla esset ratio cur magis in aere, quã in terra, vel alio loco quiesceret, quæ Algazelis ratio est efficacissima.

Secundum Argumentum efficacissimum, & est Aristotelis in principio quarti meteororum, vbi dicit, tunc fieri mixta, quando qualitates efficientes superant B patientes: vnde Auerroes 4. meteororum cõm. 10. & 2. colliget c. vltimo dixit, nullam actionẽ posse fieri ab æqualibus, sed solum à prædominantibus qualitatibus, quare cum temperamentum exactè æquale non possit fieri ab agente in æquali, & omne agens sit inæquale, mixtum exactè æquale non erit factibile.

Tertium: Auerroes primo lib. physic. com. 56. & quinto phys. cõm. 6. 19. 45. & 52. & 10. metaphys. comment. 23. habet hæc verba, impossibile est, vt in composito sint duæ partes æquales, sed oportet C vnam esse dominantem, cui attribuitur forma: ratio verò cur debeat esse in omni mixto prædominans, est, quia virtute prædominantis continentur alia elementa in mixto. Præterea prædominans imperat operationibus, quæ fiunt: quod verò prædominans in mixto fungatur officio formæ, & contineat alia, patet ex Aristotele 2. de anima tex. 39. vbi pro hac re disputat aduersus Empedoclem.

Quartũ: desumitur ab Aristotele primo D de Cælo tex. 7. vbi dicit, omnia quæ mouentur à prædominante moueri: cum igitur in sublunaribus omnia moueantur, vel sint apta moueri, omnia includẽt in se prædominans, & per consequens æqualitas ad pondus in temperamento non dabitur.

Nos autem credimus illo modo dari temperamentum ęquale ad pondus, quo dicit Galenus primo de sanitate tuenda, quod solum ictu oculi sit aptum perdurare, & non in omnibus particulis simul, neque secundum omnes qualitates primas, & secũdas: quia singulo temporis momento alteratur corpus viuens ab aere, à cibo, à somno, ab excrementis triũ coctionum, & ab alijs causis.

Præterea temperamentum exquisitè æquale vel consideratur sine aliqua latitudine, ita vt sit medium tanquam punctum indiuisibile, quod à Galeno libro de optima corporis constitutione cap. 3. vocatur ἄτμητον idest insectile: vel consideratur cum aliqua latitudine: quo posito dicimus, illud medium insectile, & indiuisibile, quod perdurat solum per ictum oculi non dari, vt dicebat Galenus: illud vero medium quod est diuisibile, habetque latitudinem, dicimus concedi posse; negamus tamen illud esse æquale ad pondus; immò in illo semper adest aliqua qualitas prædominans, per quam recedit à puncto illo indiuisibili.

Insuper Galenus aduersus Lycum capite 6. disputans de calore innato puerorum ait in fine capitis, in temperamento tribus modis posse considerari æqualitatem, vel quo ad molem, vel quo ad qualitates, vel quoad vires; Inde dicimus, si consideretur corpus exquisitè medium quo ad molem, vt scilicet in tanta mole sit terra, in quanta est ignis, aer, & aqua, quod mixtum illud esset intemperatissimum: quia ignis, qui est primum actiuorum superaret, & destrueret omnia alia elementa: piperis enim granum flatuum magnam molem debellare potest: si verò consideretur medium temperamentum respectu qualitatis vt verbi gratia igneæ qualitatis adsint quatuor portiones cum alijs quatuor partibus aqueæ qualitatis: dicimus tunc aquam præualere, quia multa aqua ratione ponderis vinceret: vel consideratur quo ad vires, ita vt vniuersæ qualitates sint æquales, & virtute pares, tum quo ad qualitates actiuas, tum passiuas primas, & secundas: Dicimus secundum hanc æqualitatẽ nullo modo dari posse mixtum, quod perduret: nisi cum Galeno dicamus per ictum oculi inueniri posse.

His suppositis tollitur primum argumentũ concedendo, quod per instans posset aliqua particula persistere in illo puncto

cto

esse medio insectili: corpora enim viuētia semper versantur in perpetua alteratione: dicit enim Galenus 2. de temperamentis cap. 1. vnam esse tempraturam bonam eamque esse in medio; octo alias verò recedentes ab illa esse intemperaturas.

Ad secundum respondemus dari posse medium temperamētum per ictū oculi: cæterum argumentum non concludere in physicis; quia negamus, omnia dari posse, quæ non repugnant, vt dentur: hæc enim est potentia logica, quæ non reducitur ad actum: nihil enim repugnat, vt dentur plures soles, & lunæ; tamen non dabuntur.

Præterea supposita perpetua alteratione sublunarium, non potest dari exquisitè medium sine latitudine: quinimo neque medium aliquod intemperatum datur, cum omnia sint in perpetuo fluxu, de ratione enim fluxus repugnat, vt aliquid permaneat.

Ad tertium: datur mensura, ergo, & mensuratum: Respondemus duobus modis huic argumento: primo concedendo per ictum oculi (vt dixit Galenus) dari posse mixtum æquale ad pōdus: Secundo negando quod detur mensura physicè loquendo: datur enim centrum in mundo, quod est mensura, tamen centrum est punctum indiuisibile, quod in physica non datur: sic potest ictu oculi, vel imaginatione dari mixtum æquale ad pondus, sed quod aliquis homo habeat hoc temperamentū, vel possit habere, est omninò impossibile, quia diuisibile nō potest stare in indiuisibili.

Ad quartum argumentum desumptū à sensu tactus, qui est iudex extremorum, non concludit; quia dum dicunt, instrumentum tactus esse in medio, tanquam in pūcto indiuisibili, vt iudicet extrema, argumentum est vanum; quia non solum tactus hominis iudicat extrema, verum etiam sensus tactus scarabeorum, & cantharidum, quæ animalia sunt sicca in excessu, & omninò diuersa ab hominum natura, & quæ quam maximè absunt ab illo medio, quod est inter extrema respectu omnium elementorum: satis ei im est, quod instrumētum tactus sit in me-

A dio respectu illarum rerum, quæ ab codē sensu possunt iudicari. Præterea dicimus, illud medium habere quām maximam latitudinem, & in eius medio deinde esse punctum indiuisibile, in quo mixta in nullo temporis breuissimo spatio possunt perseuerare ratio est, quia mixta omnia sunt in perpetua alteratione.

Ad quintum respōdetur valere consequentiam in contrarijs positiuis: idque colligitur ex Zimara Theoremate 35. si datur calidum, datur & frigiduum: non

B valet tñ de priuatiuis, scilicet datur finitum, ergo, & infinitum: plenum ergo vacuum, sic dicimus æquale opponi inæquali priuatiuè. Vel possumus respondere dari ęquale ad pondus imaginatione, siue ictu oculi, vt docet Galenus primo de sanitate tuenda capite primo, & alibi.

Ad sextum respondemus, Galenum per exactè æquale non intelligere punctum indiuisibile, sed quod valdè proximum est medio illi indiuisibili.

C Medicus enim qui est sensatus artifex debet solum sensata, & diuisibilia, habentiaque latitudinem considerare: immo, & Philosophus naturalis, qui penitius perscrutatur rerum naturas nihil considerat, nisi quod est diuisibile.

Hinc Philosophus naturalis si tractat de pūcto, tractat de illo quod apud Geometram est diuisibile ad infinitum: similiter Medicus consideret prout vult mediū quod sit exactè æquale, semper illud erit diuisibile vsque ad infinitum, habebitque latitudinem: & suscipiet magis, &

D minus, habebitque qualitatem aliquam prędominantem, & tale fortasse inueniri poterit in Hippocratis Patria, & de hoc dicimus intelligere Galenum.

QVAEST. XXII.

De numero temperamentorum.

QVidam Antiquorum (vt refert Galenus) primo de temperamentis cap. 2. putabant in animalibus solum dari duo temperamenta, & non plura: alterū calidum & siccum, alterum frigidum & humidum: negabantque, temperamentū

cali-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

calidum & humidum; quia dicebant de ratione caloris esse siccitatem: caloremque insequi siccum, vt vmbra corpus: negabant quoque temperamentum frigidum & siccum; quia quando animal est frigidum dicebant illico generari cruditates, quæ ex necessitate reddunt temperamentum humidum.

Hæc opinio reijcitur à Galeno 1. de tẽperamentis c. 2. dicente, Antiquos valde errare: quia in pueritia temperamentum est calidum & humidum: in iuuentute calidum & siccum: quod verò cum calore sit semper iuncta aliqua siccitas, non est improbandum; sed non tollitur, quominus humiditas possit adesse; immo humiditas potest esse plusquam mediocris, quamuis temperamenta calida sint.

Causa erroris Antiquorum fuit, quia non cognoscebant temperamentum mediocre, neque intelligebant, cur mixtum ex quatuor elementis vocetur calidum, frigidum, siccum vel humidum, dicitur enim frigidum, & humidum, si frigiditas & humiditas excedant mediocritatem: non tollitur tamẽ quominus mixtum frigidissimum habeat suas portiones calidas & siccas: omne enim mixtum frigidum habet quoque qualitates calidas & siccas, sed minoris virtutis, quam habeat temperamentum modiocre: simili modo dicimus dari senectutem, quæ est sicca, in qua cruda & humida redundant.

Accedit quod aliud est considerare humiditatem solidarum partium, & aliud humiditatem humorum: in senibus enim humores esse humidos in excessu; solida verò sicca in excessu, nemo philosophantium est qui nesciat.

Idem confirmat Gal. 2. de temperamẽtis secundo his ferè verbis: senes quo ad solida sunt sicci: quo ad humores sunt humidi. Sic ipsi hydropici quo ad solida sũt siccissimi: quo ad humores humidissimi.

Auerroes 2. colliget c. 1. dicebat quatuor tantum dari temperamenta composita, sicuti nonnulli Antiquorum ante Galenum quoque putabant, nimirum calidum & siccum, calidum & humidum, frigidum & humidum, & frigidum & siccum: negabantque temperamentum mediocre, sicuti illud videtur Auerroem negasse.

A Hæc opinio reijcitur à Galeno cap. 3. eiusdem libri dicente, quod nec quatuor temperamenta proposita possent concedi, nisi mediocre admitteretur: quia mediocre temperamentum est regula, vnde sumitur cæterorum denominatio: dicimus enim temperamentum in hominibus vocari frigidum, quia est minus calidum, quam mediocre: vocari calidum, quia est magis calidum, quam mediocre:

B similiter vocari siccum & humidũ, quia est magis siccum, & magis humidum, quam mediocre.

Similiter butirum est calidum, & humidum: est quoque siccum: sed dicitur humidum, & non siccum, quia humiditas superat mediocre, & non siccitas.

Quare, qui destruent tempramentum mediocre, quod est in medio, destruent

C cætera omnia: qui omnia temperamenta dum calida, vel frigida dicuntur nõ absolutè, sed respectum medij seu mediocris talia dicuntur: ecce quam turpiter errauerint Antiqui.

Credimus tamen Auerroem non absolutè negasse temperamentum mediocre: sed negasse temperamentum mediocre punctuale, & indiuisibile, quod nos quoque reijcimus.

Auerroes 2. colliget cap. 1. negat, quatuor simplicia temperamenta, idest calidum solum; siccum solum, frigidum solum, & humidum solum. Reijcitur hæc

D opinio, quæ fuit etiam Antiquorum, à Galeno 1. de temperamentis c. 8. hoc modo: nonne potest stare ex Antiquorum sententia calidum cum humido, & calidum cum sicco? ergo calidum poterit stare sine humido, & sicco: patet consequentia, quia si calidum potest stare cum multa humiditate, poterit quoque stare cum mediocri: addimus nos, sed sic est, quod mediocris humiditas est æqualis, & ab æqualitate non denominatur temperamentum, ergo poterit dari humiditas sola, caliditas sola, frigiditas, & siccitas sola: colligas ergo ex Galeno 4. dari temperamenta composita, & quatuor simplicia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cia, & vnum mediocre quod absolutè temperatum dicitur.

Dubitatio non videtur, quod intemperamenta sint solum octo, quia præter temperamenta quatuor simplicia, & quatuor composita, dantur temperamēta cum materia siue affluxu, ergo non octo solum erunt intemperamenta.

Respondetur ex Galeno 9. methodi c. 14. quod morbus non debet diuidi in causas; sed in differentias: materia enim siue humorum affluxus sunt causæ efficientes intemperaturarum, vel sunt effectus intemperaturarum, & non intemperaturæ: sed quia fusè hoc erratum reiecimus 11. methodi nostræ cap. 3. ideo ad illum locum lectorem remittimus.

QVARTI CAPITIS
Particula II.

Salubre verò nunc est corpus, quod in præsenti est sanum. Est verò & hoc eo tempore quo sanum existit, bonam habens temperaturam, & commensurationem, non tamen optimam, at sibi propriam.

IN tex. superiori tradidit diffinitionē corporis salubris simpliciter: in hoc verò tex. dat definitionem corporis salubris, vt nunc: & meritò, quia salubre simpliciter opponitur salubri vt nunc: opposita enim iuxta se posita magis elucescūt.

Manardus considerans hanc definitionem salubris vt nunc inquit, totam definitionem consistere in his verbis, videlicet quod in præsenti tempore est sanum, dicitque reliqua verba sequentia declarare, quomodo dicatur salubre, quia corpus salubre vt nunc non habet veram salubritatem, quæ est ab ortu naturæ, quæque supponit eucraton temperamētum, & optimam commensurationem: duæ. n. conditiones conueniunt salubri simpliciter, quæ non conueniunt salubri nunc, prima quod habeat optimam constitu-

A tionem: secunda quod sit ab ortu naturæ, & non pro illo tempore, quo est sanū.

Manardi opinio reijcitur, quia quod in præsenti est sanum nō exprimit quidditatem corporis salubris vt nunc, temperatura enim, & commensuratio propria est illa, quæ exprimit naturam huius salubris.

Aliqui putant Galenum in hoc tex. tradere duas definitiones corporis salubris vt nunc, primamque consistere in illis verbis, quod in præsenti tempore est sanum, secūdam in his sequentibus; *est verò, & hoc eo tempore, quo sanum existit, bonam habens temperaturam, & commensurationem, non tamen optimam, sed sibi propriam*: dicuntque per illas duas definitiones declarari duo significata corporis salubris vt nunc, quorum primum est dum Galenus inquit, *quod in præsenti est sanum*: quod non solum conuenit salubri vt nūc, sed etiam corpori salubri simpliciter; Secundum significatum quod conuenit solum corpori salubri, vt nunc continetur in illis verbis, *bonam habens temperaturā, & commensurationem, non tamen optimam, sed sibi propriam.*

Hæc opinio reijcitur, quia eundem tenorem seruat Galenus, dum definit insalubre vt nunc, dicens, *insalubre vt nunc est corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat, neque obscurum est, quod & hoc ipsum, eo quo dicitur tempore ægrotans, vel malam habet temperaturam in consimilibus, vel in organicis incommensurationem, vel vtrunque*: neque ipsimet dicūt, in hac definitione esse duo significata insalubris: ergo neque in hac definitione corporis salubris nunc dicemus esse hęc duo significata, vel esse duas definitiones salubris vt nunc: quare supradicta interpretatio erit omninò falsa.

Plusquamcommentator inquit, dum Galenus definit salubre vt nunc, per illa verba, quod in præsenti est sanum, non definire salubre, sed definire particulam vt nunc: salubre verò definiri per bonam temperaturam, & commensurationem.

Quæ opinio est approbanda, quia sicuti, salubre simpliciter est aptum ad durandum, & resistendum: sic salubre vt nunc

parum

parum est aptum ad resistendum, & perseuerandum: quia eius status est valde lubricus, & hoc corpus nunc est sanum, nunc est ægrum: facile enim amittit bonam temperaturam, & commensurationem.

Præterea sicuti salubre simpliciter est benè temperatum, & commensuratum ab ortu naturæ: sic salubre vt nunc ab ortu naturæ non habet bonam temperaturam, & commensurationem, sed lubricam & ineptā resistentiæ causarum procatarcticarū.

Similiter sicuti temperatura salubris simpliciter æquè distat ab extremis; sic temperatura salubris vt nunc valdè inclinat ad alterum extremorum.

Hinc Galenus lib. de bona corporis habitudine, & lib. de constitutione artis c. 10. explicans differentiam inter salubre simpliciter, & salubre vt nunc inquit, sana corpora vel habere bonum habitum simpliciter, qui re vera prædicetur de optima constitutione, & optimam constitutionem de optima temperatura similarium, & de optima commensuratione dissimilarium: vel habere bonum habitum sanitatis secundum quid: qui habitus non æquè distat ab extremis, sed est valde inclinans, immo proximus extremis vitiosis.

1 Dubitatio ex verbis Galeni suboritur: quia Galenus lib. de bona corporis habitudine, & alibi diuidebat salubre in simpliciter, & secundum quid: In hoc loco verò diuidit salubre in simpliciter, & vt nūc: ergo Galenus videtur varius.

Respondere solet huic instantiæ hoc modo: quod illa duo verba simpliciter, & vt nunc in hoc loco sint accomodatiora, quā si dixisset simpliciter, & secundum quid: quia à Galeno illa particula vt nū c accommodatur non solum salubri, sed insalubri, & neutri, de quibus omnibus membris solum agit in hoc loco: vbi verò diuisit salubre in simpliciter, & secundum quid, non egit de omnibus membris.

Quod verò melius accommodetur particula nunc, quam secundum quid, patet: quia corpus insalubre simpliciter, & neutrum simpliciter sunt in latitudine sanitatis: insalubria verò vt nunc, quæ scilicet actu ægrotant, sunt in latitudine ægritudinis, & neutra vt nunc sunt in latitudine neutralitatis: primò enim est latitudo sanitatis, deinde sequitur latitudo neutralitatis, quæ mediat inter latitudinem sanitatis, & ægritudinis: quia post latitudinem neutralitatis statim sequitur latitudo ægritudinis: colligas igitur particulam vt nunc melius explicare, & accommodari omnibus latitudinibus, quam particula secundum quid, quæ re vera non ita facilè potest applicari latitudini neutrius, vt particula nunc.

2 Dubitatio hic oritur, an salubre vt nūc possit diu esse sanum, quod non videtur: quia particula (nunc) est temporis præsentis, & non futuri.

Plusquamcommentator censet, sanitatem corporis salubris vt nunc nec semper, nec multum esse duraturam.

Manardus censet contra Plusquamcommentatorem, quod salubre vt nunc possit perseuerare diu, & vsque ad mortem, & rectè sentit: quia sicut per salubre simpliciter semper intelligitur salubre in summa perfectione, quia diapandos significat omninò, & exactè seu perfectè tale idest secundum omnes corporis partes: salubre nunc significat contrarium, idest salubre mendosum cum exigua resistendi potentia. Hæc tamen corpora, quæ sunt salubria vt nunc, quæ inter salubria sunt infimi gradus possunt toto vitæ tempore ope medicinæ sana conseruari; & tale corpus videtur Galen. habuisse, vt ipsemet de seipso 5. de tuenda valetudine cap. 1. fatetur.

QVAEST. III.

An salubre Nunc sit à generatione tale.

IN hoc loco tractatur illa famosa quæstio an salubre nunc sit tale ab ortu natura, idest an habitus, non bonus habeat originem ab vtero, idest à semine parentum, vel ab erratis externis, quia si est ab vtero medemur vno modo: si ab erratis externis alio longè diuerso: qui hæc non distinguunt mederi minimè valent.

Moderni vt Manardus, & Saluus Sclanus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

nus dicunt, salubre nunc non esse à generatione tale.

Prima ratio talis est: quæ sunt omninò contraria non possunt in idem coincidere: sed salubre nunc, & salubre à generatione sunt omninò contraria: ergo salubre nunc non erit à generatione tale.

Secunda ratio: Galenus in definitione salubris nunc non apposuit dictionem ab ortu naturæ: ergo neque nos debemus illam apponere.

Tertia ratio: dantur aliqua corpora saluberrima, quæ non sunt talia à generatione: ergo tanto minus salubre nunc erit à generatione. Probatur antecedens: quia nonnulli infantes saluberrimi interdum nascuntur ano & meatu vrinario imperuio; qui statim ex necessitate interiret, nisi prudens chirurgus efficeret foramina: quibus factis, inde conseruantur diutissime in saluberrimo statu. Neque, vt obiter animaduertamus, permittendi sunt isti infantes obtetricibus, quæ dum vidēt anum imperuium, statim cum fuso foramen faciunt: si bona fortuna inueniant cauitatem intestini, sanant, si minus, interrimunt: cura est incidere solum cutim, & cum stillo inuenire naturalem meatum.

Ex alia parte Plusquamcommentator, & inter antiquos Hieremias, inter modernos Altimarus, & nos putamus, quod salubre nunc sit à generatione tale, sicuti est salubre simpliciter.

Prima ratio nostra talis est, quod habet sanitatem sibi propriam est à generatione tale: sed salubre nunc est huiusmodi ex Galeni tex. ergo.

Secunda ratio: quod est alicui propriū est per se: quod est per se tale est de omni, quod est de omni est in omnibus, & semper, & quod est semper est à generatione: ergo salubre nunc erit à generatione tale.

Tertia ratio quæ proponitur ab Altimaro hæc est: ex Galeno 5. de tuen. sanit. cap. 2. habetur, quod omnis sanitas imperfecta recedat ab optima ob tres causas: nempè vel quia corpus in prima generatione sibi comparauerit habitum non bonum: vel quia ob ætatis mutationem

A inciderit in statum vitiosum, vel ob causam ascititiam.

Addit Altimarus sed sic est quod salubre nunc non est tale ob mutationem ætatis: quia malum quod fit ob mutationē ætatis est commune omnib. corporibus, salubribus, insalubribus, & neutris: neq; est tale ob ascititiam causam quia corpora recedentia ab optimo statu ob causam accidentialem, & externam, vel sunt ægra, vel neutra vt nunc primi, vel secundi significati! primi sunt corpora casura,

B quæ ex omnium consensu sunt neutra nunc: Secundi vero significati sunt conualescentes: ergo sanitas imperfecta, quæ est in salubri nunc, erit aquisita in vtero, & erit à generatione.

Ad primum argumentum aduersariorum negamus salubre nunc esse contrarium salubri à generatione. Sed dicimus salubre à generatione esse contrarium insalubri à generatione.

Primo patet: quia huic propositioni: possibile est esse nō aduersatur hæc: possi-

C bile est nō esse: Sed hæc est illa qu aduersatur: impossibile est non esse: sic potest esse sanum semper siue à generatione, nō aduersatur hæc: potest esse sanum non sēper, sed ista aduersatur: non potest esse sanum: sic salubre à generatione non erit contrarium salubri nunc, sed salubre à generatione erit contrarium insalubri à generatione. Præterea si salubre nunc esset contrarium salubri à generatione: ergo salubri à generatione duo erunt contraria, nempè salubre nunc & insalubre à

D generatione: Ecce quod per eius argumētum destrueretur hoc principiū, quod vnum vni sit contrarium, quo Galenus ipsam methodum, & Aristoteles quintam essentiam adinuenit.

Ad secundam rationem dum dicebant, Galenum non apposuisse salubri nunc illam dictionem à generatione.

Primo respondemus, quia salubre nūc potest cōfundi nō neutro simpliciter, & insalubri simpliciter, quia Galenus lib. de diff. morborum tertio habet hæc verba corpora, quæ non sunt boni habitus sunt insalubria simpliciter, vel neutra simpliciter, sed sic est quod ambo sunt talia à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

generatione. Addimus quod ſalubre nūc nō eſt boni habitus. Deinde Galenus non eſt ſolitus addere quæ ſubintelliguntur: ſic dum definit neutrum ſimpliciter tertij ſignificati non dicit eſſe à generatione: tamen nemo negat eſſe à generatione.

Ad tertium reſpōdemus: ſi poſt factum foramem in ano perſeuerat corpus in vitæ curſu bene ſanum: dicimus illud quoque eſſe ſalubre à generatione, nō vt ſemper, ſed vt multum: quia in ſalubri ſemper nulli defectus contingunt.

Addimus illam potētiā, qua corpus perſeuerat ſanum toto vitæ curſu non pendere ab ani foramine ab obſtetrice facto, vel ab alio, ſed à ſaluberima temperatura in prima generatione acquiſita.

QVARTI CAPITIS

PARTICVLA III.

Ipſius verò ſalubris ſimpliciter corporis, tale quidem eſt ſemper, id quod eſt optima temperantia præditum, ac maximè eſt commenſuratum.

QVia ſuperius diuidebatur à Galeno ſalubre ſimpliciter in omninò, & vt multum: in hoc tex. vult declarare, quid ſit ſalubre ſimpliciter omnino.

In ſequenti verò declarabit quid ſit ſalubre magna ex parte, quod dicitur epitopoly.

Salubre quod dicitur omninò vel ſemper in græco codice legitur διαπαντὸς qꝫ ſignificat omninò, ſalubre igitur diapandos ſignificat ſalubre omninò tale, vel exquiſitè tale ideſt ſecundum omnes partes quod indicat optimum ſalubritatis genus: ſalubre vero epitopoly, id eſt vt multum ſignificat ſalubre, quod aliquantulum recedit à ſalubri diapandos; ita vt ſalubre vt multum, vel magna ex parte, per vni-

A cum circiter gradum diſtet à ſalubri perfectiſſimo, quod dicitur ſalubre omninò vel ſemper.

Quod verò ſecundum maiorem, & minorem perfectionem differant ſalubre ſēper, & ſalubre vt multum, patet primo ex uerbis Galeni qui definiens ſalubre ſemper definit per verba ſuperlatiua, ideſt per τὸ εὐκρατώτατόν, quod verbum ſignificat temperatiſſimum; & per συμμετρότατον, quod ſignificat commenſuratiſſimum, quamuis Leonicenus non malè ſit interpretatus optimè temperatum, & optimè

B commenſuratum: dicit Galenus τὸ εὐκρατώτατόν cum articulo τὸ quod ſignificat vltimum terminum ſalubritatis ſupra quem aſcendi non poteſt: ſic Ariſtoteles primo cæli tex. 100. vocāt Deum τό πρότον & τό ακρότατον, ideſt ita primum ſupra quem non detur alius primus. ſine articulo verò vltimum terminum nō explicamus.

C Similiter Galenus definiens ſalubre vt multum, vt infra patebit, dicit, ſalubre vt multum ab optima conſtitutione non valde deficere.

Præterea Galenus lib. ad Thraſyb. cap. 5. diuidens ſanitatem, quæ eſt in bono habitu ait, ſanitatem in bono habitu aliam eſſe in ſummè bono habitu, & aliam non in ſummè bono habitu: quare ſalubre vt ſemper, vel eſt in ſumme bono habitu, vel eſt potentia perfectiſſima ſalubritatis: ſalubre verò vt multum non erit in ſummè bono habitu, neque

D erit illa perfectiſſima ſalubritas, ab optima tamen non valdè deficiens: colligere itaque poſſumus, Galenum per epitopoly, & diapandos non intelligere temporis differntias, ſed gradus perfectionis.

Diuiditur ſalubre ſimpliciter in ſalubre ſemper & ut multum, quæ diuiſio non eſt uniuoca; quia ſalubre ſemper, & ut multum differunt ſpecie & natura inter ſe, & de his non æqua eſt prædicatio; diuiſio igitur eſt ab uno: quia ſalubre ſimpliciter per prius dicitur de ſalubri ſimpliciter ſēper, ut de perfectiori; deinde de ſalubri ut multum, quod eſt imperfectius: aſſimilatur hæc diuiſio demon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

strationi simpliciter, quę in potissimam, & propter quid diuiditur: demóstratio enim simpliciter per prius dicitur de potissima, & per posterius de propter quid tantum.

1 Dubitatio in hoc loco proponitur, an salubre simpliciter semper possit esse salubre vt nunc: Nonnulli, vt refert Plusquam commentator, dicunt, quod salubre semper sit etiam salubre nunc, hac ratione moti: quia quod se extendit ad omne tempus, se extendet etiam ad hoc tempus: inferunt, ergo salubre simpliciter semper esse etiam salubre vt nunc.

Plusquamcommentator reijcit Argumentum istorum, & inquit, quod salubre semper non potest esse salubre vt nunc, quia illud salubre nunc debet intelligi cum conditione exclusiua: ita vt sic reflectat argumentum: si salubre semper se extendet ad omne tempus, ergo non se extendet ad nunc tantum: quare salubre simpliciter semper non poterit esse salubre vt nunc, addendo illud tantum, quod re vera excludit perpetuitatem.

Manardus reijcit Plusquamcommentatorem, & parui facit argumentum propositum: quia per salubre simpliciter semper, seu per diapandos, vt diximus superius, debet intelligi salubre temperatissimum, & commensuratissimum, & nequaquam differentia temporis: similiter per salubre vt nunc intelligi debet, vt dicit Manardus, salubritas diminuta & imperfecta, sed non quod modò sit sanum, modò ægrum: immo potest esse, quod inueniatur corpus salubre vt nunc, quod tali custodia à morbis præseruetur, vt sine ægritudine vsque ad finem vitæ peruenire possit, quamuis eius vita nó possit esse admodum longæua: de his tamen corporibus Galenus lib. de tuenda valetudine protulit hanc sententiam. Si Esculapius illis præesset non peruenirent tamen ad annum sexagesimum.

2 Dubitatio hic proponitur, an corpus salubre semper quod dicitur diapandos si vulneraretur posset adhuc dici salubre simpliciter semper.

Manardus respondet corpus salubre diapandos non solum posse ægrotare; verum etiam toto vitæ suæ curriculo posse

A aliqua mala ægritudine angi, causata tamen ab externa aliqua causa violéta: quia putat hoc verbum salubre non iudicare actum sanitatis, sed solam aptitudinem & potentiam naturalem, ideò dicit quamuis semper ægrotaret non propterea suam naturam à prima generatione comparatam amittere: putat enim quod sanitas actualis non necessario requiratur in definitione corporis salubris simpliciter semper.

Quæ opinio re vera non est omninò improbanda, quia de ratione salubris est
B aptitudo & potentia, & non actus: sicuti de ratione risibilis est aptitudo, & potentia hominis ad ridendum, & non actus ridendi, actus enim est separabile accidens aptitudinis.

Non probatur omninò Manardi opinio, dum inquit, quamuis saluberrimum ob violentam aliquam causam externam toto vitæ suæ tempore ęgrotaret, non propterea naturam ab ortu & prima generatione sibi comparatam mutare: quia esset constituere salubritatem impassibilem,
C quod quidem repugnat Philosophiæ naturali; quæ nos docet corpora mixta semper esse obnoxia alterationibus, & corruptionibus: quare nos dicimus saluberrimum corpus, quamuis ab ortu naturæ tale sit, posse tamen a contrarijs externis reddi salubre vt multum, quod est inferioris gradus.

Saluus Sclanus censet, quod corpus salubre simpliciter semper sit non solum potentia sanum; verum etiam sit actu perfectissimè sanum: ita vt quando cor-
D pus ægrotat non amplius debeat vocari salubre simpliciter semper: confirmat ex Galeno libr. ad Thrasyb. capit. 8. vbi Galenus exponit salubre per actum sanitatis, quamuis in hoc loco non per actum sanitatis, sed per potentiam declarauerit salubre.

Quæ opinio non accipitur: quia re vera sanitas non necessario, & semper iungitur cum salubri corpore: quod quidem probatur ijsdé principijs, quibus vtitur Sclanus, qui censet cum Boetio, & rectè in prędicamento qualitatis, salubre indicare potentiam resistendi causis præternaturam.

Age non ne corpus saluberrimum si pa-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rum vulneretur poteſt admodum reſiſtere vulneri? non ne ſuo vigore breuiſſime poteſt de medio tollere ſolutam vnitatem? ergo ſalubre corpus ſimpliciter ſemper, quando etiam vulnerabitur dicetur? ex ipſo Sclano ſalubre ſimpliciter ſemper: quando verò inquit cum Galeno libro ad Thraſyb. ſalubre indicare etiam actum ſanitatis, nos hoc non negamus, ſed dicimus hoc ſalubre dupliciter cōſiderari, vel vt habet reſpectum ad fruendam ſanitatem; vel vt eſt aptitudo: vel dicimus conſiderari ſalubre, vel quo ad actum primum, vel ſecundum: quo ſuppoſito dicimus, Galenum lib. ad Traſyb. cap. 7. quando expoſuit ſalubre per actum ſanitatis, & non per potentiam, conſideraſſe ſalubre quo ad actum primum, qui ſolus eſſentiam ſalubris declarat.

A

Quod verò poſſit exponi ſalubre per potentiam, ipſe Sclanus fatetur: quare ſi Galenus expoſuit per actum tantum, per Sclanum coacti dicemus vel Galenum fuiſſe diminutum, vel non conſideraſſe in illo loco ſalubre quo ad actum primum: eadem diſtinctione tolluntur aliæ inſtantiæ, quibus probat ex Galeno ſalubre dicere actum.

B

Demum quod ſalubre diapandos actu ægrotet, & adhuc ſit ſalubre, patet exēplo potentiarū naturalium omnium: ſic enim dicimus riſibile hominem eſſe non ſolum quando ridet; verum etiam quando plorat: idem dicimus de ſalubri quando ægrotat, niſi amiſſa ſit reſiſtendi potentia.

C

Nos verò in hac re amplectimur Manardi opinionē, quod ſalubre ſimpliciter ſemper dicat potentiam, & non actū: non tamen illi concedimus, corpus, quod toto vitæ curſu occaſione externæ noxæ ægrotat, dici poſſe ſalubre ſimpliciter; quia credimus in tantū ſalubre ſuam naturam cōſeruare, in quantū cōſeruat potentiam, quæ reſiſtit cauſis morboſis: quando verò ægrotat ægritudine ita inſigni, vt amittat potentiā reſiſtendi; tūc dicimus eſſe amiſſā naturā ſaluberrimi corporis, eſſeq; acquiſitā naturā imperfectiorē, qualis cōuenire poteſt ſalubri ſimpliciter vt multū, vel alijs corporibus peioris conditionis.

D

Eſt enim aſſertio ridicula, quod ſalubre ſimpliciter ſemper vocetur ſaluberrimū poſt maxima vulnera ei inflicta, & poſt innumeras ægritudines cauſatas à violentia extrinſeca, poſt luen gallicam, quæ potuerint omnia viſcera ita debellare, vt ille miſer careat virtute digerendi cibum tenuē, vel ſi ſemel in hebdomada exerceat coitum, vix poſſit reſarciri.

Hinc Galenus ſecūdo de ſanitate tuenda ſeptimo, inquit, malos mores naturam peroptimam corrumpere: quomodo igitur ſalubre diapandos erit tale vſque ad mortem, vt dicit Manardus?

Inſuper cap. 5. ſexti libri citati ait Galenus, aliquos aſſiduè ægrotare nō ob proprium corporis ſtatum, ſed ob peſſimam victus rationem. Ariſtoteles verò in prædicamento qualitatis docet, ſalubre dicere potentiam non faciliter patiendi à cauſis externis: ponamus igitur, quod hoc ſalubre vulneretur, vel diutiſſimè locum cænoſum inhabitet, ſine dubio amittet exactam ſalubritatem, & potentiam reſiſtendi, & tandem cedet externis cauſis: quia hæc potentia reſiſtendi non eſt infinita, ſed poteſt diminui, & tādem deſtrui, ſed antequam deſtruatur tranſit per gradus: quia dum incipit potentia iſtius corporis diminui, corpus prius fit ſalubre epitopoly, & ab hoc gradu trāſit ad ſalubre vt nunc, niſi tamē aliqua cauſa extrinſeca valida derepentè opprimat, & ſumma cum violentia deſtruat eius vires: quia tunc natura ordinatè non procedit.

3 Dubitatio oritur ex hoc tex. an corpus ſalubre ſimpliciter ſemper ſit illud quod eſt in medio punctuali ſine latitudine, quod dicitur temperamentum æquale ad pondus: vel potius per ſalubre ſimpliciter ſemper intelligatur medium illud temperatiſſimum, quod habet latitudinem, & quod ad ſenſum apparet.

Argenterius putat, hoc ſalubre ſimpliciter ſemper eſſe illud punctuale ſine latitudine, quod dicitur æquale ad pondus.

Decipitur Argenterius: quia ſatis eſt, vt corpus ſimpliciter ſalubre ſemper ſit tale quo ad ſenſum, & iudicium Artificis, & quamuis à puncto medio recedat, dum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

modo nec sensus, nec ratio illud animaduertit, dicimus adhuc vocandum esse salubre simpliciter semper: qui autem hoc negat, debet ex necessitate admittere dogma perpetuæ passionis, quod est incognoscibile, & quod ad medicum, qui est sensatus artifex, non pertinet.

Præterea Galenus 1. de sanitate tuenda cap. 5. ait, si quæremus corporis exquisitissimi temperamenti conseruationẽ, irrita esset nostra tractatio: quia vel non reperitur, vel est tale, vt ictu oculi tantum perduret.

Postremo Galenus in hoc lib. tractat de signis corporis simpliciter salubris semper, & de causis illud cõseruantibus: ergo per exquisitè salubre non intelligt punctuale, sed medium temperamentum habens latitudinem cognoscibilem: quare Argenterius excusari non potest.

QVARTI CAPITIS

Particula IV.

Vt multum autem quod à constitutione optima non valdè admodum deficit.

IN particula superiori tradidit definitionem salubris simpliciter semper; in hac par. definit salubre simpliciter vt multum.

Primus gradus peroptimæ salubritatis est corpus simpliciter salubre semper, & hæc corporis salubritas non est in puncto, vt probauimus contra Argenterium, sed habet latitudinem: Secũdus gradus optimæ salubritatis conuenit corpori salubri vt multum.

1 Dubitatio statim oritur, quia non videtur quod salubre simpliciter vt multũ distinguatur à salubri sẽper, quia salubre vt multum non cognoscitur per sensum, an recedat à salubri semper: quod verò ille recessus salubris multum à salubri semper non dignoscatur per sensum, nos docet Galenus cap. 8. par. 5. vbi habet hæc verba: *sensu nõ cõprehenditur, quæ ab optima*

A *constitutione breue aliquid deficiunt*: medicus qui est sensatus Artifex non debet admittere differentias, quæ per insensibilia inter se differunt, nisi vellet etiam dogma perpetuæ passionis admittere.

Respondet Galenus dubitationi, quod per rationem desumptam à sensu ipso digno scimus differentiam inter semper, & salubre vt multũ, habet enim cap. 8. par. 5. hæc ferè verba: salubre semper, & vt multum distinguuntur per maiorem, & minorem resistentiam factam illis causis,
B quę pariunt ęgritudines: salubre igitur semper quã maximè resistit; salubre vero vt multum aliquantulum minus resistit.

2 Dubitatio quoque oritur: quia Galenus inquit loco citato per sensum non distingui salubre semper à salubri vt multum, quod videtur reluctari experientiæ: quia per sensum dignoscimus dum fit maior, vel minor resistentia, ergo male Galenus.

Respondemus per sensum nos nõ posse dignoscere, an vnum corpus magis, quam
C alterum resistat: sed per rationem, & discursum: exempli causa corpus salubre vt multũ post coitus vsum labitur in febrẽ; corpus vero salubre vt nunc post vsum coitus non tamen febricitat: non valet, ergo magis resistit salubre vt nunc, quam salubre vt multum: potest enim contingere, quod in salubri vt multum præcesserint errata in omnibus rebus non naturalibus, adeo sæua, vt hoc corporis genus peiorem subierit conditionem, quam salubre nunc: quare non per sensum comprehendemus corporum salubrium dif-
D ferentias; sed per rationem, & discursum, seu examen quod faciemus in hoc lib. de internis viscerum dispositionibus inditis à causis non naturalibus.

Addimus ex Gal. cap. 8. huius libri corpus salubre semper distingui à salubre vt multũ per operationes: per operationes intelligit resistẽtiam omnium actionum animalium, vitalium, & naturalium omnium partium.

Operationes nostræ sunt 22. videlicet generatrix, nutrix, auctrix; quatuor naturales, concupiscibilis, irascibilis; Quinque sensus, motus, sensus communis, imaginatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ginatio, memoria, intellectus agens, intellectus possibilis, voluntas, & electio: igitur omnes istæ operationes si sint validæ corpus est saluberrimum: dicimus omnes operationes comprehendendo naturales particulares singularum partium: quia interdum iuuenes, qui videntur robustissimi ob aliquod erratum incident in malignas febres & moriuntur: Causa est, quia aliqua particula robore destituta in gangrænam facessit, sicut euenit iuueni cuidam, qui videbatur robustissimus, qui derepente in malignam & lethalem febrem incidit: cadauere cuius aperto inuenta est gangræna in vesica fellea. Ante obitum nemo poterat præuidere, licet multo ante quoddam icteritiæ vestigium in eius facie appareret.

3 Dubitatio ex verbis Galeni oritur; quia dum dicit, salubre vt multum non valdè admodum deficere ab optima constitutione videtur sentire, quod idem sit optima constitutio, & salubritas simpliciter semper: hoc patet, quia loquēs in hoc libro de signis corporis salubris simpliciter semper tradit signa optimæ constitutionis; similiter loquens in tertia parte huius libri de causis docet, quomodo corpus salubre, quod dicitur semper, cōserue tur, quod est corpus optimè constitutū; ergo corpus salubre semper, & corpus bene constitutum; vnum, & idem sunt. Ex altera parte superius conclusum est, aliquod corpus ægrotare posse, & simul esse salubre semper, vel bene constitutū: quomodo igitur optima constitutio erit de ratione sanitatis, & mala cōstitutio de ratione morbi?

Responderi potest huic difficultati, quod temperamentum seu constitutio duplex sit, altera originalis, quæ à prima generatione est implātata, quæ à Galeno, & Hipp dicitur totum esse rei. altera verò constitutio est aduentitia seu acquisibilis ab vsu sex rerum non naturalium.

De originali, & implantata tēperatura loquens Gal. 1. de V. P. c. 9. ait esse partis substātiam, dicitque quod nihil aliud sit carnis esse, quam temperamentum carnis; esse ossis, quam eius temperamentū: 1. method. cap. 6. inquit vnam partem in

A tantum differre ab alia, in quantum temperamentum vnius differt à temperamento alterius, & 3. de temperamentis cap. 4. ait temperamentum esse idem cum tota substantia, & natura; naturamque ex Galen 1. aphorismorum com. 15. idem esse cum calido innato.

Temperamentum verò seu cōstitutionem aduentitiam esse qualitatem prædominantem, quæ alteratur ab extrinsecis.

Similiter ait commensurationem partiū, quatenus est cōstitutio, duplicem esse,

B originalem scilicet, & aduentitiam: originalem longè difficilius mutari, quam aduentitiam.

Hinc rectè Fernelius inquit, mutari temperamētum ab extrinsecis causis quo ad partes sanguineas, & carnosas, in quas aduentitium temperamentum facilè introducitur, non tamen quo ad seminales, & spermaticas, in quibus fundatur substantia calidi innati, & originalis constitutio.

Posita hac distinctione concedimus,

C corpus salubre simpliciter semper idem esse cum optima constitutione; dum verò dictum est, quod corpus possit esse salubre semper vel optimè constitutum & simul morbo conflictari.

Respondemus esse intelligendum de constitutione primigenia, quæ ex semine, & menstruo facta sit, quæque difficillimè mutari possit, quæ demum potest esse bona, & simul affici illo morborum genere, quod introducitur in partes carnosas, & sanguineas ab aliquo errore commisso in sex rebus non naturalibus.

D 4 Dubitatio ex dictis oritur, quia si dabitur originale temperamentum, vel constitutio originalis perdurans ad mortem vsque: dabitur quoque corpus salubre simpliciter cum perpetua ægritudine, quod poterit vocari salubre semper: erit igitur vera opinio Manardi à nobis reiecta, quod salubre simpliciter semper, quamuis ad mortem vsque perseueret in ægritudine, dici possit salubre semper.

Respondemus, constitutionem corporis salubris duplicem esse, aliam originalem, quæ dicitur à Galeno substantia, & totum esse rei, forma, & natura ipsa, quæ

prædicatur de corpore salubri in primo modo dicendi per se, in quo collocantur prædicata, quæ sunt actus ipsi substantiales, & non aptitudines siue potentiæ. A

Aliam esse constitutionem corporis salubris semper, quę non est actus & forma, sed potentia, quæ de corpore prædicatur in secundo modo dicendi per se, quæque est qualitas, & suscipit magis & minus.

Hac posita distinctione, fatemur originalem constitutionem perseuerare posse cum ægritudine ad mortem vsque, quia est ipsa rei forma: salubritatem verò, quæ dicit potentiam resistendi, vt ex Aristotele, & Galeno probauimus, in tantum dicimus, perseuerare posse cũ ægritudine, in quantũ eius resistendi potentia conseruatur: quæ dum amittitur, dicimus, salubritatẽ amitti: cõstitutionem verò illam primigeniam, quæ dicit actum & formam, & non potentiam, quæque est in prædicamento substantiæ, & non qualitatis, dicimus nunquam amitti, nisi animalia decedant è viuis. B

Hinc dicimus, errasse Manardum, qui statuit simpliciter salubre, quod est tale à prima generatione, sumptum pro potentia perseuerare posse cum ægritudine vsque ad interitum: hoc enim est omninò falsum, quia non potentiæ, sed formæ, & substantiæ calidi innati in partibus spermaticis à primo ortu complantati conuenit, vt nõ suscipiat magis & minus; possitque æquè esse talis cum ægritudine, ac sanitate. C

5 Dubitatio alia consurgit, quia si partes spermaticæ, quo ad calidi natiui substantiam non redderẽtur intemperatæ, sequeretur, quod febris non esset intemperies omnium solidarum partium. D

Respõdetur febrem addere ascititiam alterationem partibus solidioribus, non mutare tamen naturam, & cõstitutionem primigeniã: signum quod originale temperamentum non mutetur est, quia febre abolita, tunc idem temperamentum originale iterum ad pristinũ statũ reuertitur: sicuti reuertitur aqua calida à suo interno principio ad pristinã frigiditatem. Hinc vsus sex rerũ non naturalium, qui nõ destruit viuens, potest mutare naturã.

Hinc consuetudo, quãuis vetusta, & antiqua non habet tantam vim, vt naturæ cõuersionem efficiat: Hinc Galenus lib. de assuetudine cap. 2. dicit, quæ lõga consuetudine comparantur, vim ferè proprietatis naturalis contrahere: dicit ferè; contrahere, & non absolutè.

Similiter Aristoteles lib. de memoria & remin. cap. 3. inquit, consuetudinem esse tanquam naturam: ecce quod non dicit; esse naturam: similiter 2. ethicorũ in principio dicit; affectus esse duum generũ, aliquos naturales, qui eduntur κατ' ἀνάγκην, ideſt secundum necessitatem, veluti dum lapis descendit deorsum; ibi enim dicit Aristoteles, si millies proijceres lapidem sursum, non assuesceret huic motioni: alios verò esse affectus per consuetudinem, qui remouentur: ecce quod naturales ad mortem vsque perseuerant: lapis enim donec est lapis semper deorsum tendet: sic dicimus de originali temperamento, seu originali constitutione sumpta pro actu primo perseuerare talem vsque ad mortem.

QVARTI CAPITIS

Particula I.

Tex. 16. *Insalubre verò simpliciter est corpus quod ab ipso naturæ ortu, vel in consimilibus partibus malam habet temperaturam, vel in organicis incommensurationem, vel vtrunque vitium.*

TRadidit Galenus superius definitiones corporum salubriũ vt semper, vt nunc, & vt multũ. In hoc capite dat definitiones corporum insalubrium, quæ corpora tria quoque sũt, scilicet corpus insalubre simpliciter sẽper, insalubre vt nunc, & insalubre simpliciter vt multũ: sũt tria, quia oppositorum oppositæ tot sunt differentiæ: verum quia insalubre simpliciter est vt genus insalubris semper, & vt multum dat quatuor definitiones.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Diuidit corpus inſalubre in triplicē differentiam: aliud dicit eſſe quod ab ipſo ortu naturæ malam habet ſimilarium partium temperaturam: aliud non malam temperaturam, ſed organicarum partium malā commenſurationem: aliud verò inſalubre, quod eſt omnium inſalubrium peſſimum, dicit, eſſe illud quod & malam temperaturam in ſimilaribus, & malam conformationem in organicis acquiſiuit.

Galenus cenſet inſalubritatem cōſiſtere in ſimilaribus intēperatis, & in diſſimilaribus incommēſuratis, vel in vtriſque vitiatis: reprehenditque lib. de tremore & palpitatione cap. 6. Aſclepiadē, qui putabat, intemperātias in meatuum magnitudinibus conſiſtere, neque admittebat, febres eſſe intemperantias, dicebat enim eſſe incommenſurationes.

Statuamus igitur cum Galeno octo eſſe intemperantias, quatuor ſimplices ſcilicet calidam, frigidam, humidam ſiccam, & quatuor compoſitas calidam ſiccam, calidam humidam, frigidam humidam, & frigidam ſiccam: & vnicam eſſe temperaturam exactè æqualem, quæ tamen eſt cum aliqua latitudine: quia illa quæ conſiſtit in puncto non datur, & quando ictu oculi daretur, non pertineret ad medicum, qui ſenſibilia & non inſenſibilia contemplatur: Nouem igitur erunt complexiones, octo erunt intemperatæ, & vnica temperata, quæ reſpectu extremorum eſt in medio.

Hinc errant nonnulli, dum pręter octo intēperaturas diuidūt adhuc in alias vt in intemperiem bilioſam, pituitoſam, & melācholicam, quod eſt vitium à Galeno exploſum nono methodi capite 14. vbi dicit morbos nō eſſe diuidendos in cauſas: cauſæ enim à morbis genere differunt; nec tranſitus de genere in genus conceditur: humores verò genere differunt ab effectibus ſimilarium, vel diſſimilariū: hæc ſunt verba Galeni loco citato, *affectus verò haud quaquam deduci eſt aptus in cauſas, ſed in differentias*: nam aut in ſimilaribus conſiſtit partibus, aut in organicis.

Præterea Galenus primo de locis affectis 2. tranſitum hunc à cauſa ad affectum reprehendens vocat ſoritem, qui modus procedendi eſt vitioſus: eius vitium notatur ab Ariſtotele ſecundo poſt tex. 19. vbi docet, quod quid-eſt non poſſe inueniri, niſi facta diuiſione in eodem genere: quare vaniſſimè procedunt, qui diuidunt intemperaturas in bilioſam, melācholicam, & pituitoſam: Dicendum igitur cum Galeno octo eſſe intemperaturas, & quamlibet illarum recedere à temperato per primum gradum, vel ſecundum, vel tertium, vel quartum: ſic enim placuit medicis ſenſatis diuidere, & deinde quemlibet gradum in tres manſiones, ita vt omnes manſiones octo intēperaturarum ſecundum quatuor gradus conſideratæ perueniant ad ſex ſupra nonaginta.

Hinc errat Auerroes, qui ſecundo colliget capite primo, poſuit quatuor ſolum temperamenta compoſita: negauitque ſimplicia, & temperamentum mediocre: Hæc opinio, quia fuit nonnullorum antiquorum ab ipſomet Galeno reijcitur primo de temperamentis capite tertio, & in eodem libro reijcit quoque opinionem quorundam credentium duo ſolum dari temperamenta compoſita, ſcilicet calidum & ſiccum, & frigidum & humidum: negabantque calidum & humidum, & frigidum ſiccum: quas opiniones nos ſuperius reiecimus.

1 Dubitatio oritur, quia Galenus ait inſalubria ſimpliciter ab ortu naturæ habere malas temperaturas, & incommēſurationes: eſſe tamen in latitudine ſanitatis; quod quidem non videtur verum, quia corpora, quæ habent malas temperaturas, & incommenſurationes neceſſario dicuntur ægrotantia.

Reſpondetur malā temperaturam, & incommenſurationem ſumi dupliciter, vel vt lædens operationes, vel non lædens: dicimus, quod mala temperatura, & incommenſuratio ſint ægritudines ſolum quando lædunt operationes, ſi verò non lædant, quantumuis malæ ſint temperaturæ, & incommenſurationes, dicimus non eſſe ægritudines.

Ex Galeno libro primo de temperamentis dictum eſt, vnam eſſe bonam temperaturam, quæ eſt in medio, alias verò

octo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

octo esse malas: quis est ille, qui habet bonam temperaturam, quæ est in medio, vel bonam commensurationem, quæ est modiocris, & est regula cæterarũ? Hinc Galenus 2. de temperamentis cap.4.& 7. methodi cap.11. dicit, aliam esse intemperiem corporum sanorum, aliam ægrorũ.

Hinc quoque Galenus putat, incommensurationes varias dari, quæ sanis corporibus conueniunt. Quatuor exempla habentur in hoc libro de mala commensuratione sanorum.

Primum exẽplũ est de magno capite.

Aliud quorundam, quorum porus felleus non ad ieiunum, sed ad vẽtriculum perueniebat, vndè sæpissimè vomitu bilioso tentabantur.

Alud quoque proponit exemplum illorum quorum venæ hepatis erant adeò angustæ, vt leui errore commisso in obstructionem incidebant.

Tandem à Galeno affertur adhuc aliud quorundam hominum adhuc perseuerãtium in latitudine sanitatis, qui habebãt ventriculum paruum rotundum, & septo transuerso incumbentem.

Ecce quod dantur malæ commensurationes, quæ tamen, cum sensibiliter operationes non lædant non efficiunt corpora insalubria nunc, sed conseruantur in latitudine sanitatis.

2 Dubitatio occurrit in verbis Galeni, quia cum hæc tria sint morborũ genera: intemperies, mala cõpositio, & soluta vnitas, videtur Galenus diminutus, dum in declaratione insalubris simpliciter solum faciat mentionem de mala temperatura, de incommensuratione, & de soluta vnitate ne verbum quidem.

Respondent aliqui, Galenum, dum inquit, *vel habet vtrunque vitium*, intelligere solutam vnitatem, quia intemperies est vitium similarium, incommensuratio dissimilarium, soluta vnitas est vtrorumque. Quæ responsio est vanissima, quia per vtrumque vitium intelligit malam temperaturam & incommẽsurationem, sicuti ex verbis calrissimè colligitur, & non solutam vnitatem.

Responsio vera est, quod soluta vnitas non possit reperiri in latitudine sanitatis, sicuti reperitur intemperies, & incõmensuratio. Præterea insalubre ab ortu naturæ potest constitui cum tali incommensuratione, & mala temperatura, quæ sit in latitudine sanitatis, sed non potest corpus cõstitui cum soluta vnitate, quod sit ĩ latitudine sanitatis: immo esto quod corpus aliquam solutam vnitatem pateretur à prima generatione (quod vix conceditur) dicimus quod tunc esset in latitudine ægritudinis, & nequaquam in latitudine sanitatis.

3 Dubitatio ex dictis consurgit, quia dictum est, solutam vnitatem esse extra latitudinem sanitatis, & hac de causa Galenum declarando insalubre proposuisse malam temperaturam, & incommensurationem, nihilque dixisse de soluta vnitate: attamen contrarium dicere videtur capite 88. particula 6. vbi reprehendit nonnullos, qui putabant solutionem continuitatis nõ posse reperiri in sanitatis latitudine: ideò Galenus ait ad faciendã ægritudinem requiri sensibilem læsionem operationis, quæ sanitatem separat ab ægritudine: Medicus enim est artifex, cuius principia, & passiones sunt sensata: ideo sẽsibili læsione separat sanũ ab ægro.

Respondet Sclanus solutionem continui in prima generatione seu in prima constitutione non esse effatu dignam: addit, hanc solutionem continui prodire ab intemperie, vel à mala compositione, ideò Galenum continui solutionem omisisse: Sed hæc responsio nõ tollit dubium: quinimo aliud nouum parit: quia si Galenus omisisset solutionem continui, quoniam hæc solet prodire ab intemperie, vel à mala compositione: ergo poterat omittere in definitione insalubris simpliciter in commensurationem, quia hæc similiter potest prodire à similarium intemperie.

Dicimus nos Galenum nobis non refragari, quia cap.88. loquitur de soluta vnitate, tamquam de morbo extrinsecus illato: in hoc loco verò de insalubri simpliciter ab ortu naturæ sic constituto, in quo statu nulla sequitur soluta vnitas: quando vero ob humores feruidos atque ignitos in prima generatione vnitas

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſolueretur, dicimus quod vel fætus periret, vel ſi ad hanc vitam perueniret, non poſſet dici inſalubre ſimpliciter ab ortu naturæ, ſed inſalubre vt nunc, quod ex Galeno dicit actualem ægritudinem.

Quæritur in hoc loco à Pluſquamcommentatore, quodnam ſit genus in hac definitione corporis inſalubris ſimpliciter: dicitque loco generis eſſe aggregatum ex intemperato, & incommenſurato.

Sclanus cenſet loco generis eſſe corpus: cætera autem verba eſſe loco differentiæ.

Vterque videtur errare: Pluſquamcōmentator, quia conſtituit genus definitionis eſſe aggregatum, quod eſt tota definitio: verba enim aggregata nō debent eſſe genera, ſed potius differentię, quia cū ſæpè ſint ignotæ plurimis verbis deſcribuntur.

Sclanus, quia non corpus eſt genus ſanitatis, vel ægritudinis, ſed qualitas: Hinc ſalubre dicit potentiam: inſalubre verò impotentiam, quæ pertinent ad prædicamentum qualitatis: quando Galenus dicit, *inſalubre ſimpliciter corpus*: dicimus quod loquatur de potentia, quæ ex Ariſtotele parum reſiſtit, quæ eſt genus omnium inſalubrium: potentiam verò quæ multum reſiſtit conuenire corpori ſalubri: hæ potentiæ ſuſcipiunt magis & minus: & habent contrarium: corpus verò vel ſit de prædicamento ſubſtantiæ, vel quantitati: non habet contrarium poſitiuum, nec ſuſcipit magis, & minus: vtinam corpus eſſet genus ſalubris: nos nunquam ægrotaremus, & ob hanc rationem eſſemus, ęterni: quia quātitas nō eſt capax alterationis: quare genus ſalubris, & inſalubris non eſt corpus, vt ait Sclanus, ſed qualitas: genus vero proximus eſt potentia, quæ ſi multum reſiſtat, eius corpus eſt ſalubre, ſi mediocriter eſt neutrum, ſi parum eſt inſalubre.

Hinc Ariſtoteles in prædicamento qualitatis definit ſalubre, & inſalubre, quod habet potentiam naturalem non facilè patiendi: inſalubre quod habet impotentiam nihil patiendi.

In hoc loco Pluſquamcommentator quærit, quomodo ſalubre, & inſalubre ſint cōtraria, ſi ſint in diuerſis generibus:

A omnia enim contraria ſub vnico genere collocantur: Reſpondet quod ſalubre, & inſalubre opponuntur inter ſe, vt liberalitas & auaritia, quæ ſunt ſub diuerſis generibus; auaritia enim ſub vitio, & liberalitas ſub virtute: ſupponitque non eſſe inconueniens, quod quæ ſunt in diuerſis generibus poſſint ſibi aduerſari.

Pluſquamcōmentator errat, quia non dantur oppoſita, vel contraria, quæ non collocentur ſub vno genere; quia in quolibet genere duo ſunt contraria, vt dicit

B Ariſtoteles 1. phyſ. & 1. de generatione tex. 51. ſimiliter Galenus primo methodi capite 7. docet, in vnico genere eſſe duo contraria.

Id probatur quoque experientia: quia in ſaporum genere dulce aduerſatur amaro, & in generatione primarum qualitatum actiuarum frigidum aduerſatur calido: neque inuenietur aliud contrariū, quod per ſe reluctetur calido, niſi fri-

C gidum: immo Galenus hoc principio motus probat 9. methodi capite 12. & ſecundo methodi capite 13. vnum indicare vnum, & non plura; quia vni contrario vnicum ſolum aduerſatur, & non plura: neque ſub ſuo genere, neque ſub alio inuenietur aliud, quod illi aduerſetur.

Inſuper ex altiori philoſophia idem colligimus: Ariſtoteles enim 10. metaphy. tex. 13. declarans naturam contrarietatis ait, cōtrarietatem eſſe maximam differentiam eorum, quæ ſunt ſub eodem genere.

Temiſtius exprimens eundem Ariſto-

D telis conceptum primo phyſicor. 47. dicit contraria ſunt, quę eiuſdem generis extremas margines obtinent.

Diuus Thomas in meteorologicis clarius de hac re loquens inquit, contraria eſſe duas formas maximè diſtantes in eodem genere, vt calidum & frigidum in genere primarum qualitatum: quare, cum in vnico genere ſint tantum duo extrema, in quolibet genere erunt duo oppoſita contraria, & non plura.

Pręterea Ariſtoteles 8. phy. tex. 64. docet, contraria ſe mutuò corrumpere & impedire, vt motus qui eſt ſurſum deſtruit motum, qui eſt deorſum; motus tamen

men

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

men in latus non impedit motum, qui est sursum.

Colligimus ergo, quod omnia quæ sunt in alijs generibus sint in latus, & non in longũ; propterea contraria vnius generis non aduersari contrarijs alterius.

Demum Aristotel. 10. metaphy. tex. 14. probat, quod vni vnum tantum sit contrarium. Decipitur igitur Plusquamcommentator, dum inquit, contrarium vnius generis refragari posse cõtrario alterius.

4 Dubitatio exurgit, quia non videtur, quod omninò erret Plusquamcommentator: quia Arist. in postprædicamentis cap. de oppositis docet, dari nonnulla contraria, quæ sibi aduersantur, & quæ sunt in diuerso genere: datque exemplum de virtute & vitio dicens, vitium esse vnum genus, virtutem aliud: tamen vitium aduersatur virtuti.

Similiter liberalitas est sub genere virtutis, auaritia sub genere vitij; tamen liberalitas aduersatur auaritię: ecce inquit, quod contraria diuersorum generum sibi aduersantur.

Respondemus huic dubio, auaritiam, & liberalitatem, & omnes virtutes, & omnia vitia esse in vno genere subalterno, idest in habitu & dispositione; quare aliud est considerare morum genera, & aliud est cõsiderare genera proxima, de quibus loquimur, quæque collocantur in prædicamentis.

Hinc Aristoteles in moralibus dixit hominem sapientem ab ignaro differre genere: nihilominus homo ignarus & homo sapiens realiter nec genere, nec specie inter se differunt.

Similiter philosophus videns, extrema non differre genere à medio, dixit lib. 10. metaphy. tex. 22. media, & extrema esse eiusdem generis: quare dicendum est, auaritiam, & prodigalitatem, quæ sunt extrema vitiosa non differre genere à virtute, quæ est in medio.

Similiter salubre & insalubre non differre genere, sed esse duas extremas differentias contrarias collocandas sub vno genere proximo, quale est potentia, quæ est qualitatis species.

5 Dubitatio exurgit, quia non videtur,

A quod salubre, & insalubre sint sub vno genere: quia salubre est in genere potentiæ: insalubre verò in genere impotentiæ: & sic salubre & insalubre non erunt duo contraria, quia quæ sunt in diuerso genere non possunt esse contraria. Præterea Aristoteles in antepraedicamentis dicit, diuersorum generum non sunt eædem species, & differentiæ; si igitur differentiæ vnius non sunt eædem cum differentijs alterius generis: ergo salubre, & insalubre non erunt contraria.

B Respondetur, quod insalubre non est in genere impotentiæ, sed in genere potentiæ; dicitur enim insalubre, quia habet potentiam, sed diminutam resistendi: quod hoc verum sit patet, quia si insalubre non haberet potentiam aliquam, non esset in latitudine sanitatis, sicuti probatum est superius: quod verò habeat potentiam aliquam patet, quia corpus insalubre digerit, excernit excrementa, vt faciunt omnes sani, editq; omnia officia, quamuis diminutè.

C Notandum tamen, quod colligitur hic ex Gal. insalubre corpus esse trium generum: primum esse insalubre ob intemperiem similarium, & ob incommensurationem dissimilarium, & hoc salubre dici insalubre simpliciter semper.

Secundum insalubre est quod habet vitium in similaribus tantum, & non in dissimilaribus, & hoc potest dici insalubre vt multum: tertiũ est insalubre in organicis, & non in similaribus, hocque similiter potest dici insalubre vt multum.

D Simili modo partitur salubre simpliciter vel per bonas temperaturas, vel commensurationes: contrariorum enim eadem est disciplina.

Haly in hoc loco decipitur dicens, corpus insalubre in hoc cap. à Galeno definitum non esse idem cum illo proposito in definitione medicinæ, ait enim in definitione medicinæ per insalubre Galenum intelligere corpus actu ægrum; in hoc tex. verò per insalubre intelligere potentiam, idest corpus quod ob imbecillitatem acquisitam ab ortu naturæ facilè possit ægrotare: Et quod est risu dignum, addit, Galenum, dum definitionem medici-

dicinę tradidit, non cognouisse tale corpus insalubre, quod dicit potentiam ad ægritudinem sine actuali ægritudine: sed scribendo de hac re in eius cognitionem peruenisse.

Quæ opinio est falsa, & indigna Expositore: est falsa, quia de hoc corpore insalubri, quod non actu ægrotet Gal. non semel superius in lib. ad Thrasyb. & alibi habuit sermonem: est indigna quia Galenus, qui in omnibus est exactissimus, si in scribendo de hac re solũ in hoc loco animaduertisset, in definitione medicinæ tradita non esset comprehensum hoc corpus insalubre actu sanum, potuisset hæc pauca, quæ scripta sunt vsque ad hunc textum delere, & iterum melius ea describere: concludamus igitur oportet, Galenum per insalubre simpliciter ab ortu naturæ non intellexisse corpora, quæ actu ægrotant, sed quæ sunt sana sanitate imperfectissima, & quæ diu non possunt perseuerare: quia potentia resistendi externis causis est perexigua.

QVINTI CAPITI
Particula II.

Insalubre verò nunc est corpus quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat, neque obscurum est, quod & hoc ipsum, eo quo dicitur tempore ægrotans, vel in consimilibus malam habet temperaturam, vel in instrumentarijs incommensurationem, vel vtrumque.

DEfinito in par. superiori corpore insalubri simpliciter: in hac definit insalubre vt nunc: & meritò, quia insalubre simpliciter, & vt nunc sunt ferè opposita, & opposita inuicem debent dignosci: verum quia variæ sunt sententiæ in declaratione istius insalubris vt nunc, aliquas proponemus, antequam sententiam nostram in medium afferamus.

Gentilis & Plusquam commẽtator, qui ob deprauatam tex. cõuersionem non potuerunt Galeni arcana penetrare, putabant, per insalubre corpus Galenum intelligere corpus ægrum; ideò dixerunt, illas ægritudines, quæ non sunt ab ortu naturæ, non esse vocandas ægritudines simpliciter; sed solum secundũ quid, & vt nunc, illasque vocandas esse inclinationes ad ægritudines: censebantque, hecticam febrem, & omnes grauissimas ægritudines, quæ quotidie de nouo fiunt, non posse vocari ægritudines simpliciter, quia dicebãt, à Galeno ægrum corpus simpliciter illud vocari, quod est tale ab ortu naturæ.

Insuper ex vno errore in alios maiores illapsi sunt; putarunt enim claudos, & cæcos à natiuitate non esse actu ægros, quia non sunt vt nunc, sed ab ortu naturæ.

Horum errorum radix fuit, quia in textibus antiquis loco insalubris legebatur ægrum.

Quod verò apud Galenum dentur ęgritudines actu tales, quæ sint quoque ab ortu naturæ, legamus librum de differentijs morborum capite 7. & 9. vbi a Galeno malæ constitutiones ab ortu naturę lædentes sensibiliter aliquam operationem vocantur actuales ægritudines: cum igitur isti Auctores toto cælo à principijs Galeni recedant, eos omittemus.

Manardus putat, salubre, & insalubre non dicere actum: sed potentiam naturalem, quæ perseuerat vsque ad mortem: censetque omnia corpora salubria, insalubria, & neutra, quando ægrotant esse insalubria nunc: additque Particulam nunc additam insalubri simpliciter augere malitiam, additam verò salubri diminuere perfectionem: additam denique corpori neutri, quod est exactè medium, illud pellere extra latitudinem sanitatis: Putat igitur nunc minuere potentiam resistendi.

Opinio Manardi non videtur omninò vera: quia non potest admitti, quod nunc additum insalubri augeat malitiam, vel additum salubri diminuat perfectionem: quia dum insalubre simpliciter ægrotat dicitur insalubre vt nunc: habet enim pręter insalubritatem acquisitam ab ortu naturæ aliam nouam insalubritatem, quæ differt ab insalubritate simpliciter toto genere; quia salubritas, vel insalubritas ab

ortu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ortu naturæ est totum esse rei, estque determinata calidi innati conditio, quæ est in prædicamento substantiæ, & à Galeno 3. de temperamentis quarto vocatur natura, & vniuersa substantia: salubritas, vel insalubritas vt nunc est accidens de prædicamento qualitatis, quod denominatiuè, & non vniuocè prædicatur de salubritate, vel insalubritate, quæ sunt in prædicamento substantiæ.

Hinc Iuuenes saluberrimi ab ortu naturæ, si vulnerentur, fiunt insalubres vt nunc: dum sanantur, iterum fortes & saluberrimi fiunt, non quod salubritas ab ortu naturæ mutata sit, quia illa cum sit in seminalibus in prima generatione acquisita diutissimè perseuerare potest; minuique solet longo temporis spatio eo modo, quo oleum in lucerna: dum vero vulnus tollitur, iterum reddit salubritas, non tamen de nouo facta est, sed erat solum à vulnere impedita, ne sua ederet officia.

Ecce quod particula nunc non minuit potentiam salubris corporis simpliciter, sed solum impedit: quod verò impediat est clarissimum, quia ablato insalubri nũc, statim eadem officia à corpore salubri simpliciter diapandos eduntur.

Nos igitur credimus, nihil aliud significare insalubre, vel salubre, quam potentiam, vt dicit Manardus: Aristoteles enim in prædicamento qualitatis habet hæc verba: *salubres dicuntur, eo quod habeant potentiam naturalem, vt nihil à quibusdam accidentibus facilè patiantur: insalubres quod impotentiam habeant naturalem facilè patiendi a quibusdam accidentibus:* ecce quod salubre est potentia resistens, ibique idem docet Boetius; similiter insalubre est potentia nõ resistens, vel parum resistens. dum verò salubre ægrotat fit insalubre nunc.

Similiter dum insalubre ægrotat fit insalubre nunc: idem dicimus de neutro: quibus positis, dicimus insalubre nunc indicare potentiam non illam, quæ est ab ortu naturæ, sed de nouo introductam, illamque considerasse Galenum in hoc loco: & non actualem ægritudinem, vt plurimi malè interpretantur.

Quamuis verò Galenus in hoc libro &

A 1. de loc. aff. doceat insalubria vt nunc esse dignoscenda ex tumore, actione læsa, excrementis, & dolore, asserimus id fecisse, vt traderet nobis viam agnoscendi insalubritatem vt nunc, quatenus est potentia inepta ad patiendum, & ad resistendum: hanc tamen Potẽtiam dicimus maximam habere latitudinem: quoniam, si salubre ab ortu naturæ ægrotat, habet potentiam naturalem resistendi maximam: illa verò quæ à morbo introducitur, est minima.

B Si verò insalubre ab ortu naturæ ægrotat, & fit insalubre nunc, potentia ad resistendum est ferè nulla, & hæ potentiæ inter se toto cælo differunt: quare in insalubri nunc duæ sunt potentiæ, seu impotentiæ: altera ab ortu naturæ, quæ diutissimè perseuerat iuxta illam sortem, quam in prima generatione acquisiuit, quæque illo modo, quo lucerna ob olei consumptionem minuitur: altera est de nouo introducta, & hæc non est ægritudo, sed occasione ægritudinis orta.

C Dum quis febricitat redditur exiguæ potentiæ & virtutis, exigua vero illa potentia est insalubritas nunc, quæ differt à morbo, quamuis à morbo causetur; eam tamen à morbo separare possumus: abstrahentium enim nullum est mendacium ex Aristotele 2. phy. tex. 18.

Hæc tria igitur sunt diuersa: primum est salubritas seu insalubritas vel neutralitas ab ortu naturæ: secundum est insalubritas vt nunc: tertium est ęgritudo actualis: suntque hæc tria sua natura omninò distincta.

D Hinc qui dicunt in hoc tex. corpus insalubre nunc participare naturam, & definitionem insalubris simpliciter valde errant.

Ostendimus enim ex Galeno, salubritatem, vel insalubritatem simpliciter esse primam constitutionem: esseqee totum esse rei: quia in semine est illa potentia acquisita: esseque tale determinatum calidum innatum, quod diutissimè durat tale cum aliqua tamen perenni diminutione, quæ tamen maior vel minor est, pro vt externi errores sunt magis vel minur violenti: de hac primigenia constitutione dicit Galenus 3. de temueramentis cap. 4.

esse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

esse naturam & vniuersam substantiam, A quæ licet vocetur potentia, dicimus tamen hanc non differre à fundamento, esseque in prædicamento substantiæ: insalubritatem verò vt nunc esse in prædicamento qualitatis.

Nec valere illorum instantiam, qui dicunt, potentias omnes esse in prædicamento qualitatis, quia Aristoteles 7. phys. & 5. metaphy. non posuit in prædicamento qualitatis potentias: vel possumus etiam dicere supponendo potentias esse in qualitate; constitutionem vero vel salubritatem B vel insalubritatem ab ortu, quatenus coincidunt cum calido innato & vniuersa natura, esse in prædicamento substantiæ: sicuti ipsemet Gal. 1. de vsu part. c. 9. testatur, dum dicit, nihil aliud est carnis esse, quam temperamentum carnis, intelligens per temperamentum non qualitatem, sed vniuersam substantiam secundum quam intelligentiam 1. meth. c. 6. habet vnam partem differre ab alia inquantum temperamentum vnius differt à temperamento alterius.

Patet præterea quod Galenus per tem- C peramentum non intelligat qualitatem, sed substantiam, quia tertio de temperam. capite quarto dicit idem esse temperamētum, vniuersam substantiam, & naturam, & 1. aphor. comment. 15. dicit temperamentum idem esse quod calidum innatum, & libro quod animi mores sequantur temperaturam corporis calidum innatum, & temperamentum idem esse, quod animę essentia: sit Gal. 3. de causis pul. 9. dicit calidū innatum est causa actio D nis, idest est ille qui cōcoquit. Secūdo verò de fac. nam lib. 9. temperamentum est causa actionis ergo idem est temperamentum & calidum innatum, & ambo substantiæ sunt. Demum Gal. 2. ad Glauconem 2. concludit calidum innatum esse substantiam virtutum, ergo per temperamētum & per calidum innatum non intelligimus qualitatem, sed substantiam ipsam: ecce quod temperamētum ab ortu naturæ sit salubre vel insalubre differt à temperamento, quod introducitur de nouo, & ab illo quod est qualitas prædominans: temperamentum verò ab ortu naturæ vel salubre, vel insalubre est forma quędam substantialis consurgens à mixtura quatuor elementorum, quæ quatenus actum & formam dicit perseuerat talis vsque ad obitum, quatenus verò dicit potentiam resistendi semper minuitur eo modo, quo oleum in lucerna, quod non animaduertit Manardus.

QVAEST. XXIIII.

Quod corpus ex omnibus sit peioris conditionis.

Quæritur hic quod nam ex omnibus corporibus salubribus, insalubribus, & neutris sit peius: Sclanus censet, insalubre vt nunc esse peius omnibus alijs corporibus: dicitque si salubre simpliciter incidat in aliquem morbum esse peioris conditionis, quam corpus insalubre ab ortu naturæ.

Quæ opinio est adeò à veritate aliena, vt sit meo iudicio indigna redargutione: quoniam aderit per hypothesim corpus omninò insalubre ob vitium omnium partium similarium, & dissimilarium; quomodo hoc poterit esse in meliori conditione, quam corpus saluberrimum ab ortu naturæ, quòd sit factum insalubre nunc ob vulnus simplex, vel ephimerā febrem? ego certè eligerem statum hunc salubrem simpliciter cum leuissimo morbo potius, quam statum insalubrem ab ortu naturę cum pessima sanitate coniunctum.

Manardus putat semper esse verum, quod insalubre nunc respectu sui corporis, antequam ægrotet, sit imperfectius: exempli gratia salubre simpliciter incidit in morbum; tunc dicit, esse imperfectius dum morbo laborat, quam si esset insalubre sine morbo præsente: similiter si neutrum simpliciter incidat in morbum, fit insalubre nunc, ait acquirere deteriorem conditionem: Hæc Manardi sententia est verissima, & lippis nota, sed non soluit nodum.

Ego tamen dicerem, insalubre vt nunc dupliciter considerari posse, vel ratione ægritudinis præsentis, vel ratione potentiæ & aptitudinis corporis insalubris vt

nunc:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

nunc. Qui hoc modo non distinguit, necessario, multas relinquit difficultates insolutas. Dico ergo si ægritudo est periculosa & longa, quæ est consideratio primo modo accepta, tunc insalubre nunc esse alijs corporibus imperfectius: si verò consideretur insalubre nunc secundo modo, i. ratione aptitudinis, dico si aptitudo, vel potentia est de genere salubriori, quod quo salubrior eo sit perfectior, quo insalubrior eo imperfectior: Insalubre vt nũc, quod cadit à salubri simpliciter, est potentia longè perfectior, quam insalubre vt nunc, quod cadit ab insalubri simpliciter.

Notandum est, insalubre vt nunc non esse formaliter illam actualem ægritudinem, qua corpus efficitur insalubre nunc: quia in hac parte artis medicinalis non agitur de ægritudinibus, sed de corporibus: quare dicimus quod insalubre vt nũc sit illa talis potentia corporis de nouo acquisita apta ad resistendum magis, & minus pro maiori vel minori affectuum pręter naturam vi illata in illud corpus: potest enim esse magnus morbus, & potentia ad resistendum vehemens, & talis qualis non erit, non dicam in insalubri simpliciter, sed in insalubri vt multum: immo quia salubre simpliciter habet latitudinem credimus, si salubre simpliciter perfectissimũ secundum omnia viscera parum vulneraretur, & fieret insalubre vt nunc, quod hoc corpus esset magis simpliciter salubre, quã aliquod salubre simpliciter non ęgrotans, quod sit minus perfectum: omnia.n. corpora vt sanitatis vel morbi capacia, vt ait Galenus lib. de differentijs morborum cap. 2. suscipiunt magis & minus.

Argenterius carpit Galenum, dicitque, diuisionem corporum salubrium in simpliciter & vt nunc, non explicare naturam corporum insalubrium non ægrotantium & ægrotantium: & argumentatur sic: si quod est simpliciter tale perfectius participat illius naturam, quam secũdum quid tale, ergo simpliciter salubre erit perfectius, quam secundum quid salubre: quo posito, sic iterum argumentatur: si insalubre simpliciter, quod re vera magis participat naturam insalubritatis, est in sanitatis latitudine, ergo erit quoque in sanitatis latitudine insalubre vt nunc: immò insalubre vt nunc erit in loco perfectiori; quod quidem est falsissimum, quoniam insalubre ab ortu naturæ potest esse sanum: dum verò ægrotat fit insalubre vt nunc, quod potest esse in statu omnium pessimo.

Ratio Argenterij non concludit, quia per simpliciter tale non intelligimus exquisitè perfectum: sed per simpliciter intelligimus quod est tale à natura, & à prima generatione, & per se, quæ sunt conditiones explicantes essentiam illius: dum dicit, si insalubre simpliciter est in sanitatis latitudine, ergo erit quoque in sanitatis latitudine insalubre vt nunc.

Argumentum Argenterij est vanissimum peccansque in forma, & in materia: in forma, quia minus extremum non continetur sub medio; minus extremum in argumento est insalubre vt nunc, medius est simpliciter tale, quod magis participat naturam, quam secũdum quid: dicimus nos, quod insalubre vt nunc sit quædam natura omninò diuersa & distincta ab insalubri simpliciter, ita vt neque hæc de illa prædicari possit, neque attributa potentiæ ab ortu naturæ de ista quæ vt nunc, quæquè morborum occasione introducitur prædicantur.

Præterea argumentum Argenterij videtur elenchus quartus in re, & est quando arguens intelligit vno modo, audiens verò alio modo: Argenterius per simpliciter tale intelligit perfectius tale: & hoc modo intelligendo, eius argumentum haberet maximam vim: nos autem per simpliciter tale intelligimus conditionem talem primigeniam, & propriam: & sic argumentum eius est nullum.

Non valet simpliciter insalubre habent hanc conditionem primigeniam, quæ sua & proprijssima est; estque in sanitatis latitudine, ergo erit etiam insalubre vt nũc, quia hoc insalubre vt nunc non habet ex necessitate illam naturam, quia antequam ægrotet, poterat esse salubre, vel insalubre vel neutrum: & qui hæc non intelligunt nunquam penetrabunt artificium huius tractatus.

1 Dubitatio ex verbis Galeni oritur: quia loquendo in tex. de insalubri, vtitur particula

cula disiunctiua dicens insalubre vt nunc vel in consimilibus habere malam temperaturam, vel in organicis incommensurationem, vel vtrumque: nihilominus, dum superius loquebatur de salubri, vtebatur particula copulatiua dicens, salubre vt nunc habere bonam temperaturam, & commensurationem: si igitur contrariorum eadem est disciplina, debebat cum particulis coniunctiuis, & non disiunctiuis procedere.

Respondent Expositores, & rectè quod ad bonum omnia requirantur, ad malum satis sit vnum malum: sic Galenus dicit, insalubre vt nunc fiet vel ob aliquam ex intemperaturis, vel ob morbum in mala compositione, vel ob vtrumque vitium.

Morbi in intemperie sunt nonaginta sex, si octo sunt intemperantiæ, vt dicit Galenus lib. de temperamentis, & quilibet recedere potest a mediocri temperamento per quatuor gradus, & quilibet gradus diuisus est in tres mansiones.

Morbi in mala compositione sunt in numero diminuto, vel superfluo: in magnitudine aucta vel diminuta: in conformatione, vt in figura, asperitate, leuitate, cauitate, quæ de angustia, & apertione prædicatur, & deinde angustia de coalescentia, subsidentia, obstructione, compressione, & constipatione: in situ sæpissimè accidunt ægritudines: ab his ægritudinibus fiunt symptomata omnium generum, & ab his redduntur corpora insalubria vt nunc.

Corpora verò insalubria vt nunc vel habent temperaturam & conformationem peiorem, quam insalubria simpliciter, vel non: habent peiorem, si insalubria vt nunc talia sint ob lethales morbos: nõ peiorem, si habeant curabiles morbos.

Hinc vanissima est hæc quæstio, an mala temperatura, & mala compositio corporis insalubris nunc sit peior, quam illa, quæ est in insalubri simpliciter; quia nisi distinguatur, & declaretur à quo morbo corpus factum sit insalubre nunc, quæstio decidi non potest.

Præterea abusiua est comparatio inter intemperaturam corporis insalubris nũc, & intemperaturam insalubris simpliciter:

A quia hæc est essentialis, & dicitur à Galeno totum esse rei; illa verò quæ facit insalubre nunc est accidentalis, & de altera solum denominatiuè prædicatur: quæ enim inter se comparantur debent saltem genere conuenire.

Symptoma sine morbo non efficit corpus salubre vt nunc, quia symptoma ex Galeno 1. methodi, cap. 9. & alibi est morbi accidens: symptoma dicitur accidens, quia simul venit cum morbo: ideò accidens græcè dicitur συμβεβηκὸς idest simul

B veniens: in hac re Galenus 1. de locis affectis 5. laudat veteres medicos: illos tamen reprehendit, quia dicebant, conuulsionem ortam ab apostemate esse apostematis epigeneme, idest aduentitium germen, & symptoma: quia ablato apostemate, illicò cessat conuulsio.

Additur loco citato, quod febris sit symptoma, quando sensibilem affectum partis sequitur, est symptoma, quia est sicuti vmbra insequens corpus, & est perpetuo dependens, & ablato apostemate

C partis, statim febrile symptoma euanescit: ecce quod omnes febres, quæ sequuntur apostemata dici debent symptomata.

Hinc nostratum plurimi, dum tractant febrem malignam pendentem ab apostemate hepatis, vel alterius visceris, vel dum tractant pleuriticum, errant valdè, dum confugiunt ad bezoartica, & ad bolos cordiales; quia febres omnes quot quot sunt, quæ insequuntur apostemata nihil indicant, quia sunt semper in fieri, & tolluntur per ablationem apostematis: ideò di-

D cimus, morbos facientes corpora insalubria nunc esse tales, vt primo & immediatè lædant operationes, quæ sensibiles sint: neque corpora reddi insalubria nunc, nisi prius disposita sint ad suscipiendas ægritudines: Hinc Galenus lib. de causis morborum cap. 2. docet, nisi prius disposita sint corpora, nec gladius abscindere, nec ignis comburere valeret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

QVINTI CAPITIS

PARTICVLA III.

Est verò & semper insalubre, quod ex ipso naturæ ortu vel pessimam habet temperaturam in simplicibus, & primis particulis omnibus, vel aliquibus, vel his quæ obtinent principatum, vel in instrumentatarijs incommensuratum existit. Similiter autem in his, vel omnibus, vel aliquibus, vel illis quæ obtinent principatum.

TRadita definitione insalubris simpliciter, & vt nunc: in hac par. dat definitionem insalubris semper: dicit igitur insalubre semper est quod ab ortu naturæ habet vel pessimam temperaturam in similaribus omnibus, vel aliquibus, vel his, quæ obtinent principatum; vel in organicis incommensuratum existit, in omnibus, vel aliquibus, vel illis, quæ obtinent principatum.

Tria præcipuè sunt quærenda: primum quid intelligant Expositores per partes similares principatum obtinentes: Secundum quæ sint viscera secundum opinionem philosophorum, & Medicorum principatum obtinentia: Tertium an detur insalubre simpliciter punctuale.

Quo ad primum Plusquamcommentator per partes similares principatum obtinentes intelligit carnem, ossa, & pinguedinem in communi sumptam: sed ab omnibus reijcitur: quia ex ipsomet Galeno patebit, dum de signis temperamenti totius aget: quia ibi apertè docebit, istas partes similares, veluti est caro totius corporis, pinguedo, & ossa si alterentur non solum mutare posse temperamentum totius, immò nec posse indicare statum constitutionis totius corporis: quomodo igi-

A tur obtinebunt principatum? Hinc in arte medicinali Plusquamcommentator tex. 76. Secundæ partis huius libri coactus veritate, & Galeni auctoritate censet temperamentum harum partium similarium, idest carnis, pinguedinis, & ossis non indicare totius temperamentum.

Communis opinio est, quod Galenus per partes similares principatum obtinentes intelligat partes similares viscerum principalium, sicuti est caro cordis, iecinoris, & medullaris substantiæ cerebri, quæ dicitur caro cerebri, & membrana istorum viscerum.

B Cæterum si de similaribus primis, & simplicissimis loqui velimus, dicimus esse fibras omnium partium: fibræ enim sunt particulæ simplicissimæ, quæ in alias non diuiduntur. Præterea Galenus 3. de naturalibus facultatibus cap. 15. docet, solum fibras esse veras, primas & simplicissimas particulas similares componentes omnes partes dissimilares.

Nos superius disputauimus in explicatione capitis quarti particulæ primæ de similaribus particulis, ostendimusque, cur

C à Galeno lib. de inæquali intemperie capite 2. aliquando ossa, ligamenta, adeps, venæ & arteriæ vocentur similares.

Diximus enim venas arterias, & reliquas partes dupliciter considerari posse vel cum relatione ad partem aliquam organicam ex illis compositam, & hoc modo illas partes componentes aliquam organicam, quamuis ex se essent dissimilares, dici simplices & similares particulas; vel considerari sine relatione ad alias partes, & sic non esse simplices & similares, sed organicas: quia clarissimè Galenus 6. de placitis Hipp. & Plat. cap. 2. docet, similare illud non dici, quod est compositum ex sensatis particulis: Hinc cum membranæ, quæ sunt simpliciores, quam sint venæ, arteriæ, ossa, ligamenta, & adeps sint ex fibris compositæ, dicimus cum Galeno, fibras solum esse partes similares primas & simplicissimas.

Arbitramur igitur, Galenum per similares partes principatum obtinentes primo intelligere fibras carnis non totius, sed hepatis, cordis, & substantiæ medulla-

ris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tis cerebri, & deinde viscerum membranas, & eorum propriam carnem videlicet hepatis, cordis, & cerebri.

Postremò postquam placuit Galeno lib. de inæquali intemperie, cap. 2. connumerare inter simplices particulas arterias, venas, cartilagines, ligamenta, tendines, carnes, pinguedines, cutim, & vngues, has omnes vocabimus simplices, quam appellationem solum defendemus facta relatione ad partem organicam ex illis compositam.

Ratio potissima, cur corpora sint simpliciter insalubria ob pessimam temperaturam similarium obtinentium principatum est, quia ex Galeno 2. methodi cap. 6. omnes actiones primariæ partium organicarum fiunt à similari aliqua præcipua illius organi, & Galenus 1. de vsu partium cap. 10. lib. de differentijs morborum cap. 6. & alibi docet, omnem actionem primariam ad determinatã aliquam similarem partem instrumenti esse referendam.

Hinc præcipua operatio iecoris, quæ est sanguificatio prouenit à carne hepatis: similiter generatio spirituum vitaliũ prouenit à carne cordis: animalium à cerebri medulla: quare statuendum est in doctrina Galeni à similaribus primis omnes actiones dependere.

Pergit Galenus dicens insalubre simpliciter semper non solum esse tale ob pessimam temperaturam similarium: sed etiã tale esse posse ob incommensurationem, vel malam compositionem partium instrumentalium omnium, vel aliquarum, vel illarum, quæ principatum obtinent.

Viscera, quæ principatum obtinent ex Aristotele 2. de partibus animalium cap. 7. 3. de partibus animalium cap. 4. & libello de vita & morte, sunt solum cor: putatque à corde non solum arterias, sed venas, & neruos oriri.

Fundamentum Aristotelis desumitur ab hac experientia, si ligentur carotides statim fit caros, & statim amittitur vis sentiendi, quo fit, vt Peripatetici credant sensus oriri à corde.

Quod fundamentum reijcitur, quia dicimus per carotidas transferri spiritum seu pabulum pro generatione spirituum animalium, quo deficiente facilè sensus pereunt.

Hinc & nos dicimus, si ligaretur surculus nerueus sextæ coniugationis, qui cor inuestit, insequi statim amissionem motus cordis: esto, quod systole & diastole cordis à surculo nerueo non adiuuetur.

Aliæ proponuntur rationes a Peripateticis Leuiores: inter præcipuas hæc est: debet dari vnum principium & vno gubernator qui sit in medio, & tale principium est cor, quod in medio est. Ratio leuis quidem, quasi, quod nauis timon qui nauim gubernat sit in medio nauis, & non in pupi.

Deinde Peripatetici afferunt plurima argumenta desumpta ab auctoritate Aristotelis, quæ in hac disputatione non habent locum: quia Galenus negat auctoritatem Aristotilis: assimilantur isti Peripatetici ijs, qui volunt probare animæ immortalitatem auctoritate Diui Augustini. Sed in commentarijs nostris in Auicennam fusius egimus de hac quæstione.

Auicennas vt conciliet Galenum cum Aristotele ait, in corde esse radicem, in cerebro verò manifestationem facultatis animalis. Quæ opinio non conciliat Aristotelem cum Galeno: immo est prorsus eadem cum illa Aristotelis superius citata.

Galenus putat non vnum viscus habere principatum, sed tria videlicet cor, cerebrum, & iecur. Quam opinionem paulo infra defendemus.

Argenterius negat, quod tria hæc viscera habentia principatum sufficiant; dixit enim ad vitam concurrere alia viscera, veluti sunt lien & ventriculus; quam opinionem suo loco reijciemus.

Nos in hoc loco accipiemus Galeni doctrinam, quod scilicet instrumenta obtinentia principatum sint hæc tria: cor cerebrum, & iecur, & propter malam compositionem, vel intemperiem istorum corpus fieri insalubre simpliciter.

1 Dubitatio oritur, quæritur enim hic, an detur insalubre simpliciter, quod vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

delicet esset ita malè constitutum, vt non posset, dum est actu pessimè sanum ad deteriorem statum peruenire: quod insalubre si daretur, vocaretur punctuale tale.

Respondetur esse impossibile, vt inueniatur insalubre semper, quod in puncto illo pessimo indiuisibili vel breui temporis spatio perseueret: ratio est, quia si non datur corpus salubre simpliciter punctuale, quod ob salubritatem potest generosè resistere causis extrinsecis; tanto minus dabitur insalubre punctuale, quod tam innumeris alterationibus est obnoxium, & quod vix vllam vim resistendi habeat externis incursionibus.

His positis sequitur, quod etiam omnis insalubritas habeat latitudinem, non solum respectu intemperaturarum, quæ resident in similaribus; verum etiam respectu compositionum præter naturam, quæ sunt in dissimilaribus.

2 Dubitatio est, quia non videtur, quod latitudo intemperaturarum apud Galenum sit certa, & determinata: quia Galenus est varius; 3. enim methodi cap. 7. incipiendo à saluberrimis vsque ad ea quæ pessima intemperie sunt correpta posuit 15. mansiones secundum vnam qualitatem: nihilominus lib. de simplici medicina posuit duodecim tantum mansiones.

Solutio facillima est, quia 3. methodi 7. numerat mansiones etiam temperatissimi corporis, quæ sunt tres: quia posuimus etiam temperatissimum, seu saluberrimum habere latitudinem, eamque diuidi in tres mansiones temperatissimi corporis enumerat omnes alias, quæ recedunt ab ipso, quæ sunt duodecim, & sic omnes erunt quindecim: in lib. verò de simplici medicina recenset solum illas mansiones, quæ habent recessum à temperatissimo omittendo illas tres, quæ temperatissimo conueniunt.

QVINTI CAPITIS

Particula IV.

Vt multum verò insalubre est corpus, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen mediocritatem attingit.

TRadita definitione insalubris simpliciter semper, modo definit insalubre ἐπὶ τὸ πολύ, idest vt multum: duo dicit de hoc corpore insalubri: alterum, quod hoc corpus insalubre vt multum recedat à vitio corporis insalubris semper, idest non est tam malè constitutum, vt est corpus insalubre semper: alterum, quamuis insalubre vt multum non sit ita malè constitutum, tamen non est tale, vt mediocritatem attingat.

Notandum per corpora, quæ attingunt mediocritatem, Galenũ intelligere neutra simpliciter, quæ sunt media inter corpora salubria simpliciter, & corpora insalubria simpliciter, & quæ carent insalubriũ imperfectione, & salubrium perfectione.

1 Dubitatio proponitur à Plusquamcommentatore contra Galenum: probat enim, quod insalubre simpliciter nullo modo possit diuidi in insalubre semper, & vt multum: argumentum eius est tale: insalubre vt multum est simpliciter insalubre, sed simpliciter tale est semper tale, ergo si est semper tale, nõ potest dici vt multum, ergò male fecit Galenus, dũ diuidit insalubre simpliciter in semper, & vt multũ.

Respondet Plusquamcom. dum dicimus, insalubre semper, particulam semper dupliciter posse considerari, vel vt cadit supra aptum esse ad ægrotandum, vel supra ægrum: dixit quod primo modo omne simpliciter tale sit semper tale, & sic tam insalubre simpliciter semper, quam insalubre vt multum sit semper tale, vt videlicet semper sit aptum ad suscipiendam ægritudinem: si verò particula semper cadet supra ægrum dicit, quod insalubre optimè diuiditur in semper, & vt multum; quia insalubre semper est aptum ægro-

ægrotare semper : insalubre verò vt multum est aptum ægrotare vt multum .

Manardus contra Plusquamcommentatorem duo habet,& rectè:primò confirmat errorem illius,quod scilicet simpliciter non possit diuidi in semper,& vt multum : secundò reijcit dictum errorem : confirmat sic,omne simpliciter est semper tale ; valet enim consequentia, est simpliciter, ergo est semper. Præterea inquit salubritatem seu insalubritatem esse potentias naturales , sicuti est potentia rei grauis deorsum tendentis , quæ naturales potentiæ ab Aristotele 2. ethicorum in principio vocantur , κατ' ἀνάγκην , quæ nunquam possunt aliter assuescere ; quare quod semel illis conuenit semper conuenit : ideò salubritas simpliciter non potest esse vt multum,sed solum semper .

Reijcit deinde errorem Plusquamcommentatoris dicens,quędam insalubria simpliciter esse in summo,& hæc vocari semper talia: quædam non in summo , & hæc vocari vt multum:quæ sunt in summo esse semper parata ad ęgrotandum,quę non sunt in summo esse semper quoque parata,sed non æquè , vt sunt illa , quæ sunt in summo ad ægrotandum .

Dicimus nos, quod causa erroris Plusquamcommentatoris fuit , quia putabat per semper & vt multum Galenum intelligere temporis differentias , & non varios gradus aptitudinis seu potentiæ : ostendimus enim superius particulas diapandos & epitopoly non significare temporis differentias,sed gradus maioris,vel minoris imperfectionis,vel perfectionis . D

2 Quæritur, an hoc insalubre simpliciter semper sit aptum æquè ægrotare in qualibet anni constitutione.

Plusquamcommentator putat, in omni constitutione anni,& omni tempore,corpus insalubre simpliciter semper esse ęquè aptum ad ægrotandum .

A Modernis meritò reijcitur: quia si hoc insalubre simpliciter erit exempli gratia intemperie calida affectum, cui dubium , quod tempore hyemis reducetur ad meliorem sanitatem? habemus ex Galeno 1. epidemiorum com.7. quod qualitatum excessus possint tolli à contrarijs

A constitutionibus.

Concludimus itaque & nos , quod insalubre simpliciter non æquè omni tempore,& in omni constitutione habeat potentiam ad ægrotandum .

Addimusque quod simpliciter insalubre possit diu conseruari sanum , non solum ob vsum sex rerum non naturalium, verum etiam beneficio artis medicæ .

Similiter & nos pro conseruatione corporis insalubris pollicemur breui in lucem edituros librum de statica medicina, B qui per aphorismos certissimos,experientiaque diutina confirmatos docebũt,quomodo corpora quoque insalubria diutissimè conseruari possint . Liber ante multos annos editus est .

SEXTI CAPITIS

Particula I.

Tex. 17. Quoniam verò & neutrum corpus tripliciter dicebatur , vnum quidem quod neutrius erat extremæ dispositionis particeps , aliud autem quoniam vtriusque , aliud quoniam aliquando huius aliquando verò illius iuxta primũ significatum neutrum erit corpus, quod exquisitè medium est , & saluberrimi , & insaluberrimi corporis: Et huius hoc quidem simpliciter tale, quod ab ipso ortu naturæ ita est constitutum, hoc verò vt nunc , quod in præsenti tempore medium exquisitè existit saluberrimi atque insaluberrimi corporis. Ipsius autem simpliciter, semper quidem late est id,quod in omnibus ætatibus tale perdurat . Vt multum autem quod nonnullas suscipit mutationes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

IN hoc capit. volens definire corpora neutra, ea iterum diuidit, & deinde definit; Arist. enim 1. Cæli tex. 110. & Gal. 2. de diff. pul. c. 3. iubent, omne multiplex esse prius diuidendum, quam definiendum: in hoc tex. duo facit in prima parte affert duplicem diuisionem neutrorum: in secunda parte definit neutrum primi significati, quod est per negationem extremorum: definitio hæc est: corpus neutrum primi significati est illud, quod non est particeps extremorum: illudque deinde partitur in semper, vt nũc, & vt multum, vt fecit Galenus tractando de salubri, & insalubri corpore. A B

In prima parte docet tria esse neutra: primum, quod nõ est particeps extremorum; de quo loquens Plusquamcommentator dicit esse verum, & proprijssimè neutrum, quod de alijs neutris dici non potest: cætera enim neutra non sunt in medio latitudinis sanitatis. Secundum neutrum est quod vtriusque est particeps, sed aliquando vnius, aliquando alterius extremi. C

In secunda parte definit neutrum, quod non est particeps extremorum, dicitque esse corpus exquisitè medium inter saluberrimum & insaluberrimum.

1 Dubitatio Gal. superius cap. 3. eandem diuisionem neutrorum proposuit: ergo est superfluus in hoc loco.

Respondetur in hoc tex. applicasse eandem diuisionem definitionibus neutrorum.

2 Dubitatio oritur ex verbis Galeni, dum inquit, hoc neutrum esse exquisitè medium, an scilicet sit punctuale, vel cum aliqua latitudine nihil dicit. D

Argenterius, & Altimarus censent, hoc neutrum primi significati, quod videlicet est per negationem extremorum esse punctuale.

Quæ opinio superius est à nobis reiecta: nam neque ad medicum, immo neque ad philosophum naturalem pertinet consideratio eorum, quæ imaginamur esse in puncto indiuisibili; quia nihil est in rerum natura tam punctuale, quod non habeat latitudinem diuisibilem in semper diuisibilia.

Hinc puncta quæ sunt minima naturalia, quæque pertinent ad physicum sunt apud mathematicos diuisibilia ad infinitum: nulla mihi videtur difficultas magis puerilis, quam hæc, an detur temperamentum quod sit in medio exquisitè, & sit punctum sine latitudine, quia in his quæ constant ex elementis hæc dari non possunt: Quod vero neutrum, quod vocatur exquisite medium, habeat latitudinem, & non sit punctuale, patet ex Galeno cap. 8. huius libri, vbi expresè docet, omnia corpora salubria, insalubria, & neutra habere latitudinem non paruam: hæc sunt Galeni verba: *Quo fit vt tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singulæ latitudinem habent non paruam, diuidatur: erit autem prima quidem salubrium corporum: secunda neutrorum, tertia insalubrium.* Quid clarius dici potest pro confirmatione nostræ opinionis.

Sed per ipsa experimenta idem confirmari potest: non ne vrina cruda in principio morbi est signum neutrum per negationem extremorũ? quia patet nec salutẽ, nec mortẽ prenunciat, tamẽ datur magis, & minus cruda. Similiter pulsus serratilis in pleuritide est magis, & minus seratilis, tamen est neutrum per negationem extremorum: ergo neutra per negationem non sunt pũctualia. Idem dicimus de ombus neutris per negationem extremorũ, quod videlicet sint diuisibilia.

Notandum sola hæc neutra primi significati tam simpliciter, quam vt nunc esse verè, & exquisitè neutra, vt dicit Plusquamcommentator: ratio est, quia hæc sola non sunt participantia extremorum. Cætera vero neutra secundi, & tertij significati sunt media, sed non exquisitè. Ratio est, quia non habent formam, seu naturam propriam, quæ sit media exquisitè, quia semper participant extrema.

Tria dubia magni momenti ex verbis Galeni oriuntur, dum dicit, quod neutrum primi significati sit exquisitè medium saluberrimi, & insaluberrimi corporis: diuisitque hoc neutrum in simpliciter, & vt nunc.

3. Dubitatio oritur dum definit neutrũ simpliciter semper: dicitque tale perdurare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rare in omnibus ætatibus: deinde inquit neutrum vt multum suscipere nonnullas mutationes: neutrum vero vt nunc definit quod in præsenti est tale: quæ omnes definitiones distinguuntur per temporis differentias, quod est contra illud probatum superius: diximus enim Galenum per diapandos, & per epitopoly non intelligere temporis differentias, sed solum gradus maioris, vel minoris perfectionis.

Respondent nonnulli Expositores, & inter modernos Sclanus, quod Galenus superius sumpsit diapandos, & epitopoly pro gradibus perfectionis corporis salubris, vel insalubris: in hoc loco vero, in quo agit de neutris corporibus dicunt, sumi has particulas pro temporis differētia.

Reijciendus est Sclanus: quia si semper, & vt multum haberent duo significata, & illa Galenus non distingueret nō posset defendi: quia profitetur hanc artem definitiuam ex dissolutione definitionis, & destinctione terminorum in omnia significata declarare.

Præterea definiuntur corpora neutra per relationem ad salubre, & insalubre; immo neutrum, idest medium, & extrema, salubre scilicet & insalubre sunt relatiua secundum esse, & non solum secundum dici; quare eo modo, quo intelligitur salubre, & insalubre semper, & vt multum, debet quoque intelligi neutrū semper, & vt multum.

Postremo Galenus in definitione neutrorum simpliciter vsus est verbo κατεσή-σατο, idest constitutum, quod verbum significat naturalem quandam constitutionem, seu naturalem potentiam seu aptitudinem ab ortu naturæ acquisitam: quare nullo modo per simpliciter, & vt multum Gale. intelliget temporis differētias.

Dicimus nos per corpus neutrum vt semper, & vt multum intelligere eo modo, quo de salubri, & insalubr dictum est, idest per esse aptum, & per potētiam à prima constitutione acquisitam aptam tali modo resistere, vt perduret in omnibus ætatibus.

Quod vero hæc perduratio per omnes ætates solum describat potentiam neutram patet experientia: quia corpus ex-

A quisitè neutrum habeat quantamuis potentiam perdurandi per omnes ætates, potest facile accidere, quod aliqua causa insalubris externa, sicuti sunt vulnera, efficiat, vt non amplius perduret per omnes ætates: non impediet tamen potentiam acquisitam ab ortu naturæ, quin diu talis perseueret, quamuis semper ea potentia eo modo minuetur, quo oleum in lucerna, & magis & minus prout externi errores sunt maiores, vel minores.

B Quare melius est, vt dicamus Galenum per semper perdurare in omnibus ætatibus intelligere potentiam durandi, & nō actum: actus enim isti neutri ab infinitis causis externis tolluntur, & inde introducuntur peiores dispositiones quæ demum efficiunt, vt corpora neutra conuertantur in corpora insulubria nunc.

Quod hoc fieri possit: patet hoc argumento efficacissimo; si salubre semper, quod est ab ortu naturæ, potest reddi insalubre vt nunc; quomodo ergo dabitur neutrum ab ortu naturæ, quod conseruetur

C per omnes ætates? maius certè felicitatis munus conueniret corpori neutri simpliciter, quam corpori salubri simpliciter, si esset verum, quod corpus neutrū simpliciter tale in omnibus ætatibus perduraret, & salubre simpliciter non perduraret: quare pessimè interpretantur, dum dicunt in hoc loco, quod perdurare per omnes ætates intelligi debeant temporis differentiæ, seu actus, & non potentiæ.

4. Dubitatio hic proponitur, quomodo

D hoc corpus neutrum possit esse exquisitè medium, cum habeat tot species sub se: datur corpus neutrum vt semper, vt multum, & ut nunc: est necessarium ergo, ut aliquod ex dictis speciebus neutrius corporis non sit exquisitè medium, quoniā si corpus neutrum simpliciter semper est exquisitè medium, certè corpus neutrum, ut multum, uel ut nunc non poterit esse exquisitè medium neutrius primi significati.

Manardus dat duas responsiones; primo ait, Galenum per corpus exquisitè medium intelligere medium cum lati-

tudine, & non medium punctuale & indiuisibile, dicitque dari hoc medium exquisitum facta relatione ad corpora salubria, & insalubria vt multum; quæ corpora, quamuis tendant ad medium, tamen non sunt media, sicuti sunt ista corpora exquisitè neutra.

Secundò respondet, quod per esse exquisitè medium non intelligat de quolibet neutro, sed de tota latitudine neutralitatis simul sumpta.

Opinio Manardi non potest defendi, quia sequeretur, quod hæc definitio neutrius primi significati, de qua modo loquitur Galenus conueniret etiam neutris secundi, & tertij significati.

Verior responsio est, quod hoc medium exquisitè habeat latitudinem, quam non negat Manardus; Sed dicimus exquisitè media vocari respectu corporis neutrius secundi, vel tertij significati, quæ re vera non possunt esse exquisitè media: quia participant extrema: illud enim verbum exquisitè continet latitudinem, in qua sunt neutra vt semper, vt multum, & vt nunc: & omnia ista sunt neutra primi significati, quod est per abnegationem extremorum.

5 Dubitatio: Galenus definit neutrum primi significati, quod sit exquisitè medium inter corpus saluberrimum, & insaluberrimum, quæ quidem definitio conuenire videtur etiam neutris secundi, & tertij significati, quia de ratione neutrius est, vt sit medium.

Respondetur neutra secundi, & tertij significati, quæ sunt neutra per participationem non esse verè media: quia constāt extremis, ideo potius debent dici mista, quā media; ideo Galenus in definitione huius neutrius dicit esse exquisitè medium inter saluberrimum & insaluberrimum, quod non dicitur de alijs neutris.

QVAEST. XXV.

Quid intelligat Galenus per saluberrimum, & insaluberrimum.

Plusquamcommentator censet, Galenum, dum dicit, neutrum primi si-
A gnificati esse corpus exquisitè medium inter saluberrimum & insaluberrimum, intelligere per saluberrimum corpus salubre simpliciter semper, & per insaluberrimum insalubre simpliciter semper, quæ omnia tamen sunt in latitudine sanitatis: dum verò à Galeno definitur neutrum vt nunc, ait per saluberrimum intelligere actu sanum: per insaluberrimum verò actu ægrum: Probat, quia dum à sanitate transit in morbum, transitus fit per hoc medium, quod dicitur neutrum vt nunc.

B Hæc opinio non potest defendi, quia Galenus intelligens per saluberrimum in vna definitione actu sanum, & in alia aptitudinem, nulla prius facta horum diuersorum significatorum declaratione, imperfectam redderet hanc doctrinam definitiuam, de cuius ratione est significata multiplicia declarare.

Manardus per saluberrimum ait, Galenum intelligere corpus simpliciter salu-
C bre vt semper, quod est corpus in latitudine sanitatis omnium perfectissimum: per insaluberrimum, corpus insalubre semper, quod similiter est in latitudine sanitatis, sed omnium imperfectissimum: additque inter hæc corpora mediare omnia neutra in hoc cap. proposita & definita: ita vt non tantum corpora salubria, sed insalubria, & neutra omnia sint in latitudine sanitatis.

Præterea negat, quod neutrum vt nunc primi significati possit esse neutrum conualescentiæ, per quod corpora transeunt, quando à morbo omninò liberantur:
D quia hæc neutra sunt extra latitudinem sanitatis.

Similiter negat, hoc neutrum vt nunc, quod pertinet ad primum significatum, posse esse neutrum decidentiæ, per quod tanquam per medium transeunt corpora, antequam in morbos cadant; ratio, quę illum mouet, est, quia neutra vt nunc primi significati sunt in latitudine sanitatis: quòd patet, quia etiam insaluberrima, quę sunt ex Gal. lib. de optima corporis constitutione cap. 2. & 6. de tuenda valetudine cap. 2. corpora insalubria vt semper participant aliquam sanitatem, quamuis diminutam.

Cæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

A Cæterum, quia par erat, vt Manardus declararet, quale esset hoc neutrum vt nunc, quod est inter saluberrimum & insaluberrimum, & ostenderet in quo differat à neutro simpliciter, quod est ab ortu naturæ: ideo pro illo eius Sectatores dicunt, neutrum vt nunc esse aliquod corpus insalubre in sanitatis latitudine, quod artis medicæ beneficio fuerit redactum ad statum neutrũ, in quo est melior sanitas, quam in statu insalubri simpliciter sẽper.

Quæ opinio est valde proxima veritati, B quia cogimur cum Galeno, vt infra patebit, afferere primum significatum neutrius esse in latitudine sanitatis, ideò non solum neutrum simpliciter, verum etiam neutrum vt nunc dicimus pertinere ad eandem latitudinem sanitatis: quod sic probatur, quia si insalubria simpliciter sẽper ex Gal. 2. de locis affectis 7. sunt in latitudine sanitatis, quanto magis neutra primi significati erunt collocanda in latitudine sanitatis? mediant enim inter saluberrimum & insaluberrimum.

Altimarus contradicit Manardo: ait C enim, Galenum per saluberrimum intelligere optimam constitutionem, & per insaluberrimum ægritudinem, inter quæ ponuntur neutra, & hoc colligit ex Gal. c.8. par. 7. vbi collocat corpora neutra inter optimam constitutionem, & ægritudinem.

Reijcitur Altimarus, quia Gal. lib. de optima corporis constitutione c.2. per saluberrimum intelligit corpus optimè constitutum ab ortu naturæ, quod est salubre simpliciter semper, & per insaluberri- D mum 6. de tuenda valetudine c.2. & 2. de locis affectis c.7. intelligit corpus insalubre simpliciter semper, quod cum sit in latitudine sanitatis: erunt quoque in eadem latitudine corpora neutra primi significati, quæ mediant inter hæc.

Præterea Galeni auctoritas allata ab Altimaro non facit ad rem: quia Gal. loco citato ne verbum quidem facit de saluberrimo, & insaluberrimo, de quibus verbis est controuersum: ibi n. solum dicit, optimam constitutionem corporis opponi nuper factæ ægritudini, quod nos non negamus; sed solum dicimus, corpus insaluberrimum non pertinere ad ęgritudinẽ; nec viceuersa, quia iã probatũ est, corpora insaluberrima esse corpora insalubria simpliciter sẽper, & hæc cõtineri quoq. in latitudine sanitatis, quãuis in infimo gradu.

Quare mirandũ est, quomodo vir præstantissimus leuissimis fundamentis suffultus in falsissimã sententiã inciderit, sed quod peius est ex hoc errore, deinde in multos alios lapsus est, quia dixit, neutra conualescentiæ, quæ a Gal. dicuntur sana secundum affectionem pertinere ad neutrum vt nũc huius primi significati, quod est falsissimum; quia conualescentia, & decidentia, senes, & pueri quatenus participant extrema, pertinent ad neutrum vt nunc secundi significati, & non ad primi, vt paulo infra probabimus.

Saluus Sclanus per insaluberrimũ dicit, Galenum intelligere quoddam commune ad simpliciter insalubre, & ad insalubre vt nunc: per saluberrimum quoddã cõmune ad simpliciter salubre, et ad salubre vt nũc: quo posito dicit, quando definitur neutrũ simpliciter per esse medium inter saluberrimum & insaluberrimum, quod tunc per saluberrimũ intelligi debeat salubre semper, quod est ab ortu naturę, & per insaluberrimũ intelligi insalubre simpliciter ab ortu naturæ, quæ omnia sunt in sanitatis latitudine: Addit, quãdo definitur neutrũ vt nunc huius primi significati per saluberrimum intelligendum esse corpus perfectissimè sanum, & per insaluberrimum corpus pessimo, & lethali morbo affectũ.

Hęc opinio non est accipienda, quia doctrina Galeni esset nimis ænigmatica: Galenus enim profitetur per dissolutionem definitionis omnia pertinentia ad artem declarare, distinguendo omnia significata salubris, insalubris, & neutrius: si igitur Galenus voluisset sub hoc nomine saluberrimi, & insaluberrimi continere naturas omnino diuersas, & contrarias, idest eas, quæ sunt in latitudine sanitatis, & quę sunt extra latitudinem, prius distinxisset saluberrimum, & insaluberrimũ, sicuti distinxit omnes alios terminos: quare ne dicamus doctrinam Galeni esse deceptoriam, dicendum est per insaluberrima Galenum intelligere corpora sana, quamuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

A male sana. Præterea afferat Sclanus vnum Galeni locum, in quo sumat insalubre simpliciter semper, vel insaluberrimum pro corpore existente in latitudine ægritudinis, quo facto statim causæ cedemus.

Dicimus igitur nos cum Manardo, neutrum simpliciter esse inter saluberrimum, & insaluberrimum, quæ omnia sunt in latitudine sanitatis: superius enim ostendimus lib. 2. de locis aff. cap. 7. & 6. de tuenda val. c. 2. Galenum per insaluberrimum intelligere corpus insalubre simpliciter semper, quod est corpus sanum, sed malè B sanum, & lib. de optima constit. c. 2. per saluberrimum intelligere corpus salubre simpliciter semper.

Quo ad neutrum nūc primi significati dicimus esse in latitudine sanitatis, & ad illud neque conualescentes, neque senes reduci: quia Galen. 5. de tuenda val. cap. 4. clarissimè docet, conualescentes, & senes participare partim sanitatem, & partim ægritudinem, & tale neutrum non posse esse neutrum nunc primi significati, quia hæc neutra sunt per abnegationem extre- C morum, ideo defendemus senes, & conualescentes reduci ad neutrum nunc secundi significati, de ratione cuius est, vt sit particeps extremorum.

1 Dubitatio videtur, quod conualescentes & senes reducantur ad neutrum nunc primi significati: quia Gal. lib. de partib. artis medicæ c. 5. dicit senectutem nec omninò malam esse, nec integram omninò sanitatem habere, ergo est neutrum per abnegationem extremorum.

Respondetur, omnia neutra posse dici D neque omninò sana, neque omninò morbosa; quare locus propositus non facit ad rem: potest enim aliquod corpus participare sanitatem infirmam, & fallacem, quæ dicitur a Galen. 5. de tuenda sanit. c. 4. κατὰ σχέσιν, idest secundum affectionem, & potest participare morbi alicuius vestigia, & hoc esse neutrum secundi significati, quamuis nec omninò sanum, nec omninò morbosum illud corpus dici possit.

SEXTI CAPITIS

Particula II.

Tex. 18. *Iuxta verò secundum significatum neutrum erit corpus quod ab ipso ortu naturæ contrariarum simul est particeps dispositionum, aut scilicet in vna parte, aut in duabus differentibus: In vna quidem si secundum alteram oppositionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit temperaturam, vel etiam secundum vtramque, sed in formatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel situ delinquat, aut contra in his quidem rectè se habeat, vel omnibus, vel quibusdam, peccet autem in temperatura: In differentibus verò partibus, & iuxta omnes oppositiones potest quidpiam simul particeps esse contrariorum. Et semper quidem tale, quod per omnes ætates in eodem habitu perseuerat. Vt multum verò quod aliqua ex parte euariat. Ita verò vt nunc neutrum erit corpus iuxta secundum significatum, quia vel parte in vna hæc quidem sibi salubria existunt. Illa verò insalubria, vel in differentibns ita afficitur partibus.*

IN tex. superiori tradidit definitiones neutrorum primi significati, quæ dicuntur per negationem extremorum: in hoc text. verò definit neutra secundi significati, quæ dicuntur per participationem extre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

extremorum; incipitque à definitione neutrius simpliciter: hoc modo: *neutrum est corpus quod ab ortu naturæ est particeps contrariarum dispositionum.*

1 Dubitatio in hoc loco hæc proponitur ab Argenterio contra Galenum, inquit, Galenum esse diminutum, quia tractans de hoc neutro secundi significati non dat definitionem communem omnibus neutris secundi significati, sicuti dedit, dum egit de neutris primi significati.

Respondet Argenterius, Galenum hoc prætermisisse inconsideratè: quæ responsio est inconsideratissima, ne dicam temeraria; quia quod a Galeno summo artificio factum est, non debet dici inconsideratum: Galenus enim omisit definitionem communem, quia definitio communis erat notissima; consistit enim in his verbis, quod scilicet omnia neutra secundi significati fiant per participationem extremorum: quare audita neutrorum distinctione in tria significata, statim quilibet poterat intelligere communem illam naturam amplectentem omnia neutra, quod non euenit, dum de neutris primi significati loquebatur.

2 Dubitatio videtur, quod Galenus sit diminutus, quia definiens hæc neutra simpliciter secundi significati omisit particulam simpliciter.

Respondent Expositores, Gal. loco simpliciter posuisse ab ortu naturæ: idem.n. est neutrum simpliciter, & neutrum ab ortu naturæ: & quia in omnibus corporibus simpliciter superius ostendit, quod sint etiam ab ortu naturæ; ideò in hoc loco, vt notissimum, id omisit: non enim par est, vt ea, quæ sunt sæpissimè declarata, semper repetantur & præcipuè in doctrina definitiua.

Quæritur in hac definitione neutrius simpliciter quid intelligat Gal. per illud quod est particeps contrariarum dispositionum.

Nonnulli putant per cōtrarias dispositiones Gal. intelligere sanitatem, & morbum.

Quorum opinio quam longissimè à veritate abesse videtur; quia Gal. definit neutrum quod est ab ortu naturę, ea enim quę

A considerantur ab ortu naturæ, sint insalubria, vel neutra, considerantur vt stant in sanitatis latitudine.

Dicimus igitur, per contrarias dispositiones intelligere dispositiones contrarias corporis salubris simpliciter & insalubri inter quæ corpora mediat neutrum simpliciter. Hinc Gal. ait, hoc corpus neutrū in vna, vel aliquibus partibus esse benè temperatum, in aliquibus malè; vel benè compositum, vel malè in aliquibus: dum dicit in vna parte, vel in pluribus partibus

B secundum alteram oppositionem qualitatum effectiuarum bonam habuerit temperaturam, vel secundum vtramque, intelligit per alteram oppositionem, veluti si in vna parte corporis, vt Iecore, & corde esset bona temperatura quo ad actiuas qualitates, esset tamen excessus quo ad passiuas: vel dicit, si non esset defectus in qualitatibus effectiuis, & quælibet pars haberet bonam temperaturam, posset contingere, vt hoc corpus neutrum haberet defectum in formatione, magnitudine, numero & situ, quæ pertinent ad malam

C compositionem.

Ait in differentibus, quasi dicat potest esse, quod vna pars sit benè temperata, & benè composita in omnibus, alia tamen sit malè temperata, & malè composita.

3 Dubitatio dictum est neutrum simpliciter quod est ab ortu naturæ esse actu sanum: quomodo igitur erit actu sanum, si Galenus dicat, quod hoc neutrum possit delinquere in temperatura secundum aliquas partes corporis in formatione, magnitudine, numero, & situ? isti sunt defe-

D ctus pertinentes ad morbos, immo sunt morborum genera, ergo corpus neutrum simpliciter erit actu ægrum, & non actu sanum.

Responsio facilis est, quia, vt fiat morbus, non sat est, vt in corporis nostri partibus sint defectus, intemperaturæ. s. in passiuis, vel actiuis qualitatibus, vel malæ compositiones in magnitudine, figura, formatione, vel situ: sed opus est, vt aliqua operatio vitalis, animalis, vel naturalis sensibiliter lædatur: nullum enim corpus viuens est exquisitè, & ad pondus æquale, sed omnia sunt intemperata, quatenus recedunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cedunt a temperatissimo punctuali, quod A imaginatione & non realiter conceditur.

4 Dubitatio exoritur, quia nulla videtur differentia inter neutra nunc primi significati, & secundi, quia vtraque videntur esse in latitudine sanitatis.

Respondetur, neutrum nunc primi significati esse medium inter saluberrimũ, & insaluberrimum: ostendimusque superius quod insaluberrimum quoque sit in latitudine sanitatis, quamuis sit in infimo gradu: neutrum vero nunc secundi significati esse medium inter sanitatem, & ægri B tudinem: quare antequam corpora neutra nunc primi significati ægrotent prius fiũt insalubria vt multum, deinde insalubria semper, & adhuc sunt sana, sed pessimè sana: si vero vlterius adhuc per vnum gradum in peius labantur fiunt ægra: neutra vero vt nunc secundi significati non sic procedunt, quia sunt media inter sanitatem, & ægritudinem, ideo quamprimum in peius labuntur, statim fiũt ægra, & non insalubria vt multum, vel insalubria simpliciter, quæ sunt infimi gradus sanitatis. C

5 Dubitatio est, quia dicit Galenus, neutrum simpliciter semper esse, quod per omnes ætates simile sit, & quod æqualiter est contrariorum particeps: nihilominus in omni neutro simpliciter semper longè plures ex Gal. sunt in corpore partes salubres, eæque principaliores, quam insalubres: immo aliquando in vnico solo membro potest esse aliqua dispositio, (omnibus alijs membris sanis existentibus) quæ non solum reddat corpus neutrum inæquale vergens videlicet ad vnum extremum, verum etiam illud efficiat ægrum. D

Respondetur æqualitatem, vel inæqualitatem neutrius corporis non prouenire a numero membrorum, vel a gradu bonarum, vel malarum dispositionum: quia aliquando vnum membrum læsum, cæteris omnibus illæsis, fit corpus insalubre nunc: sed a vi dispositionum corpus alterantiũ, ita vt dispositiones, quæ efficiunt neutrum æquale, vel inæquale considerentur effectiuè, & non formaliter: si igitur neque sanitatis, vel ægritudinis dispositio in corpore præualuerit, erit corpus neutrum æquale, si præualuerit vestigium ægritudinis, erit neutrum decidentiæ: si sanitatis, erit neutrum conualescentiæ: sicuti enim decidens in ægritudinem magis vergit ad morbum, sic conualescens magis ad sanitatem.

Quod vero vnica pars corporis, eaque ignobilis læsa, omnibus alijs partibus sanis existentibus, possit & neutralitatẽ, & ægritudinem parere, est clarũm: quia si in calcaneo essent perniones, aliquando optima salubritas omnium viscerum non poterit infimæ dispositioni præualere, quia actiones aliorum viscerum omnium non sunt destinatæ ad pellendum illum affectum: suis enim muneribus quælibet vacat.

Exemplis ista declarantur: Fac vt meatus feleus sit in ventriculi fundo insertus, & omnes aliæ corporis partes sint temperatissimæ, corpus statim fit neutrum. Si paulo supra fundum inseratur fit insalubre & ægrum: si adhuc Paulo supra, fit ob cardialgiam moribundum, licet omnes partes corporis sanissimæ sint. Sic Claudi à natiuitate licet sint temperatissimi ex Gal. libro de diff. morb. 7. & 9. sunt ægri. Parimodo si pars infimę conditionis à corde remotissima, sicareat potentia resistendi, licet omnes aliæ partes fruantur inculpata sanitate, facile in gangrænam facessit; & moritur homo: Tunc nec cor nec aliæ partes robustissimæ possunt succurrere: quia operationes fiunt à calido innato tamquam à forma partium, & non ab influente, vt tenet Aristoteles. Vrinam esset vera Aristotelis sententia: quia quando esset aliqua impotẽtia resistendi, cor posset impedire. Hinc dum infima pars amittit suum calidum innatum, moritur, & cum ipsa moritur cor, licet robustissimum sit. Quare neutrum non à numero æquali salubrium & insalubrium dependet sed à potẽtia resistendi habita relatione ad omnes partes nulla ex infimis excepta: quia vnica infima potest omnes robustissimas perturbare.

Proponitur pro hac re hoc pulchrum exemplum: sunt in ciuitate viginti improbi homines, qui noctu innumera facinora perpetrant summo cum omnium ciuium incommodo: Cæteri tamẽ ciues & simil-

le

le & vltra: qui diu noctuq; cogitent quomodo isti improbi debellentur, & extinguantur: ponunt in singulis vicis, & angiportis viginti, qui licet numero, & viribus sint pares improbis illos tamen non superant, neque superantur: ex hoc exemplo colligimus, quod potest esse vna particula læsa, cæteris omnibus illæsis, quæ cum sint inter se, & à læsa particula separatæ morbum vincere non possunt: vnde fit, vt corpus efficiatur neutrum simpliciter semper æquale: dum igitur Galenus inquit neutrum semper per omnes ætates esse sibi simile, & sine inclinatione magis ad vnum, quam ad alterum extremorũ, id non oriri a dimidio numero membrorum malè dispositorum, neque a forma malarum dispositionum: sed a vi effectiua quæ introducitur a dispositione vnius, vel plurium membrorum.

Neutrum vero vt multum est quod magna ex parte est tale, id est habet neutram dispositionem, sed magis inclinantem ad alterum extremorum.

Neutrum vero vt nunc definit, quod vel in vna parte, vel in pluribus diuersas participat dispositiones, idest neutrum vt nunc huius secundi significati in tempore præsenti habet dispositiones insalubres in vna parte vel secundum actiuas qualitates, vel passiuas, vel in vno viscere adest salubritas in alio insalubritas quo ad primas qualitates: vel in diuersis partibus vna erit sana, quo ad temperaturam, vel compositionem, alia erit insalubris quo ad temperaturam, vel compositionem, hac tamen conditione, vt hoc neutrum, vt nunc sit mediũ inter sanitatem, & morbũ.

Illa, quæ sunt digna consideratione in hoc capite tria sunt, primum, an neutra conualescentiæ, & decidentiæ sint neutra nunc secundi significati: Secundum, cum Galenus dicat primas qualitates omnes esse effectiuas, quomodo possint esse duæ actiuæ, & duæ passiuæ: tertium an vna qualitas sola possit agere in aliam, vel duæ simul.

QVAEST. XXVI.

An neutra conualescentiæ, & decidentiæ sint neutra nunc secundi significati.

AVicennas secunda primi doctrina prima cap. 2. & Plusquamcommentator censent, neutra conualescentiæ, senum, & puerorum esse neutra nunc primi significati, & non secundi. Addit Plusquamcommentator neutrum quoque decidentiæ pertinere ad neutrum primi significati. Putat. n. quod corpora, antequam in ægritudinem incidant, pertranseant per hoc neutrum nunc primi significati quod est per negationem extremorum: similiter dicit, corpora ægrorum, dum conualescunt, antequam ad sanitatem perueniant, pertransire per hoc neutrum nunc primi significati.

Rationes, quæ mouent Plusquamcommentatorẽ, desumuntur a Gal. c. 82. Par. 1. vbi ait, signa imminentis ægritudinis. i. corporum neutrorum ex decidentia mediam formam habere inter ea quæ sanis, & ægrotis accidunt: sed sic est, quod corpora neutra vt nunc primi significati sunt illa, quæ habent mediam formam inter ea quæ sanis, & ægrotis conueniunt: ergo neutra decidentiæ erunt vt nunc primi significati. Ob eandem rationem concludit, neutrum conualescentiæ, & senes ipsos, quorum corpora sunt neutra vt nunc, pertinere ad neutra nunc primi significati: probat deinde minorem, quod scilicet neutra quæ habent mediam formam sint primi significati hac ratione, quia neutra secundi significati, quæ sunt per participationem extremorum non habent mediam formam, vt habent neutra primi significati.

Reijcitur Plusquamcommentator, quia eius ratio nulla est: cum neutra omnium trium significatorum habeant mediam formam.

Neutra. n. primi significati sunt media inter optimè sana, & male sana.

Neutra vero secundi & tertij similiter sunt media inter sana, & ægra, & omnia differunt per mediam formam: siquidem

omnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

omnia quæ ab aliquo differunt per formam differunt, intelligendo de illis differentijs, quæ faciunt aliud.

Præterea neutra conualescentiæ, & decidentiæ inclinant in aliquod extremorum. ergo non sunt neutra primi significati. Hinc Galenus lib. de constitut. art. c.19. dicit, in corpore neutro decidentiæ esse aliquid causæ morbificæ, ergo participat ægritudinem, ergo non est primi significati, quod est per negationem extremorum.

Præterea sicuti in neutro decidentiæ est aliquid causæ morbificæ incipientis: similiter in neutro conualescentiæ erit aliquid causæ morbificæ desinentis.

Insuper conualescentia est medium inter sanitatem, & morbum, & non inter saluberrimum, & insaluberrimum: sed sic est, quod extrema neutrius secundi significati sunt huiusmodi, videlicet sanitas, & morbus: ergo conualescentia erit neutrũ, seu medium secundi significati.

Quod vero saluberrimum, & insaluberrimum non significet sanitatem, & morbum: supra auctoritate Galeni ostensum est.

Postremò si neutrum decidentiæ esset neutrum nunc primi significati, quod re vera est in latitudine sanitatis, sequeretur, quod corpus insalubre, antequam in ægritudinem caderet, reduceretur ad aliquam perfectionem.i. ad neutrum, & deinde ægrotaret, quia corpus insalubre simpliciter est longè imperfectius, quam neutrum nunc primi significati: quare si corpus decidens in ægritudinem esset neutrum, numquam caderet in morbum, nisi prius fieret neutrum decidentiæ, & sic corpus insalubre simpliciter, quod est corpus pessimè sanum, vt diximus, nunquam posset ægrotare, nisi prius fieret corpus melioris conditionis; quod cum sit maxime ridiculum, dicendum est, neutrum decidentiæ, & conualescentiæ, & senes ipsos vt participantes extrema pertinere ad neutra nũc secundi significati, & non primi.

Altimarus loquens de sanitatis latitudine putat neutrum conualescentiæ pertinere ad neutrum vt nunc primi significati: neutrum vero decidentiæ ad neutrum

A vt nunc secundi significati.

Primò probat neutrum decidentię pertinere ad secundum significatum, quia Gal.c.82. in princip. ait, signa eorum qui sunt ægrotaturi partim indicare sanitatem partim morbum, esseque participantes extrema. Quare dicit, & rectè quidem, non esse amplius dubitandum de neutro decidentiæ, an pertineat ad secundum significatum; cum in Galeno res sit

B clarissima.

Probat deinde neutrum conualescentiæ pertinere ad neutrum primi significati, quia Galenus in eodem loco fatetur, quod neutra conualescentiæ sint sub alio significato. ergo vel sub primo, vel tertio: non sub tertio, quia hoc habet maximam latitudinem, & est etiam vix reperibile, ergo erit neutrum primi significati.

Quæ opinio non videtur vera: quia neutrum conualescentiæ est medium inter sanum & ægrum, & non inter salubre sem-

C per, & insalubre semper, sicuti superius Galeni auctoritate probauimus: ruit igitur opinio Altimari, quod scilicet ad neutrum primi significati pertineat conualescentia. Præterea in eo significato ponuntur conualescentes, in quo Senes, vt docet Galenus capit.82. huius libri; sed sic est, quod Senes videntur potius participare de extremis, quam quod sint neutra per negationem extremorum, ergo erit clarum antecedens ex Gal.5. de tuenda sanitate cap.4 & libro de salubribus ad Thra-

D syb. cap.7. vbi dicit, in Sene absolutè non esse sanitatem, sed dici Senis sanitatem, quæ vt ait Galenus 6. de tuenda valetudine cap.2. nunquam vacat quærimonijs.

Insuper corpora senum sunt neutra decidentiæ, ergo in illo significato, in quo erit neutrum decidentiæ, erit quoque neutrum conualescentiæ, & Senes: sed sic est, quod neutrum decidentiæ est in secundo significato, ergo & conualescentia, & Senectus.

Quo ad Galeni auctoritatem, vbi dicit conualescentiam esse secundum alterum significatum, ergo vel in primo, vel in tertio; non in tertio vt optimè concludit, ergo in primo.

Duæ dari possunt responsiones, prima, quod

quod illa verba, ſecundum alterum ſignificatum non debeant referri, vt optimè cenſet Pluſquamcõmentator, ad id quod dixit de ægrotaturis, ſed ad ſigna, de quibus Galenus ibi ſermonem habet. Hæc ſigna quatenus demonſtrant præſentem morbum appellantur inſalubria, quatenus verò indicant coctionem, ſalubria; quatenus autem poſſunt vtrunque oſtendere appellantur neutra.

Secunda reſponſio eſt, quod in quolibet neutro vt nunc poſſit eſſe plura ſignificata: nunquid non corpora Senum ſunt neutra nunc in eodem ſignificato, vt conualeſcentium, ſicuti dicit Altimarus: ergo vnum ſignificatum ſub ſe poteſt habere alia ſignificata: hinc dicimus, conualeſcentes eſſe neutra corpora nũc, quatenus participãt de ſanitate, & morbo: ſimiliter Senes quatenus & ipſi participant, ſed non eodem modo; quia Senes vergunt ad morbum & ad mortem; conualeſcentes ad ſanitatem, & ad vitam.

Dicimus igitur nos (Saluo meliori iudicio, neutrum conualeſcentiæ, decidentiæ, & Senes eſſe in neutro nunc ſecundi ſignificati: fundamentum huius inter cætera vnicum eſt; quia hæc tria participant extrema: quod verò neutra decidentiæ & conualeſcentiæ, & Senes participent de ſanitate & morbo, colligitur ex Galeno cap. 82. huius artis, & alibi, vt patebit.

Quod verò conualeſcentes, & Senes ſint neutra corpora in eodem ſignificato, legamus Galenum 5. de tuenda ſanitate cap. 4. vbi habet hæc verba, *hanc artis partem, quæ ſcilicet conualeſcentium ſanitati tuendæ incumbit appellant medici analepticem: illam verò quæ ſenum ſanitati proſpicit, Gerocomicem*: videntur hi ambo affectus non pertinere ad exactam ſanitatem, ſed eſſe quoſdam effectus medios inter ſanitatem & morbum, vt omnino non ſint eius ſanitatis, quæ firma conſtanſque ſit, quam καθ᾽ ἕξιν appellant, ſed eius potius, quæ ſit fallax, & incerta, quam κατὰ σχέσιν nominant: ergo ſiue morbum, ſiue morboſum quendam affectum, ſiue medium inter ſanitatem, & morbum, ſiue κατὰ σχέσιν ſenium appelles; huiuſmodi quæſtiones pro nihilo habendæ ſunt.

A ecce quod in his verbis Galenus cenſet conualeſcentes & Senes eſſe corpora neutra eiuſdem ſignificati, quia dicit ambos affectus eſſe medios, non inter ſalubre & inſalubre, vt ſunt neutra primi ſignificati, ſed vt ſunt neutra quæ ſunt media inter ſanitatem & morbum, quæ ſunt neutra ſecundi ſignificati.

Notandum tamen hic, omnia neutra habere ſanitatem ſecundum affectionem idest κατὰ σχέσιν, & non καθ᾽ ἕξιν, idest ſecundum habitum, vt dicit Galenus loco B proximè citato: ideò errant valdè nonnulli, qui putant Athletarum corpora eſſe neutra ſecundi ſignificati, quia ſanitas athletica numquam a Galeno vocatur κατὰ σχέσιν idest ſecundum affectionem, ſed vocatur ſecundum habitum: quare Hippocrates appellat in primo aphoriſmorum habitum athletarum: ideo ſunt in ſanitatis latitudine, quamuis eorum corpora non ſint dicenda ſalubria ſimpliciter, neque inſalubria vt ſemper, quia viribus validiſſimis præditi ſunt; dicentur ergo C corpora ſalubria vt nunc, idest pro præſenti tempore, quamuis nonnulla pro maiori, vel minori periculo decidentiæ dici poſſint inſalubria vt multum: neutra enim non poſſunt eſſe primi, vel ſecundi, ſignificati, vt dictum eſt.

1 Dubitatio: diximus conualeſcentiam pertinere ad neutrum nunc ſecundi ſignificati: nihilominus ex lib. ad Thraſyb. cap. 7. Galenus ait, corpora conualeſcentia ita mediare inter actu ægra, & ſana ſecundum habitum, vt non indigeant medella: D ex hoc loco Sclanus colligit corpora conualeſcentia pertinere ad neutrum nunc primi ſignificati: quia non indigent medella, quod quidem eſt falſiſſimum: non enim valet conſequentia, non indiget medella, ergo non participat morbum: ſed eſt neutrum per abnegationem extremorum; nonne ſunt multi morbi, qui ſine medella à natura ipſa curantur? ſic dicimus naturam conualeſcentis ex ſe ipſa ſuperare quod eſt præter naturam, & reddere ad ſtatum naturalem eo modo, quo aqua feruefacta poteſt ex ſe redire ad ſolitam frigiditatem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

QVAEST. XXVII.

An omnes quatuor primæ qualitates sint actiuæ, vel duæ sint actiuæ, & duæ passiuæ, & quomodo.

QVæstio est magni momenti; quia Galenus in tex. declarato inquit, qualitates primas causare temperaturam, & omnes quatuor esse actiuas: Similiter ex sententia Hippocratis 5. simplicium med. & 3 methodi ait, quatuor qualitates idest caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem esse effectiuas.

Aristoteles tamē 2. de gener. & corrupt. & lib. 4 meteor. docet, calorem & frigiditatem esse qualitates actiuas: humiditatem verò & siccitatem passiuas: quomodo autem ex Galeni sententia, & aliorum sit intelligendus Aristoteles paulo infra declarabitur.

Hieronymus Cardanus Putat, quod duæ tantum sint qualitates positiuæ, caliditas scilicet, & humiditas: ait caliditatem esse actiuam, humiditatem verò passiuam; putat enim quod frigiditas, & siccitas sint qualitates priuatiuæ, & non positiuæ.

Hæc opinio erat nonnullorum Antiquorum, & reiecta est à Galeno lib. de causis morborum cap. 3. & reijcitur à Cæsare Scaligero exercit. 18. Galenus loco citato probat experientia euidentissima, frigus esse qualitatem positiuam, eo quia constat apud Istrum subdio frigidissimo nullo tamen flante vento, lucernam accensam à frigiditate illa intensissima extingui, quod non eueniret, si frigiditas esset qualitas priuatiua: actiones. n. ex omnium consensu fiunt à causis positiuis, & nō priuatiuis.

Galenus cum Aristotele, Platone, & Hippocrate putat, quatuor qualitates esse positiuas, & efficientes: miratur tamen, cur Aristoteles dixerit, duas esse actiuas, & duas passiuas; ideò primo de naturalibus facultatibus c. 3. inuehitur in Aristotelem, aitq; illum pugnantia dicere; quia in meteorologicis docet, duas esse actiuas: tamen in 2. de generatione probat, quodlibet elementum agere, & pati ratione suarum qualitatum: ergo caliditas, frigi-

A ditas, humiditas, & siccitas possunt esse passiuæ & actiuæ: Galenus tamen interpretando Aristotelis sententiam ait in eodem libro cap. 3. in viuentibus duas qualitates esse actiuas, & duas passiuas, quatenus scilicet calidum & frigidum magis agunt, humidum verò & siccum minus.

Reijcitur Galenus à Peripateticis, qui negant solum respectu animantium, & stirpium caliditatem, & frigiditatem magis agere: humiditatem vero, & siccitatem minus; quia etiam respectu omnium mix

B torum inanimatorum aiunt, humiditatem & siccitatem se habere per modum materiæ, caliditatem verò & frigiditatem per modum agentis. Sed re vera non est reijciendus Galenus; quia loco citato asserit in viuentibus duas esse actiuas, & duas passiuas qualitates: non negasset sanè, quod respectu etiam omnium inanimatorum, & elementorum inter se mixtorum duæ qualitates essent magis acti-

C uæ, & duæ magis passiuæ.

Marsilius in 2. de gene. & corrup. censet, sententiam philosophi, quod scilicet calor maximè agat, frigus minus, humidum adhuc minus, & minimè omniū siccitas, non solum esse veram in animalibus, & stirpibus, vt ait Galenus, vel in mixtis vt mixta sunt, sed etiam inter se; ita vt duę primæ magis agant, aliæ duæ magis patiantur: omnes tamen esse actiuas, & passiuas per comparationem.

Reijcitur Marsilius, & meritò, quia Aristoteles non est locutus comparatiuè, sed absolutè: dixit calorem, & frigidita-

D tem esse actiuas; alias verò passiuas. Insuper, dum definiuntur calor, & frigus; per actionem solum definiuntur; dum humidum & siccum, per passionem.

Auerroes 3. colliget capit. 31. asserit omnes qualitates agere & pati, sed quæ dicuntur patientes, magis pati, quam agere: quæ verò dicuntur agentes, magis agere, quam pati.

Reijcitur Auerroes, quia Aristoteles, dum dicit duas qualitates primas. i. caliditatem & frigiditatem, agere, & alias duas pati absolutè locutus est; neque dixit duas magis, & duas minus agere. Insuper nunquam Aristoteles considerauit actionem

vnius

vnius contrarij in aliud, sed vnius contrarietatis in alteram, idest non considerauit (A) actionem calidi in frigidum, sed totius contrarietatis, idest calidi & frigidi in totam contrarietatem, humidi scilicet & sicci: quare calidum & frigidum sunt solum actiua, humidum verò & siccum solum passiua.

Philoponus 2. de ortu & interitu: & Pomponatius 4. meteor. dicunt, quatuor primas qualitates esse omnes actiuas & passiuas, dum considerantur in mutua permutatione elementorum: sed si consideretur respectu mixti, duas esse actiuas, (B) & duas passiuas: ideò dicunt, dum Aristoteles vocat duas passiuas & duas actiuas, illas considerasse quatenus elementa congrediũtur ad mixti generationẽ: dum dixit omnes quatuor esse actiuas, & omnes passiuas, considerasse prout inuicem mutãtur in simplicibus, & sine vlla relatione ad mixtũ: sic terra agit in aquam exiccando, aqua verò in terram humectando.

Patitur hæc Philoponi, & Pomponatij solutio instantias insolubiles, videlicet, quia in mixto & mixti generatione (C) omnes qualitates agunt & patiuntur: quia partes humidæ adhærentes humectant & agunt in siccas, & viceuersa: & sic de alijs: omnes igitur agunt & patiuntur in mixto.

Verior solutio est, quod duplex sit actio in qualitatibus, altera vniuoca, & sic omnes sunt actiuæ, & omnes passiuæ, tam in simplicibus quam in mixtis: altera æquiuoca, & sic duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ: declaro: actio vniuoca calidi est calefacere, & gignere sibi simile corrumpẽdo (D) contraria, & sic calidum agit in frigidum & humidum in siccũ, & viceuersa: Actio verò æquiuoca calidi est secundas qualitates efficere, & mixtum producere vt quid diuersum ab elementis, neque amplius est actio contrariæ qualitatis in contrariam, sed vt aiunt Artificis in materiam elaborandam: quare cum in hac consideratione siccitas & humiditas nullam habeant vim actionis æquiuocæ, qua possent aliquid diuersum à se producere, erunt qualitates solum passiuæ, caliditas verò & frigiditas actiuæ.

1 Dubitatio ex dictis oritur, quia diximus cum Aristotele omnem qualitatem secundum actionem vniuocam agere in aliam, & pati ab illa: quare cum quodlibet elementum habeat duas qualitates, vnam actiuam, & aliam passiuam, quodlibet aget in seipsum, sic acqua vt frigida aget in se ipsam, quatenus est humida, & sic de alijs.

Soluitur, quod nunquam Aristoteles dixerit dari actionem vnius contrarij in aliud, sed vnius contrarietatis in aliam, & meritò, quia vt sequatur actio, oportet vt calor & frigus agant in humidum & siccum, ita vt sint duæ coniunctæ actiuæ, & duæ passiuæ: neque nobis facessunt negotium illa verba Aristotelis 4. meteor. in principio, dum dicit, *humidum & siccum pati à duabus actiuis, tum vtrumque simul iunctũ, tum etiam alterum separatim acceptum sine altero:* quia accipiatur loco humidi aqua, & loco sicci terra, videmus, hæc non esse pura, sed mixta: Hinc si aqua non esset cum aliqua portione terræ mixta, a nullo frigido posset congelari: Quo fit vt 4. meteor. dicat Arist. elementa omnia posse putrescere igne excepto: sed his nos addimus, quod putredo sit proprietas corporis mixti, & non simplicis; ergo non dabitur hoc humidum, neque hoc siccum solum: sed appellabitur humidum per excessum, & siccum per excessum.

2 Dubitatio ex Galeno & Aristotele aquę proprium est frigiditas, & non humiditas: attamen videtur, quod humiditas sit magis intrinseca aquæ, quam frigiditas, quia ab aqua citius aufertur frigiditas quam humiditas: aqua calida fit amittendo frigidum: eius humidum verò nunquã potest amitti, ergo humiditas erit magis intrinseca aquæ, quam frigiditas.

Iacobus Zabarella Præceptor meus, & Vir doctissimus lib. 2. cap. 3. de qualitatibus elementaribus respondet, qualitates actiuas esse formales, & ab agẽte externo produci: passiuas verò esse materiales, & magis à materia prouenire; ideò difficilius auferri: atque formas posse mutari, sed materiam destrui, idest de nouo produci esse omninò impossibile. Quæ responsio non mihi probatur, quia hu-

miditas in aqua prouenit potius a forma, quam a materia: nihil enim est in materia, quia est omnium formarum substantialium & accidentalium expers, & nuda, & ἄποιον idest sine qualitate dicta.

Respondemus igitur nos postquã diù fuimus solutionem meditati, quod in aqua duplex sit frigiditas, alia externa & actualis, & alia quæ est eius interna potentia refrigerandi: posita hac distinctione dicimus, quando aqua calefit, externam frigiditatem auferri, quæ non prædicatur per se de ipsa aqua, non tamen potentiam internam frigefaciendi, quæ, licet aqua reddatur calidissima, remanet, vt patet, dum ad frigiditatem pristinam ex se, post discussum externum calorem, reddit: Argumentum Zabarellæ valet de humiditate & frigiditate externa, non de potentia refrigerandi. Admittimus & nos, omnes qualitates passiuas præter naturam difficilius à visceribus auferri, vt est humiditas, & siccitas hepatis vel cordis ob rationem allatam, quod scilicet externa agentia promptius producant actiuas, quam passiuas: & difficilius auferantur intemperies passiuæ præter naturam, quam actiuæ. Ad dubium respondemus humiditatem esse aquæ magis intrinsecam, quam sit frigiditas, intelligendo de frigitate externa, negamus tamen de interna aquæ frigiditate, quæ est eius virtus & potentia, quę nunquam tollitur, nisi funditus aqua sit absumpta.

SEXTI CAPITIS Particula II.

Tex. 19. *Iuxta verò tertium significatum neutrum erit corpus, quod aliquando quidem salubre, aliquando verò insalubre existit, vt nonnullis accidit, qui in pueritia salubritate corporis vigent, cum verò ad Iuuentutem peruenerint, insalubres euadunt, aut contra. In vno autem tempore, quod ita est neutrum, consistere nequit; latius verò, si accipiatur, contingit, nouimus autem quod nunc dupliciter dicitur.*

Explicatis neutris primi, & secundi significati: in hoc tex. explicat neutrũ tertij significati, quod secundum diuersa tempora participat de extremis: dat exẽplum Galenus, dicens, si quis in pueritia esset salubris, & in iuuentute insalubris, vel viceuersá, illud corpus esset neutrum tertij significati.

Sed quomodo sint intelligenda verba Galeni auctores dissentiunt, quoniam dum Galenus dicit, *quod aliquando quidem salubre, aliquando verò insalubre existit*: Leonicenus omisit vnam dictionem, quæ mirificè videtur declarare naturam istius neutrius tertij significati & est ἐν μέρει idest in parte, ita vt hoc modo nonnulli exponant, aliquando quidem salubre, aliquando verò insalubre in parte existit, idest in dimidio vitæ suæ hoc corpus neutrum esse salubre, & in alio dimidio esse insalubre: verbi causa, si terminus vitæ alicuius esset annus sexagesimus, & per triginta esset illius corpus salubre, & per alios triginta insalubre, vel viceuersa quod tamen fieret ob morbos hæreditarios, & non ob errores externos, quia hoc neutrum corpus consideratur secundum aptitudinem & potentiam

tiam ab ortu naturæ acquisitam)hoc neutrum esset simpliciter semper: si verò corpus esset aptum natum esse plus sanum, esset neutrum vt multum, quod dicitur superius, si plus ægrum, esset neutrum vt multum quod dicitur inferius, idest imperfectius.

Nonnulli alij alio modo interpretantur dictionem ἐν μέρει: dicunt enim per hanc particulam intelligi vicissim, & sic legatur, *aliquando quidem salubre, aliquando vero insalubre vicissim existens*, idest vt vicissim in toto vitæ curriculo corpus, quod simpliciter semper est neutrum modò sit sanum, modò ægrum: exempli gratia in pueritia prius corpus patitur variolas, & deinde sanum fit: paulo post in pueritia patitur morbillos, & iterum sanatur: deinde in iuuentute scabiem, & deinde sanatur, & postea lepram patitur, & deinde sanatur: & sic vsque ad obitum: quæ vicissitudo, si est æqualis, vt tantum temporis sit sanitatis, quantum ægritudinis, illud corpus dum sanitate fruitur vocabitur neutrum simpliciter semper, si vicissitudo sit inæqualis dicetur vt multum, quod quidem, vt dictum est, vel est inferius, vel superius.

Confirmant quod per ἐν μέρει intelligi possit vicissim: quia Leonicenus in tertia parte huius libri tex.23. per ἐν μέρει interpretatur vicissim. Ego autẽ puto quod vtraque expositio stare possit, quamuis ἐν μέρει significet in parte, sed vicissitudo illa sanitatis, & ægritudinis explicatur, dum etiam legimus aliquando in parte salubre, & in parte insalubre.

Quæritur, an hoc neutrum tertij significati possit quoque esse ab ortu naturæ. Plurimi putant, non dari hoc corpus neutrum a natiuitate. Verior opinio est, quod hoc neutrum sit ab ortu naturæ, idest à prima generatione: corpora enim vitiato semine aliquando constituuntur, quæ partim viuunt sana, & partim ægra, intelligimus per partim sana vicissitudinem sanitatis, & ægritudinis, in quauis ætate, vel per dimidium ætatis, esse sana, & per dimidium ægra, vtroque enim modo erunt neutra simpliciter tertij significati.

Quod vero dentur hæc corpora malè

A constituta in prima generatione, patet ex Galeno sexto aphorismorum, comm.28. vbi dicit qui patres, & auos habuerunt podagricos a semine vitiato articulos filiorum fieri imbecilliores: similiter experiẽtia videmus, patres infectos sæuissimo tabo gallico iure hæreditario, aliquando filios sęuissimũ hoc symptoma pati: obseruamus quoque alios multos morbos esse hæreditarios, vt sunt lippitudines, epilepsiæ, affectus hyppocõdriaci, nephritici, & plures alij, quibus si filij in dimidia ætate B infestentur, dicimus tempore suæ sanitatis esse corpora neutra huius tertij significati.

1 Dubitatio: videtur Galenus diminutus, quia faciens mentionem de hoc neutro tertij significati omisit corpus neutrum vt semper, & vt multum, quod est contra suum institutum, quia superius diuisit omnia corpora in semper, vt multum, & vt nunc.

Respondent omnes, Galenum id prætermisisse, vt notissimum, quia non semel superius dixit, omnia corpora esse diuisi- C bilia in simpliciter & vt nunc: & ipsum simpliciter in semper & vt multum.

Nota illos errare, qui putant, neutrum simpliciter semper respectu neutrius vt multum esse perfectius, quod non semper contingit: potest enim esse neutrum vt multum perfectius & imperfectius neutro simpliciter semper. Quia si hoc corpus neutrum plus est sanum, quam ægrum; tempore sanitatis dicitur neutrũ vt multum, & hoc neutrum est perfectius neutro simpliciter: si verò est plus ægrum, D quam sanum, est neutrum vt multum, quod est imperfectius, quam neutrum simpliciter semper; de ratione cuius est, vt sit corpus aptum natum in parte ęquali esse sanum, & ægrum.

Errat Plusquamcommentator agens de hoc neutro, dum ait, quolibet corpus viuens posse esse neutrum huius tertij significati, quia quolibet corpus potest esse quandoque sanum, & quandoque ęgrum: errat inquam, quia hoc corpus neutrum habet hanc naturam neutram ab ortu naturæ, idest à semine parentum, & non à causis extrinsecis: quæ enim à causis ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ternis interim ægrotant, & interim sanitate fruuntur, non dicuntur ab ortu naturæ talia, neque sunt vocanda neutra; quare illa possunt esse salubria, insalubria, & neutra primi significati, & tertij.

2 Dubitatio non videtur, quod neutrum nunc huius neutrius tertij significati dari possit, quod scilicet in vno instanti nunc corpus sit susceptiuum sanitatis & morbi, quia si in vno tempore est susceptiuũ sanitatis, in illo non potest esse susceptiuum morbi.

A

Respondetur ex Galeno dari nunc instantaneum, & nunc sumptum latius, quod scilicet habeat latitudinem: qua posita dictione Galenus censet, dari posse hoc neutrum vt nunc habens latitudinem. Hinc Aristoteles consentiens huic doctrinæ libro 4. phy. tex. 121. & 122. docet, nunc summi, vel pro termino, qui est finis præteriti, & principium futuri, qui est indiuisibilis, secundum quam indiuisibilitatem nullo modo potest dari neutrum huius tertiæ significationis: vel nunc quod non valdè distat à præsenti, & quod habet latitudinem, sicuti dicimus nunc est bellum in Persia, vel in Germania, nunc est autumnus: similiter dum incidunt in morbos, dicimus, antequam incidant esse neutra vt nunc: vel dum conualescunt, antequam firmiorem statum sibi comparent, esse neutra nunc huius tertij significati.

B

C

Eodem modo Galenus diuisit prima aphoris. 12. & 1. de crisibus 6. morbi principium, quod videlicet, vel sumatur principium morbi pro illo primo nunc indiuisibili, in quo corpus incipit ægrotare: vel pro spatio trium dierum: vel pro eo tempore, in quo adhuc humores sunt crudi: horum locorum imitatione nos quoque ex Aristotele attullimus diuisionem ipsius nunc.

D

SEXTI CAPITIS
Particula IV.

Salubre igitur, & insalubre, & neutrum corpus quot modis dicatur, & quale vnumquodque sit, sufficienter explicauimus. De signis verò deinceps dicendum.

Explicatis neutris primi, secundi, & tertij significati in hoc tex. epilogum huius primæ partis artis medicinalis facit: colligitque ea, de quibus sermonem habuit, dicens, se egisse de salubribus, insalubribus, & neutris corporibus, & quot modis dicantur, & quale vnumquodque sit.

Manardus interpretatus est per qualia, quando superius Galenus dicebat se velle tractare non de omnibus corporibus, quia sunt infinita, nec de quibusdam, quia doctrina esset diminuta; sed qualia nam sint, intelligendas esse definitiones essentiales: quæ expositio non fuit accepta; quia non solum de definitionibus, sed de signis & causis in hoc libro agit Galenus, neque de signorum, & causarum definitionibus tractat. Ideò nos diximus ex Aristotele 5. metaphy. c. de quali, quod qualitas tripliciter dicatur videlicet, vel de forma substantiali, vel de qualibet differentia omnium prædicamentorum, vel de qualitate prædicamenti qualitatis: qua posita distinctione diximus Galenum per qualia intellexisse non solum definitiones, sed etiam differentias omnium generum: omnia enim quæ sciuntur, vel quæ sciri possunt sunt qualia, & de his omnibus in hoc libro egit Galenus.

QVAEST. XXVIII.

De vtilitate tractatus de Corporibus.

Nonnulli arbitrati sunt, hũc tract. de corporibus salubribus, ĩsalubribus, &

& neutris esse prorsus medicinæ inutilem: & mirati sunt Galenum, cur de hac re tam diffusè tractauerit. Nos tamen ostendemus rationibus à medicina, & ab altioribus principijs desumptis, quod hic libellus,& tota ars medica sine exacta corporũ diuisione & subdiuisione esset prorsus inutilis: immo sine hac cognitione nihil nos docere potuisset tum pro sanitate conseruanda,tum acquirenda.

Non pro sanitate conseruanda, quia si voluerimus conseruare corpora sua natura salubria simpliciter semper, opus erit vt illa conseruemus in eodem statu; similiter si corpus cõseruandum fuerit salubre vt multum, nisi cognoscat medicus illum statum, nesciet illum tueri: causæ enim conseruantes & corrigentes parua vitia corporis salubris simpliciter semper differunt valde a causis conseruantibus salubre vt multum, vel neutrum simpliciter, vel insalubre simpliciter.

Exempli causa corpus insalubre simpliciter est illud quod habet sanitatem diminutam;in hoc dicimus ,illam esse conseruandam,neque esse introducendam salubritatem simpliciter; quæ in illo acquiri non potest: quia solum in prima generatione ex semine,& sanguine menstruo hęc comparatur:debet tamen Medicus ad statum illum meliorem,quem habere potest, illud insalubritatis genus reducere.

Insuper si consuetudo vetusta, quamuis mala non debet amoueri, sed conseruari, quanto magis debent conseruari corpora ab ortu naturæ talia, quamuis insalubria? Hippocrates 2. sect.aph.50. *consueta deteriora minus molesta esse* dicit *insuetis melioribus*: quo circa si corpora sint insalubria, & habeant assuetudines malas, ex Galeno libro de tuenda valetudine habemus,nec statim, nec sensim eas esse amouendas,dicitque corpora senum, & debilium esse conseruanda cum eadem imbecillitate, si per naturam seu inueteratam consuetudinem talia sint.

Qui igitur vellet reducere corpus ab ortu naturæ salubre vt multum ad salubre semper,quam maximè læderet: satis igitur est,vt hęc corpora eo modo conseruentur, & quando ægrotant, vt ad salubria A multum reducantur,si talia sint,& non ad salubria semper: similiter si corpus fuerit neutrum simpliciter vt semper, vel vt multum & aliquis vellet illud reducere ad saluberrimum, nunquid non iste esset insanus? hinc si quis voluerit puerum educare & incolumen diutissimè conseruare, & nesciat corporis illius statum, vellem scire ignoratis diuisionibus & subdiuisionibus corporum, quomodo illum tractaret? cui dubium, quod solum casu & fortuito incederet.

B Par est igitur vt semper præcedat diligentissimum examen de statu corporis, an sit ab ortu naturę salubre,vel insalubre, vel neutrum, & ob quæ vitia, an scilicet sint in similaribus, vel indissimilaribus: quia his non præcognitis, nec hominem conseruare, nec dum ægrotabit, curare poterit.

Galenus in hac corporum diuisione est solertissimus & merito; quia medicus rationalis alia ratione non distinguitur ab insano Empirico & circulatore, nisi quia C rationalis medicus scit distinguere corpora: quoniam aliomodo tractantur corpora salubria, vt semper, vt multum, & vt nunc & aliomodo tractantur corpora insalubria,& neutra vt semper, vt multum, & vt nunc: medicina enim quæ potest esse perstantissima in corpore salubri: potest esse venenum in corpore neutro, & versa vice. Quis est ille qui potest has differentias cognoscere, nisi sit versatus in hac arte parua? Hinc Empirici, & triuiales medici qui ijsdem remedijs tractant D corpora salubria, insalubria & neutra, ægros vexant, lacerant, & ad necem vsque deuerberant.

Hinc Galenus 3.præsag. comm.29. pro varietate corporum dicit varia esse remedia & varia præsagia,ibidem ait,in robustis & salubribus calidos humores per excretionem,& per digerentia, & non per supurantia esse tractandos. Similiter in robustis vult humores frigidos non per digerentia,sed per supurantia. In debilibus humores calidos per abscesum, & per supurãtia: in debilibus humores frigidos, vel in malos abscessus cedere vel mortem prenuntiare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Parimodo Gal. 5. de tuen. sani. 11. habet hæc verba: „ sicuti fieri non potest, vt vnum calopodium sutor ad omnes homines accomodet: sic nec medicus vnã vitæ spetiem quæ conducat ad omnes homines accommodabit.

Sic Gal. 5. meth. vlt. reprehendit methodicos, qui dicebant corporũ cognitionem esse inutilem ad curationem: ibique proponit modum cognoscendi per experientiã quod remedia sint magis vel minus sicca, prout corpora sunt magis vel minus sicca. Additq. sicciora remedia requiri in vlceribus penis, quam in eius cute.

Accedit, quod affectus præter naturam ex Galeno hic, & primo ad Glauconem cap. 1. est recessus à statu corporis sani, idcircò status corporis est precognoscendus.

Nec obijciant, nos contrarium dixisse lib. 4. methodi nostrę cap. 1. vbi statuimus, satis esse medico, vt ægros reducat ad statum aduentitium salubrem, & non ad primigenium remotissimum, qui potest toto cælo differre ab aduentitio salubri: habemus enim ex Galeno 2. de temperamentis cap. 4. quod occasione alicuius consuetudinis aliquis calidus ab ortu naturæ, qui habeat venas latas, fiat pinguis, humidus & frigidus: similiter frigidus, qui habet venas angustas, & corpus gracile occasione consuetudinis mutet temperaturam ex calida in frigidam, & viceuersa sine morbi introductione.

Cui dubitationi responsum est, temperaturam duplicem esse, aliam quæ est totum esse rei, qua vna pars differt ab alia, vt dicit Galenus lib. 1. de vsu partium cap. 9. vbi vult, quod esse carnis sit temperamentum, & lib. 3. de temper. 4. temperamentum esse vniuersam substantiam: Aliam quæ est temperatura, quæ est illa qualitas, quæ de nouo solet introduci. Posita hac distinctione dicimus, quod propria temperatura semper manet eadem, & vsque ad mortem perseuerat, magis tamen, & minus minuitur pro maiori & minori errore externo: de hac loquendo diximus, ægrotum, vt sanetur, non esse reducendum ad tale temperamentum, quale aderat puero existente, quia iste retrocessus est impossibilis: sed reducendum esse ad statum, qui paulò ante fuit amissus, quique erat in latitudine sanitatis, & qui vocatur aduentitius: qui igitur ad hunc statum perducet ægrum, dicemus illum sanare & conseruare.

Quæ verò sint altiora principia, quibus ostendi potest summa vtilitas tractatus de corporibus, Aristoteles docebit; 1. enim post. docet, quod ea proportio, quæ est in vna scientia, vel arte, eadem etiam sit in vnica demonstratione, quatenus scilicet in demonstratione debent esse hæc tria, subiectum, passio, & medium: sic dicimus in tota arte medica esse tria: primum esse subiectum circa quod versatur sanitas vel morbus, & hæc esse corpora: ars enim medica non habet subiectum, loco tamen subiecti considerat finem: secundum esse sanitatem conseruandam, vel introducendam: tertium esse causas, seu auxilia conseruantia sanitatem, & auferentia ægritudinem, de his tribus agit Galenus in arte medicinali.

Hinc Aristoteles semper sibi cõsentiens valde laborauit 2. post, vt nos doceret, quomodo ritè problema debeat proponi: quia nullum vitium est magis insigne, dum tractatur de aliqua re, quam perperam assumere problema: problema ex Aristotele constituitur ex maiori & minori extremo, idest ex passione & eius subiecto: dum igitur applicatur maius extremum subiecto quod excedat vel excedatur ab illo, problema non ritè proponitur.

Similiter accidit, dum probatur passio generis innominati, & passio excedat; itũc conclusio succedit vanissima: eadem ratione Galenus volens constituere subiectum medicinæ, circa quod versatur medicus, est necessarium, vt subiecta distinguantur quousque passiones reddantur conuertibiles: ideò de corporibus diligentissimè erat agendum.

Præterea passiones propriæ sine distincta cognitione propriorum subiectorum redduntur omninò immanifestæ, quia manifestantur per cognitionem sui subiecti; prædicantur enim in secundo modo dicendi per se, debent igitur definiri per subiecta vel generica, vel specifica; sed ta-

lia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

lia, vt sint cum passionibus conuertibilia.

Errant enim Porphirius, & Suessanus, qui censent genera vt genera non habere proprias passiones, putabant enim proprietates solum conuenire speciebus: quæ sententia reluctatur Arist. 4. metaphys. in principio, & lib. 5. vbi dicit dari proprietates entis vt ens est, & primo de Cœlo tex. 5. vbi docet, localiter moueri esse proprietatem corporis naturalis vt naturale est: quod quidem est genericum.

Quo circa subiecta quoque generica sunt inquirenda, eaque diuidenda vsque ad specificas subiectorum differentias: si verò innominata sint, circumscribenda; quia hoc modo ritè problema proponetur: quare nisi corporum cognitio præcedat, de medendi arte actum est; exempli causa, si nos passionem corporis salubris simpliciter semper iisdem remedijs tractaremus, quibus curantur passiones corporis salubris vt multum, esset erratum inexcusabile.

Similiter si passio, quæ conuenit corpori neutri simpliciter semper, eodem modo tractaretur, quo corporis neutrius vt multum, vana esset medicina, & vanissima hæc doctrina definitiua. Idem dicendum est de omnibus significatis neutrorum corporum.

Cæterum, vt tantum errorem explodamus, iterum accedamus ad Aristotelem, qui 1. post. cap. 5. docet esse erratum inexcusabile circa vniuersale, dum demonstratur passio generis de vna specie, veluti si ostenderemus, quod sentire conueniret homini tamquam proprio subiecto. Similiter dum quis probaret passionem generis innominati de specie: dicit enim Aristoteles loco citato esse erratum: vel dum quis applicaret passionem speciei indiuiduo: quæ errata ab his, qui arcana analytica non percepere, vel sæpissimè committuntur.

Hæc sunt applicanda medicinę, aderunt

A enim passiones corporis salubris simpliciter quod est genus corporis salubris simpliciter semper, & vt multum; attamen si medicus passionem illam communem applicauerit corpori alicui specifico non solum decipietur, sed medendo officiet.

Demum qui distinctè non pernoscet subiecta propria, semper decipietur, tum in causis dignoscendis, tum in tollendis passionibus præter naturam, solent enim sæ-

B pissimè medici parum acurati loco proprij subiecti non subiectum assumere, sed aliam passionem; exempli causa: aderit pulsus frequentissimus & calor febrilis insignis: medicus qui de subiectorum cognitione non cogitat dicet, calorem febrilem esse originem frequentię pulsus, putabitq. frequentiam pulsus prædicari de calore febrili tamquam de proprio subiecto: nihilominus in cognitione, & curatione decipietur: quia in tollenda frequentia pulsus iudicabit esse tollendum calorem febrilem remedijs, quæ actu refrigerant: error

C inde pendebit, quia non calor febrilis, sed putredo est causa caloris, & frequentiæ pulsus: calor febrilis, & frequentia pulsus sunt duæ communes passiones, quæ prædicantur de putredine, quare passio non potest esse passionis causa, quia est in fieri, & non in facto esse, causa enim efficiens, vel materialis nisi sit in facto, nihil efficere potest: humores enim putridi sunt in facto esse: Hinc Aristoteles in 4. metaphy. tex. 14. habet *accidens non esse accidentis accidens nisi quia vtrunque eidem accidit* ecce

D igitur quod calor febrilis causare non potest frequentiam pulsus: ecce similiter, quod nihil percipitur in arte, nisi prius omnia reducantur ad propria subiecta, his itaque altioribus principijs motus Galenus tantum laborauit, vt omnia corpora, quæ subijciuntur sanitati, & morbo, & neutri dispositioni inueniret: ex his igitur quisque poterit pernoscere quam vtilis, & necessarius sit tractatus de corporibus.

Finis primæ partis artis medicinalis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

SANCTORII SANCTORII

Olim

IN PATAVINO GYMNASIO MEDICINAM THEORICAM ORDINARIAM PRIMO LOCO PROFITENTIS

Commentaria

IN ARTEM MEDICINALEM GALENI.

PARS SECVNDA.

SEPTIMI CAPITIS PARTICVLA I.

A

Tex. 1. *Sunt autem ex his salubria quidem quæcunque præsentem indicant sanitatem, & futuram prænunciant, & præteritam memoriæ subijciunt: insalubria verò quæ & præsentem indicant ægritudinem, & futuram prænunciant, atque præteritam memoriæ subijciunt. Eadem ratione neutra dicuntur, quæ neutram dispositionem ostendunt, prænunciant, & memoriæ subijciunt, & quæ nihil omninò de dispositionibus indicant, vel nihilomagis salubrem, quam insalubrem dispositionem ostendunt, & partim quidem salubrem indicant dispositionem, & quæ aliquando quidem salubrem, aliquando verò insalubrem, & hæc quoque secundum tria tempora, veluti salubria, & insalubria appellantur. Vocantur autem nonnunquam à vetustioribus medicis hæc omnia signa prænunciatiua, quamuis præsentium, ac præteritorum indicatiua sint. Vsus verò non paruus ex prænunciatiuis, atque indicatiuis: minor autem ex his quæ memoriæ subijciunt.*

B

CVm ex diuisione salubrium, insalubrium, & neutrorum corporum, signorum, & caussarum orta sint septuaginta duo membra amplectentia totam artem, sicuti ostendimus in fine secundæ particulæ 3. capitis, & hactenus à Galeno actum sit de omnium corporum diuisione, & subdiuisione.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

In hac 2. parte agit de signis, quæ omnia prædicta corpora indicare possint: sicuti enim alia corpora sunt salubria semper, alia vt multum, & alia vt nunc: & neutra secundum omnia significata, & insalubria similiter sint semper, vt multum & vt nunc: simili modo admonet Galenus dari signa indicantia corpora, quæ sint salubria semper, quæ vt multum, & quæ vt nunc, quæ neutra, & quæ insalubria.

Cæterum in text. Galenus docet, plures esse denominationes signorum, quam corporum: quodlibet enim signum respectu diuersorum potest dici salubre, insalubre & neutrum, & potest esse tritemporeum, quod non conuenit corporibus: dicetur enim signum insalubre nunc quatenus indicat præsentem ægritudinem; dicetur salubre, quatenus idem signum futuram sanitatem, & præteritum robur prænunciat, & demum facta varia consideratione neutrum etiam secundum omnia significata inueniri poterit tritemporeum.

Sed exemplorum luce paulo infra signa corporum salubrium, insalubrium, & neutrorum sigillatim aperiemus, deinde in dubiorum solutionibus textus artificium aperiemus.

In præsentia par est, antequam ad textum accedamus, vt prius Methodũ communem tradamus, qua interni & occulti affectus penetrari possint. Quod vt rectè fiat confugiendum sanè est ad principia analytica, à quibus tanquam à proprijs fontibus methodi perquirendi recondita hauriuntur.

Itaque sumpto hoc principio dicimus, locorum quibus penitiores affectus penetrantur aliqua esse antecedentia, & aliqua consequentia.

Quo ad antecedentia dicimus ex omnium consensu hæc nõ esse plura tribus .i. sex res non naturales, causæ remotæ, & causæ proximæ.

Ex rebus non naturalibus nihil certi colligi potest, quia hæ in affectuum internorum productionem non necessariò conspirant: videmus enim aliquando homines tempore æstiuo post vsum generosi visi, & aromatum in cachexiam, & anasarcam præterlabi: & tempore hyberno se-

A nes aliquos post vsum frigidorũ aliquando in ardentem febrem incidere: Quo fit vt Hippocrates, & Galenus noluerint, has res non naturales vllo modo appellare causas, sed προφάσεις idest occasiones.

Causæ tamen quamuis remotissimę necessariò in effectuum productionem conspirant, & ex ipsis vt remotæ sunt, quamuis non possimus per demonstrationem colligere propter quid, colligimus tamen vt docet Aristoteles 1. post: cap. 10. ipsum quod: verum quia per demonstrationem

B à causa remota nihil affirmatiuè concluditur, vt habetur in prioribus analyticis, ideò eam omittemus.

Quod verò causæ remotæ necessariò concurrant in effectuum productionem, patet non solum quia dant quod, verum etiam, quia collocantur in eadem linea prædicamentali, quæ amplecti solet prædicata necessaria.

Aristoteles non immerito 9. metaphy.

C 17. ait nisi darentur substantiæ separatæ, quæ à nobis remotæ sunt, nil vlterius reperiri: & 8. phy. 56. nisi daretur motus cõtinuus primi motoris omnes motus abolirẽtur: & Auerroes 2. de substãtia orbis, si cælum nõ esset, desinerent inferiora moueri: 4. phy. com. 98. ait si cælum desineret moueri, remanerent mortalia, sed inuicem non permutarentur: nemo phylosophorum vnquam negauit causas remotas non conspirare in generationem effectuũ: negant tamen omnes, quod ex illis colligi possit conclusio aliqua affirmatiua, quam in præsentia nos quærimus; ideò ex causis

D remotis nullum certum & proprium indicium colligi poterit.

Quare cum neq. ex erroribus, qui committuntur in sex rebus non naturalibus, neque ex causis remotis colligi possit, an intẽperies vel alius internus, & occultus affectus inhæreat iecori, vel alijs visceribus; consequẽs est, vt colligatur vel ex causis proximis; vel ex consequentibus: non ex proximis causis, quia semper sunt ignotiores: ideo ex signis, quæ consequuntur affectus naturales, vel non naturales.

Quæ vero consequuntur ex Aristotele 1. Rhetoricorum, cap. 2. sunt duum generum: aliqua necessaria, quæ dicuntur

tech-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Techmiria, quæquè sunt quærenda, si penetrare velimus, quibus affectibus naturalibus, & non naturalibus afficiantur corpora: aliqua non necessaria, quę carent nomine, quæ ex Aristotele in Rhetorica ad Alexandrum similiter sunt duum generum, aliqua quæ efficiunt opinionem, & aliqua scientiam. Ecce quod duo tantum sunt illa consequentia, quibus uti possumus pro internis passionibus dignoscendis.

Cæterum, quia sæpissimè accidit, vt signa propria affectuum sint recondita, & nobis occultat: ideò Medicus coactus confugit ad formandas ex signis cōmunibus syndromes, quæ tantum valeant, quantum aliquod signum proprium conuertibile.

Quod verò communia signorum syndrome æque doceat, ac signum proprium admonet Aristoteles 2. posteriorum, vbi per duorum signorum syndromen inquirit animal habens quatuor ventres, alterum signorum erant cornua, alterum dentium superiorum carentia: refert philosophus duo illa signa vnita in indicando quodnam animal habeat quatuor ventres esse paris efficaciæ, ac esset aliquod signum proprijssimum.

Similiter Galenus in toto libello, dum intemperaturas, vel alias passiones perquirit, non vnicum signum proponit, quia illud vnicum proprijssimum nos latet, sed plurimorum syndromen, qua & intemperaturas, & omnes alios affectus viscerum declarat.

Simili modo omnes medici, dum aliquā ægritudinem tractant, plura signa proponunt, vt illorum syndrome ea perfectè dignoscatur.

Qua arte verò, & à quibus fontibus hęc signorum syndrome hauriatur, inferius Gal. nos docebit. Ego verò tum lib. 1. methodi, & 6. plenissimè ex Galeni, & Aristotelis mente de hac syndrome conficienda egi, tum post explicationem capitis 43. huius libri non sine aliqua diligentia.

Causa illius fusæ tractationis fuit hoscitantia & temeritas Argenterij, qui falsò erroris semper insimulat Galenum, quod signa proposuerit impropria: nec miser animaduertit Galeni artificium positum

A esse in multorum signorum syndrome perquirenda: sed quia exactissimè locis citatis de conficiendæ syndromes arte egimus ideò non est vt rursus hic de ea agatur.

Hæc 2. pars à capite 7. vsque ad 84. producitur: Diuisaque est ab Antiquis latinis in centum textus: Nos eam diuidimus in quinque tractatus: in primo tractatu, qui extenditur a cap. 7. vsque ad 70. duo facit: primo agit de signis optimæ temperaturæ, quæ proponitur vt regula aliarum omnium intemperaturarum: rectum enim ex
B Aristotele 1. de anima tex. 85. est sui & obliqui iudex: secundo agit de signis omniū intemperaturarum viscerum principaliū, & totius corporis sanorum hominum. In 2. qui exorditur a cap. 70. & peruenit vsque ad cap. 75. agit de signis malæ conformationis sanorum. In 3. de signis corporum ægrotantium, qui peruenit vsque ad cap. 82. exclusiuè. In 4. qui eodem cap. 82 perficitur agit de signis futurarū ægritudinum. In 5. qui absoluitur cap. 83. agit de signis futuræ sanitatis & futuræ mor-
C tis.

Intentio Galeni in hoc tex. est diuisionem facere signorum salubrium, insalubrium, & neutrorum in tres classes, in signa videlicet præteritorum commemoratiua, in præsentium indicatiua, & in futurorum prænunciatiua: ita vt quodlibet signum, sit vel salubre, insalubre vel neutrum, possit esse & indicatiuum præsentium, commemoratiuū præteritorum, & prænunciatiuum futurorum.

Diuiditur propterea hic tex. in tres par-
D ticulas: in prima recitat propositam diuisionem signorum: in secunda refert ab Antiquis, & ab ipso Hippocrate lib. de præsagijs, quod signa, quæ sunt pręteritorum, & futurorum indicatiua, vocentur prænunciatiua siue prognostica: de qua re paulo infra: in tertia ait, maximum esse vsum in arte medica signorum, quæ prænunciant futura, & quæ indicant præsentem statum: minorem verò esse vsum illorum signorum, quæ præteritum statum commemorant: meritoque, quia de præteritis non est consultatio: non sunt tamen spernenda, quia medici dum coram ægris prognosticantur præterita, ait Hippocrates 1.

præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Præsag. tex. 2. ægros libentissimè se illorum curæ committere.

Ad 45. capita reducuntur signa indicantia vniuersa corpora, quod quidem ex Galeno facilè patet, quia corpora salubria, insalubria & neutra secundum tria significata, considerata vt semper, vt multum, & vt nunc quindecim sunt, totidemque eorum signa, verum quia quodlibet signũ potest esse tritemporeum, idest indicatiuum præsentium, commemoratiuum præteritorum, & prænunciatiuum futurorũ, ideò consurgent quindecim ter multiplicata signa, fientq; 45. signorum genera.

Quo ad signa corporis salubris simpliciter semper quæ indicant præsentem statum saluberrimum varia sunt: inter præcipua verò collocantur actiones vitales, naturales, & animales in suo esse perfectissimo: dum verò sunt minus perfectæ indicant salubrè vt multum: dum adhuc magis deficiunt, indicant corpus salubre vt nunc. Galenus verò cap. 85. huius libri, & secundo de tuenda sanitate cap. 7. tradit hæc signa saluberrimi corporis, dicens hoc non indigere custode, sed esse sibimet regulam, & tantum appetere quantum concoquere.

Signa vero quæ sunt tritemporea idest indicatiua præsentis ægritudinis, prænunciatiua futuræ sanitatis, & commemoratiua præteritorum est cōcoctio & virium robur; pus enim coctum in apostemate, vel pleuritide non solum est signum indicatiuum pręsentis pleuritidis, sed pręnunciatiuum futuræ sanitatis, & commemoratiuum præteritorum: robur enim ęgrotantis est commemoratiuum præteritæ, & optimæ sanitatis: nunquam enim æger esset robustus, nisi dum sanus, fuisset robustissimus.

Quod verò signa coctionis in qualibet mortifera ægritudine sint salubria, & pręnunciatiua futuræ salutis, facilè colligitur ex Hippocrate, & Galeno: Hippocrates enim primo Epid. comm. 2. text. 45. de salubritate signorum desumptorum a coctione profert hanc sententiam, *coctiones iudicationis celeritatem & salubrem securitatem significare*. Gal. vero 3. præsag. 39. & 1. de crisib. 14. ait signa coctionis esse signa fida salutis futuræ, aliaque non dari securiora: & 1. aphor. com. 12. ait signa coctionis semper bona. Addimus, hæc duo, robur, & concoctionem indicare victoriã supra morbum, licet essent centum signa mortalia.

Coctiones obseruantur in vrina, pure sputamine, & alui fecibus.

Præterea omne signum ex se lethale, & mortis prænunciatiuum, si iungatur cum coctione peccãtium humorum, & virium robore, dicitur salubre vt nunc, quatenus illa occasione, quamuis lethale sit, prænunciat salutem. Hinc in Horophonte vrina nigra, & extrema frigida, quæ ex se sunt signa lethalia, iuncta tamen cum virium robore, fiunt salubria nunc, quia prænunciant salutem.

Similiter in vxore Epicratis vrina nigra cum signis coctionis erant salubria nunc, quia illa occasione erant prænunciatiua sanitatis: Hinc Hippocrates 2. prognost. tex. 9. digitos denigratos reponit inter salubria nunc si illis iuncta sit facilis tollerantia ægrotantis, ibi enim habet hanc sententiam, *si aliud sit signum salubre, & æger morbum facile ferat, nigrorem digitorum ostendere morbum conuersurum in abscessum, & ægrum conualiturum*.

Quod vero liuor, seu denigratio extremarum partium ex se, idest separata a robore, & coctione esse possit signum lethale, patet ex historia Adolescentis decumbentis in foro mendacij, cui aderant extręma liuida: ibi enim ait Gal. liuorem, & nigrorem partium extremarum alterum duorum malorum significare posse, vel emori natiuum calorem, vel inflammationem viscerum, quam inflammationem, perseuerante virium robore, sperandum est cum Hippocrate in abscessum salutarem conuersuram. Insuper Galenus cap. 83. videns nigredinem digitorum aliquando, nec coctionem, nec cruditatem, nec viscerum inflammationem, neque caloris extinctionem indicare, collocauit digitos denigratos inter signa neutra primi significati, quæ neque sanitatem, neque morbum prænunciant: inde colligas quomodo signa alioquin lethalia, aliquando sint neutra, & aliquando salubria, si iuncta

sint

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sint cum robore, vel coctione.

Quo ad signa neutra primi significati, solent ea desumi a triplici fonte: Quorum primus desumitur ab ijs, quæ sunt talia secundum naturam primigeniam, quæ tamen non magis salubritatem, quam insalubritatem indicant: exempla istorum signorum neutrorum proponuntur a Galeno primo de tuenda sanitat. cap. 5. vbi inquit, albedinem Germanorum, & Gallorum, vel ruffum colorem Scytharum, vel Aegyptiorum nec salubritatem, nec insalubritatem significare.

Secundus fons horum signorum primi significati desumitur ab ijs, quæ talia sunt: secundum naturam aduentitiam: exemplum horum Galenus in fine cap. 50. proponit inquiens, *si quis in Regione temperata in Sole se singulis diebus exposuerit, fiet niger: vel si more puellarum in vmbra degat, fiet albidior.* Hi colores acquisiti, vel quodcunque accidens naturale acquisitum sunt signa neutra per abnegationem extremorum, quod non magis salubritatem, quam insalubritatem indicabit.

Tertius fons desumitur ab ijs, quæ sunt præter naturam, veluti in principio morbi vrina cruda, quæ ex Auicenna lib. 1. fen. 2. cap. 3. non magis prænunciat bonum, quam malum: quia tam apparet cruda in principio morborum salutarium, quam lethalium; ad hunc fontem signorum neutrorum reducimus omnia illa signa, quæ eueniunt in principijs morborum quæ nihil indicant, sicuti in principio paroxysmi contractio pulsus, sitis, & alia id genus; ideo dicentur neutra signa per abnegationem extremorum.

1 Dubitatio; diximus ex Auicenna crudam vrinam ab initio morbi esse signum neutrum per abnegationem extremorũ, id est non magis indicare salubritatem, quam insalubritatem: attamen Galenus in fine capitis 83. idest in fine huius secundæ partis, vrinam crudam collocat inter signa insalubria, & non inter neutra, ergo vel Auicennas, vel Galenus decipitur.

Responsio colligitur ab ipso Auicenna loco citato dicente, signa cruditatis duplicia esse: alia signa cruditatis priuatiuæ, quę significant solam carentiam coctionis, sicuti in morbi initio sunt vrinæ tenues, perspicuæ; sputa tenuia in principio pleuritidis, fæces crudæ sine aliqua maligna qualitate: hęc cruditatis signa nec salutem, nec mortem prænunciant: quia in ratione omnium morborum incipiẽtium cruditas est: alia vero sunt signa cruditatis positiuæ, quæ scilicet prænunciant insalubritatem, veluti si præter tenuitatem, vrina sit turbida, valde rubra, nigra, mali odoris, vel omninò odore suo priuata: quod postremum signum ex Auicenna locis citatis certam mortem prænunciat.

Quod diximus de vrinis, idẽ de omnibus excrementis dicendum, vt de sputaminibus si ab initio sint nigra; & de fæcibus si sint æruginosæ: dicimus hæc signa cruditatis positiuæ non esse neutra primi significati, sed insalubria, & de his intellexisse Galenum loco citato: quare neque Auicennas, neque Galenus deceptus est.

Quoad signa neutra secundi significati, quæ sunt illa, quæ partim quidem salubrem, partim insalubrem indicant dispositionem, dicimus ad hanc neutralitatem, vt infra probabimus, pertinere signa decidentiæ, & conualescentiæ. Hæc signa desumuntur vel ab ijs quę adhuc sunt secundum naturam, sed quantitate, qualitate, vel tempore recedentia: de his exemplificat Galenus text. 95. huius partis, dum in sex rebus non naturalibus delinquimus, veluti si plus, vel minus iusto comedimus, bibimus, irascimur, venere delectamur, dormimus, & euacuamus minus, plus ve iusto, vel tempore insolito per aluum, hæmorrhoidas, nares, palatum, per vrinam, & per sudorem: Vel desumuntur hæc neutra ab ijs, quæ sunt toto genere præter naturam, quæ tamen non amouent nos a consuetis operationibus, sicuti sunt exigui dolores intestinorum, & aliarum partium, spontaneæ lassitudines, & alij similes affectus.

Quo ad neutra tertij significati, quæ sunt illa quæ aliquando salubritatem, & aliquando insalubritatem indicant: dicimus ad hoc neutrum esse referenda omnia signa, quæ aliquando videntur bona, aliquando mala, similiter tam ea, quæ sunt in ægrotantibus, quam sanis.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Præclarum exemplum nos ſæpe afferimus deſumptum ab hiſtoria Cleonactidis, qui aliquando eijciebat vrinas coctas, & aliquando crudas: Galenus in comm. illius hiſtoriæ dicebat hoc indicare humores alios coqui, alios vero manere crudos: idem dicimus de alijs excrementis: aliquando enim in pleuritico ſputum apparet aliquando coctum, aliquando crudum, quæ ſigna non ſunt inſalubria, ſed neutra tertij ſignificati. Verum quia neutra ſigna diuiduntur eo modo, quo diuiſa ſunt corpora in ſimpliciter ſemper, vt multum, & vt nunc; ideo ſecundum illam intelligentiam, qua corpora explicata ſunt, debent intelligi neutra ſigna, quæ ſcilicet ſint ſemper, quæ vt multum, & quæ vt nunc.

B

Quoad ſigna omninò inſalubria, quæ ſunt morbi indicatiua, & certæ mortis prænunciatiua, quamuis æger ſit cum virium robore, plura obſeruantur in Hippocrate, & præcipuè aphoriſmo 18. ſextæ ſectionis, vbi ait, *veſica diſciſſa, aut cerebro, corde, ſepto, tenui inteſtino, ventriculo, aut iecore, mortale:* vulneratis his præcipuis partibus, quamuis maximum adſit virium robur, adimitur ſalutis ſpes: inquit Galen. in commento, Hippocratem dixiſſe diſciſſam, quod intelligitur de vulnere penetrante: quia vulnera perexigua illarum partium, excepto corde, non ſunt ſemper mortalia, ſed, vt ibi docet Galenus, vt plurimum: cordis enim perexiguum vulnus eſt mortale ſemper, quamuis validiſſimis viribus cor ſit inſignitum.

C

Signa verò prænunciatiua futuræ mortis non ex ſe, ſed quia iuncta ſunt cum aliqua virium proſtratione, ſunt ferè omnia illa, quæ ab Hippocrate lethalia nominantur: ſicuti eſt illud 6. aphor. 52. dum febricitantes vt hiantes dormiunt: idem dicitur de reſpiratione magna & rara, quæ in Philiſco fuit mortalis: itidem ſi in reſpiratione obſeruetur motus ſcapularum, & pinearum narium ex Gal. 4. aph. 5. & 4. de loc. aff. 7. eſt lethale.

D

Præterea libro præſag. Hipp. ait quod vox κλαγγώδης ſeu clangoſa ſit ſignum lethale: pariter ex Galeno 4. aph. 46. rigores maximi ſuperuenientes acutis febribus

A

ſine conſecutione euacuationis per vomitum, & per aluum ſunt lethales.

Immo Galenus 1. de criſibus c. 7. 8. & 14. inquit, dari quædam ſigna, quæ ſunt etiam cauſæ criſis, vt ſudor, alui profluuium, vomitus, vrinæ copia, quæ ſi in vigore, vel declinatione contingant, à Gal. ſigna ſalubria vt plurimum vocentur: immo addit ibi Galenus, plures ſanatos vidimus, quam mortuos ex criſi, niſi adſit (quod repetit quoque 2. apho. 13.) peſtilens conſtitutio.

Ecce quam vtilis ſit euacuatio in vigore, & declinatione: cogita igitur, quam mala eſſet euacuatio in augumento & in principio: ſed omnium peſſimum erit illud ſignum, quando in augmento ſuperuenit rigor ſine vlla euacuationis conſecutione. Præterea rigores ſuperuenientes, ex 7. aph. 1. ſine conſecutione caloris partium extremarum ſunt lethales.

Itidem rigor maximus in debili ex Hippocrate 4. aph. 46. mortem prænunciat: Amplius ex Hippocrate 4. aph. 53. lentores circa dentes in malignis febribus, & ex 4. aph. 22. exeuntia nigra prænunciant mortem: itidem frigidi ſudores perpetui, vt in Eraſino in acuta febre ex Hipp. 4. aphor. 37. mortem ſignificant.

Poſtremò ſi poſt euacuationem fæcum liquidiſſimarum, bilioſiſſimarum, & fætidiſſimarum augeatur febris, ex 3. de ratione victus 14. certam mortem præſagiunt: plurima alia ſigna mala, & inſalubritatis indicatiua, & prænunciatiua, quæ præſertim, ſi vires ægrotantis non ſint validæ, ſunt inſalubria omninò, vt indicatiua, & vt prænunciatiua: quæ ſi in ægro forti & robuſto ſint, vocentur (vt diximus) ſalubria nunc.

Medicus tamen ſumma induſtria prædicta ſigna perpendere debet, vt inde poſſit colligere, an æger ſit moriturus, nec ne: morituri enim non ſunt medicamentis vexandi: Hinc Hipp. 1. præſagiorum tex. 4. inquit, *morituros & euaſuros pranoſcens, prænuncians culpa vacabit*. Galenus verò lib. de conſtitutione artis medicæ cap. 16. habet hæc verba, *inſontem fore Medicum abolitionis crimine, quoties conualituros, aut morituros ægros prænunciet*. Similiter 12.

methodi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

methodi cap.3.habet hæc, *huiusmodi ægri casu, te ipsum à culpa immunem præstabis, si moriturum prædixeris, ac nullo generosiori medicamento vsus fueris*. Itidem 11. methodi cap.9.habet, *in quo omninò desperata salus est, impudentis consilij fuerit apud vulgum infamare præsidia, quæ multis fuere saluti*. Insuper 2.aphor.com.29 habet Galenus hanc sententiam, *recordantibus nobis, quod deploratos non oportet attingere, sed magis abstinere, & morbi finem prænunciare*. Demum 1. aphor. commen.8. ait *quorum summum vigorem excipit mors, in hac parte artis vtimur sola, quæ prognostica nominantur, id quod futurum sit prænunciando, ne euentus rerum nostro adscribatur errori*.

Quo ad postremam particulam text. Gal.laudat Antiquos, qui nomẽ prognosticationis referebant ad tria tempora, præterita scilicet præsentia,& futura; primo enim prognosticorum text 4. habet hæc, *Vates non minus admittendus est, qui tamquam præsentia dicat præterita, quæ non vidit ipse, quam qui futura prænunciat*. Similiter Hippocrates primo prognos. tex. secundo ait, *prognosticari coram ægro præterita, præsentia, & futura, ægros medico magis concredere*.

2 Dubitatio hic proponitur, an cognitio præteritorum non solũ medico, sed etiam ægro, vt ex Hippocrate dictum est, conferat. De hac re acerrimè disputant Auctores.

Respondemus tamen nos, dum Hippocrates dixit, cognitionem præteritorum esse vtilem medico, intellexisse medico præcipuè; non tamen negauit esse vtilem infirmo: cui dubium, quod medicus ex præteritæ ægritudinis, & indiuiduantium conditionum notitia facilius naturam pręsentis ęgritudinis dignoscet? qua præcognita, ea poterit eligere remedia, quæ tutius, & citius sanabunt.

Præterea Gal. primo prognost. comm. 4. vbi facit comparationem inter signa rememoratiua, & prænunciatiua, inquit, futurorum præsensionem vtilissimam esse, præteritorum vero vtilem vni medico pro ostentatione. Ad das præcipuè; quia maiorem fructum optimus medicus colA liget, dum propriæ conscientiæ satisfaciet, quam si se ostentauerit: Idcirco arbitramur, optimum fore, si medicus omnia tentauerit, vt ægri maximam fidem illi adhibeant: Hinc meritò Auicenna quarta parte sui libri de anim. capite quarto ait, plus valere infirmi fidem erga Medicum pro sua salute, quam valeat ipse Medicus omnibus instrumentis, & medijs suis.

3 Dubitatio: Galenus loquens de signis videtur admodum varius; quia signa, de quibus alibi tractat, non videntur istis B consentire: nam prima sectione aphoris. comm.12.a Galeno hæc signorum genera proponuntur, signa passionis indicatiua, assidentia, quæ superuenire solent, iudicatiua seu decretoria, infida, signa coctionis vel cruditatis, signa salutis, & signa mortis: Hæc signa, de quibus agitur in arte medicinali, non continent ista proposita, ergo Galenus est insufficiens.

Nonnulli respondent, signa, de quibus hic agitur, esse, quæ eueniunt corporibus in latitudine sanitatis persistentibus: in C aphorismo vero citato agi de signis in cõmuni. Quæ responsio non videtur bona, quia signa insalubria vt nunc de quibus hic agitur ostendunt morbum præsentem: Quare hic tractatur non solum de signis sanorum, sed etiam ægrorum.

Ego responderem, non solum signa proposita a Galeno primo aphorism.12. reduci ad hæc hic proposita, sed etiam omnia pertinentia ad curatricem medicinæ partem: ratio est, quia ad corpus insalubre vt nunc, quorum signa quoque hic tra- D ctantur, omnia quæ præteritum, vel præsentem, vel futurum morbum prænunciant, reducuntur: Concedimus salubre, insalubre, & neutrum esse in latitudine sanitatis, dicimus tamen quatenus consideratur insalubre vt nunc, considerari necessariò signa ægritudinum, vt præteritorum rememoratiua, pręsentium indicatiua, & prognostica, quę deinde amplectuntur signa proposita primo aphorismorum duodecimo.

4 Dubitatio statim oritur ex verbis Galeni, in prima parte textus, propositis, quia habent, insalubria esse, quæ præsen-

tem

tem indicant ægritudinem: quomodo indicabunt præsentem ægritudinem, si insalubre potest esse actu sanum & in sanitatis latitudine, vt in sequenti capite docebit Galenus?

Argenterius respondet, Galenum fuisse varium, & inconstantem, probatq. quod inconsideratè procedat: quia in vna parte sumit insalubre prout est in sanitatis latitudine, & in hac parte, prout est extra latitudinem. Hæc responsio Argenterij est adeo temeraria, vt me pudeat: illam referre: conabor tamen eius audaciam reprimere.

Dicimus, insalubre, quando indicat ægritudinem præsentem, vocari a Galeno insalubria nunc: Superiusque Galenum clarissimè docuisse insalubre nunc esse corpus quod actu ægrotat: & de eius signis egisse in explicatione particulæ secundæ capitis secundi. Quando igitur dixit, corpora insalubria indicare præsentem ægritudinem, dicimus intellexisse de corporibus insalubribus nunc. Præterea dicimus, salubre, insalubre & neutrum esse nomina adeo æquiuoca, vt habeant 72. significata: quare qui obijciunt Galeno, quod modò sumat insalubre pro sano, modò pro ægro, vacillant, & non intelligunt artificium doctrinæ definitiuę, quæ consistit in nominum ęquiuocorum declaratione.

Expositis à Gal. signis salubribus, & insalubribus, proponit neutra secundum tria significata; aitque omnia neutra esse vel rememoratiua præteritorum, vel indicatiua præsentium, vel prænunciatiua futurorum.

Incipit à neutro secundum primum significatum, illudque exprimit duplici modo, primò per negationem extremorum; secundò per dispositionem non magis salubrem, quam insalubrem: quæ secunda expositio pertinet ad neutra primi significati, & non secundi, vt nonnulli putarunt; ratio est, quia quod non significat magis vnum, quam alterum extremum, est medium non participans: est enim impossibile, vt detur neutrum quod omninò ex æquo participet extrema: in natura enim non dantur puncta sine latitudine;

A dum aliquid fit ex duobus extremis, non persistit in puncto medio, eoque indiuisibili.

Hinc Galenus declarans neutra secundi significati ait, neutra deinde esse, quæ partim salubrem, partim insalubrem dispositionem indicant, & demum neutra tertij esse, quæ sunt in vno tempore salubria, & in alio insalubria. Colligit demũ omnia ista neutra dici vel præteritorum memoratiua, vel pręsentium indicatiua, vel futurorum pręnunciatiua.

B 5 Dubitatio. dicit Gal. in 2. par. tex. à Medicis vetustioribus nonnunquam signa præteritorum commemoratiua, & pręsentium indicatiua vocari pręnunciatiua seu prognostifica: quod videtur pręter rationem; quia pręteritum non est prognosticum. Accedit quod a Galeno & Hippocrate in primo pręsagiorum signa rememoratiua, & indicatiua præsentium vocentur prognostica.

Respondet Plusquamcõmentator prognosticum dupliciter sumi, vel vt est prædoctiuum rei, antequam sit, & secundum C hunc sensum ait prognostifica esse signa solum futurorum; vel accipi prognosticum pro alio cognitum, sicque dicit, omnem doctrinam, sit ea præsentium præteritorum, vel futurorum, esse ex pręcognitis, idest pro alijs cognitis.

Reijcitur Plusquamcõmentator, quia non rectè intellexit Galenum, qui in limine primi libri prognosticorum cum Hippocrate vult, signa prænunciatiua siue prognostica includere indicatiua præ- D sentium, & memoratiua præteritorum signorum: ibi enim habet Hippocrates, quod medicus prædicens præterita, quæ ab ægris, vel astantibus illi non reuelantur, infirmos admirari medici sapientiam, & reddi magis obsequentes medico: additq; medicos, dum prædicunt præterita, non minus existimari Vates, ac si futura prædicant: quare præteritorum commemoratio, & pręsentium signorum indicatio ex Hippocrate, & Galeno pertinebunt ad prognostica.

Dum vero Plusquamcommẽtator prognosticum interpretatur pro alio cognitum, ostendit, se neque aliquam rudem cogni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cognitionem Græcæ linguæ habuisse, quia A πρὸ significat ante & non pro: præcognita enim significant ante cognita, & non pro alio cognita.

6 Dubitatio proponitur a Plusquamcommentatore, dicit.n. non dari signa præteritorum, vel futurorum, quia omnia signa sunt præsentia: Signum enim est effectus rei signatæ: effectusque cum causa propria sunt simul tempore; quia sunt relatiua, ergo omnia signa erunt præsentiũ.

Respondemus primariò & principaliter omnia signa esse indicatiua præsentium; secundariò vero præteritorum, & B futurorum: gracilitas enim insolita indicat præsentem siccitatem, & præteritum morbum, qui illam effecit, & hecticam futuram; signa vero coctionis primariò indicant præualere naturam: secundariò naturam fore superiorem: sed paulo infra intimius hanc rem considerabimus.

7 Dubitatio contra Galenum proponitur ab Argenterio, quia primo præsagiorum dicat præteritorum signa rememoratiua esse vtilia solum medico ad ostentandam artem, & non ægro: tamen 4. methodi c.3. habet procatarcticarum causarum cognitionem errorum scilicet præteritorum quam maxime conferre & pro cognitione, & pro curatione ægritudinum: ergo rememoratiua signa erunt non solum vtilia medico, verum etiam ægro.

Respondent Percelebres Medici Argenterio, Galenum primo prognosticorum dixisse præteritorum prædictionem esse vtilem soli medico, & non ægro: noluisse tamen, considerationem præteritorum esse soli medico vtilem: maxima est differentia inter prædictionem, & considerationem.

Nos paulo supra hoc dubium soluimus: hic quoque dicimus rememoratiua signa non esse ita vtilia ægro, vt indicatiua, & prænunciatiua; ideo Galenum in tex. dixisse esse minoris vsus, quam alia: quare non accipitur interpretatio Plusquamcommentatoris, quod scilicet sint minoris vsus, quia soli medico sint vtilia pro artis suæ ostentatione: sunt enim primò vtilia ægro, quia redditur magis obediens medico: secundò ex præteritis signis medicus facilius penetrat statum præsentem; quare & medico, & ægro sunt vtilia.

QVAEST. XXIX.

Ostenditur Rememoratiua, & prognostice signa desumi ab affectu præsenti, & non à præterito, vel futuro.

Quod signa Rememoratiua, & prognostica reuera ab affectibus præsentibus, & non futuris, vel præteritis desumantur, in hoc loco Galeni, & Aristotelis auctoritate facile ostendi potest quo pacto vero dicantur signa præteritorum, & futurorum, nunc declarabitur.

Quod igitur ex Galeno colligi possit, indicantia omnia esse præsentia facile patet, quia quarto de præsagijs ex pulsibus, cap. 11. habet prognostica sumi ex præsentium indicatiuis: similiter 4. methodi C cap. 3. loquens de parte curatrice habet hæc verba: *a nullo eorum, quæ adhuc non permanent sumitur indicatio remedij ex vsu*. Habet præterea illud quod indicat esse quod curatur, aliquid sane non curatur, nisi sit præsens; de ratione igitur indicantis erit præsentia.

Similiter probari potest altioribus principijs, omne indicans esse præsens: nam alio modo indicata seu auxilia nosci non possunt, quam per cognitionem proprij indicantis; quia indicans proprium insinuat, & est tamquam medius terminus, cuius virtute optimum auxilium inuenitur pro conseruanda, vel introducenda D sanitate. Accedit, quod Aristoteles 2. post. tex. 11. & 13. doceat media, & extrema esse congenita, & eiusdem temporis, ergo, & signa indicantia semper erunt eiusdem temporis. Præterea ibidem censet Aristoteles ex terminis non congenitis consequentias illatas esse vanissimas: ideò si auxilium præsens non colligetur ab indicante præsente, sed à præterito, vel futuro, erit nullum, immo chimericum.

Hinc Aristoteles loco citato putat, vanam & ridiculam esse illam demonstrationem, quæ sit ex medio præterito, & quæsito præsenti: nunquid non risum moueret

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ueret qui inferret ex eò quod fuit interpositio terræ, modo esse lunæ eclypsim? vel diceret est eclypsis, quia erit interpositio terræ? quo pacto igitur dari poterūt signa futura, vel præterita? quibus conferrent? quem vsum nobis præstabunt?

Insuper Aristoteles 2. post. loco citato habet, si causa præcederet effectum temporis momento, propositio esset accidentalis, & ex illa causa nihil colligi posset: esset accidentalis quia, non esset de omni, de ratione cuius est vniuersalitas, & perpetuitas: si animal rationale temporis momento prius esset risibilitate, hæc non esset vera, animal rationale est risibile, quia posset esse animal rationale, & non risibile.

Similiter si signum indicans præcederet morbum per vnum instans, illum non indicaret, vel viceuersa, scilicet si morbus præcederet signum per vnum momentum, illud non erit signum, & nihil certò indicaret: debent igitur signa, & constitutiones esse simul tempore.

His positis, errant quam maximè, qui consulunt, quid sit faciendum in materia inconstanti, & quæ in perpetuo fluxu versatur post tres vel quatuor dies, cùm sæpissimè post horam omnia mutentur: incident igitur in erratum maximi momēti, dum à præteritis haurient remedia: & dum à Medico absente consilium petent: quia antequam consultationes rescribantur, morbi adeò possunt alterari, vt omninò contraria indicata requirantur; vnde fit, vt medici absentis consilium aliquando reddatur perniciosissimum.

1 Dubitatio consurgit magni momenti; quia est auctoritas Galeni in hoc loco, quod dentur signa præterita, & futura valdè conferentia, tum ad sanitatem conseruandam, tum ad morbum pellendum: similiter Gal. 4. methodi cap. 3. habet præsentis esse curationem, futuri verò præcautionem & prouidentiam. Demum pars tota medicinæ profilacticæ versatur in præcautione & prouidentia morborum futurorum; quare qui negaret signa futura, & præterita, posset totam artem medendi spernere, & eam ab artium rectarum genere amouere.

A Plusquamcommentator, & Alij percelebres Expositores sustinent re vera omnia signa esse præsentia, sed primariò expensa, & considerata: secundariò vero esse posse præterita, & futura: similiter nos dicimus, nunquam morbos futuros præcaueri posse, nisi auferendo malas dispositiones præsentes: Hinc Galenus loquēs de acuto morbo Sileni libro epidemiorū inquit, nisi antea eius corpus fuisset dispositum, non incidisset in morbum lethalē: ecce quod corporis dispositio indicat morbum futurum: modus præcauendi, ne B Silenus in malignam febrem incideret, positus erat in auferenda mala dispositione viscerum, quæ si fuisset ablata, neque lethaliter ægrotasset, neque obijsset: malæ dispositiones sunt intemperaturę viscerū, obstructiones, plenitudo, & id genus, quæ sunt præsentia morborum semina, à quibus propriè sumi debent indicationes præcauendi morbos futuros.

C Hinc Galenus lib. de constitutione artis medicæ cap. 18. dicit, medicus intendens animum morbo & naturæ quasi colluctantibus discernit, an natura, vel morbus sit robustior, & statim à re præsenti depromit præsagiū de hominis salute, vel interitu: Probat, quia dum duos gymnastas colluctantes inspicimus ex primis motionibus sępè dignoscimus, quis illorū fuerit victor: ecce quod primæ motiones, quæ indicant quoque futura sunt præsentes.

Idem colligimus ex tertio præsag. com. 6. & 4. com. 11. vbi dicit, prognostica sumi ex signis præsentibus.

D Postremò non ne signa coctionis, & cruditatis indicant nobis, an natura, vel morbus sit superaturus? ergo non à signis futuris, sed à præsentibus colligenda sunt signa prognostica: futura enim non sunt: & ex Aristotele 1. post. tex. 5. non entis non est scientia.

Similiter dicimus de præteritis signis, quod scilicet omnia colligantur à præsentibus: exempli causa aderit homo factus solito gracilior, & imbecillior: inde colligemus præcessisse morbum, qui gracilitatem & imbecillitatem peperit: signa hæc sunt præsentia, & non præterita: vocantur tamen præterita: quia inde nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

comprehendimus præteritum affectum, non per se primariò, sed secundariò, seu coniectura quadam, & post factam aliquam mentalem considerationem.

Concludimus ergo omnia prognostica, & rememoratiua desumi a præsentibus: istasq; duas conclusiones posse defendi: prima, omne prognosticum esse demõstratiuum, sed non è contra: secunda, omne rememoratiuum esse demonstratiuũ, sed non è contra.

SEPTIMI CAPITIS
Particula II.

Tex. 3. *Cum verò sint salubria corpora, hæc quidem simpliciter, hæc verò vt nunc quæ & bene valentia dicuntur, salubrium simpliciter corporum duplicem diximus esse differentiam: quia nonnulla quidem semper, nonnulla verò vt multum essent talia, & semper quidem, quæ optimam constitutionem sortita sunt, vt multum verò, quæ non magnoperè ab illa recedunt.*

IN tex. superiori signa diuisit in salubra, insalubria, & neutra, & quodlibet istorum trium in signorum præsentium indicatiua, in præteritorum rememoratiua, & in futurorum prænunciatiua: In hoc tex. verò incipit à signis corporum salubrium, diuidens corpora salubria, vt fecit superius quod scilicet alia sint simpliciter, alia vt nunc, & quæ sunt simpliciter, aliqua esse semper, aliqua vt multum: meritò igitur exorditur a signis salubribus: quia illis cognitis, facilè quæ ab illis recedunt cognosci poterunt: Aristoteles enim primo de anima tex. 85. optimè admonet quod rectum sit sui & obliqui iudex. Immo Galenus diuidens salubre, incipit à saluberrimo, quod est iudex, & cæterorum omnium corporum, & signorum regula.

A 1 Dubitatio oritur ex verbis tex. quia ostendimus superius cum Manardo, de ratione salubris corporis non esse, vt actu sit sanum: quia salubre vt salubre dicit aptitudinem, & potentiam, sicuti risibile, quamuis non actu rideat, immo etiam si ploret, esset risibile: similiter salubre ab ortu naturæ, quãuis actu sit vulneratum, potest dici salubre: in tex. Galenus ait, salubria corpora, & corpora, quæ vt nunc sunt salubria dici bene valentia, ergo de ratione salubris est benè valere, & esse sanum: contra id quod diximus superius.

B Respondetur dupliciter primò, quod hæc verba tex. *quæ & bene valentia dicuntur*, debeant referri ad salubria nunc; quasi dicat Galenus, discrimen inter corpora salubria simpliciter, & corpora salubria nunc esse, quod simpliciter talia dicant potentiam excellentem, & valde resistentem extrinsecis causis: salubria verò vt nunc dicant actualem sanitatem; & quamuis Leonicenus interpretetur bene valentia, infra ostendetur, Galenum non intelligere, quod corpora salubria vt nũc sint optimè sana, sed solum sana.

C 2 Dubitatio & est Argenterij, qui semper carpit Galenum; dicit enim salubre nunc non esse in eadem sanitatis latitudine, in qua sunt corpora simpliciter insalubria, & neutra simpliciter: quod est contra Galenum: Ratio Argenterij est, quia insalubre simpliciter est actu sanum: similiter neutrum simpliciter est actu sanum, sed non bene sanum: Galenus tamen in hoc loco dicit, corpora salubria nunc non solum esse actu sana, sed etiam benè valentia: at sic est, quod malè valens & benè valens genere differunt, ergo in eadem latitudine non poterit esse salubre nunc, in qua est insalubre simpliciter, & neutrum simpliciter, vt superius visus est Galenus probasse.

D Reijcitur Argenterius dupliciter, primò: quia non valet consequentia, hoc est benè valens, & illud est malè valens, ergo non sunt in eadem latitudine. Præterea nos negamus benè valere & malè valere esse duo genera: immo dicimus esse duas oppositas differentias vnius generis. Insuper esto, quod inter benè valere, & malè

valere

valere eſſet differentia generica, quid A
tum? Quis decreuit quod vna latitudo nõ
amplectatur plura genera ſubalterna?
nonne in latitudine ægritudinis ſunt tria
morborum genera ideſt intemperies, ma-
la compoſitio, & ſoluta vnitas, immo Ar-
genterius adidit quartum morborum ge-
nus, quod nos vt chimericum reiecimus
octauo lib. methodi noſtræ vitan. Demũ
Argenterius non recte eſt interpretatus
græcum codicẽ, in quo hoc modo legitur,
ἅπερδὴ καὶ ὑγιαίνοντα λέγεται, ideſt quæ
& ſana dicuntur, quare per bene valentia, B
vt eſt interpretatus Leonicenus, non de-
bemus intelligere magis ſana, quam ſint
corpora inſalubria, vel neutra ſimpliciter,
ſed tantum quod ſint actu ſana: aliquan-
do enim contingit, quod ſint minus, ali-
quando magis ſana, quam inſalubria, vel
neutra ſimpliciter.

3 Dubitatio: dictum eſt, ſalubre ſimplici-
ter indicare potentiam, & aptitudinem,
quæ neceſſariò includit actum, tamen vi-
detur, quod Galenus vellit, in rationẽ ſa-
lubris ſimpliciter ingredi actualem ſani- C
tatem; quia dicit, ſalubre ſimpliciter ſem-
per eſſe, quod habet optimã cõſtitutionẽ:
addimus, ſed ſic eſt quod optima conſtitu
tio ſupponit ſemper actualẽ ſanitatem, er
go de ratione ſalubris ſimpliciter non ſo-
lũ erit aptitudo, ſed etiã actualis ſanitas.

Reſponderi poteſt cum Manardo, du-
plicem eſſe conſtitutionem naturalem,
aliam primigeniam, quæ in vtero ex ſe-
mine viri, & ſanguine mulieris acquiri-
tur, quæ vſque ad mortem perſeuerat:
aliam eſſe aduentitiam, quæ non eſt ab or
tu naturę in prima generatione acquiſita: D
de hac poſtrema dicimus, in qualibet æta-
te mutari: primam verò eſſe quoad ſub-
ſtantiam, immutabilem: poſita hac diſtin-
ctione. Reſpondemus, quando dicit Ga-
lenus ſalubria ſimpliciter ſemper eſſe quę
optimam habent conſtitutionem, intelli-
gere de optima conſtitutione acquiſita in
prima generatione ex ſemine parentum,
quæ eſt illa quæ ſolet perſeuerare vſque
ad obitum, & quæ conſeruari ſolet opti-
ma; quamuis illud corpus vel ſæpiſſimè
poſſit vulnerari, vel alio modo extrinſeco
ægrotare.

OCTAVI CAPITIS

Particula I.

Horum autem dignotiones ſumendæ ſunt ab his, quæ ſecundum eſſentiæ rationem ipſis inſunt, & ab his quæ ex neceſſitate conſequuntur operationibus, caſibuſque, qui propriè accidentia dicuntur.

POſtquam Galenus diuiſit, & definiuit ſigna in cap. ſuperiori: Nunc vult docere à quibus fontibus deſumantur ſigna pro dignoſcendis diſpoſitionibus omnium corporum. In hoc text. Galenus proponit tres fontes ſignorum oſtendentium diſpoſitiones corporum ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum. Primus continet omnia, quæ ſecundum rationem eſſentiæ inſunt corporibus: hæcque ſigna vocantur ſubſtantialiter inhærentia. Secundus fons continet omnes operationes neceſſariò conſequentes. Tertius continet caſus ſimiliter neceſſariò conſequentes.

Quo ad primum fontem, qui eſt ex ſubſtantialiter inhærentibus, Galenus in text. declarat quid intelligat per ſubſtantialiter inhærentia, dicitque, quod duo ſint, temperamentum ſcilicet, & compoſitio: temperamentum enim ſubſtantialiter, & ſecundum eſſentiæ rationem inhęret partibus ſimilaribus: compoſitio verò diſſimilaribus.

Sed altius eſt hoc Galeni artificium aperiendum: quia ſicuti ex Ariſtotele 1. poſt. tex. 9. & ſequentibus ſunt duo gradus eorum, quæ neceſſariò inhærent: primus qui continet prædicata primi modi dicendi per ſe, quæ ſubſtantialiter inhærent, quæ dicunt actum, & formam rei, & definiunt ſubiectum: Secundus qui continet prædicata, quæ neceſſariò conſequũtur ſubiectum, & quæ ei perpetuò in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſunt, non tamen dicunt actum, ſed potentiam & aptitudinem; neque definiunt ſubiectum, ſed per ſubiectum definiūtur.

Simili modo Galenus conſiderat quæ neceſſariò inhærent partibus ſimilaribus, & diſſimilaribus: temperamentum ineſſe poteſt partibus ſimilaribus in primo modo dicendi per ſe; quia ſimilares partes tales ſunt per temperamentum: docet enim Galenus 1. de vſu partium c.9. eſſe carnis eſſe eius temperamentum, & eſſe oſſis eſſe temperamentum oſſis. 2. de fac. naturalib. 9. ait, temperaturam eſſe cauſam actionis: ſed à ſimilariū eſſentia emanant actiones. Itidem 1. meth. cap. 6. vult Gal. vnam ſimilarem differre ab alia per temperamentum: ergo temperamentum prædicabitur in primo modo dicendi per ſe de partibus ſimilaribus, quod eſt ſecundum rationem eſſentiæ.

Similiter compoſitio ineſt diſſimilaribus in primo modo dicendi per ſe: quia tales ſunt per talem compoſitionem; compoſitio enim eſt actus, & eſt forma, quæ definit partem diſſimilarem.

Ad eundem modum operationes, quæ neceſſariò conſequuntur eſſentiam, ſunt prædicata ſecundi modi dicendi per ſe, quæ debent eſſe inſeparabilia à conſtitutione partium ſimilarium, & diſſimilarium, & quæ definiuntur per partes ſimilares, vel diſſimilares: Qui non reducent hos fontes ad hæc Ariſtotelis arcana, omninò non intelligent Galeni mentem.

Hinc non poteſt defendi Pluſquamcommentator, & infiniti alij Expoſitores, qui dixerunt in commentarijs huius artis medicinalis, quod operationes corporis ſani, vel ægri poſſint ſeparari, vt dormire, & rectè coquere, manente ſanitate illæſa: quod dici non debet: quoniam ſi operationes neceſſariò conſequuntur, ſuntque reſpectu conſtitutionis prædicata ſecundi modi dicendi per ſe, dicent potentiam, & non actum, eruntque inſeparabiles: poſſe enim ridere eſt inſeparabilis proprietas hominis, riſus tamen eſt accidens hominis ſeparabile: poſſe tamen dormire neceſſario conſequitur, & eſt inſeparabilis proprietas hominis: quare per ea quæ neceſſariò conſequuntur ſunt intelligenda

A accidentia inſeparabilia, quæ ſunt ſpeciei, & non indiuidui, & quæ dicunt potentiam, & non actum.

Hinc valdè errant Haly, Pluſquamcommentator, & Sclanus, qui putant, ſolum ſigna ſubſtantialiter inhærentia, quæ ſunt in primo fonte, eſſe veriſſima: ſigna verò, quæ ſunt operationes ex neceſſitate conſequentes poſſe nos decipere, quod eſt falſiſſimum: eo quia ſunt prædicata ſecundi modi dicendi per ſe, & conuertibiles efficiunt propoſitiones, & neceſſariò conſe-
B quuntur eſſentiam: quomodo poterunt nos decipere, ſi neceſſariò conſequuntur eſſentiam?

Cauſa erroris fuit, quia putabant, operationes ſecundi fontis conſiderari quo ad actum, & non quo ad potentiam: eſſet methodus Galeni omninò ſine artificio, ſi operationes conſiderarentur quo ad actū ſecundum: quia ſic nulla neceſſariò conſequetur: dormire enim, videre, & multæ aliæ operationes quo ad actum aliquando ceſſant; quo ad potentiam ne-
C quaquam. Hinc Leonicenus in ſuo antiſophiſta meritò de hac re reprehendit Pluſquamcommentatorem: operationes enim quæ neceſſariò conſequuntur non actum ſecundum, ſed actum primum, qui dicit potentiam, & aptitudinem ſignificant.

Quo ad ſecundum fontem diximus, quod continet ſigna, quæ de conſtitutione prædicantur in ſecundo modo dicendi per ſe: quæ dicunt potentiam & aptitudinem, & non actum: exempli cauſa, ſi
D vellimus in ſano definire quid ſit dormire, non poteſt alio modo definiri, quam per operationem corporis apti ad dormiendum, quæ aptitudo neceſſariò conſequitur bonam conſtitutionem, & non actum dormiendi: ſic dicimus de omnibus actionibus.

Hinc Galen. in lib. de differentijs morborum c. 2. declarans, morbum eſſe vel læſionē ſtructuræ, vel operationis, explicat quid intelligat per operationem: habetq; hæc verba, *ſed quoniam & dormientes, aut alioquin in tenebris, & otio degentes, aut ſæpè diſcubentes neq. vlla corporis parte mouemur neq. alicuius rei extrinſecè ſenſum habemus,*

nihi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Nihilominus sani sumus. Hinc perspicuum est, quod sanitas non operatione, sed potentia potius est distinguenda: ecce quod operationes indicant potentiam, & per potentiam omnes operationes inuicem distingui: quare quando Galenus admonet, operationes insequi perpetuò naturam & essentiam morbi, vel sanitatis, per operationem intelligere oportet actum primũ, idest potentiam & aptitudinem, quæ est in secundo modo dicendi per se respectu sanitatis, vel morbi.

1 Dubitatio non videtur, quod operationes quæ necessariò consequuntur, sint signa diuersa à primo fonte, in quo ponuntur illa, quæ sunt de ratione essentiæ: videtur enim quod operationes propriæ sint de ratione essentiæ constitutionis: quod probatur per definitionem sanitatis, & morbi: Galenus enim lib. de differentijs symptomatum cap. 1. primo methodi cap. 7. & lib. de differentijs morborum cap. 2. docet, sanitatem esse constitutionem secundum naturam perficientem actiones: morbum verò esse constitutionem præter naturam lædentem actiones: ecce quod operationes secundum naturam, & præter naturam ponuntur in definitione constitutionis naturalis: quare si quæ ponuntur in definitione sunt de ratione essentiæ, secundus fons erit idem cum primo, & nullo modo distinctus.

Plusquamcommentator respõdet, operationem non esse de essentia corporis sani; quia non posset ab illis separari; dicitque definiri sanitatem, & morbum per operationes separabiles: quia differentiæ vltimæ sunt absconditæ, & incognoscibiles: id confirmat Galeni auctoritate 1. de differentijs morborum cap. 2. vbi probatur, sanitatem non consistere in operationibus, sed in constitutione: dormiens enim (cum cesset ab operationibus, si sanitas staret in operationibus) ægrotaret.

Hæc responsio nõ probatur: quia negare oportet, quod operationes, quę necessario cõsequũtur, possint separari; ratio est, quia operationes dicunt potentiam, & nõ actum: posse dormire in sano est operatio, quæ necessario consequitur bonam constitutionem, & est ab illa omninò insepara-

A bilis: quare dicimus, Galenum, dum inquit sanitatem non consistere in operationibus intelligere de operationibus, quæ dicunt actum secundum: quia in operationibus, quæ dicunt potentiam, & actum primum, sanitas primò & immediatè consistit.

An verò potentiæ differant à fundamento sub iudice lis est: nos tamen in meth. vitandorum error lib. 8. de principijs reconditarum qualitatum defendimus potentias differre à fundamento: B quilibet illum librum inspicere poterit, ibi enim fusè de hac re egimus.

Ad argumentum respondemus, nõ omnia quæ ponuntur in denifitione esse de essentia in primo modo dicendi per se: imo dicimus si in definitione accidentis solum prædicata essentialia primi modi ponerentur, quod illa definitio esset omnium vana: quoniam definitio accidentis illa est perfecta, quę solo situ differt a demonstratione, aliæ enim sunt pueriles & dialecticæ, & nihil docent: in demõ- C stratione verò non solum ponuntur prædicata essentialia primi modi: verum etiã ea quæ consequuntur essentiam.

Qui vero hæc arcana non intelligunt, nunquã disputent de essentia, vel de alijs, quæ consequuntur essentiam: quia nihil percipient. Hinc Galenus in definitione sanitatis & morbi ponit constitutionem, quæ prædicatur de temperamento, compositione, & vnitate in primo modo dicendi per se: ponit quoque operationes, quæ prædicantur in secundo modo, & D quæ perpetuò, & necessariò consequuntur essentiam, & quæ non possunt definiri, nisi per subiectum essentiæ.

Quo ad tertium fontem, qui est ex casibus necessariò consequentibus dicimus, in græco codice legi συμπτωμάτων, & per symptomata ait Galenus in tex. esse intelligenda accidentia: Hinc 1. methodi cap. 9. dicit, quæ sanis sunt accidentia, ægrotis vocari symptomata, quamuis accidentia à Galeno vocentur non symptomata, sed συμβεβηκότα.

Plusquamcommentator dum interpretatur hæc verba (quæ propriè accidentia dicuntur) dicit illud relatiuum *quæ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

non solum ad casus esse referendum, dixisset enim quos scilicet casus, sed ad operationes, & ad casus simul.

Causa erroris huius Auctoris fuit linguæ græcę omnimoda imperitia: dixit *quæ*, quoniam refertur ad symptomata, quæ in codice latino exponuntur per particulam *casus*.

Notandum quinque esse nomina idem ferè significantia, symptomata, casus, accidentia, operationes, & symbeuicota: symptomata, vt dictum est, sunt accidentia ægrorum: accidentia verò sanorum: à B Cælso symptomata non vocantur accidentia, sed casus: similiter operatio secundum naturam est accidens, quod græcè dicitur συμβεβηκός.

His explicatis videndum est, quid intelligat Galenus per casus, seu symptomata necessariò consequentia. Celebres expositores censent per symptomata necessariò consequentia in sano intelligi exeuntia, retenta, & qualitates secundum naturam: in ægro intelligi exeuntia mutata, immodicè retenta, & qualitates mutatas, C quæ omnia dependent à læsis actionibus: nullum enim exiens præter naturam egreditur, manente omninò illæsa retentrice, & nullum immodicè retentum potest concedi sine læsione expultricis: similiter nulla qualitas in corpore mutatur, quæ non supponat aliquam actionem læsam, omnia igitur hæc symptomata insequuntur actiones læsas.

2 Dubitatio oritur, quia videtur, quod Galenus non appellet operationes symptomata: immo videtur in hoc tex. ipsa distinguere ab operationibus: quia in se- D cundo fonte collocat operationes, & in tertio symptomata.

Respondetur in hoc loco considerari præcipuè dispositiones sanorum corporum: quorum operationes non possunt dici symptomata: vocauit tamen symptomata ea, quæ consequuntur actiones, vt sunt exeuntia, & qualitates mutatæ, & immodicè retenta: quia hæc conueniunt ægris corporibus, de quibus secundariò intelligit.

Præterea ab Antiquis immodicè retenta, & excreta, & qualitates mutatæ voca- A bantur symptomata; ideò vtens Galenus in hoc libello Antiquorum nominibus noluit per symptomata intelligere operationes.

Insuper Galenus disputans contra Antiquos 1. methodi 7. & lib. de morborum differentijs cap. 5. docet, eorum quæ sunt præternaturam quatuor esse: primum constitutionem præter naturam: secundum causam illius constitutionis: tertium actionem lęsam: quartum symptomata. Videns Galen. quod actio læsa sit quoque symptoma docet lib. 1 methodi cap. 8. nos per symptomata intelligere ea quæ consequuntur actiones læsas, & hæc esse immodicè retenta, excreta, & qualitates mutatas: ecce quod aliquando apud Galenum operationes, seu actiones læsæ non vocantur symptomata. Demum Galenus libro de differentijs sympt. cap. 2. vocat actionem læsam symptoma egregium seu insigne morbi: habet enim hæc verba ἐξαίρετόντι σύμπτωμα νοσήματος, idest egregium symptoma morbi: quare non est mirandum, si in hoc loco Galenus non appellet operationes symptomata.

3 Dubitatio videtur, quod hæc methodus de signis hic proposita fit diminuta, quia signa possunt quoque desumi à causis procatarcticis, à iuuantibus ~~& lædentibus~~, & ab alijs, sicuti nos ostendimus lib. 6 methodi nostræ. Quod verò possint desumi à procatarcticis patebit, si ante oculos obijciamus duos casus à Galeno citatos in lib. quomodo morbos simulantes deprehendantur: alter est de Concionatore, qui fingebat colica torqueri: agnouit Galenus eius fictionem, quia nullus præcessit victus infrigidans, vnde colica oriri solet: Alter casus est de seruo, qui amore captus excitauit tumorē per thapsiam, ne iter faceret cum Domino suo: nouit similiter Galenus serui malitiam, quia nulla externa causa præcesit, quæ potuisset tumorem excitare: similiter Galenus cap. de oculis, & sexcentis in locis proponit iuuantia & lædentia, ergo præter tres propositos fontes alij quoque esse possunt.

Respondent Expositores vario modo, primò, quo ad causas externas dicunt, in hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

hoc loco Galenum non considerare signa, A quæ dicuntur præteritorum rememoratiua; sed solum præsentium indicatiua.

Quæ respõsio est vanissima: quia si procatarcticæ concurrunt ad dignoscendas dispositiones sanorum, vel ægrotum erant proponendæ: hoc vnicum enim est Gal. propositum, vt nos doceat modum dignoscendi corporum dispositiones.

Sclanus, & Alij respondent, hunc tractatum esse de corporibus: causas verò externas non pertinere ad corpora: addunt, Galenum 6. epidem. 1. comment. 10. signa B certa desumere ex ijs, quæ in corpore apparent.

Egò autem responderem, Galenum in hoc capite tractare de signis proprijssimis, quæ non per syndromen signorum declarant dispositiones; sed vnumquodque per se: Hinc male conformationes sine alijs signis indicabunt morbos in figura partium organicarum, modus indicandi desumitur à sensu, sicuti contorta figura inspectione propria dignoscitur: superficies aspera, vel lænis, & intemperies calida & sicca, tactu: vox aspera, auditu, magnitudo & numerus auctus vel diminutus, sensu communi. C

Ecce, quod substantialiter inhærentia non per cognitionem actionum læsarum; sed per sensus nostros immediatè elucescunt: similiter actiones, si sint læsæ, statim indicant morbum, & non egent aliorum signorum auxilio: similiter exeuntia, & retenta immodicè nos certissimè docent corporis dispositiones.

Ex vno enim exeunte præternaturam D talis discursus necessariò sequitur: est exiens mutatum, & præter naturam; ergo retentrix facultas est læsa: deindè dicimus, si est retentrix læsa, ergo vel per se, vel per accidens: si per se, ergo intemperies humida est illa quæ læuitatem facit in fibris: si per accidens erit ratione expultricis læsæ, quæ similiter potest lædi vel per se, vel per accidens: si per se, erit intemperies calida fibrarum, si per accidens erit ratione obiecti, siue humoris mordacis, vt est bilis quæ vellicat fibras expultrici dicatas: similiter obiectum, siue humor vellicans, vel fiet talis a deprauata concoctrice alicuius visceris: vel accipiet acrimoniam ab externa causa: ecce quomodo mirò modo possint dignosci passiones internæ per exeuntia, & per actiones læsas sine vllo auxilio causarum procatarcticarum, seu iuuantium & lædentium.

Quando verò Galenus per procatarctica cognouit Concionatorem fingentem colicam, & seruum captum amore, qui per thapsiam excitauit tumorem: dicimus, non ex solis procatarcticis id cognouisse; Sed ex actionibus naturalibus, vitalibus, & animalibus illæsis, vidit enim eorum faciem, & tetigit illorum pulsus, ex quibus facilè penetrare potuit, an præfuerit causa interna præter naturam, quæ potuerit parere fictos affectus concionatoris, & serui.

4 Dubitatio videtur, quod Galenus sibi contradicat, quia in hoc loco proponit pro dignoscendis corporum dispositionibus tres fontes signorum: tamen lib. 1. de vsu partium capit 9. mutat, & peruertit hanc doctrinam; ibi enim ponit quatuor fontes, & in primo commensuratione excludit, putans commensuratione inter necessariò accidentia contineri, & non inter substantialiter inhæretia: ibiq. sic ordinat.

Primum fontem continere substantialiter inhærentia, per substantialiter inhærentia dicens, se intelligere temperamentum, quia temperamentum est esse rei; & esse carnis est eius temperamentum.

Secundum fontem continere, quæ necessariò consequuntur: per quæ intelligit colores, odores, mollitiem, duritiem, & alias secundas qualitates, quæ referuntur à Galeno primo de facultatibus naturalibus cap. 6 quæ sunt rarum, densum, asperum, lene, graue, leue, durum, molle crassum, tenue, friabile, lentum, colores, odores, & sapores.

Tertium fontem continere necessariò accidentia: per necessariò accidentia ait, se intelligere formationem, situm, numerum, & magnitudinem.

Quartum fontem continere operationes: quomodo igitur poterit Galenus vendicari à contradictione? cum in hoc tex. reducat formationem, situm, numerum, & magnitudinem ad primum fontem,

ideſt ad ſubſtantialiter inhærentia? & in primo de vſu partium cap. 9 neget, formationem, ſitum, numerum, & magnitudinem eſſe ſigna ſubſtantialiter inhærentia? cum ibi vocet illa ſigna neceſſariò accidentia.

Reſpondent Expoſitores Plurimi, & rectè, Galenum in 1. de vſu partium c. 9. conſideraſſe partes ſimilares, vt partes viuentes ſunt, de quorum partium eſſentia eſt temperamentum: ibi enim ait, quod carnis temperamentum ſit carnis eſſe, & ſic de alijs: in hoc loco verò conſiderat partes ſimilares vt ſalubres, & inſalubres, & vt ſunt capaces ſanitatis, vel ægritudinis: qua poſita diſtinctione, dicunt, quatenus temperamentum eſt partium viuentium eſſe, quod ſitus, numerus, figura, magnitudo, & cæteræ conformationes reſpectu temperamenti ſint accidentia: propterea à Gal. lib. de vſu partium hęc collocari inter illa, quæ neceſſariò accidunt: quatenus verò conſiderantur partes viuentes vt ſalubres, inſalubres, & vt capaces ſanitatis & morbi dicunt, quod non ſolum temperaméta, verum etiam conformationes reducantur ad ſubſtātialiter inhærentia; omnis enim morbus, vel ſanitas immediatè conſiſtit in temperatura, vel conformatione bona, vel mala: conformatio verò temperatura, & vnitas bona vel mala prædicantur de ſanitate, vel morbo in primo modo dicendi per ſe.

Hinc errant, qui putarunt hunc locum Galeni declarari per locum illum de vſu partium citatum: inter iſtos eſt Curtius, qui quatuor fontes conſtituit, à quibus ait, ſigna eſſe deſumenda; ita vt primus ſit à propria ſubſtantia membri, intelligens per propriam ſubſtantiam membri primas qualitates, caliditatem, ſcilicet frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem. Secundus fons ſit ex neceſſariò conſequentibus, intelligens per neceſſario conſequētia ſecundas qualitates, mollitiem ſcilicet duritiem, raritatem, & cæteras. Tertius ſit ex neceſſariò accidentibus intelligens per neceſſariò accidentia quantitatem, magnitudinem, numerum, & figuram. Quartus ſit ab operationibus, & per operationes intelligens ſigna, quæ deſumuntur ab operatione vitali, animali, & naturali: ita vt ſecundum Curtium omnia ſigna indicantia diſpoſitiones poſſint reduci ad tres fontes, de quibus Galenus in hoc loco egit; ita vt primus & tertius reducantur ad ſigna ſubſtantialiter inhærētia, deinde ſequantur duo alij fontes, ſed re vera non intellexit, quo fine hic, & quo lib. de vſu partium citato Galenus conſiderauerit partes humani corporis.

Argenterius iniuria Galenum reprehendit, dicens diuiſionem ſignorum per tres fontes eſse imperfectiſſimam: quia in illis tribus fontibus non includuntur ſigna deſumpta à cauſis, à iuuantibus, & lædentibus, & à ſimilitudine, quæ ex ipſo Galeno 2. de criſibus ait, eſse neceſſaria ad cognoſcendas febres; per ſimilitudinem Argenterius intelligit, an ſimilis morbus per ciuitatem craſſetur.

Decipitur Argenterius, quia hic non eſt locus tractandi de ſignis proprijſſimis: veluti ſunt illa trium fontium à Galeno hic propoſitorum: Oſtendimus enim ſuperius, ſigna deſumpta à cauſis externis, & à iuuantibus, & lædentibus eſſe loca communia, quæ vnita in ſyndromen ſolum pariunt ſcientiam.

Similiter oſtendimus 6. lib. methodi noſtræ cap. 1. modum inquirendi diſpoſitiones corporis per ſimilitudinem affectuum, qui paſſim vagantur, eſſe probabilem, & nullam habere efficaciam, eo quia tranſitus à ſimili eſt analogiſmus Empiricorum ab ipſo Galeno toties reiectus, & à nobis fusè in lib. de analogiſmo & falſa experientia exploſus. Præterea modus procedendi à ſimili, vel proportione eſt argumentum à particulari ad particulare, quod nihil concludit, & in logica, & philoſophia eſt valdè ridiculum.

Neque Argenterij inſtantia contra Ganum valeret, ſi diceret, in propoſitis fontibus non contineri ſigna pro cognitione cauſarum internarum, quia eius erratum non eſſet dignum excuſatione.

Philoſophetur enim Argenterius diu noctuque, nunquam inueniet ſigna propria cauſarum internarum: omnes enim proprietates ſunt ſuppoſitorum ex Ariſtotele 2. de anima tex. 24. omnia igitur ſigna

pro-

propria, quæ necessariò consequuntur, A sunt in secundo modo dicendi per se, & definiuntur non per causam internam subiecti, sed per subiectum ipsum: Hinc non dicimus risibilem esse aptitudinem rationalitatis, sed hominis: Quo fit vt Aristoteles 1. de anima tex. 64. doceat, irasci animam, simile est, ac si quis dicat animā texere, vel ædificare: quare propria signa conueniunt morbis, & non causis.

Neque obijciat, dari signa propria & communia causarum internarum: quia id concedimus, si à morbo separentur, B quatenus scilicet non efficiant morbum: hoc modo enim dicimus, humores internos habere signa propria & communia, sed tunc non esse amplius causas, sed subiecta: neque concurrere ad efficiendas dispositiones, neque pertinere ad hanc speculationem: Ecce igitur quam falsis nixus principijs Argenterius contra Galenum procedat, & quam solidis fundamentis suffultus Galenus doceat artem; ad ea enim C quæ diximus pro Galeno neque Argenterius, neque alij respondere, neque hiscere quidem auderent.

OCTAVI CAPITIS

Particula II.

Tex. 3. Ab essentia quidem ipsa eorum quæ optimam habent constitutionem, commoderatione consimilium quidem, in caliditate, frigiditate, D humiditate, & siccitate. Instrumentalium verò, in quantitate, ac numero eorum ex quibus componuntur, ac præterea formatione, situ partium singularum, ac totius instrumēti. Ex his verò quæ ex necessitate consequuntur consimilia, quantum quidem attinet ad tactum a mediocritate, quæ in mollitie, ac duritie cōsistit. Quantum verò ad aspectum, à colore optimo, & leuitatis, atque hispiditatis mediocritate. In operationibus à perfectione, quam & ipsorum virtutem appellamus. Ab his verò quæ instrumentarias partes consequuntur, à commoderatione, & pulchritudine omnium totius corporis instrumentorum, ac præterea earum quæ ipsis insunt virtute operationum. Optimæ igitur constitutionis corporum signa indicatiua sunt hæc.

IN tex. superiori Galenus tres fontes signorum proposuit pro dignoscendis dispositionibus corporum. Primus erat desumptus à substantialiter inhęrentibus. Secundus ab operationibus, quæ necessariò consequuntur. Tertius a symptomatibus, quæ necessariò consequuntur operationes, qui continet retenta, excreta, & qualitates.

In hoc tex. applicat dictam methodum corpori saluberrimo, quod dicitur salubre ab ortu naturæ: & meritò ab hoc incipit, quia est aliorum omnium regula: cætera enim corpora quatenus ab isto perfectissimo recedunt in sequenti considerabūtur.

Diuiditur tex. in tres partes: in prima proponuntur signa substantialiter inhærentia, quæ conueniunt saluberrimis partibus similaribus, & dissimilaribus: hæcque sunt optima temperatura, & optima commensuratio, quæ consistit in magnitudine, numero, conformatione, & situ: concludit Gal. tunc corpus fore saluberrimum, quando eius partes erunt optimè constitutæ in primis quatuor qualitatibus, & organicæ benè commensuratæ in magnitudine, numero, formatione, & situ. In secunda parte sumit indicia à signis, quæ necessariò consequuntur salubritatem similarium partiū: quæ indicia vel consistunt in sensu tactus, veluti dum medicus cognoscit carnem, neque esse molliorem, neque duriorem mediocritate:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vel in sensu visus, dum colorem faciei, & aliarum partium videt, esse optimũ, idest ex albo & rubro commistum, & corpus, neque nimium hispidum, neque nimium glabrum: quia neque homo valde pilosus, neque sine pilis potest esse temperatus: vel demum desumuntur signa ab operationibus; per operationes intelligendo operationes naturales, vitales, & animales: istæ operationes in corpore saluberrimo omnes debent esse in suo robore, vel suo esse perfectissimo: quod vero Galenus per virtutem intelligat robur facultatum, patet ex lib. de salubri ad Thrasyb. cap. 15. vbi explicat, per virtutem se intelligere robur. In tertia parte Galenus desumit signa ab ijs, quæ consequuntur non similares, sed dissimilares seu organicas partes: quę vero indicant organicas esse optimè constitutas duo sunt, alterum est commensuratio, & pulchritudo omnium partium organicarum: alterum est, quod operationes organicarum partium sint perfectissimæ, sicuti est perfectissima visio in oculis: chylificatio in ventriculo: hæmatosis in hepate, &c.

1 Dubitatio proponitur a Plusquamcommentatore dicente, quod substantialiter inhærentia non possint vocari signa, quia idem esset signum, & signatum: si enim commensuratio seu concentus quatuor qualitatum esset temperatura similarium quomodo temperatura poterit esse signũ temperaturæ? idem dicit de compositione: quomodo bona compositio dici poterit signum bonæ compositionis?

Soluitur sic, si de temperatura loquamur, dicimus, temperaturam considerari dupliciter, vel cum relatione ad tactum, qui tangendo iudicat, vel cum relatione ad ipsasmet partes similares: qua posita distinctione, dicimus, temperaturam consideratam primo modo, respectu scilicet nostri tactus, esse signum: respectu vero partis, in qua est, esse signatum: & sic dubitatio tollitur: quod vero sẽsus tactus sit iudex, est Aristotelis 2. de anima tex. 94. vbi inquit, tactum hominis esse exquisitiorem omnibus animantibus, ideo potest rectissimè iudicare obiecta tactilia: Galenus vero 2. de temperamentis cap. 2. ait,

A tactum hominis esse rectum iudicem primarum qualitatum, idest temperaturarum actu talium: Similiter dicimus de compositione, quod scilicet respectu sensus visus seu tactus compositio sit signum, respectu vero partium sit signatum.

2 Dubitatio maxima est in verbis Galeni, quia ait, formationem, & situm conuenire non solum organicis, verum etiam similaribus: quod videtur falsum: quia similaribus solum conuenit temperatura, & non situs, vel conformatio.

B Soluitur dicendo conformationem & situm per se primo competere organicis: secundo vero partibus similaribus.

3 Dubitatio exoritur, quia docet Galenus, corpus saluberrimum per tactum dignosci: videtur falsum: quia medicus vel erit temperatus, vel intemperatus, si fuerit temperatus nunquam poterit dignoscere corpus saluberrimum, quod est temperatissimum, quia ex Arist. 2. de anima tex. 118. tactus solum sentit exuperantias:
C æquè enim calida, vel frigida non possunt sentiri: si vero medicus fuerit intemperatus, putabit corpus saluberrimum esse intemperatissimum ratione magnæ distantiæ inter se: manus enim medici nimis calida putabit corpus saluberrimum esse frigidæ, & intemperatæ naturæ: manus nimis frigida sentiet saluberrimũ esse calidæ, & intemperatæ naturæ, quare nullo modo per tactum percipiet saluberrimũ.

Soluitur sic: si medicus temperatus poterit dignoscere exuperantias per tactũ,
D poterit quoque cognoscere temperatum, si viderit neque calidum, neque frigidum esse: neque Aristoteli reluctamur, quia aliud est sentire, & aliud cognoscere se non sentire excessum: concedimus temperatum tangendo temperatum non sentire, dicimus, tamen ex illa sensus priuatione perueniri ad cognitionem corporis saluberrimi, & temperatissimi.

Præterea poterit quoque vir intemperatus per tactum dignoscere temperatissimum, quando esset versatus in plurimorum corporum tactu: obseruaretque præceptum a Galeno traditum primo de temperamentis cap. vltimo, quod s. medicus

debeat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

debeat se exercere in aqua frigidissima & feruentissima pari portione commixta, quia inde, quæ ex humanis corporib. sint temperata, tactu incipiet animaduertere.

Sed apud nos sunt duo instrumenta, quibus exuperantias & mediam temperamentum dignoscimus. alterum est pro actiuis: alterum pro passiuis qualitatibus dignoscendis, & pro inuenienda media temperatura.

4 Dubitatio: inquit Galenus, perfectionem operationis esse signum corporis optimè constituti: videtur falsa hæc sententia: quia aliqui intemperatissimi habent perfectiores operationes: Hinc biliosi intemperati ex Galeno lib. de natura humana com. 39. habent maximum ingenij acumen: melancholici summam prudentiam: quæ operationes in ijs, qui sunt temperatissimi non sunt ita perfectæ: similiter ventriculus biliosus ex Galeno lib. primo de alim. fac. cap. primo citius digerit esculenta coctu difficilia, quam temperatissimus.

Respondent Plurimi, quod in corpore temperatissimo debeant considerari omnes operationes simul: & sic respectu corporum recedentium à temperatissimo erunt perfectiores.

Sed melius respondebimus, si dixerimus per operationem perfectam Gal. intelligere eam, quæ conuenit constitutioni salubri, quæ potest resistere causis extrinsecis, & quæ ferè nunquam in ægritudinem labitur: de qua optima & saluberrima constitutione Gal. c. 85. huius libri ait, non egere præside pro eius conseruatione: immo de hoc corpore loquens inquit, tantum appetere, quantum potest coquere: ideo lib. de bono corporis habitu dicit, hæc corpora non ægrotare, quia neque colligunt humorum multitudinem, neque malignitate coinquinantur.

Cur? quia corpora hæc maximè resistunt: sed non ob ingenij acumen, non ob prudentiam, sed ob potẽtiam naturalem: ingenij acumen & prudentia sunt passiones, quæ robur diminuunt: neque acumen ingenij Aristotelis neque prudentia Platonis & Socrates sufficerent, pro concoquenda gutula melicrati. Quo ad ventriculũ biliosum dicimus melius digerere sed non melius concoquere, Galenus 12, meth. 3. dicit somnum concoquere vigiliam digerere.

5 Dubitatio non videtur, quod ex colore optimo iudicari possit corpus saluberrimum: quia Galenus 1 de humoribus primo dicit floridum colorem faciei alicuius, qui sit mæstus, indicare vel malam affectionem in cerebro ex atra bile prodeuntem, vel prænunciare narium hæmorrhagiam.

Respondetur, quod sicuti corpus salubre diapandos ex sua natura est coloris floridi, sic credendum est semper eodem colore eius faciem esse suffusam: Galenus vero primo de humoribus com. 1. loquitur de colore florido, qui à causa calida fit, & non de illo qui propria natura effunditur, & qui est perpetuus: in istis enim corporibus temperatis humores ad intra non regurgitant: quia nihil in corpore habent præter naturam, cuius occasione modò retrahent ad intra humores, modò concitentur ad extra, vt scilicet in ijs, qui sunt passuri hæmorrhagiam: habetur loco citato hæc Hippocratis sententia: *color humorum, vbi non est humorum reciprocatio, velut efflorescit*: in corporibus temperatis sanè semper efflorescit, quia non reciprocantur humores, eo quod nulla sint mala qualitate inquinati.

6 Dubitatio, Galenus omittit multa alia signa corporis saluberrimi, ergo eius doctrina est insufficiens. 2. enim de temperamentis capite primo dicit, corpus saluberrimum esse omninò medium inter audax & timidum, inter taciturnum & verbosum, inter gracile & obesum: atque neque latas, neque angustas venas habere: plurima quoque alia proponit 2. de tuenda sanitate. Auicennas denique 2. primo doctrina 3. cap. 4. præter alia signa admonet, saluberrimum esse boni odoris.

Respondetur, Gal. nõ esse diminutum: quia tractat artem doctrina definitiua, quæ comprehendit omnia capita artis, sed non omnia particularia contenta sub capitibus: exempli gratia docet, quomodo per sensum tactus, & per sensum visus percipere possimus medium hunc statum

tum corporis saluberrimi, datque exemplum solum de lenitate, hispiditate, & colore, vt scilicet subintelligamus cætera ab illo sensu dignoscibilia: similiter positis duobus sensibus admonet, quomodo ea, quæ alijs sensibus sint cognoscibilia penetrari possint; sicuti corpus hoc esse boni odoris; esse medium inter audacem & timidum & sic de alijs.

7 Dubitatio, videtur quod Galenus sibi contradicat, quia in principio tex. optimam commensurationem partium organicarum collocat inter substantialiter inhærentia, quæ ab essentia sumuntur: in fine verò textus commensurationem & pulchritudinem inter ea quæ consequuntur organicas partes, quæ sunt toto genere diuersa: quia substantialiter inhærentia sunt essentiæ, & prædicantur in quid de corpore salubri: ea verò, quæ consequuntur, prædicantur in quali.

Plusquamcommentator respondet, cōmensurationem sumi dupliciter, vel pro situ magnitudine, & figura cuiusq. partis organicæ, nulla facta cōparatione cū alijs partibus, & sic sumptam (dicit) explicare essentiam corporis salubris, & dici substātialiter inhærere temperaturæ: vel sumi commensurationem, vt est proportio omnium partium corporis inter se coniūctarum, & sic sumptam commensurationem, ait, non substantialiter inhærere, sed consequi, quæ substantialiter inhærent: hoc enim commensurationis genus est ipsamet pulchritudo: ideò Plato in philebo docet, pulchritudinem esse quandam partium commensurationem. Similiter Auerroes 7. phy. tex. 18. de pulchritudine habet hæc verba: pulchritudo est vniuersaliter proportio inter membra media & extrema: ecce quod commensuratio, quæ in idem recidit cum pulchritudine, est proportio non vnius membri, sed omnium inter se tam extremorum, quam mediorum: Hinc Alexander aphrodiseus secundo de anima cap. 43. inquit, pulchritudinem esse in bona habitudine, & commensuratione corporis; non dicit esse commensurationem vnius partis.

Aristoteles 4. lib. ethicorum cap. 3. videns pulchritudinem esse proportionem

A totius corporis facta, omniū partium organicarum consideratione dicit, paruos non posse vocari pulchros, sed elegantes, & concinos: voluitque ad constituendam hanc commensurationem, quæ est omnium partium proportio, conspirare quoque magnitudinem, sed non vnius partis, sed omnium: quia sicuti in commensuratione vnius partis organicæ concurrit necessariò debita illius partis magnitudo: similiter in commensuratione omnium partium debita requiritur magnitudo: illa prima est substantialiter in-

B hærens, hæc postrema est necessariò consequens.

8 Dubitatio: videtur, quod Galenus sibi contradicat, quia in hoc tex. docet, quatuor primas qualitates pertinere ad essentiam constitutionis similarium: secundas verò, mollitiem scilicet, duritiem, hispiditatem, lenitatem, & colores consequi essentiam similarium partium: nihilominus in hoc libro capite 12. dicit, eos qui habent substantiam cerebri crassam, esse

C ingenio obtusos; ergo crassities quæ est secunda qualitas indicabit constitutionem cerebri, quod collocatur inter partes organicas, & non similares.

Præterea 3. de symptomatum causis c. 2. docet, ob raritatem vasorum fieri sanguinis profluuia, sed sic est, quod affectus vasorum, vt venarum sunt affectus partium organicarum, & non similarium: quia ex Gal. 11. methodi cap. 11. tres tantum sunt partes similares, menbranosa scilicet, carnosa, & fibrosa; ergo quæ di-

D cuntur à Gal. in hoc loco aduersantur ijs, quæ dicta sunt alibi.

Solutio huius difficultatis desumitur à Gal. lib. quod animi mores sequantur temperaturam corp. c. 2. vbi ait à similaribus primariò prouenire actiones ratione temperaturæ, secundariò ab organicis: quare dicimus, ingenium obtusum primariò fieri à propria carne iusto crassiori, quæ est pars similaris: crassitiem, verò tenuitatem, duritiem, mollitiem, & cæteras secundas qualitates insequi primas: Hinc Galenus 7. methodi cap. 2. ait, animales actiones partibus similaribus primò referri: & libro de constitutione artis

cap. 4

cap.4.idem dicit: postremò 2.de naturalibus facultatibus cap.vltimo habet, iecur, venas, arterias, ventriculum, & omnem particulam, quæ aliqua fungitur actione necessariò hoc obtinere propter certam ex quatuor elementis temperiem: quid clarius in Galeno potest inueniri, quam quod à temperie omnes actiones similarium prodeant? neq; excipit hepar, quod est sanguinis officina tam præcipua, neque excipit ventriculum, & cor, quæ sunt organa tam conspicua.

9 Dubitatio statim oritur, quia si secundæ qualitates necessariò consequuntur primas, & sunt signa indicantia constitutionem similarium partium; ergo omnia signa dissimilarium partium conuenient similaribus, & sic dissimilaria non habebunt signa propria.

Respondetur, dupliciter considerari secundas qualitates, primo modo quatenus insequuntur primas, quæ constituunt similares, & hoc modo dicimus, omnes qualitates secundas & tertias indicare primas, sic actionem in hepate indicare temperaturam propriæ carnis hepatis: actionem cerebri, vel cordis propriam carnem vel substantiam cerebri, vel cordis: secundo modo considerari qualitates secundas quatenus formant vitia, & affectus præter naturam in partibus organicis, & sic non solum secundas qualitates insequi organicas partes, sed esse ipsasmet constitutiones organicarum partium: verbi causa raritas & densitas sunt secundæ qualitates, quæ ex necessitate insequuntur constitutionem partium similarium, & sunt fundatæ in propria carne, in membranosa scilicet substantia, vel fibrosa; non dicimus tamen raritatem & densitatem esse morbos similarium partium, sed organicarum: ita vt secundæ qualitates formaliter pertineant ad dissimilares; originaliter vero ad similares.

10 Dubitatio dictū est ex Galeno, actiones conuenire partibus similaribus, & non dissimilaribus: tamen in fine tex Galenus ait, quod partibus instrumentarijs seu organicis conueniant commensuratio & pulchritudo, & aliæ operationes.

A Plusquamcommentator tollit hanc difficultatem dicens, actiones seu operationes naturales conuenire solum partibus similaribus; actiones verò animales partibus organicis.

Quæ solutio est vanissima, quia Gal. 7. methodi capite 2. & 2. de facultatibus naturalibus cap. vltimo habet, omnes actiones sint vitales, sint animales, vel naturales inspicere primariò partes similares, esseque in similaribus fundatas: conuenire tamen partibus organicis solum secundariò, vt testatur Galenus locis citatis: in
B quolibet enim instrumento ex Galeno adest aliqua præcipua pars similaris, cui conuenit actio præcipua, quæ vel est propria caro instrumenti, vel propria membrana, vel propriæ fibræ instrumenti: partes enim similares ex Galeno sunt solum tres, carnosa scilicet, membranosa, & fibrosa, & ab his primariò omnes actiones prodeunt, & actiones, quæ insunt organicis, meritò istarum similarium inesse.

Quod verò actiones quoque animales
C conueniant primariò partibus similaribus patet ex Aristotele, & Galeno: ex Aristotele secundo de partibus animalium capite primo, & primo de historia animalium cap.4. vbi docet, omnes sensus fieri per partes similares, actiones verò, & motus per partes instrumentales: ex Gal. quia docet visionem primo crystalino, & deinde toti oculo conuenire: quare quando videbimus Galenum lib. de curandi ratione per sanguinis missionem c.4. dicentem actionum aliquas conuenire similaribus partibus, & aliquas dissimilari-
D bus, dicendum est actiones conuenire dissimilaribus, sed non primò, vt superius dictum est: quam expositionem ipse Galenus affert multis in locis, & præcipuè lib. de constitutione artis cap.5. & lib. de cur ratione per.s.m.cap.4.

Similiter Conciliator diff. 63. dicit, actiones à similaribus primariò & vt sunt principium quo: prouenire a dissimilaribus vero adæquatè, & vt sunt principium quod.

OCTAVI

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

OCTAVI CAPITIS

Particula III.

Tex. 4. *Eorum autem quæ ab ipsa deficiunt, & adhuc tamen salubria existunt, nonnulla quidem inconsimilium temperatura vitium aliquod paruum habent : nonnulla verò in instrumentariorum commoderatione, & hoc quoque perexiguum. Accidit autem hoc vel in omnibus, vel in aliquibus: aut in vtrisque. Vitiorum verò genera eadem sunt his quæ virtutem perficiunt. Temperatnra quidem in consimilibus. Numerus autem, & formatio, & magnitudo, & situs in instrume ntarijs. Vtrisque verò communis vnitas, quam & ipsorum continuitatem appellamus.*

IN tex. superiori tradidit signa corporis simpliciter salubris, idest saluberrimi. In hoc tex. vero ostendit, quomodo salubre vt multum deficiat à saluberrimo: dicitque deficere ab illo per vitium aliquod paruum sensibile in temperatura, vel in compositione: in temperatura veluti in caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate: in compositione, dum in formatione, magnitudine, numero, vel situ aliquantulum recedit à saluberrimo: corpus enim saluberrimum est vnum, & est regula omnium aliorum: salubre verò vt multum est multiplex & non vnum: quia modo est salubre vt multum, quia deficit à saluberrimo per aliquod paruum vitiũ in temperatura: modo quia deficit in situ, magnitudine, vel numero, vel demum per aliquod paruum vitium, quod sit simul in omnibus similaribus, & dissimila-

A ribus partibus.

Altimarus putat in hoc text. Galenum agere non de corpore salubri vt multum, sed de corpore salubri vt nunc: probatque eo quia Galenus in tex. habet hæc verba, *& adhuc tamen salubria existunt*: si intelligeret de salubri vt multum, non dixisset, adhuc, quia est certissimum, quod corpus salubre vt multum sit salubre: addit, Galenum nullibi egisse de corpore salubri vt nunc; quare nisi dicamus, quod in hoc tex. de ipso agat, esset diminutus. Accedit,

B quod Galenus in fine huius capitis octaui dicat, se egisse de omnibus corporibus salubribus: demum subnectit Altimarus, clarè patere, Gal. esse acturum paulo infra videlicet in hoc cap. de corpore salubri vt multum; quare, si etiã in hoc tex. de illo ageret in hoc loco esset superfluus.

Decipitur Altimarus, quia salubre vt nunc non deficit à salubri simpliciter diapandos, quod est corpus saluberrimum per aliquod (vt ait hic Galenus) per exiguum vitium; sed per magnam & notabi-

C lem differentiam: immo in latitudine sanitatis non est maior differentia, quam inter saluberrimum, & salubre nunc; saluberrimum enim est in supremo gradu salubritatis; salubre verò vt nunc est in infimo: quare cum differentia non sit perexigua, dicendum est, Galenum hic egisse de corpore salubri vt multum, & non de salubri vt nunc.

Quo ad instantias, dicimus Galenum dixisse, adhuc, ne crederent lectores, quod per paruum vitium, quod in temperatu-

D ra, vel compositione inueniri possit, corpus salubre vt multum dici debeat corpus insalubre, quod similiter est in latitudine sanitatis: differt enim salubre vt multum ab insalubri secundum maiorem, & minorem resistentiam, quæ ab his corporibus infertur extrinsecis causis.

Causa erroris Altimari fuit, quia putabat, salubre vt nunc differre ab insalubri simpliciter, & à neutro simpliciter: quod quidem in hac arte medicinali non potest defendi: supra enim ostensum est, corpora salubria, insalubria, & neutra contineri in latitudine sanitatis; insalubria verò vt nunc habere actu ægritudinem: dictum-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

que eſt inſalubre ſimpliciter, & neutrum ſimpliciter poſſe vocari ſalubre nunc: cum igitur Galenus egerit de inſalubri ſimpliciter, & de neutro ſimpliciter, ſupponendum eſt, egiſſe de ſalubri nunc, quia in illis continetur.

Quo ad illud dum ait, Galenum eſſe ſuperfluum, ſi in hoc loco ageret de corpore ſalubri vt multum, quia infra in hoc cap. par. 7. de hoc corpore aget.

Reſpondemus, diuerſa conſideratione Galenum agere hic, & ibi: hic declarat, in quo conſiſtat vitium huius corporis ſalubris vt multum: in particula verò 7. docet, quo modo ab alijs corporib. poſſit diſtingui: quare Altimari opinio accipi non poteſt.

Diuiditur tex. in duas partes: in prima docet, corpus ſalubre vt multum differre à ſalubri vt ſemper per aliquod paruum, ſeu perexiguum vitium in temperatura, vel in compoſitione: ita vt differentia ſpecifica, qua corpus ſalubre vt multum differt à ſaluberrimo, non ſit, quia magis in vna, quam in alijs partibus, & omnibus ſimul vitium ſit; ſed quia vitium ſit perexiguum. In ſecunda parte declarat quid intelligat per vitia, & quot ſint: vtitur argumento à contrarijs, videlicet, ſi virtutes in corpore ſunt hæ tres, bona compoſitio in diſſimilaribus, bona temperatura in ſimilaribus, & bona vnitas in vtriſq; tot quoque erunt vitia, ſcilicet mala compoſitio; mala temperatura, & mala vnitas: contrariorum enim eadem eſt diſciplina.

1 Dubitatio: Galenus in hoc tex. docet, ſolutionem continui conuenire vtriſque, ideſt partibus ſimilaribus, & diſſimilaribus: Auerroes 3. colliget cap. 14. inſurgit contra Galenum, aitque quod ſolutio continui conueniat ſolum partibus ſimilaribus; ſolutio verò contingui partibus diſſimilaribus: ratio eſt, quia partes inſtrumentales fiunt ex ſimilaribus contiguis, & non continuis; quare ex Auerroe, dum ſoluuntur partes inſtrumẽtales, ſoluuntur contigua, & non continua: non conueniet ergo ſolutio continui, vt dicit Gal. vtriſque, ideſt ſimilaribus, & diſſimilaribus, ſed ſimilaribus tantum.

A

Reſpondetur, Galenum ſumere continuum lato modo, ſicuti Ariſtoteles illud ſumpſit in principio 1. lib. meteororum, vbi inquit, oportet mundum hunc continuum eſſe ſuperioribus lationibus, vt inde omnis eius virtus gubernetur: elementa tamen non ſunt continua orbi lunæ, ſed contigua: ſimili modo Galeno placuit appellare continui, & non contigui ſolutionem. Præterea ipſemet fatetur ſe id feciſſe clarioris doctrinæ gratia 7. lib. methodi cap. 2. & 13. methodi cap. 1. & alibi: notius enim erat addiſcentibus medicinam ſub nomine continui, quam contigui vnitatem communem appellare: non enim agitur in medicina de mathematicis, in quibus de vnitate, & de continuo agitur: ſed accipit Galenus nomina communia & vulgaria, vt inde ad altiora proficiſcatur.

B

Præterea poſſumus etiam reſpondere, quod Auerrois argumentum non ſit contra Galenum: quia non inquit continuitatem eſſe naturam communem ſimilaribus, & diſſimilaribus, ſed vnionem ſiue vnitatem: ſimiliter non dicit Galenus ſolutionem continuitatis eſſe morbum cõmunem, ſed ſolutionem vnitatis: quare inſtantia Auerrois nihil habet contra Galenum: pars enim organica, quamuis ſit contigua, tamen per ſuam formam & per ſuum actum, vt dicit Galenus lib. de differentijs morborum capite 4. eſt verè & exquiſitè vna.

C

Dum verò Galenus ſolutionem vnitatis appellat aliquando ſolutionem continuitatis, dicimus id feciſſe, vt ipſemet libro de cauſis morborum capite vltimo fatetur, clarioris doctrinæ gratia.

D

2 Dubitatio: Argenterius inuehitur contra Galenum dicentem, ſolutionem continui conuenire ſimilaribus, & diſſimilaribus, per ſe tamen diſſimilaribus, per accidens verò ſimilaribus. Quæ opinio è diametro eſt contraria opinioni Auerrois: dicit igitur Argenterius, quod ſicuti morbi in figura, in ſitu, in magnitudine primariò & per ſe ſecundum opinionem quoque Galeni conueniunt partibus diſſimilaribus: ſimiliter dicendum eſt de cõtinui ſolutione: confirmat Argenterius ſuam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

suam opinionem hac ratione supponens in continui solutione non tolli, vel impediri actionem similarium partium, sed tantum dissimilarium: quo supposito infert, si ex actione læsa iudicandi sunt morbi, & in solutione continui solum actio dissimilarium lædatur, & non similarium, solutio continui erit morbus dissimilarium, & non similarium: probat quod actiones similarium non lædantur, eo quia quando solutæ, & diuisæ sunt carnes in ipsis fit coctio, retentio, carnis regeneratio, & cætera munera perficiuntur, ergo solutio continui non est morbus similarium.

Respondetur, rationes Argenterij esse pueriles, quia dum ait actiones similariũ partium diuisarum non lædi: maximè vacillat, quia carnes diuisę malè concoquũt, & cætera omnia officia diminutè explent: immo diuisis similaribus externis, statim per sympathiam actiones propriarum carnium viscerum læduntur: Demum, non ne actiones partis similaris diuisæ aliquãdo auferuntur? veluti dum gangræna ob vulnus, vel ob alias causas fit in parte similari? tunc enim tolluntur coctiones, agglutinationes, & cætera omnia officia: ecce igitur quod solutio continui conuenit per se quoque similaribus; prædicatur enim solutio vnitatis vniuocè de solutione similarium, & dissimilarium. De hac re iterum fusius agemus in 3. parte libri cap. de solutione continui contra Faloppium.

3 Dubitatio Gal. loquens de numero generum morborum videtur esse inconstans, quia sæpissimè dixit, esse tria genera scilicet intemperiem, malam compositionem, & solutionem vnitatis: in hoc tex. tamen numerat sex genera scilicet intemperiem, morbum in formatione, magnitudine, numero, & situ; qui morbi vocantur malæ compositiones, & sextum genus ait esse continui solutionem. Augetur dubitatio, quia lib. de differentijs morborum cap. 11. & lib. de constitutione cap. 6. vocat solutionem continui quintum morborum genus: ergo non tria.

Responsio est facillima, cur modo sex morborum genera, & modo tria numerentur; quia illa quatuor genera subalterna, scilicet in formatione, situ, magnitudine, & numero reducuntur ad vnum genus, idest ad malam compositionẽ: sed difficultas est, quid intellexerit Galenus, dũ dixit, solutionem continui esse quintum genus. Quidam respondent esse quintum genus competens partibus dissimilaribus: ita vt primum sit in formatione; secundum in magnitudine; tertium in numero; quartum in situ, & quintum in soluta vnitate: sed responsio erit accommodatior si dixerimus, solutionem esse quintum genus non solum respectu partium dissimilarium, verum etiam similarium: quia in similaribus quatuor genera subalterna morborum dantur, quæ sunt intemperies calida, frigida, humida, & sicca; quintum genus in dissimilaribus erit solutio continui: similiter solutio continui erit quintum in dissimilaribus, enumerando illa quatuor scilicet in magnitudine, numero, situ, & formatione: quæ cum ita sint, textus Gal. de differentijs morborum 11. & lib. de constitutione artis cap. 6. erit clarissimus.

4 Dubitatio ait Galenus, magnitudinem & figuram conuenire solum partibus organicis; quod videtur falsum: quia etiam partes similares habent magnitudinem, & figuram.

Soluitur concedendo partes similares habere magnitudinem, & figuram: negando tamen magnitudinem, & figuram dici bonam, vel diminutam, vel auctam ratione sui: accipiatur enim pars similaris, qua sit figuræ, vel magnitudinis perexiguę, dicimus non lædi eius propriam actionem ob prauitatem, quia potest esse Pigmeus, cuius partes similares sint perexiguæ, tamen benè concoquant, retineant, attrahant, & expellant: quare magnitudo, vel figura dici debet præter naturam ratione partis organicæ, & non ratione partis similaris.

5 Dubitatio videtur ex Galeno; tot esse virtutes, quot vitia, idest tot esse species sanitatis, quot sunt species morbi: quod non videtur; quia si vnus est habitus temperatissimus, octo sunt intemperati: ideo Plusquamcommentator negat omninò, quod tot sint species sanitatis, quot ægritudinis,

nis, ergo male Galenus in tex. dum docet, tot esse vitia, quot virtutes.

Respondetur, non solum esse tot species sanitatis, quot sunt morbi, sed dicimus, species sanitatis esse plures ob temperatissimum, & saluberrimum corpus, quod est omninò æquale. Hinc Auerroes 3. coll. 1. rectè docet, quod numerus specierum ægritudinis est sicuti numerus specierum sanitatis, seclusa optima temperatura: idem dicit Galenus lib. de constitutione artis medicæ capit. 10. esse scilicet octo intemperaturas salubres, & octo intemperaturas insalubres, & deinde esse habitum temperatissimum: quare quando dicit Galenus, tot esse vitiorum genera, quot virtutes corpora perficientes nó enumerauit temperatissimum.

6 Dubitatio augetur, quia ex Arist. 1. topic. quot modis dicitur vnum oppositum, tot & alterum, ergo tot deberent esse species sanitatis, quot sunt morbi.

Respondetur sic: si cum Auerroe loquamur, dicimus, vnicam esse communem sanitatem, & vnicum communem morbum, qui opponitur sanitati illi saluberrimæ: dum verò ab vna sanitate perfectissima corpora innumerabilibus modis recedunt, innumerabiles fiunt ægritudines: Respondet igitur Auerroes 5. phy. 57. temperatissimum habere in se tot sanitates, quot respondere possunt ægritudinibus à temperatissimo recedentibus: sed addit Auer. nomina sanitatis esse ignota: exempli gratia aderit morbus in excessu calidus, qui vocatur febris ardens, seu causon; attamen sua sanitas erit ignota.

7 Dubitatio, Galenus in tex. dicit, morbos in situ conuenire organicis partibus, quod non videtur; quia Auicennas 2. 1. doc. 1. capit. 2. sustinet, luxationem esse morbum in soluta vnitate, quamuis Galenus clarissimè dicat libro de morborum differentijs cap. 13 quod luxatio, quæ est morbus in situ, pertineat ad partes instrumentales seu organicas, ergo vel malè Galenus, dum omnes morbos in situ reduxit ad partes organicas, vel malè Auicennas loco citato.

Conciliator differentia. 75. videns hãc differentiam inter Galenum, & Auicennam censet, Auicennam esse à Galeno diuersum. Possumus tamen respondere, nullam esse differentiam inter Auicennam, & Galenum, si dixerimus luxationem dupliciter considerari, vel vt est morbus in situ, & sic pertinere ad partes organicas: vel vt est affectus in solutione vnitatis, & sic pertinere ad partes similares, & organicas: quando Auicennas dixit, luxationem esse morbum in soluta vnitate, non considerasse mutationem situs, sed solummodò solutionem ossis, quæ fit per mollitiem ligamenti iuncturarum.

Quæritur in hoc loco, an detur quartum genus morborum: quærendi occasio desumitur à verbis Galeni in hoc tex. in quo dicit tria tantum esse morborum genera, scilicet intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatem.

Fernelius, Argenterius, & multi alij, qui concedunt quartum genus morborum, quod dicitur formarum, ea de causa dari putant, quia præter qualitates manifestas concedunt occultas, quæ neque pendent à primis quatuor, neque sunt in eadem cathegoria: & in his qualitatibus dicunt, hoc quartum genus esse fundatum: Isti verò dicuntur morborum Innouatores, quia distinctum & nouum morborum genus in medium attulerunt.

Fundamenta istorum pendent ex eo, quia putant, dari qualitates occultas, quæ neque ad quatuor primas, neque ad alias, quæ ponuntur in prædicamento qualitatis, referri possunt: dicuntque qualitates occultas, in quibus fundantur morbi formarum, quales sunt lues gallica, & alij multi, esse substantias operantes primo, & per se, nulloque interposito medio instrumento: & has qualitates esse in prædicamento substantiæ, & vocari qualitates occultas, & totius substantiæ: quia vero substantia ex se est incognoscibilis & sensibus & intellectui occulta, ideò occultæ ab istis vocantur qualitates.

Qui igitur vult reijcere hos morborũ Innouatores debet prius hoc fundamentum demoliri, quod scilicet substantia possit primo & per se operari, deinde probare, quod potentiæ operatrices sint in prædicamento qualitatis, & non substantiæ: quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quorum fundamento euerso statim ruēt qualitates occultæ, & quartum morborum genus nunquam a Galeno excogitatum: Nos igitur altiori philosophia contra nonnullos philosophos & Theologos hanc materiam discussimus tum in 8. lib. methodi nostræ, tum post particulam quartam cap.85.huius libri: vbi inter cętera ostendimus, omnes potentias collocari in prædicamento qualitatis: Qui igitur plenè vult Fernelium, & Argenteriū reijcere debet prius demoliri hoc fundamentum, quod potentiæ non sint substantiæ immediatæ operatrices: proposuimus enim argumenta Gregorij Ariminensis, & aliorum Philosophorum, eaque infregimus, sicuti quisque poterit locis citatis videre. Præterea Galenus clarissimè docet, non dari qualitates occultas, quæ sint substantiæ immediatæ operatrices, sintque in prædicamento substantię: quia 12. methodi docet, quod quędam contraria sint substantijs totis, & quædā ipsis qualitatibus: ecce igitur quod qualitates occultæ ex Galeno habent contrarium; quare si habent contrarium, non erunt substantiæ, & non dabitur hic formæ substantialis morbus, vt somniarunt Fernelius & Argenterius. Insuper libro de constitutione artis medicæ cap.4.& 4.de simplici medicina cap.15.docet Galenus, has qualitates occultas fieri ex infinitis alterationibus elementorum; ideò si ex alterationibus fient, non erunt substantiæ: collocas igitur eas tu in quo vis prædicamento, dummodo non sint in substantia, sufficient tria morborum genera. Cæterum, quod per qualitates totius substantiæ intelligi debeant temperaturæ, patet ex Galeno 3. de temperamentis capite 4. vbi dicit, per vniuersā substantiam se intelligere temperiē ex primis elemētis, ex calido scilicet frigido, humido, & sicco.

OCTAVI CAPITIS

PARTICVLA IV.

Tex. 5. *In his autem ipsis generibus sunt corporum insalubrium vi-* A *tia, secundum vtrumque insalubritatis significatum. Terminus autem qui vtrumque distinguit, est operationum læsio sensibilis.*

IN tex. superiori docuit Galenus, quod salubre simpliciter vt multum deficiat, vel recedat à saluberrimo per aliquod perexiguum vitium vel in tempera- B tura, vel compositione, vel vnitate: In hoc tex. verò ait per vitia in temperatura, compositione, & vnitate differre insalubria à salubribus: sed terminum quo distinguitur insalubre ab insalubri nunc ait esse sensibilem læsionem operationis.

Diuiditur hic tex. in duas partes: in 1. dicit, omnia vitia quæ contingere possunt corporibus insalubribus secundum vtrū- C que significatum consistere vel in temperatura, vel compositione, vel vnitate: insalubre signum diuiditur in simpliciter, & vt nunc: sicuti dictum est de corporibus, & hæc sunt duo significata, de quibus Galenus in tex. mentionem facit: simpliciter prædicatur de simpliciter semper, & vt multum: insalubre verò nunc est quod significat actualem ægritudinem.

In secunda parte, ne quispiā crederet, quod omnis læsio vel omne vitium in temperatura, vel compositione, & vnitate ægritudinem seu insalubritatem nunc indicaret, determinat Galenus insalubre D nunc distingui ab insalubri simpliciter per aliquam læsionem sensibilem operationum: dantur enim corpora insalubria simpliciter semper, & vt multum, quæ actu non ægrotant, habent tamen in sua temperatura, vel compositione vitia euidentissima: hæc quamuis sint pessimè sana dicuntur tamen adhuc sana, quia non habent aliquam læsionem sensibilem alicuius operationis oportet enim adhuc, vt aliquod corpus dicatur ægrum, vt sit aliqua operatio naturalis, vel vitalis, vel animalis sensibiliter læsa, aliter, quamuis corpora maximè recederent à temperatissimo, ægra non dicerentur.

x Du-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

1 Dubitatio, Galenus in tex. tradit differentiam inter insalubre simpliciter & insalubre nunc, atque insalubre simpliciter differre ab insalubri nunc per læsionē aliquam sensibilem alicuius operationis (per insalubre nunc Galenus semper intelligit corpus quod actu ægrotat) sed sic est, quod læsio sensibilis corporis insalubris nunc facit ea differre non solum à corporibus insalubribus simpliciter, sed etiam ab omnibus corporibus existentibus in latitudine sanitatis, ergo Galenus non proponit veram, & specificam differentiam, qua distinguitur corpus insalubre nunc ab insalubri simpliciter: immo videtur errare, dum proponit differentiam communem loco specificæ, videturque committere errorem circa vniuersale ab Aristotele 1. poster. reiectum.

Plusquamcommentator nesciens fortasse hanc dubitationem de medio tollere nouam interpretationem proposuit dicens, Galenum velle in hoc loco, quod per læsionem sensibilem differat corpus insalubre nunc, non solum ab insalubri simpliciter, sed etiam differat insalubre simpliciter à salubri vt multum; quia insalubre simpliciter & salubre vt multum differūt per læsionem sensibilem. Quę quidem expositio est omninò contraria verbis Galeni, qui in tex. clarissimè ostendit, quomodo differat insalubre nunc ab insalubri simpliciter: atque ne verbum quidem facit de salubri vt multum: supponitur enim quod si corpus insalubre nunc differat ab insalubri simpliciter, tanto magis differat à corpore salubri vt multum: ea enim, quæ ex se patent, non indigent probatione: nec valet dum dicitur, Galenum in par. octaua huius capitis ponere differentiam inter salubre nunc, & insalubre simpliciter: quia ibi concludit; quod dictum est in hoc loco: ibique proponitur differentia non solū inter insalubre nunc, & insalubre simpliciter; sed inter alia corpora, vt ibi declarabimus: neque est dicendum, Galenum committere errorē circa vniuersale, sumendo differentiam communem loco specificæ: quia hic non communem, seu genericam, sed specificam differentiam tradit inter corpora

A insalubria simpliciter, & corpora insalubria nunc.

2 Dubitatio, docet Galenus, terminum, quo distinguitur insalubre simpliciter ab insalubri nunc, esse læsionem sensibilem, quod videtur falsum: quia corpora insalubria simpliciter, quæ sunt talia ab ortu naturæ, sunt intemperata, & malè conformata: ergo sensibiliter erunt læsa: ergo læsio sensibilis non erit bona differentia, qua corpora ægrotantium differunt ab insalubribus simpliciter.

B Respondetur ex Galeno lib. de constitutione artis med. cap. 10. & 2. de temperamentis cap. 4. vbi habetur, aliam esse intemperiem sanitatis, & aliam morbi: ecce igitur, quod corpora possunt esse intemperata, & sana: vocari tamen insalubria simpliciter: immo omnia corpora, quæ sunt in latitudine sanitatis præter saluberrima vel sunt intemperata, vel malè conformata.

C
OCTAVI CAPITIS

Particula. V.

Tex. 6. *Quæ verò ab optima corporū constitutione breuè aliquid deficiūt, re vera quidem & ipsa in aliquo sunt offensa, non tamen id sensu comprehenditur. Distinguuntur verò ex eo, quod magis, aut minus in operationibus existit, ac quia* D *in causis quæ ægritudinem pariunt non æquè resistunt. Quæ autem simpliciter insalubria sunt corpora, distinguuntur ob id, quod facilè à causis quæ morbos committendi vim habent, superantur, & quoniam in vigore operationum plurimum deficiunt. In medio autem ambo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rum collocantur ea quæ neutra simpliciter appellantur, & cum latitudine quadam.

HIc tex. diuiditur in duas partes in prima Galenus declarat, quibus signis distinguatur corpus salubre vt multum à corpore salubri vt semper: In 2. parte declarat, quibus signis distinguantur corpora insalubria simpliciter & neutra.

Quo ad primam partem dicit, corpus salubre semper à salubri vt multum adeò parum differre, vt eorum differentia sensu non percipiatur: corpus enim salubre vt multum quo ad sensum tactus ita apparet temperatum, sicut corpus salubre vt semper: similiter dicimus quo ad sensum visus æquè apparere optimè coloratum, & mediocriter se habere in obesitate, gracilitate, hispiditate, & glabritie, perinde ac corpus saluberrimum. Proponit tamen Galenus duo signa, quibus hęc duo corpora distinguuntur: alterum desumit à perfectione operationum (per operationes intelligit actiones vitales, naturales, & animales) dicitque operationes corporis salubris, vt semper esse perfectiores, quam salubris vt multum: alterum desumit à potentia resistendi causis præter naturam: Hinc si viderimus duo corpora æquè sana bene colorata, & mediocriter se habentia quo ad sensum tactus, & visus; quorum alterum tamen facile resistat causis extrinsecis violentis: ita vt facilè resistat in digerendo: in venere exercenda sine labore, & in resistendo magnis laboribus erit salubre semper: alterum verò si aliquid parum patiatur: tunc certum iudicium faciemus quodnam ex illis sit salubre semper, seu saluberrimum, quod idem est, & quod salubre vt multum: colligas igitur ex maiori, & paulo minori resistentia corpora benè sana distingui, cognoscique quodnam sit vicinius saluberrimo, & quod sit minus vicinum.

Quo ad secũdam partem Galenus declarat duobus signis quæ sint corpora simpliciter insalubria: per simpliciter in-

A salubria intelligimus quæ a b ortu naturę pessimè sana sunt: primum signum istorum est, quod non resistant causis externis, sed facilè superentur, incidantque in ægritudinem: secundum signum est, quod perexiguum habeant vigorem: addit in medio amborum, idest inter salubre simpliciter, & insalubre simpliciter mediare corpora neutra, quæ exquisitè neutra appellantur.

1 Dubitant valde Expositores, quid intelligat Galenus per neutra exquisitè, &

B quid per illa verba *(cum latitudine quadam)* Quidam dicunt Galenũ per exquisitè neutra intelligere neutra primi significati, quæ sunt verè neutra, quia sunt per abnegationem extremorum. Præterea dicunt, quod illa verba cum latitudine quadam debeant intelligi neutra secundi & tertij significati, quæ sunt extremorum participãtia. Decepti sunt ob imperitiã Græcæ linguæ, quia in Codice Gręco non habetur illud exquisitè, idest ἀκριβῶς: reuera neutra primi significati

C dicuntur exquisitè talia; quia non participant extrema, sed in codice græco habetur hoc verbum ἁπλῶς, idest simpliciter, ideò intelligere debemus neutrum simpliciter ad differentiam neutrius vt multum, & vt nunc, quæ deinde sunt cũ latitudine quadam, quatenus semper inclinant magis in alterum extremorum & sunt neutra secundi significati.

Notandum tamen in tex. antiquo, quẽ habuit Laurentianus esse particulã ἀκριβῶς; sed in tex. quem exposuit Leonice-

D nus, qui existimatur magis fidelis, & magis consentiens antiquissimis codicibus non inueniri ἀκριβῶς, sed ἁπλῶς.

2 Dubitatio, ex Galeno in tex. habetur, saluberrimum maximè omnium resistere causis excitantibus ægritudines, quod non videtur; quia experientia patet, corpus frigidum magis resistere aeri æstiuo, quam temperatissimum, quod est in medio, & corpus cholericum magis resistere aeri frigido, quam temperatissimum: quia quod est in medio maiorem habet affinitatem cum extremis.

Respondetur, quod aliud est facilius alte-

alterari, vel refrigerari, & calefieri, & aliud facilius ægrotare: concedimus nos quod quæ in medio sunt inter calidum & frigidum, citius calefiant, vel refrigerentur: negamus tamen quod facilius ægrotent, immo dicimus, corpus frigidum refertum pituita, a calore externo ita agitari, vt nullo modo resistat, sed putrescat, & facilius in febres incidat, quam temperatissimum, sed in sequenti quæstione clarius hæc patebunt.

QVAEST. XXV.

An corpus saluberrimum magis resistat causis morbificis, quam corpora intemperata contraria.

PLusquamcommẽtator sustinens, corpus frigidum resistere magis calori præter naturam, quam corpus temperatissimum explicat sententiam Galeni dicentis, saluberrimum corpus magis resistere, quam alia corpora, intelligi vt plurimum, & non semper.

Reijcitur hęc opinio ab Expositoribus, & meritò: quia Galenus nos docet, corpora salubria, & insalubria distingui per maiorem, vel minorem resistentiam: quare si hęc doctrina non fuerit semper vera, erit vanissima: à qualibet enim arte & doctrina, quæ non sunt de omni & semper vera debent explodi. Præterea ex Aristotele in prædicamento qualitatis, de ratione salubris est potenter resistere, & quanto magis, vel minus resistit tanto magis vel minus salubre vocabitur: similiter Galenus lib. de optima constitutione capite 3. habet, esse proprium corporis bene constituti resistere causis morbificis, malè verò constituti parum, vel nihil resistere, & succumbere, quid clarius in Galeno?

Videns Plusquamcommentator, quod propria opinio aduersetur Galeno, & experientiæ quia saluberrimum seu temperatissimum corpus magis resistit calori, quam frigidum; aliam proposuit distinctionem, dicens, si corpus frigidum facilius patitur à calido extrinseco, id nõ contingere ratione temperamenti: quia temperatissimum est proximius calori, quam corpus phlegmaticum & frigidum; sed ratione vigoris propriarum operationum.

Hæc secunda responsio, quamuis prima facie videatur verior, est tamen deterior priori; quia supponit quoddam omninò falsum, robur scilicet operationum posse separari ab ipso temperamento: superius enim cum Galeno probatum est, omnes actiones originaliter pendere à temperatura, vt à præcipua causa; quæ dum mutatur statim robur quoque mutatur: immò dicimus implicari contradictionem, dum dicitur temperamentum pati & robur eodem modo conseruari: dicẽdum igitur est, corpus saluberrimum, & ratione roboris, & ratione temperamenti semper magis resistere causis efficientibus ęgritudines, quam resistant corpora intemperata suis contrarijs.

1 Dubitatio, si esset verum, quod corpus temperatissimum magis resistere causis morbificis, quã cætera corpora intemperata, sequeretur, quod tractatus de corporibus præparatis ad febrem propositus ab Auicenna in 1. lib. & Gal. 8. methodi 8. & alibi esset vanissimus: quia in ipso concluditur, corpora temperata esse magis ad febrem parata, quam corpora frigida, humida, & frigida & sicca, quæ sunt intemperata. Pręterea 1. epid. comm. 2. tex. 7. ait Galenus, in constitutione calida magis resistere corpora frigida, quam temperata: ergo temperatissimum non magis resistet, quam contraria intemperata.

Respondetur huic instantiæ, semper esse verum, temperata & saluberrima corpora magis resistere causis morbificis: quãdo verò additur, corpora frigida magis resistere cõstitutioni & calidæ, & alijs causis disponentibus corpora ad calorem febrilem.

Respondemus, constitutionem calidam respectu corporum frigidorum non esse causam morbificam, & insalubrem, sed saluberrimam: Similiter dicimus, causas disponẽtes corpora temperata ad febrem esse præter naturã respectu corporis temperati, quod est calidum & humidum: respectu verò corporis frigidi esse cau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſam iuuantem, & reducentem corpus frigidum ad temperatum: quare inſtantiæ propoſitæ ſunt de cauſis iuuantibus, & non reſiſtentibus: ſemper enim erit verum corpus temperatiſſimum magis reſiſtere cauſis morbificis, quam corpora intemperata.

Demum reſpondemus, calorem excitantem febrem in corpore frigido non eſſe cauſam morbificam, nec reſiſtere. Sed eſſe cauſam iuuantem ſalubrem & reducentem corpus frigidum ad temperaturam moderatam, quod probantur per Hippocratem, Platonem & per ipſam practicã. Per Hippoc. 2. aphor. 26. vbi dicit, febrilem calorem paralyticos attonitos, & conuulſos ſanare. Confirmat Gal. in cõm. & 7. aphor. 54. vbi dicit febrẽ tollere dolorem hepatis cauſatum à cauſa frigida. Per Platonẽ in Timęo dicentẽ calorem febrilem ſanare affectum frigidum: per ipſam practicam quia calor æſtiuus iuuat ſenes frigidos: memoriam leſam à frigida cauſa meliſſa contuſſa macerata in maluatico iuuat. In paraliſi & in hiſtericis paſſionibus à frigida cauſa iuuant oleum iuniperi & mitridatica confectio: ergo calida in cauſa frigida iuuant, & frigiditas non reſiſtit.

2 Dubitatio non videtur, quod corpora ſaluberrima & robuſta magis reſiſtant, quam intemperata, & minus robuſta: quia Hippocrates loquendo de ſenibus, qui numerantur inter corpora neutra nunc ſecundi ſignificati quæ ſunt minus robuſta, quam ſint ſalubre ſemper & ſalubre vt multum, dicit his minus ægrotare, vt docet ahor. 39. ſecundæ ſectionis, *magnam partem ſenes iuuenibus minus ægrotant*: ecce ſi ſenes minus ægrotant iuuenibus: ergo ſequetur, quod ſenes magis reſiſtent quam iuuenes, qui habent maius robur operationum: quare malè Gal. in tex. facit, dum colligit, maiorem vel minorem reſiſtentiam ex maiori, vel minori robore.

Reſpondetur, quod minus reſiſtunt ſenes; cauſa verò cur minus ægrotent, quam iuuenes eſt, quia iuuenes incurrunt in errores victus inſignes, & nunquam timẽt: cauſa verò diutinæ ſanitatis ſenum eſt

A perpetuus timor ægritudinum: quod verò ſenes minus reſiſtant, nos docet Hippocrates in dicto aphoriſmo, vbi addit, *ſemel tamen ſenes diutinis morbis correpti ferè vnà moriuntur:* cauſa eſt, quia non reſiſtunt: iuuenes enim liberantur à morbis perniciosiſſimis ob robur quo externis cauſis reſiſtunt.

3 Dubitatio non videtur, quod corpora temperatiſſima, quæ ſunt in medio reſpectu extremorum magis reſiſtant, quam intemperata: quia homo reſpectu omniũ

B animantium ſecundum opinionem Galeni, & omnium philoſophorum eſt in medio exquiſitè, tamen eſt omnibus brutis paſſibilior, & ſic facilius ægrotat: quare non videtur, quod animalia, eo quia ſint in medio, habeant hanc prærogatiuam, vt magis reſiſtant, & minus ægrotent alijs.

Reſpondetur, hominem magis ægrotare brutis per accidens, ideſt ob victus diuerſitatem, & coitus continuum vſum, quæ brutis non conueniunt. Præterea argumentum non concludit; quia quæ-

C ſtio eſt, quodnam corpus magis reſiſtat; quare non valet conſequentia, facilius ægrotat, ergo minus reſiſtit: valet tamen hæc: homo diutius viuit, quam bruta: ergo magis reſiſtit: certum eſt, hominem eſſe longioris vitæ cæteris animantibus: pauca enim & forſitan nulla hominum ætatem ſuperant.

4 Dubitatio Ariſtoteles 5. ſectione probl. 22. quærit, cur temperata in morbum ſæpius incidant, & facilius ſanentur. Reſpondet, quia, quod eſt æquabile id compatibilius eſſe: immodicum verò contra,

D quia rem communem non habet cum partibus, ideò minus ægrotat; ſed difficilius ſanatur: ecce quod Ariſtoteles vult, temperata facilius ægrotare, & per conſequẽs minus reſiſtere, quam intemperata.

Reſpondet Conciliator in explicatione illius problematis, temperata minus ægrotare, ſi debito vtantur regimine: nec videt, quod ex Galeno corpora, quæ ſunt ſaluberrima ſemper magis reſiſtant extrinſecis erroribus, quam cætera corpora: cui dubium, ſi ſaluberrimum peſſimo regimine vteretur, & corpus inſalubre optimo regimine, quod inſalubre magis reſiſtet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sistet ægritudinibus: quando enim Galenus ait, saluberrimum magis resistere, supponit magis resistere, dum se æquè exponit erroribus & malo regimini, & non intelligit de saluberrimo quod conseruatur in ephiala bene obturata, sed considerat corpora data paritate mali regiminis, hocque modo intelligitur, saluberrima corpora magis resistere, quam immoderata: quare expositio Conciliatoris est ridicula.

Gentilis quæst. 13. dat duas expositiones. Prima est, quod Aristoteles non intelligat de corporibus saluberrimis, de quibus Galenus hic loquitur; sed de corporibus delicatis, quæ semper immoderantiam caloris, frigoris, vel ciborum, vel potuum effugiunt: dicit, hos ab Aristotele vocari commensuratos & temperatos; immoderatos verò intelligi, qui his contrarij sunt, qui scilicet indiferenter sine ordine viuunt: de istis ait, quod magis resistant: illis enim temperatis, si frigus capiti, vel pedibus aduenit, statim toti corpori communicatur, & mox ægrotant, quamuis cito sanentur: immoderati verò omnibusque assueti non ita facilè patiuntur.

Secũda expositio Gentilis est, quod problema intelligatur de corpore saluberrimo, sed non de primo insultu ægritudinis; sed de consensu, postquam corpus incidit in morbum: dicit enim tunc facilè sentire, & minus resistere.

Reijciuntur ambę expositiones: prima, quia Aristoteles loquitur de temperatis, & non de corporibus delicatis: secunda quia Auerroes loquitur de primo insultu ægritudinis, quærit enim cur temperata in morbum sæpius incidant: ecce quod neque secunda expositio Gentilis consonat verbis Aristotelis.

Curtius interpretatur, Aristotelem intelligere per temperata, & commensurata corpora, ea quæ sunt in medio, vt in puncto, quæ semper recedunt à puncto illo temperatissimo: quæ expositio mihi videtur eadem cum prima Gentilis: neque mihi probatur: quia hæc corpora adeo temperata vel non dantur, vel si dantur ictu oculi durant: Aristoteles loquitur de corporibus, quæ vbique sic temperata reperiri possunt.

Nos autem respondemus, temperatissima magis alterari, quam intemperata: negamus tamen quod non magis resistant: exempli causa, corpora pituitosa, quæ sunt frigida, minus patiuntur in ardore æstiuo, quam corpora temperata, quæ sunt viciniora puncto illi medio: non valet tamen, ergo magis resistunt: causa verò, cur frigida minus patiantur in aere æstiuo, est, quia ille calor est causa iuuans, & remedium corpori frigido: quare si comparauerimus corpora temperatissima cum intemperatis in suo genere dicimus quod data paritate semper inueniemus temperata magis resistere: Hinc quando Aristoteles inquit, temperata facilius sanari, ostendit etiam magis resistere quam intemperata: quare non valet, corpora magis alterantur, ergo minus resistunt: valet tamen, facilius sanantur, ergo magis resistunt: causa verò, cur temperata facilius alterentur, est, quia habent plura contraria, quam intemperata, intemperatorumque contraria esse remedia iuuantia, quod dici non potest de corpore temperatissimo.

5 Dubitatio exoritur, quia non videtur, quod operationes tẽperatissimi sint perfectiores: Aristoteles enim 5. de generat. animal. dicit, homines non ita procul olfacere, vt canes: & Auerroes 2. de anima ait, vultures olfecisse cadauera occisa in bello troiano vltra quingenta milliaria, ergo perfectissimæ operationes non sunt saluberrimi, quia canes & vultures non sunt saluberrimi, vt homines.

Respondet Hugo Senensis, operationes saluberrimi corporis collectiuè esse perfectiores, sed non disiunctiuè, idest singula ab alijs separata.

Secundò respondetur, dubium non respondere quæsito, quod est, an saluberrimum magis resistat, & non an in aliqua operatio e non pertinente ad resistentiam excedat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

OCTAVI CAPITIS PARTICVLA VI.

Tex. 7. *Quo fit vt tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singulæ latitudinem habent non paruam, diuidatur. Erit autem prima quidem salubrium corporum, secunda neutrorum, tertia insalubrium. Post quæ deinceps sequuntur quæ iam ægrotant corpora, quæ sensibilibus operationum læsionibus distinguuntur.*

A

GAlenus per duo signa nos docuit distinctionem corporum: primum signum desumpsit à vigore, qui obseruatur in operationibus: secundum à resistentia quæ infertur contra causas morbificas: ita vt corpus saluberrimum quam maximum habeat vigorem in operationibus vitalibus, naturalibus, & animalibus, & quam maximè resistat morbificis causis. Post saluberrimum sequitur corpus salubre vt multum, quod non ita exactè resistit, neque in operationibus est ita validum: sequuntur deinde corpora simpliciter neutra, quia neutra vt nunc, nec insalubria nunc non ponuntur in latitudine sanitatis, vt perperam putauit Argenterius. Demum sunt corpora insalubria, quæ licet sint in latitudine sanitatis, minimè omnium tamen resistunt, & vigent in operationibus.

B

In hoc tex. Galenus duo facit, primo colligit totam latitudinem sanitatis dicens, primam, & maiorem latitudinem esse salubrium; deindè neutrorum, & demum insalubrium. In secunda particula inquit post latitudinem sanitatis sequi latitudinem morborum, quæ latitudo distinguitur à sanitate per sensibilem læsionem operationum; ita vt talis sit ordo: in primo gradu sanitatis est salubre, vt semper, in secundo salubre vt multum, in tertio neutra vt multum vergentia ad salubre; in quarto neutra simpliciter, quæ omnia sunt verè in medio, sint primi, secundi, vel tertij significati; in quinto sunt neutra vt multum vergentia ad insalubria; in sexto insalubria vt multum; in septimo & infimo gradu sanitatis est insalubre simpliciter semper.

1 Dubitatio non videtur, quod Galenus rectè faciat, dum ponit corpora salubria in latitudine sanitatis, nulla facta salubrium distinctione: quia corpora salubria semper sũt in medio, tamquam in puncto, & nullã habẽt latitudinem: ergo.

Respondet Plusquamcommentator, Galenum sub nomine salubrium corporum non intelligere corpora salubria vt semper, quia hæc (ait) sunt punctualia, & nullam habent latitudinem. Quæ responsio est omninò vana, quia Galenus sub nomine salubrium non intelligit solum corpora salubria vt multum, vt dicit Plusquamcommentator, sed etiam corpora salubria vt semper, quæ nullo modo sunt punctualia: illa enim quæ sunt punctualia non pertinent ad sensatum philosophum, qualis est medicus: quod verò Galenus sub nomine salubrium intelligat quoque salubria semper cum latitudine, patet, quia in hac parte artis medicinalis agit, quomodo cognoscantur hæc corpora: & in vltima parte quomodo possint præseruari: quare ex Galeno corpora salubria vt semper sunt sensibus nota, suntque diuisibilia, & non punctualia, vt Argenterius, & Plusquamcommentator arbitrati sunt.

C

Præterea quod Galenus loquatur de corpore saluberrimo cum latitudine, & non de illo punctuali, patet ex duobus signis traditis, alterum dum ait, dignosci hoc corpus esse salubre semper, dum maximè omnium resistit; alterum dum habet vigorem maximum in operationibus: sed sic est, quod corpus saluberrimũ punctuale non permanet in puncto, sed fluit & refluit, ergo non vt punctuale resistet causis morbificis: de ratione.n.corporis resistentis est permanentia: si non resistet, non permanebit: quare de illo non loquitur Galenus.

D

2 Dubitatio ex Galeno, & ex omnium expositorum consensu salubre nunc est in latitudine sanitatis: quare Galenus debebat

bat post salubre semper & salubre vt nunc tum ponere in latitudine sanitatis salubre vt nunc, quod cum non fecerit, videtur diminutus.

A

Respondetur, salubria nunc habere sanitatem, sed diminutam: in latitudine vero sanitatis non fuisse collocata, quia confunduntur cum neutris simpliciter, vel cum insalubribus simpliciter: omne enim corpus, quod est salubre nunc est etiam vel insalubre simpliciter, vel neutrum simpliciter: hæc est causa, cur Galenus de salubri nunc, vt de re separata, nil dixerit.

B

3 Dubitatio exoritur ex dictis, quia enumeratis corporibus existentibus in latitudine sanitatis, ait Galenus, deinceps sequi corpora ægrotantium, quod videtur falsum; quia sequuntur corpora conualescentiæ, & decidentia, quæ mediant inter actu sana, & actu egra: debebat igitur post declarationem corporum insalubriũ simpliciter vt semper statim, antequã de corporibus ęgrorum ageret, de corpore conualescentiæ, & decidentiæ verba facere.

C

Respondetur, corpora conualescentiæ, & decidentiæ adhuc contineri in sanitatis latitudine, quia sunt neutra nunc secundi, vel tertij significati: quæ corpora vt probauimus participant extrema, quare non erat opus in doctrina difinitiua, quæ est breuissima, iterum repetere de neutris nunc, cum adhuc sanitatis latitudinem participent.

4 Dubitatio non apparet, quod neutra conualescentiæ, & decidentiæ sint in latitudine sanitatis, sed videntur esse corpora actu ægrotantia: quia Galenus 5. de sanitate tuenda capite quarto dicit, conualescentiam, & senectutem esse morbos quosdam, vel sanitates quasdam lubricas, vel medias quasdam dispositiones inter sanitatem & morbum: & lib. ad Thrasyb. capite 30. ait, artem, quæ versatur circa hæc corpora, esse ambiguæ naturæ, scilicet modo præseruatricem, modo curatricem; quare hæc corpora omnino videntur esse extra latitudinem sanitatis.

D

Respondetur, corpora conualescentiæ, & decidentiæ re vera esse in latitudine sanitatis, habere tamen (vt docet Galenus) sanitatem lubricam: dum verò dicit, esse in media dispositione inter sanitatem & morbum, tunc per sanitatem intelligeret illam perfectissimam, & omnibus numeris absolutam, quæ conuenit corporibus salubribus vt semper, & non sanitatem in sua maxima latitudine, in qua credimus etiam contineri corpora conualescentiæ, senes, pueros, & corpora decidentiæ.

Corpora igitur, quæ faciunt prædictas latitudines, sunt quatuor, salubria scilicet, neutra, insalubria, & ægrotantia: audias, quomodo ad horum similitudinem Aristoteles 2. Cæli tex. 60. & 61. ex simplicio comm. 41. & 42. ostendat, dari quatuor ordines perfectionum vniuersi, dicens primum ordinem perfectionis desumi à Mundo optimo, & immobili, qui est supra primum mobile, quem dicunt philosophi, respondere corpori saluberrimo, quod sine alio motu, vel labore habet in se perfectam sanitatem ab ortu naturæ acquisitam: secundum ordinem conuenire cælo stellato, quod ex Aristotele est primum mobile, quodque vt conseruetur, indiget virtute superioris: hoc corpus aiunt proportionari corpori neutri, quod ex se non est sufficiens, vt sanum conseruetur, sed indigere aliquo regimine: tertium ordinem, aiunt conuenire planetis, qui proportionantur corpori insalubri, quod similiter motibus errabundis eget, vt conseruetur: quartum conuenire sublunaribus, quæ proportionantur corporibus ægrotantium, quæ perpetua, & errabunda agitatione turbantur, & nunquam quietem consequuntur. Auerroes comm. 66. in eodẽ loco adhuc alios quatuor ordines refert; sed cum hæc non valdè conferant ad medicum, ea lubens omitto.

OCTAVI CAPITIS

Particula VII.

Tex. 8. *Quæ igitur dolore infestantur, & quorum motus sunt vitiosi, aut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

aut omninò interierunt, manifestas habent determinationes. Quæ verò imbecilles edunt operationes, in magnis quidem distantijs facilè discernuntur, in paruis verò ambigua sunt: atque idcircò in eo genere noxæ collocatur, quæ neutrius contrariorum participat dispositio, quam & ipsam neutra diximus appellari, ita tamen, vt horum omnium sensus sit iudex, non ipsa natura rerum inspiciatur, ne periculum sit in dogma perpetuæ passibilitatis incidere.

Textus iste est admodum difficilis; Hinc Expositores non sunt concordes: Plusquamcommentator textū hunc cum superiori sic connectit: dicit, Galenum superius declarasse latitudinem sanitatis habere tres partes, videlicet partem salubrem, insalubrem, & neutram: post sanitatis latitudinem dixit, sequi corpora ægrotantium, quæ distinguuntur à corporibus existentibus in latitudine sanitatis per læsionem sensibilem operationum: ait igitur, quod intentio Galeni in hoc text. sit declarare, quænam sint istæ sensibiles læsiones operationum, quibus non solum possint distingui ægra à sanis, sed sana inter se: dicitque Galenum asserere sana ab ægris distingui per actiones deprauatas, & abolitas: minus sana verò à magis sanis per actiones diminutas: corpora enim insalubria quamuis sana sint habent tamen actiones imbecilles, & diminutas.

Hæc expositio in hoc reluctatur Galeno, quia lib. de symptomatum differentijs cap. 3. & in fine cap. 80. huius, ait in morbis non solum considerari actionem deprauatam, & abolitam, verum etiam diminutam: ex actione læsa, vt ait locis citatis, tria oriuntur symptomata, actio deprauta, diminuta, & abolita: quare etiam corpora ægrorum distinguentur à sanis per actiones diminutas.

Argenterius dicit, Galenum superius nullam fecisse differentiam inter corpora insalubria nunc, & neutra nūc: immo hæc corpora vocasse ęgra: ideò in hoc text censet, Galenum ponere differentiam inter corpora insalubria nunc, & neutra nunc: ait igitur Galenus, quādo adest dolor, vel actiones vitiatæ seu deprauatæ, & abolitę, tunc esse corpus insalubre nunc, idest morbosum: quādo verò actio est aliquantulum diminuta, esse neutrum nunc, quod non est particeps extremorum, sed re vera est neutrum nunc primi significati.

Expositio Argenterij non potest defendi ob hanc potissimam rationem; quia in text. sequēti Galenus dicet se egisse de signis corporum existentium in latitudine sanitatis: quomodo ergo in hoc text. tractabit de distinctione corporum ægrorum, & corporum neutrorum nunc?

Nos credimus, Plusquamcommentatorem rectius interpretari, dum ait, Galenum velle declarare in hoc tex. quænam sint istæ sensibiles ļesiones operationum, quibus ęgra à sanis, & sana inter se distingui possint: sana enim distinguuntur ab ęgris nō per actiones abolitas, & deprauatas solummodo, vt dicit Plusquamcōmentator, sed etiam per diminutas in magnis distantijs, idest dum sunt operationes ita diminutę, vt earum ļesiones sint sensibiles sitque aliqua mala constitutio vel aliquis morbus: quia dum operatio est valdè diminuta, nulla existente mala constitutione, tunc diminutio pertinet ad corpora insalubria, & nō ad morbosa: operatio enim diminuta, quæ etiam non supponit morbum habet magnam latitudinem: potest enim conuenire, si fuerit in parua distantia, corpori salubri vt multum: in maiori distantia neutris, & deinde insalubribus vt multum: in maxima verò distantia conueniet corporibus insalubribus semper, in quibus actio est maximè diminuta, sed sine morbo præsenti: si verò cum maxima diminutione fuerit coniuncta læsio sensibilis, tunc separantur corpora ægrotantium à corporibus permanentibus in latitudine sanitatis.

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Quod verò operationes, seu actiones diminutæ vitales, scilicet naturales, vel animales possint conuenire corporibus existentibus in latitudine sanitatis testatur Galenus multis in locis, primo de sanitate tuenda capite quinto, septimo methodi capite 11. & secundo de temperamentis capite quarto: attamen sunt diminutæ nulla existente ægritudine.

1 Dubitatio exoritur, quia videtur, quod Galen. deficiat; quoniã inter sensibiles læsiones operationum enumerat solum actiones deprauatas, & ablatas: de diminutis actionibus pertinentibus ad corpora ægrorum ne verbum quidem facit: patet quod ita sit, quia dum dicit, quę edunt operationes imbecillas in paruis distantijs edere actionem diminutam pertinentem ad corpora neutra: ergo dum dicit, quæ edunt operationes imbecillas in magnis distantijs, intelliget de actionibus diminutis competentibus corporibus insalubribus, ergo omisit operationes diminutas pertinentes ad corpora ægrorum.

Sclanus respondet, per motus vitiosos & deprauatos non intelligere solum deprauatos, verum etiam diminutos. Quæ responsio est nimis violenta; quia nunquam Gal. per deprauatas actiones intellexit diminutas: quamuis sub actionibus, quæ malè fiunt contineantur etiam illæ, quæ diminutè fiunt.

Respondemus nos imbeccilles vel diminutas actiones in magnis distantijs dupliciter considerari, vel cum constitutione præter naturam, vel sine: vel dicimus diminutas actiones considerari cum læsione sensibili, vel non: in hoc loco Galenus intelligit vtroque modo: valde enim conuenit, vt in doctrina definitiua in vnico verbo multiplex sensus sit, & pręcipuè quando eius multiplicitas est lectori conspicua: si igitur intelligatur imbecillitas in magnis distantijs cum constitutione præter naturam, sic declarantur diminutæ læsiones sensibiles operationum competentium ægris corporibus: si intelligatur imbecillitas in magnis distantijs sine constitutione præter naturam, intelligemus diminutam operationem competen-

A tem corporibus insalubribus existentibus tamen in latitudine sanitatis. Imo dantur etiam actiones deprauatę in sanis cum minori distantia, sicuti lactis corruptellæ in infantibus.

2 Dubitatio: dicit Galenus in tex. operationes imbecilles in paruis distantijs conuenire solum corporibus neutris: quod videtur falsum, quia etiam in corporibus salubribus vt multum inuenitur aliqua operatio imbecillis in parua distantia, idest quæ sit parum imbecillis.

B Solutio petenda est à codice gręco, quia vbi dicit Galenus in magnis distantijs in tex. habetur ἐν μεγίσταις, hoc est in maximis, & non in magnis: vbi vero dicit in paruis distantijs legitur κατὰ μικροτέρας, idest secundum minores, quasi dicat Gal. operationes imbecilles in maximis distantijs conueniunt nulla existente læsione sensibili operationum corporibus insalubribus: si verò operationes imbecilles fuerint in minoribus distantijs, quam illæ, quæ sunt in maximis conuenient corporibus neutris, & non salubribus vt mul-
C tum, quia imbecillitas in corpore salubri est omnino parua, conueniet igitur hæc operatio imbecillior in minori distantia, quam illa maxima corporibus neutris, & non salubribus.

3 Dubitatio: dicit Galenus in tex. hanc operationem imbecillem in minori distantia conuenire corporibus neutris primi significati: quia de illo neutro loquitur, quod neutrius contrariorum est particeps, quod videtur falsum; quoniam in-
D ter salubria & insalubria mediant omnia neutra, & non magis ea, quæ sunt primi significati, quam ea quæ sunt secundi, vel tertij.

Soluitur, quia neutra secundi, & tertij significati semper participant extrema, vel ex æquo, vel magis de vno in vno, vel diuersis temporibus: quare sequuntur conditionem salubrium, vel insalubrium corporum: si fuerint participantia insalubrium habebunt imbecillitatem operationum similem insalubribus, si participabunt salubria, operationes erunt similes salubribus: quare Galenus non poterat hanc minorem distantiam alijs corporibus

ribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ribus applicare, quam neutris primi significati, quæ sunt per negationem extremorum, & quæ non sapiunt magis naturam salubrium, quam insalubrium.

4 Dubitatio: videtur quod dolor non sit symptoma in actione læsa: quoniam ex Galeno libro de symptomatum differentijs capite 5. & in hoc libro tria tantum sunt symptomata in actione læsa, scilicet actio diminuta, ablata, & deprauata: sed sic est, quod dolor (Sicut omnes conueniunt) non est actio diminuta, neque ablata; ergo, per verba Galeni in tex. non erit quoque deprauata: dicit enim in tex. quæ dolore infestantur, & deinde addit, & quorum motus sunt vitiosi & deprauati: ergo dolor est quid aliud à motu vel actione deprauata.

Respondetur dolorem pro genere habere motum deprauatum: Galenus accipit dolorem vt signum notissimum, quo corpora ægra à sanis distinguuntur: deinde distinctius nominat tria symptomata actionum læsarum generica, quæ amplectuntur omnes læsiones actionum, quæ sunt deprauatæ, abolitæ, & diminutę: errant igitur, qui putant dolorem non contineri sub actionibus læsis deprauatis.

Quod verò dolor sit actio deprauata, patet ex argumento ex sufficienti enumeratione affectuum præter naturam dicendo, dolor non est morbus, quia est in fieri, ergo symptoma, non est exiens, vel retentum immodicè, nec qualitas mutata, ergo actio læsa; non naturalis, vel vitalis, quia sensus tristis pertinet ad animalem; erit igitur actio læsa animalis, sed non diminuta vel ablata, quia sensus excedit, ergo deprauata: si verò vlterius volueris diuidere inuenies ad quam facultatem animalem pertineat: quia dices; non est actio animalis princeps, vt discursus, memoria, vel imaginatio, non actio motiua, sed sensitiua pertinens ad sensum tactus: quare definies dolorem, esse actionem deprauatam sensus tactus: ecce quomodo methodo diuisiua à supremis vsque ad infima descendendo facilè inuenies differentiam specificas: neque in hac arte diuisiua committitur petitio principij: quia omnia membra, quæ excluduntur, nulla egent probatione, cum sint omnibus conspicua. Cæterum quia sunt nonnulli, inter quos est Argenterius, qui negant, dolorem esse actionem deprauatam, nos in tertia parte libri contra illos disputabimus.

5 Dubitatio, Galenus in fine textus inquit, sensum esse iudicē, & non naturam, an imbecillitas operationū sit in magnis distantijs, vel in paruis, idest an operationes sint valdè imbecilles, vel parum; quia, vt ait Galenus, si inspiciamus naturam tanquam iudicem, incidemus in dogma perpetuæ passionis, idest in talem scientiam medicinalem, qua putabimus semper corpora ægrotare, habereque dispositionem, quæ vocatur à Galeno ἀειπάθεια, idest sempiterna vel perpetua passibilitas, quod est inconueniens in medicina, quæ nō solum tractat de ægrotantibus, verum etiam de sanis, & neutris: eandem sententiam Galenus proponit 3. de tēperamentis cap. 4. circa medium: primo de tuenda sanitate capite 5. in fine, & in tertia parte huius libri, vbi dicit, *nisi enim operationis læsio sensibilis sanitatem ab ægritudine separet, sed qualitatem tantummodo dispositionis conspiciamus, perpetuæ passibilitatis dogma necessario recipiemus: cum nullus sit, qui omnes operationes optimas habeat*. Hoc Galeni consilium videtur reluctari Aristoteli, & sibi ipsi: Aristoteli, quia 2. metaphys. tex. 4. ait, quod res sicut se habent ad esse, ita & ad cognosci: quare corpora non aliter quam sint, considerari debent; quamuis perpetuo alterentur; Quare si corpora sint in perpetua passione, debet quoque medicus hanc perpetuam passionem considerare: quia medicus non est similis brutis animalibus, quæ supra sensum nō ascendunt: debet igitur, si est artifex, & ars sit habitus intellectus, penetrare, quæ sensus non penetrant.

Præterea Gal. videtur sibi ipsi aduersari, quia composuit librum, quod optimus medicus sit philosophus: quomodo erit philosophus, nisi incipiat ab ijs, quæ realiter inter se & secundum naturā, differunt sed so ū ab ijs quæ sēsus iudicat? amplius primo ad Glauconē dicit, medicū naturā hominis non solū in vniuersali, sed etiam in

in particulari dignoscere, ad quid ergo A
hic dicit, non esse naturam inspiciendam, sed ea solum quæ sensibus sunt subiecta? nunquid medicus non est naturæ minister? vt Hippocrates & Galenus passim admonent: ergo non sensus solus debet esse iudex, sed etiam intellectus, qui potest naturæ arcana penetrare.

Respondetur, medicum, quatenus est philosophus, supponere corpora viuentia, quamuis sanissima, perpetuò pati, vel ab aere, vel à cibo, vel a somno, vel ab omnibus causis non naturalibus. Negare B
tamen debet medicus, quamuis corpora sint in perpetua passione, illa esse vocanda ægra, quemadmodum nonnulli Antiquorum perperam censebant: ideò Galenus reiecit ἀειπάθειαν seu dogma perpetuæ passionis, nō quod corpora perpetuò non patiantur, sed quia illi Antiqui hanc perpetuam passionem vocabant ægritudinem, & hoc modo negabant salubritatem, & neutralitatem; quod est ridiculum: quia non vocantur corpora ægra, nisi sit aliqua actio sensibiliter læsa pro- C
diens à mala cōstitutione: hæcque est causa, cur Galenus dixerit, sensum esse iudicem, & non naturam: quia læsiones sensibiles operationum inter obiecta sensuum collocantur.

OCTAVI CAPITIS

Particula. VIII.

Tex. 9. *Et quidem signa sanorum corpo-* D
rum sed quæ insalubria, salubriaque, & neutra existunt quantitate distantiæ differunt duobus inuicem contrarijs terminis à nobis statutis, optima videlicet constitutione corporis, & nuper facta ægritudine, ac deinceps considerantibus vtri eorum vicinora sunt ea, quæ ad examen corpora veniunt. Quæ enim proximiora sunt optimæ constitutioni, salubria; quæ verò longius ab hac distant, atque ad ea, quæ iam ægrotant magis accedunt, insalubria, quæ autem inter media, atque æqualiter ab vtrisque distare videntur, neutra.

Tex. 10. *Optimæ igitur constitutionis corporis inditia explicauimus. Eorum verò quæ ab ipsa deficiunt, totidem sunt numero genera, quæ in magis, & minus secari possunt.*

MVlti vario modo interpretantur hunc tex. & quia tot sunt opiniones, quot sunt expositores, non omnes, sed aliquas tantum in medium prius adducemus, & deinde nostram proponemus. Conueniunt tamen ferè omnes, Galenum docere, quod signa dicantur salubria, insalubria, & neutra, eo quia magis vel minus accedant ad optimam constitutionem, vel ægritudinem, ità vt quæ magis accedunt ad optimam constitutionem dicantur salubria, quæ ad ægritudinem, insalubria, & quæ non magis inclinant ad ægritudinem, quam ad optimam constitutionem, neutra; quia superius de neutris dixit; neutra esse exquisitè media saluberrimi & insaluberrimi.

Duæ sunt difficultates in præsenti tex. magni momenti: Prima est quid intelligat Galenus per optimam constitutionem: Secunda quomodo neutra corpora vel signa verè, & exquisitè mediant inter ægritudinem & optimam constitutionem.

Argenterius vtramque difficultatem tollit hoc modo: ait, Galenum per optimam constitutionem intelligere corpus temperatum ad pondus, quod est in puncto indiuisibili, quod non datur, nisi per ictum oculi, & in medicina consideratur, vt aliorum regula: quomodo verò neutrum sit exquisitè medium, ait, post illud temperatum corpus punctuale sequi salubre semper, & salubre vt multum, & deinde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

deinde neutrum: post neutrum sequi insalubre multum, & insalubre semper: ita vt hoc modo neutrum sit exquisitè medium inter optimam constitutionem & ægritudinem.

Hæc expositio patitur maximam difficultatem: quia si corpus salubre semper esset illud temperatissimum, quod est in puncto, & est regula omnium: neutrum non esset medium inter optimam constitutionem, & ægritudinem; quod quidem probatur tali pacto; primò, est corpus salubre vt semper in vno termino extremo; in alio sit ægritudo, inter hos terminos mediant salubre multum, neutrum, & insalubre multum, & insalubre semper: ecce si per optimam constitutionem intelligeremus cum Argenterio salubre semper, quod est illud punctuale, vt regula aliorum, neutrum inter illa non esset medium exquisitè.

Altimarus putat per optimam constitutionem Galenum intelligere salubre vt semper, sed non illud punctuale, quod ictu oculi vix durat, sed salubre vt semper, cuius signa traduntur à Galeno in hoc libro, & modus, quo conseruari possit; quomodo verò neutrum sit exquisitè medium, ait dari præter salubre semper, & salubre multum, salubre nunc, quod sit tale à generatione, & quod non coincidat (vt nos diximus) cum neutro, & cum insalubri simpliciter; dicit igitur optimam constitutionem esse salubre vt semper: deinde sequi salubre vt multum, & salubre vt nunc, & statim sequi neutrum, & post neutrum insalubre vt multum, & insalubre semper, & hoc modo neutrum obtinere medium locum inter optimam constitutionem & ægritudinem.

Hæc opinio reijcitur; quia in doctrina Galeni nunquam inuenitur, quod salubre nunc, vt tale, sit ab ortu naturæ: dicitur enim à Galeno salubre nunc, quod solum hoc tempore est sanum ad differentiam salubris simpliciter: quare insalubre simpliciter dicitur salubre nunc, quia est in latitudine sanitatis, quamuis sit malè sanum: insalubre verò nunc est, quod actu ægrotat, estque extra latitudinem sanitatis.

A

Achaias inuenit alium modum, quo possit defendi neutrum obtinere mediū locum inter optimam constitutionem, & ægritudinem, & est, quod differat optima constitutio à salubri semper, quia salubre semper dicit potentiam: optima verò constitutio dicit actum illius potentiæ, quæ est in corpore salubri semper: & sic inter neutrum & optimam constitutionem mediant salubre semper & salubre multum, & inter neutrum & ægritudinem mediant insalubre multum & insalubre semper.

B

Decipitur valdè Acachias, quia si corpori salubri semper conuenit potentia, potest etiam eidem corpori conuenire & actus: Aristoteles enim libro de somno & vigilia vbi probat quod sentire conueniat corpori animato, & non animæ, sumit pro principio indemonstrabili hanc propositionem, *cuius est potentia eius est & actus*; quare si potentia est in corpore salubri vt semper, erit etiam actus: ideò optima constitutio nunquam erit diuersa ab illo corpore, cuius optima constitutio est actus: quare optima constitutio actu talis idem erit, quod corpus salubre vt semper: non mediabit igitur corpus salubre vt semper inter optimam constitutionem & salubre vt multum. Præterea optima sanitas dicit actum secundum; corpus verò saluberrimum dicit actum primum: sed primum non est post secundum. Deinde corporis saluberrimum optima sanitas est passio sed subiectum est prius passioni; ex Arist. n. 7. metaphy. „ substantiam est prior accidente.

C

Sclanus censet textum continuari cum superiori hoc modo: dixit Galenus in tex. superiori actionum imbecillitatem in multa distantia esse signum corporum insalubrium: in pauca corporum neutrorum, vt scilicet denotaret non solum corpora, sed etiam signa per distantiam ab extremis dici salubria, vel insalubria, vel neutra: quare dicit, Galenum concludere de signis insalubribus, & neutris: quia loquebatur de imbecillitate actionum: confirmat suam opinionem: quia in græco codice sic legitur, quæ verba lubens subnecto: quia fauebunt nostræ opinioni.

D

τοίνυν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

τοίνυν καὶ τὰ σημεῖα τῶν ὑγιαινόντων μὲν σωμάτων ἀλλ' ἤτοι νοσωδῶν ἢ οὐδετέρων ὑπαρχόντων τῷ ποσῷ τῆς ἀποστάσεως διοίσει: idest igitur & signa sanorum quidem corporum, sed quæ insalubria, aut neutra existunt quantitate distantiæ differunt. Deinde verò, vt ostenderet, neutra esse exquisitè media inter optimam constitutionem & ægritudinem dicit quod lapsus ab optima constitutione sit in triplici differentia videlicet, vel exiguus & insensibilis, qui conuenit corpori salubri vt multum; vel est lapsus manifestus, qui conuenit corpori insalubri, vel lapsus medius inter exiguum & manifestum, quem dicit conuenire neutri exquisito.

Quæ opinio licet sit fusa oratione, & magno verborum apparatu explicata, nullo modo tollit difficultatem: quia difficultas est, quomodo neutrum sit exquisitè medium inter saluberrimum & insaluberrimum, hactenus plura corpora mediare videntur ex sententia quoque Sclani inter neutrum, & ægritudinem, quam inter optimam constitutionem, & neutrum: nonne Sclanus fatetur inter optimam constitutionem & neutrum mediare solum corpus salubre vt multum? non ne concedit inter neutrum & ægritudinem mediare insalubre vt multum & insalubre simpliciter? ergo neutrum non erit exquisitè medium: nec valet, dum dicit, non considerari corpora, sed lapsus & distantias ab optima constitutione, & ęgritudine, quæ tantum sunt, vt dicit ille, in triplici differentia, idest lapsus exiguus, medius, & manifestus: quia maximè errat: supponit enim, quod lapsus manifestus sit punctum indiuisibile, quod non suscipiat magis & minus, quod est ridiculum: cui dubium, quod maior lapsus conuenit corpori insalubri vt semper, quam corpori insalubri vt multum? quare alia erit inuenienda via, qua saluare possimus neutrum esse exquisitè medium.

Nos igitur & intentionem Galeni in hoc tex. & solutionem difficultatis propositæ afferre conabimur: Quo ad intentionem: in tex. superiori dixit, sensum esse iudicem operationum læsarum imbecillium, scilicet in maximis, & in minoribus distantijs: in hoc verò tex. qui diuiditur in tres partes, Galenus in prima infert ex dictis, vt ex ijsdem verbis græcis colligitur dum dicit „ *igitur & signa sanorum quidem corporum*, quod signa sanorum corporum insalubrium, & neutrorum differant ab optima constitutione, & ægritudine quantitate distantiæ: & meritò omisit signa salubria, quia in tex. superiori agebat de operationibus imbecillibus in maxima, & in minori distantia, quæ conueniunt solum corporibus insalubribus, & neutris: idcirco valdè miror Leonicenum, quod addiderit salubria, quod in verbis græcis citatis non legitur: deinde Galenus in secunda parte text. ait, non solum insalubria, & neutra signa per distantiam ab optima constitutione, & ægritudine considerari, verum etiam salubria: ait enim quæ sunt proximiora optimæ constitutioni esse salubria: quæ verò longius ab hac distant, & magis accedunt ad ea, quæ actu ægrotant, insalubria: quæ autem media sunt, & æqualiter ab optima constitutione, & ab ægritudine distant, neutra vocari. In tertia parte colligit, se explicasse signa optimæ cōstitutionis, addens corporum, quæ deficiunt ab optima constitutione tot esse genera, quot sunt, quæ in magis, & minus sensibiliter diuiduntur: hæc verò sunt tria, salubria, insalubria, & neutra: quare tria sunt illa genera, quæ ab optima constitutione deficiunt, cum non detur corpus saluberrimum æquale ad pondus; illud enim imaginatione consideratur, vt cæterorum omnium corporum norma: quia ab illo cætera deficiunt.

Quo ad solutionem difficultatis, quomodo scilicet neutra possint esse exquisitè media, dicimus, per optimam constitutionem esse intelligendam constitutionem, quę opponitur ægritudini vt termino contrario, esseque illam, quæ est in puncto, & est regula cæterorum corporum ab ipso medio recedētium: alia enim optima constitutio, quæ sit verè opposita ægritudini non datur, nisi hæc æqualis ad pondus & punctualis: quod quidem probatur, tum ex definitione contrarij, tum ex eo, quod vnum vni est contrarium, &

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

non plura: constituit enim Galenus inter A duo contraria totam latitudinem sanitatis: optima verò constitutio punctualis est extra latitudinem: quia est in puncto: punctumque caret latitudine: similiter extra latitudinem sanitatis est ægritudo: optima tamen constitutio, quia est bonum, est quid indiuisibile; ægritudo quia est malum est quid diuisibile.

Quod verò ex definitione contrarij pateat, vnum vni esse contrarium, & optimam constitutionem esse cótrariam ægritudini, & non corpus salubre vt semper B & vt multum, patet ex Aristotele 1. de generatione tex. 51. vbi ait in vnico genere duo tantum esse contraria, & non plura: dulce enim aduersatur amaro, & non medijs saporibus, nisi id eueniat ratione extremorum: similiter albus color opponitur nigro, & non cæruleo, nisi ratione nigri: eodem modo si ægritudo opponatur corpori salubri vt multum, vel vt semper opponitur ratione optimæ constitutionis, quæ verè opponitur ægritudini. Insuper Aristoteles 10. metaphy. tex. 13. C dicit contrarietatem esse maximam differentiam eorum, quæ sunt sub eodem genere: maxima differentia non est inter salubre simpliciter, & ægritudinem, sed inter optimam constitutionem punctualem, quæ est regula omnium corporum, & ægritudinem: simili modo Aristoteles 10. metaphy. tex. 14. probat, quod vni vnum sit contrarium: quare si salubre semper, & vt multum opponerentur ægritudini, sequeretur, quod vni duo essent contraria; erit igitur vnum, quod oppo- D nitur ægritudini, quod non est in latitudine, sed in puncto, & talis est optima constitutio punctualis: quo posito fundamento, neutrum corpus & neutrum signum erit exquisitè medium, & æqualiter distans a duobus terminis extremis: quia inter optimam constitutionem punctualem & neutrum, duo mediant, videlicet salubre semper, & salubre vt multū: inter neutrum & ægritudinem, similiter hæc duo, insalubre multum & insalubre semper: nec dicant, optimam constitutionem punctualem non dari; ideò de modo illam conseruandi non esse agendum: quia etiam Aristoteles agit de demonstratione potissima, quæ vix ab humano intellectu inueniri potest: similiter in Rhetorica Arist. constituit Rhetorem qui inueniri non potest: Auctores. n. sibi pro scopo ideam perfectissimam proponunt, inueniatur, vel non inueniatur: saltem sufficit, vt pro viribus appropinquentur ad perfectissimum scopum.

OCTAVI CAPITIS
Particula IX.

Tex. 11. *Cum autem in tres latitudines diuisa sint, corporis insalubris simpliciter indicia trademus: ex his enim & reliquæ duæ latitudines innotescent. Generaliter igitur prius à nobis in eo quē de optima constitutione sermonem habuimus, specialiter autem nunc dicetur, si prius partes diuiserimus.*

CVm explicasset Galenus signa optimæ constitutionis: & dixisset in fine tex. superioris, tot esse genera, quæ deficiunt ab optima constitutione, quot sunt ea quæ in magis & minus diuiduntur, quæ re vera sunt salubria, insalubria & neutra, quatenus deficiunt ab optima illa constitutione, quæ est in puncto, & quæ est norma cæterorum. Nunc in prima parte huius tex. proponit agendum de signis corporis insalubris simpliciter, quia cognitis signis optimæ constitutionis, & corporis insalubris simpliciter, inde facile percipi poterunt media, quæ sunt inter optimam constitutionem & corpus insalubre simpliciter: media verò sunt neutra, & insalubre vt multum.

1 Dubitatio: Argenterius inuehit aduersus Galenum in hoc loco, & dicit, si media cognoscuntur cognitis extremis, ergo postquam Galenus docuit signa optimæ constitutionis, debebat statim agere de signis ægritudinum, quæ re vera opponuntur optimæ constitutioni: quod cū non fecerit, putat, eum dignum reprehensione.

Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Responsio est facilis: quia neutra, de quibus modo est sermo, non sunt media inter optimam constitutionem & ægritudinem: sed inter optimam constitutionem, & inter insalubre simpliciter, de qui bus corporibus, vel signis intelligitur in hoc loco: tota enim latitudo sanitatis continetur in corpore salubri, neutro & insalubri.

In secunda parte facta prius partium diuisione, proponit agendum de signis simpliciter insalubriũ particulatim, quia generatim egit in lib. de optima constitutione, idest de bono corporis habitu. In hoc loco errat valde Argenterius, qui dicit, textum esse corruptum, dum promittit Galenus tractaturum de signis simpliciter insalubrium corporum, a t enim Argenterius, quod deberet legi de signis simpliciter salubriũ. Quæ expositio est vanissima, quia verba Galeni sunt clarissima. Præterea dicit Galenus in tex. se egisse de signis in genere corporum insalubrium in lib. de optima constitutione. Hic vero vult speciatim agere de signis corporum insalubrium, sicuti re vera facit, facta prius diuisione partium principalium.

QVAEST. XXXI.

DE LATITVDINIBVS.

Tres sunt latitudines: prima est latitudo sanitatis in habitu, quæ sub se continet salubria, insalubria, & neutra. Secunda est latitudo sanitatis a Galeno lib. ad Thrasyb. vocata κατὰ σχέσιν, idest secundum affectionem, quæ dicitur latitudo neutralitatis, quia mediat inter sanitatem, & ægritudinem. Tertia est latitudo ægritudinis, quæ consistit in corporibus insalubribus vt nunc.

Quoad latitudinem sanitatis in habitu: primum & perfectissimum omnium principium, quod est norma aliorum, à cuius recessu omnia corpora deficiẽtia dimetimur, quod, vt dicit Gal. lib. 1. de temperamentis cap. 4. 5. 6. & 9. & lib. 2. eiusdẽ cap. 4. libro de optima constitutione cap. 3. & 2. salub. cap. 7. est norma aliorum & veluti Polycleti statua, hocque est corpus A temperatũ ad pondus quod imaginatione solum datur. Secundum est salubre semper. Tertium est salubre vt multum. In quarto loco sequuntur tria neutra vt multum vergentia ad salubre. In quinto tria neutra vt semper trium significatorũ. In sexto tria neutra vt multũ vergentia ad insalubre. In septimo est insalubre vt multum. In octauo insalubre vt sẽper.

De latitudine neutralitatis, quæ consistit in neutris nunc, quæ pertinent, vt docet Galenus lib. ad Thrasyb cap. 7. & 30. B ad sanitatem in affectione, & non in habitu, referuntur, vt nos superius probauimus, ad neutra nunc secundi significati, & non primi, vt aliqui crediderunt. Ad hæc neutra tria corpora referuntur: s. corpora decidentia, corpora senum, & conualescentium: de his tribus corporibus Galenus libro ad Thrasyb. cap 7. & 5. de tuenda sanitate cap. 4. ait, vocari sana secundum affectionem, habereq. sanitatem lubricam & inconstantem.

Ostendimus superius prædicta corpora neutra vt nunc, videlicet corpora conua- C lescentia, senes & decidentia esse neutra nunc secundi significati, & non primi: ratio potissima est, quia omnia participant extrema: sed in propria quæstione reiecimus opinionem contrariam.

Quantum attinet ad latitudinem ægritudinis dicimus, hanc consistere in corporibus insalubribus nunc: & sub hac latitudine contineri omnes ægritudines.

1 Dubitatio oritur ex eo quod in latitu- D dine sanitatis non posuimus salubre vt nũc, de quo locutus est Gal. superius: quinimmo Argenterius sustinet, salubre nũc habere sedem distinctam à salubri sẽper, & salubri vt multum, vt. s. primo loco poni debeat salubre semper: secundo loco salubre vt multum: & tertio salubre nunc.

Respondemus cum Manardo, & Plusquamcommentatore nullo modo salubre nunc habere locum vel sedem distinctam, & separatam ab alijs propositis: quia salubre nunc confunditur cum insalubri simpliciter, & cum neutro simpliciter; quia salubre nunc est quod in præsenti est sanum, quod conuenit insalubri simpliciter, vel neutri simpliciter.

2 Dubitatio ex dictis oritur, quia videtur, quod salubre nunc conueniat non solum insalubri simpliciter, & neutri simpliciter, vt diximus cum Manardo, sed etiā salubri semper; quia quod est semper & omni tempore est etiam nunc: ergo.

Responsio ex dictis in prima parte libri facilis est: quia per salubre semper nō intelligimus temporis perpetuitatem: in græco enim codice legitur diapādos, quæ particula (vt sæpè diximus) significat secundum totum, i. summum gradum salubritatis: quare diximus, quod possit stare salubre simpliciter semper cū aliqua parua ægritudine; quia salubre significat aptitudinem, & nō actum: potest igitur contingere, quod corpus simpliciter salubre diapandos leuiter vulneretur, nihilominus adhuc conseruet suam salubritatem.

Ad argumentū, dum dicunt, quod est semper est etiam in præsenti tempore: respondemus esse elenchum æquiuocationis, & quatuor terminorum: nam sub dictione semper duo diuersa intelliguntur: alterum est gradus summus salubritatis: alterum est temporis differentia. Præterea esto, quod salubre significet temporis differentiam, dicimus tamen argumentū propositum esse elenchum compositioni: & diuisionis; quia dum dicunt, quod est semper, esse etiam in præsenti tempore, verum dicunt: dum addunt, sed salubre semper esse omni tempore, ergo est etiam salubre nunc, malè cōponunt: quia supra apposuerunt particulam nunc verbo, & deinde eandem particulam apponunt salubri, & sic variatur sensus: quia aliud est esse nūc, & aliud est esse tale nūc.

NONVM CAPVT

De quatuor differentijs partium nostri corporis.

Tex. 1,2. *Sunt verò earum quatuor vniuersæ differentiæ: quoniam nonnullæ earum principia existunt, aliquæ verò ab ipsis originem habent, aliquæ nec aliarum gubernationi præsunt, neque aliunde gubernantur, quum insitas habeant à natura potentias, à quibus reguntur: Quædam verò sunt quæ insitas simul, & aliunde emanantes habent. Principia igitur sunt, cerebrum, cor, hepar, testiculi. Ab illis verò ortum habent, atque eisdem subministrant, nerui quidem, & spinalis medulla cerebro: cordi verò arteriæ, hepati venæ; ipsa verò seminaria vasa testiculis. Quæ autem à seipsis gubernantur, sunt, cartilago, os, copula, seu ligamentum, membrana, adenes, adeps, caro simplex. Reliquæ verò partes, cum vnà cum istis habeant ex seipsis regimen, arterijs, neruis, & venis insuper eguerunt. Capillorum autem, atque vnguium neque regimen vllum est, sed generatio tantummodo. Hæ igitur sunt partium differentiæ.*

SVperius Galenus agens de signis optimæ cōstitutionis dixit illa desumi vel à substantialiter inhærentibus, vel à necessariò consequentibus, vel à casibus idest symptomatibus, quæ in sanis accidentia vocantur: deinde nos docuit, quod omnia alia signa, quæ deficiunt ab optima constitutione, deficiant vel ob læsum temperamentum, vel compositionem, vel vnitatem: sed quia temperamentum læditur ad læsionem & alterationem partiū principalium nostri corporis, ideo dixit, quod de signis corporis insalubris simpliciter non possit agi, nisi præmittatur diuisio omnium partium corporis, & declaretur, quænam sint illæ partes præcipuæ, ad qua-

quarum alterationem totum corpus alteratur, & quomodo cognoscantur præcipuarum partium temperaturæ, a quibus cæterarum partiũ corporis temperamenta regulantur: His enim expositis facillimè deinde innotescent signa simpliciter insalubria: similiter cognitis duobus extremis, idest optima constitutione superius declarata, & corpore insalubri simpliciter, facilè quoque reliquæ duæ latitudines mediæ idest corpora neutra & corpora salubria vel insalubria vt multum cognoscentur.

Diuiditur hic textus in duas præcipuas partes: in prima proponit quatuor differentias partium corporis: In secunda exẽplis declarat, quæ sint hæ differentiæ.

Docet igitur Galenus, primam differentiam partium esse quatuor principia nostri corporis, quæ sunt cerebrum, cor, hepar, & testiculi.

Secundam differentiam esse illarum partium, quæ habent ortum a dictis quatuor principijs & quæ illis subministrãt: dicitque neruos, & spinalem medulam oriri a cerebro, & cerebro subministrari; arterias a corde; venas ab hepate; & seminaria vasa a testiculis.

Tertiam differentiam partium dicit, esse partes quasdam, quæ a seipsis gubernantur, & has esse cartilaginem, os, copulam (per copulam intelligit ligamentum membranam glandulas, adipem, & carnem simplicem.

Quartam vero & vltimam differentiã partium ait esse quæ habent has tres conditiones: prima vt ex seipsis habeant regimen, quia a principijs illis quatuor in prima differentia positis nõ oriuntur: Secunda conditio, ut non sint principia aliarũ: Tertia ut egeant arterijs, uenis, & neruis: hæ partes sunt uterus, renes, uentriculus, pulmo, lien &c. istæ igitur sunt omnes differentiæ partium humani corporis.

Excludit Gal. in fine capitis ungues, & pilos; quia non sunt partes uiuentes: habent enim usum, & non actionem: actiones enim pertinent ad partes uiuentes, usus uero ad non uiuentes: usus pilorum & unguium est munimentum siue tutela, & ornatus: desinunt tamẽ ungues, & pili

A augeri, cum perueniũt ad certam magnitudinem, quia finem suum potiti sunt.

Quare errat ualdè Argenterius, qui censet, ungues & pilos solum fieri ex necessitate materiæ, ut scilicet excrementa absumantur, quod quidem esse non potest: quoniam non desinerent augeri. Causa uero, cur Galenus non proposuerit inter corporis partes ungues, pilos, humorem uitreum, aqueum, & massam sanguineam, est, quia eius intentio est agere de corpore salubri, insalubri, & neutro, qua-
B tenus sunt capacia sanitatis, uel ægritudinis: sed sic est, quod solum quæ habent uitam sunt huiusmodi, ideo de unguibus, pilis, & humoribus mentionem non fecit: quod uero ita res se habeat, nos docet Aristoteles lib. de sensu & sensili circa principium ubi clarissimè docet, uitæ expertia minimè ægrotare, aut ualere, seu non esse capacia sanitatis, uel ægritudinis.

1 Dubitatio. Galenus in hoc capite a numero partium excludit vngues, & pilos, quod videtur rationi consonum: nihilo-
C minus primo methodi c.5. ab illo definitur pars, quod sit illa quæ totum integrat; qua posita definitione, pili, & vngues totum integrant, ergo non erunt a numero partium reijciendæ.

Similiter Hippocrates 6. Epid. 8. tex. 7. diuidit corpus in tres partes, in contentas, impetum facientes, & continentes, ergo ex Hippocrate spiritus, & humores erunt partes, quas a numero partium in hoc loco Galenus excludit: Insuper Arist. 3. de historia animalium cap. 2. vocat corporis partes sanguinem, seuum, excre-
D menta, stercus, pituitam, & vtramque bilem, ergo Galenus diuidens partes corporis solum in quatuor differentias videtur diminutus.

Responsio facilis erit, si dixerimus cum Argenterio, qui re vera in hoc potest defendi, si in bonum sensum reducatur, quod corpus humanum vario modo considerari possit, quia si considerabitur vt est substantia, eius partes erunt duæ materia & forma: si vt corpus, eius partes poterunt esse pili, vngues, excremẽta, & humores: si vt viuens, pili, vngues, & excrementa a numero partium excludentur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

quia mortuis etiam conueniunt: itaque, si vt viuens considerabitur quælibet pars viuens erit pars, non viuens verò, vt seuum, sanguis, & humores, neutiquam erunt partes: si verò considerabitur corpus humanum non solum vt viuens, sed etiam vt capax sanitatis, & morbi, tunc solum illa dicetur pars, quæ habet actionem: quia morbus & sanitas consistunt in actione prodeunte a constitutione bona, vel mala, & sic neque humores, neque vngues, nec vlla pars actionis expers dici poterit pars corporis: & secundum hunc sensum Galenus distinxit corporis partes: voluitque dispositionem harum partium dignosci ex substantialiter inhærentibus, ex operationibus, & casibus: solum enim partes viuentes habẽt operationes.

Secundum tam variam considerationem partium omnes Auctores, qui de parte corporis scripserunt, possunt defendi. Auicennas fen prima primi doctrina 5. cap. 1 dicit quod pars sit corpus ex prima permistione humornm genitum: pro parte sumit particulas similares, quatenus sunt partes corporis vt corpus est, & sic vngues sunt partes.

Conciliator sic definit partem: pars est corpus solidum & spissum ex humiditatibus genitum naturæ viribus insignitum: quæ definitio conuenit solum partibus similaribus, & non dissimilaribus, nec viuentibus; quia etiam vnguibus conuenire potest.

Fernelius & Posteriores considerantes partes pressius, voluerunt, quod nisi pars viuat, edatque actionem, non mereatur insigniri nomine partis definierunt sic; pars est toti cohærens communi vita iuncta ad functionem, & vsum comparata: ecce quod omnes Auctores varia consideratione rectè partem definierunt.

2 Dubitatio oritur, quia videtur, quod hæc diuisio partium in quatuor differentias non sit bona: dicit enim Vegha, & Argenterius, primum membrum diuisionis non differre à tertio: primum membrum est quod partium nostri corporis nonnullæ sint principia: tertium membrum est quod dentur aliquæ partes, quæ

A ex se, & aliunde non gubernentur, hæ igitur videntur coincidere cum primo membro; quia quæ ex se ipsis gubernantur sunt principia: ergo primum membrum idem erit cum tertio.

Solutio est facilis, & facilè Galenus defenditur; quia in primo membro duæ sunt conditiones, altera, vt partes sint principia, quia ex se ipsis gubernantur: altera, quod sint aliarum partium principia, quæ conditio non conuenit tertio membro.

B 3 Dubitatio exoritur, quia reprehenditur hæc diuisio partium Galeni ab Argenterio: quia videtur, quod secundum membrum coincidat cum quarto; secundum est, quod dentur partes, quæ habeant originem à principijs: tertium est, quod dentur partes quæ habeant insitas potentias, & aliunde emanantes: idem est dicere habere insitas potentias emanantes aliunde, & habere originem à principijs.

Solutio est, quia dantur partes, quæ C aliunde emanant, sed non habent insitas potentias: & dantur partes, quæ aliunde emanant, habent tamen insitas potentias.

4 Dubitatio mouetur ab Argenterio, qui non rectè percipiens Galeni artificiũ in hac partium diuisione dicit, Galenum esse inconstantem: quia secundo ad Glauconem capite 2. non diuisit partes in quatuor differentias, vt in hoc loco: immò in libro de totius morbi temporibus cap. 7. diuidens partes corporis omisit partes D habentes potentias innatas: concludit, Galenum non sibi constare, & summoperè errasse.

Soluitur, quia Galenus varia consideratione hic, & alibi diuisit partes corporis: lib. ad Glauconem citato considerauit partes, quatenus ab ipsis possint hauriri indicationes: ibi enim habuit hanc considerationem, ne partes principes in euacuatione lædantur: similiter lib. de totius morbi temporibus cap. 7. Galenus volens partes diuidere, vt præuideatur, vnde futura mors possit prænosci, partes principes, & partes quæ ab ipsis oriuntur, & eas quibus influunt principes considerauit

in

in quo statu sint: ab his enim rectum presagium salutis, vel mortis colligi poterat: de his partibus verò, quę habent innatam potentiam, & non pręsunt gubernationi, cum non conferant ad præuidendum, non erat opus in illo lib. verba facere.

Quod verò partes, quæ à se ipsis gubernantur, non indicent viscerum conditionem, & non possint pręnunciare futuram salutē vel mortē patet per ipsam practicam. Primo patet de adenis seu glandulis: quia in strumis auferuntur igne vel caustico, tamen nulla sequitur in hepate, corde, vel cerebrò alteratio, vel mutatio, ad peius.

Deinde patet de adipe, qui minui potest inedia vel inunctione ex melle & auripigmento, vt nos fuimus experti, tamen viscera æquè conseruantur sana.

Patet de ligamentis, quæ interdum à materia gypsea in podagra destruuntur sine viscerum mutatione.

Præterea patet de carne simplici, quæ aliquando exulceratur ab æterna causa: tamen viscera eodem modo conseruantur.

Parimodo patet de ossibus, dum terrebra auferuntur, uel in vulnerib. separantur nulla facta in visceribus alteratione.

Demum patet de membranis, quæ interdum per vulnera abscinduntur, tamen viscera non patiuntur: ergo partes quæ à se ipsis habent regimem nec malam nec bonam viscerum conditionem nec salutem vel mortē prenunciare possunt, ideò in hoc libro de arte medicinali, cum tradat vniuersalissimam diuisionem nihil omisit, quod ad optimam diuisionem spectet.

Argēterius, quia hoc fine edidit commentaria in artem medicinalem vt Galeno contradiceret, ideò non est mirum, si hac contradicendi libidine obcęcatus, captiosa, & fallacia argumenta sepissimè proponat.

Rudes quoque nō latet in varijs libris vario modo consideratas res, vario quoque modo diuidi, tractari, & disponi.

Similiter Hippocrates lib. de morbis vulgaribus in ęgrorum historia, dum tractat de ægris in gratiam criticorum dierum enarrans 42. casus, non refert, quibus

A vsus fuerit medicamentis, quibus alterantibus, an phlebotomia, vel alijs præsidijs: posset eodem genere contradicendi motus Argenterius obijcere Hippocrati quod ibi errauerit.

5 Dubitatio exoritur, quia hæc partium diuisio in quatuor membra non videtur bona, quia non est bimembris & per opposita: omnis enim bona diuisio ex Boetio lib. de diuisione debet esse bimēbris: immo ex Arist. diuisiones debent fieri in eodem genere, & in quolibet ex necessitate debent esse bimembres, si per oppo- B sitas differentias faciendæ sint.

Respondet Plusquamcōmentator, quod diuisio proposita possit reduci ad bimembrem hoc modo: partium quædam sunt principales, quędam non: non principaliū quædam à principalibus oriuntur & illis inseruiunt: quędam non: similiter earum, quæ non inseruiunt, quædam habent facultatem innatam solum: quædam innatam, & influentem.

6 Dubitatio alia à Plusquamcommentatore proponitur, quod scilicet malè fece- C rit Galenus non vti diuisione partium ab omnibus recepta, quæ est in partem simplicem, & compositam.

Respōdetur, diuisionem partiū in simplicem & cōpositam, siue quod idem est in similarem & dissimilarē respicere materiam & non formam: in hoc loco vult Galenus dignoscere partes ex operationibus, quę argūnt formā: vult enim hic Galenus agere de partibus, vt insalubres sunt, & quia insalubritas modo fit vitio prinpaliū, modo non principalium, erat D Galeno necessarium, vt vniuersalissimam diuisionem proponeret.

7 Dubitatio Galenus in tex. inquit, tertiā differentiā partium esse, quarū aliquę habeant facultates insitas, & aliunde nō gubernentur: attamen lib. sexto de placitis capite 6. definiens partem principē dicit, principium esse partem illam, quę ijs, quę ab ea enascuntur facultatem, aut omninò materiam suppeditat, ergo falsum est, quod dentur partes, quæ aliundè non gubernentur, vt in tex. legitur.

8 Dubitatio ex superiori exoritur, illaq; augeri videtur, quia si ex Galeno 6. de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

placitis cap.6.de ratione principij est materiam suppeditare,ergo ventriculus erit Principium, quod est contra Galenum in hoc loco, qui tantum quatuor hæc principia ponit,cerebrum, cor, iecur,& testiculos.

Soluitur nodus vtriusque dubitationis à Christoforo Vegha,qui clarissimè ostēdit, Galenum 6.de placitis capite 6. definire principium secundum aliorum, & non propriam opinionem: quinimo ibi vti fiduciaria reprobatione, idest data & non concessa illa definitione principij, vt efficaciori modo confundat aduersarios.

9 Dubitatio iterum exoritur: quia non videtur, quod quattuor tantum sint partes principes: si de ratione partis principis sit, vt aliæ ab illa oriantur: non ne à pulmone oritur aspera atteria? intestina & gula à ventriculo? quare inter principes debent poni ventriculus & pulmo.

Respondetur,quod vera definitio partis principis est, quæ traditur a Galeno 6. de vsu par.cap.7.quæ est:pars princeps est quæ toti facultatem largitur, vel materiam saltem simpliciter ad vitam necessariam: posita hac definitione, ventriculus non erit pars princeps, tum quia non largitur facultatem toti, tum quia eius chylus, non est simpliciter necessarius ad vitā, multi enim vixerunt nutriētibus ainematibus,& fætus semper viuit sine chylo.

10 Dubitatio, dicit Galenus in quarto membro, dari partes, quæ potentias & facultates aliundè emanantes habent, quod videtur repugnare Galeno,qui primo de præsagijs ex pulsibus capite 4. ait, essentiam facultatis cuiuslibet partis stare in commodo illius temperamento: libro vero de multitudine, capite 3. facultatem esse proprietatem temperamenti: primo de potentijs naturalibus capite secundo, dicit facultatem nil aliud esse,nisi causam actionis: quare cum facultates pendeant à proprio temperamēto, quod acquiritur in prima generatione,& in ipso facultates positæ sint, non poterunt aliundè emanare: Errat tamen Sclanus text. 12. huius libri dum putat, nullam omninò esse differentiam inter facultatem,& temperamentum:vnde verò oriatur facultas seu potentia,& in quo prædicamento sit, nos libro 8. method. vitand. altiori philosophia,quam sit hæc humilis instituta pro tyronibus, ostendimus.

11 Dubitatio augetur, quia Galenus libro de formatione fætus capite quinto, probat à corde non inflnere facultates alijs partibus corporis,ibi dicit neque renes, neque vterum, neque lienen, neque intestina,neque aliquod aliud instrumentum naturale indigere auxilio alterius ad proprias actiones obeundas: vbi clarè patet,cor non immittere facultates alijs partibus: tamen contrarium dicit Galenus in tex. proposito.

Solutio vtriusque dubitationis colligitur ex Galeno primo de locis affectis capite vltimo, vbi docet, naturalia instrumenta,dum laborant aliquo morbo,semper illum morbum esse proprium illius partis:non sic tamen obseruatur in instrumentis animalibus: sæpissimè enim pars priuatur motu & sensu, tamen morbus non ibi, sed alibi est, sicuti obseruatur in exemplo proposito a Galeno de homine veniente Romam, cui ob casum è curru læsa fuit ceruix: in illo enim apparebat morbus in digitis manus. Nos similia exempla quamplurima in digressione de signis affectuum internorum, quæ ab arcanis anatomiæ colliguntur,proponemus statim post explicationem capitis 81. huius libri.

Respondemus igitur ad dubitationes, quod facultas animalis influit: sed naturalis,vt dicit Galenus loco citato,est connata partibus, & non influit, sicuti facultas trahendi ferrum est connata magneti: quælibet enim pars corporis quatenus naturalis retinet,concoquit, attrahit,& expellit: & hæ facultates aliunde non mittuntur, sed à prima generatione acquiruntur.

Immo Auicennas malè sentit, dum putat,iecur influere omnibus partibus facultatem,qua possint attrahere, retinere, coquere,& expellere.

Quæ opinio reluctatur Galeno lib. de formatione fætus cap.5. vbi docet, neque renes, neque intestina, neque lienen, neque aliud naturale instrumentum ad pro-

prias

prias actiones obeundas indigere auxilio alterius, sed suo proprio & innato calore edere actiones: indigent tamen, vt refocilletur eius calidum natiuum, non vt fungatur suo officio, sed vt diu duret; indiget enim quælibet pars dissimilarijs arterijs, vt caliditas natiua conseruetur: indiget venis, vt humiditas, quæ continuè exhalat, reparetur: sed istud requiritur pro vita diutina, & non pro actionibus proprijs obeundis: si posset diutius conseruari temperamentum, vt in limacibus, illo temporis spatio non indigeremus venis.

12 Dubitatio ex dictis oritur, quia secundo ad Glauconem capite secundo dicit cerebrum, cor, & iecur communicare suas facultates toti corpori, ergo & iecur communicabit facultates attrahendi, retinendi, expellendi, & concoquendi, ergo non sunt connatæ partibus nostri corporis in prima generatione, sed continuò communicantur, vt censet Auicennas.

Respondent qui disputant contra Auicennam, Galenum, quando dicit viscera communicare suas facultates partibus, intelligere per partes, quæ ab ipsis principijs enascuntur, sicuti cor communicat suam facultatem arterijs, cerebrum neruis, & iecur venis.

Præterea hæc expositio colligitur ex ipso Galeno, qui 7. methodi capite vltimo, & secundo de ratione victus comm. 47. clarissimè docet, hæc viscera principalia communicare suas facultates partibus, quæ ab ipsis dependent; venæ enim cum ab hepate dependeant, recipiunt facultatem iecinoris, quæ est αἱματωτικ: quare facultates cæterarum naturalium partium sunt insitæ, & in prima generatione implantatæ, neque ab vno ad alium locum transmigrant, vt putauit Auicennas.

13 Dubitatio, videtur, quod plura sint principia, quam sint illa quatuor proposita in tex. quia præter cerebrum, cor, iecur, & testiculos, sunt etiam lien, pulmo, ventriculus, quæ partes præcipue ad vitam sunt summè necessariæ: immò Argenterius reijcit Galenum, qui inter principia non posuerit ventriculum, lienen, & pulmonem.

A Respondet Plusquamcõmentator propositæ dubitationi, Galenum per principia intelligere viscera, à quibus mandantur virtutes & facultates in omnes corporis partes: & sic solum quatuor esse principia: ventriculus verò pulmo, & lien non mittunt virtutes in membra, vt cor per arterias, cerebrum per neruos & iecur per venas: quæ solutio non est improbanda.

Respondemus nos ex Gal. 6. de Vsu. par. c. 7. de ratione partis principis esse, vt B toti facultatem largiatur, & secundum hanc rationem cor, & cerebrum sunt principia: vel vt toti largiatur materiam ad vitam simpliciter necessariam, & sic est iecur: vel ad propagationem, & sic sunt testiculi. Suo loco deinde disputabimus contra Plusquamcommentatorem dicentem à corde tantum influere omnes facultates in cætera viscera, & in vniuersas corporis particulas: addimus tamen nos ventriculum ad vitam non esse necessarium: aliquando n. inueniuntur qui C cibari non possunt, Hi tamen per ænemata multo temporis spatio aluntur, & sic diu viuunt: quare patet, ventriculum non ad vitam, sed solum ad meliorem vitam esse necessarium: similiter homo potest viuere sine liene, & per breue spatium sine pulmone, vt histericæ mulieres: non tamen viuent sine corde, cerebro, & iecore.

14 Dubitatio, videtur errasse Galenus: quod in numero partium non posuerit spiritus, & humores, quia illa subiecta, D quæ sunt capacia morborum sunt viuentia, & quæ viuunt sunt partes corporis: at sic est quod humores sunt capaces putridarum febrium, & spiritus ephimerarũ, ergo humores, & spiritus viuent, & erũt partes, de quibus nil dixit Galenus.

Respondetur febres non esse in humoribus & spiritibus, vt dicit Plusquamcommentator, & Valesius, vt in subiecto, sed sicuti in causa, quare spiritus & humores non erunt partes viuentes.

15 Dubitatio, Aristoteles dicit primo de generatione animalium capite quarto, testiculos non esse animalibus necessarios: sunt enim pisces, & serpentes, qui carent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

testiculis: Insuper Aristoteles 3. de historia animaliū capite primo refert de tauro, qui post castrationē potuit generare: putatque hoc fine & vsu testiculos esse vasis spermaticis appensos, vt eorum pondere cor tendatur, & ob tensionem roboretur: dicitque semen non generari in testiculis, sed in vasis spermaticis: quare Aristotelis auctoritate, & experientia ipsa patere videtur, testiculos non esse collocandos in numero principiorum, vt Galeno in hoc tex. Placuit. A

Respondetur primò ex Galeno, testiculos esse omninò necessarios: inquit enim primo de semine capite 15. & 16. generationem spermatis fieri à testiculis primario: deinde eandem facultatem in vasa spermatica influere, & à spermaticis in totum corpus communicari robur, quod in castratis non contingit: quare testes non solum pro generatione, sed pro perfectione indiuidui geniti sunt, propterea à Galeno in numero quatuor principiorum sunt collocati. B

Quod verò erret Aristoteles, dum dicit, testes habere eundem vsum, quem habent suspensoria in telis, vt scilicet suo pondere distendant vasa vsque ad cor, vnde cordis & totius corporis robur exoriatur, apud nos videtur ridiculum, nisi philosophus aliquod arcanum intelligat, & ænigmaticè loquatur: primò, quia testes auium & porcorum non pendent; sed sunt affixi: ergo non habebunt vsum, quem habent suspensoria in telis, vt dicit Aristoteles. C

Secundo si pondus testiculorum efficeret tensionem, & robur in corde; sequeretur quod senes, qui habent & magnos & pensiles & ponderosos testiculos essent robustiores iuuenibus, quod est ridiculum: immo qui maiores & ponderosiores habent, sunt imbecilliores.

Quo ad illud, quod dicunt de piscibus, serpentibus, & tauro, respondetur, pisces & serpentes non habere testiculos vt animalia perfecta, sed aliquid proportionale, quod in illis est principiū, tum pro generatione, tū pro indiuidui perfectione. D

Demum dum dicunt serpentes carere testibus, reluctantur experientiæ.

De tauro autem sunt qui dicunt esse figmentum, quia non admittunt taurum post abscissionem testiculorum statim habuisse appetitum coeundi. Sed melior est illa responsio, dum dicunt abscissis testiculis reseruari in corpore varicoso in radice penis aliquas seminis reliquias a testibus ante abscissionem communicatas, quæ potuerint pro vna vice reddere taurum aptum ad generandum.

16 Dubitatio Galenis in tex. videtur asserere, quartam differentiam partium non solum habere ex se ipsis regimen, sed insuper venis, arterijs, & neruis eguisse: ex quibus verbis colligitur, partes, quæ sunt in tertia differentia, quales sunt cartilago, os, copula, membrana, adenes, caro simplex, & adeps, non indigere venis, arterijs, & neruis, quod aduersatur Gal 8. de vsu partium cap. 1. vbi ait, nullam partem posse viuere sine venis, arterijs, & neruis: & primo de locis affectis cap. vltimo, vbi dicit, partes quæ habent facultates innatas, & ex se ipsis habent regimen indigere pro sui conseruatione venis, arterijs, & neruis; ergo Galenus sibi contradicit.

Respondetur in tex. Græco non inueniri illam particulam (insuper) sic in Codice Græco legitur τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα μόρια κοινὴν τούτοις ἔχοντα τὴν ἐξ ἑαυτῶν διοίκησιν ἀρτηριῶν τε καὶ ὠλεβῶν καὶ νεύρων προσδεῖται. id est reliquæ vero partes cum vna cū istis habeant ex se ipsis regimen, arterijs, neruis, & venis eguerunt. Non negat tamen, quod partes quæ sunt in tertia differentia, vt sunt cartilago, os, copula &c. non egeant venis, arterijs, & neruis: & quamuis non videantur vbique venæ, arteriæ, & nerui, non propterea sequitur, quod illæ partes non alantur per venas, sentiant per neruos, & viuant per arterias vicinas, ita vt nulla in Galeno sit contradictio.

Venæ subministrant iecori, quatenus ferunt alimentum, & non spiritum naturalem, qui vt probabimus paulo infra non datur. Arteriæ subministrant cordi, quæ & sanguinem arteriosum & irradiationem a corde suscipiunt per corpus arteriæ, & non per cauitatem, vt probabimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

bimus ex Galeno : Nerui subministrant cerebro, & per irradiationem, vt dicit Galenus, & non per spiritus animales defertur facultas mouendi & sentiendi ad totum corpus.

A cerebro septem paria neruorũ oriuntur: dico paria, quia cerebrum est diuisum in duas partes: sæpe enim in vna parte corporis aufertur motus vel sensus: in alia nequaquam, vt in paralyticis obseruatur: ita vt septem paria faciant 14. stipites, vel truncos.

Primũ par sunt nerui optici, qui perueniũt ad crystallinũ, & visionis sunt Auctores.

Secundum par motum oculorum præcipuè efficit: & sicuti primum par neruorum est destinatum sensui: similiter secundum est destinatum motui: omnes tamen nerui motorij habent vim sentiendi, sed non è contra; quia optici non habent vim mouendi: solum enim illi nerui habent vim mouendi, qui iunguntur cum carne; inde enim ex carne, neruo, ligamento, membrana, fiunt musculi, qui desinentes in tendinem motum efficere possunt. Hinc est, quod maior virtus requiratur in mouendo, quam in sentiendo; & quod motus fit actio, & sensus passio: vnde fit vt plurimi amittant motum brachiorum vel pedum, sensu manente illæso: sẽsus enim potest fieri à læsis neruis, sed cũ illa læsione non fiet motus.

Tertium par est destinatum præcipuè ad gustum, & ad dentes, qui per insertum neruum sentiunt.

Quartum par ad palatum & ad gustũ.

Quintum ad sensum auditus, qui dicuntur nerui expansi, quia expanduntur ad labyrinthum, & tympanũ aurium, cuius virtute sonus externus receptus in aere interno nobis connato, & ingenito sentitur.

Sextum a capite descendit, & omnia viscera inferiora circumuestit, facitque neruos recurrentes voci præcipuè destinatos: mittit surculum vnum ori ventriculi, vnde fames & sitis animaduertitur: alium mittit ad diaphragma: alios deinde ad hepar, ad renes, ad pulmones, & ad cor: vt omnes nerui, qui sunt in prædictis visceribus sint propagines huius sextæ coniugationis: cæteræ vero propagines vniuersæ, quæ dispensantur per vniuersum corpus, a spinali medulla oriuntur: Verum quia Celebres Anatomici diligentissimè de his tractant, non est, vt de his vlterius agatur: satis nobis est, vt sciamus per quas vias facultates cerebri mittantur per vniuersum corpus.

17 Dubitatio, non videtur, quod facultas quæ est in testiculis possit communicari omnibus partibus corporis: quod vero communicetur patet experientia, quia non est tantum roboris in castratis, vt in habentibus testiculos: patet quoque auctoritate Galeni qui eos ponit inter principia; quæritur igitur quibus ductibus, & vijs robur masculorum communicetur per vniuersum corpus.

Aliqui dicunt, quod spiritus & calor viuificus, qui est in testiculis mittatur ad arteriam magnam, & ad venam cauam & inde ad totum corpus per duo vasa præparantia, quæ oriuntur ab arteria magna, & per illa duo, quæ oriuntur ab emulgente.

Alij dicunt spiritum a testiculis prodire per vniuersum corpus non per vasa sensibiliter, sed insensibiliter, & virtute quadam incorporea: Hinc dicunt, duos esse modos communicandi virtutem toti corpori, vno modo est σωματικῶς, idest corporaliter: altero modo ἐνεργητικῶς, idest virtualiter, quæ distinctio affertur ab omnibus philosophis in primo de generatione, vt à Philopono, & ab ipso Aristotele cap. de tactu, dum dicunt, duplicem esse tactum, alterum corporeum, alterum virtualem; sicuti dum radij solares agunt in hæc inferiora, vel dum intelligentiæ mouent vniuersum per virtutem cælo communicatã. Accipiatur tamen prima, vel hæc secunda responsio, vtraq. soluit: quælibet enim defendi poterit: quamuis prima videatur veritati magis consentiẽs.

18 Dubitatio exoritur, quia si de ratione partis principis est, vt sit ad vitam simpliciter necessaria, tunc testes non debent connumerari inter partes principes, vt facit Galenus, plurimi enim sine testibus viuunt.

Respondetur ex Galeno libro 14. de

vsu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vsu part. cap. 1. testes esse necessaria principia ad propagationem prolis, & non ad vitæ conseruationem.

QVAEST. XXXII.

DE PILORVM NATVRA.

DE natura pilorum Galenus agens primo de temperamentis circa finem dicit, pilos esse frigidissimos & siccissimos.

1 Dubitatio statim oritur; quia, quæ flectuntur, vt pili, non videntur sicca, causa: enim cor ossa non flectantur, est siccitas: similiter ea quæ promptè ignescunt, & accenduntur non possunt esse simul frigida & sicca, sed potius frigida cum aliqua substantifica humiditate.

Solutio desumitur à Galeno 2. de temperamentis, vbi dicit, pilos esse frigidissimos, & siccissimos non omnium absolutè, sed solum eorum, quæ in cute sunt: cognouit Galenus, quæ flectuntur vt pili, non esse absolutè sicca, eo quia sunt apta accensioni. Præterea si pili essent absolutè siccissimi, generarentur in vola manus, & non in locis humidioribus, vt in capite, pudendis, & sub axilis.

2 Dubitatio, Arist. 5. de generatione animalium c. 3. docet, materiam pilorum esse humorem exhalantem à cute: Gal. verò 2. de temperamentis ait, esse vaporem fuliginosum, crassum, & terreum, & non humorem. Præterea Auerroes contra Gal. ait, si pili orirentur ex vapore fuliginoso, & terreo friabili, non fierent continui: requiritur enim humiditas pro continuatione: addit Auerroes, pilos canos propterea non fieri ex vapore fuliginoso, & terreo.

Soluitur hoc modo: dum Arist. dicit, materiam pilorum esse humorem, considerat materiam immediatam, quæ est vapor. Quo ad Auerroem dicimus, causam eius erroris fuisse, quia supponebat, vaporem fuliginosum crassum, & terreum, qui est materia immediata (vt docuit Galenus) pilorum, esse omninò priuatum humiditate, quod reuera aduersatur Gal. vt in superiori solutione ostendimus.

A 3 Dubitatio, pili ex Gal. & omniũ philosophorũ sẽtẽtia fiunt ex vapore crasso terreo: quo posito, quomodo indicabunt omnes corporis temperaturas, vt docere videtur Gal. in hoc libro, & alibi? non ne docet, pilos nigros indicare calorem, & melancholiam, albos verò pituitam, rufosque bilem? nihilominus quod est terreum indicare debet temperaturam siccam & frigidam, & non calidam, vel adustam.

Montanus videns hanc difficultatem
B occurrit sic: a quolibet humore existente in venis, vel extra venas fieri vapores, diuersos, qui colores diuersos in pilis efficiunt.

Errat Montanus, quia pili non fiunt ab humoribus, sed ab excrementis tertiæ coctionis: in qualibet enim coctione, vt docet Gal. 3. de facultatibus naturalibus, & 5. de vsu partium fiunt duo excrementa, alterum tenue, & alterum crassum. Præterea pili fiunt à fuliginibus siccis & calidis eleuatis a copia excrementorum
C tertiæ coctionis: quare quanto excrementa erunt calidiora & copiosiora, eo plures generabuntur fuligines, & plures pili. Hinc pilorum abundantiam Aristoteles libro de generatione animalium capit. 6. vbi agit de pilis dicit, indicare excrementorum copiam, quatenus scilicet ab illorum abundantia multæ fuligines generentur, quæ sunt causæ immediatæ pilorum.

4 Dubitatio, dictum est, pilos fieri à vaporibus, quod non videtur vniuersaliter
D verum: quia pili cani in senibus frigidissimis fiunt: ergo non à calidis vaporibus.

Respondetur, dari vapores magis, & minus calidos: dicimus in senibus vapores non esse ita calidos, vt in Iuuenibus. Præterea ex Aristotele 5. de generatione animalium capit. 4. canities est imperfectio, & ægritudo pilorum; quia fit ex vaporibus putridis: est enim canities, veluti situs, vt docet Galenus 2. de temperamentis cap. 5. Sed fusius egimus de pilis in commentaris nostris in prima Fen primi canonis Auicenna.

QVAE-

QVAEST. XXXIII.

DE VNGVIBVS.

DE vnguium vſu loquens Ariſtoteles 2. de partibus animalium cap. 9. habet hanc ſententiam: vngues, cornua, & roſtra præſidij gratia iuncta ſunt animalibus: loquens verò Ariſtoteles 4. de par. animal. cap. 10 de vſu vnguium hominũ habet hæc, *vngues operimenti gratia tantum hominibus dati: cæteris ad alium vſum: digitos enim extremos tegunt, & tuentur.*

Galenus verò de vſu vnguium 8. de vſu partium cap. 8. docet, vngues eſſe munimenta contra refrigerantia, calefacientia, vulnerantia, & quaſſantia &c.

Albertus de vnguibus 2. de anim. conſiderans vngues vt ſigna indicatiua, & prænunciatiua habet ferè hæc verba: vnguium tenuitas, & capillorum ſubtilitas, indicant ſubtiles eſſe ſpiritus cordis, qui ad cerebrum venientes optimè deſeruiũt virtutibus animalibus: in libro verò primo de anim. putat, vngues albos, planos, molles, tenues, ſubrubentes, & pellucidos indicare ingenium optimum: Vngues nimium breues, pallidos, & nigros indicare hominis malignitatem: vngues aſperos & rotundos in venerem pronos: demum verò vngues abſque cauſa cadentes indicare futuram lepram.

Quæritur in hoc loco, an vngues nutriantur. Pluſquamcommentator negat: ratio, quam affert, eſt, quia carent vita: atque, vngues Galenum meritò à numero partium viuentium excludere.

Acachias, & Oddus putant, vngues nutriri: nituntur que auctoritate Galeni 2. de anatom. ad circa finem, vbi docet, in radice vnguium eſſe neruum, arteriam, & venam, vnde ſenſum, vitam, & nutrimentum recipiunt.

Nos verò putamus, vngues ſecundum radices tantum nutriri, eſſeque partes viuentes: vngues verò qui exeunt à radice non nutriri, & per conſequens non viuere: augeri tamen per iuxtapoſitionem: quia radix illarum genita propellit vetuſtum vnguem, qui re vera non viuit: con-

A cludimus ergo earum radices viuere, eſſeque in numero partium habentium innatam facultatem, & influentem, quæ pertinent ad quartam partium differentiam à Galeno propoſitam.

QVAEST. XXXIIII.

An pertineat ad Medicum conſiderare vbi ſit anima.

QVæſtio de ſede animæ pertinet ad B philoſophum naturalem: ſed quia maxima difficultas eſt, in qua corporis parte ſint principes operationes, ideò aliquid ſcire de eius ſede pertinebit quoque ad medicum: medicus enim ex læſis operationibus explorat locum affectum: ſi aliquis haberet læſam imaginationem, vel memoriam, vel diſcurſum, niſi ſciat vbi ſedeat anima rationalis, quomodo applicabit remedia; ſed quia innumeræ ſunt opiniones: eas ſummatim recitabimus, ne videamur in alienas meſſes ponere fal- C cem: & Galeni ſententiam pleniſſimè explicatam libro de decretis Hippocrates, & Plat. inſequemur.

Auicennas 1. primi doc. 6. ſum. 1. c. 1. ait ad medicum in quantum eſt medicus non attinere hanc conſiderationem: quia ſatis eſt medico, vt ſciat, quatuor eſſe membra, quæ ſunt principia omnium virtutum, cor ſcilicet eſſe principium vitæ: cerebrum ſenſus & motus, iecur ſanguinis, & teſtes propagationis.

Auerroes 2. coll. cap. 9. dicit hanc in- D quiſitionem eſſe medico valde neceſſariã.

Galenus verò 3. de locis affectis capite 4. reprobat Archigenem, qui putans cor eſſe principium memoriæ applicabat in deperdita memoria cucurbitulam capiti: & merito quia ſi ex opinione Archigenis memoriæ origo eſt cor, cucurbitula erat applicanda cordi, & non capiti.

Hinc quoque errat Auicennas, qui volens conciliare Galenum cum Ariſtotele incidit in nouam & chimericam opinionem, quia dixit, cor eſſe radicitus principium omnium virtutum ſcilicet animalium, naturalium, & vitalium: cerebrum verò eſſe principium manifeſtationis virtutum

tutum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tutum animalium. Quæ opinio aduersatur Aristoteli, qui arbitratur (vt infra ostendemus) cor esse quoque principium manifestationis virtutum animalium, & naturalium, censet enim venas, & neruos manifestissimè habere originem à corde: quare Auicennas, nullo modo potest defendi.

Aristoteles itaque, & Stoici censent, cor esse sedem animæ.

Galenus docet, sedem animæ rationalis esse cerebrum: cætera verò organa esse facta cerebri gratia.

Antiqui philosophi mira, sed vanissima protulerunt, vt ex Galeno in lib. de placitis; & ex lib. de historia philosophica (qui spurius est) colligitur.

Herophilus enim dixit sedem animæ esse in cauitate cerebri.

Xenocrates esse in vertice capitis.

Strato in medullis superciliorum.

Erasistratus in membranulis cerebri.

Parmenides, & Epicurus in toto pectore.

Moschion in toto corpore.

Herodotus in auribus.

Diogenes in solis arterijs cordis.

Empedocles in sanguine.

Pytagoras censebat animam rationalem esse in capite tanquam in arce.

Plato & Democritus in toto capite.

Theologi nostri totam in toto, & totam in qualibet parte.

Hæc breuibus dicta sint in hoc loco: quia distinctius agemus de omnibus facultatibus animæ, à qua parte scilicet habeant originem, & quo pacto influant ab vno in alium locum. Præterea nuper Rudius vir doctissimus edidit librum de anima ex mente Galeni, in quo de pertinentibus ad ipsam plenissimè, & profundè egit, ideo ego lectores eo mittens plura hic de hac materia pertractare silentio inuoluo.

A

QVAEST. XXXV.

An quatuor sint corporis animati principia, vt dicit Galenus, vel sit vnum, vt dicit Aristoteles.

Aristoteles 3. de par. animal. capite 4. lib. de somno & vigil. cap. 2. lib. de iuuentute & senect. cap. 4. & alibi: Stoici, Auerroes 2. coll. 7. & Alexander aphrodiseus primo de anima putant, vnicum esse corporis principium, & non quatuor,
B
vt docet Galenus, illudque esse cor, à quo dicunt facultates non solum vitales, sed animales, & naturales prodire: Aristoteles igitur in libello de longitudine, & breuitate vitæ primo probat, quod facultas sensitiua proueniat à corde, & non à cerebro, vtiturque tali argumentatione: nullus sensus fieri potest sine calore, ergo ab illo principio, à quo pendet calor, pendebit quoque sensus; sed calor ex omnium consensu pendet à corde, ergo & sensus.

C
Secundò Arist. probat 3. de par. animal. c. 17. quod facultas sanguificandi pendeat à corde tali argumento: nullibi reperitur sanguis extra venas, nisi in corde, ergo cor erit fons & origo sanguinis, ergo vnicum erit principium, à quo vegetatiuum, & vitale dependent, & non plura, & hoc erit cor.

Tertiò probat Aristoteles lib. de somno & vigilia, sensum & motum à corde pendere tali experimento; si arteriæ carotides in collo ligentur, statim animal sensu, & motu priuatur: quòd clarissimè in-
D
dicat, facultates mouendi & sentiendi per arterias deferri ad cerebrum, & per consequens animales facultates à corde oriri.

Vltimò sic probat: cerebrum non sentit, ergo non erit auctor sensus, neque neruorum: nemo enim dat quod non habet. Aliæ quoq; rationes afferuntur ab Aristotele, quæ cum sint minoris momenti, sintq; sine vlla efficacia, meritò omittendæ sunt.

Galenus in hoc lib. proponit quatuor principia, quibus regitur totum corpus, scilicet cerebrum esse principium operationum animalium, cor vitalium, hepa na-

naturaliũ, testiculos verò non indiuiduorum, sed propagationis causa factos esse.

Auicennas volens conciliare Galenum cum Arist. 1. primi, doc. 5. c. 1. & alibi, dicit, quod omnes facultates sensitiuæ & motiuæ radicitus sint in corde: in cerebro verò manifestatiuè, & non radicitus: similiter nutritiuas radicitus esse in corde, manifestatiuè verò in iecore, & generatiuas in testibus.

Reijcitur Auicennas, quia reluctatur Galeno, & Aristoteli: Galeno; quia vult, hæc quatuor principia esse distincta per originem, per organa, & per spiritus: Aristoteli: quia non putat, vt explicat Plusquamcommentator, quod cor sit solum principium per spiritum vitalem, quatenus idem spiritus transmissus ad cerebrũ, ibi recipiat (vt ait) organizationem pro efficienda facultate animali, missus ad iecur pro efficienda vegetali, & missus ad testes pro efficienda facultate generatiua; sed putat philosophus, cor esse vnum principium à quo omnes facultates immediatè emanant: negatque in corpore dari alia facultatum principum principia: vult enim tam facultatem animalem, quam naturalem, & generatiuam radicitus, & manifestatiuè à corde oriri: quia censet, quod nerui, & venæ æquè trahant originem à corde, vt arteriæ. Quæ opinio apud Anatomicos est ridicula: ideo indigna, vt multis verbis reijciatur: quia ipsa αὐτοψία omnem dubietatem tollit.

Alij vt concilient Galenum cum Aristotele imaginati sunt concilium quoddam chimericum: dicunt enim neruos oriri a cerebro & venas ab hepate materialiter, formaliter vero a corde: idem dicunt de facultatibus sentiendi, & mouendi, materialiter scilicet pẽdere a cerebro; formaliter vero a corde: Similiter dicunt facultatem sanguificandi materialiter ab hepate, & formaliter a corde proficisci.

Quorum opinio reluctatur ipsi Aristoteli & Galeno: quia Aristoteles constanter sustinet, neruos & venas oriri a corde, habereque suas radices materiales in corde: Verum huius opinionis falsitas ex eo conuellitur, quod anatomiæ aduersatur: primò vena caua non ingreditur dextrum cordis ventriculum, sed solum illi orificio vena adaperitur: deinde nerui nullo modo oriuntur a corde: adest enim quidam perexiguus surculus nerueus in corde, qui est exigua quædam propago sexti paris neruorum cerebri: Hæc autem sunt adeo clara, vt nullus anatomicus, qui semel vel bis viderit cor, posset vnquam Aristotelem defendere. Demum in piscibus vena caua non tangit cor: quomodo igitur cor erit venarum radix, si in omnibus animalibus id non fit? Similiter Galen. 6. de placitis cap. 3. & lib. 1. cap. 6. probat contra Aristotelem sensum, & motum formaliter pendere a cerebro.

Ad primum argumentum Aristotelis respondemus ex ipso Aristotele 2. de partibus animalium cap. 10. vbi docet, quod multa caliditas sanguinis sẽsum impedit, & intercipit: quare si à corde penderet sensus, quanto calor esset maior, tanto maior esset sensus. Præterea calor non solum prouenit à corde, sed in qualibet parte est proprius & natiuus calor, qui sufficit ad moderandum sensum. Amplius etiam in cerebro est calor proprius, qui est natiuus, & non pendet à corde, cuius virtute generantur spiritus animales, quare non valet consequentia, vt fiat sensus requiritur calor, ergo sensus à corde dependet: in corpore enim nostro calor natiuus cuiusuis particulæ est omninò diuersus à calore cordis, & ab illo non pendet, & per illum, quamuis sit exiguus, potest fieri sensus exquisitissimus.

Ad secundum argumentum dicimus cum Galeno 4. de vsu partium. 13. si in iecoris substantia fuisset aliqua cauitas, vel cisterna, non ita diu detineretur, sed deflueret, & non fieret perfecta hæmatasis: in corde sanguis extrauenatus continetur, non vt recipiat formam sanguinis, sed vt illico in spiritum vitalem conuertatur: si enim ille sanguis diu moraretur, & non statim conuerteretur, sine dubio putresceret.

Ad tertium respondemus, quod ligatis carotidibus, non illicò cessat sensus, vel motus: vidimus canem, cui fuerunt ligatæ carotides, qui spatio vnius horæ poterat

se

se mouere, & sentire: etenim post multas A horas nō est dubium, quin ob mirabilem consensum qui est inter cor & cerebrum tandem moriatur. Galenus vero 2. de placitis cap. 6. docet, si incidantur arteriæ carotides, non statim tolli sensum & motū: incisis tamen neruis recurrentibus nō post horam, sed illico animal fieri mutū.

Ex aduerso apud Aristotelem libro de iuuentute & senectute legimus, testudinem erepto corde ambulasse. Præterea Galenus primo de placitis cap. 6. dicit, corde forcipe erepto animal clamasse: lib. B 2 ait in sacrificijs obseruatum fuisse animalia sine corde similiter clamasse, respirasse, & fugisse: Demum Galenus lib. 2. de placitis 4. lib. 6. cap. 3. & lib. 1. cap. 6. ait aliquando vulnerato cerebro statim sensum & motum amitti, quod non accidit, dum vulneratur cor: lib. vero de formatione fœtus cap. 4. ait medicos ad tollendum lethargum, & apoplexiam, qui affectus auferunt motum & sensum, applicare remedia capiti, & non cordi.

Ad quartum, Plusquamcommentator C qui sequitur Aristotelem hic reflectit argumentum contra Arist. dicens, si non potest esse principium sensus quod caret sensu, non poterit pari ratione esse principium visus, quod caret visione, vt est cor, quare neque cor erit principium sensus. Nos verò dicimus, cerebrum non sentire; sed iudicare: vel cum Galeno sentire in cerebro dupliciter intelligi, vel παθητικῶς, idest passiuè, vel ἐνεργητικῶς idest actiuè & virtualiter; quemadmodum accidit primo motori, cuius virtute D omnia mouentur, ipso manente immoto: sic dicimus cerebrum virtualiter, & ἐνεργητικῶς esse principium sentiendi, & mouendi ipso manente sine sensu, & motu: vel dicimus cum Argenterio, cerebrum non esse factum a natura, vt sentiat, sed vt sentiendi facultatem alijs tribuat. Plura alia omittuntur breuitatis gratia: satis nobis est, vt concludamus, cor non esse vnicum & solum principium, sed ab alijs principijs distinctum, ita vt nullo modo facultas animalis dependeat à corde, sed à cerebro: facultas naturalis ab hepate, & non à corde: facultas generatrix formaliter à testibus, & non à corde.

1 Dubitatio Galenus, loquens de facultate insita libro de multitudine c. 3. docet, facultatem insitam esse proprietatem temperamenti, & primo de præsagijs ex pulsibus 4. docet essentiam facultatis positam esse in commodo suæ partis temperamento: quo posito, quomodo dabitur potentia siue facultas influens, vt hic dicit Galenus? temperamenta enim non mouentur de loco ad locum, sed permanent vsque ad mortem in propria sede.

Respondetur, duplicem esse potentiam siue facultatem, alteram influentem, alteram insitam: influens loco mouetur, quamuis sit proprietas temperamenti: mouetur verò virtute radiorum per neruos, & arterias totum corpus penetrantium: arbitramur nos in Galeno facultatem non differre realiter à temperamento: quia facultas ab illo vocatur proprietas temperamenti.

Hinc errat Argenterius, qui putat in doctrina Galeni facultatem realiter differre à temperamento, ex quo falso principio supposito incidit in hunc errorem inexcusabilem: putat.n Galenum errasse in tradenda morbi definitione, quod scilicet morbus sit constitutio præter naturam primo lædens operationem: dicit enim primo lædi temperamentum, vel compositionem, & deinde ad læsionem horum lædi facultatem, & ad læsionem facultatis statim lædi actionem: putatque actionem immediatè lædi à facultate, & non à constitutione.

Causa erroris Argenterij fuit ignorantia philosophiæ & logices: philosophiæ, quia Arist. 1. de anima tex. 64. admonet, non animā habere operationes, sed solū compositum: si quis diceret, animam irasci vel intelligere, idem esset ac si diceret animam texere, vel ædificare: logices, quia omnes actiones sunt in secundo modo dicendi per se, quæ non definiuntur per formam vel per facultatem aliquam, sed per earum subiectum. Itaque meritò dici potest, Argenterium, dū putat, actionem immediatè dependere a facultate, & non immediatè a constitutione, neque philosophiam, neque logicam caluisse.

QVAEST.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

QVAEST. XXXVI.

An facultas influat per spiritus, vel per radios.

AVicennas prima primi doctrina 6. cap. 4. putat, facultatem influere mediante spiritu: dicebat enim spiritum animalem esse vehiculum facultatis sentientis, & mouentis: vitalem vehiculum vitalis: naturalem vero naturalis.

Galenus alio modo sentit: putat enim facultatem non per spiritus influere, sed per irradiationem: agit autem Galenus de hac re, 1. de semine cap. 5 & 16. & 1. de locis affectis. cap. 6. & 7. de placitis, vbi ex professo agit de hac re, & 1. de causis pulsuum in principio, & 1. de sympt. cau. cap. 5. in his locis loquens de facultate animali dicit a cerebro in neruos facultatem sine substantiam diffundi, vt a Sole splendor: dicitque tunc diffundi & irradiari totum neruum, quando in nerui principio resident spiritus animales. Simili modo docet Galen. de facultate vitali, quod scilicet existente spiritu vitali in principio radicis magnæ arteriæ in instanti omnes aliæ arteriæ irradientur.

Quo pacto verò probetur, quod virtus pulsatilis & vitalis influat irradiatiuè per tunicas arteriæ, & non per cauitatem, legamus Galenum lib. quod sanguis in arterijs contineatur cap. vltimo, vbi affert hoc experimentum: si fistula caua intra arteriam animalis ponatur, & arteria supra fistulam ligetur, tunc pars inferior arteriæ statim motu pulsandi priuatur, quamuis spiritus permeet ad inferiorem partem: ecce quod non ratione sanguinis arteriosi, sed ratione irradiationis diffusæ in tunicas arteriæ communicatur facultas vitalis: Addit quoque Galenus, si fistula immissa in arteriam non esset caua sed talis vt obstrueret totam arteriam, quamuis transitus arteriæ sit impeditus, nihilominus pulsare arteriam: quod non potest fieri, nisi per irradiationem factam, non per cauitatem, sed per corpus arteriæ.

Quod vero hæc irradiatio fit similis Solis splendori, qui in eodē instanti æquè

A in partem vicinam, ac remotam diffunditur, patet experimento in anatomia viuorum brutorum non semel facto: taleque est, si ligetur neruus, vel arteria tali pacto, vt motus vel pulsus cessent: vt primum dissoluitur ligatura; in eodem instanti, in quo mouentur partes proximæ ligaturę, mouentur quoque distantissimę: ecce igitur quod irradiatio non fit per spiritus corporeos, sed per radios incorporeos, qui tam velociter absoluunt longum, quam breue iter.

B Hinc errant Erasistratus & Asclepiades de arterijs loquentes; dum dicunt arterias moueri ab impulsu materiæ, & spiritus a corde in arterias: errat quoque Aristoteles dum censet, arterias moueri ob sanguinis ebullitionem factam a calore cordis: quoniam si esset vera eius sententia, sequeretur, quod vbi esset maior ebullitio, ibi esset velocior motus: nihilominus ita velociter mouetur aliqua parua arteria ventris superioris, sicuti arteriæ magnæ, quæ sunt in pedibus.

C Plusquamcommentator longo discursu probat pulsum a nulla virtute moueri, idest neque a sensitiua, neque appetitiua, neque rationali, neque regeneratiua, neque augumentatiua, neque ab alia nutritiua, vel attractiua, vel expulsiua, quia istę virtutes non sunt continuæ, vt motus pulsus: concludit arterias attrahere aerem necessitate vacui, propter spiritum, & sanguinem feruidum, & ebullientem in ipsis contentum: fieri verò constrictione cordis, & arteriarum, eo quia spiritus genitus expirat & expirando

D feruor obtunditur, sicuti in aqna ebulliente, quæ nisi expiraret, ob impetum se adeo attolleret, vt vasa frangeret.

Quæ opinio est similis opinioni Erasistrati, Asclepiadis, & Aristotelis dicentium, arterias moueri propter sanguinis ebullitionem; falsa tamen est & Plusquamcommentatoris & prædictorum opinio; quia sequeretur hoc inconueniens, quod arteriæ proximæ cordi citius mouerentur, quam distantes & remotæ: nec valet Plusquamcommentatoris responsio, dum dicit, arterias remotas à corde esse minores, ideò ebulitionem quoque

que

que esse minorem; quoniam dantur arteriæ propè iecur, & supra septum transuersum, quæ sunt longè minores, quam arteriæ pedum. Concludimus ergo, Galeni opinionem esse veram, arterias scilicet moueri ab irraditione immissa in instanti per corpus arteriæ in hunc finem, vt expellantur fuligines, & euentetur calor cordis, & arteriarum: expulsionem verò fuliginum fieri per sistolem, euentationem verò per diastolem.

QVAEST. XXXVII.

An detur spiritus naturalis præter animalem, & vitalem.

AVicennas, Arabes ferè omnes, Actuarius lib. 1. de spiritu animali, Alexander Aphrodisęus 2. problematum 63. & Fernelius putant dari spiritum naturalem distinctum à vitali, & animali: censentque Galenum eandem opinionem habuisse: probantes hoc modo: Galenus 7. de plac. cap. 3. dicit, spiritum animalem ex vitali gigni, & vitalem ex parte tenuiori sanguinis, dicunt hanc partem tenuiorem esse spiritum naturalem. Præterea Galenus 12. methodi cap. 5. habet, animalis spiritus cerebrũ esse veluti fontem; vitalem esse in corde, & arterijs: addit si naturalis quidam spiritus dabitur, is in iecore, & venis continebitur: ecce dicunt, quod Galenus præter animalem & vitalem admittat naturalem.

Reijcitur horum opinio; quoniam de ratione spiritus est, vt habeat irradiationem, quæ non est oculis conspicua. Præterea Sclanus confirmat infirmo, ne dicam vanissimo argumento, quod sanguis tenuior sit spiritus naturalis dicens ex Galeno 6. de vsu partium cap. 17. sicuti ventriculus est respectu venarum, ita sunt venæ respectu arteriarum: quare concludit, arterias trahere sanguinem tenuiorem à venis, vt eius pabulum, & hunc sanguinem tenuiorem esse spiritum naturalem: posito hoc argumento Sclani, sequeretur, quod non tres, sed quatuor concedi possent spiritus: quia si pars purior & tenuior sanguinis, quæ efficit spiritum vitalem, debet dici spiritus: cur pars tenuior & purior chyli non poterit quoque dici spiritus? quare, dum concludit, sanguinem tenuiorem posse vocari spiritum, errat toto cælo, quia eadem ratione pars purior, & tenuior chyli posset vocari spiritus.

Quo ad auctoritatem ex 12. methodi c. 12. desumptam dicimus, Gal. num locutum esse hypotheticè, quasi dicat, si daretur spiritus naturalis contineretur in iecore, & venis: non inuenient tamen vnquam Galenum dicentem, quod detur iste spiritus naturalis.

Nos non discedentes à principijs Galeni negamus concedi posse spiritum naturalem. Hæc opinio est Manardi & multorum Auctorum: & his temporibus est satis communis: rationes, quæ nobis id persuadent, variæ sunt: prima est, quia quælibet pars naturalis habet facultatem connatam, & non influentem: Galenus enim primo de locis affect. vltimo, docet, facultates naturales, vt est attractrix, concoctrix, expultrix & retentrix, non indigere irradiatione & spiritu: quia pro his functionibus obeundis sufficit virtus insita & connata cuilibet particulæ: indiget tamen sanguine tenuiori non pro vita, sed pro longiori vita, idest vt diutius perseuerent: sicuti totum corpus indiget cibo, vt diutius viuat: quod non euenit in parte animali, & vitali: quia ligatis neruis, vel arterijs illicò & in instanti cessat irradiatio, sensus, & vita: quia pars sensu vel motu prædita non habet virtutem connatam & insitam, sed aliunde pendentem, recipientemq; facultatem per irradiationem radiorum.

Secunda ratio, quæ proponitur à Manardo, qua probat non dari spiritum naturalem, talis est: in hepate non datur cauitas, & locus generationis spiritus naturalis: sicuti dantur cauitates in corde pro vitali spiritu, & in cerebro dantur ventriculi pro animali: ergo non dabitur iste spiritus naturalis.

Tertia, si daretur spiritus naturalis, per tunicam venarum exhalaret: Galenus enim laudauit Herophilum multis in locis, quia dixit arterias esse sextuplo venis crassio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

crassiores, quia spiritum continent: spiritus enim cum ab Hippocrate vocentur ὁρμῶντα, idest impetum facientia debent contineri in vase admodum denso: vena verò non est huiusmodi. Præterea si de ratione spiritus est impetum facere, venæ pulsarent, vt arteriæ: Hæ rationes sunt Manardi idest 2. & 3. sed sunt infimæ, ne dicam minimè concludentes.

A

Quarta ratio, quæ magnam habet efficaciam, desumitur à definitione communi spirituum, tradita à Galeno 3. de potentijs naturalibus cap. 14. vbi loquens de spiritu in communi habet hæc verba *spiritus est halitu, & vapore tenuior*: qua posita spirituum cõditione ruit sententia aduersariorum dicentium, dari spiritũ naturalem: & hunc esse partem tenuiorem sanguinis: quomodo spiritus poterit dici pars tenuior sanguinis, si de ratione spiritus est vt sit vapor? sed melius, si de ratione spiritus est, vt sit tenuior vapore; quomodo iste inuisibilis vapor erit sanguis tenuior? Quare nullo modo, si Galeno est danda fides, defendere possumus dari spiritum naturalem influentem, qui sit tenuior vapore, & qui habeat irradiationem, vt Arabes, & alij Auctores conati sunt defendere.

B

Reliquum est, vt sint tantum duo spiritus, qui habeant irradiationem: isti sunt animalis & vitalis: animalis ex Gal. 12. methodi capite 5. sedes est cerebrum, vitalis vero sedes est cor & arteriæ. Hinc Galenus 7. de placitis cap. 3. his fere verbis de his spiritibus concludit, *Spiritus qui in arterijs continetur vitalis est: qui in cerebro animalis, non quod animæ substantia sit, sed primum eius instrumentum.*

C

Quod vero ex Galeno spiritus animalis & vitalis inter se specifica differentia discrepent facilè patet, & præcipuè lib. 16. de vsu par. capite 10. vbi his verbis docet, spiritum animalem specie differre a vitali: *arteriæ plexuum animalem spiritum in cerebro contentum nutriunt, qui certe multum ab alijs spiritibus natura discrepat:* ecce quod spiritus animalis natura discrepat a vitali, quod non cognouit Argenterius, qui putabat vnicum tãtum spiritum vitalem sufficere pro obeundis omnibus

D

functionibus non solum vitæ inseruientibus, sed etiam motionibus, sensationibus internis & externis: sed quam sit vana eius opinio facile iam patebit in solutione Argumentorum propositorum ab Argenterio contra Galenum: Videamus igitur illius argumenta.

Primum Argenterij argumentum probans, spiritũ vitalẽ, & animalem specie & natura nõ differre, hoc videtur esse: si darentur plures spiritus, inuicè permiscerẽtur, & sic misti actiones suas nõ ederẽt.

Argumentum est vanissimum: quia spiritus non permiscentur: animales enim manent in neruis, vitales vero in arterijs, quomodo ergo miscentur? Præterea demus, quod misceantur, negamus nõ edere suas operationes: non ne bilis, vel sanguis mixtus in massa sanguinea efficit suas operationes? bilis scilicet calefaciẽdo, sanguis vero contemperando? quare argumẽtum propositum contra Galenum est ridiculũ.

Secundũ desumit a motu dilatationis pupillæ, & probat motum immediatè a spiritu vitali, & non ab animali prodire: ait, non ne dum dilatatur pupilla, clauso alterutro oculo, dilatatur a quibusdã arteriolis ad pupillam vsque excurrentibus? ergo a spiritu vitali ab arteriolis emisso mouetur: quod vero dilatetur pupilla ab arteriolis patet, quia inter pupillam & neruum opticũ non se interponit neruus, sed alia corpora, vt est humor aqueus, & crystallinus: ergo (infert) datur motus, qui euidentissimè à spiritu vitali prodit. Causa erroris Argenterij est anatomiæ imperitia: quia opticus neruus peruenit ad crystallinum, & deinde diffunditur in tunicam reticularem, quæ fertur ad pupillam vsque, ratione cuius pupilla dilatatur, & non a spiritu vitali arteriolarum.

Tertium, si in cerebro esset spiritus animalis specie distinctus a vitali, sequeretur, quod in cerebro semper fierent sensationes, & cogitationes: quia facultates ibi semper adsunt. Hoc est omnium argumẽtorum vanissimũ. Primò, quia supposito etiã non esse spiritum animalẽ, nonne ex illius sñia erit vitalis; nonne idẽ sequeretur, cum semper vitalis sit in cerebro? secundò nos concedimus semper in cerebro

eſſe cogitationes: immo neque per ſomnum internas ſenſationes eſſe ocioſas putamus.

Quartum tale eſt, ſi daretur ſpiritus animalis non poſſet, cum ſit igneæ naturæ, ad extremos pedes deſcendere, & ſenſum & motum præbere infernis partibus: ergo. Reijcitur primò, quia hæc inſtantia magis illum ferit, quam Galenum: quia eadem difficultas eſſet de vitali, ſi motum & ſenſum prçſtaret: accedit quod illum magis feriat, quia vitalis ſpiritus eſt calidior animali. Poſtremò ſpiritus animales non deſcendunt, ſed ſolum ſpirituum radij incorporei, qui nec graues, nec leues ſunt.

Quintum eſt: vix conſpicitur plexus in homine: quomodo ſufficiet pro generatione ſpirituum animalium? Præterea negat pro generatione ſpirituũ requiri aliquem plexum, eo quia in corde, vbi præcipuè generantur ſpiritus, nullus eſt plexus.

Reijcitur, quia incidit in plurima errata: primò oſtendit, ſe non vidiſſe anatomen humani cerebri: quia plexus retiformis eſt conſpicuus, & non ita exiguus, vt vix conſpici poſſit. Secundò vacillat, quia putat eſſe Galeni ſententiam in plexu retiformi fieri ſpiritum animalem, quod nunquam ſomniauit Galenus, qui ſolum voluit plexum ſuppeditare, & præparare materiam pro generatione ſpirituum animalium, vt deinde ſpiritus animales in ventriculis fieri poſſint: errat poſtremò dum dicit pro generatione vitalium ſpirituum non requiri plexum: hoc non eſt contra nos, quia non tenemus ſolum in plexu vaſorum præparari alimentum ſpirituum.

Galenus enim putat ſanguinem in dextro ventriculo cordis præparari, vt in ſiniſtro fiant ſpiritus: Columbus ait prçparari in pulmone: Io. Botalus in ductu, qui eſt a dextra ad ſiniſtram auriculam cordis. Io. vero Vlmus ait in plexu arteriarum ſplenis præparari materiam pro ſpirituũ generatione: ecce quod ſaltem ex Vlmi ſententia datur plexus pro generatione ſpirituum vitalium: quare argumentum Argenterij omnibus viribus deſtituitur.

Poſtremò valde reprehẽdit Galenum,

A quia non ſibi conſtet, quod dicat, ſpiritum animalem modo fieri ex aere, modo ex ſpiritu vitali, modo ex ſanguine: ſimiliter ait, Galenum eſſe inconſtantem, eo quod dicat ſpiritum fieri modò in plexu, modò in ventriculis, & modò in cerebri ſubſtantia. Quibus nugis reſpondemus, Galenum dixiſſe ſpiritum animalem fieri ex ſpiritu, & aere inſpirato per mamillares proceſſus tanquam à materia propinqua: dixit ex ſanguine, vt à remota, dixit in plexibus præparari, & non fieri: dixit B tamen & rectè fieri in ventriculis: in ſubſtantia vero factos ſpiritus non fieri, ſed perfici.

DECIMVM CAPVT
de ſignis cerebri.

Tex. 13. *Indicia autem ſingularum temperaturæ ſumpto à cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt* C *verò quinque inſita genera, quæ ipſius naturam oſtendunt. Primum quidem totius capitis diſpoſitio. Secundum verò ſenſibilium operationum virtus, & vitium. Et tertium actiuarum. Quartum earum quæ tenent principatum. Et quintum naturalium. Aliud* D *vero genus præter hæc omnia, ea quæ extrinſecus aduenit alteratio.* Tex. 14. *Et quidem totius capitis diſpoſitio ex magnitudine, & figura ſumitur, atque capillis.*

VOlens Galenus tradere ſigna corporis inſalubris exiſtentis in latitudine ſanitatis, videnſque, quod totum corpus reddi poſſit inſalubre ob vitium vnius partis principis: ideò in præcedenti capite propoſuit vniuerſaliſſimam diuiſionem omnium partium corporis: ſed quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quia, quo præstantior est pars læsa, eo citius corpus totum consentit, & in similem ægritudinem labitur; ideò in hoc cap. agit prius de cerebro, quod est pars omnium præstantissima.

Hinc errat Plusquamcommentator dicens, Galenum exordiri à cerebro, non quia sit dignius, sed quia eius signa sunt nobis notiora: putabat enim cum Aristotele, cor esse dignius cerebro, quod est falsum: probauimus autem ex Galeno rationibus demonstratiuis, cerebrum esse dignius: dicendum igitur est Galenum exordientem à cerebro seruasse ordinem facilitatis, & dignitatis.

In hoc cap. Galenus proponit quinq; fontes, à quibus desumi possunt signa indicantia temperaturam cerebri.

Primus fons continet signa à capitis dispositione desumpta, quæ sunt, vt habetur in tex. hæc tria: magnitudo, figura, & capilli. Quid verò indicet caput magnum, & paruum, infra declarabit: similiter quo modo figura, & capilli indicēt temperaturam cerebri, infra patebit.

Secundus sumitur à virtute, vel vitio sensibilium operationum: per sensibiles operationes intelligit quinque sensus, & sensum communem: Hinc acutus sensus gustandi, & olfaciendi indicant temperaturam calidam: obtusus frigidam.

Quantum attinet ad sensum communem, cum eius officiū sit (vt aiunt) dignoscere omnia, quæ noscuntur à 5. sensibus externis, & tradat differentiam inter sensum & sensum, ideo eius vitium, vel virtus indicabit quoque statum & temperaturam cerebri. Præterea, cum sensus cōmunis ex Aristotele 2. de anima tex. 64. habeat hæc quinq; obiecta, magnitudinē, numerum, figuram, quietem, & motum, cum somnus reducatur ad quietem, & vigilia ad motum; ideò dicimus, ad sensum communem non solū pertinere cognitionem magnitudinis, figuræ, motus, numeri, & quietis: verū etiā vigiliæ, & somni.

Tertius fons continet signa quæ desumuntur ab operationibus motiuis: motus enim dependet à cerebro: Hinc dicimus, motum velocem indicare calidam cerebri naturam: tardum frigidam.

A Quartus continet signa, quę desumuntur ab operationibus principatum habentibus: quæ operationes sunt tres, imaginatio, discursus, & memoria, quæ prout vario modo se habent, variam naturam cerebri indicant: memoria enim diminuta indicat cerebri frigiditatem: memoria verò optima caliditatem: similiter ex Galeno libro de natura humana comm. 39. discursus acutus & velox indicat caliditatem, tardus affectionem contrariam: prudentia melancholiam; stoliditas verò sanguinis dominium: egimus: lib. 1 methodi vitand. de signis per syndromen

B colligendis pro internis affectibus dignoscendis, vbi penetrare poteritis non solum corporis statum vt corpus est insalubre nunc, verum etiam vt est in alubre simpliciter, existens tamen in latitudine sanitatis.

Quintus fons pertinet ad facultates naturales scilicet attractricem, retentricem, concoctricem, & expultricem: cerebrum enim vt est pars naturalis, his quatuor facultatibus est insignitum: attra-

C ctrix verò nimia indicat caliditatem: caliditas. n. attenuat materiā & rarefacit partem, quæ duę causæ efficiunt attractionem: sicuti flama ellychinij lucernæ rarefacit ellychinium. Et ex alia parte ita attennat oleū vicinum flamæ vt è vestigio ascendat ad implendum rarefactum ellychinium.

Retentrix nimia frigiditatem, optima concoctrix optimam temperaturam, diminuta frigiditatem, expultrix irritata caliditatem cerebri indicare solent: Verū

D hæc signa indigent aliorum confirmatione: quia hic per signorū syndromen Gal. nos manu ducit ad dignoscendas cerebri tēperaturas: emulatur enim Aristotelem. 2. post. vbi docet in occultis confugiendū esse ad signorum communium syndromen, quæ si ex antecedentibus, & consequentibus rectè formetur, habebit tantā vim, quantam optima demonstratio.

Acachias manifestissimè errare videtur, dū putat, Gal. intelligere per actiones naturales appetitum ad coitum, ad cibū, vel potum: quæ operationes non conueniunt cerebro, de quo hic loquitur Gal.

M 2 De-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

A Demum Galenus in fine capitis admonet præter quinque fontes, vel quinque signorum genera indicantia cerebri statum, adesse aliud genus, quod opponitur quinque propositis, sumptum ab extrinsecis alterationibus, vt ab aere, si iusto calidior, vel frigidior sit, à cibo & potu, & ab accidentibus externis: in quo fonte mihi videtur quod commodè contineri possint iuuantia & lædentia, quæ mirificè temperaturam cerebri indicare possunt: Hinc dicimus, si cerebrum à calidis

B facilè calefiat, esse calidæ temperaturæ, si à frigidis facilè frigefiat, frigidæ, si ab humiditatibus externis humescat, & destillationes patiatur esse humidæ temperaturæ.

Quod harũ causarum cognitio maximè conferat ad cognoscendam internam constitutionẽ patebit, si ante oculos obijciemus famosum illum casum de Concionatore à Gal. citatũ libro quomodo morbum simulantes deprehendantur: Concionator fingebat collica torqueri: à Galeno cognoscitur: quia non præcessit vi-

C ctus infrigidans, vel talis, qui collicam efficere potuisset: Simili modo in omni dispositione corporis insalubris simpliciter existentis in latitudine sanitatis possumus Galeni imitatione perquirere statũ cuiusque corporis, & cuiusque partis.

1 Dubitatio oritur, quia Auicennas 1.3. tractatu 1. cap. 40. plura alia signa cerebri proposuit, quæ sunt cognitu necessaria: ergo Galenus fortasse videbitur in hoc loco diminutus.

Respondetur, Galenum in hoc capit.

D tradere signa corporis insalubris simpliciter: ideò in c. 75. vbi agit de corpore insalubri vt nunc alia quoque tradet: Auicennas verò loco citato tradit signa corporis insalubris simpliciter, & insalubris nunc, & omnia confundit, de qua re Galenus altiori methodo agens distinctius hic sermonem habet.

2 Dubitatio, videtur Galenum malè facere, dum docet à sensibilibus & motiuis operationibus dignosci temperaturã cerebri: quia cerebrũ neque sentit, neq. mouetur: quomodo igitur ex sensu & motu cognoscemus temperaturam cerebri?

Plusquamcommentator respondet, & rectè, sensum & motum mediatè, & non immediatè indicare temperaturam cerebri: sensum enim & motum immediatè à proprijs organis, organa verò à cerebro prodire dicimus.

3 Dubitatio, Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 7. & 10. & lib. 3. de historia animalium cap. 19. dicit, cerebrũ non sentire: attamen Galenus 2. de medicamentis per loca cap. 2. & libro de instrumento olfactus capite 4. ait, cerebrum esse medium inter ea quæ exquisitè sentiunt, & ea quæ non sentiunt.

Respondetur, cerebrum non ex se, sed ratione membranæ circundantis sentire.

4 Dubitatio proponitur à Plusquamcommentatore, & est, quod videtur Galenus oblitus propositæ methodi, quę docebat esse dignoscenda interna viscera ex substantialiter inhærentibus, & ex necessariò consequentibus operationibus, & casibus: attamen illam in hoc cap non applicat cerebro: quia magnitudo, figura, & capilli non videntur esse substantialiter inhærentia cerebro.

Respondetur cum Galeno cap. 75. vbi clarissimè docet, quæ sensum effugiunt nullo modo cognosci posse per substantialiter inhærentia: ea enim sola dicit Galenus cognosci per substantialiter inhærentia, quæ videri, & tangi possunt: cum igitur cerebrum, nec videri, nec tangi possit, non poterit dignosci per substantialiter inhærentia, & per consequẽs methodus ab illo proposita, quo ad substantialiter inhærentia, non poterat applicari cerebro, sed toti capiti: quia magnitudo, figura, & capilli sunt signa substantialiter inhærentia totius capitis, & non cerebri: quare dicendum est, Galenum per cerebrum intellexisse totum caput.

Hinc Curtius decipitur, dum putat, magnitudinem, & figuram esse signa substantialiter inhærentia cerebro: quod est falsissimum, si verum est quod à Galeno cap. 75. docetur, quæ scilicet sensum effugiunt, & quæ tangi non possunt non dignosci per substantialiter inhærentia.

Plusquamcommentator similiter fallitur,

litur, dum putat, magnitudinem, & figuram esse signa substantialiter inhærentia cerebro, capillos verò, & alterationem facilem, vel difficilem reduci ad casus: & deinde actiones omnes ad signa, quæ necessariò consequentia vocantur.

Ego autem puto, alterationem extrinsecam reduci ad iuuantia & lædentia, nobisque inseruire modò pro cognitione essentialiter inhærentium: modò pro cognoscendis actionibus, & casibus: Ego fusè egi de hoc fonte, qui continet iuuantia & lædentia in primo, & 6. libro methodi vitan. vbi artem dignoscendi internos & occultos affectus per iuuantia & lædentia proposuimus: diximusq; iuuantia modo inseruire pro cognoscenda dispositione partium affectarum, modo pro actionibus, modo pro locis affectis cognoscēdis: necnon diximus esse tamquam lydium lapidem quo breuissimè, & sine alio magis laborioso experimento aurifices agnoscunt obryzum.

5 Dubitatio dictum est, Gal. intelligere per magnitudinem & figuram signa substantialiter inhærentia non cerebri, sed totius capitis: quæritur cur Gal. non proponat alia substantialiter inhærentia, sicuti est situs, & numerus.

Respondetur, raro contingere, vt capût in situ, vel numero peccet: ideo quæ rarò fiunt, & sunt monstruosa, non esse proponenda: vel dicimus Galeni scopum esse temperaturam capitis declarare, quæ nullo modo per numerum vel situm declarari potest: non negamus tamen per magnitudinem & figuram pernosci posse eius symetriam.

QVAEST. XXXVIII.

An motus cerebri fiat ab Arterijs, vel à substantia Cerebri, vel ab alijs causis.

QVia dictum est, cerebrum esse principium motus: quæritur hic quoque an moueatur, & quomodo.

Gal. 13. de vsu partium c. 8. dicit, cerebrum moueri motu dilatationis & constrictionis. Præterea in infantibus in parte anteriori cerebri motus manifestissimè

A conspicitur.

Quidam dixerunt, motum cerebri esse voluntarium, quæ opinio est adeo vana, vt sit indigna redargutione.

Quidam alij putant, cerebrum non moueri ex sua natura, sed ratione arteriarum; quia motus cerebri est motus diastoles, & systoles, qui pertinet ad arterias. Præterea eodem tempore, quo pulsant arteriæ, eodem dilatatur, & constringitur cerebrum.

Quæ opinio reluctatur Gal. qui 3. de B plac. cap. vltimo dicit: *sicuti corpus cordis, cum ex se ipso dilatatur, & constringitur vicissim materias, & attrahit, & omittit: eadem ratione cerebrum cum vult spiritum in suis ventriculis contentum, quem animalem nuncupamus in aliquod membrū transmittere, accommodata huic rei agitatione motum id facit*: Similiter Gal. lib. de instrumento odoratus cap. vltimo ait, naturam non denegasse motum cerebro: quia per motum trahitur à cerebro spiritus, vt dicit Galenus gratia nutritionis, refri- C gerationis, & expurgationis excrementorum: ecce quod ex Galeni sententia est clarissimum, motum cerebri, quamuis eodem tempore moueatur, quo arterię, non fieri ab arterijs, sed à sua insita facultate gratia refrigerationis, nutritionis & excrementorum expurgationis.

Aliqui, vt refert Gal. 4. de differentij pulsū c. 2. putarunt, membranas solas pulsare: Aliqui cerebrum & nō membranas: Aliqui cerebrū & membranas: Demum erant qui putabant, non cerebrū, vel mēbranam, sed spiritum animalem dilatatio D nis & constitutionis motum efficere.

Quæ omnes opiniones aduersantur Galeno locis citatis, vbi clarissimè se explicat dicendo, corpus cerebri dilatari & cōstringi ea necessitate, qua cor dum vtitur diastole, & systole: sicuti verò corpus, vel caro cordis est auctor motus cordis, sic corpus cerebri, vel caro, vel medulla cerebri, quomodocunque vocetur, est auctor dilatationis & constrictionis: Neque spiritus animalis causare potest illum motū dilatationis, & constrictionis; quia cū spiritus continuò fiant à cerebro, & continuo ab illo noui gignantur spiritus, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

A

poterunt cauſare perpetuum motum in cerebro, quod eſt primum efficiens: implicat enim dicere, primum efficiens eſſe partem mobilem; ſpiritus verò, qui ab illo generantur, eſſe partem mouentem.

1 Dubitatio ſtatim oritur: ſtatuimus enim à propria ſubſtantia cerebri, & non a membranis vel ab arterijs motum conſtrictionis, & dilatationis cerebri oriri, quod ſi eſſet verum, ſequeretur tam partem poſteriorem cerebri illo motu moueri, quam anteriorem, ſed ſic eſt, vt apparet, quod ſuperior magis moueatur il-

B

lo motu: ergo id non fiet à ſubſtantia cerebri, quæ tam in anteriori parte, quam in poſteriori inuenitur.

Reſpondetur primò, negando partem poſteriorem cerebri non pulſare eo modo, quo anterior: Præterea ſunt qui dicunt, ventriculos anteriores cerebri magis pulſare, quam poſteriores, quod eſt falſum: nemo enim vnquam videre potuit, an pars poſterior plus vel minus dilatetur, vel conſtringatur: quia dum vulnus ad ventriculos poſteriores cerebri

C

peruenit, officia mutantur, & animal moritur.

Secundo dato & non conceſſo, quod maior motus eſſet in anteriori ſinu, quam in poſteriori, dicimus quoque eſſe maiorem neceſſitatem nutriendi, refrigerandi, & expurgandi cerebrum in anterioribus, quam poſterioribus ventriculis: quia ibi generantur ſpiritus, & in poſterioribus conſeruantur.

2 Dubitatio, ſi à cerebri ſubſtantia fieret

D

motus conſtrictionis & dilatationis, idē motus obſeruaretur quoque in ſpinali medulla, quæ eſt cerebri ſubſtantia: ſed ſic eſt, quod medulla ſpinalis caret motu dilatationis & conſtrictionis: ergo à cerebri ſubſtantia motus ille non fiet.

Reſpondetur, in ſpinali medulla non adeſſe occaſionem motus conſtrictionis, & dilatationis: quia ibi non generantur ſpiritus animales: ideo ſpinalis medulla non pulſat.

Inſuper reflectitur argumentum contra illos, qui dicunt cerebri motum eſſe ratione arteriarum: quia ſi cerebrum ratione arteriarum mouetur, mouebitur quoque eodem motu ſpinalis medulla: quia ſimili modo arterijs contexta eſt: ideò tutius eſt, vt dicamus, motum cerebri prodire à propria eius ſubſtantia ob neceſſitatem, quam habet in generatione ſpirituum animalium, euentandi, & expurgandi excrementa, quam quod ille motus ab arterijs fiat.

3 Dubitatio, ſi motus conſtrictionis, & dilatationis cerebri penderet à propria ſubſtantia cerebri, & non ab arterijs, motus cerebri eſſet diſſimilis à motu arteriarum: ſed ſic eſt, quod eſt omninò ſimilis, ita vt dum pulſat cerebrum, pulſant eodem modo, eodemque tempore arteriæ, ergo ab arterijs & non à cerebri ſubſtantia fiet.

Reſpondetur, quod ſimilis eſt pulſus cerebri & arteriarum, quia cauſa & neceſſitas generationis ſpiritus animalis, & vitalis ſimilis eſt: ideò eodem tempore, quo euentatur cor, fuligines expelluntur, & ſpiritus aere nutriuntur: eodem tempore pars anterior cerebri trahit aerē palpitando, euentatur, & expurgatur.

Ad generationem ſpirituum animalium concurrunt multa mobilia, perinde ac in horologio, in quo eodem tempore omnia mouentur: prima rota ſeu ſpira chalybea eſt cor, ex cuius motu generatur ſpiritus vitalis: ex motu ſpiritus vitalis ad cerebrum eodem tempore pars anterior, quæ eſt ſecunda rota mouetur, quia generatio ſpirituum animalium pertinet ad ventriculos partis anterioris. Tertia rota eſt ingreſſus aeris inſpirati pro generatione ſpirituum: quippe qui non ingreditur per arterias, ſed per tubercula mā-marum papillis ſimillima, quæ ſunt organa odoratus: ecce quomodo, & qua de cauſa omnia moueantur eodem tempore: quamuis motus dilatationis, & conſtrictionis cerebri non fiat ab arterijs; ſed à cerebri ſubſtantia, vt nos docuit Gal. 3. de placitis cap. vltimo, & lib. de inſtrumento odoratus in fine.

QVAEST.

QVAEST. XXIX.

A qua parte cerebri sensus & motus proueniant.

FErnelius lib. 5. suæ physiologiæ c. 10. putat, motum à cerebri substantia prouenire; sensum verò à membranis cerebri: Ratio illius est, quia cerebri substantia motu continuo mouetur, & caret omni sensu: membranæ verò ex se non mouentur: sed sensu exquisitissimo sunt insignitæ: infert ergo à cerebro motum, à membranis verò sensum prouenire.

Decipitur valde Fernelius: quia eius fundamentum est vanissimum: fundamentum eius est, quod ea de causa motus totius corporis proueniat à cerebro, quia cerebrum perpetuò mouetur: supponit eodem genere motus moueri musculos, & cerebrum; secus sua ratio nulla esset: motus enim musculorum est voluntarius: cerebri est naturalis & necessarius: si Aristoteles dixisset, cor esse principiũ motus musculorum, quia perpetuò mouetur, rationem ridiculã proposuisset: ideò Arist. non dixit, cor esse principium motus, quia perpetuo mouetur: quoniam motus dilatationis & constrictionis cordis differt genere à motu voluntario: Hinc Arist. vt ostenderet, cor esse principium omnium motuum, dixit à corde non solum arterias oriri, sed neruos omnes, qui sunt origines voluntarij motus: similiter Fernelius debebat asserere, non quod motus oriatur à cerebro, eo quia perpetuo mouetur; motus enim cerebri differt genere à motu voluntario, sed quia à cerebro oriantur nerui, qui sunt instrumenta motus.

Secunda ratio Fernelij, qua ostendit, motum oriri à cerebro, & sensum à membranis est, quia nerui, qui multam habent medullam sunt motus instrumenta, qui paucam, magna ex parte sunt inuoluti membranis, suntque principia sensus.

Hæc ratio est à veritate valde aliena: quoniam nerui optici, qui habent multum medullaris substantiæ solum sensum, & non motum habent. Cæteri verò, qui

A sunt motui destinati obsident exiguam portionem substantiæ medullaris cerebri, suntque duriores: quia meningibus sunt optimè obuoluti: Hinc ex Galeno nerui duri sunt apti ad motum, molles ad sensum.

Gal. lib. 7. de pla. c. 3. docet, facultatem mouendi & sentiendi solum contineri in cerebri medulla: membranas verò esse à natura factas gratia vestiendi medullam.

Dub. nihil dat quod non habet: sed cerebrum nec sensum nec motum voluntarium habet: ergo non dabit alijs partibus sensum & motum.

B

Respondemus quo ad sensum, cerebrũ quammaximum habere sensum nempè discursum, memoriam, & imaginationẽ: & hoc sentire esse ἐνεργητικῶς, quia sua virtute iudicat sensibilia sine vlla passione & sine vllo dolore. Causa vero, cur cerebrum non patiatur dolorem est quia solutio continui, quæ fit in cerebro fit sine violentia: at de ratione doloris ex Gal. 12. meth. 7. est solutio cõtinui facta βιαίως

C .i. violenter: cerebrum vero non est capax violentiæ: quia est molle: hac ratione pedes hydropicorum fiunt tumidissimi sed sine dolore, quia fiunt tales sine violentia vbi. n. est maxima humiditas, ibi non fit violentia: ideo Gal. 5. simpl. ad humiditatem non est dolor.

Quo ad motum dicimus cerebrum carere motu spontaneo, quia est principium motus spontanei, & vt principium debet quiescere: cur? quia omne quod mouet ex Arist. lib. de motu animalium indiget

D duplici quiescente: primum quiescens est mouens: secundum super quod mouens monet. Sic primus Motor indiget duplici quiescente centro videlicet & si ipso quiescente: sic cerebrum si alijs partibus dat motum spontaneum. 2. quiescens sunt ossa capitis firma & stabilia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

VNDECIMI CAPITIS

De paruo & magno capite.

Paruum igitur caput vitiosæ cōstitutionis cerebri propriũ est indiciũ. Magnum verò non necessariò indicat bonam cerebri compositurã. Sed si quidem ob insitæ virtutis robur, quæ multam, atque optimam materiam afformauerit, eueniat, optimum est signum: at si ob materiæ tantum multitudinem, haudquaquam bonum. Distinguenda verò sunt hæc, & ex figura ipsa, & ex his quæ ab eo habent ortum. A figura quidem ipsa, si concinna, semper enim hoc bonum est signũ. Ex his autem quæ ab eo ortum habent, si valida est ceruix, & si alijs ossibus optimè constet, atque omnis præterea neruosa substantia boni sit habitus, ac robur habeat intentum. Propria autem capitis figura est, veluti si excogitares phæram exquisitè rotundam, ex cæra constructam, paulatim vtrinque depressam. In hoc enim necesse est, vt posteriores, prioresue partes plus gibbæ fiant, quam sphæra conueniat. Quæ verò vtrimque consistunt, magis rectæ.

PRopositis quinque fontibus à Galeno, vnde dignosci possint capitis temperaturæ. In hoc loco tradit signa, quæ desumuntur à magnitudine, & figura capitis: verum, quia sub magnitudine continetur magnum & paruum: ideò in hoc tex. incipit de capite magno, & paruo.

A Diuiditur tex. in duas partes, in prima docet, caput paruum esse signum vitiosæ constitutionis cerebri: caput verò magnum tunc solum indicare bonam composituram, quando in prima generatione factum est magnum à robore virtutis formatricis: etenim si in prima generatione multum materiæ seminalis, & menstrualis esset cum debili formatrice, tunc caput magnum nullo modo bonum esse posset: quia esset magnum à multitudine materiæ & non a robore formatricis.

B In secunda parte nos docet, quomodo dignosci poterit quando caput magnũ indicet bonam compositurã, dicitque, tunc caput magnum fore bonum, quando eius figura erit ita concinna, sicuti esset sphæra rotunda vtrimque depressa: ita vt partes anteriores & posteriores plus gibbosæ sint, quã sphæræ exquisitè rotundæ cōueniat: requiritur enim hæc gibbositas in parte posteriori, ne comprimatur spinalis medulla: similiter eadem requiritur gibbositas in anteriori, ne cōprimantur pro- C cessus mamillares, nerui optici, & ventriculi anteriores, hocque modo ceruix, & substantia neruosa erit valida & robusta: hanc validitatem quamuis Gal. desumat ab hac figura capitis cōcinna, tamen facilius ea dignosceretur, si sensus, & motus fuerint valdè vegetes: quia valet hæc consequentia, sensus & motus sunt valdè vegetes, ergo substantia neruosa est robusta.

Causa verò, cur nec ceruix, nec substantia neruosa possit esse valida, si caput sit paruũ, est (vt optimè explicat Haly) quia D in capite paruo non solum radix eius ex necessitate debet esse parua: sed etiã quæ à radice nascũtur, idest spinalis medulla, & nerui, vnde operationes motrices, & sensitrices imbecilles fiunt. Hinc si caput fuerit magnum ceruix erit magna, & omnia corporis ossa, & quæ adnectuntur ossibus, idest totum corpus: immo nullum est signum euidentius optimi capitis, quã dum ortu attestantur principijs, si caput enim est magnum & corpus paruum non potest esse bonum, dum verò totum corpus capitis proportioni respondet, & sensus & motus validi sint, tunc caput magnum optimum erit. Accedit, si cum ma-

gnitu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

gnitudine capitis fuerit figura concinna (vt admonet in hoc tex. Gal.) tũc necessariò sequi optimam capitis compositionẽ.

Ratio autem, cur caput magnũ vt plurimum sit bonum, est, quia vbi est multum de cerebro, quod re vera est instrumentum & auctor omnium actionũ principum, sensitiuarumque, & motiuarum, ibi est summa perfectio: Hinc animalia, quæ maius habent cerebrum prudentiora sunt: quæ verò minimum de cerebro habent respectu sui corporis, vt sunt pisces, & asini, nulla prudẽtia prædita sunt: Hinc Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 7. ait inter omnia animalia hominem habere plus de cerebro: Ego autem non semel perpendi cerebrum humanum à caluaria separatum, & cerebrum bouum, inuenique (quod videbitur incredibile) humanum sextuplo ponderosius, & etiam quo ad magnitudinem sextuplo maius cerebro bouis.

Nonnulli, dum Galenus ait, caput magnum non necessariò bonum, interpretantur per non necessariò, vt plurimum esse bonum: ea de causa moti, quia vident Galenum quoque interpretari aphoris. 2. sectionis 19. dum dicit Hipp. acutorum morborum non omninò certæ sunt prænunciationes salutis, aut mortis, per non omninò vt plurimum, idest vt plurimum prænunciationes acutorum esse certas. Hæc eadem tamen expositio hic non potest habere locum: quia contrariũ legitur de capite magno 6. epid. 1. comm. 2. vbi Gal dicit magna capita rarò esse bona, vt fuit caput illud Periclis Ateniensis, qui fuit vir prudentissimus, cuius caput fuit bonum quo ad prudentiam: malum verò quo ad salubritatem: ecce per non necessariò bonum non esse intelligendum vt plurimum.

1 Dubitatio Gal. indagaturus naturã cerebri per substantialiter inhærentia solũ cõsiderat eius magnitudinẽ, & figurã, & videtur diminutus; quia nõ solũ magnitudo, & figura pertinent ad substantialiter inhærentia, verũ etiã situs, & numerus.

Plusquamcommentator respõdet, quæ rarò eueniunt in scientijs esse omittenda; rarissimè autem & fere nunquam euenit, A vt in vnico indiuiduo sint duo capita: similiter raro euenit, quod caput situ peccet. Quæ postrema responsio patitur hanc instantiam; quoniam plurimi videntur habere capita malo situ prædita vergentia scilicet ad læuam, vel ad dextram partem, vel ad anteriorem, vel ad posteriorẽ.

Ego responderem, illud vitium in situ non esse capitis, sed ceruicis sustinẽtis caput quod sustinetur a prima vertebra quę dicitur athlas, & à secũda quę dicitur dẽs: quare dum caput inclinat modò in vnã, B modò in aliam partem, dico, id euenire, quia ceruix inclinet in vnam, vel in aliam partem: quod probatur per ipsam practicam medicinæ: quia si cutis anterioris ceruicis comburatur vel vulneretur, illicò caput verget versus partem combustam, vel vulneratam: ergo mutatio situs capitis non est capitis, sed ceruicis. Præterea patet per ipsa remedia, quia qui tollunt hunc affectum in situ non applicant remedia capiti, sed ceruici: remedia sunt emolliẽtia: factaque emollitione: cum in- C strumento ferreo pellente caput in situm contrarium patientes aliquid opis recipiunt: chirurgi tamen empirici secãt cutim, quia vident ipsam cutim trahere deorsum caput, reddunt illam breuiorem & miseros ad peiorem statum deducunt.

2 Dubitatio Gal hic & 6. epid. 1. com. 2. docet paruum caput esse vitiosum: Arist. verò par. 30. probl. 3. docet, quod homo qui habet caput paruum sit omnium prudentissimus; ergo vel Galenus, vel Aristoteles decipitur.

D Montanus respondet, Aristotelem errasse dum censuit parua capita esse bona. Quæ responsio non accipitur.

Alij dicunt, Arist. intelligere paruum respectu brutorum, & non respectu hominũ. Hij non explicant Arist. mentem: quia Arist. laudat caput paruum facta cõparatione inter humana capita, & non inter homines & boues, vel elephantes.

Conciliator, dũ explicat illud probl. 30. particulæ, ait Arist. iudicare hominẽ prudentissimum, si habeat caput paruum quo ad extrinseca, idest quo ad carnem, quia caput hominis non est cauernosum, neque os crassum habet, vt brutorum

habet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

habet enim humanum caput capacitatem magnam in parte interna: quare inquit, quando caput quo ad intrinsecam capacitatem est paruum, prauæ esse constitutionis; quando verò est magnum quo ad intrinsecam capacitatem, quamuis in parte externa videatur paruum, esse optimæ constitutionis.

Decipitur, quia Aristoteles considerat paruum caput respectu aliarum partium corporis, & non respectu partis intrinsecæ. Præterea quis est ille, qui penetrare potest, an homo viuens habeat maiorem, vel minorem capitis capacitatem, quam par sit? Demum si magnitudo est signum substantialiter inhærens, vt docet Gal. cap. 8. dicatque c. 75. huius libri, quod quæ sensum effugiunt dignosci non possint ex substantialiter inhærentibus; quomodo Galenus per paruum & magnum intelliget capacitatem internam? quę sensum effugit, quæ nullo modo percipitur: potest enim contingere, vt aliquis habeat magnum caput, eius tamen interna capacitas parua sit.

Oddus desumpsit ab Arist. 4. de par. anim. c. 4. cur homo habeat caput paruum: ibi enim docet philosophus, solum hominem inter omnia animalia esse erectæ staturæ: quia bruta gerunt formam pomilionis: sunt pomiliones, qui habent caput magnum, membra verò inferiora parua, & minimè respondentia magnitudini capitis, suntque homunculi, & veluti infantes: Aristoteles igitur ait hominem esse omnium animalium prudentissimum; quia est erectæ figuræ, habetque caput paruum respectu inferiorum membrorum.

Ego autem puto, hanc litem facilè dirimi posse, si dixerimus Galenum per paruum caput intelligere paruum improportionatum: quando verò admonet, magnum esse indicium optimæ constitutionis, credimus intelligere de magno proqortionato: clarissima enim est Galeni sententia libro de optima corporis constitutione, quod temperatum prædicari possit de magno mediocri, & paruo proportionato.

Quando vero caput est paruum & membra ad proportionem capitis sunt maiora, tunc caput non potest esse bene constitutum, tum quia in illo corpore requiritur maior spirituum quantitas, quam conueniat paruæ magnitudini capitis: tum quia in corpore magno multus sanguis colligitur, vnde caput paruum nimium impletur, & inde facile in apoplexiam, vel alios morbos incidit.

Si verò caput fuerit magnum, & membra minora sint sine proportione, vt sunt pomiliones tunc corpus vix potest sustinere capitis pondus. Præterea ex capite magno sequitur aliud inconueniẽs, quod .s. caput absumat vires totius corporis; cor enim non potest tantum spiritus vitalis in caput transmittere, quantum requiritur pro conseruanda capitis magnitudine: Colligas igitur neque caput magnum, neq; paruum improportionata esse bona; optimum tamen omnium esse magnum cum cæteris membris proportionatum.

3 Dubitatio non videtur, quod caput paruum sit malum: quia ex Aristotele 3. de partibus animal. cap 4. habetur, non solum caput paruum, sed etiam cor paruum esse laudabile, & bonum: ibi enim ait, habentia cor paruum esse audaciora, magnum timidiora: ergo sicuti cor paruum est bonum, & magnum est malum; similiter caput paruum erit bonum: magnum verò malum, quod est contra Galenum.

Responsio eadem est cum superiori, scilicet cor paruum, & magnum si proportionata sint cæteris membris indicare bonam constitutionem: dum verò Aristoteles dixit cor paruum indicare audaciam, respondemus audaciam, & iram esse signa intemperatæ naturæ, & non bonæ constitutionis.

4 Dubitatio si optima constitutio ex Galeno libro de optima constitutione c. 4. potest stare cum magnitudine, & paruitate, cur Galenus in tex. absolutè dicit, caput paruum esse indicium proprium vitiosæ constitutionis?

Responsio ex Galeno colligitur 6. epidem. com. 1. tex. 3. vbi dicit, paruum caput esse malum, dum euidenter paruum est:

est: Hæc euidentissima paruitas nullo modo stare potest cum optima constitutione, dato etiam quod haberet figuram concinnam, & talem, quæ assimilaretur sphæræ paulatim vtrimque compressæ.

Præterea respondemus Aristotilem laudasse caput paruum quo ad prudentiam, non quo ad salubritatem: Galenum vero damnasse caput paruum impropatronatum quo ad salubritatem: prudentia.n. magis distat a salubritate quam aliqua stoliditas, quod probatur ex Gal.1.de natura humana comm.39.vbi dicit: prudentiam indicare melancholiam: stoliditatem sanguinẽ: sed sic est quod melãcholia magis distat à salubritate quam sanguis; ergo prudentia minus indicabit salubritatem quam stoliditas.

QVAEST. XXXX.

An facultates principes cerebri prodeant a substantia similari, vel dissimilari.

SI omnia quæ spectant ad hunc librum fusa oratione tractarentur, in immensum haud dubiè hæc commentaria crescerent: est enim materies hæc campus quidam hinc inde diuagandi adeo amplus, & pelagus adeo spaciosum, vt omnia ad vnguem prosequi potius tædiosum, quam proficuum studiosis videretur: ideò satius est, vt paucis (non omissis tamen præcipuis rationibus, & fundamentis) arduas quæstiones perlustremus.

Agitur in hoc loco, an facultates principes cerebri, quę sunt imaginatio, discursus, & memoria prodeant à substantia similari cerebri, vel ab organica. Fundamenta & rationes quæ suadent, vt prodeant à dissimilari, variæ sunt: ideò prius proponentur, vt tandem illis reiectis concludere possimus, omnes functiones à partibus similaribus, & non ab organicis proficisci.

Curtius, & multi alij putant, actiones à similaribus prodire: idem confirmat philosophus 2. de par. animal. cap.1. ibi enim dicit sensum esse carnis, carnem autem esse similarem: similiter Gal.1.meth. cap.6. primo de facul. naturalibus cap.4. & lib.7. meth.cap.1. inquit à similaribus actiones prouenire.

Plusquamcommentator, & Argenterius in hac secunda parte putant, aliquas actiones à similaribus, aliquas verò à dissimilaribus fieri.

Ego autem paulò infra in solutione scilicet huius primæ dubitationis hos Auctores facillimè conciliabo.

1 Dubitatio, Galenus in hoc tex. videtur sustinere, quod à figura concinna omnes actiones cerebri prodeant, ergo non à similari, vel à similarium temperamento: figura enim pertinet ad partem organicam cerebri: similiter Galenus 7. de placitis docet causam prudentiæ in homine esse varietatem structuræ cerebri; Hinc apud Homerum caput Thersitis, quia erat acuminatum, & malæ figuræ pro fatuo nominatur. Præterea in apoplexia tollitur discursus, & omnes functiones principes, nulla aliquando facta lęsione in temperamento.

Hippocrates tamen lib. de diæta docet prudentiam oriri ex æquali temperatura cerebri: habetque hæc verba; *cum in corpore pars ignis siccissima, & aquæ humidissima æqualiter temperantur prudentissimum quid nascitur*: ecce quod Hippocrates clarissimè docet, facultates principes oriri à temperatura cerebri. Insuper Galen.8. de vsu partium c.13.admonet, quod melius esset existimare intellectum sequi non varietatem compositionis, sed corporis quod cogitet laudabilem temperiẽ. Similiter in sequenti capit. docet, ingenium insequi substantiam cerebri similarem, molem scilicet vel duram. Demum lib. quod animi mores sequantur temperaturam corporis, & lib.3. de locis affectis cap.6. Galenus temperiem cerebri appellat mentem.

Respondemus, quod vera opinio est illa Hippocratis, & Galeni, quod actiones principes cerebri insequantur temperaturam; cæterum, vt tollantur omnia dubia, dicimus, omnes actiones non solum animales, sed naturales, & vitales dupliciter considerari posse, primo modo vt sunt passiones quædam adæquatæ totius organi, idest partium similarium, & dissimi-

similarium, & sic omnis actio vel functio A
adæquatè conuenit toti composito, tam-
quã proprio subiecto, immo nulla actio,
vel passio alio modo definiri potest adæ-
quatè, quam per proprium subiectum,
quia omnes passiones vel actiones pro-
priæ sunt in secundo modo dicendi per
se: vel considerantur actiones quatenus
principaliter pendent à propria similari
carne, & hoc modo dicimus, omnes pas-
siones vel actiones principaliter pendere
à forma siue à temperamento: Hinc Ga-
nus 7. methodi cap. 2. & 6. de locis aff. cap. B
3. dicit in omni organo esse vnam parti-
culam similarem, quæ est causa principa-
lis actionis totius organi: sic visio est to-
tius oculi adæquata passio: causa tamen
principalis visionis est crystallinum, simi-
liter sanguificatio conuenit adæquatè he-
pati: principaliter tamen pendet ab eius
parenchymate. Ad dubium, dum Gale-
nus dixit, causam prudentiæ in homine
esse varietatem structuræ cerebri, & ca-
put Thersitis fatui fuisse turbinatum, &
apoplexiam fieri ob aliquam angustiam
in cerebro. Respondemus & malam stru- C
cturam, & caput turbinatum, & angu-
stiam, quæ causat apoplexiam habuisse
originem à mala temperatura: arbitror
enim esse impossibile, vt aliquis cadat in
apoplexiam optima existente cerebri tem
peratura.

Hinc Conciliator vir doctissimus diff.
63. conciliat eos, qui videntur esse discor-
des, & soluit dubitationem, dicens actio-
nes prouenire à similaribus, vt sunt prin-
cipium quo, à dissimilaribus verò adæ-
quatè, & vt sunt principium quod. Hinc D
Galenus lib. de cur. ratione per s. m. c. 4.
dicebat primarias actiones à similaribus,
secundarias verò à dissimilaribus absolui,
idest primariò à similaribus: secundariò
à dissimilaribus actiones prodire.

VNDECIMI CAPITIS

PARTICVLA II.

Tex. 15. *Quòd si ea quæ secundum occiput eminentia minuatur, simul intueri oportet neruos, atq. ceruicem vnà cum ossibus alijs. Nam si secundum naturam constiterint, materiæ defectu, non virtutis imbecillitate contingit. Illis verò non rectè se habentibus, principiũ est debile, sed magna ex parte defectus qui occipiti eueniunt, consequitur eorum quæ antediximus imbecillitas, rarissimèq. aliter euenire consueuit. Caput etiam quod secundum occiput in acutiem tendit, animaduertere oportet, ijsdẽ adhibitis distinguendi rationibus quibus antea in capite grandiori facto vtebamur. Vt plurimum verò, & hic optimum est signum figura concinna eius partis, quæ cerebro adhæret, quam nonnulli medici posterius cerebri appellare consueuerunt: quemadmodum & posterius existit ea futura quæ Græcæ literæ λ formam habet præfinitam.*

IN hoc tex. Galenus agit de vitijs occipitis, & sincipitis. Diuiditur in duas partes: in prima agit de diminuta: in 2. de adaucta eminentia occipitis.

Hic est sensus primæ partis: si minuatur eminentia occipitis, id contingere potest vel ob defectum materiæ, vel ob imbecillitatem virtutis formatricis in prima generatione acquisitam: dat Galenus statim modum dignoscendi, quando est diminuta eminentia occipitis ob solum defectum materiæ, & quando ob defectum virtutis formatricis: dicit igitur si secundum naturam constiterint nerui, & ceruix, tunc eminentiam esse diminutam ob materiæ defectum: vult Galenus innuere, si operationes motrices, quæ dependent à neruis occipitis fuerint fortes, quam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quamuis eminentia sit diminuta, diminutionem factam esse ob defectum materiæ, & non ob imbecillitatem formatricis. Similiter si operationes motrices fuerint debiles, & eminentia diminuta, tunc diminutionem illam fuisse factam ob imbecillitatem formatricis in prima generatione & ob defectum materiæ: Addit Galenus rarissimè euenire, quod læso occipite, non lædantur etiam, quæ ab illo oriuntur. A

Figuræ capitis prçter naturam quatuor ex Galeno 9. de vsu partium cap. 17. B obseruantur. Prima est dum deficit naturalis eminentia occipitis: & in hac figura deficit sutura lambdoides.

Secunda figura præter naturã est, dum deficit ordinaria eminentia sincipitis: in hac figura deficit sutura coronalis.

Tertia figura est dum vtraque eminentia deficit: in hac figura deficiunt duæ suturæ, idest coronalis, & lambdoides: tale autem caput videtur rotundum sine eminentijs: duasque habet suturas se intersecantes hoc modo X.

C Quarta figura prçter naturam est, quãdo caput est magis latum, quam longum, idest maius est spatium ab aure ad aurem, quam à fronte ad partem posteriorem, de qua figura loquens Galenus loco citato ait, nos illam posse solum excogitare: quia capita humana istius figuræ nõ inueniuntur; quamuis Vesalius dicat se istius figuræ caput vidisse.

Prçter has quatuor est figura sphærica vtrimque compressa, quæ est omniũ perfectissima: laudatur enim sphærica ob δυσπαθήτον, D idest quia illud caput non est ita expositum externis passionibus: laudatur quoque compressio vtrimque facta, quia huius cerebri ventriculi sunt capaciores.

1 Dubitatio: in hoc tex. Galenus admonet, si quæ oriuntur ab occipite diminuto sunt valida, esse bonum signum: contrarium tamen docuit superius, dum dicebat caput paruum esse semper malum.

Nonnulli respondent, quando Galenus locutus est de paruo capite ipsum intellexisse de paruitate totius capitis, & non occipitis tantum, vel sincipitis: potest enim esse, quod in eminentia diminuta occipitis ventriculus anterior, & medius sint adeo magni, vt supleant pro occipitis defectu.

Hæc responsio non potest defendi in Galeno: quia 6. de morbis vulgaribus primo tex. 2. habet capita cum aliqua eminentia diminuta semper esse mala; tantoque magis, quanto eminentia diminuta occipitis semper supponit ventriculum posteriorem vel esse paruum vel compressum, quod est pessimum: Galenus enim vocat hunc ventriculum occipitis longè principem aliorum omnium ventriculorum cerebri.

Argenterius videns, Gal. lib. 6. de morbis vulgaribus ciato absolutè reprehendere eminentiam diminutã, dicit textum esse vitiatũ, & quod debeat legi hoc modo: si eminentia sit diminuta semper sit malum signum. Illa responsio Expositoris, quæ cũ mutatione verborum Auctoris præponitur semper est omnium pessima; & præcipuè quando sine verborum mutatione non deficiant responsiones.

Vera responsio est, quod defectus suscipiant magis & minus: Galenus verò dum dicit, eminentiam diminutam causatam solum ob defectum materiæ, & nõ ob defectum formatricis esse bonũ signum sic intellexit: caput, quod est paruum in occipite solum ob defectum materiæ, esse minus malum, quam quod est paruum ob defectum materiæ & formatricis virtutis simul.

Auctor enim & in hoc cap. & libro de vsu partium, & 6. de morbis vulgaribus 1. com. 2. docet, caput bonum esse simile globo oblongo vtrimque compresso: quæ conditiones si in capite paruo (dummodo non sit valdè paruum) reperiantur, erunt signa boni capitis: si verò in magno aderunt dictæ conditiones, quæ fortasè fuerunt in Pericle Atheniense viro prudentissimo, erunt signa adhuc magis bona, quam in paruo capite.

In secũda parte huius tex. Galenus docet occipitium cum eminentia adaucta esse vitiosum: & meritò, quia omnis excessus, & defectus sunt vitiosi: virtus enim in medio posita est: dixit igitur superius,

occipi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

occipitium cum eminentia diminuta esse vitiosum; in hac parte verò dicit esse vitiosum cum eminentia adaucta.

Docet tamen esse adhibendam distinctionem superius propositam, quæ est, vt distinguamus, an quæ oriantur à cerebro sint validæ virtutis, & præcipuè admonet vt exquisitè videamus, an valida sint quæ oriuntur ob occipitio, idest ab illa parte, quæ terminatur à sutura lambdoide, sub qua continetur cerebellum, vnde oriuntur spinalis medulla, & nerui motui præcipuè destinati, propterea quod si virtutes motrices fuerint validæ, dicimus, esse bonum signum; quamuis eminentia occipitij adaucta sit: virtutes enim validæ actionum partium sunt signa indicantia perfectionis partium viuentium: habeat igitur occipitium figuram concinnam, vel compressam, vel eminentem, dummodo virtutes validæ sint, caput erit bonum: rarò tamen accidit, vt figura capitis sit concinna, & virtutes sint inualidæ: vt plurimum verò contingit, quod inualidæ virtutes supponant inconcinnam capitis figuram.

2 Dubitatio Galenus dixit superius, caput cum figura concinna esse semper optimum: in hoc tex. tamen inquit vt plurimum esse bonum: ergo Galenus est varius.

Respondetur, Galenum in hoc tex. loqui de eminentia adaucta occipitis, quæ iuncta cum figura concinna vt plurimum est signum bonum: superius verò locutus est de figura totius capitis: potest enim esse, quod occipitium habeat figuram concinnam, & pars anterior sit sine eminentia, & medium capitis sit latum, & depressum: ideo Galenus ait vt plurimum figuram concinnam occipitis indicare totum caput esse bonum.

Insuper in tex. græco non dixit Galenus figuram concinnam vt plurimum esse bonum signum, sed occipitium cum figura concinna: hæc sunt verba tex. τῷ εὐρύθμῳ τῷ σχήματι, idest cum figura concinna.

3 Dubitatio Galenus 6. epid. 1. tex. 2. laudat eminentiam occipitij: quia sub occipitio cõtinetur ventriculus omnium nobilissimus: immo magis laudat ibi eminentiam occipitij, quam eminentiam syncipitis: in hoc loco hanc occipitij eminentiam adauctam vituperat, ergo videtur secum pugnare.

Respondetur, quod Galenus laudet eminentiam occipitij, dummodo incrementum non sit deforme, vel indecorum: dum est indecorum efficitur eminentia vitiosa: dignoscitur verò esse vitiosam, si ceruix, spina, & nerui, & quæ inde oriuntur in suis obeundis muneribus inualida sint: quando verò omnia orta valida sunt, tunc omnia capita ab Hippocrate, & Gal. laudantur.

Notandum suturas proprias veras, & legitimas ad differentiam mendosarum suturarum tres esse, coronalem, sagitalē, & lambdoidem, quibus ossa pectinatim, aut more dentatæ serræ connectuntur: mendosas verò suturas esse duas, quæ squamarum modo connectuntur, siue vt dicunt Anatomistæ, imbricatim.

Vsus verò suturarum quadruplex est: primus est pro libera perspiratione fuliginum: secundus ne fracto vno osse, cætera frangantur: tertius pro exitu vasorum irrigantium internam & externam capitis regionem: quartus, vt per suturas suspendatur dura membrana, ne comprimat cerebrum.

VNDECIMI CAPITIS

Particula. III.

Est verò huiusmodi pars spinalis medullæ principium, & eius ratione neruorum omnium, qui actionibus obseruiunt. Ipsa autem pars posterior per seipsam paucos admodum sensitiuos obtinet neruos plurimos verò actiuos; sicuti & anterior, sensitiuos quidem plurimos, paucos admodum actiuos Quare vbi benè fuerit affecta

vira-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vtraque pars, robustas habebunt eas quæ ab ipsis deriuationes.

IN hoc tex. dicit Galenus spinalem medullam esse illam partem quæ oritur à posteriori parte cerebri, & quæ potest indicare, an eminentia occipitij sit bona, necne: dicit deinde plurimos neruos, qui destinati sunt ad motum ex parte posteriori, id est à cerebello oriri: & paucos ad sensum: & viceuersa ex anteriori parte, idest ex cerebro multos neruos oriri de illis, qui sunt destinati ad sensum, & paucos ad motum: concludit in tex. quando vtraque pars benè se habuerit, neruos quoque, qui vtrimque oriuntur, fore robustos: quando verò vnica pars non fuerit bene affecta, tūc neruos inde orientes non fore robustos.

1 Dubitatio docet Galenus lib. 9. de vsu partium cap. 3. cerebellum esse durius cerebro, & propterea neruos orientes à cerebello esse duriores, quod videtur falsum, quia inspectio propria docet contrarium. Præterea Anatomistæ, sicuti Vesalius, Columbus, & plurimi alij fatentur, cerebellum non esse durius cerebro: Nos non semel confirmauimus ex Galeno, & Aristotele semper magis credendum esse experiētiæ, & sensui, quā auctoritatibus.

Respondent nonnulli, cerebellum videri durius cerebro ratione membranæ illud circundantis, quæ durior est, sed quidquid sit de hac re, non est disputandum: quoniam sensus tactus debet hunc nodum soluere, & non discursus. Interim tamen tactui meo cerebellum nō fuit visum durius; ideo durius esse cerebro non iudicamus.

2 Dubitatio: docet Galenus ab anteriori parte plures neruos sensitiuos, & paucos motiuos oriri: à posteriori verò plurimos motiuos, & paucos sensitiuos: videtur falsum hoc dictum Galeni, eo quia omnes nerui motiui sunt etiam sensitiui.

Respondendum est, Galenum per neruos motiuos intelligere neruos magis destinatos ad motum, quam ad sensum: per sensitiuos magis ad sensum, quam ad motum; quamuis sint nerui optici, & nōnulli alij, qui solum ad sensum, & nullo modo ad motum sunt destinati, vt infra declarabitur.

3 Dubitatio: ex Galeno 1. de vsu partium capite 14. & libro 7. de placitis cap. 5. habetur, quod nerui destinati ad sensum sint molliores, quam nerui destinati ad motum: quod videtur falsum: quia dantur nerui sensifici, qui sunt duriores, quam nonnulli motorij: sicuti est illa neruea propago sexti paris, quæ circūdat os ventriculi, & quæ est causa appetitus: hęc propago est solum destinata sensui, attamen est durior, quam secundum par neruorū, quod mouet oculos, quod par oritur à cerebro, ab eodem ferè puncto, à quo oriuntur optici, qui sunt mollissimi: similiter nerui, qui inseruntur in radices dentium solum sunt sensifici, attamen sunt duriores, quam nerui secūdi paris, qui sunt destinati oculorum motionibus.

Responderi potest, Galenum, dum dicit sensificos neruos esse molliores neruis motiuis, hoc intelligendum esse respectu vnius partis: exempli causa nerui oculorum, qui sunt destinati visioni sunt molliores, quam nerui destinati motioni oculorū: similiter in sensu gustus molliores sunt, qui gustui sunt destinati, quam qui motui linguæ. Quæ responsio est optima: quia re vera tollit ambiguitatem.

4 Dubitatio: Galenus in tex. videtur docere à parte posteriori, & à spinali medulla oriri neruos, qui solum actionibus, idest motionibus, & non sensibus obseruiūt, quod est falsum: quia nerui, qui dāt sensum thoraci, brachijs, & cruribus nō à cerebro, sed à spinali medulla oriuntur: ergo non erit verum, neruos ortos à spina, vel à parte posteriori cerebri esse solum destinatos actionibus, & non sensationibus.

Respondent nōnulli, Galenum per sensum intelligere visum, odoratum, auditū, & gustum, & non tactum: Nos verò melius respondebimus cum Galeno in tex. quod à parte posteriori, & à spina plurimi oriantur actiui, & pauci sensitiui: Galenus enim in fine text. coarctat primam propositionem dicens se intelligere plurimos neruos esse actiuos, sed non omnes.

5 Dubitatio, Galenus neruos destinatos

motui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

motui vocat actiuos ad differentiam neruorum inseruientium sensui, qui vocatur passiui, ex eo quod vnà cum Arist. consentiat, nihil aliud esse sentire, quam ipsum pati: tamen contrarium legitur apud Galenum libro 7. de placitis cap. 6. vbi docet cognitionē, quæ habetur per sensum esse actionem, & non passionem. Similiter, quamuis dixerit Aristoteles, sentire esse quodam pati, attamen potentia sensitiua, idest cognoscitiua est actiua, ergo etiam nerui sensifici appellari possunt actiui.

Respondetur in facienda sensatione duo requiri, receptionem scilicet & dignotionem; receptionem esse passionem & fieri per neruos: dignotionem verò fieri per virtutem irradiantem, quæ vt dicit Galenus primo de semine cap. 16. in instāti mouetur à cerebro ad partē sensu præditam, perinde ac splendor solis, qui sua præsentia virtutē per vniuersum sine motu diffundit: quare cum receptio fiat per neruos, & receptio passio sit; nerui destinati sensui non poterunt dici actiui, sed solum illi qui destinati sunt motui.

6 Dubitatio exoritur, quia Galenus dicit in tex. partem posteriorē siue cerebellum esse principium spinalis medullæ, quod experientiæ aduersatur; omnes enim moderni Anatomistæ in sectionibus cadauerum viderunt spinam oriri à parte posteriori cerebri, supra quam partem, deinde locatum est cerebellum: ita vt spina à cerebro, & non à cerebello oriatur.

Respondetur quod Galenus posset defendi; quia videtur sustinere, spinalem medullam oriri à parte posteriori capitis: sit igitur hæc pars postrema cerebri portio, vel sit cerebellum quomodocunque dicatur nihil contra Galenum habebitur.

7 Dubitatio, quia videtur ex verbis textus, quod nerui vniuersi ferè corporis motiui dependeant à parte posteriori capitis, & non immediatè à medulla spinali, quod est contra experientiam omnium Anatomistarum, qui dicunt, septem paria neruorū immediatè oriri à ceruice: duodecim à dorso: quinque à lumbis, & sex ab osse sacro.

Præterea Andreas Laurentius, vt ostenderet omnes neruos spinæ immediatè oriri à cerebro loquens de spinali medulla hanc nouitatem in medium protulit, his verbis: sed quam miserè omnes hallucinati fuerint αυτοψία ipsa, & obseruatio nostra noua, vt opinor, & hactenus inaudita conuincit. Si medullam suis vertebris integrā detraxeris, & eam vtraque tunica spoliaueris, mox in aquā coniectam aliquantulum agitaueris, videbis à suprema ad imam partem totam medullam innumeris surculis & filamentis caudæ equinę instar miro artificio textam: addit, vt in cauda equina pili omnes à parte superiori orti sunt, similiter omnes neruos spinæ à superiori parte immediatè prodire.

Respondetur primo verissimum esse cum Galeno, quod ratione cerebri diffundatur virtus per spinalem medullam in vniuersum corpus, sed stat experientia Anatomistarum, quod immediatè nerui à spina oriantur. Quoad experimentum Laurentij dicimus esse omninò falsum: quia ego non semel spinalem medullā in aqua diutissimè agitaui, eo modo quo ipse dicit, nec vidi medullam in filamenta caudæ equinæ instar diuidi: solum obseruaui aliquos paucos filos nerueos statim ab illa & nullo modo a parte superiori ortos: quare experimentum Laurētij inter somnia collocamus: quamuis (vt audio) Laurentius mutauerit sententiam: neque in postremis impressionibus suæ anatomiæ fuerit hoc experimentum amplius allatum. immo vt audio in noua impressione à me non visa habet hæc verba vsus & autopsia peritior factus mutaui consilium.

QVAEST. XLI.

An neruus actiuus possit amittere sensum & non motum.

Quomodo in eodem neruo possit amitti motus & non sensus, omnes medici facilè intelligunt: quia in motu efficiendo requiritur multa virtus: mouere enim est agere: in sensu verò pauca: quia sentire est pati: potest igitur accidere, quod virtus animalis in musculo fit ita exigua, vt solum sufficere possit ad sensum, & non ad motum.

Simi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Similiter omnes facilè intelligũt, quomodo aliqua pars possit amittere sensum, & non motum, si sensus & motus per varias neruorum propagines fiant: exempli causa, si oculi amitterent motum, & non sensum videndi, non esset difficile causam perquirere: quia neruus destinatus motui oculorũ est secundi paris: nerui verò præbentes visum sunt optici, qui constituunt primum neruorum par. Similiter nerui, qui dant sensum, & motum linguæ sunt diuersi: tertium enim & quartum par dant sensum gustus: septimum verò dat motũ linguæ: potest igitur accidere, quod tertium & quartum par non fungantur sub officio, manente tamen septimo pari illæso: quare in lingua potest perire sensus, menente illæso motu ob varietatem neruorum.

Cæterum difficultas maxima exoritur, dum eadem nerui propago læditur, & ob illam læsionem pereat sensus, & non motus, Galenus 3. de locis affectis cap. 2. in Pausaniæ historia refert, quomodo possit contingere, quod perierit sensus, & non motus facta læsione in eadem propagine: dicitque neruum vel mittere propagines ad cutim gratia sensus, vel ad musculum gratia motus: nullus enim est motus voluntarius in viuente, qui non fiat à musculo virtute nerui: dum sola illa neruea propago, quę missa est ad cutim gratia sensus sit læsa, tunc potest auferri sensus, & non motus. Hinc oriuntur tres paralysis species, prima fit, dum tollitur sensus & motus; hæcque est legitima: secunda dum tollitur motus & non sensus: tertia dum tollitur sensus & non motus, quæ à Galeno 3. de locis affectis cap. 12. vocatur ἀναισθησία, idest sensuum hebetatio vel stupor, qui fit ob læsam propaginem nerueam missam ad cutim.

Hinc colligimus esse omninò impossibile, vt secundum eandem propaginem nerueam respectu vnius, & eiusdem partis eodem tempore consideratæ possit accidere, vt amittatur sensus, & nõ motus: neque Arculani inuentio aliquid valet, dũ dicit eandem propaginem, si afficiatur intemperie intensè frigida, sensum amittere; si intensè humida, motum: quia in-

A temperies intensè humida si tollet motũ, tollet sine dubio prius sensum: similiter intemperies intensè frigida semper & lõgè prius tollet sensum, quam motum.

Dũ dicunt de epilepticis, quod tollatur sensus, & non omnis motus, respõdemus læsionẽ nõ esse respectu vnius & eiusdem partis eodem modo cõsideratæ: quia epilepsia pręcipuè fit ob læsionẽ ventriculorũ anteriorum, & nõ ita præcipuè ob læsionem posterioris vẽtriculi, & spinæ, à qua oriuntur nerui inseruientes respirationi.

B Dum dicũt, in phreneticis tolli sensum, & non motum: respondemus esse in maximo errore eos, qui putant, in phreneticis sensuum esse ablatum, cum sit corruptus: quæ affectio est omninò contraria: similiter discursus vel imaginatio in phreneticis non dicitur ablata, sed corrupta. propterea valdè miror modernum scriptorem qui proposuit in phreneticis, sensum esse ablatum.

C

VNDECIMI CAPITIS

PARTICVLA IV.

Tex. 16. *Eædem quoque distinctiones adhibendæ sunt ad partes capitis anteriores ad frontom attinẽtes, quæ etiam ad posteriores, earundemque, & paruitatẽ, & magnitudinem inspicere oportet, atque itidem figuram, & sensus ibi collocatos, visum, gustum atque odoratum. Hæc enim se inuicem indicant, atque attestantur, & quæ à principijs oriuntur, principij virtutem, vel vitium, & principium eorum quæ ab ipso nascuntur.*

D

IN tex. superiori egit de diminuta & ad aucta eminẽtia occipitis: In hoc tex. verò agit de vitijs sincipitis. Diuiditur tex. in duas partes: in prima admonet in cognoscẽdis vitijs sincipitis easdẽ distinctiones esse adhibẽdas, quibus vsi fuimus loquẽdo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

de vitijs occipitis. In secunda parte ait, orta sequi, & attestari, vel indicare sua principia, idest vt magnitudo, figura, sensus visus, gustus, atque odoratus debeant attestari, idest indicare virtutem illius partis cerebri, quæ occupat partem anteriorem.

Intelligentia verborum hæc est, si benè se habuerint isti tres sensus, visus scilicet, gustus, & odoratus, pars anterior cerebri erit quoque benè disposita: quia hi tres sensus sunt illi, qui oriuntur à parte anteriori capitis: dicas igitur, si benè se habuerint prædicti sensus non solum in bene conformato sincipite, sed etiam in diminuto, quod diminuta illa eminētia prodierit ex defectu materiæ, & non ex defectu virtutis formatricis. Similiter, si sensus malè se habuerint & diminuta sit eminentia sincipitis, dicas defectus tunc oriri non solum à formatrice, sed etiā à defectu materiæ.

Ad eundem modum si adaucta fuerit eminentia sincipitis: istique tres sensus optimè se habuerint, dicas ex bona formatrice, & bona materia auctionem illam, vel eminentiam factam fuisse. Similiter si malè se habuerint isti tres sensus, sincipite existente grandiori, dicendum est, malam fuisse formatricem, & materiæ multitudinem, eamque improportionatam.

1 Dubitatio: Galenus omisit sensum auditus, quamuis pertineat ad partem anteriorem cerebri: immo talis est consensus inter auditum & cerebrum, vt homines muti a natiuitate surdi sint.

Nonnulli respondent, quod in veteri exemplari præter tres propositos sensus sit etiam auditus: Hæc responsio non satisfacit: quia ego quoque vidi codicem græcum antiquissimum manu scriptum, in quo solum tres propositi sensus legebātur; de sensu verò auditus nihil aderat: Respondemus igitur nos, sensum auditus non pertinere ad anteriorem partem cerebri: quomodo verò muti homines surdi fiant, infra declarabitur.

2 Dubitatio, dicit Galenus in text. orta indicare principia, & viceuersa, quod videtur falsum: quia dantur cæci à natiuitate, qui sunt optimo ingenio, memoria,
A & imaginatione præditi; ergo sensus, qui oriuntur à parte anteriori cerebri nō indicabunt statum sui principij.

Curtius respondet, orta vt plurimum attestari, & indicare sua principia, & non semper.

Oddus respondet, quod omnia orta simul vnita indicent suum principium: si igitur omnia orta, idest omnes tres sensus validi fuerint, ait, partem anteriorem ex necessitate validam esse.

Sclanus putat valere hanc consequen-
B tiam: orta idest tres sensus sunt perfecti, ergo & cerebrum, sed non è contra, idest cerebrum est perfectum, ergo & orta: quia orta idest tres sensus possunt à causa ascititia & externa vitiari, cerebro existente validissimo.

Decipiuntur omnes, quia hęc sunt verba tex. *hæc enim se inuicem indicant, & attestantur*, oportet igitur, vt orta indicent principia, & versauice, idest vt principiū indicet orta: ita vt nō possit esse validum principium, inualidis existētibus illis tri-
C bus sensibus: nec è contra: tanto magis, quod nerui sint eiusdem naturæ cum cerebro: immo Galenus 8. de vsupartium cap. 6. videns nerueam substantiam esse eiusdem naturæ cum cerebro protulit hanc sententiam: neruum esse paruum cerebrum resiccatum, & durius factum.

Respondemus igitur nos ad dubium: Galenū loqui in hoc loco de ortis in prima generatione: admittimus, quod cæcus possit esse ingenio, memoria & discursu insigni præditus: negamus tamē, quod cæcus à natiuitate, intelligendo de cæcita-
D te in prima generatione comparata, possit esse præditus iudicio, discursu, & memoria insigni: censemus enim esse impossibile, vt cæcus genitus discursum, & cæteras operationes optimas habeat: differt cæcus à natiuitate à cæco in prima generatione effecto: potest enim contingere, quod in prima formatione embryo videndi instrumenta & potentiam sit consecutus: tamen, antequam in hanc lucem veniat in ipso vtero in cæcitatem inciderit: cum igitur Galenus loquatur de ortis in prima generatione, antequam scilicet orta conformata sint, dici-

mus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

mus nos perpetuò esse veram hanc consequentiam; principium est validum, ergo & orta sunt valida, & viceuersa porta sunt valida, ergo in prima generatione principium fuit validum: immo si perseuerant sensus cum robore & validitate, dicimus etiam principium cum pristino robore perseuerare.

Causa, quod cæcus post primam generationem effectus non indicet suum principium, est, quia effectus indicant suam causam, dum a causa fiunt: dum vero effectus sunt facti & non amplius fiunt, dicimus, non esse amplius effectus, sed quid separatum: qui non intelligit hoc arcanum nunquam intelliget logicam, philosophiã, vel medicinam, & præcipuè hunc librum & methodum medendi, in quo Gal. valde laborat, vt distinguat in affectibus partem fientem a parte facta.

QVAEST. XLII.

Cur surdi à natiuitate sint muti.

ARistoteles 4. de historia animalium cap. 9. reddit rationem, cur surdus a natiuitate necessariò sit mutus: dicitque quod causa est, quia surdus loquellam addiscere non potest: habet hæc verba: *vocem emittere possunt, locutionem autem nullam*: Eandem causam affert in sectione 11. problem. 1. his verbis *nihil enim habet surdus, vt loquatur, quia nunquam audiuit quid esset proferendum.*

Albertus Magnus libro 4. de animalibus tract. 2. cap. 2. habet hæc verba: Muti à generatione & surdi sunt; quia idioma per auditum discere non potuerunt. Quæ sententia est desumpta ab Aristotele locis superius citatis.

Nonnulli censent, surdos fieri mutos; quia neruus auditorius, & neruus septimi paris, cuius officium est linguam mouere, induantur in exorto eadem tunica: dicuntque læso neruo auditorio in origine necessariò lædi neruum, cuius officium est linguam mouere ob hanc communem tunicam circumuoluentẽ vtrunque neruum.

Decipiuntur isti: quia est falsissimum,

A quod in origine seu in exortu eadem tunica quintum & septimũ par neruorum induantur, nisi dicamus ea indui tunica, qua omnes nerui induantur, idest dura, & pia matre: cæterum quando ob hanc remotam communionem surdi essent muti, eadem cæci essent muti, quod est ridiculum.

Andreas Laurentius refert, duplicem causam communionis aurium, & linguæ siue laryngis, alteram ad neruum auditorium refert, dicens, quintum par mittere surculum maiorem ad aurem, minorẽ verò ad linguam & laryngem: alterã com-

B munionem ait fieri per canaliculum cartilagineum, veluti aquæductum, qui à secundo auris meatu ad os, & palatum fertur; ob quem benè audituri solẽt cohibere spiritum, ne inspirato aere copiosissimo impleatur cochlea, & tẽdatur tympanum: colligit ob hanc duplicem communionis rationem surdos fieri mutos: improbatque sententiam Aristotelis dicentis surdos obmutescere; quia idioma nullum addiscere potuerunt, & quia auditus

C est sensus disciplinæ.

Errat sine dubio Laurentius: quia omnes surdi à natiuitate sunt muti: surditasque non semper oritur ob affectũ existentẽ in origine quinti paris neruorũ, à qua oritur neruus, qui mittitur ad laryngẽ, & neruus, qui ad aurem; possibile enim est, vt surditas à natiuitate oriatur à multis alijs causis: læso enim quolibet interno auriũ instrumento surditas suboritur, quia pôt contingere, quod oriantur affectus in prima generatione, qui tollãt officiũ mal-

D lei, incudis, vel staphæ in vtraque aure, & inde auditum, nulla existente passione vel impedimẽto in canaliculo, vel in illa origine neruea, quæ ad aures, & ad laryngem mittit propagines: quare causa, cur surdi à natiuitate sint muti, erit illa proposita ab Aristotele, & Alberto, quã retulimus.

Neque obijciant, consensum inter auditum, linguam, & laryngem esse pro hoc affectu sufficientissimum, quia Aristoteles 11 proble. 1. & 5. dicat, surdos reddere vocẽ per nares, quia propè adsunt, vt muti sint: & quia idem philosophus dicat sect. 32. probl. attentè audituros nõ respi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rare: Nos enim admittemus consensum esse non solum inter aures, & laryngem, & linguam, sed etiam inter aures & nares, & alia sensiteria: si verò surdi reddũt vocem per nares, inde colligimus maiorem esse communionem inter vocem, & nares, quam inter auditum & vocem. Similiter dum dicunt ex Aristotele attentè audituros non respirare, respondemus & attentè visuros, & olfacturos, & gustaturos non respirare: ita vt rationes Laurentij sint omninò leues, & nihil contra Aristotelem concludentes.

QVAEST. XLIIII.

An sensus percipiant suam sensationem.

Quæstio hæc, quamuis pertineat ad secundum librum de anima, nihilominus pertinet quoque ad medicum, quia si sensus perciperet suã sensationem, medicus in læsione sensus esset coactus duo proponere remedia: alterũ tollens ægritudinem sensus; alterum tollens ægritudinem discursus: paucis tamen absoluemus hanc quæstionem: quia philosophi in 2. de anima fusa oratione de hac re verba faciunt.

Quod verò sensus, vt sensus non sentiant se sentire, patet, quia si in parte sensitiua esset hæc ratiocinatio, sine dubio vltra sensum non fuisset necessaria alia superior operatio.

Secundò, si sensus particularis sentiret se sentire, sequeretur, quod vno actu videremus & sentiremus nos videre, quod est falsissimum: quia prius video, & hic est vnus actus; statim verò scio me videre, & hic est secundus: quare sensus vt sensus nunquam sentiet se sentire.

Tertiò, si sensus sentirent se sentire, ergo virtus organica posset in se reflectere, quod est impossibile: quia sentirent, quæ in se ipsis sunt: sic oculus videret colores, qui in ipso sunt, & tactus sentiret suas qualitates, quod non est possibile.

Quartò, cæci, qui antea viderunt, sentiunt modò se non videre: ergo non per A sensum visus hæc sciunt; quia potentia visiua iam est destructa, ergo per aliam potentiam diuersam à sensitiua sentiunt se non sentire. Sunt tamen qui putant, sensationem non fieri sine discursu: sed isti toto Cælo aberrant, & merito ab omnibus ferè peripateticis reijciuntur.

Hinc Pytagoras, referẽte Arist. 2. phys. tex. 80 putabat, bruta esse participãtia discursus. Porphyrius in lib. de abstinentia ab esu carnium probat, discursum cõuenire brutis. Anaxagoras, vt refert Aristoteles 1. de anima tex. 24. similiter arbitrabatur B mentem cunctis animalibus conuenire. Laurentius Vala libello quodã de dialectica cap. 9. putat, bruta discursum habere. Plutarchus in opusculis moralibus censet, sensum non percipere sensationes, nisi per discursum factum per quandam virtutem, quæ dicitur opinatiua.

Philoponus reijcit Plutarchum; putabatque sensum percipere sensationem per virtutem attentiuam, quæ est virtus animæ rationalis, sed non alligata alicui particulari organo.

C Simplicius dicit, sensus percipere suas sensationes: esseque participes rationis, quatenus sunt animę rationali iũcti: Hinc dicit, bruta nullo modo percipere suas sensationes.

Sanctus Thomas, & Egidius putãt, sensus exteriores percipere suas sensationes non directè, sed indirectè: putant enim quatenus in sensu est apprehensio, & receptio obiecti, sensum non sentire se sentire; quatenus verò in sensu est iudicium, dicunt, sensum sentire suam sensationem.

D Auerroes circa finem secundi de anima, & Iandunus dicunt, quod sensus sentiat se sentire per sensum communẽ: hæc opinio est communis.

Ego autem puto primò, quod nullus sensus particularis sentiat se sentire per se ipsum, ob rationes superius allatas: secundò dico, omnes illos errasse, qui putabant bruta esse participantia discursus: Tertiò decipitur Philoponus dicens, sensum percipere se sentire per virtutem attentiuã, quæ est virtus animæ rationalis, quia sequeretur quod bruta, quæ percipiunt se sentire, essent rationalia: quod verò bruta

sentiant

entiant se sentire; patet, quia dum oculos clausos, vel aures clausas habent, erigunt aures: quare animaduertunt se sentire; ergo non per virtutem rationalem. Quarta opinio est Auerrois, q sensus sentiat se sentire, quæ est cõmunior & probabilior: sed quia sensus cõmunis vt probabimus cum Galeno non differt à sensibus particularibus: ideo hoc iudiciũ ad sensum communẽ non est deferendum: quod quidem patet, quia dum sentio me videre, sensus communis dispersus in quinque sensibus non poterit id me docere: quia non possum sentire me videre per sensum auditus, nec per sensum odoratus, nec per gustum, nec per tactum, ergo per nullum sensum dispersum in particularibus sensibus qui communis dicitur: Arbitror igitur sensum animaduertere se sentire non per sensum communem, sed per virtutẽ, quæ est in omnibus animãtibus, quæ non solum sit dispersa in quinque sensibus particularibus, sed quæ sit superioris cõditionis, qualis est æstimatiua vel cogitatiua.

DVODECIMI CAPITIS PARTICVLA I.

DE OPERATIONIBVS principatum obtinentibus.

Tex. 17. *Earum autem operationum quæ obtinent principatum, virtus, ac vitium sunt ipsius principij seorsum tantammodo indicia. Voco autem operationes principatum obtinẽtes, quæ à solo principio proueniunt. Ingenium quidem igitur subtilem cerebri substantiam indicat; tarditas verò intellectus crassam.*

GAlenus proposuit superius quinque fontes, vnde colligi possit capitis status, seu dispositio: Primus erat de capitis magnitudine & figura: Secundus de vitio & virtute operationum sensibilium: Tertius de motiuis. In hoc loco verò incipit agere de operationibus principatum obtinentibus, quæ sunt indicia propria, & immediatè indicantia cerebri cõstitutionem: ideò Galenus docet, operationes principatum obtinentes esse indicia, quæ à solo principio, idest cerebro proueniũt, ad differentiam sensitiuarum, & motiuarum operationum: motus enim non indicat primò cerebrum, sed musculum: similiter sensus indicat primò organum, sicuti visio optima primò indicat oculi cõstitutionem: deinde optimè constitutus oculus indicat quoque cerebri bonã constitutionem.

1 Dubitatio Galenus ait, illas esse operationes principes, quæ à solo principio proueniunt: ergo actiones cordis vocari poterunt principes: quia à solo principio proueniunt: quod est contra Galenũ, qui vult actiones principatũ obtinentes esse solum in cerebro, & nequaquã in corde.

Respondetur, Galenum, dũ inquit operationes principes esse illas, quæ à solo principio proueniũt, intelligere per principium quod est primum, & præcipuum, in quo eius actiones à nulla alia parte, vt instrumento fiunt: de corde enim dicimus, eius actionem fieri per motum vt per instrumentum: cogitationẽ verò imaginationem, & memoriã non fieri per instrumenta: quia exercẽtur in ipsamet substantia cerebri: Hinc Gale. 2. de locis affectis 9. distinctius definiens actionẽ principem ait, illam esse actionem principẽ, quę à nulla alia parte, vt instrumento fit.

Operationes principatum obtinẽtes ex Aristotele, & Galeno sunt tres, imaginatio, discursus, & memoria: quamuis Galenus in hoc cap. proponat octo operationes principatum obtinentes, dicimus tamen esse tantum tres: quia octo iam proponendæ ad tres reducuntur.

Prima actio est ingenium, quod indicat (ait Galen.) subtilem cerebri substãtiam. Secunda est tarditas intellectus, quæ indicat crassam eius substantiã. Tertia est discẽdi facilitas. Quarta est memoria. Quinta discendi difficultas. Sexta obliuio. Septima mobilitas in opinionibus. Octaua stabilitas similiter in opinionibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Montanus & Acachias censent, ingenium esse virtutē, quæ recipit rerū specie

Decipiuntur: quia virtus recipiens rerum species est imaginatio, & non ingenium: ingenium in codice græco explicatur à Galeno ἀγχίνοια, quod significat solertiam: Aristoteles verò primo posteriorum capite vltimo admonet, quod ille est solers, qui citissimè inuenit medium, & causam dantem propter quid. Temistius verò ibi ait, illum esse solertem, qui citò & faciliter resoluit conclusionem in sua principia: Similiter Plato in Teæteto dicit, solertes velociter omnia distinguere: solertia igitur seu ingenium non pertinebit ad imaginationem, sed ad rectum discursum, promptum, atque velocē. Tarditas verò intellectus è diametro aduersatur ingenio & solertiæ.

Montanus & Acachias (dum Galenus ait, ingenium indicare subtilem cerebri substantiam) interpretantur per subtilem cerebri substantiam, tenuitatem spirituū: sed errant, quia Galenus loquitur hic de substantia cerebri, & non spirituum: spiritus enim non pertinent ad substantiam cerebri.

Haly per substantiam subtilem intelligit substantiam peruiam & claram, vt spiritus possint promptè penetrare. Quæ opinio ab aliquibus reijcitur; quia sub craneo, vbi est cerebrum, nulla claritas nullaque luciditas esse potest, quamuis hæc instantia non sit alicuius momenti, vt infra patebit.

Sclanus putat per subtilem cerebri substantiam esse intelligendam substantiam synceram, & ex puriori materia confectam, & non ex crassa & turbulenta.

Hæc opinio est alijs deterior: quia cōmittit petitionem principij: adhuc enim petimus, vt aliquis nos doceat, quænam sit hæc materia syncera & pura: est ne syncera & pura, quia sit lucida & clara, vt dixit Haly, vel pura & syncera, quia sit temperata: multa enim possunt esse temperata, quæ sunt opaca, crassa, & turbulenta, sicuti est vola manus, quæ dicitur temperatissima, tamen non est subtilis substantiæ: Ego autem diu cogitaui, quid dici possit in hac quæst. admodum diffici-

A li: incidi tandem in hanc cogitationem, quod per subtilem substantiam intelligat Galenus corporis cerebri diaphaneitatē, & non luciditatem: diaphanum enim est quod paucioribus superficiebus constat, aptum ad transitum radiorum spirituū, qui sua natura lucidi sunt, & per tale corpus radij spirituum possunt diffundi, & transferri à centro cerebri ad quinque sensiteria, & ab his ad cerebrum: ex quo fluxu & refluxu radiorum oritur cognitio: quare nisi cerebrum paucissimis su-

B perficiebus constaret, non esset diaphanæ naturæ: neque reciperet lucidos radios spirituum, & nulla rerum fieret cognitio.

Ratio verò, cur paucioribus superficiebus cerebrum constet, est, quia, vbi in corpore sunt multæ superficies, ibi lumen vel radij lucidi in qualibet superficie refranguntur, & refracti amittunt vim penetrandi & lucem effundendi: neque satis est, vt corpus, per quod penetrat lumen, sit peruium, vt spongia, quæ ex se est opa-

C cissima ob infinitas eius superficies, sed requirantur oportet paucissimæ superficies: exempli gratia crystallum & adamas sunt densissima: attamen sunt transparentia: immo si crystallum, vel adamantem in tenuissimum puluerem redegeris, tunc puluis erit rarior, amittet tamen ob multitudinem superficierum granorum crystalli, vel adamantis transparentiam: causa est, quia radij ex sua natura in qualibet superficie refranguntur: & cum superficies sunt ferè infinitæ, ideo infinities ferè refranguntur, vnde opacitas se-

D quitur. Similiter aquam splendidissimam si agitaueris, spumescet, & ob spumam variæ fient superficies, in quibus refranguntur radij, vnde ob refractionem amittitur penetrandi virtus. Simili modo, qui volunt reddere specula perspicua eo vsque perfricant, donec ad vnicam tersam superficiem reddita sint. Itidem lapides tersi, & læuigati fiunt diaphani ob continuam confricationem: immo si internæ superficies lapidis tersi possent confricari, & ad paucas, vel ad vnicam reduci, fierent diaphani, vt crystallum, aer, & cælum: vel si possent igne fundi vt vitra,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vitra, tunc lapides essent diaphani, vt vitra: posito igitur quod spiritus animales sint aliquam lucem participantes, & quod eorum radij (vt ait Galen.) tranent per cerebri substantiam, & per neruos, & quod aeri permisceantur, est necessariũ, vt cerebri substantia paucis constet superficiebus, idest vt cerebri caro sit adeo similaris, vt pauca intercidant alterius generis, qualis est pituita, nimius sanguis, varijque vapores, quæ omnia, cum efficiant nouas superficies, impediunt non solum lucem spirituum, sed etiam transitum radiorum, meritò quorum transferuntur phantasmata ad intimam cerebri substantiam, vnde fit ingenij tarditas, & hebetudo.

A

Tarditas intellectus, cum aduersetur ingenio, idest solertiæ, cuius natura est, vt illicò causa, vel medius terminus inueniatur, indicabit substantiam cerebri non ita peruiam vel diaphanam, sed plurimis superficiebus ortis ab humorum cruditate, & vaporum, seu excrementorum varietate compositam, quæ superficierum multitudo impedit transitum radiorum lucidorum. Hinc sicuti vitra igne expurgata splendidissima fiunt: similiter dum humorum crudorum, seu vaporum varietas à calore naturali ad vnam naturam per concoctionem reducitur, efficiuntur corpora paucarum superficierum, vndè per ipsa, quod lucidum est promptius & facilius tranat. Hinc est quod Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 2. dixit, sanguinem crassiorem & calidiorem concurrere ad efficiendum robur, sed non ad intelligẽtiam: tenuem verò obtinere vim pleniorem sentiendi, & intelligendi: dixit ad intelligentiam concurrere sanguinem tenuiorem, quia tenuitas est magis perspicua, quam crassities: quia paucioribus superficiebus composita est: dixitque sanguinem calidiorem concurrere ad robur, & non ad intelligentiam: quia caliditas non naturalis, quod non concoquit permiscet, illudque redigit non in vnam, sed in quamplurimas naturas, quæ non solum differunt inter se substantia, verum etiam quantitate, & superficie: quanto igitur plura simul erunt corpora, tanto plures erunt superficies, quæ impedient transitum radiorum lucidorum.

B

C

D

Qui verò volũt loqui de lucido, quemadmodum sunt animales spiritus, & eorum radij, & non loquuntur de diaphano seu perspicuo, per quod tamquam per medium lucidum tranant, nunquam intelligent quomodo facultas animalis mittat radios in instanti à capite per neruos vsque ad plantas pedum: & quomodo à cerebro ad quinque sensus mittatur virtus animalis, minimè percipient, nisi constituatur hoc medium diaphanum & perspicuum. His hunc in modum constitutis, facilè intelligemus, cur ex Galeno libro de natura humana 39. & libro quod animi mores insequantur temperaturam corporis, pituitosi sint stupidi, nullosque habeant mores, quia pituita ob eius viscíditatem eo modo impedit diaphaneitatem, quo cataracta in aqueo humore impedit species visibiles, ne ad crystallinum penetrent: quod non ita efficit bilis, sicuti videmus in ictericis, qui non patiuntur illam visionis diminutionem: itidem euenit in icteritia nigra; cum igitur melancolici, & biliosi humores non impediant radios penetrantes, non est mirum si Galenus locis citatis dicat biliosos habere ingenium, & melancholicos prudẽtiam: dixit tamen sanguineos esse stolidos, quia sanguis sua crassitie transitum radiorum spirituum impedit, sicuti dum pupilla est sanguine suffusa; tunc enim impediuntur spectra, ne perueniant ad crystallinum.

2 Dubitatio: Aristot. 2. de anima text. 94. ait, molles carne esse aptos ingenio: ergo per subtilem cerebri substantiam, qua indicat aptum ingenium, debemus intelligere substantiam mollem, & non substantiam claram, & paucis superficiebus compositam.

Respondemus, duo requiri in cerebro, vt aptum sit ingenium: alterum, vt cerebrum sit sine excrementis, & per consequens (quod est illud quod declarat quod quid est ipsius perspicuitatis) sit paucissimis conditum superficiebus: alterum vt sit molle, quia inde promptè noui spirituum radij fiunt: neque satis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

est, vt sit molle; nisi paucioribus constet superficiebus, quia pituitosi sunt molles, sunt tamen ingenio tardissimi.

DVODECIMI CAPITIS

Particula. II.

Discendi verò facilitas, formarum facilè susceptiuam: memoria autem, stabilem ac firmam: sicuti & discendi difficultas, formarum non facile susceptiuam, & obliuio, fluidam. Mobilitas quoque in opinionibus, calidam: stabilitas autem frigidam.

Plusquamcommentator per substantiam cerebri facilè susceptiuã, inquit Galenum intelligere, quod qui facilè addiscunt, habeant substantiam mollem, & humidam partis anterioris cerebri: putat enim in sola parte anteriori cerebri virtutem imaginatricem, ad quam pertinet facilitas, vel difficultas addiscendi insidere. Quæ opinio est contra Galenum, qui, vt infra declarabimus, negat, facultatem imaginatricem, discursiuam, & memoriam esse sedibus, & loco distinctas: sicuti enim in qualibet corporis particula sunt omnes virtutes naturales, idest cõcoctrix, expultrix, retentrix, & attractrix: similiter in cerebro, vbi reperitur discursus, ibi quoque imaginatio, & memoria reperientur, & viceuersa: quælibet enim particula cerebri suscipientis imagines est decorata virtute pro illis tribus præcipuis muneribus obeundis.

Præterea Plusquam commentator cum antiqua Laurentiani translatione decipitur, dum per substantiam cerebri facilè susceptiuam interpretatur mollem, & humidam; dixitque, omnem substantiam mollem esse quoque humidam. Errat primò: quia per substantiam facilè susceptiuam debemus intelligere substantiam perspicuam, paucisque superficiebus cõpositam: sicuti enim specula, vt reddantur susceptiua formarum, non debent esse ex necessitate mollia, vel humida, sed tersa & læuigata, & paucis superficiebus cõposita, sic cerebri substantia debet esse læuigata, & peruia: talisque erit, si excrementis caruerit: dum enim abundat excrementis, plurimæ consurgunt superficies, vnde minus peruium, & difficilè formarum susceptiuum cerebrum redditur. Errat secundò, quia putat, cerebrum molle necessariò quoque esse humidum: quæ consequentia est vanissima, quia multa possunt esse mollia, quæ non sunt humida: nonne pili sua natura sicci, molles sunt? Præterea nec molle, nec durum, nec humidum vt tales conferunt ad facilitatem, vel difficultatem addiscendi: sed solum confert perspicuitas, seu diaphaneitas, idest corpus, quod paucioribus superficiebus constat: quia quando cerebrum humoribus abũdat, maior est in eo humiditas & mollities: attamen maior est difficultas addiscendi.

Omnes ferè Expositores, dum Galenus inquit, memoriam indicare substantiam stabilem & firmam, interpretantur per substantiam stabilem & firmam substantiam duram, & per substantiam fluidam, in qua consistit obliuio substantiam mollem.

Decipiuntur omnes; quia pueri magis valent memoria, quam senes, tamẽ molliorem obsident substantiã cerebri, quam senes: quare Galenus per substantiam stabilem & firmam non intelligit duram, & per fluidam mollem.

Nos dicimus Galenum per substãtiam stabilem & firmam intelligere substantiam cerebri permanentem in eodem statu: quæ difficillimè fluat, & refluat, quæque diu possit conseruari cum suis simulacrhis: diu verò conseruatur, dũ illis non permiscẽtur excrementosa corpora, quorum plurimæ superficies obtenebrant simulachra. Idem euenit in speculo vel in aqua pura, & syncera permixta luto, vel alienis corporibus, quæ plurimas efficiunt superficies, vnde & claritas & simulachra

recepta

recepta euaneſcunt: ratio, cur corpora habentia plurimas ſuperficies reddantur inepta ad ſuſcipiendas imagines, & ſimulachra eſt, quia omnia ſimulachra cuiuſcunque ſenſus ferri debent ad intimam cerebri ſubſtantiam per medium lucidũ, dum verò in medio ſunt multæ ſuperficies, in qualibet ſuperficie lucidum refrangitur, vnde opacitas & obſcuritas oritur: & memoria amittitur, niſi iterum recuperetur per reminiſcentiam. Differt memoria a reminiſcentia: quia memoria reaſſumit ſpecies obiectorum ſine ſyllogiſmo: reminiſcentia reaſſumit ſpecies quæ exciderũt à memoria cum ſyllogiſmo. Differentia inter reminiſcentiam, & ſyllogiſmum eſt, quia per reminiſcentiam quæruntur concluſiones, dum vigent principia: per ſyllogiſmum quæruntur concluſiones, & principia: Hinc Ariſto. 1. de memoria, & re. c. 2. dicit reminiſcentiam neque de nouo adiſcere, neque de nouo inuenire.

Sed redeũtes vnde diſceſſimus dicimus, quãdo Galenus habet, memoriã indicare ſubſtantiam ſtabilem, intelligit ſubſtantiam, quæ conſeruetur ſtabiliter ſine miſtura vaporum, vel humorũ; quia hi permixti in cerebro, reddunt ob multas eorum ſuperficies cerebrum obſcurum, vnde cauſatur obliuio.

Tandem Galenus ait, mobilitatem in opinione indicare ſubſtantiam calidam: & ſtabilitatem ſubſtantiam frigidam: ratio eſt, quia in calida plures imagines fiũt, quã in frigida: vbi vero plures ſunt imagines, plures naſcuntur opiniones: opinionum enim mutatio fieri nõ poteſt, niſi noua impreſſio fiat a nouo aliquo ſimulachro introducto.

1 Dubitatio, dicit Galenus, eos qui pollent memoria habere ſubſtantiam cerebri ſtabilem & firmã: qui ſunt obliuioſi ſubſtantiam fluidam: Hoc videtur reluctari experientiæ: quia pueri pollẽt memoria, attamen eorum ſubſtantia cerebri eſt fluida, & non ſtabilis & firma. Ex alia parte ſenes non pollent memoria, tamen eorum cerebri ſubſtantia eſt firma.

Expoſitores pro tollẽda hac dubitatione valde laborarunt: quia per ſubſtãtiam ſtabilem intellexerũt duram, & per flui-

A dam humidam: pueri pollent memoria, tamen ſunt humidi. Quare dicimus nos per ſubſtantiam ſtabilem & firmã eſſe intelligendam non quod permaneat in eodem ſtatu: quia pueri augentur: & ſunt in perpetua mutatione, ſed quod ſit ſtabilis & firma in conſeruandis imaginibus, quod fiet in illo cerebro, quod non impletur humoribus, vaporibus, vel ſanguine: ob hanc enim miſturam naſcitur obſcuritas, & opacitas; quia corporum varietas efficit multitudinem ſuperficierum, quæ

B deinde impediunt impreſſiones, ſicuti ſi ſpecula inficerentur, vel ſi aqua aliud reciperet, quod non eſſet aqua, non reciperet imagines, quoniam ob multitudinem ſuperficierum adeo ſimulachra refrangerentur & diminuerentur, vt tandem impreſſiones nullæ efficerent: ſimiliter ſenes, cum ſint excrementoſi, eorum cerebrum non eſt purũ, ſed pituita refertum quæ eo modo impedit impreſſionem, quo cataracta impedit viſionem.

2 Dubitatio, Galenus tertio de locis affe-

C ctis capite quinto, & libro de differentijs ſymptomatum capite vltimo dicit, obliuionem indicare frigidam cerebri ſubſtãtiam: in hoc loco verò dicit fluidam: ergo Galenus eſt varius.

Reſpondent Expoſitores, Galenum loqui in hoc loco de ſanis: alibi vero vbi ait, obliuionem indicare intemperiem frigidam cerebri, loqui de ægris. Quæ reſponſio non omninò probatur: quia ſi frigiditas extra latitudinem ſanitatis exiſtẽs poteſt memoriam auferre; poterit etiam frigiditas illa inſalubris, quæ adhuc conti-

D netur inter limites ſanitatis, memoriam minuere, ſeu reddere homines obliuioſos: vtraque enim frigiditas eſt agens vniuocum, & non æquiuocum.

Ego reſponderem ſic: obliuionem indicare frigiditatem ex accidenti, quatenus ſcilicet frigiditas reddit ſubſtantiam cerebri magis fluidam: ſimiliter humiditas ex accidenti lædit memoriam, quatenus reddit ſubſtantiam fluidam: quid autem ſit intelligendum per fluidam, diximus ſuperius eſſe cerebri ſubſtantiam ineptam conſeruationi imaginum: quia modo permiſcetur, vel inficitur vna re,

modo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

modo alia, modo ſanguine, modo vapore, & modo excrementis maculatur, vnde ob harum rerum multas ſuperficies non remanet firma & ſtabilis in ſua claritate, ſed fluida.

3 Dubitatio: ſi cerebri ſubſtantia vt paucioribus ſuperficiebus conſtans, eſſet apta ſimulacra & imagines non ſolum recipere, ſed etiam conſeruare & intellectui offerre; ſequeretur quod qui ſunt dociles & faciles ad ſuſcipiendas imagines, eſſent etiam memoria pollentes & ingenioſi ſiue ſolertes: tamen videtur quod non ſimul ſtent: quod probatur experientia, & auctoritate Galeni, experientia, quia ſæpè videmus iuuenes faciles ad diſcēdum, qui non pollent memoria & qui non ſunt ingenioſi: & verſa vice, videmus iuuenes, qui pollent memoria & valde ingenioſos, qui non ſunt faciles ad diſcēdum. Hinc D. Tho. lib. de memoria & rem. habet hæc verba: memoria perbellè præditi ſunt, qui ſunt tardi ad inueniendum & diſcendum: Præterea eſt Gal. auctoritas in hoc tex. vbi dicit ingenium indicare ſubſtantiam cerebri ſubtilem: facilitatem vero ad diſcendum indicare ſubſtantiam cerebri eſſe ſuſceptiuam formarum: atq; memoriam indicare ſubſtantiam cerebri firmam & ſtabilem.

Soluitur dubitatio dicendo eandem cerebri ſubſtantiam magis & minus diſpoſitam efficere ingenioſos & dociles: ſi eſt ſecundum omnes partes vniformis ſunt dociles & ingenioſi: ſi ſecundum ſuperficiem externam tantum, ſunt dociles & non ingenioſi: ſi vero eadem ſubſtantia conſeruet eandem aptitudinem ad recipienda ſpectra ſunt memoratiui.

4 Dubitatio ex Gal. 3. de locis affectis 5. & alibi memoria lęditur ob intemperiem frigidam, ideo dicunt, obliuionem indicare frigiditatem: quæ conſequentia videtur nulla: quia ex Gal. 2. aph. comm. 20. omnis immodica intemperies exoluere poteſt operationem propriam alicuius inſtrumenti: ergo memoria poterit lædi non ſolum ab intemperie frigida, verum etiam à calida: Inſuper Galenus 3. de locis affec. capite 5. dicit memoriam lædi à labore & à vigilia, ergo non ſolum à fri-

A gidirate. Præterea nimia humiditas inducit non ſolum obliuionem, ſed etiam ſtupiditatem.

Reſpondent Expoſitores, dum dicimus, obliuionem indicare frigiditatem, & viceuerſa, quod oporteat intelligere exceſſus moderatos qualitatum, illos ſcilicet qui ſtare poſſunt in latitudine ſanitatis, & non exceſſus immoderatos.

Dicimus nos humiditatem, & frigiditatem memoriam diminuere per accidens, quatenus tollunt cerebri ſplendo-

B rem & reddunt obſcuritatem, vel quatenus delent veſtigia impreſſa: ſimiliter nimius labor & nimia vigilia per accidens turbare poſſunt cerebri perſpicuitatem, cerebrum ſcilicet implendo, vel agitando humores, vel reſoluendo in vapores ſpiritus ad hoc munus obeundum neceſſarios.

5 Dubitatio non videtur, quod obliuio vel mobilitas in opinione indicent ſubſtantiam cerebri: quia ſæpiſſimè actiones cerebri ſunt læſæ, non ob læſionem cere-

C bri, ſed aliorum viſcerum: in mulieribus ob læſum vterum aliquando læditur diſcurſus, & memoria, & cæteræ omnes actiones; ergo actiones propoſitæ à Galeno non indicabunt ſubſtantiam cerebri. Præterea ex Galeno ſecundo de differentijs febrium. capite vltimo habetur aliquando fieri catarrhum nulla exiſtente paſſione in capite, ſed ſolum ſanguine vitiato: ergo poteſt eſſe actio læſa in capite, nullo exiſtente vitio in ſubſtantia cerebri.

D Reſpondetur eſſe impoſſibile, quod actio læſa ſit in cerebro, & cerebrum non ſit quoque læſum: dum enim per conſenſum ab vtero, vel ab alijs partibus læditur actio cerebri, læditur quoque cerebrum, ſed læſio eſt per conſenſum, eſt in fieri, & dependens, quæ neque indicat, neque curatur: ſolum enim vbi eſt idiopathia, ſeu protopathia applicantur remedia: quando Galenus dixit catarrhum fieri poſſe non ob læſionem capitis, ſed ob vitium ſanguinis, dicimus, caput tunc non eſſe læſum per ſe: ſed per accidens, & per conſenſum.

QVAEST.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

QVAEST. XLIIII.

*De numero actionum cerebri haben-
tium principatum.*

AVicennas libro 6.p.4.cap.3.& alibi:
& Iandunus putant esse quinque
sensus interiores, qui habent hunc prin-
cipatum: primum esse sensum commu-
nem, cuius officium, vt dicunt, est recipe-
re obiecta sensuum exteriorum, & iudi-
care inter illa: veluti inter dulce & albũ
quid præstantius: Secundus est imagina-
tio, cuius officium est solum conseruare
species sensus communis sine vlla cogni-
tione: imaginatio enim est veluti memo-
ria sensus communis: Tertius est phanta-
sia, quæ coniungit species sensatas, quæ
erant in imaginatione: Quartus est vir-
tus æstimatiua, quæ percipit aliqua non
sensata: sicuti oues videntes lupos, quos
nunquam viderunt, illos timent & fu-
giunt: hæc autem virtus in homine dici-
tur cogitatiua, qua ex sententia quoque
Auerrois homo differt à brutis: Quintus
est memoria, quæ conseruat species iam
à cogitatiua elaboratas.

Auerroes 3.de anima com.6.& D.Tho
mas prima parte q.78.art.4. putant, qua-
tuor esse sensus internos, seu actiones
habentes principatum: primum esse sen-
sum communem. Secundum esse imagi-
nationem: Tertiũ esse virtutem æstima-
tiuam, quæ in homine est cogitatio, quæ
percipit species non sensatas: Quartum
memoriam, quæ conseruat species non
sensatas.

Plusquamcommentator, & plurimi
peripatetici putant actiones principes in-
ternas cerebri esse tantum tres: imagi-
nationem scilicet, cogitatiuam, & memo-
riam: putantque idem esse sensum com-
munem, & imaginationem: quia sensus
communis, vt recipit, dicitur sensus com-
munis, vt verò retinet & conseruat, dici-
tur imaginatio: primus igitur sensus in-
ternus est communis seu imaginatio: Se-
cundus cogitatiua virtus: Tertius memo-
ria. Necessitas verò trium virtutum pro-
positarum est, quia primò sensus commu-

A nis recipit obiecta sine materia, sed non
sine præsentia materiæ: Secundò imagi-
natio conseruat species receptas à sensu
communi, sed sine præsentia materialis
obiecti, retinet tamen conditiones mate-
riæ: Tertiò cogitatiua abstrahit quoque
à conditionibus materiæ: veluti dum
agnus cõsiderat lupum non antea visum,
& ab eodem lupo abstrahit inimicitiam:
Quartò memoria conseruat formam, seu
imaginationem sic abstractam, & elabo-
ratam in cogitatiua.

B Galenus similiter ponit tres tantum fa-
cultates, imaginatiuam scilicet, cogitati-
uam, & memoriam, easque vocat faculta-
tes absolutè principes: disputatque con-
tra Aristotelem lib.7. de plac. cap.6. &
probat sensum communem non esse fa-
cultatem internam, sed externam: docet
enim eodem lib.7. & præcipuè cap. vlti-
mo sensum communem esse illam vim
quæ à cerebro datur omnibus sensibus
exterioribus: dicitque hanc sensitiuam
facultatem esse vnam solam, quæ tota in
C quinque sensiterijs est diffusa, & alibi non
inuenitur: quæque in oculo videt: in auri-
bus audit: in digitis tangit: nec sensus si-
milis datur in parte interna cerebri, vt
putant peripatetici: idcirco Galenus nul-
lo modo voluit enumerare sensum com-
munem inter virtutes internas, quæ solæ
dicuntur habere principatum. Præterea
patet, sensum communem non esse facul-
tatem internam, quia dum ociatur facul-
tas sensitiua in oculis, in auribus, & in re-
liquis sensibus externis, ociatur quoque
D totus sensus communis, sicuti in somno
contingit: hinc Galenus libro de differen-
tijs sympt.cap.3.dicit, somnum & vigi-
liam pertinere ad sensum communem,
qui est externus, & non internus.

Neque valet Aristotelis ratio 2.de ani-
ma tex.146.& alibi, ideò sensum commu
nem esse internũ, quia distinguit ea quæ
sunt diuersorum sensuum: quia vel di-
stinguit in materiæ præsentia, & sic dici-
mus pertinere ad sensum communem,
qui est externus videlicet sparsus in quin-
que sensiterijs: vel distinguit sine materiæ
præsentia, & sic dicimus hanc considera-
tionem pertinere ad imaginationem, ve-
luti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

luti dum in somnijs distinguimus vnum hominem ab alio.

1 Dubitatio exurgit, quia ex sententia Aristotelis, & Galeni in sensatione duo requiruntur, receptio scilicet & iudiciũ: quare cum sensus communis iudicet, & iudicium pertineat ad partem internam cerebri, sequetur, quod sensus communis sit facultas interna, & distincta à quinque sensibus.

Respondet Galenus 7. de plac. cap. 7. iudicium in illa parte fieri, in qua fit receptio: sic in oculo fit iudicium colorum, & in auribus vocum, & in iuncturis sentitur dolor podagricus, & non in cerebro; re inquitur ergo, quod sensus communis sit, vbi sunt quinque sensus, & non alibi, & quod non sit facultas interna distincta à quinque exterioribus, neque sit imaginatio, vt putant peripatetici.

QVAEST. XLV.

Vbi sit sensus communis.

HÆc consideratio, quamuis pertineat ad libros de anima, tamen pertinet quoque ad medicum: quia si esset læsus communis sensus, & non esset decisum. vbi sit; Medicus sanè esciret applicare remedia pro auferenda eius læsione. Accedit, quod Aristoteles censet sensum communem oriri à corde, & Galenus à cerebro: æquum igitur est, vt nodus exoluatur.

Aristoteles putat sensum communem esse in corde: dicit enim 3. de partibus animal. cap. 4. lib. de somno & vigilia cap. 2. & lib. de iuuentute & senectute cap. 2. cor esse principium neruorum, venarum, & arteriarum, ideo sensum communem, & alias facultates principes esse in corde.

Auicennas fen prima primi doc. 5. cap. 1. putat, sensum communem, & omnes facultates radicaliter esse in corde, in cerebro verò manifestatiuè: sed supra reiecimus hanc opinionem, quæ re vera est diuersa ab Arist. & Galeni sententia.

Galenus putat, sensum communem esse vbi sunt quinque sensus, libro enim 7.

A de placitis cap. 6. dicit, vnam esse potentiam sensitiuam externam totam, quæ in oculis videt, in digitis sentit, &c.

Plato in Theæteto, vt refert quoque Galenus 7. de placitis cap. 6. dicit vnam esse facultatem sensitiuam, & hanc esse in quinque sensiterijs: hæc sunt verba Platonis *(Socrates absurdum quippe est ô Fili, vt multi in nobis, quasi in ligneis equis sensus insideant, & non vna quædam sit species, & idea siue anima, quomodocumque appelles, in quam omnes hi concurrant, & qua per*

B *hos quinque sensus tamquam per instrumenta sentiamus:)* ecce quod Plato vult communem sensum esse illum, qui est dispersus in quinque sensiterijs & propterea sensum communem non esse facultatem internam diuersam à sensibus exterioribus.

1 Dubitatio, & est Aristotelis 2. de anima tex. 146. & lib. de sensu & sensili, & de somno & vigilia: si communis sensus non esset diuersus à quinq; sensibus exterioribus, tunc nullus daretur sensus, qui

C posset distinguere ea quæ sunt diuersorum sensuum.

Respondent Galeni asseclæ, distinctionem diuersorum sensuum non pertinere ad sensum communem, sed ad imaginationem, quæ est facultas interna, & superior: Hippocrates enim Gal. & omnes Medici, qui de affectibus præter naturam internarum facultatum animalium egerunt, nunquam cognouerunt, quod detur aliquod symptoma huius sensus communis interni & separati à quinque sen-

D sibus exterioribus: ideo experientia ducti dixerunt sensum communem internum esse quid chimericum: etenim omnia symptomata internarum facultatum animalium pertinent ad tres tantum facultates, & non ad plures, idest ad imaginationem, discursum, & memoriam. Ideo Galenus lib. de diff. sympt. cap. 3. loquens de internis læsionibus harum facultatum animalium probat experientia desumpta à symptomatibus, quæ adoriri solent has facultates, non dari nisi tres internas, scilicet imaginationem, discursum, & memoriam: pro læsa imaginatione affert Galenus casum Theophili medici phrenetici

habentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

habentis læsam imaginationem, & non discursum: Hic enim imaginabatur in angulo cubiculi videre tibicines sonantes. Ibidem pro læso discursu Galenus proponit casum cuiusdam phrenetici, qui erat in domo Lanifici, quia veniens ad fenestram accipiebat singula vasa, quæ in domo reperiebantur interrogans Prætereuntes, an vellent, vt illa proijceret, Prætereuntes ridentes annuebant, & ille miser omnia vasa proijciebat: Demum accepit puerũ, petijtq; ab illis, an vellẽt vt & puerum proijceret, illi credẽtes quod nullo modo id efficeret ridentes annuebant, & ille statim puerum proiecit: Galenus proposuit hoc exemplum, vt declararet læsionem discursus, sana existente imaginatione. Itidem eodem loco ostendit aliquãdo lædi memoriam illæsa imaginatione & discursu, referens ex Thucydide in 2. lib. de bello peloponẽsiaco, de quadam peste, ex qua qui liberabantur amittebant memoriam quoque proprij nominis.

Ibi Galenus & alibi, nõ cognouit quod dentur alia symptomata internarum facultatum animalium, nisi illa quæ pertinent vel ad imaginationem, discursum, vel memoriam: ideo ex Galeno & ex diutina medicorum omnium experientia certò colligimus non dari sensum communem internum, qui sit diuersus ab imaginatione, discursu vel memoria: quia darẽtur etiam eius symptomata, & propterea eos errasse, qui putarunt, sensum communem esse internam aliquam facultatem animalem ab illis tribus separatam.

2 Dubitatio: Galenus lib. de differentijs symptomatum cap. 3. dicit, somnum & vigiliam esse passiones sensus communis, sed sic est, quod somnus est passio imaginatricis facultatis; ergo sensus communis idem erit cum imaginatione.

Respondetur esse falsissimum, quod somnus sit passio imaginationis: immo in somnijs imaginatio non quiescit, sed perpetuò vagatur tam in hominibus, quam in brutis. Præterea ex ipso Aristotele somnus sic definitur ἠρεμία τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ, idest quies primi sensorij, idest sensus communis: solum enim dum animal dormit, quiescit sensus communis idest omnes quinque sensus, & non imaginatio. Colligas igitur nihil aliud esse sensum cõmunem, quam quinque sensus, & nullibi esse, nisi vbi sunt quinque sensiteria: vbi enim nullus est sensus particularis, ibi neque est sensus communis, si igitur in parte interna cerebri nullus est sensus particularis, ibi quoque non erit sensus communis: Hinc vbi sunt facultates principes internæ, vt imaginatio, discursus, & memoria, ibi nullus est sensus: sẽsus enim solum est in membrana: in substantia verò cerebri in qua resident tres principes functiones nullus est sensus.

Demum dicimus sensum communem non esse actionem principem cerebri, quia ex Galeno de locis affectis loco citato illa dicitur actio princeps quæ à nulla alia parte vt instrumento fit. & 7. de placitis ea est actio princeps, quæ in solo cerebro fit & non in alijs organis vt motus & sensus: quare nullus sensus inter actionem principem reponi debet, quia sensus totus est actio instrumentaria, quæ in proprijs organis exercetur.

QVAEST. XLVI.

An operationes Principes in cerebro sint loco distinctæ.

AVicennas fen prima primi doc. 6. cap. 3. Auerroes 2. colliget capit. 20. & libello de memoria & reminis. dicunt imaginationem fieri in ventriculis anterioribus cerebri: cogitationem in medio, & memoriam in postremo. Quæ opinio reluctatur Galeno & veritati.

Primum fundamentum dictæ opinionis ex eo desumitur, quia imaginatio fit in substantia molliori cerebri: memoria verò in duriori: sed sic est quod mollior est in anteriori, & durior in posteriori parte cerebri: ergo actiones principes erunt loco distinctæ.

Secundum, si istæ tres actiones principes cerebri non essent loco distinctæ, sequeretur quod vnica læsa omnes essent læsæ: sed ostensum est à Gal. lib. de differẽtijs sympto. c. 3. & lib. 4. de locis affect. c. 2. exem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

exemplo Theophili medici, in quo erat læsa imaginatio manente illæso discursu. Similiter exemplo illius qui vasa & puerum à fenestra proiecit, in quo erat læsus discursus, & non imaginatio: ergo in vno, & eodem loco non potest stare discursus, & imaginatio. Itidem exemplo desumpto à Thucidide quod in peste peloponensi aliqui amitterent memoriam, & non discursum, & imaginationem: ex his colligunt, varias esse sedes, prout variæ sunt functiones principes.

A

Tertium desumitur à Galeno lib. 4. de locis affectis cap. 2. vbi dicit, læsa anteriori cerebri parte tertium ventriculum per consensum affici, & cogitandi actionem: ergo à Galeno in aliqua sede reponitur quoque cogitandi actio, quæ inter actiones principes est præcipua: Hinc 3. de locis affectis capite 5. & 8. de vsu partium dicit, tertium ventriculum esse omnium nobilissimum, & inde medium; ignobiliores verò esse anteriores, & lib. 7. de plac. cap. 6. ait, vulnera ventriculorum cerebri omnia esse periculosa, sed postremi ventriculi esse omnium periculosissima: medij ventriculi parum minus periculosa, & anteriorum ventriculorum adhuc minus: quare cum ventriculus tertius sit nobilior medio, & medius anteriori, oportet vt penes actiones principes insidentes in illis sit ista differentia, & actiones principes in cerebro sede & loco inter se differant.

B

Galenus tamē aliter sentit: putat enim, & rectè, quod principes operationes in cerebro non sint loco distinctæ: Quod verò hæc sit vera & germana Galeni opinio colligitur in primis ex hoc ca. in quo dicit, memoriam non indicare posteriorem cerebri partem, sed substantiam stabilem & firmam: similiter ait facilitatem addiscendi indicare non partem anteriorem cerebri, sed substantiam cerebri facilè susceptiuam formarum: Itidem loquens de ingenio non ait indicare situm aliquem cerebri, sed substantiam cerebri subtilem: Quare non est in Galeno admittendum, operationes principes esse loco distinctas: omnes enim sunt in qualibet substantiæ cerebri particula: sicuti in qualibet minima corporis parte reperiuntur quatuor facultates naturales; videlicet attractrix, retentrix, expultrix, & concoctrix: simili modo in qualibet particula cerebri est imaginatrix, ratiocinatrix, & memoratrix operatio.

C

Præterea si illæ tres operationes principes ex Galeno essent in ventriculis cerebri illo ordine, vt dixerunt Arabes, scilicet imaginationem esse in anteriori, cogitationem in medio ventriculo, & memoriam in postremo, Galenus 8. de vsu partium cap. 10. agens de ventriculis cerebri aliquid dixisset de hoc tam præcipuo, & singulari vsu ventriculorum.

D

Insuper Galenus cap. 13. loquens contra Erasistratum concludit, intellectionē sequi bonam corporis cerebri temperaturam, & non compositionem.

Ad hæc Galenus lib. 2. de motu musculorum cap. 6. ait, memoriam oriri ex imaginatione: quia si aliquid cum multa animi attentione imaginemur fit fortis impressio, & illud facillimè memoramur, ergo vbi fit impressio, ibi quoque fit memoria: ergo memoria ex sententia illorum, qui putant in parte anteriori esse imaginationem, erit quoque in eodem loco memoria.

Postremò Galenus 3. de locis affectis 7. exponens hęc verba Hippocratis loquentis de melancholia: *si incidit in mentem fit melancholia, si in corpus, epilepsia*: interpretatur per mentem substantiam similarem cerebri, per corpus, dissimilarem: epilepsia enim est affectus cerebri vt est dissimilare, quatenus scilicet meatus vel ventriculi obstruuntur: dum igitur Hippocrates de mente loquitur, ait Galenus esse intelligendam cerebri substantiam; quare discursus, ingenium, facilitas addiscendi, & memoria pertinebunt ad cerebri substantiam, non ad ventriculos.

Quod verò Auicennas, & Auerroes reluctentur quoque veritati, dum putant imaginationem in anteriori parte; cogitationem in medio, & memoriam in postremo ventriculo residere, patebit hoc efficacissimo argumento: imaginatio eorum quæ per sensum tactus habetur, non potest fieri in parte anteriori cerebri: quia

quia nerui totius corporis pedum scilicet & manuum respondent spinæ, & spina parti posteriori cerebri: ergo fiet quoque imaginatio in parte posteriori, quod est illud quod volumus.

Postremò si operationes principes non essent in qualibet particula cerebri, sed solum in ventriculis, vt dictum est, sequeretur, quod operationes non essent principes: quia de ratione principum operationum ex Galeno loco citato. 2. de loc. affectis cap. 9. est, vt à nulla parte tamquam ab instrumento fiant: sed si residerent solum in ventriculis, sequeretur, quod in ventriculis fierent vt ab instrumento, & essent organicæ, quod repugnat non solum Galeno, sed etiam Aristoteli, qui non admittunt principem operationem esse organicam.

Vera igitur est opinio illorum, qui sustinēt tres esse operationes principes, imaginationem. s. discursum & memoriam in qualibet particula substantiæ cerebri, eo modo, quo in qualibet parte parenchymatis hepatis reperitur hematosis, retentrix, attractrix & expultrix.

1 Dubitatio, si istæ actiones principes non fierent in determinatis sedibus cerebri, sed omnes in qualibet particula essent simul, sequeretur quod vna læsa, omnes læderentur: sed hoc est falsum: quia sæpè læditur discursus manente illæsa imaginatione, & memoria, & viceuersa.

Respondetur cum Galeno 3. de symp. causis ca. 3. vbi dubitat, cur particula aliqua corporis prædita quatuor facultatibus naturalibus, ex illis quælibet possit lædi, diminui scilicet, vel corrumpi, alijs manentibus illæsis? hæc est responsio: omnes facultates naturales vti diuersis qualitatibus, vt instrumentis; exempli causa attractrix vtitur potius calore, quam alijs qualitatibus; retentrix siccitate, concoctrix caliditate & humiditate: quare potest contingere, quòd humiditas, quæ manifestè lædit retentricem, non solum lædat expultricem vel concoctricem, sed illis aliquid opis afferat: ecce igitur quod in qualibet minima corporis particula possunt stare facultates naturales, vnaque

A sensibiliter lædi potest, alijs manentibus illæsis: Simili modo dici potest de tribus operationibus habentibus principatum: potest enim lædi imaginatio, dum primæ impressiones, quæ fiunt in cerebri substantia vel malè fiunt, vel postquam factæ sunt alterantur, nulla facta læsione in discursu: similiter in eadem particula cerebri potest lædi discursus à calore præter naturam, qui potius iuuet imaginationē: idem dici potest de memoria, quæ potest ob corpora multiplicantia superficies, vel

B facientia (quod in idem recidit) oppacitatem, diminui, nulla manente læsione in discursu: quæ cum ita sint non inconuenit, vt in vna parte cerebri sint tres operationes principes, vnaque lædatur, alijs manentibus illæsis.

2 Dubitatio si læditur memoria, applicantur remedia parti posteriori: si imaginatio parti anteriori: ergo loco & sede distincta sunt: addunt adesse quodam orificium in ventriculo posteriori (in quo dicunt residere memoriam) quod claudi-

C tur, dum cogitare nolumus, dum verò volumus, aperitur: colligunt propterea sedes esse distinctas.

Respondetur, quod omnia hæc falsa sunt: quia nihil fit in memoria, vel imaginatione læsa applicando remedia extrinsecus: De orificio, quod aiunt claudi, dum cogitare nolumus, sunt ridicula & chimerica, puerisque potius proferenda, quam studiosis medicinæ.

QVAEST. XLVII.

D

An operationes Principes pendeant à cerebri conformatione.

HÆc quæstio pendet ex superiori, quia si operationes principes non sunt loco & sede distinctæ, sequitur quod non a conformatione, sed à cerebri temperatura oriantur: cæterum, quia quæstio est magni momenti; ideo melius confirmabimus in hoc loco, quod non a conformatione, sed a cerebri temperatura oriantur.

Arabes ferè omnes putant a ventriculis, & per consequens a conformatione

actio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

actiones principes prouenire: immo dicunt, quando cogitare vel discurrere nolumus: in ventriculo memoriæ claudi orificium: quando vero volumus, aperiri: idem dicunt de imaginatione, dum scilicet nolumus imaginari, tunc orificium ventriculorum anteriorum claudi; dum volumus, aperiri: Quæ sunt voluntaria figmenta: quia in ventriculis cadauerum orificia inter tertium & quartum ventriculum, nemo vnquam vidit: est enim impossibile, vt homines non semper imaginentur, vel discurrant: quare nunquam posset claudi illud orificium: fateor sanè, quod si reperirentur ista orificia, esset magnum fęlicitatis munus; quia illud claudendo possemus discursu vel imaginatione rerum molestarum supersedere.

Plurimi putant Galenum quoque voluisse operationes principes pendere a cerebri conformatione, quia superius ex figura capitis sphærica vtrinque tamen ad latera compressa colligebat optimum hominis iudicium: ex figura vero capitis turbinata, qualem ferunt habuisse Thersitem apud Homerum, colligebat stultitiam: quare operationes principes ex Galeno oriuntur a conformatione, & non a temperatura. Præterea Galen. 7. de plac. ab optima structura cerebri desumebat hominis prudentiam. Decipiuntur valde, quia, & nos concedimus optimam structuram seu figuram capitis indicare prudentiam, & malam figuram stultitiam: sed dicimus inditia esse duum generum, alia propria & immediata: alia vero impropria & mediata: posita hac distinctione dicimus, bonam, vel malam figuram capitis primo & per se indicare bonam vel malam temperaturam cerebri: bonam vero vel malam temperaturam cerebri primo & per se efficere prudentiam vel stultitiam: quare mala figura indicat stultitiam, quatenus cerebri mala temperatura efficit malam figuram, & stultitiam.

Galeni vera & germana opinio est, quod actiones principes cerebri dependeant primo & per se a propria carne, seu a parte medullari & similari cerebri: quod quidem facilè probatur: quia octa-

A uo de vsu partium cap. 13. Galenus habet hanc sententiam: *melius foret existimare intellectum sequi non varietatem compositionis, sed corporis, quod cogitat laudabilem temperiem.* Præterea non ne Galenus superius docuit ingenium indicare subtilem cerebri substantiam: memoriam vero substantiam firmam? ergo actiones principes insequentur substantiam, & non compositionem. Similiter Galenus 3. de locis affectis c. 6. vocat cerebri temperiem mentem, vt ostenderet mentem

B seu intellectum insequi partem similarem, & non conformationem.

Accedit quod non solum tres actiones principes cerebri dependeant a parte similari cerebri, sed omnes actiones viuentis quotquot sunt dependent primo & per se à temperatura partium similariũ: quod hoc sit verum legamus Galenum 7. methodi c. 2. lib. 6. de locis affec. cap. 3. & lib. de optima corporis constitutione cap. 2. vbi clarissimè admonet in omni instrumento adesse vnam particulam simila-

C rem, à qua pendet actio, quæ est in toto instrumento. Hinc libro de constitutione artis cap 5. dicit actiones primo & per se esse similarium partium: secundario verò & ex accidenti esse instrumentalium.

Hippocrates similiter docet primo de diæta, omnes actiones principes pendere à similari parte cerebri: habet enim hæc verba, *cum in corpore, pars ignis siccissima, & aqua humidissima aqualiter temperantur, prudentissimum quid nascitur:* ecce

D quod actiones obtinentes principatum insequuntur cerebri temperaturam, & non conformationem. Demum Aristoteles 2. de par. animal. cap. 1. ait actiones varias esse ratione partium similarium.

Verissima illa erit sententia, quæ præcipuè consentit doctrinæ Aristotelis, & nõ repugnat Hippocrati, & Gal. Ex Arist. enim primo post. collocãtur omnes actiones propriæ in 2. modo dicendi per se: Accedit quod prædicata secundi modi definiantur per sua subiecta: quæ reuera sunt composita ex parte similari & dissimilari: quare actiones principes & non principes adæquatè conuenient parti similari

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

A milari & dissimilari: principaliter tamen parti similari: sic dicimus in philosophia, motum adæquatè conuenire corpori naturali, principaliter verò naturæ, quæ est motus principium: Similiter risibilitas adæquatè conuenit homini, vt est compositus ex parte similari & dissimilari: principaliter verò conuenit rationalitati, quatenus à rationalitate dependet: quod diximus de hac actione propria intelligimus de omnibus, quia subiectum secundi modi est causa adæquata passionum: prædicatum verò primi modi est causa prin- B cipalis propriatum actionum: Hinc optimè dictum est, totum hominem esse subiectum *quod* risibilitatis: animal rationale verò esse subiectum *quo*: similiter totum cerebrum ex parte similari & dissimilari compositum est subiectum *quod* actionum habentium principatum: & totus oculus est subiectum quod proprijssimum, & adæquatum visionis: subiectum verò quo actiones principes fiunt, non est totum cerebrum, sed solum pars similaris cerebri: similiter subiectum quo fit visio, C non est totus oculus, sed humor crystalinus: qua posita distinctione, dicimus omnes actiones tanquam à parte principali, quæ sit principium quo, pendere à parte similari, vt optimè Galenus nos docuit: tanquam vero à subiecto adæquato, quod est subiectum quod, esse totum organum, quia dum volumus definire actionem propriam, illam definimus per proprium organum, & non per partem principalem.

CAPITIS XII. D

Particula. III.

Tex. 18. *Adhuc autem duo indiciorum genera mihi videor prætermisisse, de quibus sum ab initio me dicturum pollicitus, quorum alterum ad operationes attinet naturales, alterum verò ad ea quæ extrinsecus occursant. Erit autem in vtrisque sermo communis.*

Declarauit superius Galenus quatuor genera signorum declarantium cerebri temperaturam: primum genus desumebatur à capitis dispositione: Secundum ab operationibus principatum obtinentibus.

In hoc tex. admonet, duo adhuc genera relinqui, à quibus desumuntur signa declarantia cerebri constitutionem: alterum desumi posse ab actionibus naturalibus, idest ab expultrice, retentrice, coctrice, & attractrice: alterum ab ijs quæ extrinsecus occursant, quæ sunt iuuantia & lædentia: ait Galenus in vtrisque sermonem esse communem, dum scilicet inferius speciatim tractabit de cerebri temperaturis: vbi aget de actionibus naturalibus cerebri, & de extrinsecis iuuantibus & lędentibus: non enim vult de his duobus generibus agere in communi, & in vniuersali: quia quando de particulari sermone cerebri tractabit, de illis verba faciet.

Montanus in hoc tex. censet, actiones naturales nullo alio modo cognosci posse, quam per excrementa: ideò dicit, Galenum per cognitionem excrementorum capitis nos manuducere ad cognoscendas actiones naturales cerebri. Quæ opinio reijcitur: quia actiones naturales non solum dignosci possunt per excrementa, verum etiam per immodicè retenta, & per qualitates mutatas: non solũ enim excuntia sunt, quæ indicant statum actionum naturalium, sed etiam immodicè retenta, & qualitates mutatæ, vt nos ex Galeno primo libro methodi nostræ cap. 6. fusè ostendimus.

Præterea ostendimus superius non per duo signa dignosci posse temperaturam vitiatam, sed per syndromen multorum, de qua in 1. & 6. lib. methodi nostræ distinctè egimus: omnesque locos declarantes occultas ideas affectuum præter naturam proposuimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

CAPITIS XIII.

Particula. I.

DE SIGNIS BONAE temperaturæ cerebri.

Si quidem cerebrum sortiatur bonam quatuor primarum qualitatum temperaturam, omnia quæ diximus habebit moderata, & excrementa quæ vel per palatum, vel aures, vel nares, vel oculos expurgantur, hæc quoque modicè se habebunt, atque ab his quę extrinsecus occursant minimè lædetur, quæ scilicet vel calefaciunt, vel frigefaciunt, vel humectant, vel exiccant.

IN hac 1. partic. Gal. applicat traditam methodum cerebro temperato: meritoque incipit à temperato: quia ex eius cognitione facillimè intemperata, & ab optimo recedentia cognoscuntur: Aristoteles enim primo de anima tex. 85. docet, quod rectũ est iudex sui, & obliqui: quare præcognito cerebro temperatissimo, facillimè quæ sint intemperata dignoscemus.

Methodus vniuersalis tradita continebat sex fontes. Primus erat de capitis dispositione, quæ desumebatur ex magnitudine, figura, & capillis: Secundus erat de virtute & vitio sẽsibilium operationũ. Tertius de robore vel debilitate virtutũ motiuarum. Quartus de operationibus obtinentibus principatum, quæ sunt imaginatio, discursus, & memoria. Quintus de naturalibus cerebri actionibus. Postremus de ijs quæ extrinsecus adueniunt: Galenus igitur in hoc loco applicat dictam methodum cerebro temperato.

Diuiditur hic tex. in duas partes: in prima ait, quatuor genera, quæ in quatuor fontibus sunt proposita, esse moderata, A videlicet caput in magnitudine moderatum cum figura concinna: similiter cum virtute sensitiua, & motiua moderata; & demum cum operationibus habentibus principatum moderatis: inde colligit, cerebrum quoque esse temperatissimum. In secunda dicit, præterea esse alia duo genera moderata; quorum primum continet actiones naturales, quæ colliguntur ex moderata quantitate, & qualitate excrementorum, quæ expurgantur per aures, nares, palatum, & oculos: secundum genus B continet illud quod pertinet ad sextum fontem, & est, quod cerebrum temperatum maximè resistat externis causis: non enim læditur ab extrinseca caliditate, frigiditate, humiditate, vel siccitate, quia temperatum cerebrum mirificè externis istis causis resistere potest.

1 Dubitatio: Galenus in hoc loco agit de signis cerebri temperati: non videtur quod dari, vel concedi possit hoc temperatum cerebrum: quia ex Galeno 1. de temperamentis cap. vltimo cerebrum est C frigidum & humidum: sed sic est quod corpora frigida & humida non possunt esse temperata: ergo non dabitur cerebrum temperatum.

Respondetur, quod temperatum duplex est, vel ad pondus, vel ad iustitiam: omnes fatentur, cerebrum esse temperatum ad iustitiam, & non ad pondus: per temperatum ad iustitiam intelligimus, quod in sua specie obsideat illã perfectionem, quam potest habere: hoc cerebrum quãuis respectu cutis, quæ est regula omnium temperaturarum, dicatur frigidum D & humidum, dicetur tamen temperatum si fuerit insignitum omnibus illis dotibus, quas refert in tex. Galenus: quæ sunt bona capitis dispositio quo ad magnitudinem & figuram, beneque se habeat ad operationes sensitiuas & motiuas, & pręcipuè ad principes functiones, & demum eius naturales actiones egregiè possint resistere extrinsecis alterationibus.

2 Dubitatio: superius Galenus promisit se acturum de signis corporis insalubris diapandos: attamen hic agit de signis saluberrimi, seu temperatissimi cerebri, ergo malè.

Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Responsio est tradita superius: diximusque Galenum summo artificio vsum esse in tradenda cognitione corporis insalubris: quia voluit per cognitionem recti declarare obliquum: nihil enim aliud est cerebri insalubritas, nisi recessus à statu saluberrimo: quare nisi præcognoscatur status saluberrimus, non poterit dignosci status insalubris, quantum scilicet recedat à termino saluberrimo.

3 Dubitatio oritur circa dotes temperamenti cerebri: quia vt dicit Plusquamcommentator est impossibile, immo implicat contradictionem asserere, quod bene se habeat in sensu & motu: ratio est quia ad motum iuuat siccitas; ad sensum verò humiditas: quare dicimus nos, si bene se habuerit ad motum, non bene ad sensum: Itidem phrenetici ob ardorem & siccitatem habent motus vehementissimos, sensus verò corruptos: similiter dictum est, humiditatem iuuare ad imaginationem: nocereque ad memoriam: siccitatem verò ad memoriam, & non ad imaginationem.

Respondetur & rectè, quod Galenus loquatur de illa perfectione, quæ in cerebro temperato inueniri potest: vel dicimus moderatam siccitatem, moderatamque humiditatem, & cætera omnia moderata efficere illam perfectissimam harmoniam seu concentum, qui quam maximè iuuat ad operationum perfectionem: immo dicimus, excessus omnes impedire perfectas operationes, vt in phreneticis siccitas, quæ licet validos motus in ipsis efficiat, non tamen perseuerant, sed citò pereunt.

4 Dubitatio, in tex. docet Galenus excrementa, quæ per palatum, aures, nares, & oculos expurgantur, si modicè se habebunt, significare bonam cerebri temperaturam: quod signum videtur irritum & vanum, quia excrementa neque in bona, neque in mala temperatura expurgantur per oculos, nisi oculis fistula, vel aliquis alius morbus accidat, ergo videtur malè Galenus fecisse, dum inter indicia bonæ temperaturæ collocat oculorum excrementa.

Responsio petenda est à codice græco,

A in quo nullam facit mentionem de excrementis oculorum: sed solum de ijs, quæ per palatum, nares, & aures euacuantur: ideò mirandum est, quomodo sit addita particula per oculos: hæc sunt verba καὶ τῶν περιττωμάτων ὅσα δι' ὑπερῴας ἢ ὤτων ἢ μυκτήρων ἐκ καθαίρεται: quæ verba sonant: & excrementa, quæ per palatum, vel aures, vel nares expurgantur. Præterea, dum expurgantur oculi, excrementa sunt oculorum, & non cerebri.

5 Dubitatio, videtur Galenus diminutus dum volens numerare foramina, per quæ B excrementa expurgantur, solum de palato, de naribus, & de auribus mentionem faciat, omittens tamen quamplurima alia foramina naturalia, per quæ capitis excrementa expurgantur: os enim cuneale habet decem & octo foramina: occipitium septem: in temporibus vtrinq; sunt quatuor, quatuor quoque sunt communia occipitio, cuneali, & temporibus: per hæc omnia foramina cerebrum expurgari solet, non autem per sola proposita à Galeno in hoc tex.

C Respondetur, quod ad ostendendam bonam temperaturam sufficient, si excrementa, palati, narium, & aurium moderata fuerint. Præterea omnia ferè foramina proposita & præcipuè cunealis respondent palato, naribus & auribus: quare à moderatis excrementis palati, nariũ, & aurium, colligemus certissimè cerebri statum temperatum, & moderatum.

6 Dubitatio: Galenus 8. de vsu partium cap. 6. docet, nares non esse factas pro excrementorum purgatione, sed pro odo- D rum dignotione, & pro inspiratione aeris in ipsum cerebrum.

Respondetur, quodlibet instrumentum habere vnam actionem præcipuam: non negari tamen à Galeno vsus plurimos: actio enim præcipua aurium est auditio, vsus tamen illorum est, vt sint materiæ excrementitiæ receptacula: similiter actio præcipua oris est inspiratio: minus verò præcipua est ciborum assumptio, deinde sequitur receptio excrementorum: quod dicimus de auribus, & palato, idem dici potest de naribus, & de qualibet corporis parte.

7 Dubitatio, videtur Galenus diminutus in proponendis signis cerebri temperati: quia Auicennas alia plura signa proponit digna consideratione, quæ temperatum cerebrum indicare possunt.

Respondetur, quod omnia signa temperati cerebri non solum proposita ab Auicenna, sed ab omnibus Auctoribus continentur his paucis verbis à Galeno propositis, dicente, omnia debere esse moderata & modicè se habere: omnia igitur signa temperati cerebri proposita ab Auicenna, Auerroe, & à Galeno ipso, dum tractatur de signis etiam intemperati cerebri, contineri poterunt in signis à Gal. propositis in hoc cap. quia si modicè se habuerint excrementa, vel alia indicia, cerebrum erit temperatum, si immodicè erit intemperatum.

8 Dubitatio: dicit in tex. temperatum cerebrum minimè læditur ab ijs, quæ extrinsecus occursant: quod non videtur verum: quia omnia corpora, quamuis temperatissima, à potentissimis externis erroribus lædi possunt.

Solutio petenda est à tex. græco: in quo legitur ἥκιστά τε βλαβήσεται, quæ significant nimium lædetur: idem enim significat ἥκιστα quod ἐλάχιστα, idest minimum, vt colligitur ab ipsomet Galeno 2. de ratione vict. comm. 19. & lib. 3. com. 61. Præterea ἥκιστος ὤν, idest minimus: Similiter apud Thucydidem ὡς ἥκιστα, quam minimum interpretantur omnes: quare Galenus intelligit cerebrum temperatum ab extrinsecis minimum, idest parum lædi, & non minimè, vt in latino codice inuenitur.

9 Dubitatio, vult Galenus: excrementa, quæ expurgantur per palatum, & per nares indicare cerebri constitutionem: tamen contrarium habetur secundo de differentijs feb. capite vltimo, vbi dicit, caput aliquando nihil pati, sed solum sanguine vitiato fieri catarrhum: quare defluere possunt immoderata excrementa per nares, & per palatum nulla existente læsione in capite, ergo Galenus docere videtur cerebri temperaturas per signa cõmunia, & non propria. Præterea 1. ad Glauconem capit. 15. dicit: caput repleri

A excrementis ob tres causas, vel ob plenitudinem, vel ob magnitudinem febris, vel ob cerebri debilitatem: ecce quod excrementa, quæ debent expurgari per nares, & palatum possunt oriri à causis non existentibus in cerebro, & quod excrementa ista palati, & narium non possint esse propria cerebri.

Solutio facilis est: quia Galenus loquitur hic de cerebro temperato, & non de intemperato; Infra vero de cerebro insalubri loquetur, existente tamen in latitudine sanitatis: dum autem cerebrum

B est temperatissimum, supponitur nullum esse vitium in sanguine, vel in subiectis visceribus: Vel dicere possumus excrementa, quæ modicè expurgantur per nares, & palatum habere vim indicandi, quando cætera signa non reluctentur: mos enim procedendi in hoc lib. est per signorum syndromen: signa verò quæ constituunt syndromen non propria, sed communia sunt: quia quæ sunt propria sunt sola, & non egent alijs.

C 10 Dubitatio, si quæ expurgantur per nares, & palatum non sunt propria excrementa cerebri, quomodo Galenus nos manuducet ad dignoscendam temperaturam cerebri per excrementa non pertinentia ad cerebrum?

Quod verò excrementa palati, & narium non pertineant ad cerebrum, facilè probari potest ex sufficienti enumeratione excrementorum pertinentium ad tres concoctiones: docet enim Gal. 1. de tuenda sanitate cap. 12. & 3. methodi tres esse

D coctiones: & in qualibet excerni duo excrementa, alterum tenue, & alterum crassum: in tertia cerebri coctioue tenue excrementum est illud quod per insensibilem perspirationem excernitur; crassum sunt furfures, & capilli: excrementum igitur pituitosũ, quod excernitur per palatũ & nares non erit cerebri, est enim pituita, quæ per venas cerebri expurgatur: quomodo igitur si hoc pituitosũ excremẽtum non est propriũ excrementum tertię coctionis cerebri poterit statum & conditionem temperamẽti cerebri indicare?

Insuper signum, quod indicat debet esse vel per se, vel saltem de omni; quando

enim

enim non est de omni, nihil omninò indicare potest: quod verò excrementa palati & narium non sint signa quæ prædicentur de temperatura cerebri de omni, patet: quia valet semper hæc consequentia, est de omni, ergo in omnibus, & semper: quis dicet in hominibus sanis semper, & quotidie excrementa per palatum & nares expurgari? non ne aliquando per integros annos homines temperati carent his excrementis mucosis, quæ per nares, & palatum expurgantur? ergo hæc signa desumpta ab excrementis non indicabunt bonam, vel malam cerebri temperaturam.

Solutio facilis est, quia concedimus, excrementa narium, & palati non esse propria inditia: si enim essent propria, essent sola, & non indigerent aliorum signorum confirmatione, ideo dubitatio proposita nullius est momenti.

Conuenit, vt hic reijciamus errorem satis communem: sunt enim plurimi qui putant excrementum viscosum cerebri fieri, dum vapores petunt caput, & vniuntur à frigiditate cerebri: deinde verò eo modo in catarrhum viscosum degenerare, quo in Alembico vapores in aquam conuertuntur: vel quo fit pluuia virtute solis eleuantis vapores ad mediam aeris regionem, quos ob eius frigiditatem in aquam conuertit.

Credimus istos errare: quia vapores nunquam degenerant, nisi in aquam purissimam, & non viscosam, viscositas enim est quid mixtum ex aqua & terra, & aere.

Quo pacto verò in capite fiat viscosus succus audite: dũ sanguis nutritionis gratia perducitur ad caput, prius transmittitur ad capillares venas, & deinde à capillaribus ad media spacia: quia nutritio non fit, nisi ab alimento transmisso extra venas: tunc cerebrum nutritur sanguine puriori, & magis apto vt conuertatur, & facessat in sui substantiam, relinquiturque portio sanguinis nimium viscosa, quæ sua natura est rebellis coctioni: ea deinde ab expultrice propellitur per nares, & palatum: dum verò cerebrum est validæ virtutis, aliquid quoq; illius viscositatis conuertit: dum verò est inualidæ, nihil illius viscositatis attenuari, vel conuerti potest in nutrimentum: redditur enim cerebrum inualidæ virtutis, non solum quando per se læsum est; verum etiam quando per accidens: sicuti quando caput ob frigus externum, vel alias externas causas patitur: vel dum à sanguine, quantitate, & qualitate peccante nutritur.

Dicimus itaque si narium excrementa sint moderata, indicare quoque optimam temperaturam, si immoderata malam: valet enim consequentia, excrementa, quæ defluunt à capite sunt immoderata, ergo caput est intemperatum per se vel per accidens: non tamen valet, excremẽta sunt moderata, ergo cerebrum est temperatum: quia hectica febre correpti modicè se habent in illis excrementis, non quia caput illorum validum sit: sed quia adeo in illis est sanguinis paupertas, vt vix sufficiat nutritioni: valet tamen caput est temperatum, ergo modicè se habet in expurgatione per nares, & palatum. Demum sciendum catarrhum qui expurgatur per nares, palatum, & per varias partes quinque modis generari posse & nullum ex his esse excrementum proprium cerebri.

Primò fieri potest catarrhus vt docet Aristoteles 2. de partibus animalium cap. 7. eo modo quo fiunt imbres in magno mundo, vel vt dicit Auic. eo modo quo fit aqua stillata per alembicum: iste catarrhus est excrementum tenue, & veluti aqua pura: neque hoc excrementum est cerebri proprium, quia rarò accidit.

Secundò fieri potest catarrhus quia humor crudus ascendat per fibras rectas esophogi in guttur: deinde scandens super os superioris maxillæ, quod palatum componit colligitur inde per latissima oculorum foramina: spargitur in cerebrum: demum expurgatur per nares, palatum & alias partes. Neque hic catarrhus fit ex cerebri defectu quod probatur per ipsam practicam: quia euacuato ventriculo paulo post cessat catarrhus.

Tertiò fit catarrhus ob sanguinem vitiatum nulla in cerebro existente læsione, de quo Galenus 2. de differentijs febrium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vlt. dicit caput interdum nihil pati, sed solum sanguine vitiato fieri catarrhum.

Quartò fieri potest catarrhus ob vitium cerebri ratione cuius sanguis delatus in cerebrum gratia nutritionis in excrementum cedit; deinde per peluim transcolatur in glandem pituitariã & per foramina cunealis per palatum, & per nares reijcitur, neque hic catarrhus est proprium excrementum cerebri.

Quintò fieri potest catarrhus vt docet Galenus 9. de vsu partium capit. primo propter obstructiones cerebri nulla existẽte mala cerebri temperatura: quoniam propter illas obstructiones excrementa propria retinentur: vnde recte his verbis Galenus habet: instar oneris grauat: deinde prohibet quo minus succi postea affluant vias præoccupando quo fit vt membrum ipsum nutriri non sinat: ecce quod obstructiones impedientes vias sunt in causa vt cerebrium non nutriatur & alimentum cerebri in excrementum cedat.

QVAESТ. XLVIII.

De Auribum sordibus.

ARistoteles 32. sect. probl. 4. inquit, sordes aurium esse amaras: quia putri sudore contrahuntur: similiter 3. de partibus animalium ait, sordes aurium fieri à putredine.

Hæc opinio non accipitur à Medicis: quia aurium sordes inueniuntur quoque in hominibus temperatissimis, in quibus nulla est putredinis suspicio: putredo enim fit à causa præter naturam: quare implicat dicere sordes semper inueniri in auribus temperatissimi hominis, & in temperatissimo esse putredinem.

Præterea tantum abest, quod amarities, quæ est in aurium sordibus indicet putredinem, vt Hippocrates & Gal. 6. de morbis vulgaribus comm. 5. tex. 19. dicant si sordes aurium in hominibus esset dulcis, signum esset lethale: reddit causam Galenus in comm. quia tunc esset signum quod cerebrum liquefieret, eius enim liquor, cum dulcis sit, sordes dulces efficeret.

A

Alij sunt qui dicunt, sordes aurium fieri à vapore: quorum opinio est vanissima: quia quæ fiunt à vapore dulcia & insipida sunt.

Argenterius censet in hoc comm. quod sordes aurium fiant ex illa terrena alimenti portione, quæ effugit priores concoctiones, & caloris vi assatur, si ex assatione res amaræ fiunt: sicuti dum coquitur mel, quòd si assetur, fit amarum. Quæ opinio reluctatur veritati: quia supponit in generatione sordium præcedere assationem: quod si esset verum, sequeretur, quod sordes amaræ, quæ in auribus inueniuntur, non inuenirentur in temperatissimis hominibus: in quibus nulla assatio præcedit.

B

Dicimus nos sanguinem transmissum ad cerebrum gratia nutritionis esse mistum ex quatuor humoribus: cerebrumq; dulci portione nutriri, & amaram expellere: ex Gal. enim omnia amara nutriendis particulis sunt inimica: Hinc Gal. 6. de simplici med. cap. de abrotano dicit, omnia amara omni modo esse infensa, & inimica ventriculo, & quarto de simplici med. dicit amara mordere, & esse gustui propterea innimica: è contra vero dulcia nutrire: ideò bilis quæ est in sanguine cerebrum nutriente separatur, & propellitur ad aures: non enim datur massa sanguinea (quamuis viuens esset temperamenti æqualis ad pondus) quæ careat bile; colliguntur verò sordes in auribus, & non in alijs partibus, quia per cæteras partes, cum bilis tenuis sit, exhalat: per tempora tamen cum osse petroso condita sint non exhalat, sed deponitur ad aures.

C

Præterea excrementum biliosum mittitur ad aures: non reicitur per palatum & nares, quia non est graue: non euacuatur insensibiliter, non solum propter ossa petrosa temporum, sed etiam propter lotum ossium suturas quæ sunt squamosæ, & ita densæ vt impediatur perspiratio: vnde ex necessitate excrementum biliosum in aurium sordes degenerat.

D

Hinc Aristoteles 32. sect. problem. 1. dicit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cit aures, cur, cum pudor nos apprehendat, maximè rubore efficiuntur, cum maximè sint exangues? respondet: quia aures sunt appositæ temporibus, quo versus maximè humor confluit, & pars ista est optimi caloris. Putamus igitur nos partem istam esse optimi caloris, non solum propter venas & arterias hac transeuntes; verum etiam quia bilis quæ potest in alijs partibus exhalare, & in temporibus ob os petrosum detineatur, & non exhalet, quo fit vt in auribus sordes amaræ colligantur.

CAPITIS XIII.

Particula. II.

Talibus igitur capilli capitis: cum adhuc sunt infantes subrufi, cum verò pueri, subflaui, cum iam adoleuerint flaui fiunt. medijque sunt inter eos qui omninò sunt crispi, & simplices; non tamen facilè caluitium patiuntur.

PRimum signorum genus pro dignoscenda cerebri temperatura desumebatur à capitis dispositione, quæ respiciebat magnitudinem, figuram, & capillos: egit superius de magnitudine, & figura; reliquum est, vt hic agat de capillis; verum, quia Galenus tractationem de capillis in vniuersali non poterat aggredi, cum capilli sint inter illa quæ consequuntur particulares cerebri temperaturas, ideò considerans in hoc loco signa optimæ temperaturæ cerebri agit etiam de capillis in communi competentibus optimæ temperaturæ. Dicit igitur talibus, idest istis qui habent bonam temperaturam cerebri, dum sunt infantes conueniunt pili subrufi, dum sunt pueri subfla-

A ui, dum adolescentes flaui; habentque pilos medios inter crispos & simplices, neque facilè caluitium patiuntur.

Qui vult perfectè intelligere naturam colorum legat Timæum Platonis, vbi diligentissimè de illis tractat, & Galenus ab ipso, quæ hic & alibi dixit de coloribus desumpsit. Hæ quinque species coloris secundum maiorem, vel minorem intensionem differunt inter se: prima coloris species, quæ est valde remissa refertur ad ὤχρον, idest pallidum; est enim quædam terra quæ dicitur ochra, quæ est terra si-

B gillata pallida, & ab eius colore desumitur color, qui dicitur ochros: & hic color indicat naturam frigidiusculam deinceps sequitur ὑπόπυῤῥον, idest subrufum: Hic color conuenit pueris Hippoc. tertiò πυῤῥὸν, idest rufum; quod est intensioris coloris, & assimilatur colori fulgido, & igneo; quarto sequuntur ὑπόξανθον, idest subflauum: Demum verò ξανθὸν, idest flauum: color subrufus est similis luteo oui recentis conuenit adultis temperatis: xanthus color est similis rubeo oui

C non recentis: hæ quinque species possunt dici species coloris pallidi magis, vel minus intensi.

Auicennas vel eius interpres loquens de coloribus valde errat, dum dicit rufum colorem esse intensiorem flauo: quia reluctatur Galeno in tex. & Platoni in Timæo, vbi habetur, flauum esse intensiorem rufo: aitque inter pallidum & flauum mediare rufum.

Putabat Auicennas per rufum Galenum intelligere rubrum, quod assimila-

D tur colori sanguineo, quod est falsum: quia græcè à Galeno rufum dicitur πυῤῥὸν, quod significat igneum: quare dicimus colorem igneum splendidum non esse intensioris coloris flauo, qui dicitur ξανθὸς: Hinc Galenus primo de crisibus cap. 12. dicit πυῤῥὸν, idest splendidum esse albius flauo: quamuis verò Plato in Timæo dicat πυῤῥὸν esse nigrius flauo, quia gignatur ex mistione flaui & fusci, tamen non putamus esse contra Galenũ, quia hæ coloris species non consistunt in puncto, sed sunt potius gradus qualitatis, qui adhuc suscipiunt magis & minus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quare dicimus dari rufum colorem, qui sit albidior flauo, & nigrior flauo; neque hoc aduersatur Galeno vel Platoni.

1 Dubitatio: Galenus ait colores varios pilorum indicare variam, & diuersam cerebri temperaturam: attamen Aristoteles 5. de generatione animalium cap. 4. dicit, causam varietatis pilorum non esse temperaturam, sed cutim, ait enim cutim nigram efficere pilos nigros, & albam albos. Præterea ipsemet Galen. 2. de simplici med. cap. 3. & 37. & alibi reprehendit illos qui ex colore tentarunt medicamenti facultatem perquirere: immò ibi in perquirenda temperatura admonet fidendum esse experimentis, & non coloribus, vel saporibus.

Respondemus primò ad Aristotelem, quod loco citato locutus sit de brutis, & non de hominibus; dantur enim homines cum pilis nigris, qui cutim albissimam habent. Secundò dicimus, pilos non indicare temperaturam, nisi cum syndrome aliorum signorum à Galeno propositorum: Hinc Galenus in toto hoc libro, vbi de temperatura loquitur, semper pro ea cognoscenda proponit signorum communium syndromen: non negamus tamen cum Aristot. 5. de generatione animal. capit. 5. pilos vt plurimum indicare actionem interni caloris: quia si calor est debilis, vt in senioribus, pili fiunt cani: si est validus, fiunt nigri: vel cum Galeno dicimus 2 de temperamentis cap. 5. pilos indicare calorem & materiam, ex qua fuligines eleuantur; quæ si est adusta fiunt nigri: si calida & non adusta, flaui, vt est flaua bilis: si verò adhuc minus calida fiunt subflaui, quorum color assimilatur luteo oui recentis: si demum materia ex qua eleuantur pili est adhuc remissioris caloris fiunt pili ochrij idest pallidi, quia assimilantur terræ sigillatæ, quæ ochrea dicitur.

QVAEST. XLIX.

De generatione Coloris.

Haec consideratio propria est secundi libri de anima, & adhuc magis propria scientiæ perspectiuæ in qua ex professo agitur de coloribus: Nos verò pauca dicemus pro intelligentia huius capitis. Dicimus igitur quod ille perfectè sciet quomodo generentur colores, qui intelliget definitionem coloris traditam ab Aristotele libro secundo de anima tex. 67. vbi sic definit, color est motiuus perspicui, quod sit actu, & libro de sensu & & sen. capite 3. vbi sic definit, color est extremitas perspicui terminati, qui igitur non intelliget quid sit perspicuum seu diaphanum, & quid opacum, est omnino impossibile, vt intelligat definitionem coloris, & quomodo fiat.

Quod verò non sit alius modus sciendi naturam colorum, & eorum generationem, & proprietates, quam per exactam explicationem terminorum componentium definitionem, est adeo manifestum, vt non indigeat probatione: Aristoteles enim primo de anima tex. 11. ait, cognito quid de anima cæteras affectiones statim cognosci: similiter Plato in Cratylo vult, definitionem esse principium cognitionis proprietatum, & affectionum: quomodo igitur poterimus colorum naturam penetrare, non præcognita natura diaphani & opaci, quæ sunt voces explicatiuæ definitionis?

Aggrediamur igitur diaphani explicationem, quia cognito quomodo fiat, statim cognoscemus quomodo fiat opacum, quod est eius contrarium. Albertus Magnus putat diaphanum, siue perspicuum fieri à raritate corporis: opacum verò à densitate: Iacobus Zabarella libro primo de visu capite 3. censet diaphanum fieri à corpore tenui, tamquam à materia, & à lumine tamquam à forma.

Decipiuntur Albertus, & Zabarella, quia certissimis experimentis, & veritati ipsi aduersantur: etenim si accipiamus (vt exordiamur ab experimentis) crystallum, &

& adamantem, quæ corpora sunt densissima, & non rara & tenuia; non ne sunt transparentia perspicua, seu diaphana? ergo falsissimum est, quod de ratione corporis diaphani sit raritas, vel tenuitas. Præterea spōgia est rara, attamen est opaca: verum quia semel incidi in præstantissimum peripateticum, publicumque lectorem, qui, vt defenderet raritatem esse formam diaphani eo venit, vt mihi concederet adamantem seu crystallū esse corpora rariora, quam sit spongia: ideo par est, vt experimento certissimo atque euidentissimo omnem illius ambiguitatem tollamus; ne amplius ille, vel alter defendat, diaphanum vt diaphanum esse corpus rarum: accipiamus integrum crystallum, & in tenuissimum puluerem redigamus, tunc sine dubio puluis crystalli erit rarior crystallo integro existente, tamen in puluere maior, quam in crystallo erit opacitas: immo crystallum in puluerem redactum perspicuitatem, seu diaphaneitatem omninò amittet. Hinc si puluere crystalli plena esset ephiala, tantum abest, vt diaphaneitas in ipsa obseruaretur, vt quam maxima fieret opacitas: quomodo igitur audebūt cognito & animaduerso hoc experimento, asserere quod de ratione diaphani sit raritas? Præterea accipiatur aqua pura diaphana, & splēdida, agitetur, donec tota spumescat, tunc nemo contradicet, spumescentem aquam rariorem, & tenuiorem factam esse, attamen perspicuitatem amittet: quomodo ergo raritas, vel tenuitas efficiet perspicuū, si aqua sua natura perspicua post quam facta est rarior, & tenuior amittit perspicuitatem?

Vera igitur est sentētia opticorum dicentium, illud esse diaphanum, quod vnicam vel paucas habet superficies: vbi enim plurimæ sunt superficies, lumen antequam tranet, & penetret in qualibet refrāgitur, & in refractione semper aliquid lucis amittit. Hinc est quod per puluerē crystalli ob multitudinem & varietatem superficierum granulorum radij toties refranguntur, vt nihil eorum penetrare possit, & inde fiat opacum: similiter dum aqua agitata spumescit, ob spumam variæ fiunt superficies, vnde lumen non am-

A plius tranat: Similiter nodus, qui est pars densior asseris, cum sit magis læuigatus & per consequens pauciores habeat superficies, quam cæteræ asseris partes, est transparentior: Itidem, qui volūt specula reddere perspicua, eo vsque perfricant, donec perueniant ad vnicā tersam & læuigatam superficiem Similiter lapides tersi, & læuigati diaphani quid tenere videntur: quia artifices ob continuam confricationem auferunt inæqualitates, redduntque lapides ad pauciores superficies: vitra tamen

B sunt magis diaphana, quia etiam secundum partes internas habent paucas superficies: dum enim funduntur, igne repurgantur, & aliena substantia demitur, quæ diuersas superficies efficiebat: dempta igitur aliena substantia à vitris, ea inde ad pauciores superficies reducuntur, vnde lumen, cum non refrangatur, melius tranat, & splendidiora fiunt: proprium enim est diaphani recipere: proprium verò luminis deferre per diaphanū simulachra: propriūque opaci est terminare simulachra colorata & illuminata:

C His præcognitis non erit difficilè nōnullorum errata dignoscere.

Nonnulli putant, albedinem prouenire ex igne mixto cum corpore diaphano, qualis est aer: nigredinem verò ex mistione partis igneæ turbidæ cū elemento opaco, qualis est terra: hæc opinio videtur esse Aristotelis 8. problem. & libro quinto, de generatione animalium, vbi albedinem attribuit igni, nigredinem verò terræ: similiter colligitur ex Auerroe in paraphrasi de sensu & sen. 5. colliget cap. 29.

D Itidem ex Auicenna libro primo, fen 1. d. 4. cap. 1. loquente de generatione coloris albi & nigri colliguntur hæc verba: *frigus albificat humidam substantiam, & denigrat siccam: calor verò denigrat humidam, & albificat siccam*: frigus quod est proprium aquę, in qua iuncta est humiditas efficit albedinem: si verò frigus iungitur cum sicco, efficitur terra, quæ inter elementa est causa opaci: dum verò calor iungitur cum sicco efficitur ignis, qui efficit diaphaneitatem: dum verò iungitur cum humido efficitur nigredo.

Dicta opinio non potest defendi, quia colo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

colores nullo modo à primis qualitatibus per se dependent, dantur enim alba corpora, quæ sunt frigida, vt cerusa, gypsum, camphora, & nix; & alba quæ sunt calida, vt calx, arsenicum, alium &c. & dantur nigra quæ sunt frigida vt bitumen iudaicum, melancholia naturalis, opium, cassia, & acatiæ succus, & nigra quæ sunt calida, vt garyophyli, piper & atrabilis &c. & dantur citrina quæ sunt calida, vt cortices citri, sulphur, bilis flaua, succinum, rhabarbarum; & citrina, quæ sunt frigida, vt sandali citrini & flores nimpheæ luteę: & demum dantur rubea quæ sunt calida vt sanguis & rubra quæ sunt frigida, vt rosæ: Quare colores non à quatuor primis qualitatibus prodeunt, sed à mistione opaci cum diaphano: Quod verò opacū, & diaphanum per se ab elementis, & à primis qualitatibus non proueniant, patet; quia est quoque in cælo diaphaneitas, & opacitas, nulla ibi existente frigiditate, vel caliditate.

Quomodo verò fiat color est explicatu difficile: aliqui enim putant ex mente Aristotelis, colores à primis elemētorum qualitatibus pendere: Aliqui albedinē ex igne, nigredinem verò ex terra, & medios colores ex elemētorum mistura: quorum opiniones satis superque reiecimus.

Ex alia parte sunt perspectiui, ad quos re vera pertinet hæc consideratio, qui dicunt, nigrum fieri dū lumen in innumeris superficiebus refrangitur: Album verò dū in paucis, sed tersis, & læuigatis. Quorum opinio est verissima; sed ita vniuersaliter prolata non docet, quomodo fiant colores: erat enim declarandum cuius figuræ sint superficies, quæ nigrum, cuius quæ album, & medios colores efficiunt.

Ego aūt diu cogitaui, atque incidi tandē in experimēta quædā clarissima, & euidentissima, quæ statim ostendūt luce meridiana clarius modum generationis nigredinis, albedinis & mediorum colorū: ostendent enim nigrum fieri ex spheris diaphanis plenis illuminatis: album ex spheris vacuis: quod res ita se habeat, sic soliti sumus argumentari: color niger ab illo corpore diaphano oritur, quod licet sit maximè illuminatum, nihilominus efficit umbras & tenebras, ex vmbris enim & tenebris fit nigredo, vt paulo infra patebit: albedo verò à corpore sphærico vacuo; per vacuum intelligimus sphæricum repletum aere, vel corpore, in quo lumen non refrangitur.

Addimus minorem; at sic est, quod inter corpora inueniuntur solum sphærica diaphana plena, quæ coram lumine efficiunt vmbras, & tenebras, ergo à corpore sphærico pleno, & diaphano illuminato fiet nigredo. Quod verò sola corpora sphærica diaphana plena coram lumine efficiant tenebras, probatur duplici experimento, communi scilicet, & proprio: commune omnibus conspicuum, est, dum ephiala vitrea aqua repleta, vel aliquod aliud vas rotundum diaphanū repletum lumini obijcitur, tunc statim omnes vident lumen in hac figura sphęrica fugere, & tenebras efficere; immo lumē transiens corpus sphericum in perexigua bituamnatam tamen, & lucidam cuspidem desinit, quod nulli corpori pręter sphæricum contingit. Experimētum verò proprium, quo vtimur, dum volumus efficere nigrū, vel album colorem tale est; accipimus 40. vel 50. spherulas vitreas vacuas & perforatas similes magnitudini ossiculorum cerasorum, has in cyathum aqua plenum mittimus; tunc sic vnitæ & vacuæ efficiūt colorē album & per pulchrum: dum verò eædem sphærulæ vitreæ aqua implentur sic vnitæ efficiunt colorē nigrum: ex hoc experimento vnicuique facilè patebit, nigredinem à spherulis plenis prodire: albedinem à vacuis. Quod album fiat ex sphærulis vacuis seu solo aere repletis, euidentissimum est experimentum in aquarum per exiguis spumis quæ sunt albissimæ sunt quæ spherulæ solo aere plenæ.

Præterea ex modo quo fit glacies idem colligi potest. Si acceperimus ephialā vitream aqua plenam post duas horas subdio frigidissimo videbimus ab imo eleuari spherulas, & tendere ad superficiū, illasque vniri, & inde glaciem fieri. Ab alijs verò corporibus, quæ sphericitatem non participant, tres fieri colores medios qui idem faciunt, viridem scilicet puniceū, & purpureum, qui fiunt ex varia luminum

num refractione in magis, vel minus tersis, vel multis, aut paucis superficiebus sicuti in prismate obseruatur.

Hinc has conclusiones suffultas experimentis defendimus: prima quarum hæc est: vbi plenum constat ex spheris plenis fit color niger: Secunda, vbi plenum constat ex spheris vacuis fit albus: Tertia vbi plenum constat ex spheris, & interj spheria vacua sunt, fit color niger: Quarta vbi plenũ cõstat ex intersphærijs, varijs spheris existentibus fit, albedo: Quinta vbi plenum constat nõ ex spheris, sed ex quibuslibet alijs figuris dummodo sphericæ non sint, tunc non tenebræ, vel albedines fient, sed variæ refractiones, sicuti fiũt in iride, prismate, & collo palumbæ, qui colores sunt medij, magisque & minus, vergentes ad nigrum, prout refractiones fiũt in pluribus, vel paucioribus superficiebus: quinimò ex horũ mistura variæ species seu colorum gradus suboriuntur.

Si enim acceperimus vitrũ rubũ & illud iungamus, cum vitreo cæruleo, statim cõsurget color violaceus. Itidem si coniunxerimus vitrum cæruleum cum luteo, statim consurget viridis.

Demũ si acceperimus pauxillũ auripigmẽti, & minimũ quid de endego quod est cæruleũ, & in aqua permiscerimus, statim orietur viridis color: Cæruleũ verò quòd magis vergit ad nigrũ, quã viride remittitur ab auropigmento, cuius color non ita intensus est, vt viridis: Itidem dicimus de violaceo, quod scilicet oriatur ex rubro & ceruleo ex his colligimus bilem poraceam fieri ex flaua, & cerulea bile: colorẽ violaceũ fieri, ex bile cerulea, & ex sanguinis corruptella: ideo peticulæ violaceæ, & vngues liuidi seu extrema liuida prænunciant mortem. Hi & alij quoque gradus mediorum colorũ ex materia, in qua lux vario modo refrangitur, fiunt: ob eãdem rationem; idem diximus de coloribus colli palumbæ, & prismatis: ecce igitur quod neque nigri, vel albi colores, neque medij ex primis, vel secundis qualitatibus fiunt: immo idem patet ex ipso Aristotele lib. de sensu & sen. cap. 3. vbi dicit corpora cælestia esse colorata, quamuis careant elementorum qualitatibus: eadem ratione Zabarella lib. de visu cap. 2. rectè inquit primo, & per se colores non prouenire ab elemẽtis, vt calida, frigida, humida, & sicca: dũ tamen addit colores ab elementis prouenire vt tenuia, & crassa; aberrat: & hanc opinionem superius reiecimus. Neque objiciant, Galenum nos manuducere ad cognitionem temperaturarum per colores pilorum: quia respondemus, Galenum non solum per colores, sed per syndromen aliorum signorum temperaturas docuisse: quod verò colores inter signa communia temperaturarũ habeãt locum, patet, quia corpora quoque mixta constant ex opaco & diaphano, quæ per accidens cum alijs, scilicet vnita poterunt nos manuducere ad temperaturarũ cognitionem: quod verò propriè ex coloribus corporum virtutem & facultatem non dignoscamus, nos docet Galenus 2. simplicium cap. 3. & 37. & lib. 3. cap. 3. vbi reprehendit illos, qui ex colore tentarunt medicamenti facultates perquirere.

QVAEST. L.

De natura, & differentijs colorum.

ALhazen in sua optica diffusè, & diligẽtissimè: similiter Auicennas lib. 6. par. 3. cap. 1. & Auempaces (vt refert Auerroes 2. de anima com. 67.) censent ante luminis aduentum nullũ esse colorem in corporibus: aduenientе tamen lumine fieri omnes colores: dicunt enim ob mixturam diaphani, & opaci vario modo refrangi lumina, & luces vario modo refractas esse colores: putantque lumen esse formam intrinsecam colorum, ita vt in obscuro colores non sint colores: quam opinionem nos superius & lib. 5. methodi nostræ cap. 10. defendimus.

Albertus Magnus in summa de homine quæst. de substantia coloris putat, lumen dare formam & speciem colori, vt nos cum Alhazen, Auicenna, & Auempace putamus: differentia tamen inter Albertum, & supra dictos Auctores est, quia ille putat dari partem materialem coloris, quæ est affectus primarum qualitatũ, quæ manet quoque in absentia luminis, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quæ Alberti opinio est ferè eadem cũ superiori, quia saltem conuenit nõ dari formas colorum in absentia luminis; quinimo si quid remanet putat esse determinatas superficies, determinatumque diaphanum, & opacum. Nos dicimus illum rectè sentire: si verò putat illud materiale, quod remanet esse primas qualitates colores efficientes toto Cælo aberrat, vt ostendimus superius.

Opinio Alhazen, Auicennæ, & Auempacis, quam nos sequimur, confirmatur auctoritate, ratione, & experientia. Primò ex Aristotele libro de sensu & sen. cap. 3. habetur, colorem esse extremitatem perspicui in corpore terminato: sed sic est quod hæc extremitas perspicui est lumen terminatum, ergo colores formaliter erunt lumina. Præterea 2. de anima tex. 67. docet, colorem esse motiuum perspicui, quod sit actu: sed sic est quod motiuum perspicui formaliter est lumen, ergo color formaliter est lumen.

Præterea probatur experientia, & ratione: primò, oculus existens in tenebris videt obiectum illuminatum: oculus verò existens in medio illuminato non videt obiectum existens in tenebris: ergo lumen est necessarium formaliter & obiectiuè coloribus, & non tantum vt deferẽs colores: quia dum oculus esset in medio, illuminato citius videret obiecta, quę sunt in obscuro, quam dum esset in tenebris.

Insuper, non ne fiunt colores columbæ ex lumine vario modo refracto nullo existente colore in eius collo? similiter dicimus de iride: nec dicant dari colores reales, & non reales, quia est necessarium dari quandam communem formalitatem coloris rubri sanguinis, & iridis, qua ruber est ruber: vnicus enim effectus ab vnica causa proficiscitur: cæruleus enim color lapidis lazuli, & iridis ab eadem communi causa prodire debet, quia sunt colores cærulei eiusdem omnino aspectus.

1 Dubitatio: non videtur, quod color sit formaliter lumen: quia experientia clarum est, aliquando in tenebris videri aliquos colores, ergo colores non erunt lumina: patet antecedens, quia oculi, dum

A manibus torquentur & mouentur, aliquid vident: immo ipse Aristoteles id docet libro de sensu & sensili cap. 2. & 4. meteororum: ergo dantur colores actu in tenebris.

Respondetur, dum oculi mouentur & torquentur exire lumina quædam pauxilla, quorum ope fit illa visio: quomodo verò generentur illa pauxilla lumina in oculorum commotione, variæ sunt opiniones. Quidam dicunt in commotione exire radios spirituum animaliũ, qui sunt

B lucidi. Quidam ob agitationem accendi oculos. Quidam alij oculos ex se esse tersos & læuigatos, in illaque commotione quatenus tersi & læuigati splendorem efficere: hæc postrema causa est vera: confirmaturque experientia: si enim in loco obscurissimo confricaueris canis dorsum, statim videbis ab illius dorso lucidas quasdam scintillas exire.

Auerroes 2. de anima comm. 67. Diuus Thomas: Iandunus, & ferè omnes peripatetici putant, colores non esse lumina

C formaliter, sed ante aduentum luminis in tenebris colores quoque esse colores: Distinxeruntq; colores reales ab apparentibus: dixerunt enim colores iridis, colli palumbæ, & prismatis non fieri ab ijsdem principijs, à quibus fiunt colores permanentes, & (vt aiunt) reales. Causa erroris istorum pendet ex eo, quia non intelligebãt quid sit diaphanum & opacum, vt superius ostendimus. Qui igitur rectè vult intelligere errores peripateticorum, legat superiorem quæstionem, vel vt me-

D lius dicam Alhazen in sua optica, vbi intelliget vnicam esse causam formalem, vnamque ideam, atque rationẽ omnium colorum; vanissimamque esse diuisionem in reales & apparentes.

Quo ad colorũ species Plato in Timæo 12. efficit. Aristoteles vero libro de sensu & sen. facit 7. sed quæ differunt inter se secundum magis & minus in centũ quoque species diuidi possent.

Primus est albus color: sub se tamẽ variæ inueniũtur differentiæ albedinis, quæ desumi solent à subiectis: Hinc dicitur albedo niuea à niue, & lactea à lacte desumpta: similiter albedo argẽtea, & eburnea,

&

& mille aliæ differētiæ: sed quia ex Arist. 10. metaphys. cap. 4. ex albo & nigro fiunt omnes medij colores; de medijs ordinatim incipiemus.

Secūdus color post album est pallidus, quem Græci ὤχρον vocant: Plato in Timæo de hoc loquens, dixit fieri ex albi & flaui mixtione: Galen. verò 2. de ratione victus in ac. 22. ait, quantum flauus à rubro in albiorem secedit, tantū à flauo pallidus: hunc colorē aliqui vocant palearē: Actuarius verò illum vocat spiceum. In hoc gradu ponitur quidam color, qui dicitur giluus, quē Græci vocāt χλωρόν: hūc Galenus 3. de ratione victus 3. ait collocari inter album & flauum, dicit enim vinū album, dum antiquatur, vocari giluum.

Tertio post pallidum sequitur color flauus, quem Græci vocant ξανθά: Plato ait in Timæo hunc generari ex mistione splendidi cū rubro & albo: hic color conspicitur in obrizo, & bile flaua: Hinc ab Hippocrate & Galeno sæpissimè bilis vocatur ξανθὴ χολὴ, idest bilis flaua: Hic color ponitur quoque inter gradus citrinitatis: Auicennas enim libro 1. fen. 2. doct. 3. su. 2. cap. 2. citrinitatis gradus hoc ordine proponit, primò palearem, secundo citrinum, qualis conspicitur in citro, deinde flauum, ab hoc rufum postea citrangularem, deinceps igneum tincturæ croci similem, & demum croceum, qui conspicitur in croco, huncque rubeum clarum ait nuncupari, post hunc sequi ferrugineum rubiginosum.

Quarto post flauum sequitur rufus: talis conspicitur in croci arido flore: conspicitur quoque in boue, qui neque albus, neque niger sit, hic color rufus vocari solet rutilus.

Quinto post rufum sequitur fuluus: estque color aliquantulum obscurior flauo: hic color conspicitur in orichalco, & aliquando in auro, quod orichalco videtur simile; conspicitur quoque hic fuluus color in vulpis dorso: si vero fuluus magis reddatur, obscuratus oritur color, qui vocatur ab auctoribus rauus.

Sexto est color ruber, qui dicitur phæniceus seu puniceus à granis mali punici dictus, quæ rubra sunt: hic color ab Aristot. 1. meteororū vocantur sanguineus; Hinc Aristoteles 3. meteor. vocat superiorem iridis circumferentiam, (quæ rubra est) phæniceā: varij sunt gradus phænicei: intensior enim non dicitur rubidus, sed rubicundus: similiter aliqui intēsi gradus rubri seu phænicei dicuntur flamei, & ignei; dicunturque etiam rutili, dum sunt similes coloribus florū mali punici coloris chermesini; varia enim est significatio coloris rutili, sed quod præcipuè ostēdit rutilum est splendor quidam rubri coloris. Ad rubrum seu puniceū reducitur purpureus; Ouidius enim 1. & 3. elegiarum vocat genas & labella purpurea, similiter vocatur purpureus fucus ille mulieribus familiaris, quo vtuntur, vt faciem reddāt rubicundam; hic color habet varia nomina; dicitur enim ruber, puniceus, sanguineus, purpureus, & ostrum; pro maiori verò vel minori intensione, & splendore dicitur flameus, igneus, rutilus, rosaceus, vineus, & chermesinus.

Septimo sequitur color glaucus, qui ex Platone componitur ex albo & cæruleo: hic color dicitur etiam cæsius, & approximatur valdè cæruleo: hic conspicitur in quibusdam oculis ferè cæruleis: similiter sicuti in sereno Cælo citra solem conspicitur cæruleus, sic dum est sol conspicitur glaucus color.

Octauo est viridis color, qualis est in smaragdo, & herbis virentibus, & in porracea bile: Plato in Timæo dicit, viridem colorem oriri ex mistione nigri cum fuluo: Galenus verò primo prorrhe. sect. com. 10. loquens de porraceo seu æruginoso humore, illud ponit in medio flaui & nigri: dicit enim flauam bilem cum ea supra modum assetur primum quidem migrare in æruginosum succum, deinde in nigrum: idem dicit Auicennas prima 1. doc. 4. capite 2. Itidem Galenus 1. prognosticorum 1. dicit, viridem colorē esse initium liuidi.

Nono est color cæruleus: hic conuenit Cælo & quasi cæluleum dicitur. Hic conspicitur in lapide lazuli, in saphyro, & in lapide qui italicè turchesa dicitur: sed præcipuè in sereno Cælo, dum sol non splēdet. Dicitur quoque cęruleus color ab

Anti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Antiquis venetus, qui, vt ait vegetius, marinis fluctibus est similis.

Decimo est color fuscus, qui componitur ex nigro & pauco albi coloris: sub fusco duæ sunt colorum differentiæ nominales, liuidus scilicet, & plumbeus; liuidus enim à Galeno 14. methodi ponitur sub fusco: Actuarius hunc collocat inter nigrum & venetum, idest ceruleum: adeo pauca est differentia inter liuidum & plũbeum, vt Galenus 12. methodi capite 3. liuidum vocet plumbeum: differt fuscus à liuido tamquam proximum genus à specie: fuscus enim aliquando nil mali indicat; liuidus & plumbeus semper malus: sub fusco continetur etiam moreus obscurus, qui vt ait Plato in Timæo fit ex rubri permistione cum albo & nigro, facta tamen adustione aliqua.

Vndecimo, est color niger, de quo superius egimus: omnes itaque colores ad hos reducuntur: illi enim qui dicuntur subnigri, subflaui, subrufi, intelliguntur esse remisioris coloris, sicuti color giluus qui collocatur inter album & flauum dici potest subflauus, & sic de alijs.

QVAEST. LI.

De Canitie.

ARistoteles 5. de generatione animalium cap. 4. & Galenus 2. de temperamentis capite 5. putant, canitiem esse quãdam cutis siccitatem, vel ægritudinem pilorum prouenientem ex veluti sitũ pituitæ: situs est quædam putredo, quæ in Cælis vinarijs, & dolijs facilè fit, & vulgo dicitur muffa: Hinc Alexander aphrodiseus primo problem. 5. dicit, pilos canos propterea esse albos, quia imitantur colorem pituitæ, ex qua generantur.

Modus generationis situs & canitiei est, dum vapores non liberè expelluntur ob imbecillitatem: vnde retenti in meatibus plusquam par sit acquirunt illam putredinem, quæ dicitur situs: & quia situs semper efficit quandam albedinem, vt nos docet experientia; ideo pili, qui exeunt, albi fiunt: causa igitur canitiei est situs pituitæ; causa verò situs est imbecillitas

A partis, putredo, & cruditas succi pituitosi retenti: Hinc Atistoteles 5. de generatione animalium cap. 5. docet, canitiem effici putredine quadam: similiter 5. de generatione animalium cap. 1. habet hæc ferè verba: canities est debilitas quædã humoris siti in cerebro, & cruditas: ecce quod ex Aristotele ad efficiendam canitiẽ concurrant succi pituitosi & crudi, imbecillitas & putredo.

Hic notatur error Argenterij, qui irridet Galenum, & Arist. dicentes ad efficiẽ-
B dam canitiem concurrere putredinẽ, ait, quia in canis hominibus esset fætor, quæ instantia est admodum puerilis, quia neque in putredine humorum ex qua fiunt febres malignæ, ardẽtes, vel lethales aliquis sentitur fætor: dicat mihi queso Argenter. an in putrida febre, dum sanguis euacuatur fætorem persenserit, vel in homine exantherato, qui putrida febre fuerit extinctus, obseruauerit fętorem diuersum ab illis hominibus, qui obtruncãtur, vel iugulantur: inde certè dignoscimus,
C Argenterium non percepisse quid intelligat Galenus, & Aristoteles per putredinẽ: Nullus enim Medicorum vnquam intellexit per putredinem, qua pereunt homines, dum febricitant, fætida, differt enim putredo à putedine, hæc postrema non conuenit humoribus efficientibus febres: quia alia est, quia assa fætida, opoponacũ, & castroreũ, licet nobis sint fætida, & putida: tamen non sunt putrida: immo aduersantur putredini: putredo enim est corruptio: assa fætida verò quanto magis fæ-
D tida est, tanto magis distat à corruptione, de hac suo loco agemus.

Albertus Magnus lib. 3. de ani. tract. 2. cap. 2. putat causam canitiei esse caloris debilitatem, & consumptionem humiditatis vnctuosæ: consumpta enim (vt ait) humiditate vnctuosa, succedit aqua leuis & tenuis, quæ tota ob sui diaphaneitatem in albedinem conuertitur, & inde fiunt pili albi: in eodem capite Albertus refert modũ, quo fit canities: hæc quæ sunt eius verba *canitiei causa aliquando est, si pili multum cooperiantur: quia tunc fumi repercutiuntur ad loca cooperta, & in phlegma conuertuntur, quæ est causa canitiei*: addit

additaliam causam extrinsecam canitiei: *nec non anhelare multum, causa est caniti ei, ideò simul dormientes in vno loco citius canescunt: quia anhelitus suo calore aperit nimis vias pororum, & exire facit subtile pingue*: hactenus Albertus Magnus.

Quod verò post consumptioné humiditatis vnctuosæ statim succedant pili cani videtur nos Aristoteles admonere, dũ 5. de generatione animal. cap. 5 tradit modum, quo vitare possumus canitiem: qui his verbis explicatur: *cani ne fiant pili iuuat vnctio aqua & olei*: dum enim oleo inungitur locus, vbi generantur pili, prohibetur consumptio vnctuosæ, & natiuæ humiditatis: quia pori claudũtur & oleo conseruatur pars; vnde pili saltem non fient ita cito cani: quare remedium ad retardandam canitiem ex Aristot. est Idreleũ, quod fit ex aqua & oleo: aqua vt frigida prohibet ne putredo cito fiat: oleum verò prohibet ne pituita cito exsiccetur, & conuertatur in veluti situm sed hæc remedia peripatetica aliquando non respódẽt experiẽtiæ: quia laniferi semper oleo infecti nó citius senescũt quam alij. Causa verò, cur cætera animantia non ita facilè canescunt, vt homo, habetur in Aristotele 10. sect. probl. 62 vbi habentur hęc verba: *canescit homo solus omniũ animantium: quia aliorum pili decidũt: & alia non tam longo viuunt tempore*: at homo nec *deciduum gerit pilũ, & longa ætate fruitur.*

Causa verò, cur prius pili circa tempora canescant, & deinde pars anterior, & postea posterior capitis pars, & vltimo in pectine, inguine, & sub alis rarissimè, est, quia pars circa tempora est frigidior & humidior: deinde sequitur anterior, & posterior, quæ est alijs siccior: aliarum verò partium pili non canescunt, quia vt dicit Alexandrea aphrodisæus proble. 1. 10. locus harum est calidior, & quia pituita illa ob calorem facile diflare potest, ob quam diflationem neque putredo, nec pilorum canities succedere potest.

Montanus putat, pilos fieri canos non ex pituita: sed ex vapore à pituita eleuato, quasi vt optimè in illum inuehit Argenterius oporteat vapores esse eiusdem coloris cum minera, à qua eleuantur: vapores enim non solum amittunt colorẽ verum etiam qualitates magis manifestas: an ne ex absinthio educuntur vapores dulces, qui in aquam dulcem conuertuntur? Vera igitur erit opinio Galeni, & Aristotelis, quod scilicet in generationem canitiei ex vna parte conspiret situs pituitæ, ex altera coloris imbecillitas, & aliqua prohibita perspiratio: neque alias causas quæ veritati, & principijs medicinæ magis respondeant aliquis inuenire poterit.

1 Dubitatio occurrit, quia dictũ est siccitatem ex Arist. concurrere in generationem canitiei, & pituitam: quomodo pituita erit causa canitiei, si de ratione canitiei est cutis siccitas?

Respondetur, non esse inconueniens in contentis esse humidum superfluum: in continentibus verò esse siccitatem: nõ ne in contentis hydropicorum maxima est humiditas? attamen partes solidæ sunt adeo siccæ, vt atrophiam patiantur: idem dicimus de canitie, cutim scilicet amittere vnctuosam humiditatem, siccamque reddi: ex alia vero parte pituitam in illis partibus, quarum pili canescunt adeo dominari, vt impediantur meatus insensibiles, & prohibeatur diflatio, & inde in illa pituita generetur illa putredo, quæ à Gal. vocatur situs, aut veluti situs, quæ in locis humidioribus obseruari solet.

QVAEST. LII.

De Crispitudine.

Galenus 2. de temperamentis cap. 5. & Aristot. 5. de generatione animalium cap. 3. adeo diligenter locuti sunt de crispitudine, vt eorum dictis nihil addi possit: Galenus itaque loco citato protulit hæc verba: *crispi pili fiunt, vel propter siccitatem temperamenti, vel propter meatum in quo radicantur: propter siccitatem ad eundem modum quo corrigia, quæ igne plus iusto siccantur*: immò addit, *pilos ipsos igni proprius admotos statim intorqueri*: atque ob hanc causam *Aethiopes esse crispos*: Ecce quod Galenus duas adferat causas crispitudinis: prima est, quia exhalatio

est

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

est imbecillior, quam, vt rectam viam efficere sibi possit; ideò inflectitur, & pilos crispos efficit.

Secundā causam crispitudinis dicit esse exhalationem validam, & cutim duram: quādo enim exhalatio esset valida, & cutis mollis, tunc pili nō possent fieri crispi: cute enim existente dura exhalatio flectitur in latus eo modo, quo flamma sursum mota, impeditaque, ne ascendat ad latus, inflectitur: ecce quod crispitudo ex Galeni sententia non solum indicet calidam temperaturam, verum etiam frigidā: potest enim contingere, vt oriatur crispitudo ratione exhalationis inualidæ, quæ, cū non possit recto itinere penetrare cutim, efformet figuram tortuosam meatuum.

Ex his facilè colligere possumus Galeni intentionem esse non signa propria, sed syndromen communium proponere, non solum in hoc loco, sed in toto hoc libro: quo circa qui ex quolibet signo proposito in hoc libro voluerit colligere partiū temperaturam semper decipietur.

Aristot. 5. de generatione animal. capit. 3. de crispitudine diffusè agit: immò Galenus omnia pertinentia ad hanc rem ab Aristot. desumpsit: Aristoteles enim ibidem dicit, causam crispitudinis pilorum duplicem esse: alteram consistere in tortuositate radicis seu meatus: alteram verò in corporis caliditate & siccitate terrestri. Quo pacto verò ob exhalationē calidam & siccam terrestrem crispitudo fiat loco citato tradit duos modos: primus est, quod exhalatio, vt calida petat sursum, vt sicca & terrestris deorsum: ait enim ob contrariam hanc inclinationem fieri pilorum crispitudinem: pili enim crispi secundum vnam portionem ascendunt, secundum aliam verò descendunt: secundus modus est, dum exhalatio est iusto siccior, & minimum humidi continet, (dicimus minimum, quia non datur continuū sine humiditate) & multum terræ: statim enim quando pili exeunt, à calido ambiente, quòd absumat humidum, conuelluntur & inflectuntur, vnde crispitudo.

Quomodo vero distinguatur crispitudo, quæ fit à meatuum tortuositate ab illa quæ fit ab exhalatione calida & sicca fa-

A cta à calida temperatura nos docet Arist. lib. 5. de generatione animalium capit. 5. vbi dicit, si pili crispi sint duriores, quam recti, crispitudinem fieri à siccitate & caliditate exhalationis: si verò pili sint molles & non duri crispitudinem prodire à meatuum tortuositate.

Curtius hanc distinctionem Aristotelis ignorans cecidit in manifestissimum errorem: putabat enim capite humectato & refrigerato pilos inde non fieri crispos: quasi quod sola siccitas exhalationis, crispitudinem causare possit, quod est falsis-

B simum, si Aristoteli credendum sit: Aristoteles enim locis citatis causas crispitudinis refert ad siccam & calidam exhalationem, & ad meatuum tortuositatem: similiter Galenus non solum locis citatis, verum etiam primo de humorib. com. 8. habet hæc verba: *crispi capilli aut propter temperaturæ siccitatem; aut propter meatū, in quo agunt radices, fieri solent.*

Ex dictis colligimus pilos crispos duros indicare caliditatem crispos mol-

C les indicare frigiditatem. Similiter pili nigri duri iudicant caliditatem molles frigiditatibus. Hinc Galen. 2. in primum Epid. 78. dum dicit pilos nigros indicare frigiditatem intellexit de nigris, tenuibus, & mollioribus.

QVAEST. LIII.

De Caluitio.

ARistoteles 5. de generatione animalium cap. 3. docet, caluitium fieri ob

D defectum humiditatis pinguis: & calidæ: dicitque sicuti plantæ, quæ abundant hac pingui, viscosa, & calida humiditate non defrondescunt, veluti sunt oliua, & laurus: sic homines habentes cerebrum humidum non defrondescunt, neque in senectute patiuntur caluitium: putat enim philosophus esse caluitium quid commune hominibus & plantis: addit loco citato secundam causam caluitij dicens, caluitium accidere quibus in infantia cutis fuerit durior: illi enim in senectute deinde adeo exiccantur, vt carentes pingui, & viscosa humiditate, quæ pilos retinet, patiantur

tiantur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tiantur caluitium: Hinc censet philosophus, quod illi citissimè patiantur caluitium, qui sunt libidinosi: quia citiùs absumunt humiditatem illam pinguem & viscosam. Verum quia hæc pinguis humiditas retinens pilos est quoque calida, ait causam ob quam in syncipite caluitium magis apparet, quam in alijs partibus, esse cerebri sua natura frigidi & humidi propinquitatem.

Hæc Aristotelis sententia à Galeno probatur primo de compositione med. s. l. cap. 1. & 2. de temperamentis cap. 5. vbi dicit, caluos illos fieri, qui in iuuentute duriorem habuerunt cutim: sensim enim adeo arescit, vt pili non enascantur, ob eamque rationem, qua in vola manus & sub planta pedum non enascuntur: ibi enim adest tendo latus siccissimus, & densissimus.

Differt Galenus ab Aristotile in tradẽda causa, cur caluitium in syncipite, & non in occipite fiat: Galenus enim cum Hippocrate ait, sicciorem esse partem anteriorem: quia in illis qui patiuntur caluitium cerebrum non tangit craneum: Aristoteles verò ait loco citato, cerebrum parum habere de pingui & calida humiditate: quia sua natura est frigidissimum, ideò fieri caluitium: causa verò cur prius in syncipite fiat, est quia absumitur illa pinguis & calida humiditas, quæ concurrit ad generationem pilorum: in occipite verò magis conseruatur: ideò caluitiũ prius apparet in syncipite: in valdè senibus tamen etiam totum caput caluitium occupat.

Auicennas 7. 4. tractatu 1. c. 2. tradit quatuor caluitij causas: prima est materiæ defectus: quando enim fuliginosum excrementum, ex quo fiunt pili, deficit, sine dubio non generantur pili, & fit caluitium: Secunda causa est cutis nimis dura & sicca, qualis est in vola manus, & in plãta pedum: Tertia si meatus sunt nimis lati: tunc enim excrementum fuliginosum non retinetur, sed egreditur insensibiliter, vnde non fiunt pili, sed caluitium: Quarta est exhalatio acris, & corrodens, vt in alopecia & lue gallica accidere solet.

Non accipitur opinio Auicennæ, quia vnius effectus vnica debet tradi causa, & non plures. Præterea tertia causa tradita ab Auicenna est omninò veritati & Aristoteli contraria: Aristoteles enim 5. de generatione animalium cap. 3. docet, si cutis est rarior, pilos generari ob copiam terrestris excremẽti crassioris: si spissior, generantur tenuior es: itidem 4 sect probl. 4. dicit cum iuuenes incipiant semẽ emittere, tunc multos pilos nasci: quia meatus fiunt laxiores. Similiter Galenus sexta aphorismorum 34. admonet in alopecia, & ophiasi defluuium capillorum non dici propriè caluitium: quare quarta causa Auicennæ, quæ est exhalatio corrodens nõ efficiet caluitium proprio modo sumptum.

Hippocrates 6. epid. com. 3. tex. 1. docet caluitium fieri ob cerebri imminutionem: Gal. in illo comm. illam sentẽtiam declarans dicit, cerebrum anterius causare maiorem siccitatẽ in syncipite: quia subsidet & in suam basim, ita concidit, vt in parte anteriori craneum non tangat: dicit Galenus, quod ex hac separatione cerebri à craneo tanta siccitas generetur, quãta sufficiat ad efficiendum caluitium. Quod verò in capitibus sicioribus accidat, quod cerebrum magis separetur à craneo, Galenus fatetur se hoc in anatomia obseruasse.

Galenus 1. de compositione med. s. l. cap. 2. dicit caluitium propriè dictum fieri ob humorum inopiam: caluitium verò quod fit in ophiasi & alopecia ob humiditatis vitium à Galeno 6. aphorismorum com. 34. impropriè vocari caluitium.

Dicimus igitur cum Galeno caluitij vnicam esse causam, & hanc esse siccitatem, vel humorum inopiam, quod in idem recidit: hæc verò humoris inopia modo fit; quia cutis est siccissima, & inepta ad recipienda fuliginosa excrementa, veluti est vola manus, & plãta pedum: modo fit, quia cutis caret humore viscoso, qui detinet pilorum radices: modo fieri potest, quia exhalationes acres corrodunt pilorum radices.

1 Dubitatio magna exoritur, quia ex Ga-

leno 2. de temperamẽti, & alibi, materia ex qua generantur pili est excrementum fuliginosum crassum, quod fit in tertia coctione: ex altera parte Aristoteles 5. de generatione animal. loco superius citato ait, pilos nutriri pingui calida & viscosa humiditate: hoc quoque patet experientia: quia quando tabidi hac humiditate pingui priuantur patiuntur quoque defluuium capillorum. Præterea mulieres, eunuchi, & pueri ante seminis emissionem non possunt pati caluitium: quia abundant hac humiditate viscosa, & glutinosa: quomodo igitur materia pilorum erit excrementum fuliginosum, & siccum, si, vt dicit Aristoteles humiditas viscosa est pilorum generatrix?

Saluus Sclanus facilè soluit, sed soluendo reprehendit Aristotelem, quod dixerit pilos generari ab humiditate seminali.

Decipitur Sclanus: quia philosophus clarissimè docet, pilos oriri à fuliginoso & terreni excremento: neque vnquam somniauit, quod generentur ab humiditate seminali.

Causa vero defluuij pilorum in Tabidis, non est carentia fuliginosi excrementi, sed carentia glutinis pilos retinentis: Secundum enim Auicennam, & Aristotelem 2. de anima, & Galenum tres sunt internæ humiditates videlicet ros, cambium, & gluten: ex cambio fit semen, & & deinde per vlteriorem concoctionem fit gluten: illi igitur qui abundant glutine, quales sunt Eunuchi, & pueri, qui non emittunt semen, non patiuntur caluitium: quare dum pili valde adhærent cuti, signum est abundantiæ glutinis.

Quare excrementum fuliginosum est materia ex qua fiunt pili: materia verò viscosa est materia per quam cõtinuantur pilli: in qua pingui humiditate pili nunquam continuarentur. Hinc cimbatoses in tingendis cimbis permisent fuligines cũ seuo pro continuatione: similiter Pictores vtuntur fuligine ex Ebano combusto cũ oleo pro continuatione.

Hinc erat Modernus Saxonia, quia censebat, pilos nullo modo esse siccos, sed pilosos quia accensioni apti sunt: sed ge-

A generari ex seminali materia, quæ humida est. Quæ opinio reluctatur Galeno & Aristoteli, & est ridicula: seminalis enim materia, quæ re vera oritur ex cambio, vnde fit gluten non inseruit generationi pilorum; sed retentioni, ne scilicet cadant: Nullus vnquam philosophus fuit ita fatuus, qui crediderit pilos ex semina li materia, & non ex fuliginoso oriri ex cremento.

Dicimus igitur nos, Galenum nõ contra dicere Aristoteli: sed esse concordem: B quia ambo conueniunt, materiam ex qua pili fiunt esse excrementum terrestre fuliginosum: similiter concorditer dicunt in Tabidis pilos defluere: quia gluten illos retinens absumitur. Sustinentque Tabidos excrementis fuliginosis magis abundare, quam homines hispidos: causam tamen defluuij esse carentiam glutinis: in pueris verò, in Eunuchis, & mulieribus pauca esse excrementa fuliginosa: sed quia isti abundant glutine, & seminali materia, ideo quos habent pilos diu conseruant, & nunquam C caluitium patiuntur.

CAPITIS XIII.

Particula III.

Quæ vero dicuntur ac posterius dicenda indicia sunt, accipere oportet, vt in bonam habentibus temperiem habitationibus.

D

TRactaturus Galenus de signis in tẽperaturarum cerebri egit prius de signis optimæ temperaturæ cerebri; & meritò: quia optima temperatura est regula omnium temperaturarum: ex Aristot. enim 1. de anima text. 85. rectum est iudex sui, & obliqui.

In hoc tex. Galen. dat nobis hoc præceptum, quod scilicet quæ dicta & dicenda sint de signis bonarum temperaturarum cerebri, & aliorum viscerum solum habeant

beant locum in habitatione habente bonam temperaturam; Galen. enim cap. 50. habet hæc verba *dicentur igitur & horum temperaturæ signa in benè temperata habitatione: nam quæ malè temperatæ sunt cutem permutant ex se ipsis formantes & quædam ex signis propositis corrumpunt:* addit, *si quis tempore æstatis in bene temperata regione se nudum soli exposuerit permutabit inditia, quæ ex colore duritie & mollitie sumuntur:* ille enim qui est rubri, & rosei coloris expositus soli fit niger, cutis fit dura; & qui in vmbra digunt more puellarum fiunt albidiores licet calidi sint, ita vt methodus à Galeno tradita pro dignoscenda optima temperatura vana reddatur, nisi obseruetur bona habitatio: immò addit Galenus loco citato, nō sufficere bonam habitationem, quia requiritur, vt etiam temperato victu vtatur: neque degat omninò otiosus:

Immo qui degunt in aere perflato, sed ventis australibus exposito, qui sit cōualium à tergo montes septentrionales arcentes ventos salubres mutant cutem & per cōsequēs omnia indicia permutāt.

Parimodo, aliæ res non naturales si in excesu sint permutant inditia. sicuti in ijs qui se tradunt nimijs commesationibus, & symposijs, prolixiusque indulgent poculentis & exculentis, & vino se obruunt, permutantur cutis, sic illi qui sunt venereis stimulis incitati libidinis blanditijs accersiti & illecebris voluptatis deliniti permutant cutim, & inditia permutantur: omnes enim isti excessus peruertunt omnia signa optimarum temperaturarum.

QVAEST. LIV.

Quid intelligat Galenus per habitationem habentem bonam temperiem.

PRima opinio est nonnullorum dicentiū Galenum per habitatiouē habentem bonam temperiem intelligere quartum clima, sub quo est Græcia, & patria Hippocratis.

Hæc opinio non accipitur: tum quia

A hic tractatus de arte medicinali esset in Italia, & tota ferè Europa vanissimus: quia veritati aduersatur: signa enim proposita à Galeno pro dignoscenda optima temperatura mirificè possunt applicari Italis, Germanis, Gallis, & alijs plurimis, qui non sunt sub quarto climate. Demum habitatio habens bonam tēperiem est quid diuersum à climate temperatissimo: quoniam etiam sub quarto climate (supposito quod sit omnibus alijs temperatius) dari potest habitatio aliqua

B intemperata: Neque inconuenit in regione temperata dari integram prouinciam vel saltem aliquam Ciuitatem intemperatā, quæ sit vel in loco cænoso, vel qui non perfletur à ventis salubribus.

Secunda opinio est quorundam qui dicunt, Galenum per habitationem habentem bonam temperiem intelligere Regionem, quæ nullum habeat excessum: volūtque quod Galenus semetipsum explicet, quid scilicet intelligat per habitationem temperatam, 3. aphor. 14. vbi ad-

C monet, omnes habitationes totius terræ habitabilis esse temperatas præter frigidissimas, q̄ à mari distāt, & calidissimas: habitationes enim frigidissimæ, quæ adiacent mari (ait Galenus) esse temperatas ob ventos maritimos cōtemperantes intēsissimum aeris frigus: calidissimæ quoque Regiones ex Galeno in æstate, si mari adiacent, refrigerantur à ventis ab arcto flantibus: ecce Galenum per habitationem temperatam intelligere omnia climata, vbi viuunt homines: excluderé-

D que illa vbi nulla est habitatio.

Decipiuntur isti; quia Galenus in text. loquitur de habitatione, & non de Regione vel climate: in qualibet enim Regione, & in quolibet climate potest dari habitatio habens bonā, vel malā tēperiē.

Ego puto per habitationem temperatam Galenum intelligere habitationem boni aeris: in qualibet enim regione; immo in qualibet ciuitate, si magna sit, potest dari in vna parte bona, in alia mala habitatio: admittimus tamen in quolibet climate dari posse habitationē tēperatā.

1 Dubitatio diximus, quod in quolibet

climate dari poſſit tẽperata habitatio: ſed quomodo verificabitur Galeni doctrina de ſignis temperati cerebri & aliorum viſcerum? dicit enim in temperato cerebro pilos in infantia eſſe fulgidos, deinde flauos: non ne in Aethiopia in infantia, & adoleſcentia pili ſemper ſunt nigri? quomodo igitur in Aethiopia cognoſcemus temperatum? Præterea in Hiſpania, & Sicilia pili illorum neque fulgidi, neque flaui ſunt: datur tamen ibi bona habitatio.

Sclanus, & alij ante illum reſpondent, quamuis in Aethiopia ſint nigri: illorum tamen qui ſunt temperatiores magis vergere ad flauos.

Quæ reſponſio eſt ridicula: quia omnes mauri ſunt nigerrimi, quale eſt atramentum: immo quo temperatiores, eo nigriores eſſe ſolent.

Reſpondemus nos, temperatiſsimum a Galeno declarari non per ſignũ aliquod proprium; ſed per ſyndromen ſignorum communium: quare concludimus, eum, qui non ſupponit in hoc libello Galenũ ſemper per ſignorum ſyndromen in declarandis temperaturis procedere, nullum fructum ex eius lectione deſumpturum: Certum eſt, quod ſi capilli eſſent ſigna propria, alijs à Galeno propoſitis ſignis non indigeremus: quare ſi ex pilis, & colore cutis non poterimus dignoſcere temperaturas Maurorum, vel Hiſpanorum, vel Siculorum, dicimus illas nos dignoſcituros eſſe ex actionibus internis, vel ex motibus, vel ex officijs pertinentibus ad cerebrum, ad iecur, & ad cor; de quibus in dignoſcẽdis temperaturis ſemper mentionem facit.

CAPITIS XIII.

PARTICVLA IIII.

Quæ autem ad capillos attinent, non ad locorum tantum, ſed ad humorum quoque temperaturam, qui cerebri temperaturæ proportione reſpondent, ſunt referendo.

QVia in tex. ſuperiori dixit, ſigna indicantia optimam cerebri temperaturam eſſe vera in habitatione habente bonam temperaturam. In hoc tex. reſpondet cuidam tacitæ obiectioni: quiſpiam enim dicere potuiſſet, non ne Aetiopia, Hiſpania, & Sicilia ſunt Regiones habentes temperatam habitationem? nemo negabit, quia Galenus 3. aphoriſ. com. 14. ait in omni climate & Regione, ſit calidiſſima, vel frigidiſſima quantum vis, dummodo nõ ſit remota à mari, poſſe optimam & temperatam habitationem vocari: quomodo igitur ex capillis dignoſcemus temperaturam? non ne omnes Aetiopes habent capillos nigros, quamuis illorum cerebrum frigidum & humidum eſſe poſſit? Gal. in hoc tex. tollit hanc obiectionem dicens ea quæ dicta ſunt de capillis, non ſolum ad loca eſſe referenda, ſed ad temperaturam illorum humorum, qui proportione reſpondent cerebri temperaturæ: ex capillis in Aetiopia temperaturam dignoſcere non puſſumus: quia in prima generatione cutis nigra genita eſt, ex qua licet cerebrum ſit frigidum et humidum, pili enaſcuntur nigri: ecce quod ex pilis vbi humores proportione non reſpondẽt & conſpirat in pilorum generationem, temperaturam cerebri dignoſcere non poſſumus. Quare quæ dicta ſunt de capillis non ſolum ſunt referenda ad habitationem temperatam, ſed etiam ad humores qui proportione reſpondent temperaturæ cerebri. Hinc ſi iecur eſt valde calidum & generet humores aduſtos, tunc licet cerebrum ſit temperatum, capilli poſſunt eſſe nigri & duri.

Valeãt igitur qui ex capillis nigris colligunt caput eſſe calidum quod ſolum valet quando humores geniti in hepate proportione reſpondent temperaturæ cerebri. Ecce, quam artificioſè in hoc libello Galenus procedit; pro cognoſcenda enim temperatura non vnum,

ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sed plura signa eaque communia proponit, quæ si multa vnita sint subrogantur signo alicui proprio & conuertibili: quo pacto verò inueniatur signorum comunium syndrome sufficientissima, quæ tantam vim obsideat, quantam aliquod signum proprium & conuertibile, legatur sextus liber methodi nostræ, ibi exactè declarabitur.

QVAEST. LV.

Quid intelligat Galenus per humores proportione respondens temperatura cerebri.

ODdus exponit Galenum intelligere per humores proportione respondentes temperaturæ cerebri illos, qui nō contraoperantur: exempli causa, si cerebrum esset temperatum; & iecur ita calidum & siccum, vt generaret humores adustos, tunc ratione adustorum humorum contraoperantium, capilli cerebro quoque existente temperato fieri possent nigri: tunc dicimus, humores proportione non respondere temperaturæ cerebri: quo casu non esset petenda cerebri temperatura ex capillis, sed ex alijs signis.

Quæ expositio patitur plurimas instantias, vt infra declarabimus: Aliqui intelligunt per humores proportione respondentes temperaturæ cerebri, quando humores redundantes sunt eiusdem naturæ cum cerebro quo casu dicunt, capillos certissimè indicare cerebri temperaturam: verbi gratia, si cerebrum sit calidum & siccum, & humores calidi & sicci dicunt capillos nigros indicare calidam & siccam cerebri temperaturam: similiter si cerebrum sit temperatum, & humores in corpore sint temperati, similiter dicunt, capillos fieri flauos, illosque indicare tēperatum cerebrum.

Quæ expositio nullo modo accipitur: quia aliquando contingere solet, cerebro non existente calido, quod corpus adeo adustis humoribus scateat, vt capilli gignantur nigri. Præterea si capilli exempli causa supponerent eundem statum & temperaturam totius corporis & cerebri non essent signa cerebri, sed totius, quod est ridiculum.

Sclanus putat, tunc capillos posse indicare temperaturam cerebri, quando humores proportione respondent temperaturæ cerebri, idest quando humores seruāt in corpore mediocritatem, & nullum habent excessum: si verò humores haberent aliquem excessum; sicuti si essent nimium adusti, dicit, capillos nigros non indicare temperaturam calidam cerebri.

Quæ opinio non accipitur: quia non sufficit, vt humores non habeant excessum ad hoc, vt capilli indicent temperaturam cerebri: quia etiam loca concurrunt ad generandos pilos nigros: potest enim in Aethiopia inueniri homo, qui habeat humores temperatos, eiusque caput inclinet ad frigidum, tamen capilli sint nigri: quare hæc Sclani expositio est insufficiens. Præterea non ne potest accidere, quod cerebrum ab ortu naturæ sit calidum, & siccum ob quam temperaturā orti sint pili nigri, corpusque sit refertū humoribus adustis, sed non ab ortu naturæ? tunc non ne pili indicarent cerebri temperaturam calidam & siccam? quare per humores proportione respondentes temperaturæ cerebri non debemus intelligere humores non habentes aliquem excessum.

Nos verò dicimus ex Galeni sententia non solum esse inspiciendos humores totius corporis, sed alia quoque signa adhoc vt capilli indicent temperaturam cerebri: quia Galenus in toto hoc libro sibi in mente constituit hunc scopum, vt nulla temperatura per vnum, vel per duo signa dignoscatur, sed per syndromen multorum, quę desumuntur vt superius dictum est ab actionibus, ab excuntibus & ab alijs superius enarratis: quare quocunque modo humores respondeant cerebri temperaturæ, dicimus capillos sine consideratione aliorum signorum nō sufficere pro declaratione temperaturarum cerebri: quod quidem facilè probari potest: non ne in Aethiopia oēs capillos nigros habent: non ne in his adsunt plurimi, qui habent humores temperatos proportioneque

respondentes temperaturæ cerebri, & tamen illorum cerebrum in frigidam temperaturam inclinet? ecce quod capilli & humores quomodocunque proportionati non sufficiunt in dignoscenda cerebri temperatura: oportet enim addere alia signa proposita à Galen. pertinentia ad actiones cerebri principes, & non principes, & ex illis syndromen sufficientissimã formare, quæ habebit vim signi proprij, & conuertibilis.

QVAEST. LVII.

Quod clima sit temperatius.

QVia Gal. in tex. dicit pro varietate locorum & climatum pilos variare: ideò pauca, de climatibus dicemus. Diuiserunt Veteres Geographi totã terram in quinque Zonas: putabantque tres esse inhabitabiles; torridam scilicet, & duas frigidissimas quæ sunt sub polis: dicebãtque duas tantum Zonas esse habitabiles, & has diuidebant in septem climata. Per clima intelligitur spatium, quòd duobus parallelis clauditur, quo diei longitudo ad dimidiam horam variatur: sub æquatore dies semper sunt duodecim horarũ: vbi verò incipit primum clima est, dũ augeri potest dies vsque ad duodecim horas cum dimidia: secundum clima potest augeri ad 13. horas; tertium clima ad tredecim cum dimidia, & tandem putabant septimum clima esse postremum, quod habere potest diem quindecim horarum cum dimidia: alia climata non cognoscebant, quamuis plura alia sint.

Primũ clima vocatur diameroes: quia transit per Meroem Insulam: sub ipso cõtinentur plura loca, vt Insulæ fortunatæ, Tapobrana Insula, pars Arabiæ, Nubi populi, Insula Sancti Thomæ, Goa famosissima ciuitas & cætera innumerabilia.

Sub secũdo climate, quod dicitur Diasyenes sunt Getuli, Fretum, persici sinus, Regni Chinæ maior pars &c.

Sub tertio quod vocatur DiaAlexandros: quia transit per Alexandriam, est Aegyptus, Persia &c.

Sub quarto quod dicitur Diarhodos: A quia transit per Rhodum est Cyprum, tota Græcia, Creta, & Coos Hippocratis patria, Sicilia, &cæt.

Sub quinto quod appellatur Diaromes, quia per Romam transit, est Bizantium, Hispania, & Media pars Italiæ.

Sub sexto quod dicitur Diapõtos, quia transit per mare pontum est Lombardia, Venetiæ, Ferraria, Hungaria, & Galliæ magna pars &c.

Sub septimo quod vocatur Diaborysthenes est Germania superior, Polonia, & plura alia. B Qui verò distinctius scire cupit, sub quo climate sint reliquæ omnes Prouinciæ, legat Geographiam Ptolomei.

Præter septem climata plura alia sunt, quia nõ solum inueniuntur loca, quæ sexdecim horarum habent diem, sed trium mensium: sicuti est Noua Zembla, & extremitas Moschouiæ, quæ est sub 82. gradibus.

His declaratis quæritur, quodnã clima ex septem propositis sit temperatius.

Auicennas 3.1.cap.1.& 1.1.doc.2.summa 1. C cap. 1. putat, quod sub æquatione diei, vbi incipit primum clima, & vbi est Zona torrida, sit locus temperatissimæ habitationis. Quæ opinio Auicennæ probari potest experientia, & ratione: experientia, quia post Auicennam nonnullis centenis annis inuentæ sunt à Lusitanis Prouinciæ, & Regna opulentissima: ratione, quia caliditas insignis, quæ nobis communicatur in æstate, non est ob solis maiorem rectitudinem, & maiorem velocitatem, sed ob moram solis, quod probatur: quia in æstate maior caliditas ob- D seruatur in hora vigesima, & vigesima prima, quam in hora decima sexta, in qua sol habet in nostro climate maiorem rectitudinem: similiter maior obseruatur caliditas in fine Iulij, quam in fine Maij: tamen in Maij fine sol est nobis proximior: ecce quod nõ rectitudo radiorum vel solis velocitas, sed mora calorem intensum efficit.

Hinc Aristoteles secundo meteororũ summa secunda cap. 2. & Auerroes 2. colliget capite vltimo decepti sunt, dum putabant primum clima esse inhabitabile propter rectitudinem radiorum solis.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Præterea ex nauigationibus inuētæ sunt Prouinciæ, & Ciuitates opulentissimæ, quæ tempore Arist. & Auerrois erant incognitæ, veluti Abissia, Goa Ciuitas, & infinitæ aliæ.

Ptolomeus similiter in sua Geographia, & alibi putat sub primo climate esse Regiones temperatas: Hinc mirandum est, quod Auerroes qui fuit nonnullis centenis annis post Ptolomeum non viderit eius Geographiam, & Almagestum: Ptolomeus enim fuit post aduentum Christi 140. Auerroes verò post annos Christi Saluatoris 1145.

Aristoteles secundo meteororum loco citato: & Galen. secundò de sanitate tuenda capite 7. similiter Hippocrates putant quartum clima esse alijs temperatius: dixerunt enim Græciam esse sub climate omnium temperatissimo: huic opinioni fauet quoque Auicennas, quamuis putet primum clima esse valde temperatum.

Auerroes & multi alij dixerunt quintum clima esse omnibus temperatius: quā opinionem sequitur Amatus Lusitanus, cuius patria est Vlisbona, quæ est sub quinto climate.

Manardus Ferrariēsis lib. 7. epist. epist. 1. censet nostrum sextum clima, sub quo ille erat, esse temperatius.

Albertus Magnus, cuius patria est Ratisbona, quæ inter sextum & septimū clima collocatur lib. de nat. loc. dist. 1. c. 11. dicit sextum, & septimū esse climata temperatissima: reddit rationem, quia homines illorum climatum sunt pulcherrimi, corporumque procerum, pulchræ staturæ & venusti coloris: ecce quod omnes Auctores eorum patriam in temperatura anteponant alijs.

Vera opinio (ni fallor) est quod omnia climata præter frigidissima & remota à mari possint vocari temperatissima: ratio est, quia climata debent considerari habita relatione ad hominem, qui reliquarum rerum omnium est regula, cuius tēperamenti æqualitas ad iustitiam cōsideratur & non ad pondus quod nō datur vt superius probauimus: dicetur itaque clima temperatum facta collatione ad mix-

A tum æquale ad iustitiam, quod potest inueniri in omni climate: quare quando agemus de homine temperatissimo intelligemus esse talem facta collatione non cum hominibus aliorum climatum, sed cum temperatis proprij climatis. Similiter dum dicimus, volam manus esse partem temperatissimam, intelligimus respectu illius hominis & non absolutè: quia cutis manus hominis temperati primi climatis respectu temperati septimi est intemperatissima.

B Præterea si per intemperatissimum intelligeremus absolutè tale & non per relationem ad proprium clima, sequeretur quod temperatissimum in omni climate esset tale, quod est ridiculum: quia vir temperatissimus primi sub septimo adeo intemperatus esset, vt vix vitam ducere posset.

Insuper si per intemperatissimum intelligeremus absolute tale, & non respectu proprij climatis, sequeretur, quod qui in primo, nimio ardore viscerum torreretur, quippe sanus ibi viuere non posset, diceretur quoque temperatissimus

C respectu septimi, sub quo dio eius incendium ob insigne frigus adeo mittesceret, vt temperatissimum habitū sibi compararet: patet itaque climata dici temperata, vel intemperata respectu aliquarum temperaturarum, & non absolutè: atque in omni climate inueniri posse homines adeo temperatos, vt illis temperatiores non dentur, & denique omnia climata sub quibus est habitatio, æque temperata dici posse.

D Tantum potuit hæc veritas, vt percelebres Medici, & Philosophi, qui de hac re habuerunt sermonē veritate coacti in bonam opinionem inciderint, quæ erat quod patrium clima esset omnium temperatissimum.

Hinc Hippocrates, G lenus, & Aristoteles censent Græciam suam patriam, idest quartum clima esse omnium temperatissimum.

Auerroes Cordubensis, cuius patria est in Hispania, dicit quintum clima esse temperatius.

Manardus Ferrariensis suum sextum

alijs antepoſuit, ſubquo eſt Ferraria.

Albertus Magnus Germanus Ratisbonæ natus prædicat ſeptimum clima eſſe temperatius, ſub quo iacet ſua patria: affertque rationes: quia, ibi homines ſunt pulchriores & proceræ ſtaturæ. Omnes iſti Auctores videntur rectè ſentire, tum ob rationes ſuperius allatas: tũ quia Gal. 3. aphoriſ. 13. docet, omnes regiones reſpectu propriorum habitatorum eſſe tẽperatas, exceptis frigidiſſimis & calidiſſimis à mari remotis: frigidiſſimæ enim & calidiſſimæ, quæ adiacent mari, contemperantur ventis maritimis: Fertur, Londinum Angliæ Metropolim, quãuis eius altitudo ſit grad. 52. non excedere in frigore Italicum clima: Similiter Cretam inſulam adeo maritimis ventis afflari, vt aer non exurat, ſed ſit non valde diſſimilis ab Italico.

Itaque cõcludimus, in quolibet climate inueniri poſſe homines temperatiſſimos: dicimuſque Germanum temperatiſſimum æquiparari poſſe temperatiſſimo Arabo, Abiſſino, vel Græco in Coo, vel Gnidio nato & alto: ſola enim propria habitatio à primordijs conſtitutionis acquiſita eſt animantibus temperatis accommodata: alienæ verò ſunt incommodæ & intemperatæ.

Si Elephantes in Italiam ducantur, ſtatim ob climatis diuerſitatem virtutẽ generandi amittunt: viuunt tamen: ſi verò in Germaniam & regiones frigidiores ducantur non ſolum facultatem generandi amittunt, verum quam citiſsimè moriuntur, niſi in calidis locis conſeruentur. Similiter animalia Religionis frigidiſsimæ, vt Sabelini, & alia id genus, ſi in Italiam ferantur (vt experientia probatum eſt) viuunt, ſpeciem tamen propagare non poſſunt: ſi verò in Africam ferantur, virtutem generandi, & ſimul vitam quam citiſsimè amittunt.

Itaque vanum eſt inquirere, quodnam clima abſolutè melius ſit: quia in quolibet inueniri poteſt homo adeo tẽperatus, quo temperatior eſſe non poſsit: quilibet enim homo in proprio climate, ſi eſt temperatus, in omni alieno erit intemperatus: ſimili modo quilibet homo intemperatus in proprio climate inueniet clima reſpectu ſuarum intemperierum temperatum: dicimus igitur, quod ijs qui natura calidiſsimi ſunt, primum clima ſit non ſolum contrarium, ſed lethale, ſeptimum verò clima eſſe omninò amicum: Hinc Delficum oraculum (vt refert Herodotus) dedit reſponſum ſapientiſsimũ cuidam humida & frigida affectione correpto, vt in libyam calidiorem Regionem ſe transferret: quia ibi habitum frigidum ad temperatum reduceret.

CAPITIS XIII.

PARTICVLA V.

Tex. 20. Si verò calidius ſit, quam oporteat, in altera verò oppoſitione bona habeat temperaturam, ſi quidem in caliditate exceſſerit, omnia quæ dicentur, validiora erunt indicia, ſed ſi paruus fuerit exceſſus imbecillia. Communis autem hæc ratio ſtatuatur in omnibus partibus, quarum intemperaturis vniuerſi iudicia ſumus tradituri.

TRadita ſuperius methodo, qua cerebri ſtatum temperatiſsimum dignoſcere valeamus: in hoc text. Galen. duo facit: primo tradit præceptum, quod aperit, quando intemperies ſit magis vel minus recedens à ſtatu temperatiſsimo: illudque applicat intemperiei calidæ: ſecundò amplificat præceptum traditum: quia docet non ſolum id nobis inſeruire pro cognitione intemperaturarum cerebri; verum etiam pro cognitione intemperierum omnium partium corporis.

Præceptum quod tradit eſt: ſi indicia intemperiei calidæ cerebri erunt in exceſſu; tunc dices, intemperiem eſſe magnam & validã: ſi verò paruus fuerit ſignorum exceſſus, intemperies erit imbecilla: hinc

hoc præceptum est verum non solum in cognoscenda magna, vel parua intemperie calida cerebri, sed etiam in cognoscendis omnibus intemperiebus cerebri, & omnium partium corporis.

1 Dubitatio videtur, quod tex. iste sit superfluus: quia præceptum quod traditur à Galeno in hoc tex. traditum quoque est in capite octauo, vbi dicit, signa corporum salubrium, insalubrium, & neutrorum solum quantitate distantiæ inter se distingui: idem repetit in hoc loco: quia dicit signa caloris, si sint in excessu, indicare validam intemperiem: si in paruo excessu, imbecillam: ergo acta agit, & est superfluus.

Respondetur, quod capite octauo dictum præceptum est traditum in communi: in hoc tex. verò particulatim: quia applicatur temperaturæ calidæ cerebri: immo illa est doctrina non superflua, sed omnibus numeris absoluta, quæ primo communiter traditur, & deinde omnibus particularibus applicatur.

CAPITIS XIV.

Particula. I.

DE SIGNIS CALIDI Cerebri.

Tex. 21. *Deinceps igitur signa cerebri caliditatis, præter ea quæ nuper diximus, sunt, quòd ea quæ circa caput omnia rubicunda, & calida magis, & quæ in oculis venæ sensui patent.*

Egit superius de optima temperatura cerebri: Cæterum quia dantur octo temperaturæ ab optima recedentes, quatuor videlicet simplices, & quatuor compositæ: iddeo Galenus se parat ad illarum temperaturarum declarationem: incipitque à temperatura, quæ recedit ab optima secundum caliditatem tantum, & merito, tum quia caliditas est actiuorum prima, tum quia nonnulla dixit de ijs quæ indicant cerebri caliditatem, sicuti quod mobilitas in opinione indicet eius caliditatem: vt igitur hoc perficiat in hoc cap. tradit nouem signa simplicis temperaturæ calidæ cerebri.

Primum signum temperaturæ calidæ desumit ab ijs quæ circa caput sunt: ait enim quæ circa caput omnia rubicunda magis, supple, quam in cerebro tēperato.

Secundum, quod quæ circa caput calida magis sint, quam (supple) in temperato.

Tertium signum, venæ in oculis magis sensui patent, supple quam in temperato.

Quartum, capilli, in his quam primum sunt in lucem editi, in capite generantur.

Quintum, si plurimum recedant in caliditate à temperatura medioeri, capilli fiunt nigri, robusti, & crispi: cum verò nō multum recedant, fiunt subflaui, & deinceps nigricant: maiorem enim caliditatem ostendunt pili nigri, quam subflaui.

Sextum, progredientibus ætatibus, tales homines patiuntur caluitium: sed magis & citius, prout sunt calidiores.

Septimum, pauca habent excrementa in palato, naribus, oculis, & auribus: eaque si integrè sani sint, apparent concocta: si verò non integrè sani, caput excrementis impleri potest ob malam viuendi rationem: vnde plurima, & incocta excrementa in dictis partibus apparere solent.

Octauum, ob nimium cibum vel potum faciliter replentur eorum capita: atque præcipuè ab odoribus acutis, ab aere cænoso & malo, & eo magis si cum caliditate iuncta sit quoque humiditas.

Nonum signum, in his somni sunt breues.

1 Dubitatio exoritur: quia non videtur, quod primum & secundum signum sit verum, quod. s. rubra & calida facies indicent temperaturā calidā cerebri: quia rubor faciei prouenit à sanguine, & sanguis ab hepate, & nō à cerebro: caliditas verò à corde, & non à cerebro: vnum. n. indicat

vnum,

vnum, & non plura, vt nos docet Gal. 9. meth. c. 12. & 2. meth. c. 13. Itidem Arist. 2. post. in principio admonet vnum dare vnum, & non plura: quomodo igitur rubra facies, cum indicet sanguinem, & hepatis calorem, indicabit calidam temperaturam cerebri? calida vero facies cum indicet cor, à quo tanquam à viuo fonte calor enascitur, quomodo indicabit cerebri temperaturam?

Plusquamcommentator respondet, cerebrum si sua natura sit calidius temperato, calefacere cutem: qua calefacta deinde reddi iusto calidiorem & rubicundiorem.

Quæ responsio non accipitur: quia cerebrum calidum non potest calefacere cutim: dicit. n. Gal. 2. de temperamentis c. 3. cerebrum quamuis sit calidissimum, semper esse frigidius cute.

Nonnulli respondent, cum quælibet pars viuens habeat virtutem attrahendi sanguinem gratia nutritionis; cerebrum si sit calidius magis attrahere, quam temperatum: dicunt ergo cerebrum ratione caliditatis attrahentis multum sanguinis efficere posse faciem, & omnes partes, quę sunt circa caput, rubicundiores & calidiores.

Quæ responsio non probatur: supponit enim falsum principium, sanguinem scilicet solum attractum à cerebro ascendere ad faciem, quasi quod non ascendat sanguis vt transmissus: habemus enim primo ad Glauconem c. 15. caput repleri posse ob tres causas: primam esse ob magnitudinem febrium: secundam ob capitis imbecillitatem: tertiam ob plenitudinem totius corporis: omnes hæ tres causæ replent transmittendo ad caput, & non trahendo à capite: posset igitur contingere, quòd in corpore esset sanguinis plenitudo, quæ transmissa ad caput redderet faciem rubicundiorem & calidiorem, quãuis cerebrum sua natura esset frigidum & siccum.

Deinde illud principium quod vagatur per scholas, quod attractio fiat calore, dolore & vi vacui, nisi rectè intelligatur esse falsum.

Falsum est de calore, quia calor non

A attrahit, sed dillatat, & rarefacit materiã. Dum vero dillatat spacia, confluunt humores impulsi à natura, ne detur vacuum. Dũ rarefacit materia in, tumorem attollitur pars: quod calor non attrahat patet ex elychnio lucernæ accenso: quia oleũ redditum subtile & vaporosum ab ipsa flamma lucernæ ascendit non attractum quia de ratione vaporosi est ascendere. Falsum est de dolore: quia dolor non attrahit, sed reddit partẽ imbecillem, & vt talis, in ipsam confluunt excrementa, vt

B docet Gal. 5. meth. 4. & 3. de facil. nat. 13. Falsum est de vacuo quod attrahat quia inanne non attrahit: sed suscipit: quare ratione doloris, caloris, euacui nõ attrahuntur humores, sed recipiuntur à natura impulsi. Hinc ex Arist. 7. phy. omnis motus violentus fit tractu, vel pulsu, vel vtroque modo: in viuente non fit tractu sed solum pulsu: vtinam fieret tractu. Hinc fonticuli, vesiccantia, cucurbitulæ, & alia id genus per impulsum aliarum partium, & non per tractum iuuant, vt probauimus lib. 10 meth. nostræ.

C Sed vt redeamus vnde digressi sumus, dicimus pro solutione, cerebrũ calidius rarefacere suos meatus, quibus rarefactis facile excrementis impleantur à natura, tamen impulsis, ne detur vacuum: hæc est causa cur rubicundiora & calidiora appareant quæ sunt circa caput.

Ego puto signa proposita seorsum accepta neque per se, neq; de omni indicare, id est perpetuo, & in omnibus: sed solum valere in syndromen accepta: quod

D præceptum, nisi in hoc libro obseruetur, nunquam intelligetur Galeni artificiũ: si vnum signum esset per se tale, & propriũ & semper verum, Gal. fuisset fatuus in tot signis proponendis: frustra enim fit per plura quod pet pauciora, & æque bene fit: si igitur rubor, & calor faciei esset signum infallibile calidi cerebri, Gal. non addidisset alia: Nos igitur superius docuimus modum componendi signorum syndromen. Quod verò requiratur signorum syndrome in omni temperaturarum consideratione patebit, dum perueniemus ad cap. 29. vbi aget de ipso corde, quod est fons caloris, ibi ait cordis calidi

lidi

lidi temperaturam reddere validum vniuersum corpus, nisi hepar vehementius obstiterit: calor totius corporis est à corde, & non ab alijs partibus, tamen potest contingere, vt non possit calefacere: quia obstet iecur: si igitur datur in corpore aliquid, quod potest obstare cordi, ne calefaciat: quanto magis aliquid dari poterit, quod possit obstare cerebro, ne calefaciat? ratio facilitatis est, quia cerebri non est calefacere, sed cordis: si igitur calor totius corporis non est signum proprium calidioris cordis, sed indiget syndrome aliorum, eo magis de cerebro & de alijs omnibus partibus est dicendum, quod in quaque consideratione, sine multorum signorum syndrome certitudo haberi non possit.

Notandum est, dum Galenus agit de cerebro calido non intelligere calidum respectu cutis: ita vt regula calidi & frigidi desumatur à temperamento cutis: quia hoc modo cerebrum quoque omnium calidissimum esset frigidum: dixit enim Galenus 2. de temperamentis cap. 3. cerebrum calidissimum esse frigidius cute: sed intelligitur cerebrum calidum respectu temperati cerebri: temperatum enim est aliarum intemperaturarum omnium regula & mensura.

2 Dubitatio: non videtur, quod color ruber faciei indicet caliditatem cerebri: nec caliditas cerebri semper efficiat hunc ruborem: quia ex Galeno libro 1. de humoribus comm. 1. rubor faciei criticam eruptionem sanguinis è naribus prænunciat.

Præterea ibidem docet, colores sæpè non esse similes humoribus dominantibus, vel ob mæstitiam, vel ob alias causas: primo enim aphorismorum comm. 2. & 1. de hum. comm. 1. color similis efflorescit humoribus, nisi vel per se, vel ob alias causas ad intra humores regurgitauerint.

Respondent nonnulli, Galenum in hoc loco loqui de corporibus existentibus in latitudine sanitatis: & de illis, in quibus humores non regurgitauerunt ob causam aliquam non naturalem: sed melius est vt respondeamus, nullum signum propositum à Galeno pro dignoscendis temperaturis esse proprium, sed commune, & vt commune alijsque iunctum efficaciam habere: qui enim non supponit hoc principium, quod Galenus in toto hoc libro per signorum syndromen procedat, primo nullum fructum ex illo colliget: secundo fiet post lectionem illius longè indoctior, quam ante: demum in errata, in quæ est lapsus Argenterius turpiter incidet.

3 Dubitatio: dum Galenus dicit in calida temperatura venas magis patere sensui, videtur hoc contra medicinæ principia: quia magnitudo venarum non arguit temperaturam, sed compositionem.

Sclanus dat duas responsiones: primo dicit, cerebri caliditatem aduenire à generationis principio ad venarum circunstantium dilatationem: quia calidi est dilatare. Secundò respondet quod cerebro existente calido, attractrix cerebri fit validior, & attrahat multum sanguinis, vnde venæ repleantur, & dilatentur.

Vtraque responsio Sclani est vana: prima, quia nullum cerebrum calidissimum est tanti caloris, quanti possit calefacere cutim: dicit enim Galenus 2. de temperamentis cap. 3. cerebrum calidissimum esse frigidius cute: quare si non calefaciet cutim, tanto minus dilatare poterit venas. Secunda non est conuertibilis: quia sæpissimè sanguis in venis cerebri & oculorum colligitur non vt attractus, sed vt transmissus: potest enim contingere, vt cerebrum sit frigidum & siccum: sanguis verò sit in corpore copiosissimus & vt copiosus, natura illum transmittat per vniuersum corpus, vt superius cum Galeno probauimus.

Dicimus iterum nos signa proposita à Galeno esse accipienda per syndromen: quia nullum signorum seorsum expensum est perpetuæ veritatis. Nos propterea docuimus rationem componendi syndromen signorum communium in lib. 1. & 6. methodi nostræ & inferius aliquid dicemus. Quod verò venæ oculorum patentiores fiant ob multas causas, patebit, si modos fluxionis sanguinis replentes venulas considerauerimus: sanguis enim potest ad oculos fluere tribus modis, vel quia expellatur à copia, vel à qualitate, vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vel quia in vasis maioribus non possit detineri à frigore densante, vel à calido liquefaciente, vel ob imbecillitatem retentricis vasorum: vel demum quia oculi sint natura imbecilliores: Galenus enim 3. de naturalibus facultatibus cap. 13. habet hęc verba: sicuti inter se particulæ, altera scilicet ab altera, nutrimentum trahunt, ita altera in alteram quod superuacuum est deponit: & sicuti trahentium ea vincit, quę est valentior, sic & à se deponentium: Galenus 11. methodi 20. declarat, quid intelligat per partem imbecillam, & hæc sunt verba, voto imbecillam partem, vel quæ natura est intemperatior, vel quia ex præcedente morbo intemperiem contraxit: vel quia in præsenti tempore sit introducta.

Demum ostendens 13. methodi capite vltimo, quod imbecillitas sit causa receptionis, hæc ferè dicit: si intéperies cerebri fluxionem transmittit, intemperies cerebri corrigi debet epithematis, sed si est vitium vasorum, cum scilicet venæ, vel arteriæ sint imbecilliores: sic vt aliorum vasorum superuacua recipiant, tunc intercipimus ne amplius recipiant excidendo aliquam partem venarum, vel arteriarum, vel totam venam, vel arteriã, vt facta cicatrice non amplius fluant humores: ecce quod imbecillitas potest accidere ipsis venulis oculorum, ob quam recipiatur multus sanguis, qui non sit attractus, sed expulsus ad vasa debiliora: ecce similiter quod ille venæ quamuis apparentes, & tumidæ sint, non tamen ex necessitate indicent cerebrum calidum: quo circa omnia signa proposita à Galeno eatenus bona sunt, quatenus multis alijs signis limitantur & coarctantur, & non alio modo.

CAPITIS XIV.

Particula. II.

Capilli quoque, in his statim in lucem æditis habent in capite ortum: & quum plurimum in caliditate à mediocri temperatura recesserint, nigri, & robusti, & crispi fiunt. Cum verò non multum, subflaui quidem ab initio fiunt, deinde nigricant, ac progredientibus ætatibus caluitium patiuntur, atque eo magis qui plus modico sunt calidiores.

IN hoc tex. tria signa calida cerebri continentur. Primum in infantibus, qui habent caput calidum vt primum in lucem veniunt, oriuntur capilli: quinimo Auicennas 1.3. tract. 1. cap. 17. rectè dicit, in ventre matris in his generari capillos.

1 Dubitatio: videtur, quod omnes infantes dum in lucem veniunt, habeant capillos: ex hoc primo signo sequeretur omnes homines sua natura habere cerebrum calidius temperato, quod est falsum.

Respondetur, Galenum docere in cerebro calido capillos statim habere ortum, idest citò capillos generari: vbi enim est caliditas, ibi multa fuligo generatur, ex qua capilli non solum fiunt, sed cito fiunt: infantes verò, qui cerebrum frigidum habent, possunt oriri cum capillis, sed tamen in illis tardè, & non cito generantur.

Secundum signum, si caput calidum multum recesserit à temperato docet Galenus, dum sunt infantes, capillos habere nigros, robustos & crispos: quod nullo modo accidit quando non valdè recedunt à temperato: quia infantes tunc nascuntur cum capillis subflauis: in progressu verò ætatis capilli deinde subflaui nigricant.

Tertium signum docet, calidos scilicet in progressu ætatis pati caluitium: Galenus non refert qua ætate isti qui oriuntur cum capillis nigris patiantur caluitiũ: sed ait solum id accidere in progressu ætatis: dicimus igitur nos in valde calidis exordiri caluitium à viginti ad triginta: in modicè calidioribus in anno quadragesimo, & vltra, sicut experientia obseruatum est: Galenus de hoc nil dixit: quia

tanta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tanta est varietas recessus in caliditate, vt dici certo non poterat: causas verò caluitij & crispitudinis non afferimus, quia superius in proprijs quæstionibus allatæ sunt.

CAPITIS XIV.

Particula. II.

Excrementa verò quæ per palatum & nares, & oculos, & aures, pauca, & concocta ipsis existunt, quũ integram habuerint sanitatem.

CAusa, cur in cerebro calidiori temperato excrementa sint pauca, est perspiratio insensibilis, quę illa largè euacuat Quanta verò sit & quando plus vel minus fiat in viuente hæc perspiratio insensibilis, & quomodo crassissima quoque excrementa perspirati possint, composuimus septem libros inscriptos de statica medicina; in quibus cumulatissimè necessarijsque principijs, & experimentis hanc nouam & admirabilem medendi artem proprio marte repertam declaramus, eamque in lucem Deo fauente post hæc commentaria promemus.

Galenus magnifaciens euacuationem, quæ continuo insensibiliter fit 1. meth. cap. 2. laudat Hippocratem dicentem totum corpus esse σύμπνουν καὶ σύρρουν, idest fluxile, & transpirabile: calor igitur est causa paucorum & coctorum excrementorum: paucorum, quia insensibiliter resoluit superfluum: coctorum quia tenuiora exhalant virtute caloris, & relinquuntur crassiora: omnis enim concoctio ex Aristotele 4. meteororum cap. de coctione & ex Galeno 4. de ratione vic 4. fit incrasando: in actu enim concoquendi resoluitur tenuius, & reliquitur crassius. Hinc Conciliator diff. 50. & nonnulli alij dicentes coctionem ex ipso Aristotele non semper fieri incrassando toto Cælo aberrant; quia & Aristoteli, & naturæ caloris, cuius officium est semper tenuius resoluere, aduersantur.

A 1 Dubitatio dicit Galenus in cerebro calidiori excrementa esse pauca & cocta, quod non videtur: quia sequeretur in febricitantibus excrementa melius coqui, & facultates naturales, quarum officia sunt coquere, & expellere, robustiores esse: quod est omnino falsum.

Respondetur, Galenum in hoc loco loqui de cerebro existente in latitudine sanitatis, & non de ægro: in sano enim seruatur mediocritas, & harmonia in qualitatibus: in ægro verò nequaquam: ratione verò illius harmoniæ fit bona coctio, B quæ non fit in ægro ob concentum seu mediocritatem qualitatum dissolutam.

2 Dubitatio videtur Galenus insufficiens, dum ait excrementa cocta & pauca per palatum, per nares, per aures & oculos defluentia ostendere cerebrum esse temperaturæ calidæ, quasi quod natura non habeat alia foramina manifesta per quæ posset cerebri excrementa expellere os enim cuneale habet decem & octo foramina: & ibi insidet glandula, in quam C vniuersa cerebri pituitosa excrementa restagnant, quæ deinde per eadem foramina percollantur. Præterea ocipitium habet septem foramina: in ossibus temporum vtrinque sunt quatuor: quatuor quoque sunt communia cuneali, ocipitio, & temporibus: ecce quomodo natura potest caput expurgare non solum per nares, aures & palatum, sed etiam per alios meatus: quare sciri non poterit, dum pauca videbuntur defluere per palatum, nares & aures, an multa vel pauca sint cerebri excrementa.

D Respondetur, omnia foramina cunealis, per quæ re vera descendunt excrementa respondere palato & naribus: quare sufficit vt excrementa narium & palati inspiciamus, an sint pauca, vel multa, cocta, vel cruda: Similiter foramina ossium temporalium & ocipitij non expurgant excrementa. quia per ipsa vasa vt venulæ, arteriolæ, & nerui transeunt gratia ferendi nutrimentum vel spiritum vitalem, & animalem: natura enim in osse cuneali tamquam in loco decliui fabricauit glandulam, quæ cerebri excrementa recipit & deinde per colantur per

dictos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

dicto meatus ad loca proposita à Galeno, videlicet ad palatum, nares &c.

Argenterius Galenum lacerans inquit percipi non posse an excrementa palati sint cocta nec ne: tanta est huius hominis contradicendi libido, vt propriæ scientiæ obliuiscatur: nunquam enim ipse negauit excremẽtorum crassitiem cum pauca viscositate indicare aliquam coctionem. Immo in suis commentarijs 3 partis huius libri & alibi vbi agit de coctione ipsemet vult coctionem esse maturationem, & fieri incrassando, & assimilando: Hinc excrementa quæ per nares & palatum effluant, si cocta sunt effluunt crassa cum pauca tenacitate, & puri simillima: mittamus igitur Argenterij ineptias, & temerarias quæstiunculas.

CAPITIS XIV.

Particula IV.

Cum verò eis caput repletur, continuo enim actum præsertim, cum nullam victus seruauerint rationem, tale quid eis accidit, plura quidem in ipsis excrementa, sed non incocta generantur, implenturque: atque aggrauantur eorum capita à calidis cibis, & potibus, odoribus.

PRimum signum capitis calidi propositum in hoc tex. est caput calidum facile repleri: ac tum præsertim cum ab his nulla victus ratio obseruetur, vel quando vtuntur cibis, & potionibus calidis, odoribusque fumosis.

Secundum signum est, quod in ipsis plura, & non pauca, quamuis non omninò incocta gignantur excrementa.

Dictum est superius, coctionem ex Aristotele 4. meteororum cap. de coctione fieri incrassando: dictum quoque est, nihil promptius incrassare, quam caliditatem corporis existentis in latitudine sa-

A nitatis: quia seruat aliarum qualitatum symetriam, & inde resoluit tenue, & relinquit crassum, quod non est inutile.

1 Dubitatio, non videtur, quod ea de causa humores coquantur, quia à calore incrassantur: quia sequeretur, quod calor febrilis, qui resoluit tenues humores, & relinquit crassos, efficeret bonam coctionem quod reluctatur experientiæ. Respondetur calorem non naturalem, seu febrilem id non efficere; quia non seruat aliarum qualitatum harmoniam; pungit

B enim vellicat, & semper irritat expultricem ad expellendos humores; vnde facultas retentrix, cum illos non retineat non resoluit tenue, sed nescientes stare loco, modo in vnam, modo in aliam partem mouentur, & ita liquidi conseruantur; hæcque est causa, cur vbi calor est febrilis, nulla fieri possit coctio: valet enim consequentia, temperatura est calida, & in latitudine sanitatis (quod nil aliud significat, nisi quod in ipsa adhuc seruetur aliarum qualitatum mediocritas, & harmo-

C nia) ergo citius fiat concoctio, quam in temperatura sana & mediocri, quamuis coctio suscipiat magis & minus, vnaque sit perfectior altera: coctio enim quæ fit à mediocri temperamento est melior; quia humor concoquendus est dulcior, & vt dulcior diutius retinetur, & tardius expellitur, vndè rectius, & commodius assimilatur.

QVAEST. LVI.

D *An odores calefaciant & grauent Cerebrum.*

QVia Galenus in tex. ait capita odoribus grauari, multi tamen philosophi putant, odores esse species intentionales, quibus capita grauari non possunt; ideò breuibus de hac re agemus.

Primum argumentum probans odores nec grauare nec calefacere cerebrum, desumitur ab Aristotele 2. de anima, & lib. de sensu, & sen. cap. 5. 2. de anima 97. & ab Auerroe, vbi dicunt organum odoratus esse in naso externo: quare cerebrũ odoribus, nec grauabitur, nec calefiet.

Se-

Secundum est Auerrois 2. de anima comm. 97. vbi dicit, odorem non egredi à corpore odorabili per speciem realem, sed per species intentionales eo modo, quo color intentionaliter peruenit ad oculum. Auerroes de hac re disputans contra Auicennam addit, species intentionales non posse implere, grauare, vel calefacere: ergo odoribus capita impleri non poterunt, vt docet Galenus in tex.

Tertium, Auerroes loco citato probat, odores esse species intentionales, & non exhalationes, vel vapores emanantes ab odorabili; quia in nimia distantia, dum sentiuntur odores, illico resoluerentur corpora odorabilia, refert enim Vultures ad quingenta milliaria olfecisse corpora occisa in bello troiano: Hinc concludit, odorem non esse quid corporeum quod possit implere, calefacere, & grauare cerebrum.

Philoponus, Diuus Thomas, & Iandunus putant, odores realiter ferri ad aliquam spatij partem, sed non realiter vsque ad sensorium, sed intentionaliter, illo scilicet modo, quo fertur coloratum ad oculos.

Præterea Aristoteles negare videtur, quod odor sit exhalatio: quia 12. sect. problem. 10. probat contra Democritum, odorem non esse exhalationem: ibi enim dicit, si esset exhalatio, odorabile semper diminueretur, & sic non duraret, quod est contra experientiam: quia corpora perexigua odorem proprium diutissimè conseruare possunt.

Demum idem Aristoteles libro de sensu cap. 5 ait, pisces odorare in aqua, & à longè: nihilominus non est dicendum, corporalem exhalationem ferri per aquã, quia destrueretur, vel impediretur.

Galenus tamen cum Platone) vt refert 8. de vsu partium cap. 6) & Albertus Magnus in summa de auditu: Simplicius in anteprædicamentis; & Auicennas, (qui reuera in hac re aliquando est varius) putant, odorem esse exhalationem, & non speciem intentionalem, hancque dicunt peruenire ad proprium organum odoratus, quod re vera sunt processus mamillares, & non nasus externus, vt Aristoteles, & Auerroes arbitrati sunt.

Prima experientia, quæ nos cogit ad credendum, odorem non esse speciem intentionalem, est hæc: quia venti odorum transitum non impedirent, cum igitur impediantur à ventis, erunt corporei, & vt tales caput replere & calefacere poterunt.

Secunda experientia est: si odor est in vase omninò occluso, non sentitur, attamen dum aperitur vas, statim sentitur, ergo odor est quid corporeum, & non species intentionalis incorporea.

Tertia experientia ex Galeni auctoritate comprobata est, dum inquit cerebrum odoribus repleri: species enim intentionales si essent infinitæ nõ possent replere cerebrum formicæ; ergo nullo modo odor si replet cerebrum erit species intentionalis.

Demum Arist. lib. de sensu, & sens. cap. 5. admonet, cerebrum frigidum ab odoribus calefieri & iuuari: quare cum species intentionales nec calefaciant, nec vllum efficiant effectum realem, sequitur quod etiam auctoritate Aristotelis odores sint exhalationes, vel portiones subtiles corporeæ substantiæ odorabilis, quæ cum sua natura sint calidæ & corporeæ possunt non solum calefacere, verum etiam replere, & grauare cerebrum.

Ad primum argumentum desumptum ab auctoritate Aristotelis dicentis sensorium odoratus non esse in cerebro, idest non esse processus mamillares, vt cumulatissimè à Galeno probatur in libello de instrumento odoratus, & ab omnibus Anatomicis, sed esse externum nasum, respondemus reflectendo, quod si nasus esset sensorium odoratus, cerebrum ab odoribus qui ex eorum sententia sunt species intentionales non calefieret, grauaretur, vel repleretur.

Ad secundum argumentum desumptum ab auctoritate peripateticorum, quod scilicet odores sint species intentionales, dicimus nullius esse roboris: quia reluctatur experientiæ, & sensibus ipsis: videmus enim ventos impedire odorum transitum.

Ad tertium & quartum, quod si odorabile

rabile emitteret tam longè subtilem eius substantiam, illicò destrueretur, & quod Vultures per quingenta milliaria olfecerint occisa corpora in bello Troiano, Respondemus odorabilia semper resolui & pondere diminui: si enim pomum hodie ponderaueris, die sequenti illud inuenies minoris ponderis: similiter muscus non occlusus citius minuitur: nos quoque ostendimus in libris nostris de statica medicina ab humano corpore tractu vnius diei vltra quinquaginta vncias subtilis corporeæ substantiæ per insensibilem perspirationem euacuari; quæ nisi per nouum alimentum remitteretur spatio tridui anima exhalaret. Quoad Vultures, qui tam longè olfecerunt; dicimus ventos sæpè deferre exhalationes in loca distantissima. Accedit, quod Vultures habēt processus mamillares admodum decliues, & in rostrum tendentes, sicuti canes & feles, quæ animalia mirificè valde distantia olfaciunt, quod hominibus non conuenit; quia eorum processus mamillares à naribus magis distant.

Ad postremum, supposito quod pisces in aqua à longè odorent, dicimus exhalationem realiter communicari aquæ eo modo, quo aeri: sed quia obijciunt, quod si communicaretur aquæ realiter, daretur penetratio corporum. Respondemus cum Auicenna aquam cedere exhalationi, quamuis non ita promptè, vt aer.

Colligimus itaque, odorem esse exhalationem siccam & tenuissimam, esseque partem substantiæ rei odorabilis, & non speciem intentionalē. Demum per ipsam practicā probamus: quia si hodie perpendamus lance exquisita muscū, cras erit minoris ponderis: Hinc Dicimus exhalatione caput repleri posse per se vt calida, & vt corporeá: per accidens verò quatenus ratione sui caloris cerebrum noua attrahat excrementa.

QVAEST. LVIII.

An processus mamillares sint præcipua pars organi odoratus.

EX Galeno in tex. superiori odores replent, & aggrauant cerebrum: par A igitur est, vt videamus ad quam partem cerebri perueniant odores, & quænam sit organi odoratus præcipua pars. Maximum enim est dissidium inter medicos & philosophos de parte præcipua organi odoratus: Medici omnes putant præcipuam partem, cui attribuitur actio odorandi, esse processus mamillares: Aristoteles verò, & Auerroes aiunt, esse neruum existentem in naso externo.

Aristoteles 2. de anima tex. 100. lib. de sensu & sen. c. de odoratu: Auerroes 1. B colliget cap. 7. & lib. 2. cap. 17. putant præcipuam partem, quæ habet actionem odorandi esse in naso externo: dicuntque ibi reperiri cooperculum ad similitudinem valuulæ, quod solum, dum inspiramus, aperitur, quo aperto odores statim persentimus: Auerroes verò locis citatis de hac re disputat contra Auicennam, Galenum, & omnes medicos.

Prima ratio Auerrois probans, processus mamillares non esse præcipuam partem organi, hæc est: processus mamillares C sunt ipsamet substantia cerebri: sed sic est, quod cerebrum caret sensu, ergo actio odorandi, quæ est sensitiua, non potest ab his processibus insensatis prouenire: sequitur ergo quod actio odorandi præcipuè proueniat ab aliqua parte, quæ habet sensum, & hanc esse neruum tertiæ coniugationis irrigantem membranam externi nasi.

Secunda ratio, si organum odoratus esset in processibus mamillaribus, sequeretur, quod naribus obturatis æquè bene, D ac apertis per palati foramen, quod in nares terminatur, fieret olfactus: sed hoc non fit: quia obturatis his meatibus, nihil odoris percipimus: ergo non in processibus mamillaribus erit organum odoratus, sed in naso externo: hæ sunt rationes potiores Auerrois, & Peripateticorum.

Ex altera parte sunt Hippocrates, Galenus Auicennas, Philoponus, Albertus Magnus, & omnes Anatomistæ, qui putant præcipuum organum esse processus mamillares. Hippocrates lib. de principijs docet, cerebrum olfacere trahendo odorem vnà cum aere per opercula cartilagi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

laginosa. Galenus 8. de v[illegible] partium cap. 6. A & lib. de sympt. causis, similiter libro de instrumento odoratus diffusè disputat contra Aristotelem, probatque actionem odorãdi prouenire à processibus mamillaribus, & non à naso externo: vtiturque contra Aristotelem argumento ex sufficienti partium enumeratione, quod tale est: sensus odoratus non fit ab osse, vel à cartilagine nasi, quia carent sensu: non à neruo, vel membrana, quia huiusmodi neruus, & membrana sunt communes linguæ, & palato: si igitur hæc haberent B vim olfaciendi, vbique odores perciperentur: similiter si musco nasũ impleres, per hunc neruum, & hanc membranam sine inspiratione odorem sentires, quod repugnat experientiæ; quia nullus odor sentitur sine præcedenti inspiratione: hęc enim fert odorem ad partem interiorẽ; sequitur ergo, non in naso, sed in parte anteriori esse organam odoratus. Quoad cooperculum, quod ex Aristotele est instar valuæ, dicimus experimenta anatomica illud non admittere. Præterea idem C Aristotelis cooperculum à Galeno lib. de instrumento odoratus hac pulcherrima experientia reijcitur: immittatur fistula in nares, & per fistulam aer vel liquor cũ aliqua violentia impellatur, cohibita tamen inspiratione, tunc omnes concedent quod hæc violentia cooperculum, si adesset, aperiret. Præterea si in cooperculo est vis odorandi, cur cohibita inspiratione non sentiuntur odores? quare cooperculum, in quo ab Aristotele ponitur virtus olfaciendi, est quid fictitium. Neque D obijciant retorquendo argumentum: si processus mamillares essent præcipua organa odoratus, tunc odor, vel aer impulsus per fistulam, etiam cohibita inspiratione, sentiretur: quia Galenus huic obiectioni respondet, quod dum cohibetur inspiratio, nullo modo aer impulsus per fistulam posset illuc peruenire: quoniam illa spatia vsque ad processus mamillares sunt plena: intus enim apparens prohibet extraneum: dum verò inspiramus, fertur odor ad processus mamillares, & illicò odoratur.

Auicennas cap. de odoratu: Philoponus libro 2. de anima: Albertus Magnus, & omnes Anatomistæ antiqui, & moderni putant præcipuam partem organi odoratus esse processus mamillares: omnesque reijciunt illud Aristotelis cooperculum: quia re vera non inuenitur: supra enim nares in parte interna sunt processus mamillares; deinde versus partes exteriores est os ithmoide, cuius pars superior est ferè ad cerebri basim sita, & est perforata ad instar cribri, ideo dicitur cribriforme: habetq. in medio apophysim, quam cristam galli vocant: pars verò interior ossis ethmoidis sequitur, quæ est mollis, & dicitur os spongiosum: in qua parte Anatomici credunt, aerem cum odore inspiratum aliquantulum alterari, & sine illa alteratione odorem non fieri.

Ad primum argumẽtum Auerrois primò dicimus, cerebrum sentire saltem ratione membranæ illud circumuoluentis, quæ acutissimo sensu donata est. Secundo dicimus, cerebrum sentire, vt ait Philosophus ἐνεργητικῶς, idest virtualiter, & non παθητικῶς, idest passiuè, & materialiter: simili modo dicimus de humore crystallino, qui separatus à neruo est nullius sensus: tamen ab illo veluti ab organo actio videndi præcipuè prouenit.

Ad secundum respondemus, quamuis in palato sit meatus quidam patentissimus, per quem possent odores naribus etiam occlusis ad processus penetrare; odores tamen egere aliqua præparatione, antequam in processibus mamillaribus sentiantur: sicuti quoq; accidit, dum fit visio, quæ antequam fiat in crystallino, species visibiles egent humore aqueo, vt refrangantur, & in turbinatam cuspidem redigantur, aliter non fieret visio.

Quo ad cooperculum ad instar valuæ, quod ex Aristotele 2. de anima tex. 100. aperitur, dum fit inspiratio, & clauditur, dum cessat; reputatur à Galeno in lib. de instrumento odoratus figmentum, quod paulo supra nos reiecimus.

Concludimus itaque cum Hippocrate, Galeno, & Anatomistis, præcipuum organũ odoratus esse processus mamillares: Addimusq; nos pro cõfirmatione huius opinionis; quod inueniãtur carentes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

externo naso, qui ob vlcera exedentia totus exesus sit: Isti tamen sentiunt odores: Quare non nasus externus sed aliud instrumentum supra os cribriforme erit præcipuum organum odoratus: taleque non potest esse, nisi processus mamillares, qui immediatè supra os cribriforme locati sunt.

CAPITIS XIV.

Particula. V.

Atque hisce omnibus, quæ extrinsecus occursant, in quorum numero est, & qui nobis circumfunditur aer; sed præterea magis, si non solum natura calida, sed etiam humida talid extiterint.

DOcebat in tex. superiori, caput tunc esse dicendum calidum, quando facilè cibis, & potibus, atque odoribus impletur, seu grauatur: In hoc tex. verò duo facit: primò proponit hanc vniuersalem propositionem, caput tunc dici calidum, quando ab omnibus, quæ extrinsecus occurrunt, & præcipuè ab aere nociuo grauatur: aer enim facillimè replere & grauare caput potest; quia id efficit per se, & per accidens, per se, quando austrina humiditate est contaminatus: per accidens, quando est cænosus, & nimia humiditate, & crassitie obstruit, & obstruendo impedit, ne libera fiat capitis perspiratio: qua retenta excitari solet in capite calor præter naturam, qui deinde attrahat, & illud impleat. In secunda parte huius tex. facit comparationem inter temperaturam cerebri calidam tantum, & temperaturam calidam iunctam cum humiditate: concluditque, cerebrum calidum & humidum magis lędi ab externis causis propositis, quam cerebrum calidum non iunctum cum humiditate.

Ijs quæ extrinsecus occurrunt, facilè caput calidum grauari solet, quæ præter

A cibum & potum calidum, odores, & aerem, sunt coitus, nimium exercitium, nimia vigilia, & animi passiones.

Ex his igitur causis non naturalibus prout nocent, vel iuuant colligere possumus internas capitis dispositiones: quia, si cibo & potu calido capita grauari obseruauerimus, dicemus temperaturam illius cerebri esse calidiorem temperato & moderato: similiter si viderimus aliquod caput ab odoribus facilè grauari, inter capita calidiora temperato illud

B collocabimus.

Similiter ex iuuantibus statum, & temperaturam cerebri dignoscemus: quia, si cibus & potus calidus caput iuuant, dicemus non esse calidum, sed potius frigidius temperato: Itidem si ab aere calido, & ab odoribus caput iuuetur, non calidius, sed potius frigidius iudicabitur: Hinc Aristoteles lib. de sensu & sensili admonet, suffitum aromatum esse remedio intemperiei frigidæ cerebri. Per frigidam intemperaturam cerebri intelli-

C gimus minus calidam, quam sit moderata: nulla enim pars in viuente est absolutè frigida. Quod verò odorata repleant caput calidum, immo dolorem capitis excitent, colligitur ex Hippocrate 5. aphor. 28. vbi dicit, suffitus aromatũ muliebria ducere, & ad multa alia conferre, nisi capitis dolorem induceret. Ad eundem modum coitus ex Gal. 5. de morbis vul. tex. 23. corpora calefacit: quare inter extrinsecus occursantia calida numerari possunt: Hinc, si coitus immodetatus illi-

D cò calefaciet caput, iudicabimus illud esse calidius temperato: quod verò coitus immoderatus calefacere possit totum, & quamlibet corporis partem colligitur ex historia Adolescentis Melibeæ, qui, vt legitur 5. de morbis vulgaribus tex. 23. vsu nimij coitus in malignissimã febrem incidit: Itidem Hippocrates 8. de morbis vul. text. 38. ait satyrum ob nimiam seminis eiaculationem tali calore fuisse correptum, vt tabidus factus sit: inde igitur inferre possumus, si coitus calefaciat totum, vel aliquod viscus plus solito, temperamentum totius, vel illius partis esse calidius temperato & mediocri statu: si

verò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

verò non calefaciet, temperamentum esse frigidius temperato.

Nimium exercitium calefacere potest totum, & caput; quare si plus debito calefient, dicemus totum, vel caput esse sua natura calidius temperamento mediocri: quomodo verò motus calefaciat cerebrum, colligi potest ex Aristotele 5. probl. 9. & ex Theophrasto lib. de lassitudine, vbi habetur tam in brutis, quam in hominibus, nimium exercitium afficere capita morbis calidis: quia in cursu veloci, vel nimio exercitio retinetur spiritus, vel debita respiratio, qua retenta non euacuantur fuliginosa excrementa, quæ deinde, vt mordacia & calida pectus, & caput calefaciunt & implent: valebit ergo consequentia, ob nimium exercitium caput facilè repletur, ergo est calidius temperato: similiter post nimium exercitium caput nihil patitur, ergo non est calidius temperato.

Nimia vigilia ratione motus calefacit: ratio est, quia in vigilia spiritus sunt in perpetuo motu, vnde fiunt acres, & calefaciunt caput: tunc verò dignoscitur, nimiam vigiliam calefacere, quando tactu caliditas capitis persentitur: quare valet consequentia, vigilia calefacit caput, ergo est calidius temperato: Hæc signa sunt certissima, & præcipuè in syndromen collecta: supponamus enim semper oportet in toto hoc lib. in perquirendis temperaturis esse procedendum per signorum syndromen.

Aer verò æstiuus, si caput facilè inflammet, vel dolorem inducat, nullo alio commisso externo errore, dicendum est, caput esse calidius temperato.

Animi passiones ratione motus calefaciunt: quare si ab his caput plus iusto calefiet, similiter dicemus, caput esse calidius temperato: quomodo verò animi passiones calefaciant, Nos lib. 7. de statica med. declarauimus: Quæ verò præcipuè calefaciunt caput ex Galeno sunt ira, & pericaria: primo enim de differentijs febrium cap. 3. ira calefacit duplici modo: altero, quia incendit spiritum natiuum: altero quia cum impetu mouet spiritum à centro ad circunferentiam: mæstitia verò calefacit, quia cum impetu mouet spiritum ad cor: pericaria idest nimium gaudium calefacit, quia diffundit spiritum à centro ad circunferentiam; paulo post tamen resoluuntur spiritus, & corpus frigescit: His hunc in modum constitutis facilè colligemus, quando capita erunt calidiora temperato.

Præterea non est mirum si caput extiterit non solum calidum, verum etiam humidum plus quam sit temperatum, magis fore obnoxium repletioni: quia humiditas iuncta caliditati laxat caput quo laxato magis excrementis impletur, & grauatur.

CAPITIS XIV.

Particula VI.

Breuibus autem somnis huiusmodi temperaturæ contentæ sunt, neque admodum profundis.

QVi sunt cerebro calidiori, quam sit temperatum, breues quoque somnos habent, & non profundos: ratio est, quia, si causa somni est frigiditas, vt putat Aristoteles vel humiditas, vt Galenus, cerebrum calidum cito superat frigiditatem, & cito humiditatem resoluit, cum igitur cito hæ qualitates superentur, merito docet, somnos in his ex necessitate fieri breues, & non profundos: profunditas enim à causa multum humectante prouenit, quæ cerebris calidis, & sanis de quibus in hoc loco loquitur Galenus, non conuenit.

Differentiæ inter Aristotelem & Galenum de somno hæ sunt. Aristoteles putat, radicem omnium sensuum esse cor: ideo, cum sensus ob somnum quiescant, putat, in somni generatione esse affectum cor: Galenus verò negat, cor esse radicem sensuum: & merito, quia à corde nullus neruus exoritur, qui posset esse radix sensuum exteriorum.

Aristoteles libro de somno & vigilia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cap.2.& Auerroes 2.colliget cap.21. censent, somnum esse omnimodam quietem & vinculum sensuum exteriorum: Galenus verò primo de symptomatum causis cap.8. negat, in somno dari hanc omnimodam quietem: aliqui enim dormiunt ambulando, vel sedendo, vt refert Gal.2. de motu musculorum cap.4.

Aristoteles autem lib. de somno & vigilia cap.5.ait, vapores qui petunt caput, & somnum efficiunt incrassari à frigiditate cerebri, atque ad instar pluuiæ condensari & obstruere meatus, ne spiritus vel eorum radij defluant ad sensoria, quæ si priuantur spiritibus animalibus, vel eorum radijs sensu priuantur, & somnus fit. Galenus verò concedit in somno, spiritum non defluere ad sensoria: negat tamen, quod vapores à frigiditate cerebri incrassentur: ait enim dum incrassantur à frigiditate, fieri coma seu lethargum: putatque in somno naturali cerebrum humiditate irrigari, quæ est illa, quæ impedit defluxum spirituum ad sensoria.

Aristoteles lib. de somno & vigilia, & Auerroes 2. colliget cap.21. putant, in somno fieri reuersionem virtutis sensitiuæ ad cor tanquam ad suum principium: Galenus verò ait fieri reuersionem virtutis sensitiuæ non ad cor, sed ad cerebrum: omnes tamen Medici concedunt, interna in somno esse calidiora, quod negant Peripatetici: Hippocrates enim 6.epid.4. tex.14.docet, quod vigilans magis caleat exterius; dormiens verò interius: Galenus autem 2.aph.comm.1.ait ex motione calidi innati ad intra fieri somnum, ad extra verò vigiliam.

Aristoteles verò censet in somno cor refrigerari, quia vapores in cibi coctione caput petunt, & à frigiditate cerebri incrassantur, atque ad instar pluuiæ peruenire ad cor, illud refrigerantes: Galenus autem negat inter dormiendum cor refrigerari: humoresque frigidos ad cor confluere: immo dicit cor calefieri; quod ex eo probat, quia in somno pulsus sunt vehementiores.

Præterea Aristoteles ait, cerebrum in somno refrigerari: Galenus humectari: etsi aliquando refrigeretur, id (vt ait 1.de

A symp.caus.c.8.) ex accidenti contingere, ex causa scilicet morbifica, quæ coma, vel lethargum efficiat: Hinc 3. de locis affectis 5.asserit, somnum non naturalem fieri à frigiditate, naturalem verò ab humiditate; somnus enim, qui opij vel papaueris vi excitatur, non est naturalis, sed præter naturam: ea verò, quæ humectãt sunt, quæ naturalem somnum conciliant, vt balnea aquæ dulcis, lac amygdalinum, seu eius oleum: Hinc Paulus Aegineta lib.1. cap.47. paucis somnum definiens ait, somnus est virium animalium requies ex vtili humiditate madefaciente cerebrum:
B quæ definitio desumpta est à natura rei, & digna tanto Auctore.

Aristoteles censet cerebrum in viuentibus esse actu frigidum: Galenus verò disputat contra Aristotelem & probat esse actu calidum, eo quia in vulneribus profundis capitis, vbi sectæ sunt quoque membranæ, si cerebrum tangatur, actu calidum sentitur.

C Colligimus, somnum esse quietem sensuum exteriorum, sed non omnimodam, vt putabat Aristot. fieri, quia ad internam partem cerebri, & non ad cor reuocetur virtus sensitiua: dicimusq. in somno nullo modo cor refrigerari, quia cerebrũ est actu calidum: spiritusq. animales non recurrere ad cor, tamquam ad radicem: quia nulla est radix, nullusque est neruus à corde ortus à quo virtus sensitiua possit enasci, & ad quem possit recurrere.

1 Dubitatio: dicit Gal. in cerebro calido non fieri somnos admodum profundos:
D attamen refertur à Plutarco de Lucio Sylla, quod repurgata Italia à seditionibus ob lætitiam in profundum & dulcem somnum inciderit, ergo non ob cerebrum calidum, vel frigidum somnus fit profundus, sed ob lætitiam: similiter sunt nonnulla externa, quæ mirificè conciliant somnum, vt sunt cantus suaues, tenebræ, frictiones pedum, lotiones, & blandus tactus digitorum pedum; similiter motus circulares, vt in cunis puerorum obseruatur, & demum aquarum decurrentium vel stillantium strepitus.

Solutio: concedimus istas causas externas esse adiuuãtes: sed in cerebro frigidiori

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

diori profundiorem somnum, quam in A
calidiori excitare. Quo ad lætitiam Lucij Syllæ, dicimus, sedato eius animo, virtutem sensitiuam facilè ad interna refugisse, & ideò in suauem somnum & profundum incidisse: animi enim perturbationes detinent in sensorijs virtutem sensitiuam: impediuntque ne recurrat ad interna, vt quiescat: implicat enim, vt vigeant animi perturbationes, & eodem tempore virtus sensitiua quiescat: quo ad pericariam seu ad animi lætitiam attinet concedimus, illam non efficere somnum, B
sed potius vigiliam: dicimus Syllam non ob nimiam lætitiam incidisse in dulcem somnum, sed quia sedatæ, & ablatæ fuerunt causæ animi perturbationum. Quo ad illa externa, quæ conciliant somnum, vt cantus, tenebræ, & aquarum strepitus, dicimus, hæc somnum conciliare distrahendo mentem ab omnibus cogitationibus, qua distracta virtutem sensitiuam recurrere ad interna, & se tradere quieti: simili modo si vnguentum populeum temporibus applicetur, virtus sensitiua recur C
rit ad cerebrum, quia a frigiditate vnguenti repercutitur & repercussa crassior fit, vnde somnus.

CAPITIS XV.

DE SIGNIS CEREBRI. frigidioris.

Tex. 22. *Frigidioris verò, quam oporteat,* D
cerebri inditia sunt plura in proprijs meatibus excrementa, & capilli recti, & ruffi, & stabiles, & qui longo post natiuitatem tempore nascuntur tenues, atque ab initio malè nutriti, & facilè à causis frigidis offenduntur, atque hoc ipso offensionis tempore destillationibus, & grauedinibus capiuntur, neque si tetigeris partes ad caput attinentes admodum calidæ sentiuntur, neque si inspexeris, rubicundæ apparent, & oculorum venæ omninò visum effugiunt, & somnolenti quodammodo sunt.

PRoponit Galenus signa cerebri frigidi intelligens per cerebrum frigidum, quod est minus calidum, quam temperatum: Optimaq. ratione statim postquam egit de calido cerebro, agit de frigido: quia opposita iuxta se posita magis elucescunt: vel quia, vt dicit Aristoteles primo topicorum capit. 8. contrariorum eadem est disciplina, quia 2. de generatione & corruptione text. 56. contrariorum contrariæ sunt causæ: quare facilius vno oppositorum cognito cognoscitur & alterum.

Primum signum cerebri frigidioris est, *dum plura excrementa apparent in proprijs meatibus*, idest in naribus, palato, & oculis: sicuti enim in capite calido erant pauca, sic in frigido erunt plura ob contrarias causas: in calido enim attenuantur excrementa, & in halitum resoluuntur: in frigido verò incrassantur, & sensibiliter euacuantur: in calido excrementa apparent cocta, quia virtus concoctrix est fortis: in frigido virtus est debilior, vnde plura & incocta excrementa fiunt.

Secundum signum: sunt *capilli recti*: in calido cerebro capilli apparent crispi ob siccitatem & calorem: in cerebro frigido apparebunt recti: quia in frigido ob inconcoctionem humiditas necessario dominatur.

Tertium signum, *pili sunt ruffi*: in codice græco legitur πυῤῥαὶ, idest fulgidi: color fulgidus non est ita intensi coloris, vt ruffus: solent enim colores intensiores maiorem indicare calorem: nigerrimus enim color indicat caliditatem intensiorem: ruber minus intensam: ruffi vel fulgidi, quia carent intensione, nullum supponunt caloris excessum, sed potius (nisi alia signa obstent) defectum:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

suppositum enim est in hoc libello tamquam axioma, nullum signum seorsum consideratum esse temperaturarum indicatiuum, nisi prius eius probabilitas aliorum signorum syndrome expurgetur.

Quartum signum, *capilli sunt stabiles*: valet enim consequentia, cerebrum est frigidum, ergo cutis non est sicca: cutis non est sicca, ergo non patitur caluitium, non patitur caluitium, ergo capilli sunt stabiles, cerebrum enim calidum exiccat cutim, qua exiccata decidunt capilli, perinde ac lata folia in autumno.

Quintum signum *tardè pili nascuntur*: ratio est, quia calor est causa immediata fuliginis, ex qua pili oriuntur: dum igitur calor est exiguus, solum post longum tempus fuligines efficiuntur.

Sextum signum, *capilli sunt tenues*, & in *pueritia malè nutriti*: quod ob defectum fuliginum fit.

Septimum à *frigidis offenduntur*: quia vbi nulla est resistentia, ibi facilis est transitus: isti enim pati solent morbos frigidos, vt destillationes, grauedines, & difficiles respirationes, &c. Notandum hoc signum septimum esse desumptum à iuuantibus & lædentibus: dictum.n.est superius, aerem calidum facilè lædere caput calidum: hic verò dicimus, aerem frigidum facilè lædere caput frigidum.

Ego lib.6. methodi vitandorum capite 7. proposui omnes locos indicantes dominium frigidorum & pituitosorum succorum: hic quoque paucis illos proponimus: Quinque igitur sunt loci indicantes temperaturas, qui desumuntur à iuuantibus, & lædentibus.

Primus locus desumptus à iuuantibus, & lædentibus est ab euacuatione: si enim iuuat frigidorum euacuatio, signum est patientem frigidis humoribus abundare, & frigida intemperie vexari: similiter, si euacuatio frigidorum excrementorum facta per nares, & palatum iuuat, dicemus, cerebrum esse frigidum.

Secundus locus, qui indicat partem esse frigidam, est, quando videbimus partem iuuari à calidis, & lædi à frigidis.

Tertius desumitur à ieiunio, quia si ieiunium iuuat, necessario pituita, & frigiditas dominatur: Galenus enim secundo de ratione vict.32. lassitudo & sitis si ieiunio tolluntur, ait, indicari pituitam: 6. de morbis vulgaribus comm.3. text.28. si ieiunium tollat lassitudinem, & sitim, ait homines abundare pituitosis succis.

Quartus locus desumitur a somno: si somnus tollit sitim, valet, ergo pituitosus sanguis abundat: Galenus enim 6. de morb. vulg. comm.4. tex.23. ait, somnus tollit sitim, quia in somno sanguis humectat partes internas, quas petit.

Quintus locus colligitur à febre, valet enim iuuat febris, ergo pituita & dispositio frigida dominatur: est enim Galeni sententia 6. aphoris.44. his verbis proposita: *nouimus febrem illis tantum morbis conferre, qui ex frigiditate sunt sola, vel cum humoribus crudis & flatuosis spiritibus*: similiter aphorism.57. docet Hippocrates, febrem soluere spasmum, & tetanum, quæ ægritudo à frigidis humoribus fit: ecce quam mirabilem fructum colligere possimus ex hoc septimo signo à Galeno proposito: si enim cætera signa tibi non obstiterint, habuerisque aliquem locum ex his quinque desumptis à iuuantibus & lædentibus poteris certa & demonstratiua scientia inde colligere statum, & temperaturam capitis, vel alterius partis.

1 Dubitatio: habetur in tex. capita frigida à frigidis lædi; non videtur verum: quia sana capita, de quibus hic agitur similibus iuuantur, & non læduntur: ergo.

Responsio facilis est, quia solum salubria sunt illa quę similibus conseruantur: Galenus vero agit hic de cerebro sano, sed insalubri: omnia enim insalubria contrarijs iuuantur, & similibus læduntur: dantur enim in latitudine sanitatis salubria, insalubria, & neutra, vt superius ex Galeno probatum est.

Octauum signum desumitur ab exeuntibus, quod scilicet qui habent frigidum cerebrum facile, & leui de causa patiantur destillationes, & grauedines. Hoc symptoma vocatur exiens mutatum, de quo valet consequentia, est huiusmodi exiens, ergo retentrix est læsa, diminuta

scilicet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſcilicet vel ablata: ſimiliter retentrix eſt A læſa, ergo vel ob læſam conſtitutionem, vel ob externum obiectum, quòd duobus modis lædere ſolet, vel nimio potu & cibo, vel dum humores confluxi ad cerebrum ſunt mordaces, & irritantes expultricem facultatem: quod cognoſcitur ex qualitate catarrhi ſalſi, vel inſuauis, & putridi, vel mali odoris, vel coloris: deinde vlterius pergimus dicendo, hoc vitiũ eſſe in capite vel ob læſionem prodeuntem à capite, vel ob vitium ſanguinis: docet enim Galenus 2. de differentijs febriũ capite vltimo, caput aliquando nil pati; ſed ſolum ſanguine vitiato fieri catarrhum: quare ſi volueris inſtituere examen, an grauedo, vel deſtillatio fiat vitio capitis, vel vitio alterius; hæc quæ propoſuimus debes expendere: ſed ſi adhuc diſtinctius volueris intelligere hanc rem, legere poteris primum librum methodi noſtræ cap. 6. & 27. vbi fusè de hac re ſermonem habuimus.

Nonum ſignum eſt ſymptoma in qualitate mutata; dicit enim Galenus, ſi tetigeris partes attinẽtes ad caput, nunquam admodum calidas inuenies: ratio eſt, quia ſi pars interna eſt frigida, externa ſanè non erit calida.

Decimum ſignum cerebri frigidioris temperato ponitur, faciem non eſſe rubicundam, ratio eſt, quia a cerebro frigido ſanguis non attrahitur, qui faciem rubicundam reddat: accedit quod frigiditas cerebri ſupponat vaſa, & meatus anguſtos, ineptos videlicet ad ſuſcipiendam ſanguinis multitudinem.

Vndecimum; venę oculorum ſunt adeo exiguæ, vt viſum effugiant, & non videantur: dum enim naſcimur cum cerebro frigido, cor, & iecur concurrunt ad efficiendam hanc intemperiem: Hinc eſt impoſſibile, vt in corpore cor, & iecur ſint valde calida, & cerebrum frigidum: cauſa igitur, cur venæ non appareant, eſt iecur, & cor: venæ enim à iecore, arteriæ verò à corde, & non à capite prodeunt.

Duodecimum ſignum deſumitur à ſomno: ait enim Galenus, qui habent caput frigidum quodammodo ſunt ſomnolenti: ideò valet caput calidum habet breues ſomnos, vt dixit Galenus ſuperius, ergo frigidum longos: egimus enim ſuperius, vnde fiant ſomni longi, & breues: diximuſque ex opinione Galeni, & Ariſtotelis, vigiliam eſſe defluxum ſenſitiuæ virtutis ad ſenſoria: ſomnum vero eſſe dum retinetur iſte defluxus, ne ad ſenſoria perueniat: in cerebro calido non poteſt diu detineri defluxus; quia calidi proprium eſt mouere, dilatare, & diffundere à centro ad circunferentiam: in cerebro verò frigido diu poteſt detineri, quia de B ratione frigidi eſt quies, & retractio caloris ad imma gratia coctionis: cauſa enim finalis ſomni eſt, vt per concoctionem calor deperditus reſtauretur: & cum duplex ſit calor, innatus, & influens, vterque indiget ſomno, vt reſtauretur virtus ſenſitiua, & foueatur calor innatus.

CAPITIS XVI.

C

DE SIGNIS SICCIORIS Cerebri.

Tex. 23. *Siccioris autem cerebri indicia ſunt paucæ ſuperfluitates effluentes, & ſenſuum perſpicacitas. Sunt autem ad vigilias prompti, & capillos habent robuſtos, & qui celerrimè eis ſtatim innaſcuntur. Criſpi autem potius ſunt, quam recti. Cito autem calui fiunt.*

D

GAlenus prius tradidit ſigna cerebri calidi, deinde frigidi: In hoc cap. affert ſigna cerebri ſiccioris, & meritò, quia qualitates actiuæ ſunt efficaciores, & digniores, quam paſſiuæ: inter paſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

siuas siccitas actiuis est similior: ideò prius de cerebro sicciori, quã de humidiori agit.

Hoc caput diuidi potest in tot particulas, quot sunt signa indicantia temperaturam siccam cerebri: signa sunt septem, septem quoque erunt particulæ.

Primum signum est excrementorum paucitas.

Secundum est sensuum perspicacitas.

Tertium, sunt prompti ad vigiliam.

Quartum, habent capillos robustos.

Quintum, capilli celerrimè nascuntur.

Sextum, capilli potius sunt crispi, quam recti.

Septimum, cito calui fiunt.

1 Dubitatio proponitur contra primum signum: quia non videtur, quod in temperatura sicca sint paucæ superfluitates, sed plurimæ: argumentum tale est: vbi coctio est imperfecta, ibi plurimę superfluitates; at in temperatura sicca concoctio est imperfecta, ergo in ipsa fient plurimæ superfluitates, & non paucæ, vt dicit Galenus: maior est euidentissima: minor patet ex cognitione naturæ coctionis: ex Aristotele enim 4. meteororum coctio est elixatio, & elixatio fit à calido & humido: ergo coctio facta ab alijs qualitatibus erit admodum imperfecta.

Argumentum esset insolubile ijs qui Galeni mentem non intelligunt: Galeni mens est proponere signa cerebri sicciotis, & simul supponere in tribus alijs qualitatibus cerebrum esse temperatissimũ: quia hic considerat solum aliquem excessum in siccitate: Quo posito, negamus, quod in hoc temperamento sicco, de quo Gal. loquitur, concoctio sit ita imperfecta, vt plurimæ fiant superfluitates: dum enim caliditas & frigiditas sunt temperatissimæ, habentque inter se concentum & harmoniam, concoctio bona fit, & cum paucitate excrementorum: quia vbi pauca est humiditas, pauca quoq. fiunt excrementa. Intelligẽdo de tẽperatura sicca in latitudine sanitatis: sed non est negandum, quod multa excrementa non fiant ab illa intemperie sicca, quæ est in latitudine ægritudinis, de qua hic non loquitur Galenus, Galenus enim 2. de temp. vlt. dicit catarrhum quoq. fieri ab intemperie sicca: ergo in sicca intemperie esse possunt multæ superfluitates.

Hinc Fallitur Sebastianus Paparella, dũ tenet catarrhum nõ fieri ab intẽperie sicca, motus hac Gal. auctoritate quod. s. temperies sicca careat superfluitatibus; neque intellexit artificium huius tractatus, in quo Gal. agit de intemperie sicca sanorum supposita harmonia aliarũ qualitatum ob quam fit bona coctio, paucaq; resultant excrementa: quare si tabidi & phisici abundant superfluitatibus catarrho & distillationibus, id prouenit ab intemperie sicca existente in latitudine ægritudinis de qua Gal. non agit in hoc tractatu.

2 Dubitatio proponitur contra secundum signum: Gal. enim lib. quod animi mores sequuntur temperaturam corporis c. 5. docet, operationum perfectionem prouenire à symetria quatuor qualitatum, idest à perfectissima temperatura: ergo malè hic Galen. dicit, cerebri siccitatem, quæ re vera excedit symetriam, indicari à sensuum perspicacitate, quæ est operatio sensuum perfectissima.

Respondetur, quatuor qualitatum symetriam seu temperamentum punctuale efficere posse operationes perfectissimas collectiuè, idest accipiendo omnes simul: & non diuisiuè, idest accipiendo vnicam ab alijs separatam: siccitas enim quamuis perspicacitatem efficiat, in alijs tamen operationibus valde deficit, quod non euenit temperamento æquali, in quo sunt omnes operationes perfectissimæ.

Præterea, dũ Gal. ait, temperamentum siccũ efficere sensuũ perspicacitatẽ, supponit esse temperatissimũ in alijs qualitatibus, & de hoc Gal. lib. quod animi mores sequantur temperaturam corporis capite 5. intellexit, dum dicebat cum Heraclito, splendorem siccum animam sapientissimam, & siccitatem prudentiam generare: similiter 2. de natura humana tex. 39. de hoc corpore sicco cum symetria reliquarum qualitatum loquens habet hæc verba, *animi aciem, & intelligentiam à bilioso humore fieri, quia siccus: addit, constantiam & prudentiam à melancholico, simplicitatem deinde & stoliditatem à sanguine.*

3 Du-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

3 Dubitatio: si siccitas conferret ad prudentiam, senes decrepiti non essent amentes.

Respondet Galenus huic dubio capite 5. citati libri quod animi mores &c. amentiam in valde senibus non prouenire à siccitate, sed à frigiditate: quare dicimus, Galenum in hoc loco intelligere cerebrum siccum indicari à sensuum perspicacitate, supposito hoc, quod excessus solum sit ratione siccitatis, & cæteræ qualitates nullum habeant excessum, sed sint mediocres, & inter se habeant eam harmoniam, quam possunt habere meliorem: Demum addimus, istum excessum penes siccitatem non esse extra latitudinem sanitatis: agit enim Galenus hic de signis corporum sanorum, & non ægrotantium.

4 Dubitatio: videtur, quod secundum signum non sit perpetuæ veritatis: quia sæpissimè inueniuntur Iuuenes sicci cerebri, qui carent sensuum perspicacitate.

Responsio est iam tradita, quod scilicet sensuum perspicacitas indicet excessum siccitatis, supposita aliarum qualitatum moderantia: dicimus itaque siccos Iuuenes, si habeant siccum cerebrum, & simul cæteras qualitates inharmonicas seu immoderatas, non habere sensuum perspicacitatem: Galenus verò hic nõ agit de excessu omnium qualitatum cerebri, sed solum de excessu siccitatis. Secunda responsio potest afferri, scilicet quod siccitas efficiens sensuum perspicacitatem nõ solum debeat esse in solidis, verum etiam in humoribus, & spiritibus: in humoribus, quia possunt corpora sicca abundare excrementis, quę tollant sensuum perspicacitatẽ: in spiritibus, quia ab humiditate extrinseca aeris cænosi, vel austrini spiritus fieri possunt caliginosi, & hebetantes auditum, & cæteros sensus, vt dicit Galenus 1. epidem. comm. 8. aer enim externus concurrit ad generationem omnium spirituum.

5 Dubitatio: est contra tertium signum: quia non videtur, quod sicci sint prompti ad vigiliam: senes enim habent cerebrum siccum, tamen ad somnum, & non ad vigiliam prompti sunt.

Solutio desumitur ex dictis, quia senes non sunt ad somnum prompti ratione siccitatis cerebri, sed ratione frigiditatis. Præterea argumentum non est contra Galenum, quia in hoc loco agitur de excessu siccitatis, supposita aliarum qualitatum moderatione, senes verò caret hac moderatione. quia sunt frigidiores, & humidiores temperatis: Insuper soluimus hoc modo, quod Galenus loquatur de siccitate non solum secundum partes solidas cerebri, verum etiam secũdum humores, & spiritus: potest enim esse cerebrum siccum refertum excrementis humidis, quæ reddere possunt cerebrum procliue ad somnum: similiter potest accidere austrina constitutio, quæ, licet cętera non deficiant, reddat hominem ad somnum paratum.

6 Dubitatio est contra quartum signum: quia non videtur, quod capilli robusti indicent siccitatem, sed potius humiditatem, quod probatur experiẽtia: sues enim omnium animantium humidissimi habent pilos omnium robustissimos, ergo corporibus humidis, & non siccis conuenient pili robusti.

Respondetur, pilos robustos primo & per se indicare fuligines copiosas, quæ sunt excrementa sicca tertiæ coctionis: in sue verò adeo prompta & potẽs est tertia coctio, vt maior aggregetur fuliginũ abũdantia, quam in cæteris animantibus: dicimus igitur, pilos primo & per se indicare siccitatem fuliginum, & per accidẽs corporis: dicimus per accidens; quia nec per se, nec de omni pili possunt indicare siccitatem solidarum partium; ideò pili debent collocari inter signa communia, quæ tamen, si in syndromen redigantur, in indicando summam efficaciam habere possint. Hinc Galenus videns quod non inueniatur signum proprium cuiusque temperaturę inuenit multa communia, quæ vnita declarent temperaturas; si vnum signum propositum à Galeno non esset commune, sed proprium, illud solum, & non plura proposuisset.

7 Dubitatio proponitur contra quintum;

tumquia; non videtur, quod in ficciori cerebro ca pilli celerrimè nascantur: siccitas enim est qualitas passiua, & minimæ actiuitatis: quare hoc signum, quod cito capilli nascantur cerebro potius calidiori, quam ficciori conuenire videtur.

Solutio ex eo pendet, quia dum Galenus agit de hoc excessu cerebri in siccitate, supponit moderationem aliarum qualitatum: sed causa capillorum est, quia vbi est qualitatum moderatio, ibi est bona coctio, vbi coctio bona, ibi fuligines, multæ, vbi fuligines, ibi capilli: Accedit, quod si cum moderatione aliarum qualitatum iuncta sit siccitas, fuligines reddũtur ficciores & paratiores ad pillorum generationem: quo fit, vt in cerebro ficciori, de quo Galenus locutus est, celertimè nascantur capilli.

8 Dubitatio: dicit in text. Galenus, siccum cerebrum habere capillos crispos; quod non videtur: quia crispitudo conuenit calori, & non siccitati, ergo.

Respondetur: Galenum in tex. non absolutè dixisse capillos esse crispos, sed potius crispos, quam rectos.

Præterea supponit in cerebro ficciori moderationem aliarum qualitatum: causa igitur crispitudinis est caloris excessus, impedimentum ne fiant crispi, est humiditas, quæ est frenum caloris: supponendo igitur calorẽ tẽperatũ, & siccitatis excessũ, capilli fiẽt crispi ratione caloris tẽperati, & ratione absentiæ humiditatis, sed valde crispi, fiunt enim valde crispi, vbi est excessus caloris, cum quo non potest humiditatis excessus permanere.

9 Dubitatio: dicit Galenus, qui habent cerebrum siccum calui fiunt. Contra hoc signum dicimus, caluitij occasionem secundum Hippocratem sexto epid. 3. tex. 1. ex eo oriri, quia cerebrum non tangit craneum: quare caluitium prouenit à constitutione peccante in situ, & non in temperatura: caluitium igitur non indicabit temperaturam cerebri, sed potius temperaturam pericranei.

Respondetur esse verissimum, quod caluitium prius indicet siccitatem pericranei, quam cerebri: dicimus tamen secundariò indicare siccitatem cerebri: ni-

A si enim cerebrum esset siccius iusto in se non concideret, sed tangeret cranenm: & tangendo ita humectaret pericraneum, vt non fieret caluitium, quomodocunque igitur fit, caluitium saltem secundariò indicabit siccitatem cerebri.

10 Dubitatio: Gal. videtur diminutus, quia in hoc cap. non desumit signa à colore capillorum: superius enim docuit ex colore capillorum cognoscẽdas esse temperaturas, ergo.

Respõsio est facilis, quia colores vidẽ-
B tur oriri ex maiori, vel minori adustione, quæ non à siccitase fit, sed à calore: quo fit, vt meritò loquendo de sicco cerebro, ne verbum quidem fecit de colore capillorum.

11 Dubitatio, videtur Gal. insufficiens: quia non obseruat methodum, quam proposuit capite de signis cerebri calidi, & frigidi: ibi enim tradidit signa, quæ desumuntur à iuuaotibus & lædentibus: dicebatque, si frigida nõ nocent, tẽperaturam esse frigidam, si calida similiter
C nocent, temperaturam esse calidam: in hoc cap. verò omittit hũc mirabilem modum dignoscẽdi temperaturas ex iuuantibus & lædentibus.

Respondetur non esse necessarium, vt tota methodus proposita applicetur omnibus temperaturis, quando aliqua methodi pars est sufficiens: frustra enim fit per plura, quod potest fieri ęquè bene per pauciora: Hinc miror nonnullos expositores, dum in quolibet capite conantur vniuersam Galeni methodum exponere & acta multiotes peragere: sufficit enim,
D vt in vno capite methodus secundum vnam partem consideretur, & in alio secundum aliam.

Præterea Galenus, dum res ex se inotescit, spernit methodum: Hinc quoque miror Argenterium, qui vel dum videt Galenum in quolibet capite non explicare totam methodum, vel videt signa temperaturarum non esse propria, illicò eum reprehendit: Nec miser penetrat Galeni artificium cõsistere in hoc, vt proponantur hic signa communia, quæ simul vnita possint certissimè indicare viscerum temperaturas: si enim quodlibet signum propo-

posi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

positum esset proprium, fatuus fuisset Galenus in tot signis proponendis: causa verò, cur Galenus sibi proposuerit de communium signorum syndrome agendum, est quia, signa propria latent nos: ex mille enim rerum speciebus vix vnica cognosci potest per vnicum proprium, & conuertibile signum.

CAPITIS XVII.

DE SIGNIS CEREBRI humidioris.

Tex. 24. *Humidioris verò cerebri indicia, capilli plani, & nequaquam calui fiunt: sensus autem turbulenti, & excrementorum multitudo: somni multi, atque profundi. Et hæ quidem simplices sunt intemperaturæ.*

PRimum signum cerebri humidioris sunt capilli plani; quia humiditas prohibet crispitudinem.

Secundum, nequaquam calui fiunt, quia cerebrum tangit craneum, illud que humectat.

Tertium, sensus sunt turbulenti ob excrementorum copiam.

Quartum, excrementorum multitudo.

Quintum, somni multi.

Sextum, somni profundi ob excrementorum humidorum multitudinem, quæ impedit, ne virtus sensitiua recurrat ad sensoria.

1 Dubitatio: Galenus videtur superfluus, dum agit de signis cerebri humidioris; quia cognita temperatura cerebri sicci, statim temperatura humida ex se elucescit: ex Aristotele enim primo topicorum cap 8. contrariorum eadem est disciplina: quis non animaduertit, si causa caluitij est siccitas, in humido cerebro non fieri caluitium? si in sicco cerebro est sensuum perspicacitas, promptitudo ad vigiliam, paucitas excrementorum, capilli crispi, in humido sensus fore turbulentos? somnos multos, & profundos, multitudinem excrementorum, & demum capillos planos? ad quid igitur Galenus hoc caput proposuit?

Respondetur, non solum considerari cerebrum siccum & humidum, sed excessum humiditatis iunctum mediocritati, & aliarum qualitatum harmoniæ; quæ contrariorum disciplinam variant: exempli causa superius dixit, cerebrum siccum celerrimè capillos generare, tamen si quis peteret, an à sicco celerri mè fiant capilli, nemo responderet, de ratione sicci cerebri esse celerrimam capillorum generationem; quia re vera est de ratione calidi: Galenus tamen hoc signum posuit in sicco cerebro: quia vbicunque inuenietur caliditas mediocris, & siccitatis excessus, semper actiones caloris fiet cellerrimè: siccitas enim est lima caloris: ecce quod non seruatur oppositio respectu vnius contrarij, sed respectu multorum: quare non erat omittenda hæc particularis consideratio, quã hic facit Galenus de signis cerebri humidioris. Præterea dicimus cum Aristotele contrariorum eandem esse disciplinam contrarietatem considerando respectu vnius, & eiusdem, ad idem &c.

2 Dubitatio? Galeni doctrina videtur insufficiens, quia non desumpsit temperaturam humidiorem cerebri à colore & humiditate, seu mollitie cutis capitis.

Respondet Sclanus, ista pertinere ad qualitates actiuas & non passiuas. Decipitur, qua color non magis insequitur actiuas, quam passiuas, vt in quæstione de colore probauimus. Dicimus nos Galenum non proposuissè in omni capite omnia signa, sed illa quæ sufficiunt, quæque iuncta cum alijs subrogentur alicui proprio signo: cętera verò omisisse, qualia sunt non solum pertinentia ad colorem & ad cutis mollitiem, sed etiam ad motum, & ad pulsum, & ad alias actiones, quæ similiter indicare possunt.

3 Dubitatio: videtur, quod Galenus omiserit signum artificiosum, quo in alijs capitibus vsus est, quod desumitur à iuuantibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tibus & lædentibus.

Responsiones multæ dari possunt: prima, quod per signa proposita cerebri humiditas plenè dignosci possit, ideò omisit iuuantia, & lædentia, & plurima alia tanquam superflua.

Secunda responsio est, quam proposuimus in methodo instituta pro dignoscendis internis dipositionibus, vbi diximus iuuantia & lædẽtia esse tanquam lydium calculum, quo vtuntur aurifices in obryzo dignoscendo, dum cito, & siue igne illud experiuntur: Nos tamen præter iuuantia & lædentia pro cognitione omnium dispositionum habemus signa desumpta à natura rei, quæ non possunt decipere, sicuti sunt ea, quæ desumuntur à causis non naturalibus; ab excretis, ab actionibus, & symptomatibus indicantibus internas dispositiones, ideo loco à iuuantibus, & lædentibus nõ indigemus.

Tertia, quæ ex Galen. 6. de sanitate tuenda cap. 3. desumitur: ibi enim dicit naturam siccam, & humidam tutius conseruari similibus: calidam verò & frigidam contrarijs: affert hanc rationem, quia dum volumus actiuas qualitates conseruare similibus, facilè illas in morbosas dispositiones trahimus, ideò actiuæ qualitates recedentes à temperatissimo contrarijs sunt conseruandæ, passiuæ verò qualitates similibus: Hinc fit quod qualitates simplices non sunt capaces iuuantium simul & lædentium.

Quarta responsio ex Galeno desumitur lib. de constitutione artis cap. 9. vbi dicit ab extrinsecis temperaturæ humidæ & siccæ parum patiũtur, ideò Gal. nõ fecit mentionem de iuuantibus & lædentibus pro cognitione temperaturæ humidæ cerebri.

4 Dubitatio: si celerrimè nascuntur capilli, & robusti in cerebro sicciori, Galenus debebat oppositum dicere in cerebro humidiori: si oppositorum eadem est disciplina, quod scilicet tardè & non celerrimè nascantur & exiles.

Respondetur, in cerebro humidiori posse quoque cito oriri, & pilos fieri robustos; quia supponitur à Galeno, in cerebro humidiori esse caliditatem temperatam: sed sic est: quod posita caliditate temperata humiditas non potest impedire operationes temperamẽti calidi: Hinc in sue omnium animantium humidissimo pili & citò, & robusti nascuntur: Inde Aristoteles 5. de gene. animal. cap. 3. ait capillos crassos fieri, si multa adsit humiditas viscosa, quæ tamẽ non reddat calorem diminutum: Nos enim supponimus Gal. hic agere de vno excessu, qui est in humiditate; suppositis semper cæteris qualitatibus temperatis.

5 Dubitatio, inquit, humiditatem reddere sensus turbulentos, quod videtur falsum, quia experientia patet, turbulentos fieri ob siccitatem: pueri humidissimi syncerè vident: senes verò quatenus sicci turbulentum habent visum: immo specilla inseruiunt senibus, quia ob siccitatem fiunt in eorum ragoide & aranea (vt ego puto) rugæ inter quas spectra visiua ad oculum penetrãtia à specillis vnita intromittantur, aliter in ingressu ragoidis, omnia confusa viderentur: idem dicimus de alij sensorijs, in animali Iuuene sua natura humido maiorem esse clarisatem: in sene verò sua natura sicco maximam esse in sensorijs obscuritatem & turbulentiam.

Respondetur, per siccitatem esse intelligendam excrementorum carentiam; quæ reddit sensoria munda & clara; cur autem sint clara, quando excrementis carent, non omnes intelligunt: veritas est (vt mea fert opinio) quia claritas, seu perspicuitas oritur ex paucis superficiebus: vbi enim sunt paucæ superficiens, tunc spiritus in transitu ad sensoria conseruantur lucidi & non turbulenti: turbulentia vero efficit tenebras & auditum & cæteros sensus hebetes: quod verò paucæ superficies efficiant claritatem, patet, quia lucidi radij nõ refranguntur: exemplum habetur in crystallo & adamante in pulverem tenuissimum redactis, quæ amtitunt claritatem; quia ob multitudinem superficierum minimorum granulorum luciditas refrangitur, quod non euenit in integro crystallo, vel adamante in quibus paucæ sunt superficies: Similiter euenit in aqua splendida, si eo vsque agitetur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tur, quousque spumescat: tot enim acquirit superficies, vt amittat perspicuitatem & turbulenta fit, Dicimus igitur quod senum sensoria excrementis sint referta: excrementa verò cum sint quid distinctum, sensorijs varias efficiant superficies, vnde turbulentia, & obscuritas. Præterea ipsa senum sensoria sunt rugosa, & rugæ quot quot sunt tot efficiunt superficies, quæ refrangendo lucidos radios tollunt claritatem. pueri verò quatenus sũt humidi humiditate naturali distendunt tunicas sine rugis, & sine varietate superficierũ, vnde necessariò radij in transitu ad sensoria lucidi conseruantur: quod non euenit in senibus: quorum tunicæ concidunt ob defectum humiditatis, & concisæ multiplicant superficies, ob quas raritas vanescere solet.

CAPITIS XVIII.

DE SIGNIS CALIDIORIS & ficcioris cerebri.

Tex. 25. *Compositæ autem, primum calida, & sicca, secundum quam, & superfluitatibus carent, & sensibus vigent, & plurimum vigilant, & cito calui fiunt, & prima quidem capillorum generatio celerrima est, ac plurimo abundans alimento, Capillos verò habẽt nigros, & crispis, & tangentibus caput, calid sentiuntur, & sunt rubicundi vsqua ad ætatem consistentiæ.*

IN quatuor superioribus capitibus Galenus egit de signis temperaturarum cerebri simplicium. Nunc incipit agere de signis temperaturarum compositarum: in hoc cap. verò exorditur à signis cerebri calidioris & ficcioris quia sicuti calidum est præferendum frigido, similiter siccum est præferendum humido: ideo prius agit de calido & sicco.

A

Diuidi potest hoc caput in tot particulas, quot suntsigna: signa sunt octo, tot quoque erunt particulæ.

Primum signum cerebri calidioris & ficcioris est *carentia superfluitatum vel excrementorum*: ratio est, quia de ratione siccæ temperaturæ (vt diximus superius) est carentia excrementorum: simililer de ratione calidæ sequitur exiccatio & carentia superfluitatum: quia natura calida excremẽta resoluit per insensibilem perspirationem.

B

1 Dubitatio: videtur, quod temperatura calida & sicca cerebri abundet excrementis, quia de ratione caloris est attrahere: Hinc qui calidum habent cerebrum semper grauitatem capitis patiuntur; ergo malè Galenus in tex. dum dicit; in calido & sicco cerebro non esse excrementa.

Oddus respondet, dato, quod caliditas attrahat, tamen resoluit & absumit excrementorum abundantiam, quæ attrahitur, quæ responsio est manca.

C

Ego responderem caliditatem & siccitatem existentem in sanitatis latitudine nullo modo attrahere, quia causa q̃ attrahit & colligit excrementa est præter naturam, & extra latitudinem sanitatis: Galenus verò in hoc loco tractat de cerebro calido & sicco sano, & non ægro, vt omnes quoque expositores consentiunt. Præterea (& hoc est axioma in hac arte) dum agit Galenus de calido, & sicco cerebro supponit corpus in cæteris qualitatibus esse moderatum & temperatum: tractatque solum de hoc vnico caloris excessu: supponendo in omnibus alijs qualitatibus, (vt dictum est) cerebrum esse moderatũ: posito igitur corpore in statu hoc temperato, non colligẽtur excremẽta. Dũ verò attrahũtur excremẽta à calore non sufficit calor, dato etiã quod esset præter naturã, sed requiritur quoque excrementum, quod debet attrahi: de ratione motus enim ex Aristotele in physicis duo necessariò concurrunt mobile, & motor: si igitur axioma

D

verum

verum est quod, dum Galenus agit de ex- A
cessu in aliqua qualitate supponat, cæte-
ras qualitas esse mediocres, & tempera-
tas non inuenientur excerementa, & per-
consequens calor cerebri non habebit
quod attrahat.

2 Dubitatio multi sunt habitus calidi &
sicci, quorum capita semper sunt excre-
mentis multis referta, & destillationibus
obnoxia.

Solutio petenda est ex dictis: diximus
breuiter illos habitus calidas & siccos qui
sunt excrementorum pleni extra latitu- B
dinem sanitatis esse, & de his Galenus in
hoc cap. non agere. Præterea dum Gale-
nus agit de cerebro calido & sicco, sup-
ponit cerebum solum habere hunc exces-
sum, reliqua omnia verò esse mediocria
& temperata: qui verò non supponit hoc
toties à nobis animaduersum, nũquam
intelliget huius libri artificium.

3 Dubitatio capilli à calido, & sicco cere-
bro multi fiunt: ergo multa excrementa,
ergo cerebrum calidum & siccum abun-
dabit excrementi, quod negat Galenus. C

Respondetur quod loquitur de excre-
mentis in cerebro, & non de expulsis; in-
ter expulsa verò sunt pili.

Præterea cerebrũ calidum plurima ex-
pellit excremẽta per foramina sensibilia et
insensibilia. Foramina sensibilia in ossibus
capitis à multis numerantur 37. per quæ
semper expelluntur excrementa. Sunt 18.
foramina ossis cunealis: Septem occipi-
tis: quatuor in temporibus vtrimque:
quatuor communia cuneali, & alijs ossi-
bus, quæ sunt patentissima & respõdent D
palato, naribus, esophago, & tracheæ ar-
teriæ. Alij enumerant. 56.

Ego in quadam caluaria enumeraui.
72. per dicta foramina expurgantur ce-
rebri xcrementa: cerebrum verò calidum
tum ob foramina latiora: tum ob expul-
tricem validiorem facillimè expellit ex-
crementa, quæ insensibiliter non sint eua-
cuata.

Secundum signum: *sensibus vigent:* ra-
tio est, quia spiritus in cerebro calido, &
sicco sunt tenues, nõ obtusi, sunt lucidi, &
clari, vnde sensus fiunt vegetes. Præte-
rea sensoria sunt expurgata ab excre-
mentis, & ideò clara, & paucioribus su-
perficiebus constituta: paucæ enim super-
ficies efficiunt claritatem, & perspicuita-
tem, vt superius ostendimus.

Tertium signum: *plurimum vigilant:*
ambæ qualitates, caliditas scilicet & sicci-
tas breues somnos faciunt: calidi enim,
& sicci proprium est diffundete ad sen-
soria spiritus, animales, vel eorum ra-
dios, meritò quorum fiunt sensus: vigi-
lia verò alio modo non fit, nisi dum spi-
ritus animales vel eorum radij detinen-
tur in quinque sensorijs.

Quartum signum: *cito calui fiunt:* supe-
perius dum egit de cerebro sicciori, &
de calidiori, in vtroque capite dixit cal-
uos cito fieri: ratio est cutis siccitas, quæ
ex eo nascitur, vt docet Hippocrates 6.
epid. 3. tex. 1. quia cerebrum in caluis non
tangit craneum, sed ob siccitatem in suam
basim subsidet: quod quidem obserua-
tum est à me in cadauere, quod habebat
caluitium.

Quintum signum: *prima capillorum ge-
neratio celerrima est, & plurimo abundans
alimento.* Hoc signum insequitur calidi-
tatem & siccitatem: ratio cur sit celerri-
ma eorum generatio est, quia vbi genera-
tio est celerrima, ibi est agens efficacissi-
mum, & patiens dispositum: agens effi-
cacissimum, est caliditas & siccitas: patiẽs
dispositum est abundantia alimenti. per
abundantiam alimenti non intelligit il-
lud quod conuertitur in substantiam ce-
rebri, sed quod concurrit in pilorum ge-
nerationem; quæ est illa fuligo calida &
sicca, quæ reputatur ab omnibus tertiæ
coctionis crassum excrementum.

Sextum signum: *capillos nigros habent
& crispos:* calor adurendo efficit capillos
nigros: siccitas, eum sit lima caloris, au-
get nigredinem, & crispitudinem.

Quarta Dubitatio occurrit: quia Ga-
lenus videtur sibi contradicere: quoniam
in hoc cap. dicit capillos nigros indicare
cerebrum calidum, tamen secundo in pri-
mum epid. comm. 78. dicit capillos ni-
gros indicare frigiditatem.

Eugenius & Nonnullli alij vt de me-
dio tollant hanc contraditionem dixerũt
textum græcum in epidemicis esse men-
dosam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

dosum quia non debemus legere *μελάνο τρίχες*, sed *μεγάλο τρίχες* quæ solutio sanè non est accipienda. Primo quia non sunt mutanda verba Auctoris quando omnes codices Antiqui & moderni sunt vniformes: secundo esto quod legatur *μεγάλο τρίχες*, falsum est quod magni capilli indicēt frigiditatem: quia vbi sunt magni capilli ibi multæ fuligines & vbi multæ fuligines, certè frigiditas non prædominatur.

Nos Respondemus capillos nigros, si tenues sint: indicare frigiditatem, si duri & robusti indicare caliditatem sic in Aethiopia omnes habent capillos nigros, tamen non omnes calidam habent temperaturam cerebri.

Hinc Galenus cap. 13. huius lib. reliquit hoc præceptum quod quæ dicta sunt de signis, inspicere oportet habitationem diuersam & humorum proportionē, quia si humores sunt adusti, licet temperatura capitis sit frigida, nigri fieri solent capilli.

Septimũ signum: *capita calida & sicca si manibus tangantur actu calida sentiuntur*: hoc signum est proprium caliditatis: per accidens, tamen cōuenit siccitati, quatenus scilicet siccitas est lima caloris, efficitque, vt calor promptius sentiatur.

Octauum signum: *sunt rubicundi vsque ad ætatem consistentiæ*: pro intelligentia huius sciendum ex Hippoc. libro, qui inscribitur breuis denotatio dog. Hipp. & ex Galen. lib. de def. med. & in com. de salubri diæta, quatuor esse ætates: primam esse puerilem, quæ veri, sanguini, & aeri respondet: secundam esse virilem, quæ ab Hipp. in lib. de diæta vocatur adolescentia: dicuntque hanc secundam respondere æstati, bili, & elemento ignis; Tertiam esse ætatem inclinantem, quæ respondet autumno, melancholiæ, & terræ: quartam senectutem, quæ respondet hyemi, pituitæ, & elemento aquæ.

Præterea Hippocrates libro de carnibus distinctius agens de ætatibus ait, primam esse infantiam, quæ durat donec dentes fiant; quod septem annorum spatio expletur. Secundam esse pueritiam, quæ à septimo ad decimum quartum

A producitur: Tertiam esse adolescentiam, quæ à 14. vsque ad 21. excurrit: Quartam esse Iuuentutem, quæ terminatur, vt dicit Gaenus 3. aphorism. com. 30. quinta septimana, idest ab anno vigesimoprimo, vsque ad 35. Quintam à 35. ad 49. esse ætatem parum inclinantem, de qua Galenus loco citato habet, quod homines isti exerceant omnia vitę munera, perinde ac Iuuenes; differunt, quia non sufficiuut ad labores, vt Iuuenes: sextam ætatem esse primum senium, quod à 49.
B vsque ad 63. extenditur: septimum esse postremum senium quod à 62. vsque ad 97. peruenit.

Notandum tamen ætates non semper ab annorum numero definiri: quia ex Celso, robusti senes magis fruuntur iuuentute, quam debiles iuuenes. Similiter Aristoteles lib. de iuuentute & senec. & Hippocrates lib. de diæta rectius distinxerunt ætates in iuuentutem & senectutem solummodo; quia quilibet vel est in augumento, vel decremento: Hinc si in
C anno 70. non deficeret virtus, vt aliquando contingit in senibus robustissimis, illa esset iuuentus. Quod verò inueniantur tales habemus multa testimonia: Auerroes enim 4. coll. c. 40. testatur de Auenzoare quod vixerit 135. annis: libeat illius verba, cum sit Auctor veridicus afferre: *Auenzoar, vt Rasis est testificatus, cui in hac scientia debet concedi corona, qui vixit 135. annis: & in 40. anno in hac arte operari capit, & in bono ebijs statu, & in habitu scientiæ vidit quantum vide re & cognoscere potuit, ergo sui libri creden-*
D *di sunt*. Præterea innumeri sunt Auctores, qui referunt de Gorgia Empedoclis discipulo, qui robusto corpore sensibus integris, memoria firma annum centesimum octauum excessit. Demum Nauarrus, Ostiensis in sum. penit. & remiss. & Sauonarola tract. 6. cap. 21. rubrica 23. referunt Nicolaum de Palauicinis habuisse filium in centesimo anno: ætas sanè est admiranda: eius filij tamen procreatio nullam admirationem mouet. quia vxores iuuenes & amabiles iunctæ maritis ducentorum quoque annorum partum edere possent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

5 Dubitat. quæritur, quid intelligat Galenus per ætatem consistentiæ: quod sanè non intelligitur, nisi ex codice græco, in quo sic legitur ἐρυθροί τε μέχρι τῶν τῆς ἀκμῆς χρόνων, idest, rubicũdi vsque ad tempora summi vigoris: Ἀκμὴ ex Galeno ad Glauconem est summus vigor, qui non conuenit, nisi extremitati iuuẽtutis quia articulus τῆς additus dictioni ἀκμῖς significat rem perfectam & summũ vigorem iuuentutis: finis verò iuuentutis ex Galeno 3. aphorismorum 30. est in anno 35. quare dicimus post annum 35. qui cerebro sunt calido & sicco non apparere ita rubicundos.

Miror Leonicenum virum in græca eruditione doctissimum, interpretatum fuisse ætatem ἀκμῆς etatem consistentię, quæ non solum conuenit ætati summi vigoris, sed etiam ætati peruenienti vsque ad. 49. annum: ideò ætas consistentiæ à Galeno, & Hippocrate 1. aphoris. 13. vocatur καθεστηκία, idest ætas consistentiæ quæ sic definitur: ætas consistentiæ est media inter iuuentutem, & senectutem: quod facilè patet: quia iuuentus terminatur anno 35. & senectus incipit anno 49. ergo ætas consistentiæ ex Galeno erit ab anno 35. ad 49. de qua ætate Galenus hic non intelligit: eo quia (vt diximus) non est vsus hoc verbo καθεστηκία, sed verbo ἀκμῆς, quod verbum significat summum vigorem, qui in fine iuuentutis habetur, idest in anno 35.

Plusquamcommentator ausus est mutare Galeni verba: vbi enim Galenus dicit: qui habent cerebrum calidum & siccum non sunt rubicundi vltra ætatem consistentiæ censet, quod neque sint calidi vltra ætatem consistentiæ; quę interpretatio non consonat verbis Galeni, qui loquitur solum de rubicundis. Præterea experientia aduersatur: qui enim in Iuuentute habent cerebrum calidum, & siccum videntur magno quoque calore non solum in ætate cõsistentiæ, verum etiam in primo senio vexari: quamuis in vltimo senio omnia frigescant, & exsiccentur.

6 Dubitatio: Galenus dum loquitur de cerebro calido dicit, quæ circa caput sunt esse rubicundi coloris, neque dixit vsque

A ad ætatem consistentiæ: similiter dum loquitur de cerebro calido & humido dixit, faciem esse boni coloris, neque coarctauit signum propositum vsque ad ætatem cõsistentiæ: qua igitur ratione in hoc cap. calido & sicco vult rubicunditatem solum perseuerare vsque ad ætatem consistentiæ?

Respondetur huic dubitationi, quod dum Galenus loquitur de cerebro calido supponit, omnes qualitates esse mediocres: solumque agit de illo excessu caloris

B qui recedit à temperatissimo: quæ animaduersio est adeo necessaria, vt sine ea artificium huius libri esset omnino imperceptibile: dicimus igitur, cerebrum, dum est calidum & siccum, carere humido, quod est caloris pabulum: quare vsque ad ætatem consistentiæ absumitur pabulum, quod potest faciem rubicũdam reddere, non tamen ita absumitur, vt cerebrum in ætate consistentiæ reddatur frigidũ: plus pabuli requiritur in facienda rubicunditate, quam in calore, quod

C non animaduertit Sclanus, nec Plusquam commentator, qui videtur asserere, quod eodem tempore amittatur rubicunditas, & caliditas, quod est falsissimum: siccitas enim, vt Auerroes & Petrus de Aluer. dicunt, est lima caloris, & non rubicunditatis.

7 Dubitatio: videtur quod rubicunditas in valde senibus inueniatur, quæ assimilatur cancris elixatis: immo interdũ in ipsis cadaueribus hæc rubicunditas faciei conseruatur.

D Respondetur, Galenum intelligere de rubicunditate florida ex albo & rubro colore commixta: rubicunditas enim senũ fit, dum sanguis effunditur per capillares venas vbi ita crassescit, vt in cadaueribus quoque appareat.

8 Dubitatio: videtur Galenus diminutus, quia non ptoponit signum aliquod præstantissimum, quod desumitur à iuuantibus & lædentibus, sicuti fecit agens de cerebro calido.

Respondetur, egisse in cap. de cerebro calido de extrinsecis alterantibus, quatenus sunt iuuentia vel nocentia; ideo omisit signa desumenda à iuuantibus & læden-

den-

dentibus. Præterea ſigna propoſita ſunt ſufficientiſſima pro declaratione cerebri calidioris & ſiccioris, ideo fuiſſet ſuperfluus ſi alia addidiſſet. Hinc errat Argenterius, qui reprehendens in hac Re Galenum non videt, quo artificio auctor incedat in his capitibus.

8 Dubitatio: Galenus videtur inſufficiens, quia ab Auerroe, & Auicenna plura alia ſigna indicãtia cerebrum calidum & ſiccum propoſita ſunt: Auerroes enim 4. colliget cap. 3. ait, qui habent cerebrum calidum & ſiccum eſſe in diſcurſu veloces: quamuis hi non apprehendant intimam rerum naturam, ſed ſolum quaſdam ſimilitudines: Auicennas verò vbi agit de cerebro calido & ſicco ait, eius ſignum eſſe fortitudinem intellectus, quod illis accidit, qui diu cogitare poſſunt.

Reſpondetur, hæc ſigna Auerrois & Auicennæ contineri in illo à Galeno propoſito, quod ſcilicet calidi cerebro ſint mutabiles in ſententia: iſti enim velociter diſcurrunt, ſed apprehendunt ſolas ſimultitudines, ſemperque cogitant non vnum conceptum, ſed multos continuo tranſeuntes de vno in alios.

CAPITIS XIX.

Particula I.

DE SIGNIS CALIDIORIS & humidioris cerebri.

Tex. 26. *Si verò humiditas adiungatur caliditati, parum vtriuſque qualitatibus ſuperantibus mediocritatem, color bonus, & quæ circa oculos calidiora, venæ magnæ, & plura excrementa, & mediocriter cocta, & capilli recti, ſubflaui, & non facilè calui fiunt. Implentur verò atque aggrauãtur eorum capita à calidis. At ſi hu-*

A *mectentur, protinus multo magis excrementorum habent multitudinem.*

POſtquam egit de ſignis cerebri calidi & ſicci: in hoc cap. agit de ſignis calidi & humidi, & meritò poſt ſigna calida & ſicca de ſignis calidi & humidi, verba facit: quia ſiccitas vt caloris propria eſt præferenda humiditati.

Diuiditur caput in tres particulas: in B hac prima agit de caliditate & humiditate cerebri parum recedentis à mediocri & temperato: In ſecunda agit de ſignis cerebri multum recedentis à temperatiſſimo: In tertia de cerebro calido & humido, quod recedit à temperatiſſimo ſecundum vnam qualitatem. In eadem particula dat pulcherrimam normam, quæ infra explicabitur.

Quo ad ſigna indicantia cerebrum calidum & humidum, quod parum recedit à temperatiſſimo, Galenus hic tradit ſeptem ſigna. C

Primum eſt, *bonus & floridus color faciei, qui mixtus eſt ex albo & rubro*, de quo colore dictum eſt ſuperius: in libro de conſtitutione ar. Galenus docet, corpora humida habere plurimum ſanguinis: poſt ſanguinem eſſe plurimum pituitæ: minus tamen bilis, & adhuc minus melancholiæ: quia verò ſangnis colorem rubrum, & pituita album efficit, ideò qui ſunt calido, & humido cerebro colorem rubrum & album ſeu floridum habent: D iſti tamẽ non ſunt rubicundi, ſicuti, qui habent cerebrum calidum tantum, vel calidum & ſiccum, ſed ſunt coloris ex albo & rubro commiſti.

1 Dubitatio: non videtur, quod color bonus feciei indicet cerebrum calidum, & humidum cum pauco exceſſu, vt diximus: quia ſuperius Galenus docuit, colorem bonum ſignificare cerebrum calidũ tantum, ſed ſic eſt, quod iuncta humiditas calori, calor obtunditur; ergo non videtur, ꝙ in cerebro calido & humido poſſit eſſe bonus, & floridus faciei color.

Reſpondetur, humiditatem dupliciter conſiderari vel vt moderata, vel vt eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

immoderata: quo posito, dico calorem obtũdi solum ab humiditate immoderata, & non à moderata: quare si bonus color indicat calidum cerebrum, potest etiã indicare cerebrum calidum iũctum cum moderata humiditate: humiditas enim si est moderata iuuat mirum in modum coctionem, vt docet Galenus 3. de symptomatum causis cap. 3. & Aristoteles 4. meteor. tex. 18. vbi ait, coctionem esse elixationem, quæ fit à calido & humido moderato.

Secundum signum: *circa oculos calor apparet*: nulla enim capitis pars magis ostendit internum cerebri statum, quam alteratio tunicarum oculorum: quia à membranis cerebri oriuntur: si viderimus igitur oculos esse calidos, & rubros, statim dicemus, cerebrum esse calidum, & deinde sanguinem ad oculos attractũ fuisse ratione caloris oculorum.

Tertium signum: *venæ oculorum magnæ apparent*: intumescunt enim ob sanguinis plenitudinẽ: valebit igitur, si dixerimus, venæ sunt plenę sanguine, ergo temperatura est calida & humida: sanguis enim multus fieri non potest, nisi ab opifice calido & humido.

Argenterius reprehendit Galenum dicentem caliditatem circa oculos & venas magnas indicare cerebrum calidum: quia dicit hæc duo signa indicare hepar calidum & non cerebrum. Sed conuincitur hac experientia: ponamus esse duo corpora, quæ ambo habeant æqualem iecoris caliditatem: alterum tamen habeat cerebrum frigidum & siccum, alterum vero calidum & humidum. In calido & humido venæ circa oculos apparebunt cum caliditate illarum, partium; in alio vero corpore non. Reddat mihi causam Argẽterius huius diuersitatis? Nos tamen promptè reddimus causam dicendo cerebrum calidum reddere meatus latiores, vnde & caliditas oculorum, & venarum apparentia conspiciuntur.

Quartũ, *excrementa plura sunt, quam in calido & sicco cerebro, sed mediocriter cocta*: plura enim sunt ratione humiditatis cocta verò ratione humiditatis & caliditatis: quia coctio ex Aristotele & Galeno locis citatis est elixatio, & elixatio fit à calido & humido: dixit mediocriter cocta: quia perfecta coctio non potest fieri ab excessu caliditatis & humiditatis, sed à mediocri temperamento: in hoc loco verò agitur de calido & humido cerebro cum aliquo excessu: Hinc Sclanus perperam interpretatur per mediocriter cocta benè cocta: hæc enim conditio bonæ coctionis conuenit temperamento sine excessu.

Quintum, *capilli sunt recti & subflaui*: recti, quia in his non adest siccitas cutis, vel calor immoderatus, qui crispitudinem faciat: subflaui, quia in mediocri temperamento sunt flaui: in calido tantũ sunt nigri: in calido & humido sunt subflaui: nullum enim temperamẽtum proximius est mediocri & temperato, quam caliditas & humiditas cum pauco excessu.

Sextum, *non facilè calui fiunt*: quia sunt humidi: calui ex Hippocrate 6. epid. com. 3. tex. 1. fiunt ob cerebri imminutionem: imminutum enim cerebrum vel in suam basim concisum non tangit craneum, vnde siccitas suboritur in cute, vnde caluitium: ecce quod causa caluitij immediata est siccitas: si igitur erunt humidi non facilè calui fient.

Septimum: isti *læduntur à calidis & humidis rebus non naturalibus*: aggrauantur scilicet eorum capita, & ab humidis caussis adeo læduntur, vt multitudinem excrementorum coaceruent, vnde catarrhi & destillationes fiunt: sed quia hæc septẽ signa inseruiũt cerebro calido, & humido parum recedenti à temperatissimo, ideo videndum est quid dicat Galenus de cerebro calido & humido, quod multum recedit à temperato.

Dixit Galenus, cerebrum calidum grauari & impleri à calidis: ratio est quia pori ita sunt aperti, vt impleantur, ne detur vacuum: non enim attrahuntur excremẽta à calore, neque à vacuo quod nõ est; sed à natura mouẽtur eo modo quo radij solis atttahunt vapores, qui ex se ascendunt dum ita atteuuantur vt conuertantur in naturam vaporosam. Parimodo elichniũ accen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

accensum non attrahit oleum, sed ita attenuatur ab ipsa flamma, vt fiat leuis & factus leuis ascendat.

A

CAPITIS XIX.

Particula II.

B

Et si plurimum caliditas, atque humiditas creuerit, his caput est ægritudinibus obnoxium, atque excrementis abundans, & quod facilè à calefacientibus atque humectantibus offendatur. Auster verò semper eis aduersatur, atque optime in Aquilone se habent, non tamen diu vigilare possunt: & cum se ad somnum conuerterint, simul graui somno tentantur, & vigilant, & somnia habent imaginationibus plena, visus eis turbulenti, neque satis sensibus vigent.

C

IN hoc tex. Galenus proponit septem signa cerebri calidi & humidi cum excessu recedentis à temperatissimo: quod tamen cerebrum adhuc in latitudine sanitatis perseuerat.

D

Primum signum: ait hoc cerebrum esse *obnoxium ægritudinibus*: Qui igitur habent caput valde calidum & humidum, quamuis sani sint, ob leuissimam tamen causam labuntur in destillationes, & catarrhum salsum: Verum quamuis catarrhus ex Galeno 2. de diff. feb. cap. vltimo aliquando fiat non ob læsionem capitis, sed solum ob sanguinis vitium; tamen dum excitatur in cerebro valde calido & humido ob sanguinis vitium; cerebrum vt plurimum incidit in affectum in facto esse: cerebrum enim, dum sua natura nō est valde calidum & humidum si patitur catarrhum ob sanguinis vitium, non ita facilè labitur in vitium idiopathicum: quemadmodum cerebrum valde calidum & humidium: Notandum dum caput est valdè obnoxium destillationibus, vel alijs ægritudinibus, vocari corpus insalubre simpliciter, licet sanum sit: cerebrum verò quod non est obnoxium catarrho, si eo vexatur nulla tamen existente læsione sensibili, dici corpus salubre simpliciter vt multum, pro vt scilicet maiorem, vel minorem habeat vim resistendi ægritudinibus.

Quo pacto varò noscantur capita ægritudinibus obnoxia, quæ sunt insalubria simpliciter nos docet Hippocrates 6. aphor. 2. his verbis: *quibus nares humidæ, & semen humidum, hi destillationibus sunt obnoxij*. Præterea Galenus 9. de vsu par. c. 1. tractat de meatibus, per quos cerebrū obnoxium catarrho expurgatur, ex quorum locorum, siue meatuum cognitione colligimus facilè statum & conditionem cerebri: ægritudines verò, quibus cerebrum propositum à Galeno in tex. sit obnoxium, omnes sunt calidæ & humidæ, sicuti apostemata, qualia sunt parotides, catarrhi destillationes & alia id genus.

1 Dub. Auicennas declarans signa cerebri calidi & humidi dicit, esse obnoxium ægritudinibus calidis & frigidis: Galenus tamen in tex. contrarium asserere videtur; dum dicit quod aquilo iuuat, quia est frigidus & siccus, ergo non est obnoxium frigidis, vt dicit Auicennas.

Respondet Auicennas, quatenus tale cerebrum est valde debile, & in fine latitudinis sanitatis constitutum, propterea esse obnoxiū frigidis ægritudinibus. Ego autem sic cōciliarē Auicennam cum Galeno nempè, aquilonem, seu alias causas externas frigidas ex accidenti calefacere & humectare posse quatenus scilicet obstruunt meatus, & prohibent perspirationem cerebri: inde enim magis incalescit, & humectatur: itaque dicimus, Galenum inspexisse solum causas, quę per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſe lædunt cerebrum calidum & humidum; Auicennam verò cauſas quoque per accidens.

Secundum ſignũ ait: *excrementis abundare:* ratio eſt, quia ratione caliditatis fit attractio excrementorum: ratione verò humiditatis obtundentis calorem fit prohibitio reſolutionis excrementorum: ſed ſi dixeris ratione laxitatis: melius adhuc reſpondebis: viſcera enim inſalubria, ſi iunctam habent humiditatem, redduntur ob humiditatem laxantem fibras excrementorum receptacula, quod non accidit viſceribus debilibus, & ſiccis.

Tertium Signum: *facilè læditur à calefacientibus & humectantibus.*

2 Dub. magna oritur, quia Galenus in hoc loco agit de cerebro calido & humido ſano, & non ægro: quomodo igitur Galenus dicit calidum & humidum cerebrũ lædi à calefacientibus & humectantibus? non ne quæ ſana ſunt debent ſimilibus conſeruari, & quæ ſunt ægra contrarijs ſanari? idemque docet Gal. in tertia parte huius libri tex.35.4.meth.cap.2. & 11. meth. cap.12. videlicet contrariam affectionem præter naturam, vel recedentem ab optima eſſe tollendam contrario.

Solutio hæc eſt: corpora ſimpliciter ſana ſimilibus ſunt conſeruanda, & non corpora ſana neutra, & inſalubria: quod hæc ſolutio tollat dubium, ex Galeno patet 3. aphoriſ.2. & 3. vbi dicit, vnam eſſe temperaturam optimam, & octo eſſe vitioſas: ibique addit ad æſtatem frigidas & humidas temperaturas benè affici, calidas verò & ſiccas ad hyemem: ecce quod ſolum optima temperatura, ideſt corpus ſalubre diapandos ſimilibus conſeruatur. Præterea Gal.3.aphor.comm.3. declarat, quæ corpora ſimilibus, & quæ contrarijs ſint tractanda, & valdè conuenit, vt afferamus eius verba: quia video Medicos ſępè abuti hac ſententia, ſimilia ſimilibus conſeruari, & contraria contrarijs curari: de corporibus igitur ſanis loquens Galenus loco citato habet hæc, *& vt ſimpliciter dixerim contrarij, quidem ad contraria benè, ſimiles autem ad ſimilia malè: præterquam, ſi ætas temperata, & victui, & regioni & loco temperato comparetur: hoc enim ſolo modo ſimiles à ſimilibus benè afficientur:* ecce quod temperatiſſima ſolum ſimilibus, & non contrarijs conſeruari debent. Præterea Gal. loquens de cerebro ſano, quamuis inſalubre ſit, dicit cerebrum calidum & humidum lædi à calefacientibus, & humectantibus: ecce quod corpora ſana, quæ vocantur ſalubria vt multum, & ſana vt nunc, ſana neutra ſimpliciter, vt multum, & vt nunc: ſimiliter ſana inſalubria omnia contrarijs, & non ſimilibus ſunt tractanda: Gal. enim non dixiſſet 3.apho.comm.3. quod ſolum temperata ſimilibus ſint tractanda, ſi iudicaſſet, quod cætera corpora à mediocri recedentia eſſent ſimilibus conſeruanda

3 Dubitatio: non videtur, quod omnis curatio ſit per contraria, quia Ariſtoteles 4.topicorum cap.3.ait, febri, & ophtalmiæ nihil eſſe contrarium: ſimiliter 5. aphor.25.habetur, tetanum curari profuſione frigidæ: quare contraria non curantur contrarijs.

Reſpondet Pluſquamcõmentator tex. 35.tertiæ partis huius libri, Ariſtotelem in top. docuiſſe omnia generica habere ſua contraria, vt virtus in communi aduerſatur vitio in communi, & ſanitas in communi aduerſatur ægritudini in communi, non tamen ſemper eſſe verum in ſpecificis differentijs: quia licet auaritiæ, quæ eſt vitium ſpecificum aduerſetur largitas, tamen (vt ait Ariſtoteles) ophtalmiæ, & febri nihil eſt contrarium, ideſt nulla inuenitur ſpecifica ſanitas, quæ aduerſetur ophtalmiæ, vel quæ aduerſetur febri. Reſponſio hæc accipitur, quod ſcilicet Ariſtoteles intelligat de ſpecifica ſanitate, quæ ſit immediatè contraria febri, vel ophtalmiæ: fallitur tamen Pluſquamcommentator, neq; Ariſtotelis mentem omninò intelligit, dum inquit ophtalmiam, & febrem non habere ſua contraria: dantur enim ſua contraria; ſed ſunt (vt alijs in locis diſputauimus contra ipſum) innominata. Quo ad illud quod dicunt de tetano, quippe eſt paſſio frigida, & tollitur aquæ perfuſione, dicimus id per accidens contingere, quatenus ſcilicet frigidæ perfuſione concentratur calor naturalis, & inde adeo roboratur,

vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vt vincat passionem frigidam: ecce igitur quod omnis curatio per contraria fit.

Quartum signum: auster semper illis aduersatur, idest capitibus calidis, & humidis cum excessu: optimè tamen in aquilone se habent. Ratio desumitur ab Hipp. 3. aphor. 5. vbi dicit, austri auditum hebetantes, caliginosi, caput grauantes. Gal. verò in comm. docet quod causa, cur austri reddant auditum grauiorem, & visum caliginosum, est, quia temperatura austri est calida & humida; & omnia calida, & humida apta sunt ad replendum caput, & ad grauitatem efficiendam: quia principium neruorum humectant; vnde motus voluntarij reddũtur pigri: hæc Galenus de austro. De aquilone verò admonet, quod reddat corpora robustiora & vegetiora, & præcipuè, si corpora calida & humida sint: aquilo enim est ventus frigidus & siccus, & mirificè confert corpori calido & humido.

4 Dubitatio satis trita: in cura catarrhi prohibetur à Mesue, & ab omnibus ventus Auster, & Aquilo: ergo aquilo quoque aduersabitur cerebro calido & humido.

Respondent Expositores, alio modo esse curandum catarrhum in ægro, & alio in sano obnoxio tamen ægritudinibus: causa vero, cur Aquilo cerebro correpto ægritudine catarrhali nocet, est, quia suo frigore parit adiapneustiam seu pororum constrictionem, ob quam calor internus intenditur, humorque retinetur, & inde fluxiones excitantur, quod re vera non fiet in cerebro sano destillationibus obnoxio, eo quia resistit. Præterea dicimus cum Gal. 3. aphor. comm. 12. frigus externum eo modo destillationes excitare, quo manu aliquando exprimitur spógia aqua imbuta: Hinc Ioannes Langius in suis epistolis epist. 46. valde decipitur, dum reprehendit medicos, qui putant frigus externum excitare catarrhum, quia coarctet paniculos cerebri: miser enim non animaduertit hanc communem medicorum opinionem esse desumptam à Gal. loco citato, ideò merito ab Expositoribus reprehenditur.

5 Dub. quomodo auster aduersatur, & Aquilo iuuat cerebro calido & humido, si ex Aristotele 2. meteororum cap. 4. quilibet ventus est exhalatio calida & sicca?

Responsio communis est, & optima, quod licet quilibet ventus in se sit exhalatio calida & sicca, tamen ex locis per quos transit secum fert locorum qualitates: Auster quia venit à meridie est calidus, verum quia transit per mare secum fert eius vapores, & sentitur humidus: Aquilo à polo artico veniẽs transit per niues, & glaciẽ; ideò nos refrigerat & exiccat: Quod verò venti reddantur frigidi & humidi à regionibus, per quas transeunt, nos docet Arist. 26. probl. 51. vbi dicit in Africa austrum esse frigidum, & Aquilonem calidum, quia hic antequam illuc perueniat, amittit frigiditatem septemtrionalem, & induitur caliditate meridiei: similiter ait, austrum, dum spirat versus antarticum, amittere caliditatem, & frigiditatem sibi conciliare.

6 Dub. videtur Gal. diminutus, quod solum de duobus ventis mentionem faciat, de alijs verò nihil dicat.

Respondent alij, quod omnes venti vel calefaciunt, vel refrigerant, vel exiccant, vel humectant: Aquilo refrigerat & exiccat, auster verò calefacit & humectat: orientales venti calefaciunt: occidentales verò refrigerant: quare sat erat Galeno de duobus verba fecisse.

Alij dicunt, quod aeris tẽperaturæ non solent mutari, nisi ab Austro & Aquilone: cæteros ventos parum perseuerare, & exiguam in aere alterationem efficere.

Ego tamen arbitror intentionem Gal. in hoc loco non esse de ventis agere, vult enim solum docere signa cerebri calidi & humidi: Cæterum, quia signa quoque desumuntur à iuuantibus & lædentibus, ideò facta est mẽtio de Austro & Aquilone; aquilo enim iuuat cerebrũ calidũ & humidũ, & auster nocet: auster verò iuuat cerebrũ frigidũ & siccũ, & aquilo nocet.

Quantum attinet ad ventorum generationem credimus nos breuiter, ventos omnes originẽ habere à mõtibus: si enim tota terra careret mõtibus, non essent venti: Hinc in summis montium cacuminibus, vbi exhalationes non coercentur:

sed suauiter & sine violentia mouentur, non fiunt venti. obseruatur ab Arist. in meteorologicis: in summitate montis olimpi, vbi semel in anno sacrificabant sub dio, in cinere relinquebant caracteres anno sequenti inueniebantur.

Môtes, quorũ occasione ĩ Europa fiũt venti, tres sunt præcipui; primus est Atlanticus, qui est adeo magnus, vt Africam ex vna parte terminet. Secundus quam maximus est caucasus, qui est in Asia. Tertius verò sunt Alpes, quorum propagines extensæ sunt quoque versus antarticum. Mons Atlãticus efficit austrum, cur? quia detinentur ab illo, & citra illum exhalationes mediteranei & regionum citra illum, ita vt non valeant diffundi & transire per Affricam vltra Atlanticum: quare dum exhalationes, nec stare, nec vltra possint diffundi ob Atlãtici impedimentum, magno cũ impetu versus Europam mouentur: & cum transeant per mare efficiunt ventos humidos, vt docet Aristoteles sectio 26. problem. 51. Similiter alpes impediunt, ne exhalationes versus articum peragrent: eadem ratione, vt dictũ est de austro, efficitur aquilo frigidus & siccus, quia euolat per niues & montes siccos, & frigidos, difunditurque per Europam vsque ad Atlanticum montem, vltra quem alij venti fiunt. Mons caucasus eadem ratione efficit orientales ventos: alij quoque montes, vel horum propagines efficiunt alios: satis enim est in meteorologis esse tamquam axioma, quod nunquam essent venti impetuosi, nisi essent angustiæ, quæ non essent, si terra careret montibus, essetque aer ita liber, sicuti in montium cacuminibus.

Conferamus igitur ad propositum nostrum hanc doctrinam. Auster cur replet cerebrum? quia est humidus: cur est humidus? quia transit per mediteraneum, ac induitur qualitate valde humida: vnde auditus fiunt hebetes & caliginosi. Auster in Aphrica non est humidus, sed siccus. Aquilo vbi est Athlanticus humidus est: dum verò peruenit ad nos transeundo per terras siccas iuuat humidos, nocet tamen debilibus illos refrigerando. Inde quoque colligimus, quo-

A modo interdum pestis, & morbi ferantur per ventos in alienas regiones.

Quintum signũ, *non possunt diu vigilare, & quando se conuertunt ad somnum simul graui somno tentantur, & vigilant.* Ratio est: quia ratione humiditatis habẽt inclinationem ad somnum: ratione verò caliditatis ad vigiliam, vnde fit coma vigil: libro enim de comate, & primo præd. in principio admonet, triplicem esse differẽtiam comatis: primã differẽtiam esse coma quoddã profundũ; secundã, somniculosum, sed non valdè profundum:

B de hoc intelligit Galenus, quia hic agit de sanis, non de ægris: tertiam esse coma vigil. Sunt Nonnulli, qui tentantur graui somno, attamen non possunt dormire: hic affectus à Galeno vocatur coma vigil: quo pacto verò fiat, primo prædictionum notatur per hæc verba: *cum autem, vigiliæ coma iũctum fuerit, succi mordentis permistione fieri affectionem hanc ostendi:* ecce quod in cerebro valde calido, & humido facilè coma vigil suboritur.

C Sextum: *somnia habent imaginationibus plena:* ratio est, quoniam, qui patiuntur coma vigil habent statum medium inter somnum & vigiliam, ideo sicuti in vigilia infinita imaginamur, similiter in somno isto imperfecto, & vigili: ille enim somnus est omnium perfectissimus, qui est sine somnijs: somnus verò perfectus fit, dum virtus sensitiua retrahitur ad intra, & omninò deserit quinque sensoria. dum igitur non omninò retrahitur fiũt somnia: habemus enim ab Aristotele libro de somnijs, somnia fieri, quia in sen-

D sorijs conseruantur imagines externorũ obiectorum: cum igitur virtus sensitiua non tota ad intro reuocetur, oportet, vt ex necessitate succedant somnia ex imaginationibus, quæ sunt in sensorijs impressa: non retrahitur verò in his virtus sensitiua ad cerebrum ob nimiam humiditatem excrementorum, vel ob nimium calorem, qui effundit radios spirituum animalium ad sensoria, & vigiliam efficit.

Septimum: *visus sunt turbulenti, neque satis sensibus vigent.* Ratio huius desumitur ex Galeno 3. aphorismorum 17. vbi dicit, humectato neruorum princi-

pio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Pio animales actiones, quæ per neruos fiunt, frigidas, & obtusas reddi: sensus enim vel sensiteria omnia per neruos exercent sua munera. Hinc visus sunt turbulenti, & sensibus non vigent ob nimiam humiditatem: postremò, si contrariorum eadem est disciplina, vt dicit Aristot. 1. topicorum cap. 8. & sensus ob siccitatem sint perspicaces; vt probatum est, ergo ob humiditatẽ erũt obtusi.

CAPITIS XIX.

Particula. III.

Quòd si plurimum in caliditate cerebrum à mediocritate recesserit, paululum autem humidius extiterit, calidæ temperaturæ indicia quidem superabunt, cum quibus leuia, quædam humiditatis signa coniungentur, veluti si longè quidem humidius, paululum verò calidius, vehementia quidem erunt, ac manifesta humiditatis indicia, debilia autem caliditatis. Communis verò hæc ratio in omnibus compositis intẽperaturis existit.

IN prima particula huius capitis Galenus egit de temperatura calida & humida cerebri parum recedente à temperatissimo: In secunda de tẽperatura calida, & humida cerebri multũ recedente.

Diuiditur hæc particula in duo membra, in primo inquit, si per solam caliditatem cerebrũ valde recedat à temperatissimo suo, & parum per humiditatem, signa humiditatis superius proposita erũt leuia & mitiora: è contra verò si excessus fuerit in humiditate, & non in caliditate, quia signa caliditatis erũt leuia, humiditatis verò vehementia. Si igitur excessus fuerit in caliditate, & non in humiditate; hæc quinque signa apparebunt; primum, non erunt multa excrementa; A secundum erit caluitium; tertium non erit tãta promptitudo ad somnum; quartum somnia non erunt adeo plena imaginationibus; quintum neque sensus erũt obtusi.

Si verò excessus fuerit in humiditate, & non in caliditate, tunc signa humidi cerebri apparebunt, de quibus superius, quæ sunt excrementa plura, malè cocta, non caluitium, corpora somnolenta, somnia plena imaginationibus, & postremò sensus obtusi.

B In secundo membro huius particulæ dat hoc commune præceptum obseruandum in omnibus temperaturis compositis, scilicet quando vna qualitas tantum excedit, tunc esse confugiendum ad signa quatuor temperaturarum simplicium, quia si signa fuerint vehementia indicabunt magnum recessum à temperatissimo, si debilia, paruũ: Hoc pręceptũ nõ solũ est cõmune compositis tẽperaturis cerebri, verum etiam omnibus compositis temperaturis cordis, hepatis, ventriculi, & cæterarum partium corpotis.

C

CAPITIS XX.

DE SIGNIS FRIGIDIORIS & ficcioris cerebri.

Tex. 27. *Frigidæ verò, & siccæ cerebri intẽperaturæ, frigidũ & minimè coloratum sui ratione caput reddunt. Sẽper enim memoria repetẽda quæ à nobis ab initio est distinctio posita, vt præterea aduertamus quantũ ex humorum temperatura alterẽtur, quæ circa ipsum consistũt, Protinus autẽ huiusmodi tẽperaturæ venis carẽtes habẽt oculos, & à causis frigidis facilè ledũtur. Quare & inæquali sanitate fruuntur, quoniã nonnũquã leuissima habent capita, & excrementorum moderatos effluxus.*

D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Nonnunquam verò, & grauedinibus, & distillationibus minima ex causa capiuntur.

PRimum signum cerebri frigidi & sicci est, quod *caput tactu percipiatur frigidum*.

1 Dubitatio: nō videtur, quod frigidum cerebrum possit tactu dignosci: quia cerebrum non potest tangi: neque habet sensum, quo cognosci possit interna eius frigiditas: ergo hoc signum desumptum à tactu est vanum.

B Respondetur, satis esse pro cognitione cerebri frigidi percipere, quod caput, idest pericraneum, & facies ipsa a tactu nostro frigida sentiatur: requiritur tamē manus temperati caloris, quia si esset frigida, posset decipi. In hac arte frigidum, vel calidum dicitur prout à temperatissimo recedit: omnia enim corpora viuentia calida sunt, tamen facta comparatione ad temperatissimum, calida dicuntur quæ sunt calidiora temperato; frigida verò quæ sunt minus calida, quam temperatum.

C Præterea, qui habent cerebrum frigidum possunt suo sensu animaduertere frigiditatem capitis: Ego plures inuenio sic dispositos, qui valde conquæruntur de cerebri, & pericranei intensa frigiditate.

Secundum signum: *cutis non est colorata*; per cutim intelligitur cutis faciei: quia non obseruatur color alterius cutis, quā faciei. Præterea, dum agitur de temperatura capitis, si ex colore aliquid colligere debemus, id ex facie, & non ex colore alterius partis desumitur.

D Dicit benè coloratum sui ratione, quia potest contingere quod caput sui ratione sit frigidum & siccum, tamen sit floridi coloris, casu quo pulmo sit calidior, quia arteriolæ quæ excurrūt circa faciem sunt surculi arteriæ quæ est prope pulmonem: ideo dum pulmo est alteratus ob aliquem morbum circa genas color roseus apparet: ideo Gal. c. 13. dicit memoria esse repetenda; quia ibi dixit colores non indicare tēperaturas cerebri, nisi quando humores respōdent proportione ipsi capiti.

A Valeant igitur qui inferunt color est rubicundus, capilli sunt nigri: ergo calida est capitis temperatura. Præterea non valet quia in Ethiopia omnes habent nigros capillos & crispos: tamen non omnes habent calidam temperaturam; idcirco pro cognoscēdis temperaturis proposuit Gal. multorum signorum syndromen ne decipiamur: non enim sufficit pro ostensione temperaturæ calidæ ipsius cerebri: habere pilos nigros: quia ipse Gal. 2. in primum epid. 78. vult pillos nigros interdum indicare frigiditatem.

2 Dubitatio: *semper enim memoria repetenda est*: per hæc verba Galenus tollit tacitam dubitationem: quia aliquis dicere posset, nonne potest contingere in capite frigido & sicco, quod aliquis habeat venas probis & temperatis humoribus plenas, ex quibus color bonus in facie oriatur? tunc color faciei erit bonus, tamen cerebrum erit frigidum & siccum.

Respondet Galenus huic obiectioni, memoriam repetendam esse eorum, quæ dicta sunt cap. 13. quando loquebatur de pilis: dicebat enim, tunc capillorum colores indicare temperaturam cerebri, quando humores prædominantes non impediunt: eandem responsionem dat Galenus in hoc cap. dicens, quamuis caput sit frigidum, & malè coloratum, tamē non necessariò indicabit temperaturam siccā & frigidam cerebri: quia oportet quoque videre, quales humores dominentur in venis: potest enim contingere, vt aliquis habeat cerebrum calidum, tamen venæ illius sint adeò cruda pituita refertæ, vt ad cerebrum sua natura calidum mittatur sanguis admodum frigidus, & serosus, vnde suboriatur malus color faciei: similiter potest contingere, vt cerebrum sit sua natura frigidum & siccum, tamen venæ sint refertæ sanguine bilioso, vnde caput fiat ex accidenti calidum & coloratum. Præterea ex vsu maluatici & aromatum idem contingere potest: similiter ex nimio exercitio nō desunt qui reddātur coloratiores: ecce quod ex vnico signo, nisi alia cōsiderentur, nō cognoscantur temperaturæ: Hinc supponendum est

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

in hoc libro, nullum signum ab alijs separatum esse proprium, & conuertibile: qui verò hoc non supponunt, inter quos videtur esse Argenterius, æquè ignaros post huius libri lectionem, sicuti ante reputabimus.

A

Tertium signum: in his *nō apparent venæ in oculis*: quia caliditas cerebri non est tanti, quanti attrahat sanguinem, qui extendat capillares oculorum venas: potest tamen contingere, vt venæ maiores sint sanguine plenæ, & mittatur sanguis ad venas oculorum: ideò non valebit consequētia, cerebrum est frigidum & siccum, ergo non apparent venæ in oculis; nec viceuersa, apparent venæ in oculis, ergo cerebrum non potest esse frigidum & siccū: nos docuit Galenus cap. 13. huius libri, videndum esse an in humoribus sit alteratio: quia potest esse alteratio in massa sanguinea, ob quam oculi inflammentur: cogimur igitur in examine omnium signorum videre, an multa consentiant in vnū: quia solum multorum syndrome habet vim significandi temperaturas.

B

Quartum: *à causis frigidis facilè læduntur*: addit quod *fruantur sanitate inæquali*: quia modo habeant capita leuissima, quæ scilicet non grauantur, quoniā pauca sunt excrementa: modo verò eorum capita grauedinib. & destillationibus afficiūtur quia minima ex causa læduntur à frigidis.

C

Ratio, cur eorum capita sint leuissima, est, quia carent excremētis, carent autem excrementis, tum quia deficit causa attrahens, quæ est calor, tum quia causa concoquens est diminuta: concoctio enim fit à calido & humido & post concoctionem remanent excrementa, cum igitur perexigua fiat coctio in cerebro frigido & sicco, pauca quoque erunt naturalia excrementa: Si verò ab externo frigore lædantur, tunc concoctio vix fit, immo quod in substantiam nutriti est cōuersurum in excrementum abire videtur: vnde magnæ suboriuntur destillationes: immo in his fit quidam affectus, qui assimilatur Lienteriæ, qui à coctione valdè diminuta, vel ablata fieri solet: Hinc in his destillatio, vt ita dicam, Lienterica aliquando per nares obseruari solet.

D

CAPITIS XXI.

DE SENSIBVS.

Sensus autem eorum in iuuentute quidem omnes vigent, atque omni vitio carent, sed progrediēte atate cito marcescunt. Et vt summatim dicatur, omnes celerrimam circa caput senectutem ostendūt. Quare & citò cani fiunt. Capilli verò ipsis quidem genitis vix exeunt, & malè nutriuntur, & ruffi sunt: in progressu autem ætatis, superante magis frigiditate caliditatem, quam siccitate humiditatem, multum non caluescunt. E contra verò si contigerit siccitatem quidem plurimum dominari humiditati, frigiditatem verò caliditati, parum calui fiunt hi.

IN hoc cap. Galenus desumit signa cerebri frigidi & sicci à sensibus.

Quintum igitur signum indicans cerebrum frigidum & siccum est, quod *tales in iuuentute habeant sensus perspicaces, quamuis in progressu ætatis cito marcescant*, idest cito fiant hebetiores: In iuuentute istorum sensus sunt vegetes: quia sensoria carent excrementis: species enim sensibiles, quando in istis transferuntur ad primum sensorium, nulla inueniunt excrementa, quæ multitudinem superficierum efficiant: quod enim impedit transitum lucidarum specierum est solum id quod potest illarum luciditatem refrangere: taleque non potest esse, nisi multitudo superficierum: hac ratione lumen non tranat, vbi adest corporum multitudo, & superficierum: Hinc aqua splendidissi-

didiſſima, ſi agitetur donec ſpumeſcat, lumen ob multitudinem ſuperficierum exorientium à ſpuma non tranſit; quia in qualibet ſuperficie refrangitur, & in qualibet refractione minuitur penetratio. Qui non intelligit, cur lumen penetret, & cur non penetret: vel quid ſit diaphanum, & opacum, non agat de re lucida, quia nunquam ſe ipſum intelliget. Quod verò ſenſus fiant hebetes; quia ſpecierum puritas impediatur à ſuperficierum multitudine, patet inducendo per omnia ſenſus organa: oculus enim carens non ſolum excrementis, ſed aduentitijs tunicarum ſuperficiebus, optimè videt, neque indiget ſpecillis: ſi verò eius ragoide, vel retina fiet rugoſa, impedietur tranſitus, ſpecierum, virtute tamen ſpecillorum inter rugas, ſeu inter rimas, vbi eſt claritas, ferentur ſpectra viſibilia, & videbunt, ac ſi eſſent Iuuenes: Senes enim ſemper viderent, vt Iuuenes quo ad facultatem: differentia ſolum oritur ab inſtrumento. Notandum, erraſſe Leonicenum quod per vegetes Galenus intelligat iuuentutē: quia in codice græco dicitur ἐν νεότης. i. in adoleſcentia & non in iuuentute. Quod dicimus de oculis, idem de alijs ſenſorijs dicendum: In inſtrumento odoratus, vel ob excrementa, vel ob cicatricem impediri ſolent ſpecies olfactoriæ: idem dicimus de auditu, guſtu, & tactu, lucidos ſcilicet radios ſpirituum animalium non poſſe exactè penetrare ad ſenſoria ob ſuperficierum multitudinem ortam ab excrementis, vel ab aliqua cicatrice, vel quomodocunque.

Præterea in luce etiam externa idem euenit, vt diximus de oculis: ſed de his ſuperius fusè egimus. Concludimus ergo illos, qui habent cerebrum frigidum, & ſiccum habere ſenſoria clara: illos verò habere ſenſoria clara, in quibus radij ſpirituum animalium non ſolum prompti; & non refracti ad ſenſoria perueniunt; ſed etiam ſpectra ſenſibilia à luciditate radiorum ſpirituum poſſint ſine organi impedimento ad interna & prima ſenſoria transferri: hæc autem tunc rectè fient, quando caput excrementis carebit.

Progrediente ætate, ideſt poſt iuuentu-

A tem *ſenſus citò marceſcunt*, ideſt hebetiores fiunt: iuuentus florida eſt anno, vt diximus cum Hippocrate 35. ſed videtur ex Hippocrate 3. aphoriſmorum loco citato, & ex Gal. quod iuuentus ſe extendat ad annum 49. quo tempore incipit ſenectus: non eſt tamen credendum, quod ſtatim poſt 35. annum ſenſus iſtorum, qui habēt cerebrum frigidum & ſiccum marceſcāt: Ego enim noui multos ſimiles, qui vigenti ſenſu, & ingenio perueniunt vſque ad annum 42. quamuis poſt hoc tempus eorū

B ſenſus fiant hebetes, vel ipſi moriantur: rarò tamen inueniuntur, qui perueniant ad principium ſenectutis ſenſibus vigentibus: cauſa verò, cur poſt iuuentutem ſenſus marceſcant, eſt, quia illorum calor deficit, vnde excrementa accumulari incipiunt, & ſenſus eo magis hebetantur: per ſenſus intelligimus præcipuè externos, quibus læſis & factis hebetioribus, deinde interni, ideſt memoria, imaginatio, & diſcurſus ſtatim diminui incipiunt.

Sextum ſignum: *celerrimam circa caput ſenectutem oſtendunt*: hoc ſignum eſt

C euidentiſſimum: ſi igitur videritis Iuuenem cum ſenili facie, dicetis illius cerebrum eſſe frigidum & ſiccum: tali facie Nicolaus Maurocenus frater illius Andreę, quem iamdiu Senatus ob eius incredibilem facundiam ad præclariſſimum hiſtoriographi munus delegit, erat inſignitus, obijt anno ſuæ ætatis 42. ſed eius perſpicacitas, & prudentia humanæ conditionis modum excedebat: nulla enim

D magiſtri virtute, ſed ſuo inaudito ſpiritu ad omnium diſciplinarum faſtigium ſe tranſtulit: de illo optimè poterat dici cum Heraclito, habuiſſe ſplendorem ſiccum, & animam ſapientiſſimam.

Septimum ſignum: *cito cani fient*: ratio eſt, quia cerebrum frigidum & ſiccum habet calorem imbecillem: dicit enim Ariſt. 5. de generatione animal. cap. 4. & 5. & 3. de hiſt. cap. 11. canitiem eſſe languorem pili factam ob caloris imbecillitatem: excrementum enim fuliginoſum, cum non poſſit ab expultrice imbecilli, & debili omninò expelli, retinetur in cuti, & putreſcit: de hac putredine loquens Galenus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

lenus 2. de temperamentis cap. 5. ait esse veluti pituitæ situm, quod genus putredinis communiter hic vocatur la muffa: quo pacto verò fiat situs, docet philosophus locis citatis: dicit enim, quæ eleuantur à terra, & aqua cum defectu caloris, vel ita concrescere, vt fiat pruina, vel putrescere, & fiat situs.

Notandum ex Aristotele locis proximè citatis dari canitiem non solum ob senium, sed aliquando ob cutis morbum, qui vitiligo dicitur; à cuti enim oriuntur pili, ea igitur ægritudine, qua afficitur cutis, pili quoque afficiuntur: cutis ob vitiliginem alba redditur, albi quoque pili ibi fiunt.

Antiqui errabant (referente philosopho locis citatis) dum putabant, canitiem fieri ex ariditate cutis, Aristoteles enim his verbis 3. de historia animaliũ cap. 11. dicebat ex ariditate canitiem non fieri; *Nihil enim illicò aridum gigni solet: Quæ enim arescunt non illico dum generantur arescunt, sed paulo post*, quod non conuenit pilis canis, qui illicò cani oriuntur.

Differentia inter Galenum, & Aristotelem de canitie est, quod Galenus censeat, canitiem fieri ex putredine, quæ est veluti situs pituitæ: Aristoteles verò putet ex putredine vaporis inde eleuati fieri canitiem: Auicennas cõciliat Galenum cum Aristotele 2. primi doc. 3. cap. 3. quẽ locum videre quisque poterit: sed nos satis fusè superius in propria quæstione egimus, quare non est, vt de hac re longiorem instituamus sermonem.

Causa tamen, cur in temporibus citius fiat canities, quam in syncipite, & occipite, varia ab Auctoribus proponitur: Arist. enim putat inde fieri: quia occiput non continet cerebrum, & vacat humore: syncipput verò continet cerebrum & abundat humore: atque ob paucũ & ob nimium humorem difficilè humores putrescere: in temporibus verò nec multam, nec paucam esse humorum abundantiam, ideo putredinem citius fieri, & pilos citius canescere.

Auerroes in sua paraphrasi aliam refert causam dicens, ob ossium subtilitatem tardius fieri canitiem: cum igitur in

A temporibus sit os petrosum, & valde durum, exhalationes putridæ non ita exhalant, sed retinentur, vnde pili citius canescunt.

Gal. putat in temporibus fieri prius canitiem, quia ibi est maior humiditas, quã in alijs capitis partibus: maior enim est humiditas, quia tempora, musculo qui est craneo humidior, tecta sunt: in syncipite verò, quia ibi est magna siccitas, ideò non ita cito fit, quamuis prompte admodum fiat caluitium: canities enim fit à nimia humiditate putrefacta eo modo, quo

B est situs, caluitium verò fit à nimia siccitate.

Octauum: *capilli ipsis quidem genitis vix exeunt: & malè nutriuntur*: ratio est, quia habent calorem exiguum, auctio enim capillorum, & nutritio celeriter fiunt, vbi calor non deficit.

Insuper vbi adest frigiditas, & siccitas deficit pinguedo, quæ necessariò concurrit ad faciendos pilos vt causa vniens & continuans ipsas fuligines.

C Nonum, *pili sunt ruffi*. Ratio est, quia non ad est tantus calor, quantus est, dum fiunt nigri: nigri enim pili ex adustione fiunt; ruffi verò, vbi calor est diminutus. Nota

Decimum signum ex eo desumitur, quod *progrediente ætate istorum, qui habent cerebrum frigidum & siccum, si magis dominetur siccitas, quam frigiditas, magis caluescunt, si magis frigiditas, minus.*

CAPITIS XXII.

Particula I.

D

DE SIGNIS CEREBRI frigidioris, & humidioris.

Tex. 28. *Humidæ verò, & frigidæ cerebri temperaturæ faciunt homines graui somno tentari, & ad somnum facilè conuerti, sensibus quoque minimè vigentes, atque excrementis redundantes: & qui*

caput

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

caput frigiditati, ac repletioni habent obnoxium, ac distillationibus & grauedinibus facilè tentantur, neque tamen hi calui fiunt.

PRimum signum cerebri frigidi & humidi ex eo desumitur quod *homines graui somno tentantur, & ad somnum facilè conuertuntur:* ex hoc signo statim apparet differentia inter cerebrum calidum & humidum, & frigidum & humidum: quia loquẽs Galenus de habentibus cerebrum calidum & humidum dicebat, hos tentari somno, non tamen ad somnum facilè cõuerti, vt hic dicit: ratione enim humiditatis habebant propensionem ad somnum, ratione verò caliditatis ad vigiliã: isti verò qui habent cerebrum frigidum & humidum ratione vtriusque qualitatis fiunt somnolenti: vtraque enim qualitas impedit, ne ad sensoria virtus sensitiua promptè recurrat.

In historia Hermocratis Galenus refert tres somni differentias, primam ait fieri ob imbecillitatem, & talis somnus in Hermocrate (vt ibi admonet) erat certæ mortis indicium: significat enim virtutem animalem esse adeo exolutam, vt non possit ad sensoria transmitti. Secundam differentiam dicit fieri à nimia humiditate, quæ somni differentia ebrijs contingere solet. Tertiam à frigiditate, qualis solet esse in senibus: sicuti enim in senibus causa, cur nimium dormiant, est frigiditas, quæ impedit, ne virtus sensitiua promptè perueniat ad sensoria, sic in ebrijs est humiditas: quod verò causa somni longioris, vel breuioris sit obstructio facta inter sensus externos & internos, ob quam virtus animalis non diffunditur, legamus Galenum primo de symptomat. causis capite 8. vbi refert in maiorem, vel minorem obstructionem causam somni maioris vel minoris profunditatis.

Notandum hic, Sclanum reprehendere Leonicenum, quia interpretatus sit κωματώδεις ἐργάζονται, καὶ ὑπνηλοὺς graui somno tentari, & ad somnum facilè conuerti: interpretatio Sclani quæ est, esse ad somnum inclinatos, & somnolentos rectius accomodatur verbis græcis: quia à Galeno primo proret: comm. primo definitur, quod significet magnam propensionem in somnum, & non actu tentari graui somno, quia Galenus in hoc loco agit de sanis: sed sic est quod qui graui somno tentantur sunt ægri.

Coma ex Galeno lib. de comate & alibi duplex est, somnolentum, & vigil, qui habent cerebrum calidum & humidum habent propensionem ad coma vigil: de his
B Plato in Phędro intelligit, dum ait, in meridiè non esse dormiendum; qui vero habent cerebrum frigidum & humidum sunt propensi ad coma somnolentum: isti tamen ex somno meridiano recipiunt detrimentum: quia tales implentur excrementis, & facilè incidunt in coma. Similiter qui habent cerebrum frigidum & siccum & calidum & siccum dummodo non sit coniuncta humiditas, ex somno meridiano summum colligunt beneficium: quia habent capita leuissima: isti
C ratione siccitatis solent pati caluitium, & hos plurimum iuuat moderatus somnus meridianus.

Secundum signum: *sensus istorum non sunt vigentes, sed obtusi.*

Acachias hic reprehenditur, quia interpretatur non sensus obtusos, sed deprauatos: Græca dictio est φαύλους, per faulos intelligimus cum Leoniceno sensus non vigentes, de ratione quorum non est deprauatio, sed obtusio. Præterea interpretatio Acachiæ aduersatur doctrinæ
D Galeni, qui in hoc loco agit de corporibus sanis: actiones verò deprauatæ non conueniunt sanis, sed ægris: actiones verò diminutæ possunt quoque sanis conuenire, sicuti clarè docuit Gal. cap. 8. part 8. huius libri, vbi dixit, actiones abolitas & deprauatas ægritudinem, imbecillas indicare verò non semper.

Tertium signum: *excrementis redundant:* Nota tamen excrementa esse pituitosa; quia cerebrum frigidum & humidum ex necessitate generat excrementum frigidum & humidum, quod est pituita: similiter obseruandum est, illos qui habent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

bent cerebrum frigidum, & humidum A nulla vel admodum pauxilla aurium excrementa habere.

Quartum signum: isti habent *capita obnoxia frigiditati, & repletioni, vnde destillationibus, & grauedinibus facilè tentantur.* Ratio, cur sint obnoxia repletioni, est, qa concoctrix est debilis, & diminuta, ita vt non conuertat in substantiam nutriti proprium alimentum, vnde destillationibus & grauedinibus tentantur.

Notandum, caput frigidum & humidum non esse obnoxium repletioni: quia B excrementa attrahuntur ratione caloris; verum quia hoc caput ob eius imbecillitatem non resistit excrementis ab alijs partibus expulsis, ideo dicitur repletioni obnoxium: partes enim corporis, dum sanæ sunt, quod est illis superuacuum deponūt in aliam partem debiliorem: nullaq; pars debilior esse potest, quam quæ caret calore, vel quæ sua natura frigida & humida est: Hinc Galen. 3. de facul. naturalibus cap. 13. habet hæc verba: *sicuti inter se particulæ altera ab altera nutrimentum trahunt, ita altera in alteram quod superuacuū est à se deponit, & sicuti trahentium ea vincit, quæ erat valentior, sic & à se deponen-* C *tium: subdit: vbi aliqua particula affectus cuiuspiam occasione imbecillior est reddita, ex omnibus in illam, quæ superuacua sunt confluere est necesse, namque quæcunque pars valentissima est in vicinas omnes reponit, & rursus earum singulæ in alias quæ sunt ipsis imbecilliores, & rursus in alias, donec omnium imbecillimam inueniant*: certum est quod caput frigidum & humidum est im- D becillimum, ideo semper excrementis refertum est. Præterea 13. methodi cap. vltimo ostendens Gal. quod imbecillitas sit causa receptionis excrementorum, habet ferè hæc verba: si intemperies cerebri fluxionem transmittat in aliquem locum corrigi debet epithematis: sed si est vitiū vasorum, cum scilicet venæ, vel arteriæ sint imbecilliores, sic vt aliorum vasorum superuacua recipiant, tunc intercipimus, ne amplius recipiant excidendo aliquam partem venarum, vel arteriarum, vt facta cicatrice, humores non amplius confluāt: ecce quod imbecillitas partium causat excrementorum receptionem: quare cum intēperies frigida & humida sit omnium imbecillima, erit quoque omniū intemperierum magis obnoxia repletioni, & dein de destillationibus, & grauedinibus.

Notandum in cerebro ob quinque causas accumulari excrementa. Primò ob vapores: sicuti fiunt imbres: vt docet Aristoteles 2. de par. animalium cap. 7. vel sicuti in alembico. Secundò accumulātur si per fibras rectas esophagi ascendant cruditates ventriculi ad cerebrum. Tertiò vel ob sanguinem vitiatum. Quartò vel capite lesso, de his duobus postremis mentionem facit Gal. 2. de diff. feb. vltimo. Quinto accumulātur excremētà i cerebro propter obstructiones cerebri, ob quas detinet alimentum & detentum corrumpitur.

Quintum signum: *hi non fiunt calui*: caluitium fit ab arriditate cutis: quæ nascitur in pericraneo, vt docet Hippocrates 6. epid. comm. 3. tex. 1. quia cerebrum non tangit craneum: quod non potest cōtingere in frigidis & humidis: quia eorum cerebrum semper est humiditate refertum, vnde humidis excrementis imbutum craneum tangit, & per consequēs à cerebro humectatur, ita vt non fiat caluitium.

CAPITIS XXII.
Particula II.

Tex. 29. *Hæc igitur indicia sunt cerebri temperaturæ, à quibus si progrediaris ad vnumquodque sensoriū dignotiones transferre licebit.*

Docet Gal. quod per signa proposita indicātia temperaturas cerebri nos possimus quoque pernoscere quinque sensoriorum tēperaturas, videlicet visus, gustus, olfactus, auditus, & tactus: quamuis solum de oculis infra mentionem faciat: nerui enim sunt ferè eiusdem naturę cum cerebro. Hinc Gal. lib. de motu musculorum cap. 1. ait, substantiam neruorum esse similem substantiæ cerebri: similiter lib. 8. de vsu par. c. 6. docet, neruum esse paruum cerebrum reficcatum & durius factum: propter hanc similitudinem, quæ est

intee-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

inter cerebrum & sensoria, Gal. transfert methodum signorum traditā pro dignoscendis temperaturis cerebri ad temperaturas sensoriorum.

Methodus signorum indicantium temperaturas cerebri constabat ex sex fontibus: primus continebat capitis dispositiones, quæ prædicantur de magnitudine, figura & capillis. Secundus fons cōtinebat sensitiuas operationes: Tertius motiuas: Quartus operationes habentes principatum. Quintus actiones naturales: Sextus extrinsecus alterantia, & iuuantia & lædentia. Eadem methodus applicanda est quinque sensorijs: quia ex magnitudine, figura, & pilis eadem ratione temperaturas quinque sensuum colligere possumus. Similiter ex operationibus sēsitiuis & motiuis cuiuslibet sensus cognoscemus, an eorum temperaturæ calidæ, vel frigidæ sint: itidem iudicabimus actionem præcipuam cuiuslibet sensus proportione respondere operationibus cerebri habentibus principatum, & demum actionibus naturalibus sensiteriorum. Ex alterantibus extrinsecis, & ex iuuantibus & lædentibus percipiemus eorum temperaturas.

Nonnulli alij dicunt, melius Galeni artificium explicari, si dixerimus quatuor tantum dari fontes, à quibus desumuntur signa temperaturarum cerebri & sensoriorum, ita vt primus contineat signa, quæ desumuntur ab essentia, intelligendo per essentiam symetriam quatuor qualitatum. Secundus cōtineat quæ consequūtur essentiam, vt molle, durum, &c. Tertius contineat quæ accidunt, id est passiones dissimilarium partium, quales sunt magnitudo, figura, numerus, & conformatio: Hæc genera non insequuntur necessariò essentiam, idest temperaturam, seu symetriam quatuor qualitatum, sed accidunt temperaturæ: Quartus continet iuuantia & lædētia: ad quos quatuor fontes non solum omnia quæ dicta sunt de cerebri tēperaturis referri possunt, sed & quæ eiūt dicenda de oculis, & de alijs sensibus. Nobis quidē visa est methodus superior magis distincta: attamen laudamus quoq; hāc, quia à nostra nō valdè differt.

CAPITIS XXIII.

Particula I.

DE TEMPERATVRIS oculorum.

Tex. 30. Sed sufficiet de oculis dumtaxat facere mentionem. Quicunque tangentibus quidem manifestè calidi existunt, & facilè à crebro motu cientur, & venas latas habent, hi calidi omnes sunt.

POstquam Gal. secundum methodum propositam indagauit cerebri temperaturas: eandem methodum applicat oculis, & non alijs sensorijs: quia cognita tēperatura oculorum facilè inde quisque cognoscet temperaturas sensorij olfactus, gustus, auditus, & tactus.

De oculis mentionem potius fecit, quā de alijs: quia est sensus magis præcipuus: & à prima, & maxima neruorum coniugatione fit.

Methodus, qua temperatura cuiuslibet partis præcipuè indagari possit, constat ex quatuor fontibus, vt ex Galeno superius colligitur: ab essentia scilicet, à consequentibus essentiam, ab ijs quæ accidunt, & à iuuantibus & lædentibus: hac methodo Gal. tradit nobis cognitionem temperaturæ oculorum.

Primum signū temperaturæ calidę oculorum est, si à temperata manu, vel ab ipso patiente calidi sentiuntur: tūc enim dicemus eorum temperaturā esse calidā: hoc signū desumptū est ab essentia, intelligendo per essentiam symetriam quatuor qualitatum: In hoc loco Argenterius irridet Galenum, quod nos admoneat, vt digitos oculis infigamus pro temperatura oculorum dignoscenda: sed miser, dum irridet Galenū, se ostendit huius mirabilis disciplinę incapacem: quia, vt cognoscatur immoderata oculorum caliditas, nō est opus

oculis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

oculis infigere digitos, sed solũ partes eorum circumstantes tangere: vel petere ab ægrotante, an ipse persentiat calorem, vel mordacitatẽ, & acrimoniam in ipsorum angulis: quia inde qualis sit temperatura facile dignosci potest.

Secundum signum est, *si facilè & crebro motu oculi moueantur*: hoc signum pertinet ad ea quæ consequuntur essentiam: quia motus velox insequitur calorem, qui pertinet ad essentiam: Hinc Hippocrates in 1. aphorismorum 13. docet, quod pueri qui sunt mobiliores, & viuidiores pluri cibo egeant; quia plurimum habent calidi innati: inde colligimus mobilitatem non solum in oculis, sed in qualibet corporis parte indicare calidam temperaturam.

Tertium signum, *habent venas latas*: hoc signum pertinet ad magnitudinem: magnitudo verò & figura pertinent ad ea, quæ accidunt: an verò magnitudo venarum indicet primo, & per se, vel potius per accidens caliditatem partis, vbi de hepate agemus, videbimus.

Quartum signum desumitur à iuuantibus & lædentibus: si igitur oculi iuuabuntur à calidis erunt frigidi, si à frigidis erunt calidi.

CAPITIS XXIII.

Particula. II.

Frigidi verò, his contrarij. Et humidi quidem molles simul, & multa humiditate pleni. Sicci verò duri simul, & aridi. A similibus autem suæ temperaturæ causis facilè offenduntur, iuuantur autem à modico contrariorum vsu. Sed hoc quidem commune in omni cuiuscunque partis temperaturæ dignotione oportet meminisse.

COgnita temperatura calida oculorum; ex se elucet temperatura frigida: si calidi oculi tactu sentiuntur cali-

A di, isti sentientur frigidi: regula est Aristotelis 1. topicorum cap. 8. oppositorum eandem esse disciplinam: Similiter si calidi facilè & crebro mouentur: frigidi tardè mouebuntur: si calidi venas latas habent: frigidi venas angustas habebunt: Demum si calidi læduntur à calore extrinseco: frigidi à frigore.

1 Dubitatio: non videtur, quod calidi oculi à calore offendantur; quia similia similibus conseruãtur: Gal. agit hic de temperatura oculorum adhuc permanentium in latitudine sanitatis: sed sic est, B quod sani similibus conseruantur, & non contrarijs, ergo.

Responsum est alibi huic dubitationi: diximusque, solum salubre simpliciter, quod est temperatissimum similibus: ea verò quæ recedunt à temperatissimo contrarijs conseruanda: quia corpora recedentia per contraria ad temperatissimum transferri debent. Quomodo verò dicta solutio profundius intelligatur, nos cap. 86. qui est locus proprius agemus.

C De humidis oculis loquens dicit, inde cognosci, quia sint humidi, molles & multa humiditate pleni & inde facilè & leui de causa lachrymari, sicuti accidit mulieribus, & pueris. Causæ, cur emittantur lachrymæ, duæ sunt: alia est materialis, & hæc est humiditas; alia verò est efficiens, & hæc est mordacitas: mordacitas autem ex Aristotele sect. 20. probl. 22. lachrymarum est causa, quæ fit à calido, vt à causa per se, quia calor vt calor acrimoniam efficit; vel fit à frigore ex accidenti, quatenus scilicet comprimit & prohibet D difflari humorem, quo retento fit acris, & in lachrymas facessit: dolor mouet lachrymas mulieribus, & pueris, quia (vt dicit Alexãder Aphrodiseus 1. sect. probl. 31.) exprimit coarctando oculorum musculos: lætitiam verò ait effundere lachrymas, quia laxat musculos, in quos confluit humiditas à cerebro: Hinc senes non ob dolorem lachrymantur, quia non habent vim comprimendi perexiguos illos suos laxatos, & eneruatos musculos: lachrymantur tamen ob lætitiam: quia laxantur, & in ipsos confluit humiditas à cerebro, qua abundant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Oculi sicci & aridi habent cutim siccam, & aridam: neque isti in lachrymas facilè erumpunt.

2 Dubitatio, alia quoque signa temperaturarum oculorum ab Auicenna, & ab alijs proponuntur, sicuti si de humiditate loquamur, aiunt, quod muscæ his volitare videantur, &c. quare Gal. videtur diminutus.

Respondetur, Galenum proposuisse signa præcipua, quæ à proposita methodo colligi possunt pro cognoscendis temperaturis oculorum, & aliorum sensoriorum. Præterea respondemus, Galenum egisse de oculis sanorum, & non ægrorum: dum muscæ volitare videntur est signum ægrorum, & non sanorum.

Demum in fine capitis Galenus tradit fontem à iuuantibus & lædentibus, dicens à similibus lædi, & à contrarijs iuuari: nec turbet nos propositio vniuersalis, quod scilicet similia similibus conseruentur: quia non semel superius probauimus, illam propositionem intelligi de corpore saluberrimo, & non de alijs corporibus sanis recedentibus à sanitate omnium perfectissima.

3 Dub. non videtur verum, quòd sola corpora saluberrima seu salubria simpliciter semper sint similibus conseruanda, quia corpora salubria vt multum, neutra, & insalubria, immo & corpora ægrotantia debent similibus tractari, quod quidem probatur ex Hippocrate 2. aphorismorum 34. vbi habetur hæc sententia: *minus periculosè ægrotant ij, quorum vel naturæ, vel ætati, vel consuetudini, vel tempori familiaris est morbus, quam quibus horum nullus affinis, cognatusque existit*: ergo corpora ægrorum similibus sunt tractanda, quod est contra Galenum in hoc capit. vbi dicit, contrarijs corpora esse conseruanda.

Responsio facilis est, quia Hippocrates non dicit, corpora ægrotantium esse tractanda similibus, sed minus periculosè ægrotare: quia recessus est paruus: similiter Galenus in illo comm. ait, senes hyeme, si ardenti febre afficiantur, magis periclitari, quia magis recedunt à statu salubri: dum enim incidunt in ardentem fe-

A brem, dicendum est, insignia, & potentissima errata præcessisse, quæ tam magnum recessum in senibus sua natura frigidis effecerunt.

CAPITIS XXIV.

DE MAGNITVDINE Oculorum.

B *Tex. 31. Magnitudo oculorum quidem vbi concinnitas, & operationum virtus, multitudinem benè temperatæ substantiæ ostendit, ex qua sunt conformati: quæ si desint multam quidem substantiam, non tamen benè temperatam ostendunt.*

Postquam in cap. superiori egit de temperaturis oculorum: in hoc capit. incipit agere de oculorum magnitudine, &
C merito, quia sicuti temperaturæ à primis qualitatibus oriuntur: sic magnitudines & conformationes à secundis: prius igitur erat agendum de temperaturis, & deinde de magnitudine, & paruitate oculorum.

Diuiditur hoc cap. in duas partes: in prima tradit duo signa indicantia magnitudinem benè conformatam: quorum alterum est oculorum concinnitas; alterum verò virtus oculi visiua: Dum igitur aliquis habet oculos magnos cum figura
D concinna, & cum optima videndi virtute, credendum est, eius oculos esse benè conformatos: In secunda parte docet, quando absunt duo signa proposita; oculos magnos indicare multam substantiam, sed non benè temperatam: si igitur oculi non fuerint figuræ concinnæ, sed concaui, vel nimium prominentes, & virtutis visiuæ diminutæ, tunc dicendum est, illam oculorum magnitudinem non constare ex substantia benè temperata.

Expositores circa verborum explicationem varij videntur esse; nonnulli enim per concinnitatem intelligunt proportionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

tionem oculorum ad caput, & ad alias partes. Plusquamcommentator verò per concinnitatem intelligit debitam proportionem oculi ad visibile: Quæ expositio est alijs deterior: quia proportio ad visibile pertinet ad virtutem, & non ad figuram oculorum: duo enim sunt signa indicantia oculos bonos, & benè conformatos: alterum est concinnitas figuræ: alterum virtus operationis, idest visionis. Dicimus igitur, Galenum per concinnitatem intelligere figuram externam pulchram, idest proportionatam, vt scilicet oculi neque sint nimium prominentes, neque concaui, neque habeant quod ab alijs reprehendantur.

Per virtutem operationum debemus intelligere præcipuè virtutem visiuam, quæ est præcipua oculorum operatio: deinde alias virtutes: accidere enim potest, quod virtus visiua optima sit: attamen virtutes oculorum naturales, & vitales pessimè constitutæ sint: constituuntur enim oculi ex neruis, arterijs, & venis, in quibus præcipuè tres virtutes continentur: dum igitur videbimus esse defectum in virtutibus naturalibus oculorum, idest, quod non inflammentur, neque in parte vitali, idest quod non pulsent arteriæ, neque in animali, idest quod neque doloribus infestentur, neque vllo modo diminuatur oculorum operatio, dicere poterimus bonam, & optimam esse organi conformationem; & meritò, quia bona conformatio instrumēti non ab vnica sola operatione, sed ab omnibus procedit.

1 Dub. habetur ex Aristotele 5. de gener. animal. cap. 1. circa finem, quod visio acuta fiat duobus modis, aut, dum procul oculi cernere possunt, aut quod plures differentias visilium exactissimè videant, quæ duæ conditiones ex philosopho nullis eisdem contingunt: quomodo igitur à perfectissima temperatura non prouenient optimæ, & perfectissimæ operationes? nonne probatum est superius, omnes operationes perfectissimas ab optima temperatura prodire? quomodo igitur non conueniet oculis temperatissimis & benè constitutis, vt simul & procul, & plures differentias non videant?

Respondemus, Aristotelem non intelligere de corpore saluberrimo & temperatissimo punctuali: quod, vt probatum est superius, in via Aristotelis dari non potest, si verò daretur sine dubio & procul, & plurimas visilium differentias penetraret: Dum igitur Aristoteles dicit procul videre, & plures differentias nullis eisdem contingere, dicimus, intelligere de corporibus recedentibus à temperatissimo, & non de temperatissimo punctuali.

2 Dubitatio: videtur errare Galenus, dum ex magnitudine, & figura concinna oculorum vult, nos docere temperaturam oculorum: magnitudo enim & figura pertinent ad conformationem, & non ad temperaturam. Præterea videtur Galenus sibi contradicere, quia secundo de temperamentis cap. 8. reijcit opinionem nonnullorum, qui referebant magnitudinem, & figuram ad temperaturam.

Argenterius nesciens hanc dubitationem de medio tollere, dixit Galenum sibi contradicere: Hinc quisque videre poterit quam temerè & sine ratione hic vir contra Galenum semper inuexerit.

Solutio facilis est, Galenus enim in hoc capite non refert magnitudinem & figuram ad temperaturam, sed ad conformationem, non ne dicit magnitudinem (si concinnitas & virtus operationum adsint) indicare multitudinem benè temperatæ substantiæ, ex qua sunt conformati? ergo magnitudo indicat conformationē: Nec dicat Argenterius, Galenum asserere, quod magnitudo indicet multitudinem benè temperatæ substantiæ: quia nō per magnitudinem, sed per virtutē operationum inde cognoscimus substantiam benè temperatam: superius enim ex Galeno declaratum est, omnes virtutes primo & principaliter à temperie partis oriri: valet enim cōsequentia, virtus chylificatrix est bona, ergo bona temperatura est in ventriculo: similiter virtus oculi est bona, ergo bona temperatura: si verò cū bona virtute coniungatur magnitudo, tunc dicendum est, non solum esse bonam temperaturam, sed etiam multitudinem temperatæ substantiæ: non enim fieri potest magnitudo sine substantiæ multitudine:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

valeat igitur Argenterius cum suis nugis: quia dum in Galenum inuehitur, hoc est illi fatale, vt, vel eius arcana non penetret, vel fingat se non intelligere: quod omnibus peruium, & clarum est.

Præterea oculi non solum indicant cerebrum: sed etiam totum corpus, vt colligitur ex Hippocrate 6. epid. 4. 28. quia ibi Hipp. dicit,, Vt oculi valebunt, sic & totum corpus: Gal. vero in comm. addit,, Ex oculis colligi posse an vires sint validæ aut imbeciles: validæ, si bono sint colore: addit Galenus ibidem,, Docuimus in libris de aspectu (qui libri non inueniuntur) comportari e cerebro ad oculos spiritum animalem luminosum, qua ratione in sanis oculi sunt splendidi. Præterea ait,, quod oculi squalidi, concaui & decolores indicent vires imbecilles: quare dicimus, oculos primariò indicare temperamentum oculorum, secundariò temperaturam cerebri, & cerebrum temperaturam totius corporis, quia orta attestantur principijs.

CAPITIS XXV.

DE PARVITATE oculorum.

Paruitas verò oculorum, adiuncta quidem concinnitate, ac virtutum operatione paucam quidem, sed benè temperatam substantiam ostendit, ex qua sunt conformati. Si verò sociam habuerint inconcinnitatem quandam, atque operationum vitium: tunc paucam simul ac vitiosam materiam ostendunt.

Dicit Galenus, si cum paruitate oculorum erit concinnitas, id est bona seu pulchra figura, & perfecta visio, indicari conformationem esse ex temperata substantia: similiter si cum paruitate oculorum sit figura inconcinna, sicuti sunt oculi nimium rotundi, vel oblongi, vel prominentes, vel concaui, non indicari bonam conformationem.

1 Dubitatio: Gal. superius damnauit caput paruum, ergo & oculi parui essent damnandi.

Respondent Expositores, caput non solum esse auctorem multorum sensoriorum, sed etiam multorum actionum principum, quę omnia in paruo capite nequaquam possunt tam benè, & rectè exerceri, quam in magno, vel saltem in moderato: oculi verò qui sunt auctores vnius tantum actionis, idest visionis, quamuis non sint magni, possunt tamen esse benè conformati: Verum neque oculi admodum parui laudarentur à Galeno.

Physionomici tamen damnant oculos paruos, & ipse Arist. 1. de historia animalium capite 10. dicens, optimos oculos nec grandiores, nec paruiores, sed moderatos esse debere.

Albertus Magnus lib. 1. de animalibus tract. 2. cap. 3. de oculis paruis loquens dicit, si ad dextram se conferant indicare stultitiam: si ad sinistram libidinem: si sint glauci esse sine pudore, sine fide, & sine iustitia.

CAPITIS XXVI.

DE COLORIBVS oculorum.

Tex. 32. *Quæ verò ad colores attinet, ita distinguere oportet. Glauci quidem oculi, qui pura humiditate, ac non multa præfulgent, tales fiunt ob splendidi luminis abundantiam. E contra verò nigri, & qui intermediam naturam seruant, causas quoque intermedias habent.*

AGens Galenus de oculorũ coloribus diuidit colores in tres species, prima

ma est color glaucus, qui fit ob splendidi luminis abundantiã, & ob humoris aquei puritatem: secunda species est color niger oculorum, qui ex oppositis causis fit: tertia species est color medius inter album & nigrum. Quomodo verò fiat ex Gal. sententia color glaucus, & niger oculorũ; in sequenti capitulo à Galeno declarabitur.

1 Dubitatio exoritur, quia ab Aristotele 5. de generat. animal. cap. 1. numerantur quatuor species colorum oculorum: ait enim, oculos esse vel cæsios, vel flauos, vel nigros, vel caprinos: immo primo de hist. animal. cap. 10. loquens de oculis caprinis dicit, esse optimorum morum indicium, & ad cernendi claritatem principatum obtinere: ergo non erunt tres species colorum oculorum, vt nos docet in hoc loco Galenus, sed quatuor, vt refert philosophus.

Solutio facilis est, quia inter albos, & nigros oculos Galenus ponit omnes alios colores oculorum: mediorum enim colorum aliqui vergunt ad albos siue glaucos: aliqui ad nigros: & isti medij plurimi sunt: ad glaucos vergunt oculi virides, habemus enim ab Alberto Magno libro decimonono, de animal. cap. 3. oculos in prima generatione omnium puerorum esse virides, & ad glaucedinem pertinere: ad nigros verò referri caprinos; Hinc Aristoteles sect. 10. probl. 13. dicit, colores oculorum esse in triplici differentia, nigrum, caprinum, & cæsium, idest glaucum; ecce quod Aristoteles aliquando dixit tres tantum esse colores, ita vt nulla possit esse differentia inter Arist. & Galenum.

QVAEST. LIX.

AN OCVLI NIGRI, ET ALBI *indicent temperaturas.*

Empedocles referente Aristotele 5. de gener. animalium capite primo, censebat, nigredinem, & albedinem oculorum indicare temperaturas, quia dicebat albedinem fieri ex ignis prædominio; nigredinem verò ex aquæ, putabat albos, cæsios, vel charopos oculos interdiu

A diminutè videre ob aquæ defectum: nigros vero noctu nihil inspicere ob ignis inopiam. Notandum, oculos glaucos, cæsios, & charopos ad albos referri: glaucus deducitur à verbo γλαυκιάω, idest fulgeo: de hoc colore Plato, loquens in dialogo de natura dicit, fieri ex mistura cærulei, & albi coloris: huius coloris idea conspicitur in splendenti cælo: similiter in nuper natis infantibus, & in oculis fellinis: cæsi à Catullo dicuntur oculi Leonis, quasi sint cædis minaces: ideo

B Cic. lib. 1. de natura ait, oculos Mineruæ fuisse cæsios: charopi similiter sunt splendidi & fulgentes. vt cæsi & glauci, sed non sunt valdè minaces, quia sunt valdè gratiosi & hilares: charopus significat gratiam, quia χάρις gratia est: de charopis loquens Aristoteles in physio cap. 6. & 10. dicit significare ingenij acumen, corporis fortitudinem, εὐψυχίαν, seu animi præstantiam: videntur igitur hi tres colores parum vel nihil differentes: Minerua enim vocatur oculis glauca, modo cæsia, & modo charopa.

C Reijcitur Empedocles ab Aristotele loco citato, quia omnes oculi, tam nigri, quam albi sunt aquei à prædominio: constant enim ex his tribus humiditatibus, aquea, christallina, & vitrea.

Aristoteles loco citato non videtur arbitrari albedinem, & nigredinem indicare temperaturas: quia dicit oculos albos oriri à pauco humore aquoso; nigros à multo & copioso: probatque exemplo aquæ, nam si est profunda; lumen non penetrat & suboritur nigredo; si vero aqua

D est pauca, & lumen penetrat, tũc color efficitur albus seu glaucus: Hinc dicit philosophus oculos nuper natorum infantiũ esse albos vel glaucos ob aquæ paucitatẽ: idem ait de valde senibus, in quibus ob defectum aquosi humoris efficiũtur oculi albidiores: Hac de causa putat Arist. albos oculos ob paucitatem aquei humoris acutè interdiu non cernere, quia magis quam par sit mouentur à luce: nigros verò noctu ob humoris copiam minus videre: aitque, hinc Glaucoma cæsis, seu albis oculis, & lusciositatem nigris frequentius accidere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Nonnulli tamen, qui putant ex Aristotele colores oculorum indicare temperaturas, colligunt ex 4. de gen. animal. cap. 1. oculos albos indicare temperaturam frigidam, & nigros calidam: quia ibi dicit Aristoteles, oculos cæsios pueris accidere: quia partes recenter natæ sunt imbecilles, vbi vero est imbecillitas, ibi frigida, & non calida temperatura.

Auer. 4. coll. cap. 3. & in paraphrasi de sensu & sensili, & alibi censet, oculorum albedinem fieri à paucitate digestionis, ideò indicare frigiditatem: nigredinem verò caliditatem, quamuis loco citato nõ neget præter temperaturam, situ, & magnitudinem crystalloidis concurrere ad albedinem efficiendam; paucitatem ad nigredinem: Differentia verò inter Auerroem, & Galenum, & Auicenam est, quia Auerroes negat oculos in se habere lumen intrinsecum; Galenus vero hic, & 8. d. v. p. & Auicennas 1. tract. de virtutibus cord. 2. propè finem arbitrantur, oculos in se lumen intrinsecum habere.

Galenus in cap. superiori putat, glaucedinem oriri vel propter splendidi luminis abundantiam, vel propter crystalloidis magnitudinem, vel propter situm prominentem, vel propter paruitatem aquei humoris: nigredinem verò ob causas oppositas: intermedios verò colores ex intermedijs causis.

Iohanitius in libro isagogico putat, varietatem colorum oculi pendere à varietate quantitatis spiritus influentis ad oculum.

Auicennas libro de natura animal. 19. & lib. 3. canonis fen 3. tract. 2. cap. 34. affert duas causas colorum oculorum, alteram dicens à tribus humoribus oculum componentibus pendere, & iuxta hanc eadem incedit via, qua Galenus: alteram à rhagoidis tunica, quæ si est nigrior, oculi nigri inspiciuntur, si albidior, albi.

Montanus in hoc commento, Vesalius, & Realdus Columbus, vbi agunt de oculis referunt, colores oculorũ ad tunicam prout vario modo est colorata, & non ad temperaturas, vel ad humores oculorum: similiter Albertus Magnus libro 19. de animalibus cap. 4, his verbis idem dicit, oculorum scilicet colores ex tunica procedere, ita vt, cuius coloris est tunica, eiusdem sit oculus. Eandem sententiam secuti sunt perspectiui, sicuti Alhazen libro 1. suæ perspectiuæ capit. 3. & Vitellio lib. 1. Theor. 1. qui dicunt causam colorum oculi effici ex coloribus tunicæ raghoidis.

Verior opinio est, quod colores non indicent temperaturas, quia re vera non pendent à primis qualitatibus: cæterum, qui vult exactius intelligere, à quibus causis oriantur colores, legat quæstiones nostras de generatione coloris, de diaphano, & opaco superius propositas: quia luce meridiana clarius intelliget, à temperatura nullam habere dependentiam: dantur enim colores nigri in rebus calidæ, & frigidæ temperaturæ: similiter albi & cærulei in calidis & frigidis temperaturis: quare vanissimum est ex coloribus colligere temperaturas: Dum verò Galenus ex coloribus desumit signa temperaturarum dicimus, id fecisse, quatenus colores sunt signa communia, quæ cum alijs componere possunt syndromen indicantem temperaturas. Quod verò Galenus censeat, colores oculorum seorsum consideratos non indicare temperaturas, patet, quia refert oculorum colores non ad eorum temperaturas, sed ad situm crystalloidis, ad magnitudinem, & ad tenuitatem, vel crassitiem aquei humoris: at ex omnium medicorum consensu situs, magnitudo, tenuitas, seu crassities pertinent ad partes organicas, & non ad similares, in quibus fundatæ sunt temperaturæ.

Causa verò colorum oculi non vna, sed plurimæ à Galeno proponuntur: quia causa vera, & immediata colorum oculi, qua scilicet posita ponitur, & qua ablata aufertur, est innominata: describitur tamen à propositis Auctoribus vario modo: à Galeno describitur coloris glauci causa immediata per magnitudinẽ, splendorem, tenuitatem & per sitũ prominentem humoris crystalloidis: describitur verò color niger per causas contrarias: ecce quod causa immediata & proxima, quæ semper est vna, & qua posita ponitur

nomi-

nomine caret: ideò à Galeno multis & communibus signis describitur: Vtinam in medicina, & philosophia causæ veræ omnes essent vnico nomine nobis noto insignitæ; Neq. Aristoteles in libris post: tantum laborasset in docendis innominatis causis. Aristoteles quoque non vno in loco causam innominatam colorum oculi descripsit: 5. enim de generatione animal. cap. 1. descripsit causam nigredinis oculorum per copiam, & profunditatem humoris aquei: Glaucedinem verò per paucitatem: 14. verò sect. problem. 11. prius B laudat Empedoclem (quem alibi reprehendit) dicentem ignem efficere glaucedinem; deinde causam colorum refert in colorem tunicæ ragoidis: similiter sect. 10. proble. 15. dum quærit, cur alibi tam homines, quam equi, oculis magna ex parte cæsi sint, id refert ad colores tunicæ: ecce quod ipse Arist. videns, causam colorum esse innominatam, illam describit vario modo: in vno loco illam refert ad quantitatem humorum, in alio ad spiritus abundantiam, & demum ad colores C tunicæ ragoidis: Quod verò aberrent toto cælo Alhazen, Vitello, Montanus, Albertus Magnus, Vesalius, & Columbus, dum putant colores oculorum solum a calore tunicæ oriri, ex eo patet: quia sequeretur, quod colores oculorum mortuorum non differrent à coloribus viuorum. Præterea, dum viuentes incidunt in syncopem, seu lipothimiam, statim oculorum colores mutantur: ecce quod non solum concurrunt tunicarum colores, qui sunt immutabiles, sed aliæ causæ à Gale- D no propositæ, quæ omnes vnicam innominatam describunt. Hinc Iohanicius dicens, varietatem colorum oculorum effici à varia quantitate spiritus influentis, decipitur, quoniam requiruntur multa alia signa, quæ possint describere illam innominatam causam, quæ vnica est: similiter Auicennas, Auerroes, & plurimi alij qui reduxerunt colores nigros, vel glaucos ad vnam causam decepti sunt: quoniam cum sit innominata, non poterat vnico, sed multis nominibus declarari, vt fecit Galenus, qui in hac re difficillima, insignitus principijs analyticis adeo doctè locutus est, vt nemo hactenus cum illo sit conferendus.

CAPITIS XXVII.
Particula. I.

DE GLAVCEDINE ET nigredine oculorum.

Glaucus igitur oculus fit, vel propter magnitudinem, vel propter splendorem humoris, qui à Græcis crystalloides nominatur: vel propter situm prominentem, aut propter tenuis & aquei humoris, qui in pupilla existit, paucitatem, & puritatem: atque omnibus quidem in vnum conuenientibus, fit glaucissimus oculus. Quòd si aliqua adsint, aliqua verò non, tunc maior, minor ve glaucedo contrahitur. Niger verò oculus fit, aut ob paruitatem crystalloidis, aut propter profundum situm, vel quoniam splendidus, ac fulgidus exquisitè non est: vel quoniam tenuis humor, vel superabundat, vel purus non existit, vel propter vnam aliquam ex his, aut propter omnes fieri consueuit. In ipsis autem magis, & minus, vt antea diximus reperitur.

IN hoc capit. à Galeno trium humorum & tunicarum oculum componentium intelligentia præsupponitur. Tres sunt oculorum humores, aqueus, crystallinus, & vitreus: aqueus est, qui continetur inter crystallinum & corneam: huius humoris vsus tres referuntur: primus, vt per ipsum transeant species visibiles: quæ deinde per cuspidem recipiun-

tur in cryſtallino: niſi eſſet hæc aquoſa humiditas, quæ refrangit & vnit in punctum omnes baſis viſibilis lineas; oculus non videret maiorem baſis magnitudinem, quam ſit ipſa pupilla, & ſic viſio foret vana: ſecundus vſus conſiſtit in humectando cryſtallinum, & prohibendo ne exſiccetur: Tertius in extendendo corneam, ne fiat rugoſa; in ſenibus enim quando incipit humor aqueus minui, cornea non exactè extenditur, ſed rugoſa fit, indeque ſi vellint rectè inſpicere, ſpecilla oculis admouent: iuuant enim viſionem: quia cuſpides ſpectrorum viſibilium per ipſa ſpecilla magis refranguntur, & acutiores fiunt, vnde eorum tranſitus ad cryſtalloidem à rugis corneæ non impediuntur.

Secundus humor eſt cryſtallinus, qui aſſimillatur cryſtallo: ad hunc, tamquam partem præcipuam, pertinet viſio, vt nos docet Galenus 10. de vſu part. cap. 1. & 6. Hic ſolus humor viuit, aqueus vero, & vitreus, vt dicit Galenus 10. de vſu partium cap. 1. non viuunt: Hinc errat Argenterius in hoc comm. dum cenſet, non ſolum cryſtallinum, ſed etiam aqueum, & vitreum viuere: ratio vero quæ mouit Galenum ad credendum ſolum cryſtallinum viuere eſt: quia neruus opticus peruenit ad cryſtallinum, & ei dat ſenſum videndi, quod non conuenit alijs humoribus: quia vt inanimati non habent actionem, ſed ſolum vſum.

Tertius humor eſt vitreus, qui eſt nutrimentum cryſtallini, manetque in fine concauitatis oculorum: eſtq; in tanta copia, vt in ipſo natet cryſtallinus.

Tunicæ oculorum dicuntur eſſe tres, ſex, & ſeptem: Tres, quia oriuntur à neruo optico, qui ex triplici conſtat ſubſtantia, ideſt tunicæ duræ matris, piæ, & interna ſubſtantia nerui: ab illa tunica externa, quæ prodit à dura matre fit tunica, quæ dicitur ſchlirotica, ideſt dura: ex pia fit tunica, quæ dicitur coroidis: ex ſubſtantia interna nerui fit tunica, quæ dicitur amphibliſtroidis, quæ etiam dicitur retina, quæque ambit totum vitreum humorem: & aliæ non dantur tunicæ: Sunt ſex quia iſtæ tres degenerãt in alias

A tres, quæ reuera non differunt ab his: degenerãt verò hoc modo, ex ſchlirotica ſiue dura fit cornea; ex coroide fit vuea, quæ facit pupillam, aſſimillaturque vuæ acino: ex retina fit aranea, quæ ambit cryſtallinum: Sunt etiam ſeptem tunicæ, quia præter ſex datur tunica coniunctiua, vel adnata, quæ re vera non oritur à neruo optico, ſed à pericraneo: cæterum hęc tunica potius dici debet oculorum ligamentum, quoniam oculus meritò illius alligatur oſſibus: ecce igitur quomodo tres,
B quomodo ſex & quomodo ſeptem numerentur oculorum tunicæ.

Præterea, datur tunica ciliaris facta ex alijs, & dicitur proceſſus ciliaris: hæc iacet in cõmuni baſi tunicæ corneæ, ſchlirodis, vueæ, coroidis, hyaloidis anterioris, & poſterioris, araneæ anticæ & poſticæ ab ipſa naſcuntur illi pectines nigricantes, qui Chryſtallinum amplectuntur, & firmant. Vſus huius ciliaris eſt oculum laxare, pupillam ſtringere, retrahere & protrudere.

C Quoad cauſas glaucedinis egimus ſuperius: Galenus tamen hic refert quinque glaucedinis cauſas; magnitudinem ſcilicet humoris cryſtallini, eiuſdem ſplendorem, ſitum prominentem, paucitatem humoris aquei, & eiuſdem humoris puritatem: dum omnes iſtæ cauſæ in vnum conſpirant, oculi fiunt valde glauci, ſi vero aliquæ tantum, minus glauci efficiuntur: ſi demum contrariæ cauſæ concurrant, fiunt nigri.

Par eſt, vt glaucum in ſuos gradus diuidamus: quatuor enim ſunt coloris glauci
D gradus: primus eſt valde luminoſus, qui à Gellio inter ſplendentes colores numeratur: & hic color ſplendenti cælo aſſimilatur: iſti oculi italicè vocantur Bianchicci: taleſque ſunt oculi infantium, dum naſcuntur: Ferunt hiſtoriæ, Neronem his oculis fuiſſe inſignitum. Altera ſpecies glauci eſt declinans ad croceum colorem, & tales obſeruantur in noctuis: ideò a Græcis γλαυκαὶ a nomine huius animalis quod eſt la ciuetta dicuntur. Rhaſis ait, qui habent tales oculos, mores habere ferinos. Tertia ſpecies ad viriditatem accedit: qui.n. inſigniti ſunt his oculis ſunt

vi-

viri fortes, & talis erat Patroclus (vt Dares Phrygius testatur) vir fortissimus: Præter has tres species adest quarta, quæ est coloris cęrulei: Cicero de natura Deorum dicit, oculos Mineruæ fuisse cæsios, & Neptuni cæruleos & similes mari, cuius color inter glaucos collocatur: hic color in oculis significat dolum: Quo fit, vt dicant Physionomici, Galbam, quia erat cæruleis oculis præditus, fuisse dolosum, auarum, & fæuum.

Post Glaucedinem sequuntur colores medij, quorũ primus obseruatur in oculis caprarum, qui ex Aristotele in physio. ad cernendi claritatem primatum obtinent, & optimorum morum sunt indicia, capite 6. & 10. ait significare fortitudinem, & εὐψυχίαν, siue animi præstantiam; secundus est flauus color, qui si nigrorem participat, animositatem significat; Hæc enim sũt verba Aristotelis, *quibus oculi valde nigri declinant ad flauum colorem animosi sunt*: Tertiò sequuntur colores oculorum flaui præditi splendore, qui dicuntur fului, charopi, seu gratiosi: hic charopus varius est: quia obseruatur in oculis Leonis, Aquilæ, & Vulturis: Quartus color est ruber, qui ex Auer. in coll. indicat intemperiem calidam cerebri: sed superius hoc reiecimus; quia colores non oriuntur à temperaturis.

Post medios sequuntur colores nigri, qui magis & minus suscipiũt: modo enim oculi nigri declinant ad flauum: modo ad fulgidum, modo ad caprinum, modo ad ouinum: hæc sunt ea, quæ breuibus de gradibus colorum oculorum dici possunt.

1 Dubitatio: non videtur, quod Glaucedo oculorum proueniat a quinque causis a Galeno in hac particula propositis: quia omnes pueri nuper nati habent glaucos, & cæsios oculos: quinimo virides: attamen non omnes eadem magnitudine crystallini præditi sunt, ergo causa glaucedinis non erit magnitudo crystallini.

Respondetur, quod in pueris humor crystallinus quam maximè splendet ob copiam spirituũ animaliũ, qui sua natura lucent & splendidissimi sunt, & vt tales glaucedinem efficiunt: Quod verò spiri-

A tus animales in oculis lucidi sint, nos docet Galenus & Auicennas: Galenus in hac partic. & 8. de vsu par. 6. & Auicennas 1. tractat. de virt. cor. 2. vbi putant oculos in se lumen intrinsecum habere: Hac ratione superius nos reiecimus Auerrois, & Argenterij sententiam: quia dicebant oculos nullum intrinsecum lumen habere, sed quod habent ab extrinseco aduenire: isti enim non admittebant spiritus visorios esse lucidos: quod medici per varia experimenta cognouerunt: sicuti ex
B frictione oculorum in obscuro & ex somnij lucis collegerunt: Demum respondemus dubitationi, pueros omnes habere oculos glaucos ob aquei humoris paucitatem.

2 Dubitatio, videtur, quod præter causas glaucedinis à Galeno propositas dentur aliæ: quia Aristoteles 4. de generat. animal. cap. 1. habet hæc verba, *oculi sunt cæsij pueris: quia partes recenter natæ imbecilles sunt:* ecce quod præter causas à Galeno propositas est quoque imbecillitas.

C Respondetur, imbecillitatem efficere paucum humorem aqueum: ideò pueros glaucos, & aliquando virides oculos habere: ecce quod imbecillitas continetur in paucitate humoris aquei, & sic continebitur in quinque propositis à Galeno. Præterea ex Alberto Magno libro 1. de animal. tractat. primo, cap. 3. oculi glauci alij sunt cæsi, alij grisi, alij albi, alij virides, qui omnes referuntur ad glaucedinem.

3 Dubitatio, Galenus videtur diminutus, quia solum de colore albo, & nigro:
D de alijs verò coloribus, vt de caprino, leonino, & de alijs, ne verbum quidem fecit.

Respondetur, cognitis extremis medios ex se elucescere: Causæ efficientes colorem nigrum quinque sunt: quia ex Aristotele 1. topic. cap. 8. eadem est contrariorum disciplina: quinque enim sunt traditæ causæ glaucedinis, quinque quoque erunt nigredinis, quarum prima est paruitas crystallini: secunda situs est eius profundus: tertia crystallinus non exquisitè splendidus & fulgidus: quarta aquei humoris nimietas: quinta eiusdem humoris impuritas. Dum omnes istæ cau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sæ conspirabunt, oculi fient nigerrimi, A
dum aliquæ tantum, non ita nigri.

4 Dubitatio, aliæ ab alijs referuntur causæ nigredinis oculorum præter quinque propositas, ergo Galenus diminutus: Albertus Magnus 1. libro de animal. tract. 2. cap. 7. refert, septem causas nigredinis oculorum: præter quinque enim addit duas, alteram esse defectum spiritus visiui, cuius absentia suboriuntur tenebræ, alteram esse, dum humor melancholicus in cerebro dominatur qui nutriens corneam, & vueam efficit oculos
nigros. B

Respondetur, Galenum loqui de oculis sanorum, & nõ ægrotantium: dum enim dominatur humor melancholicus, qui sit in tanta quantitate, vt nutriat corneam, & vueam, tunc illud corpus extra latitudinem sanitatis collocabitur: similiter dũ deficiunt spiritus visiui, dicimus, oculos laborare ægritudine, de quibus hic non loquimur.

5 Dubitatio, ex Galeno libro de vsu partium nerui optici sunt perforati: ideò spi-
ritus animales peruenientes ad cryſtalli- C
num efficiunt in illo splendorem: probatque Galenus, opticos neruos esse perforatos, eo quia, dum claudimus vnũ oculum alterius pupilla dilatatur gratia recipiendi spiritum, quod non fieret ita citò, nisi essent perforati. Hæc Galeni doctrina reluctatur experientiæ, & auctoritati omnium Anatomistarum, qui dicunt, opticos carere foramine.

Respondetur Galenum non posse defendi, quia omnes nerui carent forami-
ne. Dum verò ait, altero clauso alterius D
pupillam dilatari, ideò per foramen. Respondemus spiritus confluere non per foramina, sed per neruorum internam mollitiem.

CAPITIS XXVII.

Particula II.

Tex. 33. *Tenuis igitur humor, quo magis ad aquæ naturam accedit, & superabundat, humidiorem oculum ostẽdit: quemadmodum si crassior, ac minor fiat, sicciorem. Crystalloides autem, si quidẽ durior existat, sicciorem efficit oculum: si verò mollior, humidiorem, sic & si plus modico tenuem humorem excesserit, sicciorem: si autem defecerit, contrarium.*

IN hoc text. Galenus colligit quando oculus est siccior, & quando humidior: docet humidiorem esse, quando humor aquosus est tenuior, & copiosior: Similiter quando humor chrystalloides erit mollior, & solito minor esse humidiorem: Deinde ait, tunc oculum sicciorem esse, quando crystalloides est durior & solito maior: tũcque esse humidiorem quando est mollior: similiter si in crystalloide plus modico humor aquosus sit, ait, oculum esse sicciorem, si deficiat esse humidiorem.

Diuiditur hic textus in duas partes: in prima colligit temperamentum humidum: vel siccum oculi ex tenuitate, & quantitate humoris aquei: in secunda dicit, temperamentum esse humidum & siccum ex mollitie, duritie, & quantitate crystalloidis.

1 Dubitatio maxima oritur: quia Galenus videtur per ignotiora procedere, & petere manifestissimè principium, dum dicit, humorem aqueum, si tenuior, & copiosior sit, indicare humidum temperamentum oculorum: adhuc enim à Galeno petere possumus, qua arte sciri poterit, quando humor aqueus sit tenuior, copiosior: quare par erat, vt nos prius doceret, quomodo dignosci possit, quando sit tenuior, & copiosior: Eandem petitionem committit, dum nos docet temperaturam chrystallini ex eius quantitate, duritie, & mollitie: quis est ille qui poterit cognoscere, an crystallinus sit durus, vel mollis, magnus, vel paruus?

Respondent nonnulli, tenuitatem & abundantiam aquei humoris, & duritiem, & mollitiem cristalllini solum in anatome cognosci posse: Cæterum, hæc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

doctrina Gal. esset omninò vana, & ridicula, quia temperamenta oculorum debent cognosci, dum corpora sunt viua, & non cadauera.

Dicimus igitur nos, Galenum mira arte docuisse temperaturam oculi, sed oportet reminisci eorum, quæ superius nos docuit: non ne dixit, oculum glaucum indicare paucitatem, & puritatem aquei humoris, & magnitudinem crystallini? Similiter non ne docuit oculum nigrum habere paucitatem crystallini, & copiam seu impuritatem aquei humoris? ecce igitur, quod ex dictis Galeni connijcere facilè possumus, quando in oculis viuentium sit tenuitas, vel impuritas aquei, & durities, seu mollities, & magnitudo crystallini, vnde oculi temperamenta dignoscimus.

2 Dubitatio, quæritur, an oculi sint temperamenti frigidi, calidi, sicci, vel humidi: quia nonnulli putant, oculum esse sua natura frigidum, & siccum: frigidũ, quia constat ex humoribus frigidis: humor enim aqueus, vitreus, & crystallinus à prędominio sunt frigidi humores: siccum quia constat ex septem tunicis, quæ sua natura siccæ sunt, ergo oculus erit temperamenti frigidi & sicci. Reijciuntur istorum fundamenta, quia confundunt temperaturam totius cum temperatura partium: nulla enim valet consequentia à toto ad partes, neque à partibus ad totum: Hinc Aristoteles 7. metaphys. tex. 60. ait, quod *syllaba ba non est idem quod B & A, sed aliquid aliud*: similiter 8. metaph. tex. 15. habet hæc verba, *totum non est quasi coaceruatio partium, sed est aliquid aliud præter partes*: itidem 12. metaphys. tex. 22. docet, formas simplicium esse alias à formis compositorum: ecce igitur quod nec à partibus ad totum, nec è conuerso valent consequentiæ.

Præterea reijciuntur exemplo cordis: Galenus enim 3. de alimentis capite de visceribus pedestrium dicit, cordis substantiam esse duram, & frigidam, quia cõponitur ex paniculis, cartilaginibus, & neruis, quæ omnes partes natura frigidæ sunt; nihilominus cor est calidissimi temperamenti: Idem dicit Auicennas in sua Anatomia: Auerroes verò in colliget docet, cor per se esse frigidum, per accidens, idest ratione motus esse calidum.

Dicimus nos admoniti auctoritate Auerrois loquentis de corde, quod oculi considerati per se & secundum suam naturam sint frigidi; quia humores, & tunicæ sua natura sunt frigidæ: consideratos verò per accidens, quatenus recipiunt spiritum animalem, esse potius temperatos, quamuis magis inclinent ad frigidũ: Galenus enim primo de placitis ait, oculos multam cerebri substantiã ad se trahere: intelligit per cerebri substantiam spiritus animales, qui, cũ fiant à spiritibus vitalibus calidissimis, necesse est, vt humorum oculorum frigiditas temperetur, & propterea tẽperati potius sint, quam frigidi.

3 Dubitatio est, an oculi glauci nigri, vel medij coloris acutius videant.

Respondent Expositores, oculos medij coloris acutius videre: rationem afferunt, quia ex Aristotele 5 de generatio. animal. capite 1. habetur hæc sententia: oculi glauci noctu: nigri verò interdiu acutius vident: medij itaque coloris oculus melius videbit: idque auctoritate Aristotelis loco citato probatur, ibi. n. habetur, visum optimum esse, qui inter multum & paucum humorem seruat mediocritatem.

CAPITIS XXVIII.

DE CORDIS TEMPERATVRIS.

Tex. 34. *De cordis autem tẽperaturis deinceps dicendum est. Si prius hæc in memoriã reuocauerimus, quod vnamquamque partem se ipsa, vel calidiorem, vel frigidiorem, vel sicciorem, vel humidiorẽ dicimus factam, non alicui rei alteri comparantes. Vtcunque enim extiterit cor natura frigidius, multo sanè calidiorem temperaturam possidebit calidissimo cerebro.*

EGit Gal. superius de cerebri temperaturis: nunc verò de cordis, & meritò; quia

quia poſt cerebrum nullũ viſcus eſt corde A dignius: oſtendimus enim ſuperius ratione, & auctoritate Galeni impulſi, ſedem animæ eſſe in cerebro, & non in corde, vt putabat Ariſtoteles.

In hoc cap. tradit regulam obſeruandã non ſolum in corde, ſed in omni corporis parte: de qua ſuperius mentionem fecit: quæ eſt, dum dicimus, aliquam partem eſſe calidiorem, frigidiorem, ſicciorem, vel humidiorem intelligendum eſſe facta cõparatione ad ſe ipſam conſideratam in æqualitate maiori, quam in ſua ſpecie eſſe poſſit: Dum enim dicimus, cor eſſe tem- B peratiſſimum, id intelligitur in ſua ſpecie, & non abſolutè: quia cor temperatiſſimũ reſpectu volæ manus, quæ videtur media abſolutè, eſt intemperatiſſimum: immo cor omnium frigidiſſimum erit longè calidius, quam cerebrum, & vola manus calidiſſima: docet igitur Gal. conſiderandas eſſe temperaturas cordis ratione ſui, quatenus recedunt a temperatiſſimo corde, quod tamen ſua natura eſt omnium partium calidiſſimum.

De corde Hipp. & Galenus videntur C aliquantulum diſcordes. Hipp. enim lib. de corde ſic definit cor. Cor eſſe muſculũ valde fortem non neruo, ſed carne denſa conſtitutum. Gal. lib. 7. de anato. ad. cap. 8. reprehendit hanc opinionem Hippocratis dicẽtis cor eſſe muſculum. Primo quia nullus muſculus habet omnes fibras: ſed cor habet omnes fibras ideſt obliquas, rectas, & tranſuerſas: ergo cor non eſt muſculus.

Secundum Argumentum tale eſt: muſculus eſt motus voluntarij inſtrumẽtum; D ſed cor non eſt huiuſmodi: ergo.

Tertium Argumẽtum: omnis muſculus habet ſimplicem motum, ſed cor habet motus contrarios, ideſt, ſyſtoles & diaſtoles: ergo non eſt muſculus.

Ego facile conciliarem Galenum cum Hippocrate dicendo muſculos eſſe duum generum: vnum, quod inſeruit motui voluntario: alium vero motui naturali & neceſſario: hac ratione cor poteſt dici muſculus.

1 Dubitatio: videtur Galenus inſufficiẽs, quia agens de cordis temperaturis, non agit prius de ſignis temperati cordis, ſicuti ſuperius egit de ſignis temperati cerebri.

Reſponſio communis eſt, quod ex ijs, quæ dicta ſunt de cerebro tẽperato, vnuſquiſque animaduertet, quomodo viſcera temperata dignoſci poſſint: ſignorũ enim mediocritas temperatum cor oſtendet. Præterea cognito corde calidiſſimo, & frigidiſſimo facilè cognoſcetur cor, quod in medio & inter duo extrema continetur.

2 Dubitatio: non videtur, quod regula propoſita in tex. ſit ſemper obſeruanda: quæ erat quod in temperaturis dignoſcendis comparatio ſit faciẽda ſolum reſpectu ſui, & non aliarum partium: quia ex Auerroe 4. coll. 4. valet hæc, cerebrum & iecur ſunt temperata, ergo & cor: ergo regula a Galeno propoſita nõ ſemper nobis inſeruiet: probat enim Auerroes, omnia ſigna, quæ indicant iecur, & cerebrum eſſe temperata, indicare quoque cor temperatum: quia hepatis, & cerebri calor, per quem actiones fiunt, & qui eſt veluti forma partium ſimilarium, hepati & cerebro eſt a corde tranſmiſſus: calor verò proprius partium ſimilarium nõ tranſmiſſus a corde ſe habet ex Auerroe, & Ariſtotele per modum materiæ, & ab illo actiones non prodeunt: quare ſi cerebrũ, & iecur erunt temperata, erunt ob cor temperatum, quod immittit facultates in iecur, & cerebrum, ergo regula propoſita non ſemper nobis inſeruiet.

Reſpondetur cum Galeno eſſe falſiſſimũ, quod cor immittat facultates in alia viſcera: omnia enim viſcera a prima generatione habent proprias facultates, & proprium & innatum calorẽ, a quo actiones prodeunt: quinimmo, dum cor mittit ſpiritum vitalem in cerebrum, probauimus ex Galeno alterari, & conuerti in ſpiritum animalem, qui deinde proprias actiones edit, quod non cognouit Ariſtoteles: ſimiliter dicimus, nõ ſolum de iecore, ſed de qualibet infima corporis parte, dum immittit cor vitalem ſpiritum, calidum innatum omnium partium eo refocilari & nutriri, ita vt propriæ actiones ſolum proueniant a calido innatò, & non a vitali

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

vitali influente. Causa erroris Auerrois, & Aristotelis fuit, quia putabant a corde non solum arterias, sed venas & neruos oriri: quam opinionem in hoc libro fusè reiecimus. Probauimusque reluctari anatomiæ: si enim esset vera, sequeretur hoc magnum inconueniens, quod valeret consequentia a temperatura cuiuslibet partis ad cor, exempli causa valeret hæc: manus est temperata, ergo & cor: quia si manus temperata ex Aristotele, & Auerroe talis est propter calorem cordis temperatum; tunc ex temperatura etiam calcanei possemus determinare de cordis temperatura, quod est ridiculum.

An verò in cognoscẽdis tẽperaturis sit faciẽda cõparatio ad cor, Auer. 4. coll. c. 2. vult tẽperaturas iecoris & aliarũ partium ꝓuenire à corde: ita vt si cor sit tẽperatũ, aliæ quoque partes sint temperatæ: si cor sit intemperatum, aliæ quoque partes sint intemperatæ: immo vult ex Arist. omnes operationes iecoris, cerebri & aliarũ partium prouenire à calore transmisso à corde: atque calorẽ cordis trãsmissum ad iecur esse formam iecoris. Idem dicit de alijs partibus: addit calidum innatum esse materiam.

Neque admittunt iecur obstare cordi; quæ opinio destruit hunc tractatum de temperamentis.

Nos igitur cum Gal. dicimus operationes à calido innato tamquam à forma pendere, & ab influente tamquam a materia quia influens est pabulum & materia innati.

Præterea refellitur Auer. vel Arist. quia non transmittuntur facultates naturales à corde ad alias partes. Primò patet de venis, quæ non dependent à corde: tum quia venæ in piscibus aliquibus non tangunt cor: tum quia vena porta nihil habet cum corde. Deinde esto, quod oriãtur à corde dico, quod facultates naturales non mittũtur de loco ad locum; quia ligatis artubus nõ amittitur facultates nutriẽdi & aliç facultates naturales: amittuntur tamen vitales & animales: inde luce meridiana clarus patebit facultates naturales ab innato calido & non ab influente prodire: inde quoque sequitur, tẽperaturas debere cõsiderari respectu æqualitatis temperaturarum partium, & non respectu æqualitatis cordis: quia cor potest esse calidum & totum frigidum: quãdo obstat iecur sua frigiditate. Idque cognoscetur experientia vt infra.

QVAEST. LX.

DE TEMPERATVRA CORDIS facta collatione ad cutim.

OMnes consentiunt in arte medicinali, Galenum per cor frigidum intelligere minus calidum, quam sit temperatissimum, & per cor calidum magis calidum, quam temperatissimum: idem intelligitur de temperaturis omnium partium corporis facta scilicet comparatione ad medium illius speciei.

Quęritur tamen in hoc loco cuius temperamenti sit cor, facta collatione ad cutim, quæ existimatur esse in medio omnium excessuum primarum qualitatum.

Auerroes 2. colliget 3. loquens de corde ait, esse per se, & sua natura frigidum & humidum: per accidens verò ratione motus & spiritus vitalis esse calidum: Ratio, quæ illum mouet, cur sit per se frigidum, est, quia cor constat ex partibus spermaticis, idest ex fibris, ligamentis, & membranis, quæ frigida sunt: ratio verò cur humidum, est, quia semper sanguine & spiritu plenum est: erit igitur cor ex Auerroe frigidius & humidius cute volæ manus.

Auicennas fen prima primi Doct. 3. capite primo agens de complexionibus putat cor esse per se calidius, & siccius cute volæ manus: calidius, quia est fons caloris: siccius quia est fibrosum: probatq. auctoritate Galeni secundo de temperamẽtis cap. 12. & 3. de alimentorum facultatibus dicentis, cor esse siccum.

Nos autem cum ipso Galeno arbitramur, cor esse calidum & humidum: patet enim ex Galeno esse calidum; quia primo de temperamentis capite vltimo, & secũdo eiusdem cap. 3. dicit, sanguinem calorem à corde accipere: similiter libro de

fætus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

fetus formatione,& primo de semine ait, A si imponas digitum in ventriculos cordis animalis illicò mactati vrentem ferè calorem percipies: ecce, quod cor erit longè calidius cute: probatur similiter ex Galeno primo & secundo de temperamentis locis iam citatis, cor quo ad eius carnem esse cute humidius: quæ loca non in antiqua, sed in noua translatione sunt adeo clara, vt nihil clarius esse possit: antiqua versio erat, cor parum elongari à cutis siccitate, ex quibus verbis inferunt anatomistæ, ergo cor est siccius cute: sed re vera B alio modo legitur in moderna translatione, primo videlicet de temperamentis capite vltimo, hæc sunt verba: *itaque etiã humidius, quam cutis, cor est, quanto scilicet est mollius*: ecce quod res apud Galenum est clarissima, quod cor sit humidius cute. Antiqua translatio, quæ dicebat cor parũ elongari à cutis siccitate est nimis amphibologica: quia & ipsa possumus colligere esse cor pari mensura magis siccum & minus siccum cute: quia vtrumque parum elongatur à cutis siccitate.

Demũ esto, quod omnes partes solidæ cordis sint frigidiores cute, non propterea sequitur, totum cor esse frigidius: quia C neque à partibus ad totum, neque à toto ad partes valent consequentiæ: Aristoteles enim 7. metaphysic. text. 60. vt dictum est superius, ait, quod syllaba ba non est ipsa elementa, nec idem quod B & A, sed aliquid aliud: similiter 8. metaphys. tex. 15. habet hæc verba, totum non est quasi coacervatio partium, sed ipsum totum est aliquid aliud præter partes: similiter 12 metaphys. tex 22. ait, formas simplicium esse D alias à formis compositorum: ecce, esto quod solida cordis sint frigida, non propterea totum cor erit frigidum, quia formæ partium differunt à formis totius. Insuper argumenta à partibus ad totũ sunt vitiosa, reiectaque ab Arist. lib. de interpretatione, vbi docet, à diuisis ad coniuncta, si non seruetur idem sensus in antecedente & consequente, consequentiam esse vanissimam.

CAPITIS XXIX.

Particula I.

DE SIGNIS CORDIS calidioris.

Tex. 35. *Calidioris igitur cordis, vt admodum qui ei proprius est, atque conueniens, indicia quædam sunt inseparabilia, & propria, magnitudo respirationis, & pulsus velocitas, & frequentia, & audacia, & ad actiones natura prompta.*

POst tractationem de cerebro Galenus agit de corde, quia post facultatẽ animalem, sequitur facultas vitalis, quæ residet in corde, tum quia est vicinior animali: tum quia est nobilior & præstantior cęteris. Incipit igitur à signis cordis calidi permanentis adhuc in latitudine sanitatis: calor enim ex Aristotele secundo de generatione est actiuorum primus: agit verò prius de simplicibus temperaturis, quam de compositis: quia his cognitis, facilè inde temperaturæ compositæ dignoscuntur.

Diuiditur totum cap. in duas partes: in prima proponit signa cordis calidi: in secunda signa cordis calidissimi.

Signa cordis calidi proponũtur in hoc text. & sunt hęc quinque: primum est magnitudo respirationis; secundum pulsus velocitas; tertium, pulsus frequẽtia; quartum audacia; quintum promptitudo ad actiones. Signa verò indicantia cor calidissimum proponẽtur in particula sequẽti, & sunt quinque: quorum primum est furibunda iracundia; secundum temeritas; tertium thorax hyspidus, & præsertim pectus, & partes quæ sunt proximiores hypocondrijs; quartum totum corpus calidum, nisi hepar obstet; quintum latitudo thoracis.

Quo ad verba text. dicit Galenus, indicia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cia quædam esse inseparabilia & propria: A Notandum, accidēs inseparabile differre à proprio: cicatrix enim, & nasi simitas sunt accidentia inseparabilia, attamen nō sunt propria: proprium enim differt ab accidente inseparabili, quia proprium est accidens inseparabile speciei: accidens verò inseparabile indiuiduorum tantum: dicit igitur Galenus, magnitudinem respirationis, & alia signa proposita esse inseparabilia & propria illius speciei caloris, qui prouenit à corde aliquantulum calidiori, quam sit temperatum, sed sunt propria collectiuè non diuisiuè id est simul vnita & in syndromen collecta & non singula per se.

1 Dubitatio: non videtur, quod magnitudo respirationis indicet calidum cor: quia respiratio fit à musculis mouentibus thoracem, qui sunt 89. musculorum enim motus est actio animalis, & non vitalis, pertinetque ad cerebrum, & non ad cor.

Respondetur magnitudinem respirationis per se primo indicare magnitudinem thoracis: magnitudinem verò thoracis duplici de causa in prima generatione fieri, vel à necessitate euentandi calorem cordis, vel à magnitudine cerebri: in magno enim cerebro magna quoque capitis ossa fiunt, magnaque spinalis medulla, & magnæ vertebræ, & per consequens magnæ costæ, & magnus thorax. Si verò magnitudo respirationis fiat non ab illa magnitudine thoracis, quæ à magno cerebro fit, sed à necessitate euentandi, valet hæc consequentia, magna est respiratio, ergo cor calidum: si verò fiat a magnitudine capitis, consequentia non est necessaria: quia potest contingere, quod caput sit magnum, & cor calidum. Hinc Galenus sapientissimè admonet, latitudinem thoracis indicare caliditatem cordis, nisi obstet caput, idest, nisi latitudo facta sit à magnitudine capitis, & non a necessitate euentandi calorem.

2 Dubitatio: si magnitudo thoracis non semper indicat calidum cor, vt docet Galenus, ergo neque magnitudo respirationis, quæ primo & per se insequitur latitudinem thoracis indicabit: ergo magnitudo respirationis, & latitudo thoracis non erunt accidentia inseparabilia & propria calidi cordis, vt in tex. docet Gal.

Respondemus, quod signa proposita a Galeno in hoc capite, & in toto hoc libello habent vim indicandi vnita, & in syndromen collecta, & non seorsum considerata: si enim quodlibet signum à Galeno propositum subiret vicem proprij, tunc vnicum sufficeret, & reliqua essent superflua. Ad dubium respondemus, B quod omnia signa simul accepta non solum sunt accidentia inseparabilia, sed propria & conuertibilia, quorum syndrome parit certam scientiam.

3 Dubitatio: Galenus videtur insufficiēs, quia præter magnitudinem respirationis, pulsus velocitatem, & frequentiam, adest quoque velocitas & frequentia respirationis, quæ indicat cor calidum: de qua ne verbum quidem fecit Galenus.

Respondetur, Galenum in hoc loco proponere signa cordis calidi sanorum, C & non ægrorum: vbi verò est frequentia respirationis, tunc cor est extra latitudinem sanitatis, & de his signis non agit hic Galenus. Præterea implicat dicere, esse latitudinem thoracis, & frequentiam respirationis in corpore sano: nullus enim morbus esset magis mortalis, quam illo, qui cum latitudine thoracis haberet frequentiam respirationis.

4 Dubitatio Galenus videtur mancus: quia etiam pulsus magnus videtur indicare calidum cor, tamen in hoc capite de D calido corde, & de pulsu magno ne verbum quidem fecit.

Respondetur, esse impossibile, quod in homine sano pulsus sit frequens & magnus secundum omnem dimensionem: ideò de magno pulsu in tex. nil dicit: de ratione magnitudinis pulsus naturalis est tarditas; quia pulsus magnus longum spatium efficit: dum verò pulsus magnus est velox, tunc supponitur quam maxima & insolita necessitas euentandi calorem, qualis est in febre ardente non idem euenit in respiratione, quia potest simul stare respiratio magna & frequens,

est

est enim motus voluntarius, vt ostẽdetur A ex Galeno contra. Plusquamcommentatorem, & Auerroem: potest igitur pectus pro arbitrio magis dilatari, quod de pulsibus dici non potest. Notandum, esse differentiam inter velocitatem, & frequentiã pulsus: id aduertimus, ne credãt Tyrones, quod idem significent: velocitas igitur est quando cito magnum spatium cõficitur: Frequentia est, quando frequenter sine velocitate iter conficitur, quod euenit ob spacium breuius: minus enim spacium est in frequenti, quam in veloci pulsu.

5 Dubitatio, dictum est cum Galeno in hoc loco agi de signis cordis calidi existentis in latitudine sanitatis: tamen nõ videtur, quod frequẽtia, & velocitas pulsuum sint signa cordis sani, sed ægri: quia dum reperimus pulsus veloces, & frequentes, pronunciamus hominem ægrotare.

Respondetur, velocitatem & frequentiam pulsus dupliciter considerari, vel prout velocitas & frequentia est cum æqualitate: per æqualitatem intelligimus cum Galeno pulsum non differentem à pulsu consueto: ideò qui non se exercuerint in pulsibus sanorum, erit impossibile, vt perfectè dignoscant pulsus ægrorũ, an scilicet eorum frequentia, aut velocitas sit æqualis, & an multum, vel parum à sanitate recedat.

Sed, vt distinctius de inæqualitate pulsus aliquid summatim afferamus, sciendũ ex Galeno primo libro de differentijs pulsuum, cap. 9. & 10. omnem pulsus inæqualitatem consistere vel in magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, vel mollitie: similiter in suis oppositis, i. vel in paruitate, tarditate, raritate, humilitate, vel duritie: omnes istæ species pulsus considerantur vel secundum vnicam, & singularem pulsationem, vel secundum pulsationem systematicam, idest collectiuam. Singularis pulsatio vel in vnica arteriȩ parte, vel in pluribus obseruatur: si in vnica, dicit Galenus, tres inæqualitates fieri posse, quæ sunt vel pulsus intercisus; vel continuus, sed transiens à celeritate ad tarditatem, vel è contra; vel datur inæqualitas, quæ facit pulsum dicrotum. Si in pluribus, est dum occursatio non est similis. Si verò pulsationes arteriȩ considerentur secundum systematicam, idest collectiuam obseruationem, quæ fit in diuersis pulsationibus, dicimus si pulsationes fuerint similes naturali magnitudini, celeritati, velocitati, vehementiæ, & mollitiei, pulsum esse æqualem, quamuis pulsus esset celerrimus & velocissimus: inueniuntur enim nonnulla corpora tam veloci pulsu insignita, vt videantur, quamuis gaudeãt optima sanitate, febricitare: si verò alicui ex quinque propositis cõditionibus pulsationes fuerĩt dissimiles, dicẽtur inęquales.

6 Dubitatio: non videtur, quod magnitudo respirationis indicet calidum cor: quia respiratio ex Galeno 2. de motu musculorum cap. 1.6. & 8. lib. de causis respirationis, & libro de motu thoracis & pul. est voluntaria, & pertinet ad facultatem animalem: ibi enim proponit Historiam serui, qui voluntariè retenta respiratione mortem obijt: infert inde Galenus, motum thoracis, & respirationis esse à voluntate, ostẽditque pulmonem ratione vacui insequi thoracis motum: quibus positis, magnitudo respirationis non indicabit facultatem vitalem, & cor calidum, vt dicit Galenus, sed facultatem animalem, à qua pendet libertas. Respondent Peripatetici, omnem facultatem pendere à corde: censet enim Aristoteles æquè à corde originem trahere neruos, sicut arteriæ: quare dato, quod respiratio sit voluntaria, non propterea ex Aristotelis sententia sequitur, respirationem non pendere à corde, & cordis statum & conditionem non indicare: Verum, quia ostendimus in quæstione propria, Aristotelem nullo modo posse defendi, quia inspectioni omnium secantium humana cadauera aduersatur: ideò omissa Aristotelis sententia, vt falsa, & à veritate aliena, videamus quid alij dicant.

Plusquam commentator, qui erat Peripateticus respondet, respirationem non esse motum purè voluntarium, sed mixtũ ex voluntario & naturali: putatque in Pulmone fieri ebullitionẽ, ratione cuius fiat respiratio, & non ratione vacui, vt

nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

nos docet Galenus: Additque, hanc ebullitionem esse similem cordis, & arteriarũ ebullitioni, ob quam systole, & diastole cordis, & arteriarum fieri putat: quibus positis addit, respirationem non esse ita frequentem, sicuti est pulsus; quia ebullitio in pulmone non fit à sanguine ita calido, vt fit ab illa cordis, & arteriarum. Demum ait, quod voluntas non est causa principalis motus respirationis, sed causa adiuuans motum diaphragmatis, & pectoris, quibus pulmo alligatus est.

Reijcitur hæc opinio: primo enim falsum est, pulmonem moueri à calore ebullitionis: quia si ebullitio moueret pulmonem virtute sanguinis venæ arterialis, sequeretur, quod tanto magis vena arterialis pulsaret, quæ ex omnium consensu nõ pulsat, ergo neq; pulmo ob ebullitionem sanguinis in illa vena factam pulsabit. Prçterea si sanguis, quo feruidior ex Plusquã commentatore, eo frequentiorem pulsationem efficeret; sequeretur, quod pulmo citius pulsaret, quam arteriola calcanei, in qua ob cordis distantiam sanguis non est ita calidus.

Auerroes respondet alio modo, conceditque, quod respiratio sit motus mistus ex naturali & voluntario, dicit tamen, motum pulmonis fieri à carne propria pulmonis, & non ab ebullitione: Errat similiter Auerroes, quia caro pulmonis ex se caret motu: probauit enim Galenus locis citatis, quod vulnerato thorace, cesset motus pulmonis, quamuis pulmo non sit læsus: cessat enim motus, quia aer ingreditur sine motu thoracis: infert inde Galenus, pulmonem moueri vi vacui, & non à propria carne. Ad experimentum de vulnere thoracis respondet Auerroes, nõ moueri pulmonem, quãdo thorax est vulneratus, quia ipsi pulmoni eadem læsio thoracis communicatur. Quod Auerrois responsum est subterfugium, quia, dum pulmo detinetur phthisi, vel peripneumonia; tunc thorax ob tam magnas ægritudines non posset moueri, nihilominus æquè benè mouetur thorax, carne pulmonis existente valde læsa, ac si nullam haberet læsionem: sequitur ergo, quod

A pulmo vi vacui, & non à propria carne moueatur.

Ad dubitationem respondemus, magnitudinem respirationis duplici modo indicare cor calidum: primò, quia in prima generatione calor, cuius origo est cor, efformare solet magnum pectus, vnde magna oritur respiratio. Secundò indicat calidum cor, quia magnitudo respirationis indicare potest magnam virtutem facultatis animalis: magna verò virtus huius facultatis potest pendere à calore cordis

B hoc modo: spiritus vitales sunt alimẽtum spiritus animalis, quare si spiritus vitales fuerint calidiores; animales quoque erũt calidiores, si calidiores, ergo fortiores, & robustiores, quod robur, cum efficiat magnam respirationem, indicare poterit cor calidum. Dum verò magnitudo respirationis prouenit à pectore magno efformato à cerebro, ab ortu naturæ ob multitudinem materiç, & non ob robur formatricis, dicimus non esse necessarium, magnitudinem respirationis indicare cor calidum. Ecce quod magnitudo respiratio-

C nis ex se sola non est sufficiens pro indicãdo cordis calore, nisi omnia distinguãtur: vt igitur non decipiamur, sunt accipienda signa proposita à Galeno omnia simul vnita & per syndromen collecta: quia hoc fine nos docuit hanc artem, vt per syndromen signorum communium omnia intelligeremus: si enim quodlibet signum propositum esset proprijssimum, cætera signa fuissent superflua, & vanissimus fuisset Galeni labor in proponendis tot communibus signis.

D Postremum signum hepatis moderatè calidi est audacia, & promptitudo ad actiones: Audacia est signum pertinens ad animi mores: Per promptitudinem verò naturæ ad actiones, intelligit de omnibus actionibus naturalibus scilicet vitalibus, & animalibus: & meritò omnium actionum promptitudo indicat calidum cor: quia naturales actiones à moderata caliditate cordis recipiunt robur: similiter animales, quia spiritus animalis alitur vitali: si vitalis igitur fuerit calidus, animalis non poterit esse frigidior temperato: quare vt calidior temperato pariet auda-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

audaciam, & promptitudinem.

Differentia inter audacem & fortem proponitur ab Aristotele 3. ethicorum capit. 7 vbi docet, audacem esse, qui in confidendo in terribilibus rebus excellit: addit, vult videri fortis, quamuis non sit: audax enim ante pericula non cognoscit timorem: in periculis verò tergiuersatur, timet & fugit, & fugiendo vtitur magno frequenti & veloci passu. Fortis, quamuis ante pericula timeat timenda, tamen in operibus egregiè se gerit, & non tergiuersatur.

7 Dubitatio: dicit Galenus in tex. audaciam indicare cor calidum, quod non videtur, quia audaces ex Aristotele in operibus timent, & non sunt fortes: tales sunt melancholici, vel pituitosi, qui habent frigidum cor, ergo falsum erit, quod audacia indicet cor calidum.

Respondetur, audaciam duplicem esse, alteram, quæ habet coniunctam fortitudinem & promptitudinem ad actiones, & de hac intelligit hic Galenus: Alteram audaciam esse cum timore, quæ caret actionum promptitudine, & de hac Galenus non intelligit: immo hæc postrema indicat cor frigidum & conuenit melancholicis frigidis, & pituitosis.

Decipitur Plusquam commentator, dũ quærit, cur promptitudo ad actiones indicet cor calidum: vel cur calidum cor efficiat omnia instrumenta ad actiones prõpta, dicit, quia cor calidum mittit spiritus abundantiores ad membra.

Reiecta est hæc opinio superius, quia est falsissimum, quod ad vim pulsatilem efficiendam cor mittat spiritus: mittit enim solum virtutem per irradiationem.

8 Dubitatio: audacia pertinet ad virtutẽ apprehensiuam, idest ad imaginatiuam, ergo non indicabit cor calidum. Peripateticis hæc dubitatio nullum facessit negotium: quia putant apprehensiuam esse in corde: censet enim Aristoteles, vnum esse principium, & non tria, vt Galenus: & hoc esse cor, à quo omnes nerui, venæ, & arteriæ habeant originem, & quod radicitus omnis facultas animalis sit in corde: sed quia in propria quæstione hæc opinio

A Aristotelis à nobis est reiecta: ostensumque est ex anatomia, neruos non prodire à corde; ideò dicimus apprehensiuam non esse in corde, sed in cerebro.

Respondemus tamen, maximam esse sympathiam inter cerebrum, & cor: quia spiritus animales nutriuntur vitalibus: si igitur vitales fuerit iusto calidiores, audacia erit maior: ecce quomodo animales functiones à vitalibus alterentur: neque hoc nobis debet mouere admirationem, quia si maluaticum, selenum, & plura alia

B inueniuntur alimenta, quę lætitiam inducunt, & interdum furorẽ, & alia quæ mærores: tanto magis spiritus vitalis, ex quo immediatè fit animalis, si fuerit valde calidus excitabit audaciam; timores, si solito frigidior extiterit. Hinc Galenus 5. de placitis, cap. 7. ex Platone dicit, irrascibilem morem gerere rationi, & esse eius satellitem: additque naturam dedisse rationi irrascibilem quasi canem venatori, vt ambo essent contra concupiscibilem.

C

QVAEST. LXI.

A QVA CAVSA IMMEDIATA fiat arteriarum pulsatio.

Avicennas prima 1. doct. 6. cap. 4. arbitratur, facultatem vitalem, quæ mouet pulsum, influere à corde mediante spiritu vitali, ipsumq; esse proprium vehiculum, sine quo virtus pulsatilis arterijs non potest communicari. Reijcitur hæc

D opinio Galeni auctoritate lib. 1. de semine cap. 5. & 16. & alibi, vbi docet, facultates nullo modo influere per spiritus, sed per irradiationem eo modo, quo à sole diffunditur splendor: neq; egere vehiculo, quia arteriæ continuantur cordi, eo modo quo nerui cerebro: concludit igitur facultatem pulsatilem & animalem sine alio spiritu, sed solum per irradiationem diffundi per arterias, & neruos: Quæ opinio paulo infra experimentis confirmabitur.

Erasistratus (vt refert Galenus 6. de placitis cap. 17. & alibi) putat, pulsum moueri, quia arteriæ repleantur sanguine arterioso,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rioso, qui deinde, cum sit spirituosus, facit arteriarum pulsationem.

Reijcitur hæc opinio, quia ex Galeno, vt infra ostendemus, arteriæ non mouentur, quia replentur spiritu, sed replentur, quia distenduntur à virtute influxa à corde in tunicas arteriarum, quæ continuæ cum illo sunt.

Plusquamcõmentator parum recedens à vestigijs Erasistrati probat longo discursu, pulsum nõ moueri ab influxa facultate in tunicas arteriarum per irradiationem, vt nos docet Gal. sed moueri per ebullitionem sanguinis arteriarum excitatam à calore cordis: putabat enim hãc fuisse opinionem Aristot. quia proponitur in libro de spiritu, qui ex omnium Peripateticorum consensu non est Aristotelis.

Præterea, esto Aristotelis sententiam esse, quod sanguinis arteriosi ebullitio cõcurreret ad efficiendam pulsationem, negare tamen possumus Arist. putasse ebullitionem esse præcipuam causam. Hinc D. Thomas de hac re loquens credidit, cũ Aristotele ebullitionem non esse causam immediatam pulsationis arteriarum.

Ego autem puto, Aristotelẽ de hac materia non egisse; quia nullum locum vidi, vnde firmiter colligere potuissem hanc philosophi opinionem: etenim si egisset, sine dubio admisisset facultatem cordis & cerebri per radios communicari omnibus partibus viuentibus sine sanguine & spiritu, eo scilicet modo, quo admittit radios incorporeos à sole ad nos influere.

Modus verò, quo fit ex Plusquamcommentatotore pulsatio arteriarum, hic est: dum fit ebullitio spiritus arteriosi, dicit prius fieri diastolem, idest dilatationem arteriæ: Dum verò in ebullitione feruor insensibiliter expirat, & exhalat, tunc frigidus aer inspiratus attrahitur, & tunc ait, aliquantulum cessare ebullitionem, & statim sistolem suboriri, idest constrictionem arteriæ, ita vt ebulliendo, & inspirando aerem frigidum, iterum atque iterum fiant diastole & sistole.

Reijcitur hæc opinio plurimis argumentis: primo si ebullitio facta à calore cordis efficeret diastolẽ, sequeretur quod arteriæ proximæ cordi citius pulsarent, quam arteriæ pedum, quæ sunt valde distantes: sed hoc est falsum: quia omnes eadem velocitate mouentur: ergo causa pulsationis non erit ebullitio.

Plusquamcommentator videns hanc instantiam proponit hanc ridiculam responsionem dicens, arterias quanto à corde sunt remotiores, tanto esse minores, ita vt paruus calor possit eodem tempore dilatare minorem arteriam, qua maior calor maiorem: Ridicula inquam responsio est; quia Tyrones sciunt arterias paruas propè cor etiam reperiri, quæ eadem velocitate mouentur, sicut illæ quæ sunt in pede.

Secundò reijcitur sic; si pulsatio arteriarum fieret ab illo feruore & ebullitione, nunquam daretur pulsus fortis sine magnitudine, quod reluctatur experientiæ & Galeno: quia si dilatatio fieret ab ebullitione, ergo quo fortior ebullitio, eo fortior & maior esset pulsatio: sed sic est, quod pulsus, qui sunt fortes, possunt non esse magni, ergo ebullitio erit causa pulsus chimerica, & non vera.

Causæ verò pulsus hæ tres recitantur à Galeno lib. de causis pulsuum, virtus, necessitas, & instrumentum: potest enim esse magnus feruor, attamen instrumenta, & necessitas deficiant, vnde pulsus magni non fiant: vt enim pulsus magnus fiat, requiritur arteria proportionata, & magna euentandi necessitas.

Tertiò, si ebullitio sanguinis in corde & arterijs efficeret pulsationem, sequeretur, quod vena arterialis, quæ continet sanguinem feruentissimum, & elaboratum in dextro cordis ventriculo, qui est longè calidior sanguine existente in pedibus, pulsaret, sicut pulsant arteriæ.

Vera est Galeni opinio: multisque experimentis comprobata, quæ docet, pulsationem arteriarum non fieri à sanguine arterioso, vel à spiritu vitali, sed à virtute pulsatili à corde influxa, non per cauitatem arteriarum sed per tunicas: docet enim Galenus primo de semine cap. 5. & 16. libro 7. de placitis lib. de causis pulsuum in principio, & demũ primo de locis affectis c. 6. facultates animales, & vitales

tales non influere per ſpiritus, ſed per irradiationem ſine ſubſtãtia, eo modo, quo ſplendor ſolis per orbem diffunditur.

Inſuper Gal. libro quod ſanguis in arterijs cõtineatur capite vltimo affert hoc experimentum, quo confirmat ſuam opinionem: vbi dicit, ſi fiſtula caua intra arteriam brutorum animantium imponatur, & deinde arteria ſupra fiſtulam ligetur, tunc pars inferior arteriæ ſtatim priuabitur motu pulſandi, quamuis ſpiritus qui eſt in cauitate permeet ad inferiorem partem: ecce quod non ratione ſanguinis arterioſi, vel ſpiritus vitalis, ſed ratione irradiationis diffuſæ in tunicas arteriarũ communicatur facultas vitalis.

Demum addit aliud experimentum, quod tollit omnem ambiguitatem & eſt, ſi fiſtula non caua imponatur in arteriam, ita vt omninò obſtruat cauitatem arterię, tunc quamuis ſit impeditus tranſitus, tamen, ſi arteria non eſt ligata fiſtulæ, pulſat, quod non fieret, ſi pulſatio proueniret a ſanguine arterioſo, vel à ſpiritu vitali in arterijs contento: ecce igitur experimentis probatum à Galeno, virtutem pulſatiuam pendere ab irradiatione per tunicas influxam, & non per ſpiritum immiſſum per cauitatem.

Quod verò hæc irradiatio vitalis ſit ſimilis ſplendori ſolis, qui in eodem inſtanti diffunditur in locum vicinum, quo in remotum, patet, quia ſi ligaueris arteriam, vel neruum, ita vt pulſus & motus ceſſent, tunc ſi diſſolueris ligaturam in eodem inſtanti, in quo mouentur partes proximæ cordi, vel cerebro, mouebuntur quoque diſtantiſſimæ, ſicuti in anatomia viuorum bruttorũ quotidie experiri poſſumus: ecce igitur quod facultas vitalis, & animalis influat non per ſpiritus corporeos, qui in tempore mouentur; ſed per irradiationem incorpoream, quod non potuerunt percipere Eraſiſtratus, Aſclepiades, Pluſquamcommentator, & innumerabiles alij Auctores cenſentes, pulſationem fieri à ſpiritu in arterijs contento.

A

B

C

D

CAPITIS XXIX.

Particula II.

Tex. 36. *Quod ſi multum in caliditate exceſſerit, tunc furibunda quædam iracundia, & temeritas adſunt. Eſt autẽ his Thorax hyſpidus, & præſertim pectus, & quæcumque hypocondrijs partes proximiores.*

IN tex. ſuperiori egit de ſignis cordis paulo calidioris temperato: in hac vero particula proponit ſigna cordis calidi in exceſſu. Quorum primum eſt furibunda iracundia: Secundum eſt temeritas: Tertium Thorax hyſpidus, & præſertim pectus, & quæcumque hypocondrijs partes proximiores: Quartum totum corpus calidum, niſi hepar obſtiterit: Quintum latitudo thoracis: de tribus in hac particula agetur.

Quo ad iracundiam furibundã, notanda eſt differentia inter iram & iracundiã: iracũdia enim ex Ariſt. 4. ethicorum cap. 5. differt ab ira, quia iracundi cito iraſcuntur, & (vt vtar verbis Ariſtotelis) quibus non debent, & ob quæ non debent, & magis quam oportet: ſed quod optimum in ſe habent, citò etiam deſiſtunt: Irati verò non citò iraſcuntur, nec cito deſiſtũt: quia irati non ita ſine ratione iraſcuntur. Hinc Daniel Barbarus vir eruditiſſimus 2. rhetoricorum cap. 3. dicit, iram differre ab iracundia, quia ira de cauſa eſt, iracundia vero de vitio multum iraſcentis, & quia iracundi videntur ire extra ſe, & furore vinci: Galenus intelligit hic de iracundia, & non de ira: in codice enim græco legitur: ὀξυθυμία, quod verbum ſignificat iracundiam, & non iram: ira enim dicitur θυμία, quæ non citò fit, nec cito deſinit: quoniam in hanc homines incidunt cum ratione: Hinc dicimus poſſe contingere, quod qui habent cor frigidũ ratione moti, & iuſtitia in iram poſſint incidere, in iracundiam vero nequaquam: competit enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

enim iracundia, quæ semper est sine ratio- A
ne, cordi calido, si verò est furiosa conuenit cordi calidissimo.

9 Dubitatio: non videtur quod furibũda iracundia conueniat solum cordi calido, quia mulieres incidunt in furibũdam iracundiã: tamen omnes habent cor frigidũ.

Respondetur, quod de ratione furibundæ iracundiæ sint duæ conditiones: prima quod cor sit calidius temperato: secunda quod excitetur sine ratione: Mulieres videntur incidere in furibundam iracundiã propter secundam cõditionem: quia sunt B
irrationabiles & rationum omnino incapaces: & reuera magis patet irrationabilitas ad mala perpetrandas, quam possit in illis cordis frigiditas. Non tamen fatemur iracundiam mulierum esse ita furibundam, vt in hominibus cor calidum habentibus.

Quoad secundum signum, quod scilicet cum iracũdia sit coniuncta temeritas, notandum, temeritatem iungi non cum ira, sed cum iracundia non mediocri, sed furibunda. C

Quoad tertium signum, quod est de thorace hyspido.

10 Dubitatio oritur, quia non videtur, quod thorax hyspidus & pectus, & partes proximiores hypocondrijs indicent cor calidum; quia multi sunt hyspidi in toto corpore, attamen habẽt mores suaues, & cor temperatum: quinimo noui homines frigidissimos, qui erant hyspidi in qualibet corporis parte.

Responsio facilis est, si quod superius dictum est, memoriæ commendetur, Galenum videlicet in hoc libro proposuisse D
signorum multorum syndromẽ pro temperaturis cognoscendis: si igitur quis fuerit hyspidus, facileque incurrat in furibũdam iracundiam cum temeritate coniunctam, pectusque habeat latum, credas certissimè illum hominem esse corde calidissimo insignitum.

Præterea memoria sunt repetenda quæ dicta sunt de cute & de capillis cap. 13. vt ob loca insalubria & humores qui proportione non respondeant temperaturæ, peruertantur signa, vt patet si loca considerẽtur de nautis & piscatoribus maritimis qui sunt fere omnes hyspidi & pilosi, licet cor habeant temperatum, quia mare sua salsedine sit in causa, vt multæ trahãtur fuligines ad cutim, quæ deinde efficiãt pilos. Similiter in tẽperato corde humores adusti geniti in iecore præcalido efficiũt fuligines, & multos pilos qui non indicant cor calidius temperato.

CAPITIS XXIX.

Particula III.

Magna verò ex parte calidi cordis tẽperatura vniuersum corpus reddit calidum, nisi hepar vehementius obstiterit. Dicemus autẽ paulo inferius totius corporis indicia. Est quidem & latitudo thoracis caliditatis indicium: nisi & hic quoque cerebrum plurimũ obstiterit.

IN hoc tex. duo proponũtur signa cordis multum calidi: primũ est caliditas totius: secundũ est latitudo thoracis. Quo ad primum dicit, totum corpus calidum esse: additque, nisi hepar obstiterit: quasi dicat, si videris, totum corpus esse calidũ, inferre quoque poteris, cor esse valde calidum, nisi hepar obstet: omnes interpretes exponunt, nisi hepar sua frigiditate obstet gignendo sanguinem adeò frigidũ, vt inde totũ corpus refrigeretur. Ego aũt meditatus sũ aliã fortasse magis artificiosam expositionẽ, quæ est, caliditatẽ totius corporis indicare cor calidum, nisi hepar obstiterit, idest nisi hæc caliditas totius proficiscatur ab hepate: aliquando enim cor est temperatissimum, & iecur est valde calidum, tunc totum corpus redditur calidius, non propter cor, sed propter hepar: eadem enim caliditas ab hepate in massam sanguineam diffusa toti corpori communicatur. Diximus hanc expositionem esse fortasse magis artificiosam, quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſæpiſſimè accidit, totum corpus ob hepar, & non ob cor calidius reddi.

1 Dubitatio non videtur, quod totum corpus poſſit caleſieri ab hepate: quia cor ſolum eſt fons caloris: calor enim ab alijs partibus corporis non prouenit, niſi à corde: ergo ſi totum corpus fuerit iuſto calidius, non ab hepate, ſed à corde calor totius orietur.

Reſpondetur, cor eſſe fontem caloris vitalis, ſed non omnium calorum: adeſt enim calidum innatum in qualibet corporis parte, & præcipuè in hepate, meritò cuius chylus tranſmutatur in ſanguinem, qui deinde nutrit omnes corporis partes, quippe qui ſi eſt acer, & mordax, vel iuſto calidior poteſt totum corpus reddere calidius temperato, quamuis cor non ſit calidius temperato: cor igitur non erit omnium calorum fons.

1 Dubitatio: non videtur, quod iecur habeat alium calorem præter illum cordis: quia ex Galeno 1. de temperamentis cap. vltimo habetur, ſanguinem à corde accipere calorem: ergo iecur non poterit ſuo calore reddere totum corpus calidius moderato.

Reſponſio facilis eſt, ſi interpretabimur Galenum loco citato, quod intelligat de calore influente, & non de innato, qui re vera non dependet à corde, ſed à ſemine in prima generatione & à ſanguine menſtruo, & ab vtero, ſed de his alias egimus.

3 Dubitatio: quomodo calor ſanguinis orietur ab hepate, ſi ex Ariſtotele venę cauæ truncus dependet à corde? Ariſtoteles enim primo de partibus animal. cap. 1. lib. 2. eiuſdem cap. 9. & lib. 2. de generatione animal. cap. 4. & alibi docet, cor eſſe principium arteriarum, & venarum, ergo calor ſanguinis erit cordis, & non hepatis: Eandem opinionem tuentur Auerroes, & omnes Peripatetici. Præterea Petrus Aponenſis, & Pluſquamcommentator, & demum Veſalius omnium Anatomiſtarũ noſtri temporis peritiſſimus conſtanter dicunt, venas oriri à corde: Quare calor ſanguinis à corde prodibit, & per conſequens iecur nullo modo calefaciet totum.

A Reſponſio omnium Medicorum eſt, quod vena caua, & cæteræ omnes ortum ducant ab hepate: idem cenſent medici, & omnes Anatomiſtæ præter Veſalium: Hinc Hippocrates libro de alimento habet hæc verba, *radicatio venarum eſt hepar: radicatio verò arteriarum eſt cor*: Galenus verò 6. de decretis Hipp. & Plat. diſputans contra Ariſtotelem probat, iecur, & non cor eſſe venarum principium: affertque hanc rationem inuincibilem, qua nos cogit ad credendum, venas à corde

B non oriri: ait, in piſcibus venam cauam vix attingere cor: ſi vix attingit, ergo in corde non inſident eius radices: quod de piſcibus dicitur, de omnibus animalibus eſt dicendum: Inſuper affert hanc rationẽ: ſi venæ a corde orirentur, pulſarent. Noſtrates afferunt aliam rationem, quæ mihi videtur inuincibilis, quæ eſt, vena porta oritur ſolum ab hepate, neque vllum ſurculum mittit in cor: ergo eo modo, quo porta oritur ab hepate: eodem modo caua ab ipſo orietur: ergo non a corde: deſtructa igitur hac Peripateticorum ſententia, quod ſcilicet venæ oriantur à corde, ſta-

C tim ruet argumentum oſtendens calorem ſanguinis à corde prodire.

Quo ad ſignum deſumptum à latitudine thoracis: dicit Galenus, latitudinem thoracis indicare inſignem caliditatem cordis, niſi cerebrum obſtet: ideſt niſi latitudo thoracis proueniat à cerebro: ſicuti igitur caliditas totius poteſt prouenire ab hepate: ſimiliter latitudo thoracis poteſt prouenire non ſolum à calore cordis, ſed

D etiam à magnitudine capitis, corde exiſtente frigido. Quo pacto verò magnum cerebrum poſſit efficere latum pectus, corde exiſtente frigido, in textu ſequenti declarabitur.

4 Dubitatio: non videtur, quod latitudo thoracis proueniat à corde calido, & per conſequens non videtur, quod indicare poſſit calidum cor: ratio eſt, quia latitudo thoracis prouenit a formatrice, quæ non eſt in corde, ſed in ſemine parentum, antequam cor genitum ſit: Hinc magni parentes filios magnos gignunt, niſi obſtet materiæ defectus, qui ſit in matre.

Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Reſpondetur, calorem dilatantem, & diſtendentem thoracem non eſſe in corde, ſed in ſemine, & ab eodem calore in prima generatione, antequam cor genitum ſit, omnium membrorum prima ſtaminea dilatari: & quamuis latitudo, magnitudo, connexio, figura, & numerus, à formatrice pendeant, tamen & generatrix, & formatrix pro inſtrumento vtuntur calore: Hinc pater aliquando & matres paruæ ſtaturæ ob eorum calorem gignunt filios maiores: Quo fit vt logici, qui altius omnia cōſiderant, dicant, quartam ſpeciem qualitatis, in qua ſunt omnium corporum figuræ, oriri à tertia, in qua qualitates alteratrices collocantur.

CAPITIS XXIX.

Particula IIII.

Quoniam ei magna ſpinalis medulla reſpondet; tantæ verò erūt magnitudine vertebre, quanta & ſpinalis medulla, quare & ſpina vniuerſa. Configitur verò thorax ad eam ſpinæ partem, quæ metaphrenū, ideſt, dorſum dicitur, tamquā ad carinam nauis, quare neceſſariò eius longitudo æquabitur dorſo, latitudo vero erit pro vertebrarum ratione, quando ad proportionem earum craſſitudinis fuerit conſtitutus.

IN particula ſuperiori Galenus declarabat duo ſigna cordis valde calidi: alterum erat, quod dum cor eſt valdè calidum, totum corpus ſit huiuſmodi, niſi iecur obſtet. Oſtendimus, dupliciter obſtare poſſe vel ſua frigiditate, vel ſuo calore; ita vt totum reddi poſsit calidum ab hepate, corde tamen exiſtente temperato. Alterum ſignum caliditatis cordis dicebat eſſe latitudinem thoracis, niſi cerebrum obſtet; latitudo enim thoracis, A non ſemper indicat cor calidum, quia poteſt contingere, quod latitudo thoracis à cerebro, & nō à cordis caliditate oriatur.

In hac particula Galenus declarat, quomodo cerebrum poſsit efficere latitudiuem thoracis, quamuis nullus in corde ſit caloris exceſſus: dum enim cerebrum in primo ortu à multitudine materiæ ſit magnum, & non à neceſsitate euentandi calorem: tunc ex neceſsitate à magno cerebro magna oritur ſpinalis medulla, magnæ vertebræ, & magnæ coſtæ, vnde neceſsariò conſurgit latitudo B thoracis: ecce quomodo hæc latitudo ab alia cauſa fieri poſsit, quam à cordis caliditate.

Animaduertit Galenus In text. illam ſpinæ partem, quæ à ceruice exporrigitur ad 12. vertebram vſque, vbi eſt diaphragma, vocari metaphrenum; quia ibi alligatur diaphragma, quod ab antiquis dicebatur metaphrenum ἀπὸ τῆς φρενός, ideſt à mente: putabant enim in diaphragmate mentem eſſe collocatam: dicit igitur Galenus, quod thorax fulcitur dorſo, C tamquam nauis carina: non enim poteſt eſſe magna carina, & nauis parua; vel viceuerſa, niſi quid monſtruoſum effectum ſit.

CAPITIS XXIX.

Particula V.

D *Cum verò cordis caliditas ſuperans perflauerit, ac dilatauerit, in primo ſui ortu thoracem, erit eiuſdē caliditati proportione reſpōdens.*

Quare cum caput paruum, thorax autem latus extiterit, maximam hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium. Cum verò magno exiſtente capite, paruus fuerit propriiſsimum hoc erit cordis frigidi ſignum. Si verò capiti fuerit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

proportione respondens, tunc alijs signis de corde distingues, ex ipsius thoracis amplitudine nihil assumens.

Diuiditur hic tex. in duas particulas, in prima ostendit, quomodo caliditas cordis in primo ortu latitudinem thoracis efficere potuit. Notandum caliditatem, quæ in prima generatione dilatat thoracem, non esse cordis caliditatem vitalem, sed esse illam innatam, quæ est instrumentum formatricis, quæque à semine patris, & sanguine matris oritur.

In 2. particula admonet, si caput fuerit paruum, & thorax latus, tunc cor fore calidissimum: si verò caput fuerit magnũ, & thorax paruus, cor frigidissimum: si denique thorax fuerit proportionatus capiti, tunc ex alijs signis caliditas cordis erit colligenda: valet igitur hæc, caput est paruum, & thorax est magnus, ergo cor est calidissimum: Similiter valet, caput est magnum, & thorax paruus, ergo cor est frigidissimum: non valet tamen, thorax est latus, ergo cor est calidum: ratio est, quia thorax potest esse magnus, eo quia caput in prima generatione ob materiæ multitudinẽ magnum factum sit: non põt enim fieri caput magnũ, nisi magna quoque fiat spinalis medulla, magnæ vertebræ, ostæ, & inde thorax magnus, & latus.

Argenterius arguens Galenum dicentem dari thoracem magnum cum capite paruo, inquit id repugnare experientiæ: sed Argenterius eadem via conuincitur, tũ quia ego hic, & alibi inspexi huius structuræ homines: tum quia, dum agitur de experientia non Argẽterio, sed Galeno est danda fides, qui fuit Romæ, quãdo hominum quatuor myriades quas vocant milliones, ibi lucis vsura fruebatur, quo loci omnes corporum differentias vidit: immo in libro de articulis fatetur se vidisse ibi luxationes, quæ numquam in tota Græcia ab ipso, vel ab Hipp. visæ fuere: Argenterius verò fuit Taurini apud Alobroges, & Pisis, vbi non adest magna hominũ frequentia: dum Gal. admittit caput paruum cum thorace magno nõ intelligit de capite ita paruo sicuti auiculæ est caput: sed de paruo aliquo modo importionato magnitudini thoracis.

Nota ex dictis quomodo Gal. ex sex fontiũ syndrome collegerit cordis calidi indicia; quorum primus cõtinebat pulsum velocem & frequẽtem; sed quia hoc signũ non erat proprium, quod conueniret soli, & conuertibiliter; ideò addidit secũdum fontem, qui continet magnitudinem respirationis; Tertius continet mores, idest iracundiam, & audaciam: Quartus ea quę accidũt, id est pilos; Quintus latitudinem thoracis; Sextus fons continebat totius caliditatem, quæ similiter est indicium calidi cordis: ecce quod nullum signum ex propositis erat sufficiens, quia nullum est proprium, quod soli conueniat: attamen plura vnita certissimam pariunt calidi cordis cognitionem.

CAPITIS XXX.

DE SIGNIS CORDIS frigidioris.

Tex. 37. *In frigidiore verò corde pulsus minores existunt, quam modo naturæ conueniat: non tamen necessariò tardiores, vel rariores. Respiratio autem, si quidem tanto thorax minor extiterit, quanto cor frigidius, pulsibus erit proportionalis. Si verò maior fuerit, quã pro frigiditatis vehementia; non minorem tantum, sed etiam tardiorem, & rariorem naturã ostendit. Tales autem timidi sunt, & sine audacia, & segnes, & nudum pilis habent pectus. De eius verò paruitate distinguendum, vt diximus prius. Eodem modo & de tòtius corporis caliditate.*

In hoc cap. Gal. proponit septem signa ostendentia cor frigidius temperato.

Primum

Primum signũ sunt *pulsus minores*, quã in ijs, qui habent cor temperatissimum: animaduertit tamen Gal. quamuis sint minores, *non propterea ex necessitate esse quoque tardiores & rariores*. Decipiuntur plurimi, qui exponunt in corde frigido, pulsus esse minores propter imbecillitatem, vel propter defectum arteriarum: expositio sanè non cohæret huic doctrinę, quia Gal. in hoc loco loquitur de intemperaturis sanorum, & non ægrorũ: quando enim pulsus sunt minores ob virium imbecillitatem, vel ob aliquem arteriarum defectum, tunc illi pulsus non sanis, sed ægris conueniunt.

A

Causa igitur vera, cur in corde frigido pulsus sint minores, quam in corde temperato, est pauca necessitas euẽtandi calorem cordis. Sũt minores quoad systolẽ & quo ad diastolẽ: quo ad systolem: quia in frigido non expelluntur multæ fuligines. Quo ad diastolem: quia in frigido non est tanta necessitas euentandi calorem. διαστέλλω significat distendo στέλλω significat contraho.

B

Cur verò dicat Gal. in corde frigido nõ necessariò pulsus esse tardiores, & rariores, non consentiunt Expositores: Quidã exponunt non necessariò esse tardiores, & rariores; quia possunt quoque fieri tales ab alijs causis præter naturam: hæc expositio non probatur, quia vt diximus Gal. hic agit de corporibus sanis, & de signis sanis, & secundum naturam, & non de ægris, & præter naturam.

C

Vera expositio desumitur a Gal. libro de causis pulsuum, vbi triplex differentia frigidi pulsus ab illo proponitur: prima desumitur a corde, quod habet paruum recessum a temperatissimo, in quo, si pulsus sunt parui, rari, & tardi, corpus non est sanum, sed pessima ægritudine correptũ, calor enim cordis, qui parum recedit a tẽperato, non posset sufficiẽter euentari hoc genere pulsus, qui sua natura aliquantulum creber & frequẽs est: propterea Gal. dixit hos pulsus non necessariò esse tardiores, & rariores. Secunda differẽtia cordis frigidi est, dum multum recedit a temperatissimo, quo casu pulsus sunt parui, & aliquantulum tardi, & rari; ratio est, quia pauca est indigentia & necessitas euentandi. Tertia est, si maximè recedant a temperato, & tunc sunt parui, & ex necessitate rari, & tardi: ecce quomodo Galenus mira arte varijs in locis se ipsum exponat.

D

Par est, vt declaretur quis sit pulsus tardus: quis rarus, quis creber, & quis celer. Gal. lib. de differentijs pulsuum cap. 8. & 6. lib. de pul. ad Tyrones cap. 8. de his pulsibus loquens docet, pulsum tardum fieri, quando arteria longiori tempore mouetur, idest quando inter systolem & diastolem motus tardus est. Rarum vero fieri dum mouetur arteria, sed interposito longo interuallo, idest, quando in diastole est maior quies. Crebrum seu frequẽtem ait, esse illũ pulsum, qui paruo interuallo fit, idest qui parum quiescit, & est quando diastole exiguam habet quietem, & sæpè tactum ferit. Celer, seu velox pulsus est, dum arteria breui tempore distenditur, idest dum breui tempore multum spatiũ conficit, idest quando arteria velociter a systole ad diastolem mouetur: rarus & creber respiciunt quietem arteriæ: tardus & celer motum.

Causæ pulsuum ex Gal. 1. de causis pul. c. 1. hæ tres sunt, continentes, antecedentes, & externæ: Ad cõtinentes reducuntur hæ tres: Prima est vsus, idest necessitas euentandi, quæ maior & minor est, prout est cor calidius & frigidius: Secunda est virtus pulsifica: Tertia sunt instrumenta, idest arteriæ ipsæ. Ad antecedentes causas reducuntur sexus, temperatura, corporis habitus, & ætas: causæ externæ non naturales sunt sex res non naturales idest aer, cibus, & cæteræ. Ad externas causas præter naturam reducuntur omnes causæ, quæ corpus alterant præter naturam. Tota hæc doctrina desumpta est a Gal. lib. de cau. pul. quem lectores perlegere poterũt, quoniam vna pulsus differentia, vt ibi docet Gal. a varijs causis fieri potest, de quibus hic non est locus, vt diffusè agatur.

Cæterum, vt intelligamus ea de quibus Gal. in tex. mentionem fecit, dicimus, tardum pulsum vt plurimum insequi debilitatem, paucum calorem, & duritiem arteriæ: Celerem, seu velocem ex Gal. cap. 5.

lib. 1. de caufis pulsuum insequi vsum ingẽtem, ideſt magnam neceſſitatem euentandi virtutem validam, & mollitiem arteriæ. Rarum insequi vt plurimum vsum imminutum, ideſt paucam neceſſitatem euentandi: Crebritatem insequi imbecillem virtutem pulſatilem, & vsum auctum, ideſt magnam neceſſitatem euẽtandi: alia plura dici poſſent de iſtorum pulsuum caufis: sed quia à Gal. summa eloquentia omnia explicata sunt, non eſt vt sermonem huius rei protrahamus. Ex dictis colligimus, cur in tex. Gal. dicat in corde frigidiori pulsus eſſe minores, & paruiores, & quomodo poſſint eſſe rariores, & tardiores, quamuis ſint parui.

1 Dub. maxima exurgit, quia non videtur, quod ſint parui, & nõ ſint neceſſariò rariores, et tardiores: valere .n. videtur hæc cõſequẽtia, ſunt parui, ergo ex neceſſitate ſunt rariores: & tardiores: quia lib. de cau. pul. docet Galen. quando vsus seu neceſſitas euentandi diminuitur: prima enim differentia, quæ amittitur eſt crebritas; secunda eſt celeritas: tertia eſt magnitudo: Idem obſeruatur in ijs, qui incedunt magnis, velocibus, & frequentibus paſſibus, in quibus ſi auferatur neceſſitas citò eundi, primò ab iilis remittitur frequentia, secũdò velocitas, postremò magnitudo paſſuum: ſi igitur pulsus ſunt parui, ita vt ſit amiſſa magnitudo, ergo erit quoque amiſſa crebritas, & celeritas, ergo ex neceſſitate erunt tardi, et rari.

Reſpondet huic dubitationi Argenterius, & ſimul reprehendit Montanum, quia dubium hoc soluere neſciuerit, vtiturque his verbis, verum Mont. non animaduertit, non eandem eſſe rationem de pulſibus sequentibus naturalem temperiem, & de illis qui ex caufis non naturalibus & præter naturam fiunt. Quæ reſponſio non probatur, quia iſtæ differentiæ magnitudo, videlicet velocitas & celeritas fiunt ab vſu, ab inſtrumẽto, & virtute, tam in pulſibus naturalibus, quam non naturalibus.

Reſpondemus nos, Gal. in tex. aſſerere pulſus in corde frigido eſſe minores, ſupple, quam in corde temperatiſſimo: addit non neceſſariò eſſe tardiores, vel ra-

A riores: quia poteſt contingere, quod in corde temperato arteriæ ſint duriores, quam in corde frigido: ſicuti ſunt corda mulierum: ſicque poteſt ſtare, vt ſint minores, ideſt non ita magni, ſicuti ſunt in corde calido, & nõ ſint tardiores ob mollitiem inſtrumenti ideſt arteriæ; durities enim arteriæ efficit pulſus tardos.

Prẹterea reſpõdere poſſumus, Gal. loquĩ cõparatiuè quia dicit minores et non paruos: poſſunt .n. pulſus minores dici magni reſpectiuè, ſicuti pulſus qui in frigiditate parũ recedũt a corde tẽperato dicũtur

B magni reſpectu illorũ qui habent magnũ receſsũ: ſimiliter nõ habẽt rariores & tardiores pulſus, quã illiq magnũ in frigiditate receſſum à corde temperato habẽt.

Secundum ſignum: thorax reſpondet frigiditati cordis, ideſt thorax eſt anguſtus: aitque reſpirationem eſſe proportionalem pulſibus; ideſt in corde frigido ſi pulſus ſint parui, reſpirationem quoque eſſe paruam. Si verò in corde frigido thorax ſit latus ob ſpinæ, & cerebri

C magnitudinem, reſpirationem fore minorem, tardiorem, & rariorem. Ratio vero, cur in thorace anguſto reſpiratio non neceſſariò ſit, tardior & rarior, eſt, quia, dum cor eſt frigidum cum paruo receſſu à temperato, & thorax ſit anguſtus, reſpiratio non poteſt eſſe rarior, vel tardior, ſed celerior & frequentior, quam ſit reſpiratio cordis temperatè calidi, quia cor quatenus calidũ ex neceſſitate habet thoracẽ latũ, & per cõſequẽs non poteſt habere reſpirationẽ celerem & crebram. Tertium ſignum: *ſunt natura timidi, & ſine audacia*. Quod verò timiditas à fri-

D giditate proueniat, nos docet Ariſt. lib. de iuuentute & ſenectute cap. 15. vbi dicit, *timentes infrigidantur ſecundum ſuperiora: quia calidum contrahitur ita vt aliquando extinguantur animalia, & propter timorem moriantur, & propter paſſionem morboſam*: Ariſt in his verbis non ſolum docet, timorem à frigiditate prodire, ſed etiam quomodo timor viciſſim quoque excitet frigiditatem: dicit enim ob timorem contrahi calorem, & ſic contractum aliquando extingui, & mori animal.

Notandum, non omnem timorem in-

di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

dicare cor frigidum, quia etiam homines fortes timēt timēda: Quare intelligitur de ijs q, timēt nō timēda: q a natura, non a consuetudine tales sunt, vt animaduertit Gal. Hinc Arist. 3. ethic. cap. 2. ait, timidus est, qui quæ non decet metuit: & 3. ethic. cap. 6. ait timoris peccata esse, cum metuunt, vel quæ non oportet, vel non sicut oportet, vel quando non oportet: ecce quod non omnes qui timent sunt corde frigido, sed solum qui timent non timenda, & quando non oportet; isti enim sunt natura timidi, & segnes, & omninò carent audacia: Hi habent cor magnum, sicuti omnia animalia timida, & ignaua, inter quæ asinus est. Cor enim paruum animantibus fortioribus & generosioribus conuenit.

Quartum signum: isti *sunt segnes*, idest inepti ad actiones: dicuntur enim a Gal. in tex. ἀμελίτας, idest negligentes, & non obliuiosi, vt nonnulli interpretantur: quia obliuio indicat humidam temperaturam cerebri, & nō frigiditatem cordis.

Quæritur hic de animi passionibus, de timore. s. audacia, odio, & ira, an primò oriantur a corde, & secundariò a cognitione, vel versa vice. Fernelius censet, animi perturbationes primò oriri ab alteratione facta in corde, deinde verò excitari apetitum, vel fugam. Hæc opinio mihi videtur præter rationem, quia est impossibile, vt aliquis alteretur ab ira, vel timore, nisi prius cognoscat & intelligat: quare primò res cognoscuntur, & deinde sequitur actus appetendi, vel fugiendi.

Quintum signum: *habent pectus pilis nudum*: ratio est, quia vbi est frigiditas, ibi desunt fuligines, quæ sunt materiæ pilorum: fuligines fiunt vbi calor excedit, & non vbi deficit. Hinc mulieres: quæ sunt frigidæ habent pectus pilis nudum.

Sextum signum: *pectus seu Thorax angustus*: nisi tamen caput sit magnum: potest enim contingere, vt cor sit frigidum, & pectus latum, non ratione cordis, sed ratione spinæ dorsi, quæ, si caput est magnum, ea quoque est magna, tunc & vertebræ, costæ, & sternum magnum est, quamuis cor sit sua natura frigidum: valebit igitur consequentia, Thorax est angustus, ergo cor frigidum: non valebit tamen, Thorax est latus, ergo cor calidum, nisi prius videamus, an a capite magno thorax factus sit latus.

Septimum signum est temperatura totius corporis frigida, quæ indicat cor frigidum, nisi hepar obstet: posset enim accidere, vt totum corpus factum sit frigidum & cachoæticum *ob hepatis frigidam* intemperiem ortam ab esu frigidorum & humidorum, quamuis cor sua natura calidum sit.

QVAEST. LXII.

De Causis pulsuum, & à quibus fiant pulsus Tardi rari frequentes celeres maximi & minimi.

IN hac quæstione duo occurrunt considerãda pro intelligentia capitis. Primum quæ & quot sint causę, pulsuum. Secundum à quibus causis fiant pulsus tardi, rari, frequentes, celeres maximi & minimi: his nō intellectis percipi non potest: cur in tex. Galenus dixerit in frigido corde pulsus esse minores, sed non ex necessitate rariores & tardiores.

Primò ad primũ r̃ndet Galenus primo de causis pulsuum c. 1. dicit tres esse causas pulsuum nempè continentes, antecedentes, & externas: continentes causas ait esse tres prima est vsus seu neccessitas euētandi calorem, quæ maior vel minor est, prout cor est calidius, vel frigidius. Secunda est virtus pulsifica, quæ in instanti mittitur à corde per tunicas arteriæ: non per cauitatem, vt probat Galenus libro quod sanguis in arterijs contineatur capit. 8. experimentis certissimis: tertia causa sunt instrumenta. i. ipse arteriæ.

Antecedentes sunt sexus, temperatura, corporis habitus, & ætas. Varij sũt pulsus ratione istarum causarum antecedētium.

Causæ externæ sunt sex res non naturales & causæ præter naturam, quæ alterant corpus nostrum.

A quibus causis fiant pulsus tardi, veloces rari & frequentes. Primo si consideremus causas continentes, pulsus tardus fit ab vsu imminuto idest à pauca

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

pauca necessitate euentandi calorem, vel à virtute pulsifica debili. Vel à duritie arteriæ. In senibus ista tres causæ continentes concurrunt, nempè vsus imminutus: debilitas virtutis pulsificæ, & durities arteriarum, licet in senibus pinguioribus arteria non sit dura, & vt talis facit pulsum non ita tardum.

A

Secundò dicimus pulsum celerem ex Galeno 1. de causis pulsum cap. 5. fieri à causis oppositis, idest ab vsu aucto, à virtute pulsifica valida, & à mollitie valida. In omnibus febribus vsus est auctus, sed si arteriæ sint duræ vt in hecticis pulsus potius est frequens quam celer, quia arteria dura parum spatiuum conficit.

B

Tertiò dicimus pulsum rarum fieri ab vsu magis imminuto, quam in tardo, videlicet à pauca necessitate euentandi calorem: magis enim est imminutus vsus quando non dilatatur arteria, quã quando dilatatur: in raro non dilatatur vt obseruatur in hystericis, in quibus eleuatur ab vtero intensa frigiditas, quæ ipsum cor refrigerat: quod reuera ita sit patet per ipsam practicam, quia per remedia calida, sicuti per mitridaticam cõfec. iniectam per clysterem cum vncia olei de costo excitantur & liberantur.

C

Quartò pulsus frequens fit ab vsu aucto & à virtute debili, vt in hecticis.

Quintò dicimus pulsus maximos ex Galeno 1. de causis pulsuum fieri à caloris abundantia, à robore facultatis pulsificæ & à mollitie arteriæ. Minimè verò fiunt ab oppositis causis, idest ab imbecillitate, à pauca caliditate, & à duritie arteriæ.

D

Ex his facilè colligimus, cur Galenus in tex. dicat in corde frigido parum recedente à temperato pulsus esse minores, sed non ex necessitate tardiores, & rariores; quia arteriæ molliores possunt reddere pulsus aliquantulum celeres & frequentes, licet sint pulsus minores: quia pauca virtus sufficit ad faciendos pulsus celeres & frequentes, si arterriæ sint molles.

Montanus tamen nunquam potuit intelligere, quomodo pulsus sint minores, & non necessariò tardiores, & rariores, quia Galenus lib. 1. de causis pulsuum & lib. de præsag. ex pul. non semel docuit dum vsus seu necessitas euentandi diminuitur primam differentiam quæ amittitur esse frequentiam: secundam esse celeritatem: tertiam esse magnitudinem.

Confirmat idem obseruari in ijs qui incedunt magnis velocibus & frequentibus passibus: in quibus si auferatur necessitas citò eundi, prius remittitur frequentia: Secundo velocitas: Tertio magnitudo passuum: itavt valeant hæ consequentiæ, pulsus sunt minores, nempè est amissa magnitudo ergo est amissa frequẽtia & celeritas, ergo pulsus minores erũt ex necessitate tardiores, & rariores contra id quod dicit Galenus in hoc loco.

Respondemus ad difficultatẽ: pulsum dupliciter cõsiderari, vel ratione vsus, vel ratione instrumenti idest arteriæ: si considerentur pulsus minores ratione vsus: valet hoc argumẽtum: pulsus sunt minores, ergo amissa est magnitudo: ergo est amissa crebritas & celeritas: ergo pulsus minores ex necessitate erunt tardiores, & rariores: sed non valet ratione instrumẽti idest arteriæ quia in senibus pinguibus & mulieribus valde humidis pulsus sunt minores: sed non necessariò tardiores & rariores ratione molliciei arteriarum, pauca enim virtus requiritur in mouendis arterijs mollioribus.

CAPITIS XXXI.

DE SIGNIS CORDIS siccioris.

Tex. 38. *Cor autem siccius pulsus efficit duriores, & iram non promptam quidem, sed feram, & quæ non facilè sedari queat: magnaque ex parte vniuersum corpus siccius existit, nisi hepar obstiterit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

A IN hoc cap. proponit Gal. tria ſigna cordis ſiccioris temperato: quorum primum ſunt pulſus duriores: cordi enim im plantatæ ſunt arteriæ, ideò eius ſiccitas arterijs communicatur, & per earum pulſationes ſiccitas cordis animaduertitur.

Argenterius in hoc loco importunè Galenus reprehendit dicens, arterias nô oriri a corde: quia arteriæ ſunt inter partes ſpermaticas, cor verò inter ſanguineas. Obiectio eſt ridicula: quia ſuppoſito, cor eſſe principium generationis arteriarum, & non diſtributionis tantum, ſicuti cum B Galeno arbitramur, dicimus tamen, non eſſe inconueniens, partem ſpermaticam oriri a ſanguinea: quandoquidem ſi a cerebro oriuntur nerui, ab hepate venæ, quæ inter ſpermatica ſunt; poſſunt quoque arteriæ a corde gigni.

Ceterũ negamus in doctrina Galeni cor eſſe principium generationis arteriarum: imò ſuperius probauimus ex Galeno libro de formatione fœtus, cor non generare arterias. Præterea Gal. 6. de placitis c. 3. C & Hipp. lib. de alimento dicunt cor eſſe principium radicationis arteriarum, & iecur venarum, & non generationis: principium generationis cordis & arteriarum, iecoris & venarum eſt inſtrumentum formatricis quod eſt calidum innatum ortum immediatè a ſemine parentum: abeat igitur Argenterius cum ſuis nugis.

2 Dubitatio. Galenus primo de differentijs febrium capite 7. cenſet, pulſus duros non inueniri in omni hectica febre: quomodo igitur inuenientur in hominibus D ſanis, de quorum ſignis hic agitur?

Argenterius neſciens ſoluere hoc dubium mordet Galenum, & eius doctrinam vt chimericam reijcit. Sed ſi diligenter animaduertiſſet, quæ de pulſibus a Galeno tradita ſunt, non ita temerè fuiſſet locutus: libro enim primo de præſag. ex pulſibus capite 4. aſſerit, pulſum durum ex leuiſſimis cauſis aduenire hominibus ſanis: immo docet ex intempeſtiua vini potione, ex potione frigidæ, ex eſu pomorum, & ex balneo frigido fieri pulſus duros: ecce quod in ſanis hominibus accidere ſolent pulſus duri, quod miſer non animaduertit.

Præterea ſciendum, Galenum hic loqui de duritie pulſus connaturali, & non aduentitia: primo enim de differentijs febrium capite 7. loquens de aduentitia ait, ſiccitatem aduenire arterijs ob tres cauſas, ob congelationem videlicet, quæ fit a frigore, ob tenſionem, quæ fit ob inflammationem, vt in pleuritide, in qua pulſus non ſolum duri, ſed etiam ſerrini fiunt, & ob ſiccitatem, quæ oritur poſt nimias euacuationes in hecticis, & alijs ſimilibus intemperaturis ſiccis.

Par igitur erat, vt prius Argenterius totam Galeni doctrinam perluſtraret, & deinde æquo animo expenderet, an aliquid veritati illius reluctetur: quod cum ab illo prætermittatur, non eſt mirum ſi obcæcatus contradicendi libidine, tam ſæpè illidat vadis, & præcipuè in hoc loco, dum ait durum pulſum fieri non poſſe, niſi prius calor in arterijs ſiccitatem pariat: quomodo poteſt infringi, quod dicitur a Galeno de pulſus duritie non audita, aut præuiſa eius doctrina de pulſibus? nullum ſanè eſt maius oſcitantiæ crimen, nullaque eſt maior diſputantis inanitas. Quod verò Argenterius diſputans contra Galenum de pulſibus non viderit tractatus de pulſibus, patet; quia ſupponit Galenum credidiſſe duritiem arteriarum ſolum fieri a calore, quod Galenus libro de præſag. ex pul. capite 4. & alibi contrarium docet, duritiem ſcilicet pulſus non a calore, vel a ſiccitate ſola, ſed etiam a potu frigidæ, ab eſu pomorum & lotione frigidi balnei oriri poſſe: collige quãtum errent illi, qui in pleuritide, & in qualibet membranarum inflammatione dant frigida, quibus denſantur membranæ: in pleuritide denſatur pleura, vnde impeditur tranſumptio puris: vnde rumpitur pleura, & fit empyema. cum igitur ob vſum frigidæ & ob vſum pomorum pulſus dureſcant, damnandus eſt in pleuritide vſus pomorum etiam coctorum, cum ab eſu illorum ex Galeno pulſus dureſcãt quo modo igitur durities ſolum proueniet a calore? non ne primo de differentijs feb. loco citato aſſerit duritiem vel fieri ob congelationem a frigore, vel ob ten-

ten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

tenſionem ab inflammatione prodeuntem, vel ob nimiam euacuationem? Quare nunc & vbique ſpernendus eſt Argent. tamquam κενολόγος: quia dum carpit Galenum, id inconſideratè & ſine præcedenti aliquo ſtudio, ſed vanitate motus effecit.

Secundum ſignum: ira eſt fera, quæ non facilè ſedari poteſt: non tamen eſt prompta: neque hoc iræ genus mulieribus conuenit: quia non propter calorem ſunt in iram pronæ, ſed propter humiditatem: conuenit tamen illis iracundia, quæ facilè ſedatur: a Gal. varijs in locis vocantur ὀξυθυμώδεις, qui leui de cauſa & cito iraſcuntur, & citò ſedantur: qui verò ira fera afficiuntur vocantur θυμώδεις, ideſt irati, qui tardè iram deponunt.

2 Dubitatio non videtur, quod ira fera, quæ eſt illa, quæ non facilè poteſt ſedari, indicet cor ſiccum: quia hoc ſignum pertinet non ad ſiccam ſolum, ſed ad calidam & ſiccam temperaturam: Hoc argumentum aliquantulum Argenterium torſit, diximus aliquantulum, quia ſi ſtatim illi non occurrit ſolutio, ad hanc ſacram anchoram confugit, quod. ſ. Gal. errauerit.

Reſponſio eſt, quod ira conuenit temperaturæ calidæ & ſiccæ hoc modo: ira a calore primò excitatur, deinde eius perſeuerantia pēdet a ſiccitate, ratione enim caloris ira facilè accenditur, ratione verò ſiccitatis difficile accenditur, & accenſa diu durat: diutius tamen durat in corde ſicco, quam in corde calido & ſicco: quia vbi calor eſt immoderatus, paſſio facilè abſumitur, vbi verò eſt moderatus, & iunctus cum ſiccitate immoderata, vt eſt in hac temperatura, de qua loquimur, difficilè accenditur, & diu durat. Pro intelligentia huius ſolutionis ſupponenda ſunt hæc duo tanquā axiomata, quæ nunquam intellexit Argent. Primum in hoc lib. dum tractat de ſimplici temperatura, Gal. intelligere ſecundum alias qualitates cor, vel aliud viſcus eſſe temperatiſſimum: ſecundum vnicam verò temperaturam excedere: hinc agens de corde ſicco ſupponit, cor in calore, & in alijs qualitatibus eſſe temperatiſſimum: in ſiccitate verò ſe excedere: nulla enim

A corporis particula inuenitur, quæ non ſit quattuor primis qualitatibus donata. Secundum eſt ſupponendum, quod vnum ſignum in dignoſcendis viſcerum temperaturis non ſit proprium & conuertibile, quia cætera, quæ proponuntur à Galeno fuiſſent ſuperflua.

Tertium Signum: totum erit ſiccum, niſi hepar obſtiterit, quaſi dicat, ſi videris corpus totum eſſe ſiccum, ſiccitatemque non prouenire ab hepate, certò colliges illam à corde prouenire.

B Omnes Expoſitores interpretantur, niſi hepar obſtiterit, ideſt niſi hepar ſua humiditate impediat totius corporis ſiccitatem, quæ expoſitio menti Gal. quoque cohæret. Ego tamen nouam meditatus ſum expoſitionem diſcrepantem à communi, quæ eſt niſi hepar obſtiterit ſua ſiccitate: poteſt enim contingere, quod totum ſit ſiccum ob hepar. ſ. ſiccum, corde exiſtente temperato: ecce quod non ſolum debemus animaduertere, an hepar obſtet ſua humiditate, ſed etiam an ob-
C ſtet ſua ſiccitate: quia ſæpiſſimè accidit, vt cor ſit temperatum ab ortu naturæ, tamen totum redditum ſit ſiccum, puia hepar t.le ſit.

CAPITIS XXXII.

DE SIGNIS CORDIS humidioris.

D Tex. 39. *Cordis verò humidioris ſigna, puſus molles, & mores ad iram quidem procliues, ſed talem, quæ facilè ſedari poſſit: & vniuerſum* Tex. 40. *corpus humidius exiſtit, niſi hepar obſtiterit. Secundum verò coniugationem qualitatum primarum vitioſæ cordis temperaturæ ita ſe habent.*

TRia ſigna proponuntur indicantia cor humidum: facilè enim cognocun-

ſcuntur contrariæ paſſiones, quia contrariorum ex Ariſt. 1. topicorum cap. 8. eadem eſt diſciplina. A

Primum ſignum: ſunt *pulſus molles*.

Secundum, *ad iram procliues, ſed facilè ſedantur*: vocantur enim oxythymodes: iſtique ira fera non vexantur: tales ſunt vt plurimum mulieres, & pueri, qui natura humidi ſunt.

1 Dubitatio, non videtur, quod propenſio in iram (vt nos docet Galenus) conueniat cordi humido: quia de ratione illorum, qui ſunt in iram procliues, corde calido ſunt inſigniti. B

Argenterius, vt ſui moris eſt neſciens ſoluere hoc dubium, mordet Gal. omiſſa igitur illius innanitate, & contradicendi libidine: Reſpondeo, iram illorum, qui ſunt calido corde, non facilè ſedari, vt hęc de qua in hoc capite loquitur, ſed eſſe furibundam cũ audacia & temeritate coniunctam, vt ſuperius auctor docuit. Præterea vt Gal. ab Argenterij morſibus vindicetur, iecimus ſuperius hoc fundamentum, ſigna temperaturarum ſolum indicare, dum in ſyndromen coeunt: ſeorſum verò conſiderata ſæpiſſimè eſſe vana: de ratione enim ſyndromes eſt, vt multa ſigna vnita demonſtrent, vt docet Ariſt. 2. poſteriorum: immo ſi vnum ſignum pro declaratione vnius temperaturæ cordis, vel cerebri eſſet proprium illud ſufficeret, & Galenus in tot proponendis fuiſſet auctor ineptiſſimus. C

Præterea hoc erratum fuit fatale Argenterio, quod non intellexerit huius tractus axioma, quod eſt dum Galenus agit de ſimplici temperatura, ſupponat alias qualitates eſſe temperatas: quare humidi cũ caliditate tẽperata poſſunt eſſe ad iram proni; ſed ad iram, quę facile ſedari poſſit. D

Tertium ſignum cordis humidioris eſt, quod totum corpus ſit quoque humidum, niſi hepar obſtet, ideſt niſi hepar ſua humiditate reddat totum corpus humidum, corde in humiditate non excedente temperatum.

Omnes Expoſitores ſic interpretantur, totum corpus humidum indicare cor humidum, niſi iecur obſtiterit, ideſt niſi iecur ſua ſiccitate impediat, ne cor humectet totum corpus: quæ expoſitio cohęret Galeni menti, tamen illa, quam nos attulimus, eſt quoque rationi conſentanea: immo ſæpius accidit, vt hepar potius humiditate totum impediat, quam ſiccitate.

CAPITIS XXXIII.

DE SIGNIS CORDIS CAlidioris & ſiccioris.

Calidi, & ſicci cordis, pulſus duri ſunt, & magni, & veloces, & frequentes & reſpirationes magnæ, & veloces, & frequentes & multo magis ad velocitatem, ac frequentiam vergunt, thorace cordi non aucto proportionaliter. Hi verò præ cunctis pectus habent maximè hirſutum, & hypocondria; ad actiones autem prompti ſunt, & iracundi, & impudentes, & mores tyrannicos habent, ad furorem faciles, non facile verò placabiles. De totius autem corporis temperatura, & thoracis amplitudine, his quæ ante diximus proportionaliter eſt diſtinguendum.

POſtquam Gal. docuit ſimplices temperaturas cordis: Nunc incipit aggredi ſigna temperaturarum compoſitarum: in hoc capite verò agit de ſignis indicãtibus cor calidius & ſiccius temperatiſſimo.

Proponit hic ſex fontes, vnde ſigna indicantia cor calidum & ſiccum deſumuntur; quorum primus deſumitur a pulſibus: ſecundus a reſpiratione, tertius ab ijs, quæ accidunt Thoraci, & hypocondrijs, veluti ſunt pij; quartus ab actionum promptitudine; quintus a moribus, & ſextus a temperatura totius.

In primo ſignorum fonte ſunt pulſus duri, magni, veloces, & frequentes, qui indicant cor calidum & ſiccum.

1 Du-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

1 Dubitatio Gal. in tex. ait, cordis calidi & ſicci pulſus eſſe duros, & magnos: quod implicat, quia, ſi duri ſunt, ergo non magni: Galenus enim primo de cauſis pul. ait, magnitudinem pulſus tria indicare, robur facultatis, caloris abundantiam, & mollitiem arteriæ; vbi igitur pulſus eſt durus, arteria quoque eſt dura, & ideo pulſus non poteſt eſſe magnus.

Reſpondet Oddus, Galenum propoſuiſſe pulſum magnum & durum a corde calido & ſicco prodire, vt oſtenderet caliditatem vincere ſiccitatem: caliditas enim magis poteſt ad dilatandum, quam ſiccitas ad prohibendam dilatationẽ, quo fit, vt pulſus & duri, & magni ſentiantur.

Sed facilior, & accommodatior eſſet reſponſio, ſi diceremus, magnum dupliciter conſiderari vel abſolutè, prout ſcilicet eſt maximum: vel reſpectiuè, ideſt reſpectu pulſus cordis frigidi, & ſicci, qui eſt longè minor.

Argenterius contradicit Gal. dicitque eſſe impoſſibile, vt pulſus ſimul ſint duri & magni: nihilominus Gal. 2. de criſibus cap. 10. dicit quoque in pleuritide inueniri pulſus veloces, frequentes, magnos & ſerrinos: pulſus enim ſerrinus inter duriſſimos collocatur: ecce quod ſimul ſtare poteſt pulſus durus & magnus, concedimus tamen quod dictum eſt à Gal. 1. lib. de dignoſcendis pulſibus cap. 5. quem locum ſi vidiſſet Argenterius, non contradixiſſet Gal. quia ibi habet hanc ſententiam: pulſum durum & maximum ſimul nunquam reperiri: ecce quod negat, maximum cum duro reperiri & non magnum: maximus enim ſupponit robur virium, abundantiam caloris, & mollitiem arteriæ: magnus verò non ſupponit hanc arteriæ mollitiem: Qui igitur vult reijcere Gal. niſi ſit inſanus, debet prius eius loquendi modum, & doctrinam in tot voluminibus ſparſam videre: cauſa verò, cur Argenterius in explicatione huius doctrinæ mentem habeat lymphatam, eſt, quia non perluſtrauit omnia huius diuini Auctoris volumina. Præterea vel doctrinam Ariſt. non intellexit Argenterius, vel huius fuit oblitus: non ne magnum & paruum ſunt relatiua, non ne dici poteſt formica magna & mons paruus? Itidem pulſus magnus dici poteſt reſpectu minoris: in corde enim calido & ſicco ſanorum hominum, de quibus hic agitur, pulſus dici poteſt magnus reſpectu cordis frigidi & ſicci ſanorum, & longè maior dicetur reſpectu cordis calidi & ſicci hecticam febrem laborantis: ecce quod Galenus ſumma cum ratione protulit in corde calido & ſicco ſanorum hominum pulſus duros & magnos inueniri.

1 Dub. videtur ſuperfluum hoc ſignum deſumptum à pulſu: quia Gal. lib. de introductione ad pulſus dicit pulſus proprios cognoſci experientia, dũ in ſanitate conſtituti tanguntur: ergo pulſus ægri non antea viſi non cognoſcentur.

Reſpondetur quod Gal. nos admonet pulſus an ſua natura ſint veloces vel frequentes colligi poſſe ex Thorace quia ſi thorax eſt latus & non ſit temperamenti calidi, pulſus tempore ſanitatis eſſe tardos. Si anguſtus & temperatura ſit calida pulſus tempore ſanitatis eſſe velociſſimos & ſic de alijs pulſibus, ita vt pulſus naturales ægrorum non viſorum tempore ſanitatis nos poſſe dignoſcere.

2 Dub. Gal. lib. de fætus formatione cap. 4. & 5. docet, arterias prius eſſe factas, quam cor: additque arterias & venas omnium primas ex ſemine generari: ergo arteriæ non indicabunt cordis temperaturam: Præterea poſito, prius arterias fieri, quam cor, vt nos docet Gal. oſtendemus virtute quoq. analytica, arterias non indicare naturam cordis: docet enim Ariſtoteles 2. poſter. ſi cauſa eſt temporis momento prior effectu, nec effectum explicare naturam cauſæ, nec viceuerſa: ratio eſt, quia cauſa de illo effectu non prædicatur de omni, quare neque per ſe; ergo arteriæ naturam cordis non indicabunt.

Solutionẽ huius dubij facilè inueniet, qui animaduertet Gal. modum artificioſum in dignoſcendis tẽperaturis, qui conſiſtit in componenda multorum ſignorũ ſyndrome, ita cõpleta, vt ſubrogetur vnico proprio & conuertibili: ſi pulſus durus eſſet ſignum proprium indicans cor calidum & ſiccum, cætera idem indicantia eſſent ſuperflua. Præterea qui in philoſophia

phia & logica versati sunt, sciũt vnius rei A vnicum esse proprium & non plura. Syndrome, qua in hoc cap. vtitur Gal. ex sex signorũ fontibus constat, ex pulsibus videlicet: quia inter pulsus & cor, magnus est nexus & magna generis sympathia: ex respiratione, quia necessitas euentandi calorẽ cordis efficit respirationem magis & minus frequentem: ex pilis, quia calor cordis efficit multas fuligines: ex actionibus propriis: ex moribus tyrannicis, quia animales spiritus nutriuntur vitalibus: quare si nutrimẽtũ fuerit calidũ, nutritũ B quoque edet actiones calori respõdentes: et demũ ex totius temperatura: ecce quod Gal. per signorum communium syndromen nos mirificè docet viscerum temperaturas? Hinc signa proposita seorsum expensa nullum nexum cum corde necessarium habent, dantur enim pulsus duri, & magni, corde non existente sua natura calido. Hinc pleuritici, esto, quod natura habeant cor summè frigidum habẽt pulsum durum: similiter respirationes magnæ, & frequentes ab alijs causis præter C naturam, quam à corde sua natura calido & sicco oriuntur: Itidem pilosi fiunt non solum ratione cordis, sed etiam ratione hepatis calidi: ecce quod nullum signum ex propositis est proprium: si tamen multa essent, vnita, vt scilicet pulsus essent duri, magni, veloces, frequentes, talesque essent respirationes, pili circa pectus, essent iracundi, impudentes, moresque tyrannicos haberent, & totum calidum & siccum, tunc haud dubie cor esset calidissimum, & siccissimum: quamuis signa D proposita minus intensa indicarent cor minus intensè calidum & siccum: omnes enim qualitates suscipiunt magis & minus, danturque varij gradus caloris & siccitatis: ecce quam facile poteris ex huius dubij solutione, aliorum innumerabilium solutiones penetrare.

Secundum signum: *respirationes magnæ veloces, & frequentes:* ratio huius signi est, quia velocitas, & frequentia respirationis facta in auxilium caloris cordis: quod enim multis inspirationibus fit in thorace angusto, in amplo paucioribus fiet.

Finis respirationis ex Aristotele lib. de respiratione est cordis refrigeratio ex Hipp. lib. de nutritione, ex Gal. lib. de salubri diæta, & lib. 11. methodi cap. 8. tres sunt respirationis vsus: primus est cordis refrigeratio: Secundus, quem non admittit Aristoteles loco citato, est nutritio spirituum vitalium, quæ ab aere inspirato fit: Tertius est expurgatio fuliginum: conueniunt tamen Peripatetici & Medici, quod vsus præcipuus respirationis sit refrigeratio caloris cordis, vnde fit, vt quo intẽsior sit calor, eo maior, velocior, & frequentior reddatur respiratio.

Tertium signum: *pectus, & hypocõdria sunt hirsuta:* seu pilis referta.

3 Dub. non videtur, quod pili hypocondriorum indicent temperaturam cordis, sed potius hepatis: quia paulo infra Gal. inquit, pilos hypocondriorum ab hepate prodire, ergo vel malè hic, vel ibi.

Argenterius spreta omni solutione inuehit contra Gal. dicitque hypocondria pertinere ad hepar, & non ad cor: ideò infert, hypocondriorum pilos non indicare cordis temperaturam.

Cæterũ in Argenterio, dum Galenum interpretatur, hoc est ei fatale, vt non intelligat quod studiosi Tyrones facilè percipiunt: nemo enim est qui nesciat, illo excepto, Galenum non de proprijs & conuertibilibus temperaturarũ signis instituisse sermonem, sed de communium syndrome. Quod verò hypocõdria maximum habeant consensum non solum cum hepate, verum etiam cum corde, patet; quia in dextro, & præcipuè in sinistro, in liene videlicet innumeræ sunt arteriæ, quæ calefaciunt, vnde fuligines, & pili fint: Quinimmò Vlmus Pictauiẽsis libro suo de liene videns, tot arterias in liene, arbitratus est sanguinem arteriosum non preparari in dextro ventriculo cordis, vt plurimi putant, sed in liene, sicque præparatum deferri per arterias ad sinistrum cordis ventriculum, vt inde in spiritum vitalem conuertatur: Hæc opinio est falsa, & à nobis reiecta, eam tamen recitauimus, vt intelligatur quam sit maxima sympathia inter lienem, hypocondria, & cor.

Quar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Quartum signũ: *ad actiones sunt prompti.* Per actiones intelligit non solum vitales & animales, idest sensum & motum, sed etiam vt explicat Argẽterius, naturales: quia etiam expultrix est actio, quæ in temperamento calido est valde prompta: similiter attractrix est prompta, ergo per actiones Auctor intelligit non solum animales, sed naturales, & vitales.

Et præcipue vitales: quia ab ipsa carne cordis facultas vitalis dipendet. Hinc Galenus primo ad Glauconem in curatione syncopes ait, spiritus deficere ob magnas cordis intemperies, at ex Gal. 1. de v. p. 9. qui dicit temperamentũ dicit carnem, ergo spiritus fient à temperatura siue à carne cordis, Hinc dicimus spiritus vitales non fieri à ventriculis: quia cauitates habent vsum, & non actionem Præterea patet experientia obserueta a Realdo Colum. qui in sua Anatomia refert se in quodam cadauere non inuenisse sinistrum ventriculũ cordis, signũ est, quod non à ventriculo, sed à carne cordis facultas vitalis proueniat: Hinc Galenus 4. de v. p. 12. dicit carnem viscerum esse auctorem operationum.

Quintum signum: tales *sunt iracundi, impudentes, habent mores tyrannicos, sunt faciles ad furorem, & non facile placabiles.*

Ratio est, quia iracundia oritur à calore, & à bile: non sunt tamen facilè placabiles ob siccitatem: quia vbi est siccitas, diu calor perseuerat intẽsus: siccitas enim est lima caloris. Sunt imprudentes, quia calor reddit homines mutabiles, vnde imprudentia.

Aregenterius mordet Galenum, quod non proposuerit alios cordis calidi & sicci mores, cum tales sint audaces, immisericordes, confidentes, temerarij, crudeles, iracundi & contemptores. Dignus sanè reprehensione est Argenterius: quia non vidit, quomodo Gal. omnes dictas passiones vnico verbo diuinitus comprehendat: dum scilicet dicat, tales habere mores tyrannicos: Tyranni enim sunt audaces, immisericordes, crudeles, temerarij, &c.

Ego valde miror, quod Argenterius nõ reprehendat Galenum, qui loquens de

A iratis qui non facile sunt placabiles, eos vocauerit ὀξυθύμους & non θυμώδεις: clarissime enim Gal. 1. epid. com. 2. docet oxythymodes opponi thymodis: oxythymodes enim vocantur iracundi, facile placabiles, & qui sunt corde frigido: thymodes vocantur irati, qui sunt corde calido, & difficile placabiles, Huic instantiæ magni momenti respõdemus mutatum fuisse ab aliquo verbum thymodes pro oxythymodes: quod res ita se habeat patet, quia Galenus pas-

B sim declarat oxythymodes esse facilè placabiles, thymodes difficilè: similiter Hippocrates 6. epid. sect. 4. & Gal. in com. vocant eos, qui sunt frigidi habitus oxythymodes, id est iracundos & facilè placabiles: Quare in hoc loco Gal. non potest esse oblitus significati istius verbi, ideò error est in codice, ob aliorum & non Galeni incuriam: Hinc tamen colligere possumus. Argenterium omninò caruisse græca eruditione, & Galeni doctrina, quia ille, qui erat totus in

C contradicendi libidine volutatus non omisisset hanc instantiam: hinc nos colligimus, quod si Galeni volumina perlustrasset, tot futiles dubitationes non proposuisset; sed miratus Galeni sapientiam ea, quæ primo aspectu friuola, & nullius pretij illi visa sunt, arcana obseruasset.

Sextum signum desumitur à caliditate, & siccitate totius corporis: valet enim consequentia, totum corpus: est calidum & siccum, ergo, nisi heper obstet, cor erit calidum & siccum. Hepar potest obstare dupliciter,

D primo, vt diximus superius, quatenus potest efficere totum corpus calidum & siccum corde existente temperato, quæ expositio est noua, & à nobis solum proposita: Secundò hepar potest obstare sua humiditate & frigiditate, ne cor calidum & siccum reddat totum corpus tale: & hæc expositio est communis.

Admonet demum in fine capitis vt videamus, an thorax sit amplus ob magnitudinem capitis, & spinæ: quia si ob hanc causam fuerit magnus nõ necessariò thorax latus indicabit cor calidum: valebit tamen necessariò hæc: thorax est latus: & ca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

caput est paruum, ergo cor est calidum, quia a capite paruo latitudo thoracis effici non potest, sed solum a necessitate euentandi calorem.

CAPITIS XXXIV.

DE SIGNIS CORDIS CAlidioris & humidioris.

Tex. 21. *Si verò caliditas vnà cum humiditate dominatur, minus quidem his quos antea diximus, hi sunt hirsuti ad actiones verò nihilominus prompti, non tamen ferus est animus, sed ad iram procliuis tantummodo: pulsus verò magni, ac molles, & veloces, & frequentes existunt. Et respiratio, cum thorax cordi fuerit proportionalis, eandem pulsibus formam seruabit. Si verò minor extiterit, tanto illis velocior erit, & frequentior, quanto & thorax minor extiterit. Si autem multa facta fuerit euersio in temperatura, ac si hoc præsertim in humiditate contigerit, præter ea quæ diximus; contingent etiam ex putredine morbi his qui in ipsis fuerint humoribus corruptis, ac putrefactis. Expirationes autem maiores sunt, ac velociores inspirationibus, & submissio arteriæ in pulsibus velox.*

SIcuti sanguis ob suam humiditatem est frænum caloris, sic bilis ob suam siccitatem est lima caloris: Hinc est, quod signa ostendentia cor calidum, & siccum sint intensiora, quam signa indicantia cor calidum & humidum: humiditas enim obtundit & contemperat: ideo signa hic tradita a Galeno sunt mitiora, quam in capite superiori.

Primum signum: qui habent cor calidum & humidum *sunt minus hirsuti*: seu pilosi, quam qui calidum & siccum. Ratio facilis est: quia materia propria & immediata pilorum sunt fuligines, vt ostensum est superius, præterea fuligines sunt calidæ & siccæ, & vbi maior est caliditas, & siccitas, ibi abundantiores fiunt fuligines & pili; ideò magis sunt hirsuti qui calido & sicco, quam qui calido & humido sunt corde: plura alia dicta sunt superius, vbi egimus de temperaturis simplicibus cordis, quæ non sunt repetenda.

Secundum signum: *sunt ad actiones prompti*. Expositores dicunt in corde calido & humido actiones esse promptas, sed non sicuti in corde calido & sicco. Hæc expositio non cohæret verbis Galeni: quia postquam in primo signo dixit, minus pilosos esse qui calido, & humido corde sunt: addit, nihilominus ad actiones prompti sunt, idest ad actiones non sunt minus prompti: illud verbum nihilominus ostendit æqualem promptitudinem in corde calido & sicco, ac in calido & humido.

Dicimus igitur, calidos & siccos esse magis promptos in animi & corporis motu, & in sensibus: calidos verò & humidos magis in concoquendi officio: Hinc hæmatosis seu sanguificatio, similiter chilificatio & omnes aliæ concoctiones promptiores sunt in calido & humido, quam in calido & sicco. Præterea calidi, & sicci promptiores sunt in actionibus habentibus principatum, quam calidi & humidi: primo enim de natura humana comm. 39. & alibi Galenus docet, animi aciem & intelligentiam a corpore calido & sicco seu bilioso humore prodire: constantiam & firmitatem a melancholico: simplicitatem & stoliditatem ab humore sanguineo: sanguis est calidus & humidus, & efficit stoliditatem, ergo a calido & humido corde non proueniet animi acies & intelligentia: Hinc Gal. loquens de corde calido & humido, ne verbum qui-

quidem de moribus fecit.

Tertium signum, *animus non est ferus, est tamen ad iram procliuis*: quod accidit ratione caliditatis, obtunditur tamen ratione humiditatis.

Quartum: *pulsus sunt magni, molles, veloces, & frequentes*. Sunt magni in calido & humido: quia nullum cor, temperato excepto, est robustius calido & humido in gignendis spiritibus vitalibus. Sunt magni ob caloris abundantiam, quæ est in corde calido & humido. Sunt magni quo ad systolem ratione expirationis: quia vbi maior est fuligo, ibi maior est expiratio: sunt magni quo ad diastolem ratione inspirationis, quia maior est necessitas aeris pro generatione spiritus, & pro euentatione. Demum sunt magni, quia arteriæ sunt molles: Galenus enim primo de cau. pulf. cap. 4. & alibi habet, hæc tria esse magnitudini pulsus peculiaria, robur facultatis, caloris abundantiam, & mollitiem arteriæ: inde sequitur, quod in corde calido & humido pulsus sint molles, quia arteria humida est mollior, quam sicca: sunt quoque veloces, & frequentes ratione virtutis pulsatilis, ratione instrumenti, idest arteriarum, & ratione vsus, idest ratione caloris, qui maiorem euentationem expostulat. Præterea sunt veloces & frequentes ratione virtutis, quia in corde calido & humido est maior virtus, & melior coctio, & generatio spirituum: ratione arteriæ, quia mollior arteria est aptissima ad frequentiam & velocitatem: demum ratione vsus, quia adest quoq. propter calorem maior euentandi necessitas.

Quintum signum: respiratio, si thorax fuerit proportionalis cordi, erit velox & frequens: si verò thorax fuerit minor ob cerebrum, & spinam paruam, respiratio erit velocior & frequentior: natura enim vbi deficit in magnitudine thoracis, in auxilium intendit velocitatem & frequentiam: sed de frequentia & velocitate respirationis superius egimus.

Sextum: si cor calidum sit quoque humidum in excessu tunc sunt obnoxij morbis putredinosis, habentque respirationes & systoles maiores, & velociores expirationibus & diastole; idem dicit Gal. A 11. metho. cap. 8. & Auicennas, vbi agit de corporibus præparatis ad febres putridas.

Ratio vero, cur cor calidum cum exuberantia humiditatis sit obnoxium putredini, ex verbis sequentibus colligitur; quia expiratio ratione humiditatis debet esse maior, quam inspiratio: causa verò, cur expiratio, idest systole debeat esse maior, est, quia vbi est humiditas, ibi fiunt multi vapores, qui nisi per systolem, idest per compressionem arteriarum expirent, B retinentur, & statim nascitur adiapneustia, & putredo. Quo pacto verò per prohibitam perspirationem fiat putredo, facilè intelligetis, si legeritis Galenum 11. methodi cap. 8. & librum nostrum de statica medicina (quem Deo fauente, vel breui in lucem promemus) in quo non coniectura, sed certissimis & euidentissimis staticis experimentis intelligetis quando, & quantum plus, vel minus quotidiè perspiratio insensibilis fiat.

Quod verò expirationes & systoles in C corde calido, & humido sint maiores, & velociores, quam sint inspirationes & diastoles, patet ex Galen. 1. de causis pulsuum capite 2. vbi dicit, dum adest occasio expurgandi vapores, qui generantur ob humiditatem, tunc arteriam contrahi & fieri systolem, & expirationem maiorem & velociorem: vbi verò est occasio refrigerandi cor calidum, tunc distendi arteriã, & diastolem & inspirationem fieri maiorem, & velociorem, quod calido & non humido cordi euenit.

D Nos inuenimus instrumentum, quo dimetiri possumus. Expirationem, inspirationem Systolem & diastolem pulsus de quo egimus in comm. primæ fen. cognito quomodo expiratio sit maior inspiratione statim cognoscimus systolẽ esse maiorem diastole, & inde esse procedendum exsicantibus: si verò diastole sit maior, refrigerantibus.

1 Dubitatio. non videtur, quod in corde calido & humido expirationes (vt ait Gal. in tex.) sint maiores, & velociores inspirationibus: quia si cor ratione humiditatis requirit multam expirationem, ratione caliditatis requiret tantundem inspi-

rationis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

rationis, ita vt in corde calido & humido æqualis sit expiratio inspirationi, & systole diastoli.

Respondetur, Galenum, dum dicit, si multa facta sit euersio in temperatura, ratione humiditatis intelligere de excessu humiditatis, & non de æqualitate caliditatis & humiditatis: meritò igitur dixit, expirationem & systolem esse maiorem, & velociorem inspiratione, & diastole.

Hinc errat Haly qui putat, Galenum, dum dicit, expirationes esse maiores, intelligere in febribus putridis: quia in hoc loco Auctor non loquitur de corporibus ægrorum; sed sanorum habentium tamen pro pensionem ad putredinem. Errat similiter, quia non putabat in febribus putridis inspirationes esse minores, quia calor innatus factus sit ita diminutus, vt egeat minori refrigeratione, quam corda sanorum. Primò fallitur, quia supponit, calorem innatum & febrem esse duos calores realiter distinctos: secundò supponit calorem innatum tantummodo indigere refrigeratione per inspirationem factam: febrilem verò nequaquam: quæ supposita sunt adeo falsa, vt sint confutatione indigna: Galenus enim libro de causis pulsuum, & de differentijs, & vbique supponit, calorem febrilem egere maiori refrigeratione, quam calor innatus temperatus: Hinc pulsus in febribus ardentibus magni, veloces, & frequentes inueniuntur: Qui destrueret hoc principium totam artem de pulsibus euerteret.

CAPITIS XXXV.

DE SIGNIS CORDIS HVmidioris & frigidioris.

Tex. 24. *Humidioris verò, & frigidioris cordis, pulsus quidem molles, moribus autem nequaquam audaces, sed timidi, & segnes existunt. Tales etiam glabrum pectus habent, minimeque iram retinent, sicuti, & ad iram non admodum sunt prompti. Quæ verò ad thoracem, & vniuersum attinent corpus, distinguere oportet, sicuti ea quæ ante diximus.*

POstquam Galenus egit de calido & sicco corde, & de calido & humido. In præsenti cap. agit de signis cordis frigidi & humidi: istæ enim sunt combinationes respondentes elementis: combinatio calida & sicca respondet igni, calida & humida aerei, tertio loco est frigida & humida, quæ conuenit aquæ, & demum frigida & sicca, terræ.

Diuidi potest hoc cap. in quinque particulas: quia quinque genera signorum ostendentium cor frigidum & humidum proponuntur.

Primum, est desumptum a pulsibus: dicitque *pulsus molles* indicare cor frigidius & humidius temperato.

Secundum desumitur a moribus: dicitque qui sunt frigido & humido corde *non esse audaces, sed timidos, & segnes*: immo paulo infra animaduertit, si externa occasione isti irascatur, iram nó retinere, neque esse ad iram admodum promptos.

Tertium signũ desumit a pectoris glabritie, in quibus *circa sternum non sunt pili*.

Quartum signum desumitur ab angustia thoracis: valet enim consequentia, thorax est angustus, ergo cor est frigidum; non tamen valet viceuersa, idest cor est frigidum, ergo thorax est angustus: potest enim contingere, quòd latitudo thoracis non à calore cordis, sed a magnitudine capitis, & spinalis medullæ effecta sit. Quare valet hæc, cerebrum est paruum, & thorax angustus, ergo cor est frigidum, sed non est conuertibilis.

Quintum signum desumitur a frigiditate & humiditate totius: nisi igitur hæc totius frigiditas & humiditas orta sit ab hepate, dicendum est, dictam frigiditatem & humiditatem totius indicare cor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

frigidum & humidum: omnes exponunt, nisi iecur obstiterit suo calore: quia iecur calidum reddere potest totum corpus calidum, quamuis cor frigidum sit: nos verò interpretamur, nisi iecur obstiterit sua frigiditate: potest enim contingere vt iecur frigidum, quamuis cor sit calidum, refrigeret totum corpus.

1 Dubitatio, pulsus durus, & mollis ex Gal. 2. de præsag. ex pul. cap. 5. non fiunt, nisi a validissimis causis: ideo durus & mollis non conuenient pulsibus sanorum, de quibus hic agitur: similiter primo de differentijs feb. cap. 7. ait, pulsus duros non inueniri in omni hectica febre, sed in peiori: Quomodo igitur pulsus mollis & durus conuenient cordi frigido & humido sanorum hominum, de quibus Gal. in hoc loco agit?

Hæc dubitatio satis trita, fuit ante Argenterium centenis annis ab Expositoribus proposita & soluta: putat tamen Argenterius, esse insolubilem, & Galenum propterea dignum crimine hoscitantiæ condemnari: solutio tamen est illis facillima, qui semel tractatus Galeni de pul. legissent, quia lib. 1. de præsag. ex pul. cap. 9. docet, pulsum mollem dupliciter considerari, vel secundum naturam, vel præter naturam: dicitque, mollem pulsum secundum naturam fieri a cibo frequenti, a frequentiori balneo, a somno, & a molliori vita: mollem verò præter naturam fieri in comate, lethargo, & in hydrope: quando igitur Galenus dicit, pulsum mollem, seu durum fieri a causis validissimis, dicimus, intelligere de molli prĕter naturam: idem dicendum est de duro. Præterea dum dictum est ex Galeno 2. præsag. citato loco fieri pulsum durum, & mollem a validissimis causis, & durum non inueniri in omni hectica, per durum & mollem dicimus Galenum intelligere durissimum & mollissimum fieri. s. a validissimis causis: similiter & durissimum non inueniri in omni hectica febre: pulsus verò mollis de quo loquitur Galenus in hoc loco non est mollissimus sed mollis moderatus: quia Gal. lib. de causis pulsuum cap. 9. ait, humiditatem efficere mollitiē, frigiditatem verò impedire, ne fiat mol-

A lis, quare in corde humido & frigido rectè dictum est inueniri moderatam pulsus mollitiem.

2 Dubitatio, non videtur, quod in corde frigido & humido pulsus possint esse molles; quia ex Gal. lib. de pulsibus ad Tyrones cap. 8. & 1. de causis pulsuum 9. ait, pulsus molles fieri ab humiditate: duros verò à frigiditate: quomodo igitur in cor de frigido & humido erunt molles, si frigiditas efficiet pulsum durum?

B Respōdetur, humiditatem naturalem, quæ est in corde frigido & humido sano, de quo loquitur Galenus efficere pulsum mollem: frigiditatem verò in sano non esse tanti, vt humiditatem superet: quia vita in humido fundata est. Si hæc solutio tibi non placet, dicas, per mollem Galenum intelligere moderatè mollem. Hinc Gal. 1. de caus. pul. cap. 9. quærens, quem pulsum efficiat mollities, & frigiditas; habet hæc verba, *magnus pulsus est mollitudini peculiaris, paruus frigiditati*, addit inde nasci moderatum & vtriusque extremi participantem; quare pulsus saltem

C moderatè molles orientur ex frigido & humido pulsu sanorum.

3 Dubitatio: Gal. videtur mutilus, quia omittit præcipuas cordis frigidi differentias: nam cor frigidum habet pulsum paruum, rarum, & tardum. Præterea sicuti caloris abundantia indicat auctum vsum, idest auctam necessitatem euentandi cordis calorem, efficitque pulsus magnos, celeres, & crebros: similiter frigiditas indicat vsum imminutum, idest imminutam necessitatem euentandi calorem, vn-

D de necessario pulsus parui, rari, & tardi fiunt, de quibus in hoc capite Galenus ne verbum quidem fecit.

Respondet Plusquamcommentator, Galenum breuitatis gratia omisisse has pulsuum differentias indicantes cor frigidum. Quæ responsio mihi probatur: si enim Galenus de omnibus differētijs pulsuum cuiuslibet temperaturæ in hoc loco egisset, libellus nimiū creuisset: non omisit tamen quæ necessaria sunt huic doctrinæ: cū igitur pulsus proprius humidæ tēperaturæ sit mollis, propterea illum non subticuit: Hinc perperam Argenterius

mordet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

mordet Galenum; quia non fecerit mentionem de paruo, raro, & tardo in capite de corde frigido & humido: Præterea si ex signis propositis nos mirificè docet cordis temperaturam frigidam & humidam sanorum; non ne si alia addidisset fuisset superfluus? Insuper dicimus, quod Galenus loquatur hic de corde frigido & humido sano, in quo rarò inueniuntur pulsus parui, rari & tardi: Ideò Galenus omisit, quæ rarò eueniunt, mentionem fecit de illa pulsus differentia, quæ propriè conuenit humiditati arteriæ sanorum. Præterea sciendum est in toto hoc tractatu de signis temperaturarum, Galenum supponere viscera recedentia a temperato esse secundum excessum vnius qualitatis, vel vnius combinationis intemperata; secundum tamen alias qualitates esse temperatissima, & optimè conformata: qui vero non intelligit hoc Galeni suppositum nunquam percipiet artificium huius tractatus de signis temperaturarum.

4 Dubitatio, videtur Galenus diminutus, quia in hoc cap. de corde humido & frigido nil dicit de respiratione: de qua in cæteris capitibus semper mentionem fecit: par est, vt de medio tollamus hæc leuissima dubia, quia Argenterius his fabellis Galenum vellicat & falso ignorantiæ, & oscitantiæ iniuriosè eum insimulat.

Responsio est facillima, quia Galenus superius, dum declarauit simplices temperaturas frigidi cordis, egit de respiratione: neque par erat, vt in doctrina definitiua acta toties agere, & ea frustra repeteret.

Res enim clarissima est ex signis traditis simplicium temperaturarum, quia si cor est frigidum, inspiratio, & pulsus diastole, idest dilatatio arteriarum erit minor, quam sit expiratio & systole, idest constrictio arteriæ. Similiter si cor fuerit humidum, tunc augebitur vsus expirationis: quia, vbi est humiditas, ibi est maior expiratio, idest euaporatio: similiter erit maior systole, idest constrictio arteriæ.

5 Dubitatio oritur circa secundum signum desumptum a moribus: videtur

A Galenus omittere mores proprios cordis frigidi & humidi: tales enim sunt clementes, pij, humani, verecundi, & in aduersa fortuna desperantes, & demum animum muliebrem sortiuntur: ergo diminutus.

Respondetur; quod isti mores omissi sint a Galeno summo artificio: quia omnes consequuntur illos, quos proponit: nam si sint timidi, necessariò sunt in aduersa fortuna desperantes, animumque muliebrem habentes: deinde ob timorem

B redduntur humani, pij, clementes, & verecundi: quare dubitatio nulla est.

6 Dubitatio, dicit Galenus in tex. qui habent cor frigidum & humidum, esse timidos & segnes, quod sibi ipsi & veritati reluctatur: primo enim de vsu partium cap. 2. ait, animalia timida esse velociora alijs animantibus, ergo segnities non conueniet animalibus timidis.

Respondetur, timorem insequi frigidã temperaturam: segnitiem verò humidã: Hinc animalia timida, eaque velocia in

C motu non sunt frigida & humida, sed frigida & sicca, vt sunt cerui & lepores.

7 Dubitatio: Gal. 2. de temperamentis cap. 6. docet in temperamento frigido & humido esse plura alia signa, quæ hic non recitantur: sicuti sunt venæ paruæ, cutis mollis, & alba, suntque adiposi: neruos & musculos habent imbecilles, ergo vel diminutus hic, vel superfluus 2. de temperamentis.

Solutio facilis est, quia in hoc loco agit de frigiditate & humiditate cordis: in libro

D verò de temperamentis de frigiditate & humiditate totius corporis, ideò dubitatio nulla est.

8 Dubitatio: timor ex Galeno 3. de humoribus com. 2. generat melancholiam, & melancholia timorem, ergo vbi est timor non poterit esse temperamentum frigidum, & humidum cordis, sed frigidum & siccum: hæcque sunt Galeni verba, *sic etiam timor, & animi demissio melancholicum humorem efficiunt, & humor ipse melancholicus, timorem, animiq. demissionẽ.*

Respondemus: timorem duplicẽ esse: alterum naturalem, quem dicimus prodire a frigido temperamento: talemque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

esse in homine sano: alterum verò esse prę ter naturam, qui si diu & nimium vexat, generat illam melancholiam præter naturam, quæ est temperamenti sicci, & non humidi, & de hoc timore non intelligit Galenus: Quare argumentum a timore ad temperamentum est a positione consequentis ad positionem antecedentis, quod non sequitur: est enim in secunda figura ex affirmatiuis: quoniam timor ex quo volumus concludere temperamentum frigidum & humidum est quid vniuersalius temperamento frigido & humido sanorum: conuenit enim vtrisque, frigido scilicet & humido, & frigido & sicco: Hinc Galenus 3. de locis affectis 7. dicit, quod mæror, timor, & mæstitia nunquam deserunt melancholicos: non tamen conuertitur hæc: omnes qui sunt melancholici timent non timenda: quia etiā qui sunt frigido & humido corde, qui non sunt melancholici timent non timenda: ecce quomodo Galenus pro indagandis temperaturis assumpsit signa communia (vt nos toties diximus) quæ vnita summam habent efficaciam: sicuti in hoc capite, in quo ex timore, pulsus mollitie, segnitie, nuditate pilorum, in pectore & alijs propositis colligit, cor esse frigidum & humidum.

9 Dubitatio proponitur ab Expositoribus, an homines frigido & humido corde sint iracundiores, quam qui frigido & sicco.

Respondent multi, inter quos est Oddus, quod si loquamur de promptitudine ad iram, frigidos & siccos minus in iram labi, quam frigidos & humidos: si verò loquamur de iræ perseuerantia, & pertinacia dicunt, frigidos & siccos diutius iram conseruare.

Errant valde, quia facilius frigidi & sicci in iram incidunt, quam frigidi & humidi, inter symbolica enim ex Arist. 2. de gener. facilior est transitus: sic ex terra facilius fit ignis quam ex aqua: Præterea experientia nos docet, frigidos & siccos facilè irasci, vt canes: similiter pueri sicci facilè in iram labuntur: quare non solum frigidi & sicci iram diutius conseruant, quam frigidi & humidi; sed etiam

A citius in iracundiam labuntur.

Tertium signum cordis frigidi & humidi est glabrum pectus, idem docet Gal. 1. de humoribus comm. 8. ratio est, quia vbi multa adest humiditas, ibi non fiunt fuligines, vbi non sunt fuligines, ibi neque pili: Similiter vbi non est caliditas, ibi non sunt pili: quare in temperatura frigida & humida cordis circa pectus nō possunt esse pili: Hinc Gal. 2. de temper. capite 5. ait, temperaturam frigidam & humidam ad summum esse glabram seu

B sine pilis.

Circa quartum signum notandū, dum dicit Gal. si totum fuerit frigidum & humidum, etiam cor esse tale, nisi hepar obstiterit: Omnes exponunt, nisi hepar obstiterit suo calore reducendo totum habitum corporis ad calidā temperaturam. Quæ expositio, quamuis sit communis caret tamen artificio, & aliquando mihi visa est ridicula: quia si temperamentum totius corporis proponitur a Galeno tamquam signum indicans cordis temperaturam, sicuti consentiunt omnes exposi-

C tores, quomodo temperatura totius, quæ non est, neque esse potest, quando obstaret iecur, posset indicare præsentem cordis temperaturam? non entis enim non est scientia ex Arist. 1. poster. tex. 5. exempli gratia, a toto frigido & humido est desumendum signum indicans cor frigidum & humidum: dum dicimus, nisi iecur obstiterit, intelligimus, nisi a iecore in totum hæc humiditas, & frigiditas introducatur, & non a corde: si vero intel-

D ligeretur, quod iecur obstaret calefaciendo totum, tunc totum non esset frigidum & humidum, & non posset a totius humiditate & frigiditate desumi signum indicans cor frigidum & humidum: quamuis verissimum sit, quod iecur possit suo calore impedire, ne totus habitus frigidus & humidus fiat: attamen hæc expositio in præsenti consideratione non facit ad rem: quia hic agitur de signo desumendo a toto, quod potest esse calidum & frigidum ob iecur, vel ob cor: hæc igitur caliditas, seu frigiditas est percipienda, quando a corde, & quando a iecore pendeat: quare accipienda est hæc noua

nostra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

nostra expositio, nisi hepar obstiterit, id- A
est nisi hepar, & non cor auctor sit frigiditatis & humiditatis totius: quare sic valet, totum est frigidum & humidum, ergo & cor, nisi illa humiditas & frigiditas in totum habitum introducta defluxerit ab hepate frigido & humido: sicuti aliquando experientia obseruatur, calidos scilicet corde habere totum corpus frigidum ob hepar cachexia correptum, vel ob alium frigidum affectum: Simili modo de thorace valet, thorax latus indicat cor calidum, nisi cerebrum B
obstet, idest nisi a cerebro pendeat latitudo, & non a corde: idem dicimus, si totum est calidum, ergo & cor, nisi hepar obstet, idest nisi hepar sit auctor illius caloris.

CAPITIS XXXVI.

DE SIGNIS CORDIS FRIgidioris & ficcioris.

Tex. 43. *Frigidius verò cor, & siccius, pulsus quidem duriores reddit, & paruos: respirationem autem, si quidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderatam, si verò maior extiterit, raram ac tardam. Hi vero præ omnibus minimè ad irascendum prompti. Cum autem coacti fuerint irasci quibusdam, retinent iram. Habent autem maximè omnium nudum pilis pectus. De paruitate autem thoracis, ac præterea totius corporis frigiditate similiter distinguendum. Vnum illud commune in hisce omnibus memoria repetētibus, quod quæcunq. de moribus, siue nunc, siue quouis alio sermone explicata sunt ad temperatura cognitionem, non de optimis moribus, & vitiosis, qui ex philosophia hominibus adueniunt, sed de insitis, ac naturalibus nos exposuisse.*

IN hoc capit. Gal. agit de temperatura cordis frigidi & sicci. Diuiditur hoc cap. in duas partes: in prima tradit quinque signa indicantia cor frigidum & siccum: In secunda admonet, dum de moribus indicantibus temperaturas agit, se intelligere de moribus insitis & naturalibus, & non de ijs, qui adueniunt hominibus ob consuetudinem, vel ob philosophiæ exercitium.

Primum signum cordis frigidi & sicci sunt *pulsus duri, & parui:* ratio est, quia finis pulsus est euentatio caloris cordis: dum igitur paucus est vsus, siue necessitas euentandi, pulsus fiunt parui, & duri: parui, ratione exigui vsus, duri, ratione frigiditatis, & siccitatis arteriæ.

C Decipiuntur valdè qui putant, pulsum in corde frigido & sicco esse paruum ob debilitatem: quia hęc duo, quæ in hac doctrina sunt supponenda, non intelligunt: primum quod Galenus agat de temperaturis sanorum, qui esse possunt robusti, quamuis eorum corda sint frigida & sicca: Secundum non intelligunt, quod Gal. in corde etiam frigido & humido supponat cor in reliquis omnibus esse temperatum, & egregiè conformatum: Quare potest contingere, vt cor in omnibus sit temperatum, habeatque solum excessum aliquem in frigiditate & siccitate, & D
hunc hominem non solum esse sanum, sed bene sanum: quia nulla extra animam datur sanitas punctualis, & quæ non sit constituta cum aliquo excessu, vel defectu a temperamento æquali ad pondus, quod tantum est in imaginatione, & non extra animam.

1 Dub. Gal. videtur valdè insufficiens, quia præter pulsus paruos, & duros non proposuit raros & tardos.

Expositores dicunt, & rectè, pulsus esse duros, quia arteria ob frigiditatem, & siccitatē est dura; & quia in frigido corde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

non est tanta necessitas euentandi, vt arteria dilatetur, & deinde pulsus fiant rari, & tardi: sed quia superius plenius de duritie pulsus egimus: ideò non est, vt acta repetantur. Sciendum tamen circa pulsus paruitatem ex Gal. 1. de causis pulsum cap. 4. quod sicuti in calore primò apparet magnitudo pulsus, secundò celeritas, tertiò crebritas, similiter vbi est frigiditas in pulsu, primò apparet paruitas secundo tarditas, & tertiò raritas.

2 Dub. ex Gal. 3. de causis pulsuum capite 3. habetur, calidos habere pulsum maiorem, celeriorem, & crebriorem temperatis: attamen primo de causis pulsuum 3. clarissimè dicet, quod si caliditas parua augeatur, efficiat pulsum magnum, si magis augeatur celerem, si adhuc magis, crebrum, ergo non est verum, quod omnes calidi possint habere pulsum maiorem, celeriorem, & crebriorem: potest enim esse in corde calido pulsus magnus & non celer, & creber.

Respondetur, quando dixit Gal. pulsū esse maiorem, celeriorem, & crebriorem intelligere in calore valde aucto: quia si calor non est auctus, pulsus potest esse magnus, & non celer, & creber: semper enim magnitudo in calore est prior.

Secundum signum cordis frigidi & sicci est respiratio moderata, si thorax erit proportionatus frigiditati cordis, idest si thorax non sit magnus redditus ob magnitudinem capitis, & spinæ: quia in hoc casu respiratio fit rara, & tarda, & non moderata: per moderatam respirationem non intelligit mediocrem inter magnam & paruam; quia hæc moderatio indicaret cor temperatissimum, & non frigidum & siccum: immo capite de corde frigido Gal. superius dicebat, pulsus frigidi cordis esse minores, quam modo naturæ conueniant, & respirationem esse pulsibus proportionalem: quare & hic per moderatam respirationem intelligit respondentem, proportionalem, & consimilem pulsibus.

Tertium signum: *ad iram præ omnibus minimè sunt prompti: tamen dum irascuntur, iram retinent:* ratio est, quia ira est feruor sanguinis circa cor: vt affirmat quoque Gal. 2. de tuenda valetudine: vt igitur excitetur feruor in corde frigido, est admodum difficile: dum tamen ad irā impelluntur, illam ob siccitatem diu retinent: siccitas enim est passionum præ omnibus tenax.

3 Dubitatio: senes sunt frigido & sicco corde tamen semper irascuntur: ergo signum hoc non est verum.

Respondetur, senes esse morosos non iracundos: offert ira à morositate: quia ira est accensio sanguinis: morositas non est accēsio: senes sunt morosi, quia sentiūt aproximari morti. senes vocat senilem ætatem quærulam.

4 Dub. Gal. ait, frigidos & siccos præ omnibus minimè ad iram esse promptos: videtur falsum, quod præ omnibus: quia etiam frigidi & humidi habent eandem impotentiam, & ineptitudinem ad iram; quod probatur: quia Galenus superius dicere videtur, quod ad iram proni sint calidi & sicci, & calidi & humidi, ergo dicendū est, æquè ineptos esse ad iram frigidos & siccos, ac sunt frigidi & humidi.

Solutio facilis est: quia licet calidi & sicci, & calidi & humidi sint in iram procliues, non sequitur, esse æquè procliues: hæc enim promptitudo in iram est qualitas, quæ suscipit magis & minus: quare dicimus, maiorem promptitudinem in iram habere calidos, & siccos, quam calidos & humidos: humiditas enim est frenum caloris & feruoris sanguinis, in quo residet ira: Hæc dubitatio ab Argenterio relinquitur insoluta, eo fine, vt Galenum mordeat: & miser his fabellis & nugis volutatus omittit grauiora, & interim non penetrat Galeni arcana.

4 Dubitatio, videtur mutilus in hoc tractatu Galenus, quia solum agit de temperaturis cordis, & aliorum viscerum: de conformatione verò cordis, hepatis, & cerebri ne verbum quidem facit; nihilominus Gal. in ijs quæ de placitis, & alibi semper considerat conformationes: loco enim citato ait, cor paruum efficere homines animosos, & audaces: similiter Arist. 3. de partibus animal. cap. 4. ait, cor magnum inesse pauidis: audentiora verò & fidentiora minus & mediocre habere: ibi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ibidem quoque dicit, cor magnum corporis proportione esse lepori, muri, Asino, & reliquis omnibus animalibus, quæ sunt timida: ecce quod actiones & passiones variè insequuntur magnitudinem cordis, quare nihil dicens de cordis magnitudine reddidit opus imperfectum. Hæc instantia proponitur ab Argenterio, eam tamẽ, vt carpat Galenum relinquit insolutam.

Solutio tamen facilis est ijs, qui Galeni doctrinam, & veram philosophiam possident: quia Gal. 2. methodi 6. & multis in locis docet, omnes actiones a similaribus partibus pendere, & non à dissimilaribus: in similaribus verò sunt temperaturæ, & non magnitudines, vel conformationes: & de hac re altioribus principijs in quæstione propria egimus: particulæ enim instrumentorum, remota temperatura propriæ carnis, non præbent actiones, sed tantum vsus: ideò Galenus in hoc tractatu solum de temperaturis, a quibus primò actiones instrumenti dependent, & non de conformationibus agit: Dum verò dictum est, cor paruum efficere homines animosos, dicimus, animositatem primò & per se prouenire a temperatura calida & sicca cordis, & non ab eius conformatione: quibus non animaduersis ab Argenterio non est mirum, si arcana medicinæ non intelligat. Præterea animositas a corde paruo procedit: quia spiritus in paruo sunt magis vniti, & illorum spirituum auctor est temperatura, & non conformatio.

Quartum signum frigidi & sicci cordis est *pectus maximè omnium nudum pilis*: Ratio est, quia pili fiunt a fuligine, fuligo verò eleuatur à calore: quare vbi calor deficit, neque fiunt fuligines, neque pili. Præterea fuligines fiunt a vaporibus, vbi verò est siccitas, vapores non fiunt, ideò non fiunt pili. Plusquamcommentator verò ait, non fieri pilos in his ob defectum caloris, & materiæ: quia vbi est siccitas non eleuantur vapores: sicuti vbi est humiditas.

5 Dubitatio non spernenda proponitur: quia Gal. hic dicit, in frigidis & siccis pectus maximè omnium esse pilis nudum: secundo verò de temperamentis cap. 5. A videtur sibi contradicere, ibi enim habet hæc verba, *ad summum glabra est frigida, & humida temperies: minus ac qua frigida est, sed in altera contrarietate temperata adhuc minus, quam frigida & sicca*: ergo falsum est, quod hic dicit, cor scilicet frigidum & siccum efficere pectus maximè omnium nudum pilis.

Soluitur dicendo, Galenum hic agere de temperatura frigida & sicca cordis: in secundo verò de temperamentis cap. 5. de temperatura totius. Præterea respondemus, B Galenum intelligere frigidos & siccos esse maximè omnium pilis nudos facta comparatione inter illos, qui habent pilos, idest inter illos qui pauciores habent, quam alij, sicque nulla esset in Gal. contradictio, quia posset adhuc defendi, frigidos, scilicet & humidos esse ad summum glabros, vt docet secundo de temperamentis, & frigidos & siccos inter illos, qui habent pilos, maximè omnium esse nudos.

Tria demũ Galenus pro intelligẽtia pro- C positorum signorum in hoc cap. animaduertit: primum ne thorax sit magnus ob capitis magnitudinem: secundum ne obstet iecur: quomodo verò obstare possit, superius veram, & nouam expositionem præter communem attulimus: Tertium quod illi animi mores indicent temperaturas, qui sunt insiti a natura, & non acquisiti ob philosophiam, vel consuetudinem: multi enim sunt audaces, qui ob philosophiam, vel religionẽ mites facti sunt: multique sunt temerarij, iracundi, & im- D placabiles, qui si semel pœnas facinorum luant, inde fiunt placabiles & prudentes. Nos cognouimus quẽdam iuuenem implacabilem, temerarium, & omninò irrationalem, qui post inflictũ vulnus in eius capite cũ deperditione substantiæ cerebri miraculo vixit superstes: inde factus est adeò placabilis, adeò prudẽs & cautus, vt in suarũ rerũ regimine in agendo, in prudẽter loquẽdo, paucos habeat pares: quasi quod ante inflictum vulnus cerebrũ copia peccaret, quasi dempta parte aliqua cerebri redundante propterea factus sit sapiens, prudens, & in omnibus actionibus suis moderatissimus: quasi quod

debita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

debita cerebri quãtitas requiratur vt aliquis sit sola calidis & rationalis, quasi quod cerebrum duobus modis incenti possit vel nimis vel diminuta quantitate. Similiter multi temerarij, & iracundi, qui si ducant vxorem, & filios habeant, inter quos est quidam meus amicus, placantur & prudentes fiunt. Plusquamcommentator per philosophiam non interpretatur scientias speculatiuas, sed leges, & omnes modos, quos homines adipiscuntur: sed, vt vno verbo complectar quid sit intelligendum per philosophiam, dicimus, vel intelligi optimam consuetudinem, quæ longo vsu, & periclitatione intromittitur in animos hominum malorum bonos mores.

6 Dubitatio, dicit Gal. in tex. ex philosophia hominibus aduenire mores vitiosos: quod est contra Aristotelem dicentem in lib. de mundo & alibi, philosophiam esse rem diuinã: ergo ex ipsa vitiosi humores oriri non possunt.

Respondetur, vitiosos mores nõ ex philosophia: sed ab vsu philosophiæ hominibus aduenire posse vt in pluribus nostri temporis philosophis obseruatur.

7 Dubitatio: Galenus ait, in tex. se intelligere de moribus natura insitis, idest de moribus insequentibus corporis temperaturam: idem testatur lib. quod animi mores insequantur temperaturam corporis: nihilominus lib. de placitis Hipp. & Platonis ait, illos esse animosos & audaces, qui habent cor paruũ: similiter Arist. 3. de par. animal. cap. 4. dicit, animosos habere cor exiguum.

Respõsio tradita est superius: Dicimus tamen, mores animi per se & immediatè insequi temperaturam: Gal. enim 2. methodi cap. 6. & alibi docet, a temperatura partium actiones oriri; mediatè tamẽ insequi partes organicas: in corde enim exiguo spiritus sunt valde vniti, potentius calefaciunt, temperaturam conseruant, & animositatem inducũt.

QVAEST. LXIII.

AN RESPIRATIO SIT MOTVS *voluntarius, idest animalis vel naturalis.*

A Verroes, Plusquamcommentator, & alij censent, respirationem esse motum omninò naturalem: Rationes, quibus mouentur, quæ præcipuè sunt: altera est, quia in dormientibus, in quibus omnis actio voluntaria cessat, perpetua est respiratio, & inspiratio: altera ratio est, quia illa causa, quæ est causa pulsus, est quoque causa respirationis, & causa efficiens pulsus est necessitas euentandi calorem, & euacuandi fuligines, quæ ex omnium consensu non est voluntaria: ergo causa, quæ efficit respirationem, & inspirationem, erit naturalis.

Preterea Plusquamcommentator volẽs ostendere respirationem non esse voluntariam & pertinere ad cor, non ad cerebrum, committit quatuor errata. Primũ est dum dicit respirationem fieri propter ebullitionem factam in vena arteriosa quæ est in pulmone.

Secundum erratum est dum confirmat primum errorẽ alio errore fortasse maiori, dum dicit: sicuti in corde & arterijs fit ebullitio & motus systoles & diastoles: sic in pulmone fieri ebullitionem, à qua systole & diastole pulmonis fit: vel à qua inspiratio & respiratio fit.

Tertium erratum est dum reddit rationem cur inspiratio & respiratio non sit ita frequens vt pulsus, dicendo ebullitionem pulmonis non fieri à sanguine ita calido, vt est ille qui est in corde & arterijs.

Quartum erratum est dum dicit quod voluntas non sit causa principalis respirationis: sed sit causa adiuuans motum diaphragmatis & pectoris, quibus alligatus est pulmo.

Primò reijcitur, quia si ebullitio moueret pulmonem virtute sanguinis existentis in vena arteriali, sequeretur quod vena arterialis pulsaret: Sed sic est quod ex omnium consensu non pulsat & id in anatomia viuorum brutorum non semel vidimus non pulsare, ergo neque pulmo pulsabit:

ſabit: magis enim poteſt aſtopſia, quam quælibet potiſſima ratio.

Secundò, ſi ſanguis quo calidior, & frequentiorem pulſationem efficeret, vt ipſe tenet: ſequeretur, quod pulmo citius pulſaret quam aliqua pedis arteriola, in qua ob cordis diſtantiam ſanguis non eſt ita calidus.

Errat quoque Auerroes dum dicit motum pulmonis fieri à carne propria pulmonis & non ab ebullitione: primo patet quod caro pulmonis careat motu quia ex Galeno locis citatis & experientia ipſa patet, quod vulnerato thorace ſtatim ceſſet motus pulmonis, quamuis nulla ſit læſio in pulmone: quia per vulnus ingreditur aer per illam partem, ne detur vacuum.

Secundo patet quia quando pulmo patitur phthiſim vel alium morbum, thorax æquè bene reſpirat, ac ſi pulmo nullam haberet læſionem: quare pulmo mouetur vacui per motum thoracis & non à propria carne.

Secunda opinio eſt quorundam qui putant, reſpirationem eſſe omninò voluntariam. Fundamentum iſtorum eſt, quia, dū volumus, reſpirationem facimus rariorē, tardiorem, & frequentiorem. Gal. verò 2. de motu muſculorum cap. 1. & 6. proponit hiſtoriam cuiuſdam ſerui, qui obſtinatè cohibens inſpirationem voluit è viuis decedere: immo & Plutarchus refert, plurimos eodem modo voluntariè ab hac vita demigraſſe.

Verior opinio eſt, quod reſpiratio ſit motus, vel actio mixta ex animali & naturali. Hæc opinio videtur eſſe veritati, & Galeni principijs magis cōſentanea: Gal. enim 6. de locis affectis cap. 4. ait, errare qui putant, fæcum, vel vrinæ deiectionem eſſe totam voluntariam, cum ſit mixta ex naturali, & voluntario motu, vt reſpiratio: verum ne quis diceret, deiectionem fæcum, vel vrinæ differre genere a reſpiratione Galenus ſecūdo de motu muſcul. cap. 6. dicit, eandem eſſe rationem reſpirationis, & deiectionis vrinæ: reſpiratio igitur eſt actio naturalis ratione finis, ideſt vſus, ideſt neceſſitatis euētandi, & expirādi fuligines: Hac ratione Galenus 3. aphoriſ. 23. dixit, reſpirationem eſſe naturalē, & neminem poſſe eam cohibere: ſimiliter lib. 2. de anat. ad. & lib. de ijs quæ fiunt in medicatrina dixit, reſpirationē eſſe actionem naturalem: eſt quoque animalis & voluntaria, quia thorax mouetur a muſculis, & muſculi a neruis, & nerui a facultate animali, & voluntaria.

Ad Auerrois & Pluſquamcommentatoris primam rationem Scaliger dixit duplicem eſſe motum voluntarium: alterum, qui ſit κατὰ προαίρεσιν, ideſt ſecundum præelectionem & diſcurſum, qui in vigilia fit: alterum κατ᾽ ὁρμὴν, ideſt ſecundum inſtinctum, qui in dormientibus fit: poſita hac diſtinctione dicit, quod motus voluntarius thoracis & motus progreſſiuus dormientium fit κατ᾽ ὁρμὴν, ideſt ſecundum inſtinctum, & non electionem.

Hæc Scaligeri diſtinctio licet multis probetur, non mihi ſatisfacit: quia non datur motus voluntarius ſine præelectione: quare & dormientes, dum ſe mouent, præeligunt, ſed præelectio eſt adeo velox, vt raro animaduertatur. Præterea quæ fiunt ob inſtinctu naturæ, vel fiunt cum præelectione, vel ſine: ſi cum præelectione, pertinent ad voluntatem, ſi ſine præelectione nullo modo poſſunt pertinere ad voluntatem. Sed non tollit dubium: quia ad hoc quæritur an motus thoracis κατ᾽ ὁρμεῖν fiat à cerebro, vel à corde: quare non ſatis eſt inuenire verba illuſtria, ſed par eſt inuenire verba ſignificantia rerum naturas, & auferentia difficultates.

Reſpondemus igitur nos ad rationem Auerrois cum Galeno lib. de ſympt. cau. capit. 8. quod neque in ſomno profundo omninò ceſſat motus voluntarius: ideò dicimus, motum thoracis eſſe voluntariū. Præterea in ſomno ſunt qui per ſtadium ambulant, in quibus dicimus, motum progreſſiuum eſſe voluntarium, & non naturalem: fierique cum præelectione; ſed adeo veloci, vt non animaduertatur.

Ad ſecundam rationem dicimus inter pulſum & reſpirationem ratione cauſæ efficientis maximam eſſe differentiam, quamuis rationo vſus, ideſt finis, ideſt neceſſitatis euentandi nulla ſit differentia: ratione efficientis maxima eſt differentia: quia

quia arteriæ mouentur a virtute vitali; thorax verò a musculis, musculi a neruis, & nerui a facultate animali: conueniunt tamen ratione finis, qui est gratia euentandi calorem, & expurgandi fuligines, & nutriendi spiritum vitalem: dum igitur dicunt Aueroistæ, quod eadem causa, quæ mouet arterias, moueat thoracem, rectè dicunt, si intelligant de causa finali, & non de causa efficiente.

Dicimus igitur nos ratione causæ efficientis respirationem esse actionem volũtariam, respectu vero finis esse vitalem, seu naturalem: dicimus naturalem, prout distinguitur ab animali. Hinc strangulati non respirant, quia facultas animalis, cum sit intercepta, ad thoracem non potest transmitti: Hinc hystericæ mulieres non respirant, quia non indigent respiratione: non enim habent necessitatem euentandi calorem, cum ab vtero cor redditum sit frigidum.

CAPITIS XXXVII.

DE SIGNIS HEPATIS calidioris.

Tex. 44. *Hepatis calidioris indicia, venarum latitudo, ruffa bilis abundantior, in consistenti verò ætate etiam atra: Calidior ipsis sanguis, Atque eadem ratione corpus vniuersum, nisi obstiterit cor. His venter, & hypocondria hirsuta.*

POstquam Galenus egit de temperaturis cordis recedentibus a temperatissimo: Nunc agit de temperaturis hepatis.

Incipit tamen a simplicibus, scilicet a temperatura calida, sicuti fecit agens de corde: & meritò, quia cognitis his simplicibus, facilè compositæ temperaturæ innotescent. Non egit verò de temperatissimo corde, nec cerebro: nec aget de

A temperatissimo hepate; quia cognita temperatura calida, & frigida, quæ sunt opposita, medium, quod est regula istorum ex se elucet.

Diuiditur hoc caput in tot particulas, quot sunt signa: signa sunt quinque, particulæ quoque erunt quinque.

Primum signum hepatis calidi est *venarum latitudo*.

1 Dubitatio, non videtur, quod latitudo venarum indicet caliditatẽ hepatis: quia venæ a semine, & iecur a sanguine menstruo factum est: iecur enim post genitas B venas ex Galeno libro de formatione fætus, & secundo de temperamentis adnascitur ipsis venis, tamquam parenchyma, idest tamquam sanguis concretus, qui est veluti stebe, & firmamentum venarum: quare venæ, cum non oriantur ab hepate, non indicabunt hepatis temperaturam.

Argenterius ait, non posse responderi huic dubitationi: fallitur primo, quia etiã supposito, venas non oriri ab hepate, vt nos quoque credimus, negamus tamen, quod venæ ob maximum consensum non C indicent statum & conditionem iecoris: non ne venæ sunt refertæ sanguine genito in hepate? non ne si sanguis est calidus habebit vim dilatandi venas? calidi enim est dilatare: quare venarum latitudo indicare poterit caliditatem hepatis.

Quo ad originem venarum dicimus cũ Hipp. lib. de alimento: si cum Galeno lib. 6. de plac. cap. 3. iecur esse principium radicationis venarum, & cor arteriarum, & D non proprium generationis: aut dicimus venas oriri à iecore quo ad operationem & sanguinis distributionem, non quo ad substãtiam. Arbitramur errasse Vesalium dicentem ex Hipp. lib. de carnibus & de locis in homine venas oriri à corde: quia ibi Hippocrates per venas intelligit arterias: Antiqui enim arterias vocabant venas.

Secundo fallitur Argenterius, quia supponit, quodlibet signum ex propositis esse proprium, quod conueniat soli, & conuersim: quod suppositum fuit in causa, quod Argenterius, & nonnulli alij interpretes intelligentiam hujus partis de signis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

gnis temperaturam non sint consecuti: Galenus enim pro cognitione temperaturarum vtitur multorum signorum syndrome: quia per vnum signum nulla dignoscitur temperatura: Galenus sanè fuisset vecor, ne dicam nebulo, si potuisset vni eo signo nos docere temperaturam iecoris, & quinque proposuisset.

Nos respondemus, latitudinem venarum iunctam cum abundantia bilis flauę, cum hirsutis hypocondrijs, & totius habitus caliditate exoriente a sanguine, & non a corde indicare iecur calidum: quo pacto verò latitudo venarum indicare possit hepar calidum, paulo infra declarabimus.

2 Dubitatio: non videtur, quod latitudo venarum indicet temperaturam iecoris, immo neque vllam aliam temperaturam: quia latitudo est magnitudo, & magnitudo ex Galeno secundo de temperamentis cap. 8. insequitur formatricem, cuius munus est condere partes dissimilares, & non similares; in quibus fundatæ sunt temperaturæ.

Soluimus hanc instantiam dupliciter, quamuis ab Argenterio vt insoluta relicta sit: primum dicimus, magnitudinem insequi immediatè virtutem formatricē, mediatè verò alteratricem: nulla enim magnitudo conuenier organicis partibus, quæ non oriatur a similaribus: quantum enim non fit ex non quanto: patet igitur inter latitudinem venarum & alteratricem, siue partes similares esse consensum mediatum, ex quo vtriusque status comprehenditur. Secundò dicimus, signa, quę conficiunt syndromen, cum multa sint ex necessitate esse mediata: quia immediatum est, quo non est aliud prius, prædicaturque in secundo modo dicendi per se, & est conuertibile, & vnum sufficit, quod si haberetur syndrome esset vana: Hæc igitur sunt principia, quibus non semel ostendimus, cur Galenus non per propria, sed per communium signorum syndromen in hoc tractatu progrediatur.

Præterea ipsemet Galenus putat secundo de temperamentis capite quarto, aliquando calidam temperaturam vsu frigidorum mutari in frigidam, eamque in latitudine sanitatis conseruari: ecce quod etiam, dum mutatur temperatura calida in frigidam, non sit dicendum, venas latas fieri angustas: quare non valebit hęc, venæ sunt latæ, ergo temperatura est calida; quia illa calida est mutata in frigidam, ergo latitudo venarum non erit signum proprium calidæ temperaturæ hepatis.

Secundum signum calidi hepatis est bilis flaua abundantior. In codice græco legitur ἡ ξανθὴ χολὴ idest flaua bilis, & non ruffa, quæ differt a flaua: Galenus enim 1. de crisibus capite 12. ait, colorem ruffum vergere magis ad album: flauum verò magis ad splendidum: deinde dicit, & amaram bilem aliquando ruffam apparere, & aliquando flauam.

Notandū per bilē Gal. intelligere flauā non pallidam quia pallida conuenit iecori frigidiori & non calidiori temperato, de quo Gal. agit in hoc loco. Neque per bilem intelligere vitellinam, rubram, porraceam, æruginosam: quia istæ conueniunt ægris & non sanis, de quibus agitur in hoc tractatu.

Pro declaratione sciendum ex Galeno libro de atrabile cap. 2. septem biles proponi, quarum prima est pallida, secunda flaua, tertia vitellina, quarta porracea, quinta æruginosa, sexta cærulea, quæ dicitur isatodis, septima rubra, quæ est serum sanguineum, ex qua fiunt erysipelata.

Notandum, has biles differre inter se secundum magis & minus: quoniam ex maiori & minori hepatis calore variæ biliosorum humorum differentiæ consurgunt: Hæc doctrina est Galeni 4. præsag. 47. vbi dicit, flauus color fit ex seroso torrefacto, pallidus fit ex mistione flauæ bilis cum serosa humiditate: æruginosus fit ex seroso valde torrefacto: ecce quod secundū maiorem, & minorem fieri torrefactionem variæ bilium differentiæ oriantur: Hinc, cum dictæ biles differant tantum secundum magis & minus, aliæ quoque a Galeno bilium differentiæ multis in locis numerantur: quæ enim differunt secūdum magis & minus sunt maximè diuisibilia:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sibilia: quæ verò differunt specie, cum species sint sicuti numeri, ita diuidi & multiplicari non possunt: Hinc Galenus 10. de simplici med. capite de felle diuidit quoque bilem isatodem in duplicem differentiam, & primo de natura humana proponit biles, quæ nomine carent. Biles verò, quæ differunt inter se specie sunt hæ tres, flaua rubra, & cærulea: isti enim tres colores faciunt iridem, & sunt omninò independentes: quia nec flauus nec ruber, nec cæruleus color fiunt ex alijs coloribus: sicut fiunt virides & violacei colores: viridis enim fit ex flauo & cæruleo: violaceus ex rubro & cæruleo: ideo flauus ruber & cęruleus sunt in dependentes, & inter e specie differunt.

Constituamus igitur cum Galeno libro de atrabile, primam differētiam bilis, quę sit omnium mitissima, esse bilem pallidā, quæ (vt dicit Galenus quinto in sextum de morbis vulgaribus tex. 13.) constat ex humiditate & flaua bile, & est eiusdem generis cum vrina & sudore. Post pallidam sequitur flaua bilis, quam hic Galenus nominat, quæ est calidior, & crassior pallida, vt docet Galenus, de qua secundo de ratione victus in ac. tex. 31. habet hanc sententiam, flauam fieri ex sanguine plus iusto calefacto; & primo de natura humana tex. 35. ait, flauam a pallida bile non differre specie. A pallida bile vsque ad flauam obseruantur quinque gradus colorū bilium. primus est ὠχρός. i. pallidus. Secundus est ὑπόπυῤῥος. i. subruffus. Tertius est πυῤῥός. i. ruffus. Quartus est ὑπόξανθος. i. subflauus. Quintus ξανθός. i. flauus, & de his gradibus colorū agit Plato in Timęo. Quot vero sint biles & de bilium generatione satis superque egimus quæst. 82. in commentarijs nostris in primam fen Auicenæ.

3 Dubitatio exoritur, Galenus enim lib. de atra bile cap. 2. proponit multas bilium differentias, quæ fiunt a iecore calido, & non flauam solummodo: quia præter flauam proponit pallidam, vitellinam, porraceam, æruginosam, & rubram: de quibus in hoc loco nullam mentionem facit, ergo.

Solutio videtur facilis: quia si loqua-
A mur de pallida, hæc non indicāt hepar esse calidius tēperato, de quo agit Galenus in hoc capite; pallida enim bilis est mitis, & indicat iecur temperatum: si verò loquamur de alijs, vt de vitellina, porracea, & cæt. dicimus, dum istæ biles exuberant, hepar esse extra latitudinē sanitatis, quod est contra Galeni intentionem: agit enim hic de sanorum temperaturis, quæ recedunt a temperatissimo, & non de ægrotantibus.

4 Dubitatio, dum Galenus proponit inter signa calidi hepatis abundantiam bilis
B flauę, videtur, quod proponat signum improprium: quia bilis non solum indicat hepatis caliditatem, verum etiam siccitatem, vt docet Galenus primo ad Glauconem capite 9. quare cum in hoc capit. solum agat de caliditate hepatis, & non de siccitate, flauæ bilis abundantia non erit signum proprium caliditatis, ergo malè Galenus.

Solutio est difficilis illis, qui putant, quodlibet signum propositum a Galeno
C in hoc capite seorsum acceptum esse proprium, & conuertibile: nobis tamen est facilis: quia intelligimus Galenum pro cognoscendis temperaturis composuisse signorum communium syndromen artificiosissimam, quæ constat non ex vnico, sed ex pluribus: quorum aliqua sunt antecedentia, aliqua cōsequentia, quę simul vnita subrogantur signo alicui proprijssimo, & conuertibili: Hinc si de signis hepatis calidi loquamur: antecedentia sunt venarum latitudines, quæ ante iecoris generationem indicant eius futuram caliditatē:
D sed hoc signum non est sufficiens, atque æternæ veritatis, vt ostendimus, ideò requiruntur signa consequentia: inter quæ sunt abundātia bilis flauę, venter, & hypocōdria hirsuta, & totum corpus calidum, quæ omnia mirabilem syndromen, eamque æternæ veritatis, & conuertibilem efficiunt.

5 Dubitatio, bilis flaua nō videtur, quod indicet caliditatem hepatis existentis in latitudine sanitatis, de quo hic agitur: quia ex Galeno cap. 9. dicit, flauam bilem abundantem efficere tertianam, quare erit signum corporis insalubris nunc, idest

idest ægrotantis, & non sani.

Respondetur, bilem flauam esse mitissimam, quando verò Galenus ait efficere tertianam, dicimus, bilem esse excalefactam,& hanc non esse flauam: patet,quia loco citato dicit Gal.tertianam fieri a bile flaua, sed commota & alterata.

Prætetea secundo de facultatibus naturalibus cap.9 habet hæc verba: *bilis flaua in ægrotante fit vitellina, ita vt ægritudo incipiat à vitellina, & non à flaua, vel rufa.* Demum obseruatur experientia in sanissimis infantibus, qui quotidie bilem flauissimam excernunt.

Itidem homines sanitate præditi flauas fæces excernunt, & meritò, quia vbi est flauities,ibi nulla potest esse adustio. Hinc dum mel est optimum,& perfectissimum est flauum, dum verò aliquantulum ab igne calefit, statim amittit colorem flauũ, & intensiorem colorem acquirit.

6 Dubitatio dictum est ob bilem flauam corpora non ægrotare: ob vitellinam verò ægrotare, quod videtur falsum: quia vesica fellea semper referta est vitellina bile, quod quoque testatur Oddus in suis commentarijs:attamen non ægrotant omnes:ergo.

Soluitur dubitatio, quia ex Gal.2.de facultatibus naturalibus cap.9. habetur,bilem flauam & non vitellinam colligi in vesicula: habet enim ferè hæc verba:bilis flaua per suam vesicam repurgatur:hepar enim per proprios riuulos mittit in vesicam bilem, & à vesicula attrahitur,& inde a vesicula ad duodenum: immo obseruatum est innumeros ramulos cystis felleæ cum ramulis venæ portæ in hepate facere anastomasim, qua bilis defertur ad cystim, & inde ad duodenum: Hinc meritò Falopius refellitur, dum putat non mitti ab hepate ad cystim felleam bilem, sed cystim esse tamquam diuerticulum, quod tunc solum recipiat bilem transmissam ad ventrem quando nimio cibo refertus est.

Tertium signum: *in ætate consistentia etiam atra bilis dominatur.*

Declarauimus superius, ætatem consistentiæ esse a 35. vsque ad 49. sicut docet Gal.3. apho.com.30. vbi dicit, Iuuenum

A ætatem terminari quinta septimana: Galenus per quintam septimanam intelligit annos 35. ætatem verò consistentiæ a 35. vsque ad 49. produci.

Notandum in hac ætate, si iecur est calidius temperato dominari præter atram bilem etiam flauam, vt optimè Auerroes 4. colliget cap.4. interpretatur: quamuis Auicennas lib.3. fen 14. tract.1.cap.5.loquens de signis calidi hepatis non dicat dominari bilem flauam in ætate consistentiæ, sed solum nominat atram: nihi-
B lominus, cum iecur sit calidum, credendum est etiam flauam dominari: quia in tex.Galenus vtitur his verbis,*in consistenti vero ætate etiam* atra dominatur:¦dum dicit etiam atra, supponit præter atram dominari flauam.

7 Dub non videtur quod atra bilis abundet in hepate calido sanorum, de quibus hic loquitur Gal. quia atra bilis est toto genere præter naturam, exedit & symptomata sæuissima facit.

Solutio facilis est: si distinxerimus cum
C Galeno libro de atra bile, & 3.de locis affectis cap.7. atram bilem videlicet, triplicem esse,aliam quæ est fæx sanguinis fæcibus vini haud absimilis non adusta,de qua Gal.2. de facultatibus naturalibus c.9. & 3.apho.3.& lib.de tremore & palp.cap.7. loquens dicit,esse frigidam & siccam:quę autumno respondet, & quæ in autumno fit: Secunda species melancholiæ est bilis flaua supra modum assata, quæ est furiosa & exedens; Tertia est melancholia, quæ est fæx sanguinis,sed adusta:posita hac distinctione respondemus ad dubium, Ga-
D lenum non intelligere de illa specie melancholiæ, quæ facta est ex flaua superassata; quia hæc ex Gal.3.de symptomatum causis cap.2.si peccat in toto facit elephantiasim, si in parte, cancrum: ita vt hæc nunquam sit in corpore sanorum hominum. Neque intelligitur per atram, melancholia,quę sua natura est frigida & sicca,quia hæc adeo est temperata vt peccet sua qualitate, & non copia: hinc dum copia peccat, habitus ille dicitur melancholicus,& non biliosus:Relinquitur ergo vt per atrã intelligamus melancholiam, quæ sua natura est frigida & sicca, estque omnibus

natura-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

naturalis, quæ tamen in hepate calido aliquantulum aduritur, & præcipuè in consistenti ætate, quę vel qualitate calida, vel copia peccare solet. Quo pacto verò melancholicorum succorum differentiæ possint dignosci; nos fusè egimus lib. 6. vitandorum errorum cap. 8.

Quartum signum: sanguis in ipsis est calidior, eademque ratione totum corpus est calidius, nisi cor obstiterit.

Hoc videtur esse vnicum signum: quia ea ratione, qua totus sanguis est calidior, eadem quoque totum corpus est calidius temperato, nisi cor obstiterit: cor eo modo, quo obstet, ne totius corporis caliditas proueniat ab hepate, eodem modo obstat, ne calor sanguinis ab hepate pendeat, sed à corde.

Nota omnes Expositores, & ipsum Auicennam lib. 3. fen. 4. tractat. 1. cap. 5. interpretari nisi obstet cor, idest nisi cor contraoperetur sua frigiditate. Quæ expositio sanè non est ita artificiosa, vt illa, quam proposuimus; quia cor, si iecur fuerit calidum, non refrigerabit totum. Prętere a debemus hic desumere ex temperie calida totius corporis argumentum, quod probet, an iecur calidum sit: quare si totum esset frigidum, iecur non posset esse calidum, & cum iecur sit calidum, totum non potest esse frigidum: ergo qui exponunt, nisi cor obstet, idest nisi cótraoperetur refrigerando totum, desumunt signum ab eo, quod non est. Dicant mihi quæso, quando Galenus dicit, latitudinem thoracis indicare cor calidum, nisi obstet cerebrum magnum, an putent cerebrum cótraoperarsi? minimè gentium, quia stare potest cerebrum magnum, & calidū cor: vera igitur expositio est quod latitudo thoracis possit prouenire, tum a corde calido, tum a cerebro magno: Ideo quando dicit, nisi ostiterit cerebrum, intelligimus, nisi latitudo proueniat a magnitudine cerebri. Similiter quando dicit, totum corpus calidum indicare iecur calidum, nisi cor obstiterit, exponamus oportet, nisi cor sua caliditate, & non sua frigiditate, (vt omnes alij exponunt) fuerit causa; cur totum sit calidius: immo sæpè accidit, vt iecur sit temperatum, &

A totum corpus calidius, qui caliditatis excessus non à iecore, sed à corde dependeat.

Notandum sanguinem reddi posse calidiorem, quamuis cor sit temperatum: quia ex sententia Galeni hæmatosis est in Hepate: ex sententia vero Aristotelis, Auerrois, Plusquamcommentatoris, & Vesalij est in corde: Hi enim censent dari quattuor concoctiones, primam in vētriculo, secundam in hepate, tertiā in corde, vbi dicunt sanguinem recipere formam & vltimam perfectionem, quartam B verò in cæteris corporis partibus gratia nutritionis: sed quia hanc opinionem superius reiecimus, nó est, vt de hac re amplius loquamur.

8 Dubitatio, ait Gal. iecur calidum reddere totum corpus calidum, nisi cor obstiterit: videtur mancus: quia debebat dicere non solum nisi cor, sed etiam nisi testiculi obstiterint: tum quia ex Gal. lib. de semine testes sunt fontes caloris, qui com municatur toti corpori, tum, quia abie- C ctis testiculis, virtus corporis hebescit, & totum corpus frigescit.

Respondetur, Gal. loqui de calore, qui influit immediatè à corde per arterias, & ab hæpate per venas: a testibus verò nihil influit, nisi mediatè, idest per venas, & arterias ad cor & iecur, & deinde ab his visceribus & ad totum, ita vt tandem immediatè calor testium communicatus toti sit a solo corde, & hepate: ideo Gal. dixit, nisi obstet cor, vel iecur, quia ab his duobus visceribus immediatè pendet calor vniuersi corporis.

D Respondent nonnullli, calorem communicatum a testibus ad totum non influere σωματικῶς, idest corporaliter & per canalia, quibus influit calor cordis, & Hepatis, sed ἐνεργητικῶς, idest virtute quadam, quæ non eget canalibus, & conceptaculis.

Hæc responsio non facit ad rem, & est falsa: quia virtus testiū etiam σωματικῶς, siue corporaliter influit per venas, & arterias: non ne seminis materia si abijciātur testes retrocedit per vasa præparantia a pudēdis ad arteriam aortam, & venam cauam? & inde ad cor & ad iecur? vbi

vbi aliquando per suffocationem minuitur calor vtriusque visceris: similiter dum excitatur coitus, calefiunt vasa præparantia, & inde per venas & arterias calefit cor, & iecur, & postremò à iecore communicatur vniuerso corpori calor a testibus deductus: ecce quomodo calor testiũ per cor & iecur communicatur toti, & cur non sit dicendum, nisi obstiterint testiculi.

Quintum signum: *venter & hypocondria hirsuta*. Ratio est, quia in ventre inferiori dominatur iecur, quod ratione caliditatis eleuat multas fuligines, quæ sunt materiæ pilorum. Quanto igitur plures pili, tanto iecur erit calidius: Vẽter enim diuiditur in tres regiones, in epigastricam, vmbilicalem, & ypogastricam, pili quanto plures fuerint circa ypogastricam partem, tanto iecur extiterit calidius.

9 Dub. multa corpora inueniuntur pilis referta secundum totum ventrem, & secũdum omnes partes infernas, in quibus nullus obseruatur in hepate caloris excessus, ergo pili non indicabunt caliditatem.

Soluitur dubium, hoc solo supposito principio a nobis non semel declarato, Galenum scilicet in declaratione temperaturarum nõ proposuisse signa propria, quæ conueniant vni soli; quia non multa sed vnicum solum in quolibet capite proposuisset; etenim vnius rei vnicum solum datur signum proprium, & non plura: Qui verò non intelligit hoc principium, iterum analyticam artem addiscat: quia de hac re non amplius dubitabit. Hinc Gal. non solum vsus fuit signorum syndrome pro notitia harum temperaturarum, sed etiam dũ agit de internis morbis: nonne dum perquirit, an aliquis vera afficiatur pleuritide 1. sect. aph. 12. vtitur syndrome quatuor signorum? quorum primum est dolor lateris pũgitiuus, secundum tussis, tertium difficultas respirandi, quartum febris: Si vnũ esset proprium conuertibile, nonne hæc quatuor signorum syndrome esset vanissima; Demũ nonne omnes practicantes, dum de morbis agunt proponunt syndromen signorum: Hac ratione dicimus, quod nisi concurrent plura ex propositis signis, incerti essemus de hepatis caliditate. Hinc dicimus, tunc iecur esse calidũ, quando aderit latitudo venarum, bilis flaua abundantior, & venter, & hypocõdria saltem sint hirsuta.

10 Dub. videtur, quod Gal. omisserit plura alia signa indicantia caliditatem hepatis: sicuti colligitur ex Auicenna lib. 3. fen. 14. tract. 1. cap. 3. vbi dicit longitudinem digitorum magnitudinem hepatis, & eius calorem indicare: similiter Rasis 2. ad Almansoré cap. 11. docet, appetitum cibi & potus indicare hepatis caliditatem: proponitque alia plura signa.

Solutio desumitur ab Auerroe 4. colliget cap. 4. qui irridet Auicennam, quod nesciat, vel fingat se nescire vbi fundetur virtus formatrix, cuius munus est componere magnas vel paruas partes, & non efficere temperaturas calidas, vel frigidas: quia hoc spectat ad alteratricem. Quo ad Rasim dicimus, appetitum cibi & potus esse actionem pendentem per se ab ore ventriculi, & non ab hepate: ideò & Auicennas, & Rasis decepti sunt.

Hinc miror Argenteriũ. qui in hoc cõ. reprehẽdit Galenum: quia nõ desumpserit signa indicantia caliditatem hepatis a cibo & potu, a concupiscentia, à caliditate volæ manus, & a iuuantibus, & lædentibus.

Decipitur, vt deceptus est Rasis, eumque irridere debemus, vt Auerroes irrisit Auicennam, quia cõcupiscentia a praua consuetudine, & prauo discursu, & ab excessu humidæ qualitatis, optima existente in cæteris qualitatibus tẽperatura oriri solet. Similiter volæ manus caliditas est signum vanissimum: quia si iecur sit calidum, oportet, vt non solum vola manus, sed totum corpus sit calidum: Galenus enim desumpsit a caliditate totius signum calidi hepatis: Amplius iuuantia & lædentia proposita ab Argenterio non sunt signa desumpta a natura rei: alibi .n. ostendimus, iuuantia & lædentia eam proportionem habere ad cognoscendas temperaturas, quam habet lydius lapis ad cognoscendum obryzum: Auri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

A fices, dum de certissima cognitione auri
tractant, igne vtuntur, & non lydio cal-
culo: sic Gal. solum signa desumpta a na-
tura rei proponit, & amittit aliena parum
conferentia. Demum si quinque ab illo
tradita sufficient, cætera erunt vana: fru-
stra enim fit per plura quod per pauciora
& æquè bene fit: sed quod hoscitantiam
Argenterij patefacit est caput 64. vbi Ga-
lenus clarissimè admonet exemplo ven-
triculi locum a iuuantibus & lædentibus
pro dignoscendis temperaturis esse om-
B nibus communem: neque voluit in quo-
libet cap. breuitatis gratia illum repetere:
ecce quam inconsideratè Galenum reie-
cerit, & quot verba, & rationes vanas ille
miser ventis profuderit: nemo videbit il-
lud caput, qui non despiciat eius temeri-
tatem, & crimine apertæ falsitatis Argen-
terij opinionem non damnet.

11 Dubitatio: Gal. cap. 8. proposuit me-
thodum perquirendi, constitutiones, quæ
desumebatur a substantialiter inhærenti-
bus, ab operationibus necessariò conse-
quentibus, & ab ipsis casibus: substantiali-
C ter inhærentia sunt, quę tactu, & proprijs
oculis percipiuntur: cæterum cum hepar
nec tangi, nec videri possit, methodus pro
posita erit vana, quia hepati est inaplica-
bilis. Præterea neque in perquirenda he-
patis caliditate procedit per operationes
consequentes: quia in quinque signis in
hoc cap. propositis non est collocata ope-
ratio aliqua hepatis immediatè insequens
eius caliditatem, quod non potest dici de
tractatu, quem fecit de corde, & cere-
bro: quia cordis operationes necessariò
D consequentes sunt pulsus: cerebri verò
operationes necessariò consequentes sunt
operationes habentes principatum, vt
memoria, imaginatio, & discursus, &
deinde operationes sensitiuæ, & moti-
uæ.

Solutio est, quod licet substantialiter
inhærentia, quæ hepati conueniunt im-
mediatè non percipiantur, tamen media-
tè, idest per quinque signa indicantia eius
caliditatem, quæ sunt a Galeno proposita
non solum penetrantur substantialiter in
rærentia, sed etiam operationes necessa-
hio consequentes: Hinc Gal. miram ar-
tem composuit, qua penetrare quisque
potest propriam viscerum constitutio-
nem: primò proponit substantialiter in-
hærentia, quæ si obijciantur sensibus, nos
non indigemus proprijs operationibus: si
verò substantialiter inherentia oculorum
obtutum effugiunt, docet tunc esse pro-
cedendum per operationes necessariò con
sequentes: si demum operationes proprie
nos quoque latent, docet esse per casus &
symptomata incedendum: sicuti Gal. in
perquirenda hepatis temperatura exe-
quitur: flaua enim bilis abundantior, &
sanguis calidior pertinent ad casus, idest
ad accidentia insequentia propriam he-
patis calidi operationem, quæ est prom-
pta sanguificatio.

CAPITIS XXXVIII.

DE SIGNIS HEPATIS frigidioris.

Tex. 45. *Frigidioris verò, angustia venarum, Pituita abundantior, Sanguis frigidior, & totius corporis habitus, nisi à corde calefiat, Venter illis glaber est, atque hypocondria.*

SI vera est Arist. sententia 1. topicorum cap. 8. quod oppositorum eadem sit disciplina: merito Galen. est breuissimus dum de signis iecoris frigidi agit: satis enim eleganter, & doctè nobis superius declarauit syndromen signorum indicantium caliditatem hepatis. Nunc his paucis tradit quinque signa iecoris frigidi.

Primum est *angustia venarum.*

Secundum est *pituita abundantior.*

Ratio horum signorum argumento a contrarijs confirmatur: si enim in calido iecore flaua bilis est abundantior: in frigido pituita erit abundantior.

1 Dubitatio: non videtur, pituitam esse

signum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

signum iecoris frigidi: quia sita ventriculo, ideo indicabit conditionem ventriculi, & non iecoris.

Respondetur ab Argenterio, duplicem esse pituitam, aliam ventriculi, & aliam iecoris: dicitque Galenum in hoc loco loqui de pituita iecoris, quæ est illa, quæ componit massam sanguineam. Quæ responsio non est improbanda: improbamus tamen Argenterium, dum probat contra Galenum, proposita signa non esse propria: causa erroris illius fuit, quia putabat quod signa proponenda hic deberent esse propria & conuertibilia: quod erratum est inexcusabile, & radix plurimorum errorum: Rudiores enim Tyrones sciunt vnius rei vnam esse proprietatem & non plures, atque dum plures proponuntur, illas non esse proprias; itaque qui in hoc lib. non supponit Galenum processisse per syndromen signorum communium, post eius lectionem longè indoctior erit, quam antea.

Similiter Auicennas lib. 3. fen 14. tractat. 1. cap. 6. agens de signis hepatis frigidi proponit pituitam abundantiorem, & dicit se intelligere per hanc pituitam sanguinem aquosum: ibi enim habet hæc verba, *sanguis in istis est subtilis & aquosus, & virtus eius est debilis, & multoties in ipso accidunt febres*.

Præterea a Gal. 3. de locis affectis cap. 7. & lib. de plenitudine numerantur quattuor species pituitæ, dulcis, salsa, acida, & vitrea: dulcis tamen duplex est, alia manifestæ dulcedinis, alia insipida & aquosa: credimus Galenum per pituitam intelligere aquosam, quæ est semisanguis, vel sanguis ob frigiditatem hepatis malè coctus: omnia enim malè cocta sunt aquosa & tenuia: Arist. enim 4. meteororum capite de coctione, & Gal. 4. de ratione vic. 4. docent, coctionem fieri incrassando: ideo omnem sanguinem, antequam perfectè coctus sit, tenuem & aquosum esse: hoc genus pituitæ ex Gal. lib. de atra bile, si redundet in venis, eius redundantia ex vrina aquosa dignoscitur, si in ventriculo, ex præcedenti vsu ciborum pituitosorum.

Notandum tamen est, vrinam interdum reddi aquosam licet hepar sit calidissimum, ex nimio coitu, vel ex nimia vigilia, vel ex nimio potu.

Notanda est differentia inter pituitam aquosam & crudum succum: quia pituita potest vel aliquando potuit conuerti in sanguinem: ideo dicitur pituita quasi vitam petens: crudus succus nec potest, neq. vnquam potuit conuerti in sanguinem.

Tertium signum est *sanguis frigidior*: ratio frigiditatis est, quia sanguis in hepate frigido ex Auicenna, vbi de hac re tractat, est tenuior, & aquosior; fit tenuior ob imbecillitatem, & frigiditatem.

Plusquamcommentator fallitur, dum censet sanguineam massam constare ex tribus humoribus, pituita scilicet, melancholia, & bile: negatque dari sanguinem purum distinctum ab his tribus: reluctatur Galeno in hoc loco, & primo de natura humana comm. 27. vbi censet præter tres humores dari sanguinem purum ab alijs humoribus distinctum. Præterea aduersatur Hippocrati & Galen. in procemio primi libri de morb. vulg. & multis alijs in locis, vbi docent, sanguineam massam proportione respondere quattuor elementis, quattuor anni temporibus, & quattuor diei partibus: quare sicuti quattuor elementa, quattuor anni tempora, & quattuor diei partes sunt inter se distinctæ: similiter 4. humores in massa sanguinea erunt inter se sua natura distincti: Itaq; purissimus sanguis, quamuis sit compositus ex 4. elementis, tamen est temperatus & purus: immo natura, ne dissoluatur, sed conseruetur, inuenit crassos & tenues humores, idest pituitosos melancholicos & biliosos, qui a contrarijs iniurijs eum defenderet: quasi quod natura modularetur massam sāguineam, ponendo in venis graues, & acutos humores, & meritò, vt inde mirabilis concentus, & harmonia consurgeret.

Decipitur quoque Plusquamcommentator, vt probauimus superius, dum cum Arist. censet, sanguinem non perfici in iecore, sed in corde: putabatque, naturam efficere quatuor cōcoctiones, primam in vētriculo, secundā in iecore, tertiā in corde, quartā in reliquis corporis partibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Quartum signum: *totius corporis habitus frigidior redditur, nisi à corde calefiat*: Gal. de hepate calido superius dicebat, totum habitum corporis esse calidum, nisi cor obstiterit. Proposuimus communem expositionem, quæ erat, nisi cor obstiterit contraoperando, idest nisi cor sua frigiditate impedimento fuerit, ne totum corpus calefiat. Aliam tamen nos meditati sumus expositionem, quæ erat habitum totius corporis calidum indicare iecur calidum, nisi obstet cor, idest nisi illa caliditas totius pendeat a corde, & non ab hepate: tunc enim caliditas totius non potest indicare hepatis caliditatem: In hoc loco tamen intelligit habitum esse frigidiorem, nisi cor obstet, idest nisi à corde calor totius oriatur: sæpissimè enim contingit calorem totius à corde potius, quam ab hepate pendere: & admodum ratò accidit, vt cor sua frigiditate impediat, ne iecur calidum efficiat totum corpus calidum.

Argenterius hic asserit, non dixisse Galenum, omnes corporis partes à sanguine frigidiori refrigerari, sed totius corporis habitum: quia inter partes corporis sunt intestina, & ventriculus, quæ (vt ait) excluduntur a partibus, quæ efficiunt corporis habitum: illæ enim partes quæ chylo & non sanguine nutriuntur, vt est ventriculus, & intestina, non insequuntur hepatis temperaturam, ideo non dicuntur contineri inter illas, quæ constituunt habitum corporis, & quæ indicant statum & conditionem hepatis.

Decipitur summopere, eò quia ventriculus & intestina nutriuntur sanguine, & non chylo, vt ostendemus in propria quæstione post explicationem capitis 63.

Quintum signum: *est venter & hypocondria glabra*, siue sine pilis: Ratio huius signi est manifesta: quia vbi frigiditas prædominatur, non fiunt fuligines: vbi non fiunt fuligines, non oriuntur pili, vt in digressione de pilis probatum est.

2 Dub. exoritur, quia proponuntur ab Auicenna, & ab alijs Auctoribus alia signa frigidi hepatis, quæ omittuntur a Gal. ergo diminutus. Signa verò, quæ

A omittuntur à Galen. sunt hepate frigidos esse voraces, carere concupiscentia: non tentari coitu, & demum iuuari a calidis & lædi a frigidis.

Respondetur, Galenum solum proposuisse quinque signa, quia illa sufficiunt pro declaratione frigidi hepatis hominis sani, de quibus intelligit: quare si viderimus angustiam venarum, abundantiorem pituitam, sanguinem frigidiorem, habitum totius corporis frigidiorem, & carentiam pilorum circa ventrem, &

B Hypocondria, certissimè colligere poterimus, hepar esse frigidum, idest minus calidum, quam temperatum.

CAPITIS XXXIX.

DE SIGNIS HEPATIS siccioris.

Tex. 46. *Siccioris autem, sanguis quidem crassior, & minus abundans, venæ duriores, & totius habitus corporis siccior.*

C

QVattuor proponit signa, quæ indicant hepar siccum: Quorum.

Primum est *sanguis crassior*, (supple) quam sit, hepar existens temperatum: Ratio huius signi est; quia in hepate sicco facultates expultrices, & attractrices sunt diminutæ: eius enim fibræ sunt duræ, ideo ineptè ad attrahendum, & expellendum: parum enim est quod attrahitur, illudque tarde expellitur: Hinc sanguis diu detentus crassior redditur: nec

D mirum est, quia in calore moderato liquidi humores nò solum crassescunt, sed etiam duritiem lapideam aliquando sibi conciliant: Dicimus in calore moderato, quia Galenus tractans de hepate sicco supponit esse in calore, & in alijs qualitatibus moderatissimum & temperatissimum, habereque solum aliquem excessum in siccitate: Qui enim hoc Galeni suppositum in toto hoc tractatu de tẽperaturis non percipit, si illum centies quotidie

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

perlegeret nihil omninò de viscerũ intẽperatus intelligeret.

Ex hac theorica primo colligimus in habitu sicco, in quo febræ sunt duræ non esse danda medicamenta acria quia inde febræ magis durescunt: hac ratione Galenus 1. de tuen. sani. cap. 9. dicit aloem non esse dãdam senibus Hinc in renibus senũ facilè fiunt lapilli: causa est quia habent fibras siccas: at sic est, quod vbi fibræ sunt siccæ expultrices sunt debiles, & vbi sunt debiles excrementa retinentur & tandem in lapillos conuertuntur. Argumentum est à minori: quia si sanguis nutritioni destinato in sicco crascescit, quãto magis excrementa inepta plus iusto detenta crassescent. Inde animaduertimus quoque errorem multorum medicorum, qui referũt calculi generationem in nimiam renum caliditatem, qui reluctantur rationi experientiæ & ipsi Galeno: an ne senes in vltimo senio patiuntur lithiasim? certè non ob caliditatem: an ne ex Gal. 14. meth cap. 16. incidũt ex victu crasso in generationem calculi dum meatus renum sunt lati: ergo meatuum laxitas & latitudo in his, qui habent, renes frigidissimos erit in causa lithiasis.

Argenterius, qui nunquam huius libelli artificium penetrauit, qui Galeni arcana non intellexit, qui supposita nõ animaduertit: ideò in sexcenta errata lapsus est: mordet in hoc commento Galenum, quia dicat, siccitatem hepatis sanguinem crassum efficere: putat enim, quod in viuẽtibus nec siccitas, nec frigiditas, nec humiditas habeat vim agendi, sed sola caliditas, indeque infert, omnem crassitiem nõ à siccitate, sed ab adustione fieri. primo decipitur quia supponit hoc, quod falsissimum est: temperaturarum signa à Galeno proposita esse ꝓprijssima, ꝙ nõ semel superius reiecimus; si enim vnicum ex propositis esset proprium, cætera omnia essent superflua: fatemur & nos crassitiem sanguinis nõ esse signum proprium siccæ temperaturæ, dicimus tamen cum alijs signis vnitum vnicè conferre ad dignoscendam siccam iecoris temperaturam. Secundò fall tur, dum ait in viuẽtibus solum calorem, & non alias quali-

A tates habere agẽdi virtutẽ: Affert. n. Galenus 5. simpl. capit. 5. tres causas, quibus in viuente corpora durescunt: prima quarum est siccitas; secunda est frigiditas, qua glacies durescit, & durescunt perniones; tertia est abundantia humorum. Præterea nullus est Medicus rationalis & Philosophus, qui neget præter calorem dari alia agentia naturalia. Demum nos ostendimus in propria quæst. contra Cardanum, non solum caliditatem esse qualitatem positiuam sed frigiditatem, humiditatem, & siccitatem.

B 1 Dub. non videtur, quod siccitas hepatis sanguinem crassum efficiat: quia, qui scyrrho hepatis opprimũtur, sanguinem tenuem & aquosum accumulant: similiter senes siccissimi sanguinem aquosum faciunt.

Argenterius proposuit hoc dubium, non vt illud solueret, sed vt moderet Galenum, putatq; argumentum esse insolubile: Nec miser animaduertit in quot errata incidat: primò transit de genere in

C genus: quia in hoc loco Gal. agit de intemperaturis sanorum, & non ægrorum, corpora enim quæ opprimuntur scyrrho non sana, sed insalubri: nũc, seu ægra vocantur: secundò senum corpora siccissima, quæ asseruant sanguinem ichorosum sunt extra latitudinem sanitatis, & pertinent ad partem Gerocomicã, seu ad corpora decidentia, vel ad ægrotantia; tertiò decipitur, quia hoc Auctoris arcanum non intelligit, videlicet Galenum de hepate sicco, vel de alia corporis tempera-

D tura recedente a temperatissimo loquentem supponere illud corpus in reliquis omnibus qualitatibus esse temperatissimum; quo supposito instantia de senibus est vana & puerilis, quia in senibus præter excessum in siccitate adest calor diminutus, & plurimæ aliæ qualitates a temperatissimo deflectentes; ideo sub his temperaturis, de quibus agit hic Galenus non continentur senes.

Secundum signum est *sangnis paucus* Ratio paucitatis dependet ex dictis: quia facultas attractrix, cum in sicco ob fibrarum duritiem sit, diminuta sequitur vt sanguis paucus sit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Tertium: *venæ sunt duriores*: nimium vacillat Argenterius, dum hic dicit contra Galenum, quod sciri non possit, an venæ sint duræ, nec ne, quia sub cute sunt: si diligenter animaduertisset, dum venæ a chirurgis secantur, non semel ab illis fuisset admonitus, quibus corporibus duræ, vel molles sint: Ratio, cur in hepate sicco & duro venæ quoque duræ sint est communis consensus inter hepar & venas.

Quartum signum est habitus totius corporis siccior, (supple) quam sit in temperato: est animaduersione dignum, cur non addiderit, nisi cor obstiterit: omisit sanè optima cum ratione: quia humiditas cordis nunquam potest ita excedere, vt vincere possit siccitatem hepatis: cor enim sua natura est calidissimum, ideo siccum, & non humidum, intelligendo de humiditate, quæ ita excedat mediocritatem, vt superet hepatis humiditatem Ideo hoc supponitur in hoc tractatu de corde, quod cor humidissimum sit longe siccius hepate siccissimo.

CAPITIS L.

DE SIGNIS HEPATIS humidioris.

Tex. 47. *Humidioris autem, sanguis quidem abundantior, atq. humidior, venæ autem molliores, ita verò & vniuersum corpus, nisi partes ad cor attinentes obstiterint.*

QVattuor hic proponuntur signa indicantia hepar humidum: Primum est sanguis abundantior (supple) quam sit in temperato: Ratio abundantiæ est, quia agentia magis multiplicant semetipsa, quam alia: Hepar, de quo agitur hic, habet aliquem excessum in humiditate: in caliditate verò supponitur temperatissimum: multiplicabit igitur suam ideam generando multum, & abundantem succum calidum & humidum, quippe qui est sanguis. Quinimo facta comparatione inter hepar calidum & humidum, & hepar dumtaxat humidum, dicimus generari sanguinem abundantiorem in hepate humidiori, quam in calidiori & humidiori: ratio est, quia temperatura calidior & humidior, quam sit temperata, magis resoluit, quam humidior sola, quæ semper supponitur, quod iuncta sit cum temperatissimo calore: vbi enim est maior calor, ibi semper est maior resolutio: Dum Gal. agit de hepate humido, sibi proponit agendum de hepate temperatissimo habente solum aliquem excessum in humiditate.

1 Dubitatio: nõ videtur, quod iecur cum excessu humiditatis gignat sanguinem abundantiorem, sed humores pituitosos & crudos.

Hæc instantia est allata ab Argenterio contra Galenum, sed vanissima quidem: immo ex illa conijcimus, hunc virum intimius non penetrasse artificium huius tractatus de temperaturis, tum quia supponit humiditatem iecoris, de qua hic loquitur Galenus, considerari secundum illum magnum excessum, qui extra latitudinem sanitatis continetur, quod est falsissimum, vt superius probatum est: tum quia non penetrauit Galeni mentem, quæ in hoc consistit, quod, dum agit de intemperaturis hepatis, vel aliorum viscerum, supponat hepar, vel alia viscera in alijs qualitatibus omnibus, de quibus non agit, esse temperatissima: quibus fundamentis non intellectis, non est mirum, si in errores inexcusabiles inciderit.

Secundum signum: *sanguis est humidior*: (supple) quam in hepate temperato: ratio clarissima est, quia iecur temperatum cum excessu humiditatis generabit sanguinem humidiorem, quam iecur omnino temperatum.

Tertium: *venæ sunt molliores*: vbi enim est sanguinis multitudo, humectantur tunicæ venarum, & molles fiunt.

Quartum: *vniuersum corpus erit molle, nisi partes ad cor attinentes obstiterint.* Ratio est, quia cũ omnes particulæ sanguine alantur; si sanguis est humidus, totũ erit humidum, & molle, nisi cor obstiterit sua

sicci-

ficcitate poſſet.n.cõtingere quod cor eſſet A adeo ſiccum, vt impediret, ne hepar humectaret totum corpus. Inſtrumenta vero quibus cor impedit, ne totum molle fiat, ſunt arteriæ, per quas à corde in totum ſpiritus iufluit: ſi igitur arterialis ſanguis, & virtus cordis admodum calida & ſicca influxerit in totum ab humiditate hepatis totum non efficietur humidum.

2 Dub. deſumitur ab Argenterio, qui modet Galenum, quia loquens de hepate humido omiſerit præceptum neceſſarium, quod ſcilicet ſit obnoxium putredini. B

Nulla reuera in toto opere Argenterij, dum Galenum lacerat, inuenitur inſtantia, que clariſſimè non indicet, illum non percepiſſe intimum ſenſum huius tractatus. Tollitur igitur facillimè inſtantia: quia Gal. hic agit de ſignis indicantibus temperaturam admodum vicinam temperatiſſimo. Præterea hepar humidum eſt adeo ſalubre, vt inter ſalubria non inueniatur ſalubrius: quia ſecundum C humiditatem recedit à temperatiſſimo, & ſecundum reliquas omnes ſupponitur a Galeno eſſe æquale ad iuſtitiam. Poſtremò Argenterius, dum exponebat hoc caput, oſtendit ſe non legiſſe capita ſequentia: quia in cap.42. Galenus loquens de ſignis hepatis calidi & humidi inquit, hoc eſſe obnoxium morbis ex putredine, & merito ibi, & non hic de propenſione ad putredinem egit, quia non hepar humidum, de quo hic agit, ſed hepar calidum & humidum habet hanc propenſionem ad putredinem Hinc Auicennas lib. D 4. vbi agit de corporib. pręparatis ad febrē ex Galenus 11. meth.4. dicũt corpora calida & humida & non humida tantum eſſe obnoxia & præparata ad febres putridas ſed quod patefacit: omnimodam huius viri ignorantiam eſt, quia non animaduertit, Galenum, dum agit de exceſſu vnius, vel duarum qualitatum, ſupponere in reliquis omnibus, membrum eſſe temperatiſſimum.

CAPITIS XLI.

DE SGNIS HEPATIS calidioris, & ſiccioris.

Tex. 48. *Calidioris verò ſimul, ac ſiccioris hepatis indicia, hypocondia plurimum hiſpida, ſanguis craſſior ſimul, ac ſiccior, flaua bilis plurima eſt: conſiſtente autem ætate & atra, venarum autem latitudo, & durities: ſic verò & vniuerſum corpus ſe habet,*

POſtquam Galenus egit de ſimplicibus tẽperaturis hepatis; par eſt, vt modo de compoſitis agat: incipit prius a temperatura calida & ſicca: hæc enim eſt maximè omnium actiua.

Diuiditur hoc caput in duas partes: Prima continetur in hac particula: in qua ſex ſigna hepatis calidioris & ſiccioris proponuntur. In ſecunda, quæ poſterius declarabitur, aget, quomodo quatuor tẽperaturæ cordis, & hepatis ſe obtundant inter ſe, reagant & compatiantur: ſed accedamus ad primam partem.

Primum ſignum hepatis calidioris & ſiccioris temperato ſunt *hypocondria plurimum hiſpida*: Ratio huius eſt, quia vbi eſt temperatura calida & ſicca, plurimæ quoque ſunt fuligines, vbi abundãt fuligines, ibi pili multi; & quia hepar occupat hypocondria, ideò hiſpida ſeu piloſa ſunt.

1 Dub. ſtatim occurrit: quia hepar eſt in hypocondrio dextro, & non ſiniſtro: ideò ab Auctore erat proponenda hiſpiditas ſolius dextri hypocondrij, & non vtriuſque.

Solutio facilis eſt: quia hepar re vera eſt in parte dextra: ſed exporrigitur aliquantulum vltra mucronatam cartilaginem verſus læuam partem; vnde fit, vt in ſiniſtro quoque hypocõdrio oriãtur pili.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Omnes tamen Expositores consentiunt in hepate calido hypocondrium dextrum esse magis hispidum sinistro: De hac re egimus lib.3.methodi vitand.ibiq. quendam nostratem Medicum ęnobarbum reprehendimus: quia admouebat calida pro corroboratione oris ventriculi, vbi est mucronata Cartilago, credens ibi esse os ventriculi, quod quidem reluctatur anatomiæ: ibi enim re vera est iecoris portio: quinimo Galenus 13. methodi cap. 17. in oris ventriculi inflammatione docet, vbi sint topica admouenda, habetque hæc verba, *cataplasma imponetur super spinam dorsi: ibi enim cum locus sit vicinior, maiorem fructum os ventriculi consequitur*.

2 Dub multi habent ventrem & hypocondria pilosa: tamen non habent in hepate hunc caloris excessum: quia neque abundant flaua bile, nec venas latas habent: ergo hypocondria plurimum hispida non indicabunt iecur calidius & siccius temperato.

Responsio facilis est: quia iam probauimus hæc signa temperaturarum tradita, seorsum considerata non esse proprijssima & conuertibilia: vnita tamen esse necessaria, atque æternæ veritatis: dum igitur hypocondria erunt hispida, & fuerit bilis copia, venæ latæ, & duræ, haud dubiè hepar erit calidum & siccum, sed hæc dubitatio est quoque à nobis soluta: sed longiori discursu cap.37. in declaratione quinti signi.

Secundum signum: *sanguis in his est crassior, & siccior*. Ratio huius est: quia caliditas resoluit tenuiorem sanguinis partem, & relinquit crassiorem & socciorem: accedit, quod siccitas, licet in agendo sit minimæ actiuitatis, non tamen est destituta siccandi virtute.

Argenterius considerans hoc signum, putat esse legendum, sanguinem esse crassiorem & parciorem, & non sicciorem, non tamen hanc nouam expositionem ex græca dictione desumpsit: græca enim dictio est ξηρότερον idest siccior: ob quam oscitantiam suspicor græca eruditione omninò caruisse: quamuis in suis commentarijs forsitan ostentationis gratia textus græcus insertus sit.

A 3 Dub. non videtur, quod sanguis in hepate calido & sicco possit esse crassior: quia in illò abundet bilis flaua, quæ sanguinem tenuiorem, & non crassiorem facit: vbi veró est sanguis crassus, ibi abundat melancholia; & non bilis flaua.

Solutio facilis est: quia Galenus non dicit absolutè, sanguinem esse crassum, sed esse crassiorem, supple, quam in temperatissimo hepate, in quo sanguis tenuior est: concedimus in melancholicis, sanguinem esse crassiorem & sicciorem:

B dicimus tamen hoc non auferre, quin sanguis in biliosis sit crassior, quam in temperato.

Falluntur qui putant Gal. per sanguinem crassiorem & sicciorem intelligere melancholiam quæ est fex sanguinis, inter quos fuit Cardanus, qui putabat sanguinem crassum formaliter non differre à fæce sanguinis. Maxima est differentia inter crassitiem sanguinis & fęcem illius. Sic tartarum formaliter differt à vini crassitie: amarca à crassitie olei: sedimentum

C vrinæ à crassitie vrinæ: quia crassities pertinet ad substantiam: fex vero ad contenta: ideo Gal. 2. de facul. pul 9. dixit melancholiam ex adustione crassi sanguinis differre à melancholia facta ex adustione fęcis sanguinis.

Tertium: *bilis flaua plurima est*: ratio est; quia temperatura calida & sicca generat humorem sibi similem: humor verò similis temperaturæ calidæ & siccæ est bilis flaua, quæ est calida & sicca: Hinc fit, quod idem cibus, qui in temperatura

D calida conuertitur in bilem, in frigida cõuertitur in sanguinẽ: & qui in calida conuertitur in sanguinem, in frigida in pituitam: Hinc Gal. 2. de fac. naturalibus, cap. 8. & alibi docet mel in Iuuene conuerti in bilem, in sene in sanguinem.

4 Dubitatio videtur, quod in hepate calido, & sicco accumuletur potius plurima atra bilis, quam flaua: atra enim est calidior, & siccior flaua: ideo potius atræ abundantia conueniet hepati calido, quã flauæ.

Responsio est facillima: quia Galenus hic loquitur de hepate adhuc perseuerante in latitudine sanitatis: bilis atra illa

fæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sæuissima, & calidissima non potest in corpore sano colligi, excitat enim sæua symptomata, & reddit corpora valde ægra.

5 Dubitatio: videtur Gal. mutilus, dum in hepate calido & sicco mentionem solum facit de bile flaua, & non de alijs speciebus bilium: a Galeno enim libro de atra bile cap. 2. hæ biles numerantur; pallida scilicet, flaua, vitellina, porracea, æruginosa, & rubra.

Respondetur, si loquamur de pallida, dicimus hanc bilem non indicare hepar calidius, & siccius temperato, de quo hic sermo est: hæc enim bilis pallida est mitissima, & ab hepate temperatissimo fit: Neque locutus est de porracea, vitellina, æruginosa, & rubra: quia dum tales biles aliquantulum abundant, corpora statim ægrotant: Hinc abundantia porraceę cardialgiam, vitellinæ capitis dolorem, æruginosæ febrem malignã, & rubræ erysipelata facit. Ideo locutus est de flaua, quæ licet aliquo modo abũdet, cõuenire potest hominibus sanis quorum hepar aliquantulum recedat ab hepate temperatissimo.

6 Dubitatio, ex Gal. 1. ad Glauc. cap. 9. ait, flauam bilem abundantem excitare febrem tertianam, quare etiam flaua indicabit hepar ægrum, & extra latitudinem sanitatis constitutum.

Soluitur primò, quia Galenus loco citato ait, bilem flauam excalefactam efficere tertianam, idest alteratam, & cum maiori gradu caloris, quam par sit. Secundò concedimus, quod in excessu abundantiæ, quilibet humor suauissimus, & mitissimus possit efficere aliquem morbum: Hinc apostemata sæpè fiunt ex poliæmia, idest ex abundantia optimi sanguinis: Hinc ob sanguinis plenitudinem rumpuntur venæ, & hæmorrhagiæ plurimæ suboriuntur: quæ cum ita sint, respondemus ad dubium, per plurimam bilem flauam Galenum intelligere plurimam respectu temperati: quasi dicat in hepate calido & sicco est illa bilis abundantia, quæ esse potest in homine adhuc perseuerante in latitudine sanitatis.

Addit Galenus, *consistenti autem ætate & atra dominatur*: Auicennas lib. 3. fen 14. tract. 1. cap. 5. agens de iecore calido

A accumulante atram bilem videtur discrepare a Galeni mente, vtitur. n. his verbis: *multitudo generationis cholera in ætate iuuentutis; & melancholiæ in fine eius*: nihilominus inter se non differunt: quia dum dicit Gal. cõsistenti ætate & atra dominatur, particula (&) significat in iecore calido primo flauam, idest in iuuentute, deinde etiam atram, idest in fine iuuentutis, dominari: Eandem Galeni opinionem secutus est Auerroes 4. coll. 4. vbi ait, in ætate consistentiæ illorum qui habent iecur calidum & siccum, flauam, deinde in B ætate consistentiæ atram dominari: quæ opinio rationi est consentanea: quia sicuti adueniente autumno, atra melancholia colligitur, sic adueniente consistente ætate post æstum iuuentutis sequitur atræ melancholiæ dominium.

Notandum præterea, ætatem consistentiæ esse ab annis 35. vsque ad 49. vt docet Galenus 3. aphor. comm. 30. sed de his alibi fusè egimus.

7 Dub. non videtur, quod in hepate calido C & sicco hominis sani, de quo sermonẽ habet Galenus, possit prædominari atra bilis, quia atra bilis est toto genere prętor naturã, est excedens, & furiosa, estque in latitudine ægritudinis, & non sanitatis.

Solutio desumitur a Galeno, qui libro de atra bile & 3. de loc. aff. cap. 7. dicit, quod atra bilis triplex sit: alia est fæx sanguinis, quæ sua natura (vt docet Gal. 2. de fac. nat. cap. 9 & 3. aph. 30. & lib. de tremore & palp. cap. 7.) est frigida & sicca: secunda est atra bilis furiosa de qua hic non loquitur, quia hæc sanis non conuenit: D Tertia est fæx sanguinis cum aliqua adustione, & talis vt plurimum conuenit hominibus biliosis sanis, dum sunt in ætate consistẽtiæ: hæcque in autumno dominari solet, & de hac intellexit in hoc cap.

Quartum, est *venarum latitudo*: Ratio huius est: quia de ratione calidi est dilatare: Addit Acachias in hepate calido, & sicco esse sanguinis multitudinem: ratio, quæ illum mouit, est, quia venæ sunt latæ: aitque quod nisi multus sanguis esset in venis latis, daretur vacuum: cum non detur, multus est: quomodo vero deceptus sit hic vir, in sequenti dubitatione declarabi-

labitur: Ratio Acachiæ non probat multum, ſyncerum, & purum ſanguinem in venis latis eſſe, quia poteſt quoque vena dilatari a ſanguine multa bile permixto: poliæmia enim ſiue multitudo ſynceri ſanguinis non in hepate calido & ſicco, ſed in calido & humido accumulatur.

Præterea dum dicit niſi eſſet copia ſanguinis in venis latis daretur vacuũ eſſet verum, ſi venæ eſſent factæ ex cupro ſed cum venæ ſint molles & ſubſident, ratio Acachiæ redditur ridicula.

8 Dubitatio in biliosis venę apparẽt maiores, quam in ſanguineis, ergo in illis erit maior copia ſanguinis.

Reſpondetur bifariam: primò concedimus ob copiam biliosi ſanguinis venas magis extendi, quam ob copiam ſanguinis ſynceri: quia calidi eſt attrahere, & inde dilatare. Secundò reſpondemus in biliosis venas apparere magis latas, quia ipſi ſunt excarnes: ſanguinei verò huberes & carnoſi, vnde venæ occultantur, & in ipſis non ita conſpiciuntur.

9 Dubitatio: latitudo venarum ſequitur formatricem, vel copiam materiæ, & non temperiem, ſeu alteratricem: ergo latitudo venarum erit ſignum omninò improprium calidi hepatis.

Reſpondetur, virtutem formatricem egere alteratrice, & optima temperatura: ideo ſaltem remotè temperaturam conſpirare ad efficiendã venarum latitudinẽ.

Præterea virtus formatrix non eſt intelligentia aliqua ſeparata, vt ait Auicen. qui putabat eſſe Colcodeam: vel Temiſtius qui intelligentiam ab agentibus particularibus ſeiũctam, vel Plato, qui ideam quãdam vniuerſalem: quia formatrix eſt in agentibus particularibus, quæ ex Ariſtotelis, & Galeni opinione eget inſtrumento: quod deinde ratione alteratricis, ſeu temperaturæ alicuius principalis particulæ agat, vt tandem formatrix egeat quoque temperatura, quæ ſi optima ſit, optimè efformat.

Demum eſto, latitudinem venarum eſſe ſignum improprium, dicimus ſeorſum conſideratam nõ indicare temperaturam calidam & ſiccã, ſed cũ alijs ſignis vnitã.

10 Dubitatio, venæ non ſunt factæ ab he-

A pate, ergo (vt putat Argenterius) non indicabunt iecoris ſtatum & temperaturã: immo ipſemet Galenus libro de formatione fætus, & ſecundo de temperamentis ait, ex venis fieri iecur, ibi enim protulit hanc ſententiam: venis adnaſcitur iecur tamquam parenchyma & ſanguis concretus, qui eſt tanquam ſtebe, & venarum firmamentum.

Argenterij opinio eſt vaniſſima: quia eſto, quod venæ ſint cauſæ iecoris, non ne valet conſequentia a cauſa ad effectum? B non ne aliquando cauſa eſt notior effectu in medicina, & philoſophia? valebit ergo progreſſus à venis ad iecur.

Quintum ſignum: ſunt *venæ duræ*.

11 Dubitatio: ſi venæ ſunt latæ, ergo non duræ: quia, quod durum eſt non poteſt dilatari: Hæc dubitatio eſt Argenterij, & ab illo, quamuis ſit puerilis, relinquitur inſoluta.

Soluitur facillimè; quia non valet ſunt latæ, ergo non duræ: oſſa enim ſunt duriſſima & lata: in prima enim generatione C & in pueris ex Gal. 2. de temp. 2. oſſa ſunt cerea, mollia, & ſimilia caſeo, qui modo ſit coagulatus, quæ deinde mira proportione augentur, & dureſcunt.

Sextum ſignum: totum corpus eſt calidum & ſiccum: niſi cor obſtiterit caliditati iecoris: poteſt enim cor eſſe minus calidum, quam ſit temperatum: tunc a corde non defluerent ſpirituum radij calidi, ſed frigidi, ideſt minus calidi, quibus iecur tandem refrigeraretur.

12 Dubitatio, cor frigidiſſimum ex om- D nium conſenſu eſt calidius, quam ſit hepar calidiſſimum: ergo frigidum cor, cum ſit calidius omni hepate, non poterit refrigerare vniuerſum corpus.

Reſpondetur, quando dicimus totum refrigerari, intelligimus totum reddi minus calidum, quam ſit temperatum: totũ temperatum oritur a calore cordis, & hepatis temperato: Dum igitur cor erit minus calidum, quam temperatum, tunc totum corpus dicetur frigidum, ideſt minus calidum, quam temperatum: Præterea poſſumus ſic exponere: dum dicimus totum corpus eſſe calidum, niſi obſtet cor, intelligimus, niſi caliditas totius habitus

corporis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

corporis pendeat a corde, & non ab hepate: agitur enim in hoc loco de temperaturarum signis: quare, si totum corpus est calidum, & sit signum caliditatis hepatis, oportet prius videre, an obstet cor, idest an caliditas totius pendeat a corde, quia tunc caliditas illa non indicaret hepatis temperaturam calidam.

13 Dubitatio, Galenus dum superius egit de tẽperatura hepatis, semper desumpsit signum a temperatura totius, hac seruata lege vt cor non obstet: attamen in hoc capite omisit hanc contra operationem cordis: quia dixit, si hepar est calidum, & vniuersum corpus erit tale: neque addidit, nisi cor obstiterit, ergo diminutus.

Respondemus, Galenum nihil dixisse de contraoperatione cordis: quia (vt infra ipsemet docebit) cor in viuente nũquam potest esse ita humidum, vt possit obstare siccitati hepatis: cor enim humidius omni corde est siccius hepate siccissimo.

CAPITIS XLI.

Particula II.

Nam quæ ex corde caliditas originẽ habet, potest obtundere eam, quæ ab hepate nascitur frigiditatem; sicuti & frigiditas caliditatem. Siccitatem verò non potest humidius cor ad contrarium habitum transferre. Media verò inter has, quæ dicta sunt, est ea, quæ ab hepate humiditas oritur. Magis enim a cordis siccitate superatur, quam siccitas ab humiditate: minus autem caliditate, adhuc verò multo minus frigiditate. Hæc enim inter omnes qualitates, quæ ab hepate eueniunt, facillime vincitur. Liquet autem, quod cum in vnum conuenerint vtriusque principij temperaturæ, totum exquisitè secundum illas afficitur corpus, paulo vero inferius ipsius dicentur indicia.

IN hac 2. particula agit Galenus quomodo qualitates cordis, & hepatis se obtundant: ex hac igitur particula colligemus quando, & quantum obstet cor, & quando hepar: sciemusqne certissimè, quando vniuersi corporis temperatura insequatur temperaturam cordis, vel hepatis.

Breuissima & lucidissima declaratio huius particulæ est, si dicamus, quatuor a Galeno hic præcipuè considerari.

Primò, quod dicat, caliditatem, quę diffunditur a corde per vniuersum corpus obtundere & refrangere frigiditatem, quæ ab hepate prouenire potest: si igitur fuerit cor calidum, & hepar frigidum, tunc corpus vniuersum ad calidum verget, & non ad frigidum, quia ita obtundetur frigiditas hepatis a caliditate cordis, vt in toto dominetur caliditas, & nõ frigiditas.

Ratio est, quia ex Galeno lib. de semine, & alibi solum cor in corpore viuente transmittit calorem actualem in totum corpus: iecur verò solum potentialem calorem transmittit, videlicet per alimentum, per quod augetur calor dum actuatur à calido influente à corde transmisso.

Neque obijciãt, quod hepar frigidum corde existente calido aliquando ita refrigeret totum corpus, vt in cachexiam & hydropem labatur: quia respondemus, Galenum loqui hic de corporibus permanentibus in latitudine sanitatis, & non de cachexia, & hydrope correptis, qui non in sanitatis, sed in ægritudinis latitudine collocantur.

Secundò ait Galenus, frigiditatem, quę a corde prouenit, superare caliditatẽ hepatis: Notandum per frigidum cor intelligere Galenum minus calidum, quam tẽperatum. Ponamus igitur, hepar esse calidissimum, & cor minus calidum, quam sit tem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

sit temperatum, tunc dicimus ex Galeno, A totum corpus nunquam reddi calidum a prædominio: magis enim potest cordis frigiditas in alterando totum, quam hepatis caliditas.

Tertiò dicit Auctor, siccitatem hepatis efficere totum corpus siccum: quia non datur cor ita humidum, vt possit sua humiditate hepatis siccitatem obtundere, & reddere corpus humidius temperato: valet ergo, hepar est siccum, ergo & totum corpus est siccum: quia quodlibet cor in sua specie humidissimum est siccius quolibet hepate siccissimo. B

Quartò ait, humiditatem corporis prouenientem ab hepate esse mediam respectu aliarum qualitatum, quia vinci potest a siccitate cordis: & est in medio statu respectu extremorum: seruatur enim hic ordo. Frigiditas hepatis facilè vincitur a caliditate cordis: caliditas verò hepatis minus facilè: humiditas hepatis adhuc minus facilè vincitur a siccitate cordis: Siccitas hepatis non potest vinci ab humiditate cordis: iecur enim potest sua humiditate C vincere siccitatem cordis, sed cordis humiditas non potest vincere siccitatem hepatis: ecce quod humiditas est in medio extremorum: alterum extremum est frigiditas hepatis; quæ facilè vincitur a caliditate cordis: alterum vero est siccitas hepatis, quæ non potest vinci ab humiditate cordis: humiditas vero est media inter extrema: quia minus facile vincitur.

Similiter caliditas cordis a frigiditate hepatis difficile vincitur: frigiditas cordis non facilè vincitur: siccitas cordis facilius D ab hepatis humiditate vincitur: humiditas verò cordis facillimè vincitur a siccitate hepatis: Cor igitur potest primo in calefaciendo, secundo in refrigerando; Tertio in exiccando; Quarto in humectando, quamuis in reddendo totum corpus humidum nullum habeat dominiū.

Hinc ait, humiditatem ortam ab hepate minus vinci posse a siccitate cordis: quia cor factum siccius minus potest, quā factum frigidius: frigiditas enim est qualitas actiua; siccitas verò passiua. Notandum cor dici frigidum respectu temperati cordis: quia frigidissimum cor semper est longè calidius, quam cætera alia viscera calidissima.

Ait Galenus, *adhuc vero*, idest humiditas hepatis multo minus superari potest a siccitate cordis, quam frigiditas hepatis superetur a caliditate cordis: quia frigiditas hepatis magis vinci potest a caliditate cordis, quam humiditas a cordis siccitate: Demum concludit Gal. si cor & hepar conuenerint in temperatura, tunc totum exquisitè fore tale: quia totius habitus corporis temperatura ab his duobus visceribus, corde scilicet, & hepate regitur, conseruatur, fouetur, & aliquando in contrarium alteratur.

1 Dubitatio occurrit, quia dicit Galenus, humiditatem cordis non posse obtundere siccitatem hepatis: hoc videtur contra Aristotelem libris de generatione, vbi habet omne patiens patiendo reagere, & omne agens agendo repati.

Solutio facilis est, si distinxerimus reactionem patientis in resistentem, & contraoperātem: qua posita distinctione, nos concedimus, cor sua humiditate reagere resistendo siccitati hepatis, & hepar ab illa aliquid repati; negamus tamen cor ita reagere, vt vincat & superet virtutem hepatis humectantis: vel respondemus, virtutem patientis duplicem esse vel diminuentem, & obtundentem aliquantulum virtutem agentis, vel illam superantem, & ducentem in contrarium: quo supposito dicimus, humiditatem cordis non reagere superando & ducendo in contrariū habitum totum corpus, ita vt superet siccitatem hepatis, sed reagere obtundendo, & aliquantulum minuēdo siccitatem introductam ab hepate in vniuersum corpus: & sic nihil est contra Aristotelem.

2 Dubitatio, si cor calidum, frigidum & siccum semper vincit, cur dum agit de cor de calido frigido & humido dicit nisi obstet iecur?

Respondemus, quod cor vincit data paritate; quia dum iecur habet temperaturā in excessu & cor non habeat excessum, tūc iecur vincit cor; ideò dum loquitur de resistentia iecoris dicit nisi ragdæos, idest vehementer resistat.

3 Dubitatio, videtur Auctor in hoc capite dimi-

te dimi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

te diminutus, quia omisit animi affectus, & præcipuè concupiscentiam intensam, quæ mirificè indicare videtur iecoris caliditatem & siccitatem: ex omnium enim philosophorum consensu concupiscibilis in hepate residet. A

Hæc instantia allata quoque est ab Argenterio, sed quam sit leuis & puerilis facilè patet: primò, quia concupiscentia residet in calido & humido, & non in sicco: secundò concupiscentia à discursu depravato, vel a mala consuetudine trahit originem: postremò mens Galeni est syndromen signorum sufficientem proponere; cum igitur signa a Galeno proposita sufficiant pro declaratione hepatis calidi & sicci, non erant alia proponenda: quare instantia Argenterij est vanissima. B

CAPITIS XLII.

DE SIGNIS HEPATIS calidioris & humidioris.

Tex. 49. *Humidius autem, & simul calidius hepar minus quidem quam calidius, & siccius hypocondria reddit hispida. Plurimum vero sanguinis, & venas amplas, habitumque calidiorem, atque humidiorem facit, nisi obstiterit cor. Si verò amplius in Ambabus qualitatibus à naturæ modo recedat, à morbis qui ex putredine, & vitiosis humoribus fiunt facillimè capitur. Adhuc autem magis si plurimum augeatur humiditas, caliditas verò non ita: si autem contra, parum quidem humiditas crescat, plurimum verò caliditas, minimè vitiosis humoribus laborāt.* C D

IN hoc capite Galenus proponit quinque signa hepatis calidi & humidi.

Primum signum: sunt *hypocondria hispida*: non tamen vt in corporibus calidis & siccis: fuligo enim, ex qua fiunt pili, est calida, & sicca; pili igitur a caliditate oriuntur, & non humiditate: quinimo humiditas impedit, ne affatim gignātur fuligines.

1 Dubitatur hic, an corpora calida & humida sint magis pilosa, quam temperata: quod non videtur: quia humiditas obstat generationi pilorum.

Respondemus ex omnium quoque expositorum consensu plures pilos fieri in calido & humido, quam in temperato: quia in calido & humido adest excessus caloris, de cuius ratione est generatio fuliginum: dicimus adesse excessum, quia corpus ꝙ dicitur calidū eo dicitur, quia sit calidius temperato quamuis vero humiditas impediat, magis tamen potest hic caloris excessus, quam impedimentum humiditatis.

Præterea etiam in temperato adest humiditas, quæ impedit: non tamen adest excessus caloris, de ratione cuius est fuligines efficere.

Secundum signum: habent *plurimum sanguinis*. Ratio huius est: quia coctio fit a calido & humido: vbi igitur melior coctio, ibi plus sanguinis adest: Præterea omne agens ex Aristotele primo de generatione quantum potest efficit sibi simile: quare cum sanguis sit calidus & humidus, sequitur quod à temperamento calido & humido multus efficiatur. Postremò multum erit sanguinis; quia humiditas impedit resolutionem.

1 Dubitatio, videtur, quod hoc signum conueniat potius hepati temperato, & non calido & humido: quia in temperato est melior coctio: vbi enim est melior coctio, ibi maior copia sanguinis.

Respondetur, temperatum efficere perfectissimum sanguinem, sed non plurimum: temperamentum verò calidum & humidum plurimum, sed non ita perfectum.

Tertium signum: *venæ sunt amplæ*: ratio est: quia sanguis multus est. Præterea humiditas efficit venas molles, calor verò eas latas, & amplas facit.

Quartum, *totum corpus est humidius, & ca-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

& calidius, *nisi obstet cor* sua videlicet siccitate.

Quintum, sunt *obnoxij morbis ex putredine*. Intelligit Galenus quod temperamentum calidum & humidum iecoris sit obnoxium putredini, si adsit excessus humiditatis & caliditatis: Idem docet Galenus 6. de tuenda valetud. & 11. methodi capite 4. Addit in tex. si in his maior sit excessus humiditatis, quam caliditatis; magis adhuc illos esse obnoxios morbis ex putredine.

Præterea animaduertit, dum humiditas paulo maior sit, quam in temperato, & multa sit caliditas, nullo modo esse obnoxios vitiosis, & putridis humoribus. Ratio est: quia tunc fit putredo, quando passiuæ qualitates prædominantur actius: ideo si humiditas maior sit quam caliditas; tunc corpus maximæ est putredini obnoxium. Siccitas verò dominatur dum calor natiuus ab ambiente calore auocatur à mixto: sed calor non mouetur sine suo humido: ideo separato humido mixtum exsiccatur & siccitas prædominatur. Euocatio caloris est causa efficiens putredinis: separatio verò humidi à sicco est essentia ipsius putredinis ad differentiam combustinis quæ non separat humidum, sed illud absumit.

In hoc loco obseruamus quam oscitanter Argenterius superius capite de hepate humido reprehenderit Galenum, quia non dixerit, humidos hepate esse obnoxios morbis ex putredine: ecce quod in quinto signo aduertit Galenus, calidos & humidos hepate esse propensos ad morbos ex putredine, neque hoc dixit in capite de hepate humido, quia corpus humidum, nisi habeat annexam caliditatem, non est putredini obnoxium: immo hepar, quod in omnibus est temperatissimũ præterquam in humiditate, est inter saniora collocãdum: sed Argenterius quam temerè lapsus sit, & quam cæco, & inconsiderato impetu inuehatur aduersus Galenum: quis non percipit? exposuit enim caput de hepate humido, antequam videret caput de hepate calido & humido, quod si vidisset coactus Galenum summis laudibus exornasset, neq; par erat, vt Ar-A genterius aggrederetur tantam expositionem, antequam ter & quater quodlibet libelli verbum summa cum diligentia perpendisset.

Ratio verò cur calida & humida temperatura sit obnoxia putredini, non eadem ab omnibus proponitur. Acachias putat, esse obnoxiam putredini; quia natiuus calor in humido dissipetur, & alienus intromittatur.

Reijcitur Acachias: quia putredo non est intromissio caloris; sed est (vt dicit B Aristoteles 4. meteororum capit. 2.) corruptio pertinens ad prædicamẽtum substantiæ. Primò patet ex Arist. 4. meteororum vbi dicit, putredinem opponi simplici generationi: sed simplex generatio est substantiæ generatio: ergo putredo & corruptio substantiæ. Secundò patet ex Gal. 11. meth. 8. vbi sic definit putredinem,, putredo est corruptio substantiæ putrescentis.

Neque Gale. discrepat ab Arist. Gal. n. 2. de diff. feb. 9. laudat definitionẽ putredinis traditam ab Arist. dicente esse inte-C ritum proprij caloris, Gal. per propriũ calorem intelligit temperamentum substantiale mixti vt optimè tenet Erastus: ecce quod ex Arist. & Gal. quod putredo est corruptio substantiæ cuius causa efficiẽs est auocatio caloris facta à calore ambiente. Id probatur per ipsam practicam: quia illa remedia quæ tollunt alienam caliditatem, seu ambientem amotam præseruant à putredine: at sic est, quod tollẽdo obstructiones tollimus alienam caliditatem: ergo tollendo obstru-D ctiones præseruamus à putredine parimodo phlebotomia præseruat à putredine quia & tollit obstructiones, & alienã caliditatem quæ est illa, quæ auocat calorem proprium ab ipso mixto. Similiter scordeum, diacinthum, & cætera bezoartica aperiẽdo sũt in causa vt propellant ad crisim exhalationes putridæ alienam caliditatẽ extra corpus dimouendo.

Præterea ex Aristotele loco citato concluditur, putredinem tunc esse, quando passiuę qualitates (vt diximus) dominantur actiuis: dominãtur vero, quando calor naturalis ab ambiente calore euó-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

euocatur: omne enim mixtum dicitur mixtum, quando calor proprius continet vnitas duas passiuas qualitates, humiditatem scilicet, & siccitatem: dum verò calor naturalis non est tantæ virtutis, vt possit continere humidum cum sicco, humidum à calore ambiente separatur à sicco, & hæc separatio est putredo. Causa vero, cur calor ambiens euocet calorem misti, est: quia omne simile trahit simile: Quæ cum ita sint, falluntur qui censent essentiam putredinis esse euocationem caloris misti: quia putredinis essentia est humidi separatio à sicco: euocatio vero caloris non pertinet ad causam formalem, sed ad efficientem putredinis.

Putredo respicit calorem mixti, & nō animati: misti interitus duæ afferuntur causæ ab Aristotele, putredo scilicet & combustio: Argenterius qui ausus est contra Galenum & Aristotelem disputare incidit in errorem inexcusabilem dicens non esse duas causas solas interitus misti, scilicet putredinem, & combustionem, vt docet Aristotele, quia gladio suspendio, & morbis varijs mista intereunt: Tyrones enimuero tam puerilia non afferrent: quia gladius, suspendium, & morbi varij non interimunt mistum, vt mistum est, sed vt animal, & vt viuens: Hic vir dum Aristotelem, vel Galenum mordet, adeo apparet stupidus, vt videatur illius generis pedagogus qui philosophiæ, vel medicinæ limina non attigerit.

CAPITIS XLII.

DE SIGNIS HEPATIS frigidi & humidi.

Tex. 50. *Humidius autem & frigidius hepar habet hypocondria glabra, sanguinem verò ad pituitæ naturam accedentem generat, cum venarum angustia, sic & reliquum afficit corpus, nisi à corde ad contrariam naturam trāsferatur.*

PRimum signum, sunt *hypocondria glabra*: Ratio huius petenda est ab vtraque qualitate: à frigida, quia fuligines eleuantur a calore, & non a frigiditate: ab humiditate quia humiditas obtundit calorem.

Secundum signum, hæc temperatura *generat sanguinem pituitosum*: sicuti enim tēperatura calida & sicca generat bilem, sic frigida & humida pituitam.

Per pituitam non intelligit crudum succum, sed pituitam naturalem, differt crudus succus à pituita: quia pituita potest conuerti in sanguinem vel aliquando potuit, crudus succus non est capax coctionis: potest generari in ventriculo, in iecore & in cerebro defectu, vel excessu caloris: dum defectu caloris in ventriculo generatur, vel ita crudus euacuatur, vel retentus ad cachexiam disponit, vel in sedimentum vrinæ cedit, vt aduertit Galenus 1. præsag. vltim. quod sedimentum vocat corpus medium inter humorem & pus per negationem extremorum. Excessu caloris fit crudus succus in vētriculo dum fiunt ciborum corruptellæ, & nidores: similiter in iecore generari solet crudus succus defectu vel excessu caloris. Defectu fit aqua hidropicorum excessu sunt deiectiones biliosissimæ. Parimodo cerebrum defectu vel excessu caloris facit crudū succum: p defectum fit mucus, de quo Galenus 2. de facul. nal. vlt. dicit mucum non esse pituitam, sed crudam succum: vel fit catarrhus tenuis ortus à vaporibus. Itidem cerebrum efficit excessu caloris crudum succū idest catarrhum mordacē qui est crudus succus qui obseruabatur in matrona Romana à Galeno quinto meth. 13.

Tertium, *venæ sunt angustæ*: si enim in calida & sicca temperatura venæ sunt amplæ: in opposita temperatura erunt angustæ: oppositorum enim eadem est disciplina secundum Aristot. 1. top. cap. 8.

Quartum signum; *hepar frigidum & humi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

humidum, nisi cor impediat reddit vniuersum corpus simile, Cor impedit, dum est calidum, & siccum, quia tunc reddit totum corpus calidum & siccum; quamuis hepar sit frigidum & humidum, si igitur agnoueris ex propositis signis cor esse calidum & siccum, inde statim inferre poteris, totum corpus quoque esse calidum & siccum, quamuis hepar esset sua natura frigidissimum & humidissimum.

CAPITIS XLIV.

DE SIGNIS HEPATIS frigidi & sicci.

Tex. 51. *Frigidius autem, & siccius hepar cum pauco sanguine efficit corpus, & venarum angustia, atque totum frigidius, & hypocondria glabra, nisi & hic cor dominetur.*

PRimum signus est *paucus sanguis*: si hepar calidum & humidum efficit plurimum sanguinis, temperatura contraria efficiet oppositum, videlicet paucum: oppositorum enim eadem est disciplina. Cur verò temperatura calida & humida efficiat multum sanguinis, in capite de hepate calido & humido dictum est.

Secundum signum *est venarum angustia*: superius dictum est, cur latæ, & angustæ fiant venæ, & in quæstione de latitudine venarum dicetur.

Tertium signum: *totum corpus esse frigidius*, supple, quam sit temperatum, idest minus calidum, quam temperatum.

1 Dubitatio: exoritur, quia agens Gal. in hoc capite de hepate frigido & sicco dicit, vniuersum corpus, nisi cor obstiterit, fore frigidius: nihil verò dixit de siccitate, ergo diminutus: si enim hic agitur de frigido & sicco, debebat dicere, & totum corpus est frigidius & siccius, nisi cor dominetur.

Respondetur, dum Gal. loquitur de

A temperatura totius, respicit duo viscera cor scilicet & iecur, quæ sunt illa quæ alterant totum corpus, & quæ sæpissimè se obtundunt, ita vt modò vnũ, modò aliud dominetur: exempli causa, si iecur erit frigidum, & cor calidum, temperatura totius erit calida: quia magis potest cor in calefaciendo totum, quam iecur in refrigerando: si vero iecur erit siccum & humidum, temperatura totius erit sicca, & non humida, quia magis potest iecur in exiccando totum, quam cor in humectando: cor enim sua humiditate non

B potest obstare siccitati iecoris: ratio est, quia humidissimum cor est adhuc siccius, quã siccissimum hepar: hæcque est causa, cur Galenus dicens in tex. iecur frigidum & siccum introducere in totum corpus temperaturam frigidam, nisi cor dominetur omiserit temperaturam siccam: quia nunquam cor, quamuis humidissimum potest impedire, ne iecur siccum inducat siccitatem in vniuersum corpus.

Quartum signum: *hypocondria sunt glabra*, nisi cor dominetur: quasi dicat Galenus,

C potest contingere, dum hepar est frigidum & siccum, cor esse calidum & siccum: quo casu magis posset cor in calefaciendo totum, quam hepar in refrigerando, vnde totum corpus esset calidũ, & pectus, & hypocondria hispida.

Ratio, cur hypocondria sint glabra, est frigiditas & siccitas, quæ prohibent eleuationem fuliginum. Curtius censet, siccitatem concurrere ad generationem pilorum: sed dicit magis posse frigiditatem in prohibendo pilos, quam possit siccitas in illis generandis. Fallitur: quia

D siccitas neque materia, neque efficiens pilorum esse potest: non materia: quia materia est fuligo, quæ a calore prouenit; accidit tamen, vt sicca sit: non efficiens, quia efficiens est calor.

2 Dubitatio ex omnium medicorum cõsensu, dum hepar est calidius temperato, ferè semper ventriculus est frigidus, quomodo ergo erit vera sententia Galeni dicentis, dum hepar est calidum, totum corpus esse calidum? quando quoque cor non obstat: si totum corpus fuerit calidum, ergo & ventriculus: quare falsum est,

quod

quod Medicorum vulgus putat, caliditatem insignem hepatis obtundere refrangere, & minuere caliditatem ventriculi.

Respődetur, Galenum per totum corpus intelligere musculos circumdantes totum corpus, & non partes internas, vt ventriculũ, intestina, & cerebrum: quia hæ internæ partes sunt exangues, & illis non ita promptè communicatur caliditas iecoris: Nos tamen fusè declarauimus libro secundo methodi vitand. cap. 5. quomodo iecur calidũ refrigeret ventriculum: ibique proposuimus Galeni loca, & præcipuè locum secundi aphorismorum 35. vbi docet, hypocődria tenuia esse mala vt signa, & vt causæ: vt signa, quia indicant imbecillitatem, & eliquationem partium, quæ circumdant ventriculum: vt causæ; quia hypocődria tenuia efficiunt diminutam ventriculi coctionem: causa igitur, cur iecore existente calido, ventriculus sit frigidus, est, quia caliditas iecoris colliquat hypocondria, eaque reddit tenuia, vnde calor exhalat, & venter inde frigescit.

QVAEST. LXIV.

An latitudo venarum, vel angustia per se indicent iecoris temperaturam.

IN capitibus superioribus Galenus declarans temperaturas iecoris, inter signa collocauit latitudinem, & angustiam venarum: dixitque latitudinem indicare hepatis caliditatem, angustiam verò frigiditatem.

Hinc Medicorum vulgus, dum videt latas venas, infert, iecur esse sua natura calidius: dum augustas frigidius temperato.

Fallitur multis modis: primò, quia cőfundit signa ostendentia statum primigenium cum aduentitio; esto enim latitudinem venarum in vtero matricis indicare iecoris caliditatem, negamus tamen in iuuentute, in ætate consistentiæ, & in se-

A nectute, quod necessariò indicet caliditatem: mutantur enim plurimorum annorum cursu naturæ ex frigida in calidam, & viceuersa.

Secundò fallitur, si putat, solam latitudinem venarum indicare proprijssimè iecoris caliditatem: quia Galenus non ex vnico signo, sed ex multorum syndrome temperaturas explorat: docet enim iecoris caliditatem colligi non ex sola venarum latitudine, sed ex abundantia flauæ bilis, ex ventre, & hypocondrijs hirsuris, & ex alijs.

B Tertiò fallitur: quia magnitudo venarum non pertinet ad temperiem, sed ad conformationem: quare latitudo non indicabit per se iecoris caliditatem. Præterea ex Galeno 2. de temperamentis, & libro de formatione fætus, primo venæ generantur, & deinde hepar tanquam parẽchyma venis adnascitur. Insuper experientia idem confirmatur in formatione fætus parui pulli: fracto enim ouo primis diebus conspicitur prius venula, ante

C aliquod hepatis vestigium; ergo venæ latæ non indicabunt propriè & per se caliditatem: neque angustæ hepatis frigiditatem.

Præterea quod latitudo venarum non indicet temperaturam: patet: quia annorum cursu temperatura potest mutari ex calida in frigidam: latitudo si semel amplę sunt, annorum cursu non mutantur, sed vsque ad obitum conseruantur, ergo nihil habent cum temperatura: epilepsia post 25. annum, si inuadat, non est sanabilis: cur? quia conformationes non mutan-

D tur, sicut mutantur temperaturæ: vtinam causa epilepsiæ esset intemperies & non mala conformatio: ante 25. annum conformationes mutantur, quia augumẽtum non est confectũ: sed confecto augumento conformationes non mutantur: quare latitudo venarum & si qua alia sit cőformatio per syndromen aliorum signorum indicare potest, & non aliomodo.

Postremò idem cőfirmatur altiori philosophia desumpta ab Aristotele 2. post. vbi docet, si causa est temporis momento prior effectu, illam non esse causam efficientẽ, quam vocant non verã, si effectus enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

enim non erit semper in sua causa non in- A dicabit illius naturam: quia non prædicabitur de illo effectu perpetuo & vniuersaliter: si igitur venæ sunt horis, & diebus priores hepate, non indicabunt, per se, seu propriè caliditatem, vel frigiditatem hepatis. His principijs ab altiori schola desumptis motus Galenus inquisiuit hepatis temperaturas, non per solam latitudinem, vel angustiam venarum, sed per syndromen signorum communium, quæ multa & varia sunt.

Accedit, quod neque philosophi, neque Medici existimarunt, iecur esse prin- B cipium generationis venarũ: Arist. enim 2. de gen. animal. Auicennas, & Vesalius putant, cor esse principium venarum, arteriarum, & neruorum: quorum opinionem superius reiecimus. Aliqui, vt refert Arist. 3. de hist. animal. cap. 2. dicebant cerebrum esse venarum principiũ: Gal. 6. de placitis cap. 2. refert Pelopem credidisse cerebrũ esse venarũ, et aliorum omnium vasorum originem.

Auicennas refert, Theseum Perseum C secutum fuisse hanc sententiam Pelopis dicentis venas oriri a sinu duplicaturæ duræ matris, in quo est sanguis extra venas, ibique tamquam in fonte cõtinetur, ꝙ in alijs corporis partibus non videtur quo fit, vt crediderint venas inde oriri. Syenensis Medicus Cyprius, & Blemor Arabicus ab oculis venas oriri putarunt: ecce quod ex Antiquis pauci inueniãtur, qui dicant iecur esse venarum generationis principium: Ego autem cum Gal. & Hipp. & alijs plurimis præstantissimis D Auctoribus censeo iecur esse principium non generationis, sed distributionis venarum: Hippocrates videtur docere, nullam corporis partẽ oriri ab alia, sed omnes simul inchoare, quamuis non omnes eodem tẽpore appareãt: legitur in Hipp. lib. de diæta, & lib. de locis in homine, omnes partes in prima generatione simul inchoare, sed non simul apparere & vnam non generare aliam: quam amplectimur opinionem, & dicimus iecur esse principiũ non generationis, sed distributionis cauæ & portæ: Quod vero cor nullo modo possit esse principium venarum, vt putabant Aristoteles, Auicennas, & Vesalius, vnico & efficacissimo argumennto confirmari potest, quod est; quia venæ in piscibus non ingrediuntur cor: quare in animali cor non erit venarum principium: quia quod est verum & proprium principium generationis debet esse per se tale, vel saltem de omni idest in omnibus animalibus, venas scilicet ab intima substantia cordis saltem prodire quod de vena caua piscium dici non potest: quare cor nec principium generationis, nec distributionis venarum esse poterit: iecur vero, cum ab eius centro venæ omnes distribui incipiant, dici poterit principium distributionis venarum: venæ tamen non indicabunt naturam distribuentis: quia distribuẽs non prædicatur per se de re distributa. Interim tamen eligemus sententiam Hippocratis dicentis, nullam partem oriri ab alia, sed omnes simul inchoare.

Postremò patet venarum magnitudinem non indicare per se temperaturam iecoris: quia partium magnitudo non sequitur per se primo qualitates primas; sed formatricem seu multitudinem materiæ: hæc sententia desumitur à Gal. 2. de temperamentis cap. 8. vbi dicit, partium magnitudinem sequi virtutem formatricem, & multitudinem materiæ: Hinc Galenus semper sibi cohærens superius dixit caput fieri magnum, vel a formatrice, vel à multitudine materiæ. Denique experiẽtia fauet nostræ opinioni: adsunt enim Germani qui proceres sunt, & simul frigidi temperamenti; ex altera parte homines paruæ staturæ obseruantur, qui sunt caloris feracissimi: non erit igitur dicendum magnas, & latas partes per se a calore prodire.

QVAEST. LXV.

De indicijs humorum quantitate, seu qualitate peccantium.

QVuoniam Galenus dixit, flauam bilem indicare iecur calidum, pituitam frigidum, melancholiam siccum, & sanguinis abundantiam humidum: par est, vt agamus de signis, qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quibus sciri possit, quādo peccant isti humores.

De humoribus igitur acturi valde conuenit, vt hic acta. & probata à Galen. supponamus, & inde ad alia magis conferentia mentis aciem dirigamus. Supponimus in primis cum Galeno, quattuor esse suprema humorum genera, pituitam videlicet: melāchol iam, bilem, & sanguinem: deinde sub his esse quindecim famosas humorum species: Gal. enim 2. de differentijs feb. cap. 6. proponit quattuor pituitæ differētias, acidam scilicet, vitream, salsam, & dulcem: lib. de atra bile cap. 2. septem videtur proponere biles, pallidam primam, quæ est omnibus mitior, secundam flauam, tertiam vitellinam, quartam porraceam, quintam ęruginosam, sextam cæruleam, & septimam rubram, ex qua fieri solent erysipelata exquisita: lib. 3. de loc. aff. 7. & lib. de atra bile citato ait Galenus, tres esse humores melancholicos, quorum prima species est fæx sanguinis: secunda eadem fex sanguinis adusta, tertia est atra bilis illa furiosa.

Sed scitu dignum est, quod quælibet species humorum ex Gal. 6. epid. 2. com. 37. habet proprium ichorem, quippe qui dum peccat, non eodem modo lædit, sicuti eius humor: Hinc Gal. lib. de tum. præter naturam cap. 10. dicit, causam erysipelatis esse bilem flauam ichori sanguineo mixtam: bilis enim siue ichore sanguineo non efficit erisipelas: similiter porrigo facta ab ichore bilis est omninò diuersa ab illa, quæ fit ab ichore melancholiæ: si igitur quindecim erunt humores, quindecim quoque erunt ichores.

His suppositis, duas methodos indagandi vitia ichorum, & humorum peccantium proponemus, quarum prima erit desumpta a signis proprijs, de qua in hoc cap. Secunda a syndrome communium. Hic de signis proprijs agemus, sed paucis, quia de eadem re fusè egimus lib. 5. & 6. methodi nostræ vitand. & longe distinctius & fusius in commentarijs nostris Auicennę cap. de humoribus.

Signa propria, quæ singula seorsum sumpta indicent vnum humorem aliquo

A modo peccantem, sunt tria, sapores scilicet colores, & motus morbi, seu Typi: quando verò humores interni peccantes, neque sapore, neque colore, vel periodis comprehenduntur, tunc confugimus ad signorum communium syndromen, de qua inferius.

Si de saporibus loquamur. sex iuueniūtur genera, quæ humorum conditiones indicare possunt: Dulcis scilicet, insipidus, qui ex Galeno 2. de differentijs feb. cap. 6. indicat pituitam aquosam; sapor dulcis manifestus, qui indicat sanguinem:

B Galenus enim 2. de fac. naturalibus cap. 9. ait, dulcedinem esse proprietatem sanguinis: sapor amarus, qui indicat bilem: salsus pituitam salsam, acetosus melancholiam, & pituitam acidam: ponticus verò sapor indicat non solum melancholiam adustam, sed etiam vitream pituitam.

1 Dubitatio exoritur: quia enarrati sapores non vidētur proprijssimè indicare humores propositos: quia dulcis sapor potest indicare duo, videlicet sanguinem,

C & eius ichorem: quare dulcis sapor non erit collocandus inter signa propria: similiter acidus sapor indicat pituitam acidā, & melancholiam, ergo non erit signum proprium.

Respondetur, quando duo humores habent eandem qualitatem: illā vni per se, & alteri per accidens, siue per participationem conuenire, Hinc si dulcedo per se conueniet sanguini, vt omnes consentiunt, per participationem conuenient ichori sanguineo & aliquando pituitæ, si

D ichor sanguineus illi permiscetur.

Si vero loquamur de acetoso sapore videndum est, quænam sit acetositatis natura, & cui primo conueniat, dicims igitur ex Gal. 8. de simp. med. c. de aceto, naturam, seu temperaturam aceti esse frigidam & siccam: cui vero conueniat natura frigida & sicca facile colligi potest ex Gal. 2. ad Glauc. cap. 10. & libro de trem. & palp. cap. 7. vbi cōcludit melancholiā, quæ est fæx sanguinis, esse frigidā & siccā: huic igitur melancholiæ naturali, quæ est fęx sanguinis per se cōueniet humorū internorum sapor acetosus: alijs igitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

humoribus acetoſitate præditis per accidens, ſeu per melancholiæ parcipationem: ſicuti accidit pituitæ acidæ, quæ acida fit per miſtionem melancholiæ, vel eius ichoris: occaſio permiſtionis eſt: quia quotidie melancholia fæcalis ad ventriculum tranſmittitur gratia cibum retinendi, & incidēdi: eſt enim tamquam primæ coctionis fermentum: nullus enim chylus fit ſine præcedente mixtura huius melancholiæ: cum igitur ventriculus ſit ſedes pituitæ, non eſt mirum, ſi melancholia demandata in ventriculum permiſceatur pituitæ.

Si de humorum peccantium coloribus verba faciamus, breuiter dicimus (de his enim fusè egimus li. 5. & 7. noſtræ meth.) decem dari colores, qui indicāt internos humores, quorum primus eſt color albus, qui pituitam indicat; ſecūdus ruber, qui ſanguinem, & bilem rubram; tertius pallidus color, qui pallidam bilem; quartus qui citrinam; quintus vitellinus, qui vitellinam; ſextus viridis color, qui porraceā: ſeptimus æruginoſus, qui praſſinā bilem; octauus cęruleus, qui iſatidem; nonus niger color, ſed turbidus, qui melancholiam, vt docet Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. quæ eſt fæx ſanguinis: decimus eſt niger color ſplendidus, qui atram bilem aduſtam indicat.

Humores tamen ſæpè permiſcentur, vel illorum ichores alijs humoribus, vnde facilè Tyrones decipiuntur, niſi diſtinguant cauſas ſaporis per ſe, ab illis, quæ ſunt per accidens: quod præceptum Gal. lib. de conſt. ar. med. cap. 14. his verbis tradidit literis, *maxime ſpectare ad Medicū, ne in illum illabatur errorem, vt non diſtinguat per ſe ab illo quod per accidens operatur* (addit) *ſæpè calida per accidens refrigerare, & frigida calefacere*: quo pacto verò omnia diſtinguantur, nos fusè lib. 5. 6. & 7. methodi vitand. docuimus.

Præterea ſciendū, pallidum colorē non ſolū indicare pallidam bilem, ſed calorem in corpore eſſe temperatiſſimū: Flauū vero indicare temperaturā parū recedentē a temperato: Vitellinā bilem, cū ex Galeno 5. in 6. de morb. vulgar. tex. 13. fiat ex flaua reddita a calore craſſiori indicare

A calorem adhuc magis recedentem: Hinc Gal. 2. præſag. 47. loquēs de gradibus aduſtionum humorum habet hæc verba, *flauus color fit ſeroſo abſumpto: pallidus fit immixto: æruginoſus fit ſeroſo valde torrefacto: Niger fit ſeroſo ſupramodum torrefacto, qui tunc atra bilis peſſima efficitur*.

Si de motu morbi, ſeu periodis loquamur dicimus, ſi craſſi humores valdè peccant neceſſariò inſultus & motiones tardas effici, & ex his motionibus melancholiam pecaare conijcimus: ſi motus ſūt

B veloces bilioſos dominari. Similiter periodicatio de tertio in tertium indicat bilem; de quarto in quartum melancholiā: ecce quomodo ex motione quoque tarda, aut veloci, & ex periodicatione dominantes humores percipiuntur.

1 Dubitatio exoritur, quia aliquis obijcere poſſet, motū velocē, & tardū, & periodicationē nihil cōferre ad præſentē contemplationem: quia Galenus loquens de hepatis tēperatura propoſuit bilis flauæ abundātiam, quatenus indicare poteſt

C temperaturā permanentem in latitudine ſanitatis: periodi verò & motus indicant humores putridos, qui pertinent ad corpora ægrorum, & non ſanorum.

Inſtātia facilè tollitur: quia periodi nō ſolū in putridis, ſed in affectibus, qui non recedūt a ſanitatis limitibus, obſeruātur: ait. n. Galenus 2. de differētijs feb. capite vltimo, dari lippitudines leuiſſimas, quæ alternis diebus aliquātulū vexāt. Inſuper experientia patet, qui gallica lue ſunt coinquinati veſperi magis grauari: quia illis horis humor melancholicus mouetur,

D cui lues adhæreſcit: ſimiliter qui nephritide, & dolore articulari infeſtantur certis temporibus, periodicè male habent.

Audias caſum à Galeno propoſitū 5. de loc. aff. c. 2. cuiuſdā qui verno tēpore per tres annos corripiebatur palpitatione, qui eſt affectus grauis, huic Galenus conſulebat antequam illum palpitatio inuaderet, phlebotomiam quæ eum liberabat.

Demum dantur periodi in corporibus ſaniſſimis, ſicuti dum in mulieribus mouentur menſes. Præterea in quoque menſe corpora ſanorum hominum perinde ac mulieres expurgantur, vel per vrinam,

vel per alias regiones: ſicuti in ſtaticis obſeruationibus (quas breui in lucem promemus) oſtendemus.

2 Dubitatio videtur, quod periodicatio, ſeu velocitas, vel tarditas motus conueniat morbis: & non humoribus: periodus quidem de tertio in tertium febri tertianæ conuenit, de quarto in quartum quartanæ. Augetur dubitatio: quia in Gal. 3. de criſibus cap. 4. habetur, quod de ratione morbi ſint quattuor, idea ſcilicet, magnitudo, motus, & mos; ergo motus velox, vel tardus & periodicatio conueniet morbis, & non humoribus.

Solutio facilis erit, ſuppoſitis duobus principijs certiſſimis: quorum alterum deſumitur à Galeno ex primis libris methodi, quod eſt, omnem morbũ vt morbus eſt, eſſe in facto eſſe: ſecundum eſt Ariſtotelis tertio phyſicorum, tex. 6. & Galeni, quod motus ſit actus entis in potentia vt in potentia, ideſt (vt ego interpretor) in fieri: quibus poſitis dico, periodos, & motus veloces, vel tardos non indicare primo & per ſe morbos, ſed humores, qui morbos efficiunt: Dum vero Galenus loco citato docet, motum eſſe de ratione morbi, dico per morbum intelligere affectum, qui ab humoribus adhuc fit, & nõ eſt plenè factus: hectica verò febris, & omnes morbi, qui facti ſunt, & non amplius fiunt, neque periodos, nec motum velocem vel tardum habent, nec augumẽtum, nec ſtatum, nec declinationem. Ad dubium dico, periodum de tertio in tertium per ſe indicare bilem peccantem, quæ deinde facit tertianam: de quarto in quartum melancholiam putridam, quæ efficit quartanam.

3 Dubitatio iterum augetur: quia non videtur, quod humores ſint cauſæ periodorum: corpora enim noſtra perpetuis vexarentur inſultibus: non valet, peccat bilis quantitate, vel qualitate, ergo inſultus ſunt de tertio in tertium: peccat melancholia, ergo de quarto in quartum.

Tollitur dubitatio: quia humores peccantes dignoſci poſſunt ex periodis dupliciter, vel quo ad humorum exiſtentiam, vel quo ad eſſentiam: Dicimus ex periodis nos dignoſcere exiſtentiam: valet enim, eſt inſultus de tertio in tertium ergo bilis, ſed non è contra: quia cauſæ, quæ dant ſolum exiſtentiam, vel ipſum quod, non ſunt proximæ, ſed remotæ; ſimiliter dicimus, eſt reſpirãs, ergo eſt animal, ſed non viceuerſa.

Hæc doctrina eſt Ariſtote. 1. poſt. tex. 30. quod ſcilicet cauſa remota det ſolum quod, & non propter quid: non dat propter quid; quoniam omne propter quid eſt affirmatiuum, & omne affirmatiuũ ex cauſa remota eſt in ſecunda figura ex duabus affirmatiuis, quod argumentum nihil concludit: Hinc eſt, quod valet, ſunt periodi, ergo humores peccantes, ſed non viceuerſa: dantur enim humores peccantes in venis, qui ſine ordine mouentur: Idcirco Galenus 2. de differentijs feb. loquẽs de hac re, nõ refert periodorum originem in humores, ſed in mẽbrorum diſpoſitiones.

Hinc qui putant humores eſſe cauſas proximas, & immediatas periodicationũ non ſunt adepti penitiora huius contemplationis initia.

Fernelius, qui ait periodos oriri ab illa inſita et propria humorũ qualitate, quã vocat ἰδιωσυγκρισίαν, valde decipitur.

Itidem Gentilis, & Arculanus dicentes periodos à proprietatibus occultis prodire aberrarunt toto cælo.

Parimodo Capiuaceus, dum ait, cauſam periodi eſſe naturam humorum: decipitur: omnes .n. iſti in petitionis principij vitium euidentiſſimum illapſi ſunt: quia Auditor ſtatim petet, quænam ſit hæc proprietas, quæ efficiat periodum, & quænam ſit hæc humoris natura.

Neque Valeſij opinio accipitur, dum ait cauſam periodorum eſſe quantitatem: bilis enim pauca & multa in tertianis efficit eandẽ periodum de tertio in tertiũ.

Sed quia omnes iſtæ opiniones ſunt à me fuſè eiectæ lib. 5. capite 5. methodi vitand. non eſt vt acta iterũ agantur: ibi .n. defendimus, humores eſſe cauſas remotas, & nõ proximas periodicationũ: proximas vero eſſe membrorũ diſpoſitionẽ & ſitum: interim colligemus indicia propria exiſtentiæ peccantium humorum eſſe colores, ſapores, & periodos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

QVAEST. LXVI.

An vrina & Pulsus sint propria inditia omnium prædominantium humorum.

PRobatum est superius, quod tria sint signa propria indicantia peccantes humores: Quæritur modo de vrina, & pulsu. Quantum spectat ad vrinam non videtur, quod ex illa æternæ veritatis indicia colligantur: Gal. enim loquens de pythione, qui duplici affectu vexabatur, febre scilicet, & pectoris affectione, ait iudicationem factam fuisse in Pythione die decimo; sed cum vrinis crudis, videns igitur Galenus post coctum morbum vrinas crudas perseuerare, subdit, coctionem, vel cruditatem humorum in pectore residentium non dignosci per vrinas: sed per sputa: ecce dum humores sunt cocti in pectore, vrinam nō coctam, sed crudam esse: ergo vrina non semper erit certum indicium cruditatis, vel coctionis humorum: in multis enim morbis vrina potest esse cocta & humor crudus, & versauice.

1 Dubitatio: videtur, quod vrina sit certissimum & proprijssimum indicium coctionis, vel cruditatis humorum in venis saltem existentium, & non extra venas: quia Galen. 4. aphor. 77. & 4. de tuen. sanitat. in principio habet hanc sententiā. *quæ intra venas sunt nullum sanè nec manifestum, nec euidens signum habemus præter solam vrinam*, ergo non solum sapores, colores & motus, proprijssimè indicabunt, vt dictum est.

Respondetur, Galenum intellexisse, nullum signum ex ijs, quæ indicant humores existentes intra venas esse euidentius, quam sit vrina: neque tamen absolutè putabat, vrinam esse signum certissimum: quod verò vrina imperfectè quoque indicet quæ intra venas sunt, legamus Galenum 2. præsag. com. 26. vbi habet hæc, *contingere potest, vt aliquis vrinam, quæ reprehendi non potest, emittat, attamen sequenti nocte aliam reprehendēdam* A *reddat, & rursus sequenti die mane bonam, vesperi malam, quæ vrina ostendit partem humorum in venis residentium esse coctam, & partem crudam*; subdit, & docet quæ vrina verè bona sit: *si inter coctas vrinas nulla cruda inciderit, ea optima vrina est*: ecce quod qui colligunt ex vrina cocta semel visa coctionem & morbi victoriam facilè in errorem labuntur. Ratio verò, cur vrina aliquando inexpertum medicum fallat, est, quia humor crudus non totus simul coquitur, sed prius vna pars, B deinde alia: Hinc loquens Galenus de historia Cleonactidis ait ab illo vrinam modo coctam, & modo crudam redditā esse, quia humores aliqui coquebantur, & aliqui manebant crudi: quare nunquam tutò sic inferimus, vrina est cocta, ergo cocti sunt humores, & morbus est in declinatione; nisi sic cocta multos dies perseueret.

Præterea videtur, quod vrina non indicet quæ sunt in omnibus venis, sed solum quæ sunt in vena caua, in renibus, & vesica, vt docet Galenus 4. aphor. 77. & in hi- C storia mulieris decumbentis apud Pantimidem, vbi dicebat vrinas crudas ostendere humores crudos esse in iecoris gibba: euacuationes vero tenuium indicare humores crudos esse in venis meserei: addimus tamen nos, vrinam indicare quę in vena caua, & in gibba iecoris, & in renibus sunt: hac seruata lege, vt perseueret talis multos dies.

Demum experientia docet, vrinam reddi quoque crudam in fine morbi multorum dierum spacio post omnimodam D victoriam: ratio est, quia cruditas nō modo consequitur putredinem: sed nimias potationes, vigilias, coitum, & alia, quæ perturbant primam, & secundam coctionem: vanissima enim est consequentia, vrina est cruda, ergo morbus est in principio: vana quoque est, vrina nunc est cocta, ergo morbus est in declinatione: argumenta hæc sunt in secunda figura ex duabus affirmatiuis: cruditas enim est quid vniuersalius, quam putredo: coctio verò insequitur victoriam non solum totius, sed etiam vnius portionis putredinis: valet tamē: vrina cocta perseuerat, ergo natura

tura victoriam conſecuta eſt, & morbus eſt in declinatione.

Si verò de pulſu ſermo fiat, dicimus quod neque pulſus determinatum humorem peccantem indicare poſſit, neque an cōcoctus, vel crudus humor ſit: Hinc Galenus non ſemel habet hanc ſententiam, coctionem colligi ex pulſu non certa ſcientia, ſed probabili quadam coniectura.

Præterea ex pulſibus, an peccet pituita, vel bilis nemo intelliget: aliquando enim pulſus ſunt molles, & inde eſſet colligendum pituitæ dominium, attamen poteſt peccare bilis, ſicuti contingit in ijs qui ardore pulmonis opprimuntur, qui pulſum habent mollem. Similiter pulſus ſerratilis indicat bilem in pleuritide exquiſita, nihilominus aliquando ſerratilis fit à potu frigidæ ſine vllo bilis prædominio: ecce quod neque pulſus, neque vrinæ ſint ſigna propria peccantium humorum: vera igitur via & methodus perquirēdi humores in corporis latebris detentos, eſt vnica, eaque eſt ſyndrome multorum ſignorum, de qua ſtatim agemus.

QVAEST. LXVII.

De ſyndrome locorum indicantium dominium peccantium humorum.

QVia Galenus ſuperius docuit, ſignum hepatis calidi eſſe bilis flauæ abundantiam, & atram in conſiſtenti ætate dominari: docuitque hepatis frigidi ſignum eſſe pituitæ copiam: humidi eſſe polyæmiam, ideſt multitudinem ſanguinis: ideo egimus de aliquibus ſignis proprijs, quæ indicant an peccet vnus, vel alter humor: ſed quia ob humorum mixturam & farraginem ſapores, colores humorum, & periodi occultari ſolent, reſtabat, vt nos inueniremus aliquam vniuerſalem viam, quæ non aliquando, ſed ſemper nos doceret quando abundet vnus, vel alter humor, ſecus tractatus iſte Galeni de hepatis temperaturis eſſet à Tyronibus imperceptibilis.

Hæc vniuerſalis via procedet per ſignorum ſyndromen, quæ adeo aperit, vt ſemper hac via penetremus ad humores in profundo latentes: ſic imitabimur Ariſt. 2. poſt. vbi docet, quando deficiunt ſigna propria, eſſe incedendum per ſignorum communium ſyndromen.

Horum communium ſignorum, quæ ſyndromen artificioſam componunt, aliqua ſunt neceſſariò antecēdentia, aliqua verò neceſſariò conſequentia: neceſſariò antecedētia deſumuntur a ſex rebus non naturalibus, & a ſubiectorum diſpoſitionibus. Neceſſario conſequentia quattuor deſumuntur, vt infra dicetur.

Cauſæ non naturales ſine ſubiecti diſpoſitione nihil agunt: nō.n. ſequitur in medicina, aer feruidus, victuſque & potus calidiſſimus præceſſerunt, ergo bilis abundans eſt: ſæpè enim iſti in anaſarcam incidunt, in qua humor frigidus dominatur. Similiter non ſequitur, aer præceſſit frigidus, victuſque frigidiſſimus, ergo prædominatur pituita: quia aliquando videmus ſenes hyberno tempore poſt vſum quoque frigidorum in cauſonem, ſeu ardentiſſimæ bilis generationem prolabi: requiritur igitur ſubiecti diſpoſitio: Hinc Galenus lib. de cauſis morb. 2. ait, ſine ſubiecti aptitudine nec ignis combureret, nec gladius abſcinderet: Ariſtoteles verò 2. de anima tex. 24. ait actum actiuorum eſſe in patiente diſpoſito: de hac re fusè egimus libro ſexto. method. noſtræ, ideo preſſius hic.

Neceſſariò conſequentia ſigna ſanorum corporum ad duos fontes reducuntur: hique iuncti cum alijs ſignorum fontibus conſtituent ſufficientiſſimā ſyndromen; quando enim ex quolibet fonte antecedenti, & conſequenti vnicum colliges indicium, credas te adeptum eſſe peccantis humoris dignotionem: primus ſignorum fons, continet ſex res non naturales: Secundus diſpoſitionem ſubiecti: Tertius caſus ſeu accidentia conſequentia: Quartus iuuantia & lædentia; Quilibet tamen ex his quattuor fontibus ſub ſe habet multos locos, à quibus quiſque vberrimam doctrinam deſumet, ſed de his diſtinctè egimus libro ſexto, meth. vitan.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

neque opus est, quod semel scriptum est, eadem prolixitate iterum tractetur.

QVÆST. LXVIII.

De locorum syndromæ indicante bilis abundantiam.

DIximus, quod signa, quæ colliguntur à necessariò antecedentibus, sunt res non naturales, & dispositiones subiectorum: quare si de sex rebus non naturalibus indicantibus bilem loquamur, ex Galeno lib. de cau. morb. cap. 2. dicimus tres esse locos, adhæsus scilicet seu vicinitatem rei calidæ, motum, & alimentum.

Adhæsus rei calidæ generantis bilem desumitur ab aere calido, qualis est æstiuus & feruidæ regionis, vel igne paratus, vel à balneis, & vnguentis, vel à medicamentis calefacientibus.

Motus bilem generans continet sub se quattuor locos: quorum primus sumitur à coitu, qui ex Galeno 5. de morb. vulg. 23. corpora calefacit: quare moderatus bilem pallidam naturę vtilem efficere potest: immoderatus porraceam, & æruginosam, quæ malignas febres efficit. Hinc Hippocrates de adolescente Melibeæ loquens ait, hunc incidisse in febrem malignissimam ob nimij coitus vsum: similiter lib. 8. de morb. vulg. 38. ait, Hipp. Satyrum ob nimium coitum fuisse factum tabidum.

Secundus locus, sumitur ab animi passionibus: ira enim ex Galeno 1. de differentijs feb. cap. 3. calefacit ob duas causas: prima ob sanguinis feruorem ab illa excitatum; secunda quia cum impetu mouet spiritus ad circumferentiam: Mæstitia verò & timor mouent spiritus cum impetu ad cor: perichariа verò seu nimia lætitia calefacit effundendo spiritus sine interna sanguinis efferuescentia, ideò in nimio gaudio interiora frigent, & exteriora incalescunt.

Tertius locus sumitur à vigilia, quæ calefacit, quia conseruat spiritus cum perenni motu, vnde calor.

A Quartus sumitur a nimio exercitio.

Quintus ab alimento, quod vel calefacit per se, vel per accidens: per se vt cibus calidus, seu aromatis refertus, vel potus meraci copiosè hausti: quia moderata meri potio, vt admonet Dauid Propheta, cor lætificat: per accidens, cibus quoque frigidus vt viscosus, qui impediat perspirationem, calefacit: Præterea adest cibus sua natura temperatus, qui tamen est huius conditionis, vt in temperaturis calidioribus in bi-

B lem conuertatur, sicuti de melle ait Galenus 2. de fac. naturalibus cap. 8. quod in iuuene calido vertatur in bilem, in sene in optimum sanguinem.

Insuper potus, quamuis frigidus, si non habeat transitum, in bilem conuertitur: Hinc Hippocrates 3. de ratione vic. in ac. 39. & 3. de fracturis ait, aquam potam, nisi liberum habeat transitum, in bilem verti. Postremò alimentum vertitur in bilem ratione paucitatis.

C Hinc Galenus aduersum Erasistratū ait, nimiam inediam carnes eliquare, & bilem reddere amariorem: & 2. aph. comm. 22. inediam biliosis febrem inferre: 8. meth. cap. 4. inediam pichrocolos interficere: ecce quod sub alimento quinque sunt loci, ex quibus colligimus, quando alimentum calefacit. Primus continet quæ per se calefaciunt. Secundus quæ obstruendo calefaciunt. Tertius, quæ accensibilia, sicuti de melle docuit Gal. Quartus continet quæ non tran-

D seunt, sicuti aquam potam non habentem liberum transitum docuit Hipp. conuersuram in bilem: Quintus desumitur ab alimenti paucitate.

Cæterum in perfecta syndrome requiruntur quoque loci qui desumunmuntur à dispositione subiecti: Galenus in Historia Sileni dixit, quod Silenus ob errata in procatarcticis non incidisset in grauissimum, & mortalem morbum, nisi antea eius corpus fuisset præparatum ad accensionem: ideo proponendi sunt loci indicantes dispositionem corporis generantis bilem: quorum aliqui sunt antecedentes, & aliqui consequentes: antecedentium

quin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

quinque sunt: quorum primus desumitur a parentibus, & quæritur an parentes fuerint biliosi: generant enim vt plurimum filios sibi similes. Secundus locus est ab ætate: ætas enim iuuenilis facilis est ad procreandam bilem. Tertius desumitur ab habitu corporis: quia macilentus habitus bilem: obesus pituitam indicat: sub hoc duo loci continentur: alter est a physionomicis signis desumptus, de quibus aliquid diximus libro 6. methodi nostræ vitand. Alter a venis latis. Quartus a virtute: quia si corpus est optima virtute donatum magis est procliue ad bilis, quam ad pituitæ generationem. Quintus est a suppressa bilis euacuatione, & est omnium locorum certissimus.

Loci consequentes quinque sunt, qui desumuntur ab actionibus animalibus, vitalibus, naturalibus, exeūtibus, & immodicè retentis, & qualitatibus tactilibus.

Ab actionibus animalibus colligimus, admodum vigiles indicare bilem: similiter si per somnum loquuntur & gradiantur: Galenus enim 2. de motu musc. 4. refert, se tali affectu præditum dormiendo integrum ferè stadium confecisse, hosque ait aggredi omnia, & intrepidè conscendere tecta, & adire periculosa: quia imaginatrix ita corrumpitur a biliosis vaporibus, vt pericula non dignoscant: Præterea tales sunt mutabiles in sententia, suntque ingenio celeri, vt notat Galenus in capite de cerebro calido, & illis in somnijs prælia & fulgura offeruntur.

A vitalibus hæc desumimus: sunt in iram præcipites: in venerem furiosi, sed post factum valdè penitentes: pulsus veloces & duriores, vt docet Galenus 3. de differ. pul. capite 1c.

A naturalibus colligimus hoc, quod expultrices facultates vt plurimum irritentur.

Ab excrementis similiter desumimus varia: in primis excrementa apparent plus iusto biliosa: aures magis abundant bile: Præterea carent saliua.

Locus a qualitatibus tangibilibus est caloris mordacitas totius corporis.

Si vero corpora ægrotantia se offerent nobis consideranda ex quattuor locis a

A morbo desumptis colligemus, an in ægrotante prædominetur bilis: primus desumitur a morbi periodicatione, omnis.n. periodus de tertio in tertium diem indicat bilis dominium: secundus locus a motus velocitate, omnes enim acutæ febres ex bile fiunt: Galenus enim præcognouit in philisco velocitatem, seu breuitatem morbi ex velocitate, seu breuitate principij morbi illius: ibi enim leguntur hæc verba, quæ tanquam arcana nos colimus, *vbi tertius, & quartus dies habent grauia*

B *symptomata citò expectabis iudicium*: vbi igitur cito iudicium fit, morbus acutus est, & vt talis bilem indicat: Tertius locus desumitur ex horis diei: etenim in meridie si mouentur humores, dicendum est bilem dominari: hic locus desumitur ab Hipp. & Galeno 12. meth. cap. 5. & multis in locis. Quartus ab idea morbi, sicuti ab inflammatione membranarum, vt in pleuritide, & phrænesi peccat bilis, sola enim bilis est illa, quæ membranas inflammare potest: quia illa & non alij humores membranarum densitatem pene-

C trant. Ideo Hippocrates 6. aph. 33. ait, qui acidum eructant non fiunt pleuritici, quia isti sunt pituitosi: Hinc erysipelata sine tumore indicant bilem: Galenus lib. de plenitud. cap. vltimo ait, solam bilem nec tumorem, nec pondus producere; antequam enim pondus faceret, exulceraret: variæ igitur sunt ideę morbi indicantes bilem: sed precipua intentio est, vt hic agamus de corporibus permanentibus in latitudine sanitatis, ideo paucis hanc considerationem de morbis expediuimus: la-

D tius tamen actum est in 1. & 6. lib. meth. nostræ vitand.

Loci, qui colliguntur a iuuantibus & lædentibus, præbent nobis ferè certitudinem: Primus locus istorum desumitur a ieiunio: Galenus enim 2. de ratione vic. 32. ait ieiunium biliosis officere; si igitur nocebit, & alij loci non obstiterint, inferre inde poteris illud corpus bile esse refertum: confirmatur hic locus Galeni auctoritate 6. de morb. vulg. 3. tex. 28. vbi dicit, biliosi paucitate cibi adaugent sitim, & lassitudinem.

Inde oritur secundus locus, qui est a lassitu-

lassitudine: valet enim ieiunium lassitudinem parit, ergo bilis dominatur: pituitosis enim sumoperè confert.

Tertius locus colligitur ex Galeno 3. de ratione vic. 33. & est a genere ciborum: ibi habetur, acetum prodesse quibus amara bilis exuberat: similiter si frigida esculenta iuuabunt, credendum est, bilem prædominari: quando tamen præter hos locos a iuuantibus & nocentibus desumptos alij loci ennarrati consentient, credas, te per locorum dictorum syndromen ad certitudinem, & exquisitam cognitionem, an peccet bilis, esse peruentum.

QVAEST. LXIX.

De locorum syndrome ex qua colligimus pituitæ dominium.

SEx causæ refrigerantes, & pituitam gignentes a Galeno proponuntur lib. de cau. morb. capite 3. Prima est adhæsus, seu vicinitas corporis frigidi. Secunda cibus, vel potus frigidus. Tertia stipatio nimia. Quarta rarefactio nimia. Quinta ocium; Sexta motus immodicus, qui nimium resoluendo refrigerat: Ex dictis sex causis quattuor colliguntur loci pertinentes ad procatarcticas causas, quorum primus est vicinitas corporis frigidi; secundus: cibus & potus frigidus. Quod cibus frigidus pituitam gignat, immo, & aliquando hydropim, patebit quoque ex casu Heracliti philosophi de cuius vita agens Laertius ait, Heraclitum hominum tedio in montes secessisse, ibique oleribus frigidis vescentem hydropicum fuisse factum, & ob id è viuis decessisse; Tertius, ocium, & prætcrea motus nimius: hæ causæ externæ si vehementissimæ fuerint generabunt pituitam vitreã: minus frigidæ acidam; adhuc minus frigidæ insipidam.

Distinguamus tamen semper oportet, frigida per se, ab ijs, quæ per accidens frigida sunt: Galenus enim lib. de const. ar. med. cap. 14. habet hæc verba: spectare ad medicum oportet, vt rectè videat, ne in eum illabatur errorem, in quem, qui putant frigidam aquam in omnibus, quæ egent refrigeratione, conuenire: quia sæpè frigida ex accidenti calefaciunt, & calida refrigerant: Similiter Galenus 10. meth. cap. 8. ait, aerem frigidum inspiratum refrigerare, densare, & prohibendo humorum effluxum calefacere: aliquando verò ob nimiam condensationem calorem natiuum suffocari & extingui, sicuti docet Arist. 4. meteor. cap. de assatione: similiter nimia caliditas resoluendo refrigerat: immoderati enim maluatici haustus intemperies frigidas, pituitam vitream efficiunt, & paralysim inducunt, non solum calorem naturalem suffocando, sed etiam resoluendo: moderata verò vini potio calefacit & exhilarat: Hinc Plato primo de legibus ait, vinum esse datum hominibus ad timores depellendos, & ad hilaritatem efficiendam: & Poeta apud Atheneum vinum vocat curarum iugulatorem: Dauid vero Propheta ait, vinum cor lætificare: quæ omnia de moderata vini potione sunt intelligenda.

Loci indicantes dispositiones corporis ad pituitam generandam desumuntur ab antecedentibus, & consequentibus: antecedentium causarum quinque sunt loci.

Primus an parẽtes fuerint pituitosi; filij enim mores animi & corporis parentum facillimè suscipiunt: immo refert Plutarchus, Romanorum filios ex parentibus tabidis ortos, ne talis mali labe quoque contaminarentur, consueuisse pedes in aqua eo vsque detinere, donec defuncti parentis ossa concremata fuissent.

Secundus locus ab ætate; in senili enim ætate vt plurimum pituita congeritur.

Tertius locus a corporis habitu obeso, vel ab illo, qui hẽt venas angustas, oculos albos, vt dicit Auer. & maxillam inferiorẽ magnam: isti enim sunt pituita referti.

Quartus locus a virtute debili: virtus enim robusta, vel sanguinem, vel bilem gignit: debilis vero pituitam.

Quintus locus, qui est omnium certissimus, desumitur ab intermissa aliqua pituitæ euacuatione per vomitum, per sputa, per nares &c.

Consequentium quinque sunt loci videlicet actiones animales: vitales: naturales: immodicè excreta & retenta, & qualita-

litates tactiles. Ab actionibus animalibus varia colligimus, sunt enim somniculosi, siti non vexantur: deiectumque habent appetitum, nisi tamen acida reddatur pituita, quæ famem excitet: Ab actionibus habentibus principatum colligimus pituitæ dominium, quando scilicet sunt ingenio retuso, firmantur in illo, quod semel apprehendunt: suntque diligentissimi, vt Germani in suis operibus: Si de animi moribus illorum loquamur paucos, vel nullos mores habent: Galenus enim primo de natura humana comment. 39 ait, acumen ingenij a bile: prudentiam a melancholia; stoliditatem a sanguine, a pituita verò nullos mores proficisci.

A vitalibus colligimus pulsus esse molles, tardos, & suffocatos: Præterea non sunt in irā proni, neque in venerē furiosi.

A naturalibus: expultrices, & alteratrices suorum munerum officia tardè explent, sentiunt cibum in stomacho sæpè esse molestum.

Ab excremētis: videmus per os, per tussim per nares eorum corpora plurimis scatere excrementis.

A qualitatibus sensibilibus: habent in toto calorem mitem: sæpèque actu frigidi sunt, & pili citò cani fiunt.

Si vero huiusmodi corpora in morbos incidant: duo loci præcipuè consurgunt, qui certò indicabunt, si alij non obstiterint, pituitæ dominium: primus locus desumitur ab idea morbi, quæ duplex esse solet, altera spectans ad similares partes, quæ est intemperies frigida & humida, quæque indicat pituitæ dominium: altera ad dissimilares, vt est inflammatio cum pondere: sicuti enim inflammatio sine pondere indicat bilem, sic cum pondere indicat pituitam, si vero aliquis hæret scrupulus, aliorum locorum syndrome exactissimè expurgari potest. Secundus locus sumitur a motu morbi: motus enim duplex est: alter vniuersalis, alter particularis: si considerabimus vniuersalem motum, dicemus, motum chronicum indicare pituitam: nisi loci indicantes melancholiam obstiterint: Si verò considerabimus motum particularem idest periodicationem, dicemus motum quotidianum pituitam indicare.

Notandum, quod vnus locorum supra propositorum separatus & non iunctus alijs pertinentibus ad corporis dispositionem sit nullius roboris: non enim valet, motus morbi est longus, ergo pituita peccat, vel melancholia: quia ex Galeno secundo de differentijs febr. capite 11. habetur, accessiones fieri longas ob has quatuor causas: ob multitudinem materiæ: vel ob crassitiem, & lentorem: vel ob imbecillitatem potentiæ, vel ob meatuum angustiam: similiter Galenus 3. præsag. 28. loquens de longis febribus ait, longam febrem fieri ob tres causas, videlicet propter aliquam particulam malè affectam, cui ægrè curatio adhibetur; Secunda ob crudos & crassos humores; Tertia ob errorem commissum: Hinc fit, quod Medicus pro dignoscendis humoribus prædominantibus non solum debet eligere multos locos in vnum conspirantes, sed in consilij angustia, vti argumento ex sufficienti partium enumeratione, quo probare possit non esse longum morbi motum ob errorem commissum, non ob particulam curatu difficilem, neque ob crassitiem melancholicam, sed ob pituitosum lentorem.

Demum adest locus ab horis desumptus: in meridie enim mouetur bilis; vesperi melancholia: media nocte pituita: Hinc Galenus libro 12. methodi capite 5. ait, qui ex crudis succis laborant, quotidie accessiones patiuntur, præcipueque ad vesperam, & noctu, non manè, nec vsque ad meridiem: per crudos succos intelligit crassos, idest melancholiam, & viscosos idest pituitam. Hæc sunt illa, quæ in morbis indicare possunt pituitam: plura alia a nobis proponuntur libro sexto methodi, quem librum quisque perlustrare poterit.

Loci verò, qui desumuntur a iuuantibus, & lædentibus, sunt quinque. Primus sumitur ab euacuatione: si enim iuuabitur pituitæ euacuatio pituita dominabitur. Secundus ab alteratione: si enim corpus iuuabitur a calidis & siccis, & lædetur a frigidis & humidis, pituita peccabit: a

Tertius

Tertius a ieiunio, quod ſi facilè fertur, phlegmatis dominium oſtendit: Galenus enim ſecundo de ratione vic. 32. ait, dum ieiunio tollitur laſſitudo & ſitis, indicatur pituita: Eandem protulit ſententiam 6. de morb. vulg. com. 3. tex. 28. Quartus locus a ſomno, ſomnus enim ſi tollat ſitim, ſanguis pituitoſus dominatur. Quintus locus a febre ſiue a morbis calidis ſumitur: ſi enim corpus iuuatur a calidis morbis ſiue a febre, tunc dicimus pituitam redundare: Galenus enim 6. aphor. 44. habet hæc verba, nouimus febrem illis tantum morbis conferre, qui ex frigiditate ſunt ſola, vel cum humoribus crudis: ſimiliter 4. aphoriſmorum 57. Hippocrates habet, febrem ſoluere ſpaſmum, & tetanum, quæ ægritudo a frigidis, & pituitoſis humoribus fit. Iſti ſunt loci, quorum aliqui tantum vniti poſſunt demonſtrare, an peccet pituita: Quinimo vnicus ſolus, niſi obſtent loci aliorum peccantium humorum certiſſimè indicare poteſt pituitæ dominium.

QVAEST. LXX.

De locorum ſyndrome indicante Dominium melancholiæ.

MElancholiæ ſunt tres, vt docet Galenus 3. de loc. aff. cap. 7. & libro de atra bile, & alibi: Prima ſpecies eſt melancholia, quæ eſt fæx ſanguinis, quæ ſua natura eſt frigida & ſicca, vt docet Galenus libro de tremore & palp. cap. 7. & 5. vſu par. capite 4. & libro de inæquali intemp. cap. vltimo, 2. præſag. 47. & in ijs quæ ad Glauc. capite de melancholia. Secunda ſpecies eſt hæc fæx ſanguinis, ſed aduſta. Tertia eſt bilis flaua, ſed adeo aduſta, vt atra fiat dãtur & aliæ quibus alibi.

Suppoſitis his tribus ſpeciebus melancholicorum ſuccorum dicimus, quod loci deſumpti a rebus non naturalibus inter ſe genere differant: quia illi externi errores, qui præparant corpus ad melancholiam aduſtam, quæ dicitur atra bilis furioſa, differunt genere ab ijs, quæ efficiunt melancholiam, quæ eſt fæx ſanguinis.

A Loci indicantes atram bilem furioſam ſunt illi propoſiti in capite de bile: ſuntque tres: Primus eſt motus, ad quem referuntur animi paſſiones, coitus, vigiliæ & exercitium: quod vero inter animi paſſiones non ſolum ira excitet calorem, ſed etiam mæror & mæſtitia, quæ ſunt affectus contrarij, patet ex Galeno primo de different. febrium capite tertio, & in famoſa illa Hiſtoria relata ab Hippocrate de muliere Tetrica, quæ ob animi mærores auxit humores aduſtos: Modus vero, B quo mærores, & mæſtitiæ adurant humores, traditur a Galeno quarto de cauſis pulſ. capite quarto, & primo de hum. comment. 1. ibi enim dicit mæſtitiam calefacere, quia contrahit calorem ad interna, qui contractus fortius calefacit, & exurit.

Quo ad locos deſumptos ab erroribus externis indicantes melancholiam frigidam & ſiccam dicimus tres eſſe.

Primus eſt ab alimento craſſo deſumptus: hinc Galenus 3. de loc. affec. cap. 7. C ait, cibum craſſum, vt eſt caro bubula, aprina, limaces, braſſica, lens, gignere melancholiam, quæ eſt fæx ſanguinis frigida & ſicca: ſubdit præterea, vinum nigrum, & craſſum aptiſſimum eſſe ad generandam melancholiam.

Secundus a nimia quiete, & a nimio ſomno ſumitur: Galenus enim lib. de cauſ. morb. cap. 3. ait, nimiam quietem refrigerare; quod vero nimia quies melancholiam frigidam præcipuè aggreget, ſic probatur: in nimio ſomno & quiete multus ſanguis fit, vbi eſt multus ſanguis, ibi D multa fæx.

Tertius locus eſt nimia coitus abſtinentia: habemus enim ex Galeno 6. de loc. aff. capite 5. nimiam coitus abſtinentiam reddere homines melancholicos, quod vero iſti ſint præditi melancholia frigida, & ſicca, quæ eſt fæx ſanguinis patet, quia dum ſemen retinetur, augetur ſanguis, & per conſequens augetur ipſius fæx.

Loci vero indicantes melancholiam, quæ eſt fæx aduſta tres ſunt.

Primus eſt cibus & potus craſſus, dummodo calida procatarctica anteiuerint; hinc Galenus 2. ad Glaucon, capite 10. dicit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

cit,in Alexandria & Germania homines A vti cibis crassissimis,attamen in Germania non pati elephanticum,vt in Alexandria: subdit Galenus, vt gignatur elephanticus,duo requiri,alterum,vt aer sit valdè calidus: alterum vt cibi sint crassissimi: aer quidem in Germania non est calidus, vt igitur fiat adusta melancholia,quæ est fæx sanguinis, requiritur præter cibum crassum, aer calidus, vel aliud genus calefacientium: dicimus aliud genus,quia admonet Auicennas, homines sæpè fieri melancholicos ob vsum pharmacorum calidorum: dicit sæpè:quia loquitur de illis, qui habent multam fæcem: non enim omnes abundant fæce sanguinea.

B

Secundus locus est mæstitia sine causa: valet mæstus est sine causa, ergo melancholicus: sed quæ melancholia corpori insit adhuc non apparet: dicas igitur si mæstitia diu anteiuerit edulijs crassis, adusta fæx prædominabitur: quia ex Gano quarto de cauf. pulf. capite quarto, mæstitiæ exurunt contrahendo spiritus, si verò mæstitia secuta sit melancholicum affectum, & non præcesserint calida, dicas esse copiam fæcis sanguineæ, quæ sua natura est frigida & sicca: si verò flaua bilis collecta sit, & deinde audacia & mæstitię secutæ sint, dicas esse atram bilem illam furiosam,& exedentem |.

C

Tertius locus,est autumnus, qui indicare potest dominium duplicis melancholiæ adustæ, idest fæcis sanguinis adustæ,vel atræ ex adustione flauæ prodeuntis: quia ob æstatem, præcedentem non frigidæ,sed calidæ melancholiæ accumulantur: Quæ verò illarum peccet, distinctè cognoscetur,facta hoc modo aliorum locorum consideratione: si præcessit abundantia flauæ, & in autumno mæstitiæ sine causa fiant, dicendum est, atram bilem dominari: Si verò præcessit cibus crassus, & copia sanguinis, tunc dicendum est, fæcem adustam dominari. Ex horum locorũ syndrome quisque etiam licet retuso ingenio sit,species humorum melancholicorum colligere poterit.

D

Si verò de locis indicantibus corporis dispositionem ad melancholiam sermo fiat, quinque proponemus locos antecedentes, & quinque consequentes: Sed quia melancholiæ sunt duum generum, aliæ calidæ, & aliæ frigidæ: similiter duum generum erunt dispositiones illas generantes,calidæ scilicet & frigidæ.

Primus locus antecedentium sumitur ab hæreditate: parentes enim melancholici melancholicos filios generant.

Secundus locus desumitur ab ætate,iuuenes primariò atra bile furiosa vexantur: qui verò sunt in consistenti ætate primariò atra,quæ est fæx sanguinis adusta, secundariò atra ex flaua adusta anguntur: senes autem melancholia frigida & sicca redundat: Pueri verò & adolescentes non possunt esse melancholici: quia humiditate abundant: de ratione enim omnium humorum melancholicorum est siccitas.

Tertius locus est à venis latis: Gal.enim 3.de loc. aff.cap.7. ait, quibus latæ sunt venæ aptissimi sunt,vt humor melancholicus in ipsis cumuletur.

Quartus sumitur à corporis habitu, idest à gracilitate,& à corpore nigriori & hirsuto: habet enim Gal. 1. de hum. hæc verba, *graciles, nigriores, hirsutos, quique latas venas habent esse aptissimos ad gignendos humores melancholicos*: legitur in Timęo Platonis hæc sententia, quæ antea fuit Hippocrat. lib. de carne: dum floret lien corpus tabescere: ratio est,quia dum lien alitur melancholia,& quod relinquitur expellit,tunc lien non intumescit,nec corpus malè se habet; quia quod expellitur & vincitur à liene, facile à qualibet corporis particula superatur & expellitur: lien enim est pars imbecilla: ideo quando bene se habet,corpus quoque bene se habebit,& vber erit: Dum verò tuber est lien,corpus gracile fit: quia per vniuersum corpus humor melãcholicus, qui à liene deberet recipi,transmittitur,& vitiat alteratrices omniũ partiũ corporis.

Quintus omniũ certissimus desumitur à suppressa aliqua sanguinis,vel melãcholiæ euacuatione: dicimus sanguinis: quia vbi multus colligitur sanguis, homines paulò post fiunt melancholici.

Loci consequentes, qui indicant corpora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

pora disposita ad melancholiam, desumuntur ab actionibus, & excuntibus, & retentis immodicè.

A

Primus locus, qui indicat melancholiam frigidam & siccam desumitur ab actionibus animalibus: sunt videlicet cogitabundi, taciturni, non furiosi: Hinc Gal. loquens de vxore Dealcis, quia nimium tacebat, dixit, eam fuisse melancholico humore oppressam: similiter primo de natura hum. 39. ait Galenus, melancholicos esse firmos in sententia: Denique ex Hippocrate melancholicos esse voraces: Putat verò Auicennas, hunc humorem melancholicum excitare voracitatem, quia fertur in os ventriculi plus iusto per venam steffanicam, antequam ingrediatur splenem: Demum semper timent sine causa: Aristoteles autem 7. ethic. cap. 14. ait, melancholicos ob timorem semper versari cum medicis, & ab illis postulare medellam.

B

Secundus locus sumitur a vitali: quia isti habent pulsus tardos, & raros.

Tertius locus sumitur a sputis: namque Galenus lib. de plenitudine cap. 12. & 3. de loc. aff. cap. 7. ex sententia quoque Dioclis censet, melancholicos esse sputorum abundantes, & a potu abstinentes: causa est sanguinis serositas: quo fit vt Galenus 6. epidem. 2. text. 38. dicat sanguiguinem melancholicorum esse serosum, & Aristoteles 9. problemat. text. 5. melancholicos humores delectari serositate: Hippocrates libro de genitura melancholiam vocet aquam, & libro de internis affectibus ait remedia pro lienosis esse diuretica, secundo vero epi. 2 citat Historiam Bionis habentis splenem elatum, & durum, ait Bionem, quia multum minxit, a tumore splenis fuisse liberatum. Et Hippocrates secundo epidemior. sectio. tertia dicit, quartanas iudicari quoque sudore: Modus verò, quo lienosi expurgentur per vrinam, est quia arteria emulgens habet nexum, & consensum cum arterijs lienis.

C

D

Species melancholicorum succorum per alia signa distinguuntur: nam si fęces eijciuntur per aluum nigræ sine morsu, erit melancholia adusta: an verò sit atra furiosa, vel fæx adusta ex alijs colliges: tanta enim est a nobis proposita locorum abundantia, vt quilibet in omni consilij angustia possit ad huius cognitionis apicem peruenire: a ructibus enim acidis sine nidore melancholiam naturalem colliges, si cum nidore adustam, & præter naturam.

Quartus locus sumitur a retentis immodicè: sicuti quando hæmorrhoides sunt suppressæ: si pauco tempore sunt suppressæ credendum est, melancholiam naturalem non qualitate, sed copia peccare: si diu mansere suppressæ, aduritur, fitque melancholia fæcalis adusta: Galenus enim secundo de differentijs febr. capite quinto hæc aurea verba protulit: *nullum humorem permanere in viuente sicut erat prius: dum igitur supprimuntur, expedit illico aperire: quia breui temporis spacio humor fit longe sæuior, quam ante.*

Quintus locus sumitur a qualitatibus tactilibus, sunt enim colore plumbeo: sed si præterea calido sunt corpore melancholia erit adusta, si frigido, terrestris frigida, sicut colligitur ex Gal lib. de atra bile cap. 6.

Postremò multos alios proposuimus locos indicantes melancholiam desumptos a morbis, a symptomatibus, a locis affectis, & a iuuantibus & lædentibus: de quibus ne verbum quidem hic fecimus, quia agimus hic de sanis, & nõ ægris. Qui tamen hanc methodum perquirendi humores vult absolutè adipisci legat sextum librum nostræ meth. vitand. in quo de omnibus exactissimè egimus.

QVAEST. LXXI.

De syndrome indicante Polyæmiam.

PErfectus sanguis in viuente solum sua vbertate peccare potest: quia dum valdè alteratur, & qualitate peccat tenuior pars in bilem, crassior in melancholiam vertitur. Hanc doctrinam desumpsimus a Gal. 3. de causis sympto. 2. de differentijs febr. capit. 9. & 2. de crisibus cap. 12. & ab Auicen. lib. 1. doct. 4. cap. 1. Cum igitur sanguis quantitate peccet

frangit

frangit venas, & hæmorrhagias periculosas efficit: vnde cachexiæ, & mortes suboriuntur. Occasio tractandi de polyæmia, idest de sanguinis multitudine inde oritur: quia Galenus loquens de hepate humido ait, sanguinem esse abundantiorem: nunquam igitur sciemus, quando hepar fuerit humidum, nisi sciamus quando sanguis valdè abundet.

Dubitatio suboritur magni momenti: quia non videtur, quod detur sanguis distinctus a tribus humoribus, a bile scilicet, melancholia, & pituita: probat enim Plusquamcommentator comm. 41. & 44. huius libri quam plurimis argumentis, quod tres tantum sint humores; sanguinem verò esse solum aggregatum ex tribus: eius præcipuum argumentum, omissis alijs, est; quia sanguis quantumcunque depuratus resoluitur solum in tres humores, ergo.

Respondetur, argumentum propositum esse cum manifestissima principij petitione: quia assumit sine probatione sanguinem solum in tres humores resolui. Quod vero resoluatur in quattuor, patet, quia post phlebotomiam in quattuor resoluitur massa sanguinea, in melancholiam, quæ in fundo residet, in pituitam quæ supernatat, in bilem flauam spumosam, & in sanguinem.

Præterea fiunt quattuor genera tumorũ phlegmon a sanguine; ædema a pituita, scyrrhus a melancholia, erysipellas a bile.

Postremo Hipp. lib. de nat. hum. 18. & 4. de morbis ponit quattuor humores: Aris. 2. de par. anima. c. 3. locutus est de bile flaua, de atra lib. de somno & vig. & in problematibus de pituita, & passim de sanguine. Plato in Timæo de sanguine, de atra bile, & pituita mentionem fecit. Gal. 2. de natur. fac. 9. libro de humoribus Auic. cap. de humoribus, & Auer. lib. 1. coll. cap. 12. faciunt mentionem de quattuor humoribus inter se omninò distinctis: quare opinio Plusquamcommentatoris vt vanissima est relinquenda: accedamus igitur ad locos indicantes polyæmiam.

Loci igitur indicantes sanguinis abundantiam primò desumuntur a procatarcticis: Primus quorum desumitur ab aere calido & humido, qui tempore veris præcipuè dominatur: quiq; multis in regionibus inuenitur, sed præcipuè vbi humiditas est temperata: refert Iulius Alexandrinus libro salubrium loquendo de aere Veneto huius aeris humiditatem esse valde temperatam, & propterea senes salubres & robustos hic inueniri; refertque similiter de ijs, qui incolunt propè Benacum, qui ob humiditatem temperatam diutissimè viuunt.

Medici tamen Prisci, & Moderni censent dari clyma temperatissimum, sed quodnam sit, discrepant adeo inter se, vt quæstio reddita sit apud me ridicula: Audite, Aristoteles enim 2. meteororum, & Gal. 2. de tuenda sanit. cap. 7. putant quartum clyma esse omnium temperatissimũ, sub quo est sua Græcia: Auerroes 2. coll. cap. vltimo ait, quintum clyma, sub quo est sua patria: Manardus Ferrariensis dicit sextum, sub quo est Ferraria: Albertus Magnus, cuius patria est Ratis bona, alijs præferebat septimum, sub quo est patria sua: ecce quomodo quisque laudet patriũ aerem sibi proportionatum. Ego autem Arbitror, quod si inuenirentur Medicinæ scriptores, quorum patriæ non longè ab arctico iacerent, putarent aerem temperatissimum esse illum Scriffiniæ, vel Noruegiæ: merito quidem, quia illarum Regionum aer esset illis proportionatus. Sed quia superius in propria quæstione fusè de clymate temperatissimo diximus, non conuenit vt acta repetamus.

Secundus locus colligitur a cibo & potu antecedente, qui fuerit boni succi, & facilis digestionis: Galenus 3. de alimen. fac. agens de his laudat panem, & inter volatilia perdices, ibidem capite 4. ait, vina rubra esse accommodatissima generationi sanguinis: Verum sicuti omnia clymata possunt esse temperata, & intemperata respectu diuersorum corporum: similiter alimenta respectu diuersarum naturarum possunt in sanguinem, & in malos humores conuerti: Hinc Gal. 2. de naturalib. fac. capit. 8. ait, mel in sene verti in probum sanguinem, in iuuene in bilem: itaq. quilibet locus seorsum ab alijs conside-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſideratus contingens eſt: expurgatur tamen eius contingentia ab aliorum locorum ſyndrome.

Tertius locus a ſomno moderato ſumitur: Gal. enim 12. meth. cap. 3. ait, ſomnus moderatus cruditatem leuat: ſubdit, ſomnus concoquit, vigiliæ digerunt: cauſa verò, cur ſomnus conferat concoctioni, traditur a Gal. 4. in 6. de morb. vulg. tex. 14. his verbis: *in ſomno calor ad internas partes reuocatur, & melior coctio fit*: & 4. de tuend. ſanitat. capite 4. dicit, ſomnum & quietem ſemicoctos humores optimè coquere & perficere.

Quartus locus indicans polyæmiam ab vſu balnei aquæ dulcis colligitur: cauſa eſt, quia balnea inducunt ſomnum, qui deinde cruditates tollit: cauſa vero, cur balnea ſomnum excitent, eſt, quia trahunt ſanguinem ad nutriendas partes corporis, & fit melior coctio: Præterea virtus ſenſitiua in ſomno diuertitur & trahitur ad interiora, vnde fit, vt coctio ſit melior.

Quintus locus a lætitia moderata: Galen. enim lib. de hum. com. 2. tex. 31. ait, lætitiam diffundere & dilatare natiuum calorem, & dum dilatatur ferri ſanguinem ad nutriendas partes: Præterea ob dilatationem caloris inde moderari viſcerum incendium, ex qua moderatione facilè oritur polyæmia: Immoderata verò lætitia contrarium efficit, adeo enim dilatat calidum natiuum, vt illud diſſipet, & deſtruat. Hinc Gal. 12. meth cap. 5 ait, ob vehementem timorem, & exceſſum lætitiæ aliquos homines perijſſe. Idem dicit 1. libro de ſemine cap. 16. Præterea legitur occaſione nimij gaudij Dionyſium Tyranum, & Sophoclem accepto nuncio tragicæ victoriæ perijſſe. Similiter Romana Mulier prius intelligit filium in Canario prælio eſſe occiſum: deinde cum poſt tot lachrymas eum videat redire domum præ nimio gaudio ſtatim animam exhalat.

Si verò de locis indicantibus corporis diſpoſitionem ad polyæmiam loquamur, dicimus ſex eſſe antecedentes, & tot conſequentes.

Primus antecedentium deſumitur a parentibus ſanguineis: ſæpè enim filij ſimiles ſunt parentibus.

Secundus locus ab ætate florida, in qua homines vt plurimum ſanguine abundant.

Tertius locus ab habitu corporis: ſi corpus eſt carnoſum non pingue & obeſum indicatur ſanguinis multitudo: Carnoſi erant Athletæ, qui ob ſanguinis plenitudinem ſæpè in hæmorrhagias incidebant: pinguedo enim ex Gal. 2. de temp. cap. 4. fit a ſanguinis frigiditate, carnoſitas vero a ſanguinis copia.

Quartus locus a venis latis, primo enim de hum. 1. & 6. de morb. vulg. 3. tex. 29. dicit Gal. non poſſunt ſanè venæ eſſe anguſtæ, & flacidæ, & ſanguinem copioſum continere.

Quintus ſumitur ab optima virtute corporis: niſi. n. facultates animales fortitudine donatæ ſint, ſanguinem augere non valent.

Sextus locus omnium certiſſimus ſumitur a conſueta ſanguinis euacuatione intermiſſa per nares, hæmorrhoidas, per vterum, & per alias partes.

Loci conſequentes corpora diſpoſita ad polyæmiam ſunt ſex; primus deſumitur ab actionibus animalibus: hinc ſanguinei vocantur a Gal. 2. de humoribus tex. 30. & 1. de natura humana 39. ſtolidi: habent enim virtutem diſcurſiuam, imaginatiuam & memoratiuam retuſam.

Secundus locus deſumitur a nimio riſu: Auer. enim & Auic. in cantica dicunt, riſum indicare ſanguinem: Hinc Hipp. 6. aph. 53. & Gal. in comm. aiunt deſipientias cum riſu eſſe tutiores: quia a ſanguine, & Gal. 6 epid. in fine tertij ait, affectus ſanguineos eſſe tutiſſimos.

1 Dubitatio exurgit: in Sileno enim, vt ait Hipp. aderat deſipientia cum riſu: tamen perijt: quomodo igitur ex Gal. affectus ſanguinei erunt tutiſſimi? Præterea Gal. ait, Sileni deſipientiam fuiſſe exortam a bile aduſta & ſaturata: quomodo ergo affectus cum riſu erit tutiſſimus, ſi ex illo perijt Silenus? quomodo riſus indicabit ſanguinem, qui ſemper generat affectus ſalubres?

Reſpondetur, quod riſus Sileni non pende-

pendebat ab aliquo obiecto intrinseco immediatè mouente animum; sed a conuulsione & tremore diaphragmatis: dũ.n. diaphragma contineri non potest, fit risus. Quod verò diaphragma tremore affectum risum moueat, colligitur ex Historia ab Hipp. relata 5. epid. non longè a fine de Psychone, qui in quadam obsidione ciuitatis accepit vulnus in pectore a lancea, & paulo post incidit in risum a cuspide in septo relicta: Similiter Arist. 3. de par. animal. cap. 10. idem confirmat; ait enim læso diaphragmate sequi risum: Quod vero risus a diaphragmate proueniat, declaratur a Valerio Maximo lib. 9. de Philemone, qui videns asinum comedentem ficum adeo risit, vt in septi conuulsionem inciderit, & vitam illicò cum morte commutauerit. An verò risus sedes possit esse etiam in liene vt dicebat Democritus, referente Alexandro 1. problem. 136. & Plinio lib. 11. vel in cerebro vt plurimi putant; de hac re disserere non est huius loci, atque temporis.

Tertius locus desumitur a vitali, & hęc actio est pulsus inæqualitas, vt docet Gal. 2. de cau. pul. cap. 2. quæ sanguinis missione statim tollitur: ob copiã sanguinis pulsus aliquando venit ad ἀσφυξίαν, idest pulsus ablationem, dicit Galenus lib. de causis morb. cap. 3. in polyæmia arterias sanguine adeo impleri, vt nullum in ipsis supersit spacium vacuum, in quod aer ingredi possit, vnde cessat caloris vitalis generatio, & fit ἀσφυξία, quo casu, nisi statim sanguis mittatur, actum est de vita.

Quartus à naturalibus, dum scilicet rectissimè concoquunt: Alexander aphrod. 2. problem. 10. ait, primo sanguinem habere vim alendi corpus; secũdo pituitam: valebit ergo, rectissimè alitur, ergo polyæmia, nisi alia signa discrepent.

Quintus locus ab exeuntibus desumitur: omnia enim exeuntia sunt rubro colore respersa, & præcipuè lotium. Præterea semen, & lac copiosum indicant polyæmiam: Galenus enim 16. de vsu part. cap. 10. ait, sanguineos omnes semen, & lac copiosum efficere.

Sextus sumitur a qualitatibus tactilibus: oculos enim & linguam rubram ha-

A bentes habent multum sanguinis, immo ex Galeno lib. 1. de hum. comm. 1. habetur, si corpus vergat ad rubrum colorem significari polyæmiam: Demum ex duritie & densitate carnis, idem colligitur: quia sicuti caro flaccida indicat pituitam, & malum habitum, sic dura bonum & sãguineum: densitas enim significat optimam coctionem: quia dum multum alimentum assimilatur parti nutriẽdæ, pars bono succo valdè impletur, & inde fit densa & dura: Hinc iuuenes quo robustiores, eo sunt carne duriores.

B Quo ad malas dispositiones, in quas sanguinei sunt inclinati, ad tres affectus præternaturam præcipuè eas reducimus, ad synochum videlicet, ad legitimũ apostema, & ad hæmorrhagias: sed quia ad hunc tractatum non pertinet cõsideratio de ægris, sed solum de sanis: ideo affectus præter naturam consultò omittimus.

CAPITIS XLV.

C

DE SIGNIS TEMPERATURÆ calidæ Testiculorum.

Tex. 52. *Temperatura verò testiculorum calida quidem ad venerem procliuis. Et masculorum generatrix, & Facunda, celerrimeque genitales partes obsepit pilis, simul autem & circumiacentes attingit partes.*

D

AGit in hoc tex. de signis simplicis temperaturæ calidæ, proponitque quattuor signa.

Primum signum est, quia tales sunt *ad venerem procliues*: Ratio cur calidi testes reddant homines procliues ad coitum est, quia ob calorem testium semen redditur acre, & stimulans: præterea ad testes ratione caloris concurrit sanguis, & spiritus, vnde appetitus & imaginatio, quæ excitatur ob consensũ, qui est inter testes & cerebrũ per surculos nerueos, & deinde mouet concupiscentiã: Hinc Albertus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Magnus de animalibus lib. 22. tract. 1. cap. 1. dicit, coeuntia tria necessariò habere, appetitum scilicet imaginatiuũ, spiritum, & humorem: quibus Auicennas addit quartum, scilicet ventositatem.

1 Dubitatio, videtur insufficiens Galenus, quia tria omisit pertinentia ad calorem testiculorum, primum est, quia tales pluries vtuntur coitu, secundum citò semen emittunt: Tertium ardentius appetunt.

Respōdent Expositores & rectè, quod frequens vsus coitus non pertineat ad tēperaturam calidam, sed ad calidam & humidam: egent enim multa humiditate substantifica, qui multoties in die vtuntur coitu. Quo ad secundum, quod est cito semen emittere, dicimus indicare caliditatem & siccitatem: similiter de illis, qui magno ardore appetunt, dicimus indicari caliditatem & siccitatem testiculorum: in hoc capite verò Galenus solum de temperatura calida, & non calida & humida, vel calida & sicca verba facit.

2 Dub. exoritur, quia Gal. in tex. agit de sola calida temperatura testium, nō enim videtur quod dari possit temperatura testiũ calida, sine siccitate, vel humiditate.

Respondetur, dum Galenus ait, testes esse calidos, intelligere de caliditate recedenti a temperatissimo, supponendo siccitatem, humiditatem, & reliquas omnes qualitates ad esse, sed sine recessu a temperatissimo: dum loquitur de temperatura calida & sicca intelligit de calore simul cum siccitate recedente, supposita aliarum qualitatum mediocritate. Ad argumentum respondemus concedendo caliditatem non consistere sine siccitate, vel humiditate; dicimus tamen, illam humiditatem, vel siccitatem non esse recedentem a temperatissimo: sicuti est illa testium caliditas, de qua Gal. agendum proponit.

3 Dubitatio: exoritur, quia multi possunt esse ad venerem procliues & prompti, quamuis testes sua natura frigidi sint, si formosissimæ puellæ amore capiantur: Ergo promptitudo ad coitum non semper indicabit temperaturam calidam testium, vt docet Galenus.

Responsio facilis erit, si dixerimus, hoc signum non esse conuertibile, & meritò: quia si hoc esset conuertibile, syndrome aliorum signorum esset irrita & vana, vel dicimus Galenum considerasse promptitudinem naturalem, & nō accidentalem: accidit enim hominibus, vt amore capiãtur: vel dicendum amore captos (vt ego puto) esse ægros & extra latitudinem sanitatis: amor enim est delirij species, fitque ab imaginatione deprauata: vel postremò dicimus, quod qui amore facilè capiuntur, habeant quoque a natura testiculos calidos.

4 Dub. qui habent serosum semen, vt mulieres, sunt admodum procliues ad coitum, tamen habent testes frigidos: ergo de ratione testiculorum calidorum non est promptitudo ad coitum.

Respondetur, serosum semen, si careat acrimonia, non reddere homines procliues ad venerem: si verò habeat acrimoniam, & sit serosum, dicimus esse calidum caliditate, quæ extra latitudinem sanitatis sit, de qua hic non loquitur Galenus.

5 Dub. non videtur, quod calida reddãt homines procliues ad coitum, vt dicit Gal. sed frigida, vt ostrea marina, & plura alia flatulenta & frigida.

Respondetur, ostrea & similia frigida ex accidenti reddere homines promptos ad venerem, quatenus scilicet horum viscidítas ad renes & pudenda diffluit, & in flatus conuertitur, qui primò inflat neruum spōgiosum, deinde in locis per quos transit fit acris, & excitat venerem, sed re vera hæc flatulenta potius tentiginem, quam promptitudinem ad coitum efficiunt: tardius enim sperma excernitur istorum vsu; quam dum erigitur penis a testium calore. Hinc flatulenta faciunt priapismum ob quem morbũ ad coitum certè non reddimur prompti. Quod verò cibi, vt acres excitent venerem, nos docet Aristoteles 7. de historia anima. cap. 2. vbi hæc dicit, semen præparari vsu ciborum humidorum, & acrium. Hinc acria cum flatulentis excitant venerem sicuti sunt cantarides cum crisocola: zingiber, galanga cum pastinaca. gariophylis, piper cum ostreis, diasatirium, oleum formicæ stinchus

chus hæc cum melle composita non fallunt.

Secundum signum: sunt *generatrices masculorum*: Ratio verò cur temperatura calida testiculorum sit generatrix masculorum, est, quia calor seminis & vteri distendit partes genitales fætus, & extramittuntur: dum verò non est tantus calor seminis & vteri, vt partes genitales in fætu possint dilatari, fæminæ fiunt: Quod verò res ita se habeat, patet ex Galeno 14. de vsu par.cap.6.&7.& 2. lib. de motu musc. cap.penultimo, vbi dicit, partes genitales eædem sunt, sed in fæmina intus, in viro verò extra: additque loco citato 14.de vsu part.cap.6. virum a fæmina solo situ differre: eandem sententiam amplectuntur Auicennas, & Rasis.

Hinc aliquando accidit (vt ferunt Historia) fæminam ob internum calorem conuersam fuisse in virum, extra scilicet pellendo genitalia: legitur enim apud multos, quod existentibus Licinio crasso, & Cassio longino consulibus, virgo semel la conuersa fuerit in marem: similiter Mutianus Licinius refert, se vidisse fæminam vocatam Arescusam viro nuptam conuersam esse in virum Arescontem vocatum, ac deinde faustè duxisse vxorem. Insuper Plinius lib.7.cap.4 refert, se in Aphrica vidisse P. Cossitium, qui antea fuit fæmella. Volateranus Cardinalis sub Alexandro Sexto Pontifice scribit, se vidisse Romæ fæmellam, cui nuptiarum die mentula erupit: Demum Hippoc.6.epide.8. de phætusa scribit, quod pulso marito in exilium eius corpus factum sit virile & barbatum.

Tertium signum: calida temperatura testium *est fæcunda*. Ratio est, quia de ratione fæcundi animalis duæ sunt conditiones; prima, vt semen sit bene coctum: secunda vt sit multum: in calida quidem temporatura est benè coctum & multum.

6 Dubitatio, non videtur, quod in calida temperatura semen sit multum: quia calor resoluit tenue vnde relinquitur crassum, quod paucum est, & non multum.

Responsio facilis est, supposito hoc, quod Galenus, dum loquitur de calida temperatura, intelligat omnes alias qualitates esse temperatissimas, idest humiditatem & alias: caliditatem verò solam recedere a temperato: quo supposito, non sequitur, quod a calore resolutum sit tenue & relictum sit crassum: quia humiditas impedit hanc resolutionem: sicuti enim caliditas ex Auer. est lima caloris, similiter humiditas est caloris frænum, quod prohibet, ne calor resoluat.

Quartum signum: in temperatura calida testiculorum, *celerrimè in partibus genitalibus, & circumiacentibus generantur pili*. Ratio facillima est: quia vbi est temperatura calida, ibi multæ fuligines fiunt, vbi fuligines, ibi pili. Superius abundè egimus de generatione pilorum, ideo hic nihil dicimus: Quid verò intelligat per celerrimè, an scilicet in iuuentute vel adolescentia, dicimus celerrimè generari pilos, si in principio adolescentiæ apertè generentur, idest in ætate 13. vel 14. annorum.

CAPITIS XLV.

Particula II.

Frigidior verò contraria efficit. Et humida quidem multo, & humido semine abundat. Sicca paucum, & modicè crassum generat semen.

IN hoc textu Galenus breuibus declarat tres simplices tẽperaturas testium, frigidam scilicet, humidam, & siccam.

Quo ad frigidam, quia ex Aristotele 1.top.cap.8. contrariorum eadem est disciplina, ideo si calida temperatura testium reddit homines procliues ad coitum, frigida eos a coitu abducet: similiter si ob calidos testes homines sunt fæcundi, ob frigidos erunt infæcundi, si ob calidos generabunt masculos, ob frigidos fæminas, vel nihil.

Causa verò, cur ob frigidam temperaturam genitalium mulieres nunquam, vel raro & fæminas concipiant, traditur ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ab Hippocrate 5. aphor. 62. vbi dicit, mulieres, quæ frigidos & spissos vteros habent, non concipere: Galenus in commento ait, mulieres, quæ habent vteros valdè frigidos, illos quoque spissos habere, & præterea ora vasorum illarum angusta: vnde fit, vt secundæ ad orificia non adnascantur, aut si adnascantur conceptus non possint nutriri, tum ob angusta orificia, tum ob sanguinem viscosum, & frigidum ineptum huic nutritioni: accedit quod viscositas pituitæ detentæ circa orificia refrigerat semen viri, & illud aquosum & sterile reddat: Hinc Arist. 2. de generatione animal. cap. 2. dicit, semen refrigeratum ad aquæ speciem reddi.

Quatuor rationes proponuntur à Gal. in com. cur vterus frigidus nō concipiat.

Prima: quia habeant ora vasorum ita angusta, vt secundinę ad orificia non adnascantur. in hoc casu medici frustra vexant medicinis mulieres, vt reddantur fæcundæ.

Secunda causa sterilitatis est, quia aggregant sanguinem viscosum & frigidū nutritioni ineptū. Tales mulieres frustra vexātur à medicis aquis thermalibus & alijs medicinis: quia vera cura est imponere in vterum nostram mitre chitam, cuius iconem habebitis in comm. nostris in 1. Fen Auic. & per ipsam immittere aquas thermales obluentes & vterum calefacientes, vel posita canula vti insessioni quod melius est.

Tertia causa est sanguis aquosus ineptus nutritioni conceptus.

Quarta causa est vterus frigidus, vel alia intemperie affectus.

De humida temperatura ait Galenus, quod abundet copioso, & humido semine: copioso, quia supponit in caliditate testes esse temperatos: de ratione enim temperati caloris est sperma multum efficere: accedit quod etiam est copiosius, quam in temperato: quia humiditas impedit, ne calor resoluat humiditatem seminis: est quoque parum fæcundum, quia est nimium dilutum, dicit enim Aristoteles 3. probl. 4. semen ebriosorum esse infæcundum, quia præhumidum est.

De sicca temperatura testium ait, quod A generet semen paucum, & modicè crassum: cum contrariorum eadem sit disciplina: etenim si humidi testes generant multum semen: sicci generabunt paucum: si humidi generant tenue, humidum, & fluidum: sicci generabunt crassum, siccum, & consistens.

QVAEST. LXXII.

De Masculorum generatione.

QVæstio est difficillima, indigeretque examine solertissimo: Cæterum, B quia quam plurima sunt tractanda in hoc libello, ideo ne volumen in immensum crescat, breuissimè aliorum opiniones, & deinde nostram proponemus.

Prima opinio est quorundam dicentium masculos fieri a semine dextri testiculi: fæminas a sinistri. Reijcitur, quia reluctatur experientiæ: non pauci enim sunt, quibus euellitur dexter testiculus, qui tamen mares gignunt.

2 Opinio est nonnullorum dicentiū mares fieri, dum prædominatur semen viri, C fæmellas, dum semen feminæ. Falluntur isti, quia sæpè illę mulieres concipiunt, quamuis in coeundo semen non emittāt. Præterita inueniuntur mares valde debilis & senes, qui solum mares generant.

Tertia est quorundam, qui putant semen actu, & formaliter tale decidere a qualibet corporis parte: quo supposito dicunt, si superauerit illa seminis portio, quæ decidit ab illa parte, qua mas differt a fęmina, idest a pene, masculus fiet: si ab illa, qua fęmina differt a mare, fæmina D concipietur. Quæ opinio reluctatur principijs anatomicis: iamque est in scholis ab omnibus reiecta. Præterea non ne in vtero calido vel frigido fit interdum mas & fæmina simul ergo non ab vtero. Addimus temperaturam calidam vel frigidam non esse instrumentum formatricis: sed alteratricis: ergo formatrix masculorum non erit vteri temperatura.

Quarta opinio est nonnullorum, qui putant vterum calidum efficere mares: frigidum fæminas, negantq. semen concurrere ad efficiēdos mares, vel fæminas. Hæc repugnat naturæ seminum: semina enim ferunt quod illis intus est reconditum,

tum,

rum, & non aliud. Præterea si effectrix, & formatrix masculorum esset in vtero, quo modo efficeret priapum? cum fæmina illo orbata sit?

Quinta opinio est Aristotelis 4. de gen. animal. cap. 1. dicentis fæminam fieri ob inopiam caloris non superantis, nec concoquentis: dum vero superat, & coctio perfecta fit, mas gignitur: refert igitur Aristoteles, generationem maris, vel fæminæ in actionem, & passionem.

Sexta opinio videtur esse Hippocratis, & Gal. Galenus enim 14. de vsu par. cap. 7. & multis in locis ait, caliditatẽ efficere masculos, frigiditatem fæminas, laudatque loco citato sententiam Hippocratis dicentis 5. aphorismorum 48. in latere dextro mares: in sinistro fęminas: probatque in dextra parte vteri, & in dextro testiculo esse intensiorem calorem, eo quia vasa seminaria partis dextræ oriantur a vena, & arteria magna; vasa vero partis sinistræ vteri, & testiculorum a vena & arteria emulgenti, quo fit vt ad dextram partem sanguis concurrat calidior, ad sinistram tennior, & frigidior. Interim accipiemus Galeni, & Hippocratis sententiam, quod scilicet mares fiant a testiculo dextro, siue a parte dextra viri & fæminæ: quia vasa exporrecta ad dextram partem ferũt calidiorem, & perfectiorẽ sanguinem: Hippocrates hanc sententiam confirmat libro de diæta: dicitq. in vtroque sexu duplex esse semen, alterum masculeum, quod est calidius, alterum fæmineum, quod est frigidius: addit, si a patre, & matre masculeũ semen effundetur fieri mares egregios, & illustres: si a patre masculeum, a matre fæmineum, & superet masculeum fieri mares, sed non ita egregios: si vero a matre masculeum, & a viro fęmineum eijciatur, superet autem masculeum, generari mares molles, & effeminatos, qui dicuntur ἀνδρόγυνοι: si vero a matre & patre secedat semen fæmineum, fieri mulieres debilissimas, quas Hippoc. 6 epidem. sect. 1. vocat ὕδατα νόνοας, idest aquescentes: si à Patre fæmineum, & a Matre masculeum, superet tamen fęmineum, audaces, & feroces, quæ vocantur viragines, ἀνδρείας.

CAPITIS XLVI.

DE SIGNIS CALIDAE & siccæ temperaturæ testium.

Tex. 53. *Calidior vero, ac siccior crassum semen habet, & fæcundissima est, quæ celeriter ab initio protinus ad coitum excitat animal. Sed & his genitales parte citissimè hispidæ fiunt, atque omnes quæ circumstant supra quidem vsque ad vmbilicum, infra verò vsque ad media femora. Petulca igitur est, & ad libidinem prona huiuscemodi temperatura, statim verò satiatur, & si cogatur offenditur.*

QVinque signa temperaturæ calidæ & siccæ proponuntur.

Primum quorum est *semi crassissimum*. Ratio huius est, quia caliditas & siccitas absumunt tenuiorem seminis partem, & deinde crassius relinquitur.

1 Dubitatio: vbi est maior caliditas & siccitas, ibi magis attenuatur sanguis, vt patet de sanguine arterioso, ergo in temperatura calida & sicca testium semen non debet esse crassum, vt docet Gal. sed tenue.

Respondetur, quod non est par ratio de calore cordis & testiculorum: potest enim cordis calor attenuare, quod non potest calor testiũ. Præterea semen ex Arist. 2. de gen. animal. cap. 2. & alibi constat ex aere, spiritu, aqua, & terra: spiritus tamen est qui colligat, & vnit aerem cum aqua, & terra: dum vero exit spiritus siue aer, cætera statim seiunguntur, & liquescunt: mista enim quæ sunt a præ dominio aerea nullomodo congelantur: Hinc Arist. loco citato ait, semen non congelari: quia aer est incongelabilis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Præterea semen in hac temperatura est crassum: quia est bene coctum: coctio vero ex Arist. fit incrassando. Hinc Arist. 1. de gen. animal. 18. dicit senes & ægros carere semine: quia ob imbecillitatem non coquitur.

Est crassum: quia est fęcundũ: ex Arist. 2. de Hist. animal. cap. 1. ait semen fæcundum grandinis specimen præ se ferre.

2 Dubitatio: non videtur, quod semen crassum sit fæcundum: quia ex Hipp. lib. de conceptu habetur, quod semen fæcundum extendatur per totum vterum; sed sic est quod semen crassum non potest extendi: ergo non debet esse crassum.

Respondetur, quod dicitur crassum respectu tenuis, sed non quod sit ita crassum vt non possit extendi per totum vterum: immo crassum est valde spumosum, & quatenus est magis spumosum magis extenditur ad quamlibet partem vteri.

Secundum signum temperaturæ calidæ & siccæ testium est *semen γονιμωτάτη, id est fæcundissimum*.

3 Dubitatio: videtur Galenus sibi contradicere: quia contrarium dicit 5. aphorism. comm. 52. & alibi, temperatam. s. complexionem testiculorum esse omnibus fæcundiorem: ergo si temperata est fæcundissima, calida & sicca non erit fæcundissima, vt inquit textus.

Respondet Haly, Galenũ dixisse calidos & siccos esse omniũ fæcundissimos solum tempore pubertatis, quo habent semen coctũ, quod temperatissimæ complexioni non conuenit: citius enim calidi & sicci perueniunt ad pubertatem, quam temperati: neque hæc expositio est reijcienda.

Aliqui exponunt, quod scilicet dicatur fæcundissimi ratione virtutis celeris, & & promptæ in generando: etenim respectu aliarum tẽperaturarum hæc tẽperatura calida & sicca citius generat: Hęc expositio colligi potest ex sequentibus verbis: neque hæc similiter est improbanda.

Curtius exponit hoc modo: temperaturam calidam & siccam testium esse omnium fæcundissimam ob mulieres, quæ vt plurimum frigidæ sunt, quarum frigiditas nimiam caliditatem contemperat:

A addit præterea, hanc temperaturam calidam, & siccam esse fæcundiorem temperata: quia magis generat mares, quam tẽperata. Hæc expositio repugnat Galeno loco citato: deinde rationi: quia fæcunditas viri non est maior, vel minor ratione aliquarum mulierũ, sed ratione sui. Præterea non intelligimus per fæcundissimũ semen, quod solum mares, sed etiam quod fæminas multas gignere possit.

Acachias ait, semen in temperatura calida & sicca testium dici fæcundissimum; B quia ex illo facilè formari possunt partes spermaticæ. Quæ expositio quatenus respicit celeritatẽ generationis admitti potest.

Argenterius qui putat cum Aristotele, semen habere solum rationem efficientis, & non materiæ, iniustè reiecit hanc opinionem: patebit enim in disputatione, quam instituemus, an semen habeat rationem solum efficientis, vt ait Aristoteles, vel rationem materiæ & efficientis (vt Galen. & Hippocrates) Argenterium a veritatis scopo valdè recedere.

C 3 Dubitatio non videtur, quod temperatura calida & sicca testiculorum efficiat semen crassissimum, & fæcundissimum: quia complexio temperata magis coquit, & magis spiritum & aerẽ in semine permiscet, quam calida & sicca: quo vero melior est concoctio, eo crassius semen reddi solet; & quo crassius, eo fæcundius: quod verò de ratione optimæ concoctionis sit crassities, nos docet Aristoteles 4. meteororum capit. 2. vbi ait, coctionem semper procedere incrassando, & 2. de D gen. animal. cap. 5. concoctum esse quod spissum, & crassum est, & 1. de gen. animal. capit. 18. ait, senes, quia non possunt concoquere, semine carere: similiter ægros carere semine (ait) propter imbecillitatem: Addas tu, sed temperata complexio est fortior & coquendo muneri magis apta, quam temperatura calida & sicca, ergo semen crassius & spissius efficiet, contra id quod dixit Gal. in tex.

Solutio est, quod dum Gal. dicit, semen calidæ & siccæ temperaturæ testium esse fæcundissimum, & crassissimum, intelligat celerrimè fieri tale, idest in principio pubertatis: temperati enim non ita citò

cocunt.

coeunt. Alia affertur respõsio, quod dum Gal. inquit, testiculos calidos & siccos esse fœcundissimos, supponat & iecur, & totũ corpus esse tẽperatissimum: excessumq. solum esse in calore, & siccitate testium: quo casu cum temperatissimum corpus vt tale multum sanguinis subministrare possit testibus calidis, & ex alia parte testes vt calidi magis attrahant pabulum, quã tẽperati; inde sequitur primò, quod testes calidi sint fęcundiores, secundò, vt sicci semen efficiant crassiusculum.

4 Dubitatio: videtur adhuc, quod temperatura calida & sicca testium sit fœcundior, quam temperatura mediocris: ex Aristotele enim habemus 7. de hist. anim. cap. 1. semina infœcunda esse tenuia, fęcunda ita crassa, vt grandinis specimen præseferant: Præterea Arist. 2. de gen. animalium cap. 5. ait, calidum semẽ est quod concoctum, & tale est quod spissum, & crassum est. Insuper 3. de Hist. anim. cap. 22. ait, semen calore, & non frigore coire & crassescere: ergo quo calidius eo crassius, quo crassius eo fœcundius: accedit quod Galenus in hoc text. semen temperaturæ calidæ & siccæ appellet crassissimum, & fœcundissimum.

Responsum est superius, quomodo sit intelligendus Gal. dum dixit, semen temperaturæ calidæ & siccæ testium esse crassissimum, & fœcundissimum: diximus ob celerritatem, idest in principio pubertatis, quo tempore temperatissimi testes adhuc non efficiunt fœcundissimum semen: sed diximus, fœcunditatem non considerari ratione celeritatis, sed ratione diuturnæ perseuerantiæ: in calida enim & sicca temperatura non ita diu durat fœcunditas, sicuti in optima, & mediocri. Quo ad authoritates Aristotelis respondemus, illam nobis non obstare, quia asserimus etiam optimæ temperaturæ testiculorum conuenire spissitudinem, crassitiem, & optimam coctionem seminis: neque valet hæc consequentia; est calidius, & crassius, ideo fœcundius: quia ad fœcunditatem requiritur mediocris crassities: semina enim sæpissimè ob eorum immoderatum calorem sunt infœcunda: Hinc Arist. 3. de hist. animal. cap. 22. ait, semen quod fœcundum est, in aquam dilabi: addimus nos, sed sic est, quod semen complexionis moderatæ magis potest in aquam dilabi, quia magis participat humiditatem, quam semen temperaturæ calidæ & siccæ, ergo erit fęcundius.

Tertium signum: *celerrimè ad coitum excitantur etiam in prima adolescentia*: Ratio est, quia in temperatura calida & sicca semen est acre, ideo valdè & celerrimè stimulat. Præterea ob caliditatem citò fit, ideo celerrimè ad coitum calidi & sicci mouentur: Demum, dum Gal. loquitur de tẽperatura calida & sicca testium supponit totum corpus, & reliqua omnia viscera esse temperata: quo supposito dicimus, testes ratione caloris optimum & temperatum sanguinem corporis celerrimè in optimum semen conuertere.

Notandum, quod sicuti celerrimè adolescentes calidi & sicci ad coitum excitari incipiunt, sic dum coeunt, ob seminis acrimoniam celerrimè sperma emittunt.

Quartum signum: *Non solum genitales partes celerrimè fiunt hispidæ, sed circumstantes vsque ad vmbelicum, & infra vsque ad media fæmora pilosæ sunt*. Ratio est superius allata: quia pili fiunt a materia fuliginosa, & fuligines non fiunt, nisi a caliditate & siccitate.

Quintum: *citò satiantur: si vero repetant coitum læduntur*: Ratio cur lædantur a repetito coitu est, quia in temperatura calida & sicca multum resoluitur: accidit illi Satyro, de quo loquitur Hipp. lib. 6. de morb. vulg. 8. qui nominabatur Grypalopix: qui ob nimiã seminis eiectionem, ita fuit resolutus vt factus tabidus è viuis decesserit: erat enim 35. annorum temperamenti calidi & sicci: causa verò cur calidi, & sicci a repetito coitu lædantur, dicit Acachias inde euenire; quia maiori voluptate afficiuntur, quam aliæ temperaturæ: in nimia enim voluptate conquassantur omnia. Non accipitur hæc ratio Acachiæ, quia voluptas animum consolatur, & ex se non lædit, satius est, vt dicamus in temperatura calida, & sicca esse paucum semen, ideo in repetitione coitus deficiente semine plurimum spiritus euolare maximo cum virium dispendio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

5 Dub. si a reprehensione coitus calidi &
11 cci lædantur: quo erunt fæcundissimi?

Respondent nonnulli, hos citò satiari, & à repetito coitu lædi, si præter testes calidos, & siccos, totum corpus sit tale: dum enim totum corpus esset calidum & humidum, vel temperatum, & testes essent calidi & sicci, neque citò satiarentur, neque a repetito coitu læderentur: colligunt ex Galeno hanc responsionem 6. de tuenda sanit. vbi dicit, citò satiari & à repetito coitu offendi, intelligi quando testes & totum corpus est calidum & siccũ: quia totum corpus non abundat sanguine: vbi vero totũ sanguine plenũ est, tunc licet testes sint calidi & sicci possunt coitũ repetere sine aliquo virium detrimento.

Hæc responsio est verissima, sed non facit ad rem, quia dictum est: temperaturam calidam & siccam testium est celerrimè fæcundissimam, semenque crassissimum efficere, idest in principio pubertatis, in ætate scilicet 13. aut 14. annorum, quod temperatissimis non accidit: neque Gal. intellexit calidos & siccos testes absolutè esse fæcundiores, sed tantum tempore principij pubertatis.

Respondemus igitur nos, non implicari contradictionem, dum dicit Galenus: semen esse fæcundissimum, & citò satiari, & a repetito coitu lædi: quia vt sit fæcundissimum satis est, vt semel in die, vel in mense quoque emittat semen, dummodo semper sequatur conceptus.

Notandum circa verba, dum ait Gal. hanc temperaturam calidam & siccam, esse petulcam, petulcam dici a petendo: maretrices dicuntur petulcæ, quia sunt pronæ ad libidinem; & quia petunt simul pecuniam, & Penem.

CAPITIS XLVII.

DE SIGNIS CALIDAE & humidæ temperaturę testium.

Tex. 34 *Si autem caliditas humiditati coniungantur, hirsuti quidem tales minus, plus verò semine abundant; non tamen plus cæteris appetunt: sed minori detrimento præter modum venereis indulgent; Quod si satis excreuerint, & caliditas, & humiditas, non sine detrimento à venereis abstinent.*

Quinque signa indicantia temperaturam calidam, & humidam testiculorum proponit.

Primum signum *minus hirsuti*, seu pilosi sunt qui habent temperaturam calidam & humidam, quam qui temperaturam calidam & siccam, vel temperatam: Ratio est, quia humiditas obtundit caliditatem, qua obtusa, nõ ita fuligines eleuantur: sicuti .n. siccitas ex Auerroe est lima caloris, sic humiditas est frænum caloris.

Secundum signum: *plus abundant semine*. Ratio est, quia coctio ex Arist. 4. meteorotorum est elixatio, & elixatio fit à calido & humido: similiter Aristoteles loco citato ait, coctionem fieri ab eo igne, qui est in humido; quare temperatura calida & humida testiculorum magis apta erit ad generandum semen, quam aliæ temperaturæ: vbi verò est melior coctio, ibi est semen copiosius, quo fit vt dicat Aristoteles 1. de generatione animal. cap. 18. senes, & ęgros carere semine, quia eorum naturæ non rectè coquunt.

Tertium signum: *non tamen plus cæteris appetunt*: Calidi & sicci magis appetunt: quia semen est magis acre, siccitas enim est lima caloris, & humiditas eius frænum: cum igitur humiditas obtundat calorem, non fiet tanta acrimonia, & per consequens non irritabitur natura ad coitum, vt in calida & sicca.

Quartum signum, *minus læduntur à coitu:* Ratio cur calida & humida temperatura minus lædatur à coitu, quam aliæ, hæc est potissima, quia calida & humida plus abundat semine, quã aliæ; quare vbi est maior copia seminis, sibi coitus minus lædit. Quod vero semine abundet, patet, quia vbi est temperatura calida & humida, ibi melior coctio fit, vbi melior coctio, ibi seminis plus fit.

Quintum signum: *si multa fuerit humidi-*

miditas & caliditas testium, ait, quod non sine detrimento à coitu abstineant. Ratio est, quia nimia abstinentia tollit animantibus motum salubrem, impeditque, ne crassa excrementa dissipentur.

Galen. 6. de loc. aff. c. 5. ait, sex mala oriri ex nimia coitus abstinentia, grauitatem capitis: cibi fastidium, febris periculum, coctionem diminutam, torporem, & timorem. Addit præterea, viduas, quæ antea purgarentur, ac parerent, & virorum concubitu gauderent, in apneas, & suffocationes incidere, magisque ob retentum semen, quam ob menses. Recitat quoque Historiam Diogenis Cynici continentissimi, qui vt noxam retenti seminis amoueret, manu pudendis admota semen proiecit: similiter Historiā viduæ, quę passionibus histericis liberatur, dum eius muliebria a manu obstetricis tractatur, quia ob voluptatem inde subortam, plurimum seminis excreuit.

Quod hæc nimia abstinentia coitus lædere possit, probatur non solum auctoritate proposita loco citato, sed ratione & expetientia. Patet ratione, quia cibi fastidium, coctio diminuta, & capitis grauitas oriuntur a coitus abstinētia ab duas causas. Prima ob consensum ventriculi, hepatis capitis & testium per ramum sexti paris. Secunda per auras eleuatas à semine retento, quæ vt acris perturbat omnia viscera. Ginc ob acrimoniam retenti seminis fit febris periculum: & timor ob consensum magnæ arteriæ, & magnæ venæ cum pudendis. Torpor fit ob consensum neruorum spinæ; quia à vertebra 22. mittitur neruus ad penem. Patet per ipsam practicam, ex sem. retento fieri hystericas passiones: quia illa remedia quæ exsiccant semen amouent symptomata hysterica, sicuti sunt mitridatica cō fectio ad drachnam vnam, pilulæ de assa fœtida & oppoponaco ad drachmam: enema ex decocto hederę terrestris cum media vncia mitridaticæ confectionis: vel vrgente morbo ceratum meacuriale in parte hypogastica: vel idem ceratum dissolutum cum prædicto decocto per enema iniectum.

Colligas coitum minus omnibus officere temperaturæ calidæ & humidæ, magis omnibus frigidis & siccis: deinde calidis & siccis magis nocere, quam frigidis & humidis.

CAPITIS XLVII. DE SIGNIS FRIGIDAE & humidæ tēperaturæ testium.

Tex. 55. *Si verò frigidiorem, & humidiorem temperaturam testiculi habuerint, partes circumpositæ glabræ sunt, & tardè rem veneream exercere incipiunt. Neque proni ad actum huiusmodi sunt. Aquosam verò, & tenue ipsis est semen & infœcundum, & fæminarum generatiuum.*

PRoponit Gal. quinque signa tēperaturę frigidæ & humidæ testiculorū.

Primū: *partes circumpositæ glabræ sunt:* non ait Galenus, quod partes genitales sint glabræ, sed solum circumpositæ, quæ sunt hypogastrica pars vētris, fæmora & inguina: Ratio desumitur ab ijs, q̄ dicta sunt de temperatura calida & sicca: vbi enim nō fiunt fuligines, neque fiunt pili; sed in frigida & humida temperatura non fiunt fuligines, ergo neque pili.

1 Dub. non videtur, quod vllomodo genitalia temperaturæ frigidæ & humidæ possint esse pilosa, quia hæc temperatura frigida, & humida non efficit fuligines, quæ pilos efficiunt.

Respendemus, Galenum per temperaturā frigidā & humidā intelligere tēperaturā hominis sani, quæ est calida, sed quia est minus calida, quā tēperatissima, dicitur frigida: quare nō sequitur, est frigida, ergo omninò nō generantur fuligines: adest. n. in hac tēperatura tātus calor, quātus possit aliquas fuligines efficere.

Secundum signum: *tardè rem venereā exercent, & non sunt proni ad actū venereū:* Ratio est, quia vbi non est acrimonia, ibi non est prōptitudo ad venerem. Præterea vbi est frigiditas & humiditas; paucū semen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

men fit, quia ibi est coctio diminuta.

2 Dub. mulieres sunt frigidæ & humidæ, tamen & citò rem veneream exercent, & sunt pronæ ad actum venereum: ergo falsum est, quod temperatura frigida & humida tardè exerceat coitum, & non sit prona ad coitum.

Respondemus primò falsum esse, quod mulieres citò exerceant coitum, & sint pronæ ad libidinem, vt sunt viri: concedimus, mulieres quam maximè appetere viros, sed vt plurimum non ob libidinem sed eo fine, vt illis dominentur, vel pecuniam rapiant, huncque finem consequendi desiderio, sũt amore perditæ, & insani re non desinunt donec summo virorum imperio potitæ sint: Secundo respondemus ad dubium, comparationem esse faciendam inter viros & nequaquam inter mares & fæminas: quare dicimus, mares frigidos & humidos respectu marium calidorum tardè rem veneream exercere, & non esse pronos ad coitum: similiter faciendam esse comparationem inter mulieres, dicendo fęminas frigidiores & humidiores tardius exercere actum venereum, & minus pronas esse ad libidinem, quam calidiores.

Tertium, *aquosum & tenue est ipsis semen*. Ratio est, quia sicuti temperatura calida, vt dicit Aristoteles 2. de gen. animal. cap. 5. efficit semen spissum, & crassum: similiter dicimus cum Galeno temperaturam frigidam efficere semen tenue & aquosum. Præterea tanto tenuius, & aquosius fit, quanto frigiditati iungitur humiditas: tenuitas enim sequitur ambas qualitates.

Quartum, *semen est infæcundum*: Ratio desumitur à signo superiori, idest ab aquositate, & tenuitate seminis: Idem docet Aristoteles 3. probl. 4. ibi. n. ait, semen ebriosorum esse magna ex parte infæcundum: quia habitus corporis eorum præhumidus est, semen verò non humidum, sed crassum fæcundum est: similiter libro 7. de hist. animal. cap. 1. ait, semina infæcunda esse tenuia: fæcunda vero esse, quæ grandinis speciem referunt, & hæc mares generant, tenuia fæminam: Postremò, non est prætereundus modus di-

A gnoscendi sperma fæcundum ab Aristotele traditus libro 3. de hist. animal. cap. 22. vbi habet hæc, *semen quod fæcundum est, delabitur in aqua, atque subsidet: at quod infæcundum est, diffunditur, atque exolescit*.

Quintum est, *fæminarum generatiuum, vel omninò non* generans: superius dixit esse infæcundum: hic verò subdit, quod si esset generatiuum, esset fæminarũ generatiuum, vel omninò non generans, quod magna ex parte accidit: Ratio, cur semen frigidum & humidum aliquando est generatiuum fæminæ, & nunquam maris,
B facilè patet, eo prius supposito, quod Hippocrates, omnes Græci, & Arabes, & Galenus 14. de vsu par. cap. 6. putant virum, scilicet à muliere solo situ differre: eadem enim vasa, quæ habet vir, habet & fæmella: vasa enim præparantia, & deferentia, & testes æquè sunt in fæmina, ac in viro: ceruix vteri inuersa figuram penis, & fundum vteri figuram scroti præsefert: His suppositis, & authoritatibus propositis confirmatis dicimus, imbecillum
C calorem seminis, vel eius temperaturam frigidam, & humidam impedire, ne hæc vasa in prima formatione adeo propellantur & dilatentur, vt promineant: quia propellẽdi & dilatandi munus pertinet ad caliditatem, non ad frigiditatem.

3 Dub. non videtur, quod fæmina differat à viro situ, vt docet Galen. 14. de vsu par. cap. 6. quia fæmina non habet parastatas, nec prostatas, in quibus conseruatur semen: nec inuersa ceruix vteri assimilatur peni: penis. n. habet quatuor musculos: denique plura alia sunt in fęmina, quę
D in viro non sunt.

Respõdetur, Galenum intelligere præcipuam differentiam esse desumẽdam ex situ: neque negat alias esse posse differentias in magnitudine, structura & figura: non ne inter ipsos mares quamplurimæ sunt differẽtiæ in magnitudine, & figura? ideo nimium seuerè nonnulli oppugnarunt Galeni sententiam: quia dixerit situ differre: nonne ipsi mares inter se sunt differentes in penis figura, in testium magnitudine, & in aliis plurimis differentijs? Quo verò ad id, quod dicunt, ceruicem vteri inuersam non assimilari

peni,

peni, quia non habet quatuor musculos, vt penis, Respondemus, quod Clitoris exiguũ corpusculum Falopij habeat duo ligamenta, & quatuor musculos, & assimiletur peni: quare videtur quod fœmina situ solum in pudendis a virò differat.

A

CAPITIS XLIX.

DE SIGNIS FRIGIDAE ET siccæ temperaturæ testiculorum.

Tex. 56. *Frigidior verò, & siccior temperatura similis quidem in reliquis est antedictæ: Crassius verò semen in ipsa existit, atque omninò paucum.*

SIgna quæ conueniunt frigidæ, & siccæ temperatuæ testiculorum sunt similia ijs, quæ conueniunt frigidæ, & humidæ temperaturæ. Prætera Galenus addit duo per quo distinguitur frigida, & sicca a frigida & humida.

Signa, quæ conueniunt frigidæ & humidæ, & frigidæ, & siccæ sunt hæc.

Primum partes circumpositæ sunt sine pilis: secundum tardè coire incipiunt.

Tertium tardè excitantur ad actum venereum: quartum vel nihil generant, vel fœminam.

Signa verò propria huius tempuraturę frigidæ & siccæ sunt hæc duo: alterum semen est crassius: alterum omninò paucum.

Præterea differunt hæ duæ intemperaturæ: quia si de pilis loquamur, dicimus in frigida & humida nõ esse pilos: in sicca vero aliquos esse: In frigida & sicca esse maiorem promptitudinem ad coitum, quam in frigida & humida: In frigida & humida esse copiosius sperma, & magis tenue, quam in frigidia & sicca.

QVAEST. LXXII.

An mulier sit calidior mare.

ARist. cum Empedocle libro 4. de gene. animal. cap. 1. reprehendit Parmenidem dicentem, mulieres esse calidiores viris cap. 6. eiusdem probat Arist. fœminas esse frigidiores, tum ex veloci efflorescentia, & senectute; tum ex vita ociosa, & sedentaria, & libro quinto de gener. animal. cap. 19. inquit, fœminam

B

esse debiliorem mare, quia frigidior: idẽ colligitur libro de long. & breu. vite capite 3. & primo politic. cap. 1. Immo 4. sect. problem. 29. quæritur cur hyeme viri, æstate fœminæ ad venerem sint procliuiores: Respõdet, quia viri sũt calidiores.

Ante Parmenidem fuit Horus Ægyptius magnus Rex Philosophus et Medicus, qui putauit fœminas esse calidiores viris: contra hunc disputauit Symachus (vt refert Macrobius 7. sat.) Oẽs t ñ præcipui auctores putãt viros esse caliiores.

C

Sed antequam Hippocratis & Galeni sententiam afferamus, lubet afferre auctores qui mediam viam tuentur, inter quos est Curtius, qui dicit contingere posse, quod aliqua mulier sit calidior mare. Rationem præcipuam desumũt a pulsu, Galenus enim libro de pulsibus ad Tyrones capite 9. & 3. de causis pul. & alibi docet, pulsus frequentiores indicare maiorem calorem, addunt, mulieres habere pulsus frequentiores, ideo esse calidiores.

D

Reijcitur propositum argumentum, quia peccat in forma, & in materia, in forma, quia est in secunda figura ex dupli ci affirmatiua; namque medius terminus est latior prædicato conclusionis: medius est pulsus frequentia, dicimus, quod frequentia prædicatur de complexione calidiori & frigidiori: de frigidiori quando arteriæ sunt angustiores: peccat in materia, quia frequentia est quid æquiuocum: alia enim est frequentia, quæ fit in lata & profunda arteria, quæ solum indicat calorẽ, & alia in angusta; negamus frequentiã pulsus ãgustæ arteriæ indicare calorẽ,

Cur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Curtius ait, mulieres in prima generatione quo ad genitalia non posse esse calidiores maribus, posse tamen quo ad alias corporis partes: immo post primam generationem tractu temporis ait, quod possint esse quoque calidiores quo ad genitalia: reddit rationem: quia aliquando obseruantur mares cum pulsu tardissimo, cum vrina alba, & cruda: ex aduerso obseruatur aliqua mulier calidissima cum vrina rubra, quare ait, posse accidere, vt aliqua mulier possit esse calidior mare.

Respondetur, neminem negare, mulierem aliquam esse posse calidiorem frigidissimo homine: sed dum quæritur, an mulier sit calidior mare, facienda est comparatio inter temperatam mulierem & temperatum virum: quia nemo vnquam dubitauit, quod dentur innumeræ mulieres calidæ, quæ calidiores sint hominibus frigidioribus: Ad dubium respondemus esse impossibile, vt aliqua inter mulieres temperatior sit calidior mare temperato. Accedit, quod mulieres temperatæ sunt minus calidę, quam viri temperati: debet enim constitui fæmina temperatissima respectu cuius cæteræ omnes debent dici frigidæ, vel calidæ: dicimusque hominem temperatissimum respectu cuius cæteri dicuntur frigidi, vel calidi esse longè calidiorem, quam fæmina temperatissima, quod quidem probatur ratione, & authoritate: ratione quia nulla inuenitur fæmina calidissima, quæ non gignat excrementum menstruale, quod indicat hepatis frigiditatem & humiditatem.

Deinde Auctoritatibus, & rationibus desumptus ab omnibus auctoribus præcipuis probari potest, fæminas esse minus calidas viris: Galenus 14. de vsu par. cap. 6. habet fæminas esse frigidiores viris; probatque triplici ratione.

Quarum prima est, si fæmina esset exquisitè calida, ita coqueret & conficeret alimentum, vt careret menstruis.

Secunda ratio, quam ibi tradit est, si fæmina esset calidior mare, genitalia non remanerent intus.

Tertia, si fæmina esset exquisitè calida, non haberet testiculos minores, sperma

A parcius, frigidius, ac humidius: subdit deinde Galenus, mas quanto est calidior, tanto ipsius testiculi maiores sunt.

Præterea 2. de sem. cap. 5. ait, in calidiori, & sicciori crasi mas fit: in frigidiori & humidiori fęmina: idem colligitur ex Gal. 5. apho. 16. 4. de v. p. & 2. de temp.

Eandem opinionem secutus est Auic. prima primi doct. 3. cap. de complexionibus, & Auer.

Demum ex Hipp. (vt probauimus mulieres generantur a parte sinistra, & non
B a destra, ideo frigidiores:

Nec credant lectores Hippocratem intelligere partem sinistram cauitatis vteri, vel viri sinistrum testiculum; intelligit enim partem sinistram esse frigidiorem dextra, quia vasa spermatica dextri lateris, per quæ fluit semen ad testes in maribus, & fęminis deducuntur ab aorta: vas quoddam sinistrum deducitur ab emulgente, quod vas est longè frigidius.

Dum verò Hipp. lib. de superfætatione inquit, quādo fęmellam generare voles,
C dextrum testem obliges, quando marem sinistrum, dicimus intelligendam esse ligaturam omnium vasorum dextri lateris ad testes peruenientium: causa verò, cur ligatura dextri testis nihil iuuet, duplex est, prima quia ob ligamentū non impeditur omninò transitus: secunda quia semen asseruatur in glandulis astatis, seu vesiculis, quę in hunc finem effectę sunt; vt semina pro vsu generationis conseruent, qui igitur impediret, ne per vasa pręparantia sinistri lateris transiret seminis pabulum, haud dubiè solum mares
D generarentur.

Hippocrates denique lib. de dięta habet, mares esse calidiores fęminis denique dum Hippocr. 7. aphor. 43. dicit mulierem non esse ambidextram: Gal. in comm. reddit rationem dicens, quia est frigidior.

Decipiuntur quoque qui dixerunt, fęminas esse posse calidiores maribus quo ad alias corporis partes, non quo ad genitalia, probatum enim est cum Galeno 14. de vsu part. capite 6. & 2. de semine capite 4. & 5. fęminas habere hepar frigidius, & humidius, quia sangui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

guinem excrementorum efficit. Postremo ex eo Patet, fœminas secundum totum esse frigidiores viro, quia earum hepar sua frigiditate & humiditate obstat, quominus cæteræ corporis partes fiant calidiores maribus.

1 Dubitatio ex Hippoc. lib. de morb. mulierum in principio habetur, mulierem habere sanguinem calidiorem.

Resp. dupliciter: primò cum Vegha locum illum esse mēdosum: secundò cum Gordeo, & Rorario contrad. 38. intelligendum esse fœminas per accidens sanguinem calidiorem habere, quatenus scilicet caliditas ob angustiam vasorum excitetur.

QVAEST. LXXIV.

A qua parte semen decidat.

QVæstio est difficillima: Ab Aristotele enim primò de generatione animal. cap. 18. à Galeno lib. de semine subtilissimis argumentis tractatur. Nos aliorum opiniones proponemus & demum nostram paucis explicabimus.

Prima opinio est Empedoclis, qui (vt refert Arist. loco citato, & Gal. 2. de sem. cap. 3. & fusè Philoponus) dicebat partem seminis nobiliorem, idest caput, cor, iecur & alia viscera a Patre pendere: alias verò partes ignobiliores, idest manus, brachia, pedes, & coxas a matre.

Reijcitur ab Aristotele, & à Galeno locis citatis fusissima oratione.

Præterea falsa est, quia incidit Empedocles in opinionem Anaxagoræ, qui negabat transmutationem substantiæ: dum enim ex sanguine semen fit, nihil sanguinis & viscerum efficientium sanguinem in semine continetur: generatio enim seminis est transmutatio totius, nullo sensibili remanente. Denique si in semine essent particulæ respondentes patri, & matri, superflua esset virtus formatrix, cuius virtus est partes efficere, ordinare & disponere: essent enim antè effectæ, ordinatæ, & dispositæ: quod quidem est inconueniens.

Secunda opinio est quorundam antiquorum dicentium, semen solum prodire a solidis spermaticis partibus, quæ albæ sunt, dicuntque semen virtute testium trahi a venis minoribus ad maiores: & ab his tandem in testes confluere. Reijcitur hæc opinio & à Gal. & ab Aristotele locis citatis: repugnat etiam rationi, quia ante seminis generationem sanguis arteriosus & venosus cōfluit in testes per vasa præparantia, & ibi conuertitur, & accipit nouam formam; quod qui negaret, similiter incideret in opinionem Anaxagoræ, qui negabat transmutationem: in corpore quidem viuente nihil mouetur de loco ad locum sine noua alteratione. & substantiæ transmutatione: quare ridiculum est, quod deducatur sanguinea substantia transmutationi maximè obnoxia a vasis maioribs ad vasa præparātia vsque ad testes sine alteratione & trāsmutione.

Tertia opinio est Auicennæ, vbi agit de semine, qui ait, materiam seminalem a tribus principijs prodire, a cerebro, corde & hepate: Quæ opinio si in hunc sensum accipiatur, quod scilicet concurrant virtutes horum viscerum, eo fine, vt semen tandem in testibus perficiant, non potest improbari.

Quarta opinio est, quod semen secernatur ab omnibus corporis partibus, estque antiquissima: fuitque Democriti, vt colligitur ex libr. de histor. philosophica. & creditur esse Hippocratis libro de genitura, libro de morbo sacro, & libro de aere, aquis & locis: videtur quoque esse Arist. 4. sectio. problem. 21. & 32. & Auc. lib. 1. de generatione animal. cap. 17. similiter Lucretius lib. 4. suorum carminum eandem sequitur opinionem: Eius fundamētum præcipuum desumpserunt a similitudine parentum: Præterea lib. de aere, aquis, & loci refert duas historias, quæ videntur persuadere, quod semen a toto secernatur: altera est macrocephalorum: altera scytarū: Macrocephali erant, qui caput oblongum habebant: isti, quia apud Europeos erant in prætio, nutrices capita mollia infantium cæperunt fascijs comprimere & elongare: euenit deinde quod ex macrocephalis oriren-tur machrocephali. Hac posita historia;

sic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

sic argumentatur; si ex capite quoque nõ secerneretur semen, non fieret ex macrocephalo artificiali filius talis.

Præterea Scythæ, vt se liberarent coxẽdico dolore, quo ob nimias æquitationes, vt plurimum, vexabantur, secabant sibi venas iuxta aures, ob quarum sectionem steriles fiebant: Hinc colligebant a capite semen quoque prodire: postremò Auer. 1 de gen. anim. cap. 17. refert de suo filio quod haberet in mammis vestigium aui. Hæc sunt verba Auer. *vidi in filio meo maiori, qui habebat vestiggium in mammis suis, quod signum habebat auus suus ex matre: verum in eo erat paruum, neque scio vtrum efficietur maius vel ne.*

Reijcitur hæc opinio ab Aristotele primo de gen. animal. cap. 17. & 18. ibique proponit pro confirmatione dictæ opinionis plurima argumenta, eaque mirificè soluit & omnem dubietatem tollit: nos qui profitemur breuitatem quattuor tantum magis præcipua, & eorum solutiones proponemus.

Primum argumentum est: Filij assimilantur parentibus secundum omnes partes: ergo semen ab omnibus partibus decidit.

Secundum, ex mutilatis mutilata generantur.

Tertium in coitu est adeo vehemens voluptas, vt totum coquassetur & flaccidum fiat: ergo semen ab omni parte secerni debet.

Quartum ex semine totum fit: ergo ex toto secretum est.

Primum argumẽtum tollitur ab Arist. loco citato: quia seruatur quoque similitudo vnguium, pilorum, & vocum, a quibus semen non decidit. Præterea si in animalibus ab omni parte decideret semen: sequeretur etiam idem in plantis, quod euidentissimè falsum est.

Secundum argumentum tollitur, quia non mutilati vt plurimum à mutilatis fiunt, homo sine digitis generat filios cum digitis, idem de alijs partibus mutilatis dici potest: ergo non secernitur à toto ex eo enim quod non est, nihil secernitur.

Tertium est nullius roboris: quia nulla est corporis pars sensu prædita, cuius læ-

A sio non possit totum corpus reddere flaccidum: non ne hæmorrhagia reddit corpus flaccidum? attamen sanguis a toto non secernitur. Præterea dicit Arist. si semen ex toto excerneretur, non simul sentiretur voluptas, sed alijs partibus prius, alijs posterius.

Quartũ ex ijs quæ infra proponemus facilè tolletur: similiter respondebimus historijs de macrocephalis, & scythis: & in bonum sensum reducemus opinionem Hipp.

B Quinta opinio est nonnullorum credentium semen coqui & perfici non in testibus, sed in Epididymide: Gal. lib. 1. de sem. cap. 15. & 16. ait, Epididymida esse particulas adhærentes capiti testium: putant isti semen perfici in epididymide, & non ingredi substantiam testium: dicunt officium testiculorum esse, vt exsugant serosum seminis excrementum, quia testes sunt glandes, quæ in hunc finem factæ sunt, vt recipiant serosa excrementa.

Reijcitur hæc opinio; quia reluctatur inspectioni propriæ: quia in testium se-

C ctionibus inuenitur semen perfectissimè coctum, & album & non serosum.

Sexta opinio est Aristotelis, & omniũ peripateticorum, qui censent, virtutem seminariam, & cæteras omnes virtutes a corde tamquam ab vnico & solo Rege & Gubernatore prodire: putantque proprium organum in quo semen perficitur esse vasa inuoluta, & non testes, vt nos docet Gal.

Fundamentum peripateticorum desumitur a quinto libro de histor. animal. ca-

D pite 5.4. de part. animal. capite 13. & primo de generatione animal. capite 4. vbi ait, testes nihil conferre ad generationem maris, vel fæminæ: addit si essent necessarij, omnibus animalibus inessent: sed nec pisces, nec vllũ genus, ꝙ pedibus caret, vt serpentes, testes habẽt præter binos meatus, qui coitus tempore semine fætifico implẽtur & lacteũ quẽdã humorẽ emittũt: Ne verò videãtur testes frustra a natura facti tradit Aristoteles 3. de hist. animal. capite primo, & 1. de gen. anim. ca. 4. triplicem testium vsum. Quorum primum ait esse, vt appendantur vasis inuolutis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

lutis, cauſa reddendi ea patentiora: ſintque veluti pondera, quæ telis textorum appenduntur, quibus exectis ait, contrahi vaſa, & occludi meatus.

Reijcitur hic teſtium vſus, quia vaſa inuoluta adeo adhærent, vt nullomodo à teſtibus, quamuis eſſent magnæ mollis poſſent diſtendi: ſecundus vſus eſt ſuo pondere cor tendere, & tendendo roborare, quod quidem probat, quia teſtibus exectis illicò laxantur vaſa & exoluitur cordis robur: vaniſſimus eſt hic vſus; quia ſequeretur, quod ſenes, qui maiores habent teſtes iuuenibus, haberent cor robuſtius, quod eſt ridiculum: Præterea antequam cor poſſet tendi, inter cor, & teſtes ſunt adeo plurimæ vaſorum reuolutiones, vt ante cor prius vaſa pedum tenderentur: Tertium vſum proponit ſectione 4. proble. 14. qui eſt, vt pondere ſuo iuuet penis erectionem: Reijcitur hic vſus: quia erectio penis fit à ſpiritu implente eius cauitates, & ab appetitu mouente muſculos huic tenſioni dicatos, & nequaquam à pondere teſtium.

Neque omninò reprehendi poteſt opinio Ariſtotelis, quamuis vſus teſtium ab illo propoſiti optima cum ratione explodantur, nō poteſt inquam abſolutè reprehendi, quia locutus eſt in communi, an teſtes ſint neceſſarij omnibus animalibus argumentum enim philoſophi, quo vtitur dum dicit, ſi eſſent neceſſarij, ergo omnia animalia illos haberent, eſt efficaciſſimum: & non poteſt infringi: non concludit tamen de hominum teſtibus: quia re vera ſine illis homo non generat: neque quod ab Ariſtotele affertur de tauro caſtrato, quod coiuerit, & generauerit, aliquid roboris habet contra Galenum, quia in caſtratis ſemper tantum ſeminis in paraſtatis conſeruatur, quantum ſatis eſſet pro vnica coitione.

Septima opinio eſt nonnullorum dicentium ſemen gigni in vaſis inuolutis, & teſtibus: hacque ratione confirmant ſuam ſententiam: ſicuti hæmatoſis conuenit hepati, & venis ſimiliter ſeminis generatio pertinebit ad vaſa inuoluta, & teſtes.

Decipiuntur: quia ſumunt pro principio, quod eſt maximè controuerſum: Ariſtoteles enim vult ſanguificationem fieri à corde: Veſalius à venis: Argenterius & multi alij cum Galeno à parenchymate hepatis: Alij primò ab hepate, deinde à venis: non erat igitur ſupponendum, ſanguificationem, ſeu hæmatoſim fieri ab hepate, & à venis: credimus nos vnam actionem ab vnico principio prodire: quia vnum inquantum vnum dat ſolum vnum: ſi rueret hoc principium, actum eſſet de logica, phyſica, & medendi methodo: Ruet igitur opinio credentium, quod ſemen à teſtibus, & vaſis inuolutis perficiatur.

Octaua opinio videtur eſſe Platonis in Timço, vbi ait, ſemen non ex toto, ſed ex capite per ſpinalem medullam ad teſtes excurrere: ideò definit, ſemen eſſe ſpinalis medullæ defluxum. Eandem opinionem ſequi videtur Alcmæon, qui, vt citatur in hiſtoria philoſophica, dicebat, ſemen eſſe cerebri particulam: Hæc opinio videtur confirmari ab Hippocrate lib. de genitura, qui videtur aſſerere duas eſſe vias, per quas ſemen a cerebro ad teſtes perueniat, de prima loquitur lib. de genitura, vbi dicit, primam eſſe è cerebro in lumbos per ſpinam, & ad renes, & a renibus ad teſtes; de ſecunda loqui videtur libro de natura oſſium, vbi dicit a capite ad venas iuxta nares procedere, & ab his venis tandem in teſtes: eandem ſententiam ſequi videtur Ariſt. 19. ſect. probl. 58.

Hæc opinio videtur falſa, & ridicula, ſed cum fuerit tantorum virorum, credendum eſt aliquid reconditi continere, quod altitudini animi Hippocratis, Ariſtotelis, & Platonis conueniat: Dicimus igitur, cum ſemen ex Galeno 1. de ſemine cap. 1. ſit plenum ſpiritu vitali, qui per vniuerſum corpus diffunditur; ex Ariſt. ſimiliter 2. de genera. animal. cap. 2. ſit compoſitum ex ſpiritu & aqua, propterea non eſſe mirandum, ſi ſemen ratione ſpiritus, qui vagantur per totum corpus à toto procedere dicatur.

Hinc Hippocrates libro de genitura habet, corpora mutilata continere omnia

nia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

nia membra in virtute cordis, in quo fiunt illi spiritus, qui post aliquam transmutationem recipiunt in semine vim formatricem: si verò semen consideretur vt viuens, trahit ortum à corde, si vt potentia sensitiuum, sic solum à cerebro per spinalem medullam ad testes corriuat.

Hac ratione potest defendi opinio Platonis dicentis, semen solum à capite prodire; vt sensitiuum scilicet: neque par est, vt ita subito sententiæ præstantissimorum philosophorum reijciantur.

Habita enim varia consideratione ipse Arist. vario modo de semine loquitur: modo enim inquit, semen à corde prodire, quod intelligitur vt viuens, & vt sensitiuum; quia putabat sensum quoque à corde prodire: modo ab inuolutis vasis, quatenus ibi recipiat vltimam perfectionem: modo, vt 2. de generat. animal. in in fine quinti capitis ait à diaphragmate: quia instrumenta inspirationis efficiunt spiritum vitalem, quatenus ob septi motum in arterijs spumescit.

Mirabilis enim obseruatur sympathia non solum inter cor, & testes, sed inter cerebrum, septum, & testes.

Inter cerebrum & testes adest sympathia virtute spinæ, quæ à lumborum vertebris ad quattuor musculos erigentes penem neruos mittit.

Inter septum & testes per venas, arterias, & neruos, mirus est consensus: per venas, quia vena orta à vena sine pari penetrat septum, & deinde desinit ad renalem & spermaticam venam: per arterias, quia arteria venosa penetrat in sinistrum sinum cordis, & inde in aortam, & ab aorta in canales, qui ad renes & ad testes perueniunt: per neruos, quia neruus excurrens per costas mittit quoque surculum ad testes: Vnde fit, vt dum Adolescentes sperma emittere incipiant, mutent vocem: eadem ratione Hippocrates 2. epid. sect. 1. ait, tusses diuturnas superuenientе testium tumore cessare: ecce quam admirabiles consensus inter testes & præcipua viscera obseruentur, vt propterea non sit mirum, si percelebres viri habita varia consideratione varia & diuersa dixerint.

A Nona opinio est Gal. libro de sem. quod in testibus generetur, & perficiatur semen, præcipuum eius fundamentum est, quia in vasis inuolutis in anatome inuenitur sanguinolentum quidpiam, quod indicat ibi fieri seminis præparationem pro forma seminis acquirenda in testibus, in quibus semper inuenitur semen album & perfectè coctum. Hæc dæmonstratio desumpta ab αὐτοψία vnicè persuadet semen formaliter sumptum non à toto separari, sed solum à testibus: relinquuntur solum duæ dubitationes soluendę: altera est de macrocephalis artefactis, qui macrocephalos gignunt: altera est

B de sterilitate scytharum à sectione venarum pone aures prodeunte, quæ ostendit semen à cerebro prodire.

Quo ad macrocephalos, dicimus, in testibus repræsentari totius corporis imaginem; tum quia à partibus principibus ad illam efformandam mittuntur organa, nerui scilicet à cerebro, & à spinalli medulla, arteriæ à corde, & venæ ab hepate, quæ omnia vasa, cum habeant consensum cum qualibet corporis parte, non

C erit mirum, si macrocephali artefacti gignant macrocephalos; tum quia testibus à natura inserta est virtus formatrix seminis, in quo potentia omnes corporis partes continentur, vnde non est mirum, si stigmata parentum aliquando in filijs appareant.

Quo ad scytharum sterilitatem dicimus, neminem referre posse sterilitatis causam in sectionem venarum retro aures; quia illę venulæ nullam habent sym-

D pathiam cum testibus: causa verò sterilitatis scytharum fuit illorum virorum, & mulierum obesitas: dum verò dicunt esse sententiam Hippocratis in libro de genitura, quod ab illarum venarum sectione suboriatur sterilitas; respondemus illum librum non esse Hipocratis, vt testatur quoque Galenus: quare miror Valesium lib. 2. controuers. cap. 8. & Vesalium & quamplurimos alios dicentes, à sectione illarum venarum sequi posse sterilitatem, eo quia inciditur neruulus quidam: quoties in magnis vulneribus inciduntur nerui, attamen non sequitur

ste-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

ſterilitas? Præterea dum ſecantur venulę, A non ſupponitur,& neruum ſimul ſecari cogitent igitur diu noctuque nunquam ex anatomia,non dicam neceſſariam, ſed neque probabilem rationem oſtendētem ſterilitatem ab illa ſectione fieri inuenient.

QVAEST. LXXIV.

An ſemen ſimul ſit efficiens, & materia primi conceptus.

PLuſquamcommentator, & Argenterius in hoc loco: Auer.2. collig. & Fernelius vbi agit de ſem. putant ſemen eſſe cauſam efficientem, & nullo modo materiam primæ delineationis conceptus.

Rationes quibus id probāt variæ ſunt: à Pluſquamcommentatore in hoc loco tres præcipuè afferuntur: quarum prima hæc eſt:ſi ſemen eſſet agens & materia, ſequeretur quod idem eſſet actus & potentia,agens & patiens forma & mate- C ria,ꝙ eſt impoſſibile. Secūda ſemen plantæ eſt tm̄ efficiēs, materia eius eſt terra ex qua plāta fit:ergo ſolū ex ſemine virtus actiua deſumitur: & paſſiua ex terra: quia ſemē poſt motus principiū putreſcit, & reſoluitur: Tertiā deſumit ab ouo dicens adhuc autē gutta ſeminalis in ouo inuēta eſt efficiens pullum, non quidem cadens in materiam pulli,ſignum cuius eſt, quia inuenitur adhærens in conuexo oui, & non commiſta cum ouo:ex his concludit, ſemen non vt materiam, ſed ſolum vt D efficiens concurrere: Ab alijs proponuntur aliæ duæ rationes,quarum prima,quę erit quarta pro hac opinione,hæc eſt: ſi ſemen eſſet agens & materia,ſequeretur quod mas in ſe ipſo aliquid generaret, quod eſt abſurdum. Quinta ſi ſemen eſſet agens & materia, in vnum numero coinciderent cauſa efficiens,& materialis,quod reluctatur Ariſtoteli 2.phy. cap. de cauſis. hæc ſanè poſtrema ratio coincidit cum prima.

Ad primum,dum dicit,quod ſequeretur,idem eſſe actum & potentiā, & formam & materiam: reſpōdemus,in ſemine eſſe ſpiritum & humorē,ſpiritum verò eſſe cauſam agentem; humorem eſſe cauſam materialem nutrientem ſpermaticas partes: quare non eſt inconueniens, quod idem reſpectu diuerſarū partiū ſit actus & potentia,forma & materia: Deinde dicimus, ſemen eſſe principiū actiuum ratione virtutis formatricis,quæ eſt in ipſo: paſſiuū ratione partis corporeæ.

Ad ſecundam reſpondemus, quod ſemen plantarum ſit agens, & materia: hancque opinionem ſequuntur Ariſto- B teles & Galenus, quod neque Pluſquamcommentator, neque multi alij peripatetici intellexerunt: Galenus enim 1. de ſem.capit.9. circa medium refert ſententiam Ariſtotelis dicentis in ſemine plantarum duo principia contineri materiale ſcilicet, & fabricatorium: ſi aliquis verò Peripateticus negaret, quod Ariſtoteles admittat in ſemine plantarum principium materiale, legat caput 18. poſt medium primi libri de generatione animal. vbi ponens differentiam inter genituram, & ſemen habet hæc verba, *genitura id vocatur quod à generante proueniens cauſa eſt quæ prima obtineat principium generationis*: ſubdit *ſemen autem eſt quod ex ambobus coeuntibus illis originem trahit, quale ſemen plantarum omnium eſt, & animalium nonnullorum, in quibus ſexus diſtinctus non eſt, veluti eſt id quod ex mare ac fœmina primum miſcetur*: ecce quod in ſemine plantarum ex Ariſtotele adeſt materia & forma ſiue agens, & patiens: Præterea capite 20. ante medium eandem confirmat ſententiam his verbis, *in quibus ſexus maris & fœminæ diſtinctus non eſt, in ijs ſemen veluti conceptus iam eſt, conceptum appello primam ex mare, & fœmina miſturam*: ecce quod in ouo, & omni ſemine plantarum, vbi non diſtinguitur mas à fœmina, eſt materia & agens, actus & potentia, ſed reſpectu diuerſarum partium: quæ Ariſtotelis loca ſi vidiſſet Pluſquamcommentator, & multi alij non abſolutè negaſſent in plantarum ſemine eſſe materiam & formam,agens & patiens, & actum & potentiam.

Ad tertiam reſpondemus Ariſt. ſtati occur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

occurrere post citata verba primi libri de gen. animal.cap.20.proposito argumento his verbis: *quamobrem ex vno semine vtrum gignitur corpus verbi gratia ex vno tritici grano vna radix, & ex vno ouo vnum animal: conceptum appello, idest primam misturam ex mare & fœmina*: ecce quod Aristoteles ouum & omnia plantarum semina appellat conceptum, idest primam misturam ex agente & patiente: immo dictio græca idem significat conceptus dicitur κύημα quasi vnio agentis & patientis: dum verò dicit Plusquamcommentator, guttam genitalem esse in conuexo oui, & non commixtam cum ouo, aberat: quia in candido oui natat, & deinde candidum vitellum circumdat: quod vero candidum oui sit materia generationis nos docet Aristoteles 2. de gen.animal.cap.3.vbi loquitur contra Alcmeonem Crotoniatem, aliter sentientem, & alijs in locis.

Ad quartam, dum inquit si semen maris haberet partem materialem, in se generaret: Respondetur prætcrea requiri locum generationis, qui est Vterus.

Ad quintam, dum ait, quod conuenirent in vnum numero agens & materia: Respondemus, quod valeret argumentum, si illud vnum consideraretur respectu vnius eiusdem, & non haberet varias partes, de hoc enim vno intelligitur philosophi præceptum, quod scilicet nõ possit esse agens & materia.

Aristoteles quęrit de semine, quod inijcitur in vterum, an solum esset purum agens, vel simul causa materialis primæ delineationis conceptus: apud Veteres erat cõtrouersum quia Galenus 1. lib. de sem.cap.3.enarrat duas antiquorum Peripateticorum diuersas expositiones: aliqui enim dicebant Aristotelẽ voluisse semen in vterum iniectum illico generationis principium sanguini menstruo præbere, mox statim totum excerni; ideò semen solum agens, & non materiam esse.

Alij verò putabant, Aristotelem velle semen non solum esse agens, sed etiam partem materialem primi conceptus.

Ibi Galenus dixit hos nõ intelexisse Aristotelẽ, eosque propterea nomine peri-

A pateticos appellat: quia vera, & Germana opinio Arist. (vt putat Gal.) est ꝙ semen iniectum in vterum sit purum agens ad differentiam seminum plãtarum, & ouorum, quæ (vt superius ostendimus cum Aristotele) continent causam agentem, & materialem.

Quod verò semina omnia iniecta in femellam sint ex Aristotele solum agentia, & non patientia legamus cap.3. 2. de gen. animal. vbi ex professo tractat hanc quæstionem, hisque verbis concludit seminis nullã constitutæ magnitudinis fętus par-

B tem esse: & 1. de gene. cap. 20. ait, quemadmodum ex fabro & ligno fit lectica, & ex cera & forma globus, ita ex mestruo & semine fit fætus: ecce quod ex Aristotele semẽ est solũ agens & forma, & non materia conceptus. Quod hæc sit opinio Ariuotelis patet, quia omnes ferè Peripatetici eam sic intelligunt: quamuis non desint, qui alio mõdo verba proposita interpretentur. Sed hic non est locus disserendi de opinionibus Peripate-

C ticorum.

Galenus 1. lib. de somine cõtra Aristotelem proponit decem argumenta quibus probat. semen non esse solum causam agentem conceptus. Tria argumenta cõtinentur capite 4. primi libri.

Quorum primum est: si semen totũ in vtero cõuerteretur in substantiam spirituosam, tũc venter in prima conceptione intumesceret, quod non solet euenire.

Secundum si semen veniẽs in vterum, solum præberet principiũ generationis

D sanguini menstruo, tunc accideret, quia occurreret sanguini agregato in vtero, quod non est dicendum, quia sanguis in quouis ventre in thrõbum vertitur, & mox corrumpitur: aut occurrit sanguini existenti in vteri accetabulis, quod neque dici potest, quia semen diuideretur in quamplurimas partes, & cum, neque ex se, neque ab alio possit diuidi, non occurret omnibus acceptabulis vteri.

Tertium desumit ab Hippocratis experimento desumpto à Psaltria Hippocratis ancilla, ob saltus abortiẽte, semen sex dierũ, quod obductũ erat membranula: vnde Hippocrates collegit semẽ in vtero

totum

totum conseruari, & non in spiritus dissolui, vt putat Arist. Quartum autem

Quintum, & Sextum in 5. cap. proponit: Quartum verò tale est: omnia membra gubernantur per venam, arteriam, & neruum: sed hæc cum sint exanguia, non à sanguine, sed à semine debent constitui, ergo non est dicendum, naturam permittere, vt semen foras egrediatur.

Quintum, quod est spirituosum, est cuiuslibet operis instrumentum, ergo absurdum est dicere, quod natura semen respuat, & foras exire permittat.

Sextum, illud est conuenientius principium materiale generationis, quod est perfectius & appetibilius, sed semẽ est huiusmodi: quia ad eius attractionem vterus valdè concitatur, & in eius amplexu summopere lætatur, ideò illud non expellet.

Neque est dicendum post virtutem seminis communicatam vtero, à natura deinde expelli: quia propter quod vnumquodque est tale, & illud magis est: si sanguis retinetur propter seminis qualitatem, tanto magis retinebitur semen: cum igitur non reijciatur, fiet materia spermaticarum partium.

Septimum, quod est in cap. 9. si ex Arist. in seminibus plantarum est virtus agens & materia, cur etiam in seminibus animalium non aderit causa agens & materialis? non ne in vtroque semine adest virtus generandi?

Octauum ex cap. 11. desumitur, & tale est, omnia membra similaria præter carnem & adipem, cum abscissa sunt, non regenerantur, quia ex semine, & non ex menstruo facta sunt; si ex sanguine facta essent, regenerarentur.

Nonum argumentum desumptum ex cap. 12. tale est: ex ijs nutrimur ex quibus constamus, sed membra spermatica nutriuntur semine, ergo ex semine tamquam ex materia facta sunt. Hæc sunt argumenta Galeni contra Aristotelem, quibus probat in semine non solum esse virtutem actiuam, verum etiam passiuam, seu materialem.

Auicennas verò, & Auerroes videntur taxare Galenum, quia non intellexerit

A Aristotelem: Hi enim negant, quod Aristoteles dicat, semen, postquam communicauerit generationis principiũ, ab vtero egredi; quia ait Philosophus, semen totum in spiritum conuerti, & nihil seminis egredi: Auicennas enim lib. 9. de animal. cap. 1. circa finem habet hæc verba, *& putant homines, quod Arist. putauerit, quod sperma viri non esset pars pueri, neque immistum cum materia pueri: sed hoc non fuit eius consilium, sed suum consilium fuit, quod inuoluatur cum materia & pro-*
B *fundetur cum materia, scilicet sanguine menstruo, vt sit operator membrorum, vt ducat idoneam materiam ad membra, & erit illud sperma materia spiritus in creatura:* ecce quod semen, vt Auicennas interpretatur, retinetur, & nõ egreditur: quia est causa efficiens totius embrionis.

Auerroes similiter secundo coll. c. 10. habet hæc verba: *non habet reprehensionem Aristoteles ab Hippocrate & Galen. de muliere, quæ sexta die ob saltus abortiuit, quod fuit inuentum sperma inuolutum panniculo,*
C quasi dicat, si Hipp. vidit sexto die illam genituram hoc non est contra Aristotelem, qui non asserit semen euanescere, vt putant nonnulli, sed paulatim spirituificari, & in sanguinem operari.

Quod verò philosophus legerit historiã Hippocratis de ancilla sua, patet, quia eam confirmat lib. 7. de historia animaliũ c. 7. vbi hẽt hæc: *semen insinuatum in utero, diuque contentum membrana obduci*, ait semen obduci membrana, aitque deinde semen antequã discernatur, i. antequam in partes distinguatur si fortassis abortire
D contingat exire vt ouum in sua membranula contentum detracto putamine.

Ecce quod Philosophus primo innuit historiam Ancillæ Hippocratis, & deinde concludit semen membrana obuolui, & spirituificatum totum obduci membrana, quæ est seminis superficies, vi caloris vteri incrustata, vt docet quoque Galenus primo de semine capite quarto, hęcque membrana vocatur chorion: mox ob insuflationem factam à spiritibus incipiunt in chorio apparere venæ & arteriæ, quæ vmbelicum constituunt, per quas deinde attrahitur sanguis mẽstruus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

qui efficit deinde embrionem.

Differentiæ inter Aristotelem & Galenum variæ sunt: Aristoteles putat ex crassiori parte seminis fieri tanquam ex materia chorion, non tamen partes spermaticas embrionis.

Galenus vult ex semine tamquam ex parte spermatica non solum fieri chorion, amion, & allantoidem; sed omnes partes spermaticas embrionis.

Aristoteles vult semen à masculo tm̃.

Galenus, & Hippocrates à fœmina quoque dicunt semen fæcũdum prodire.

Aristoteles vult virtutẽ seminariã cordi esse attribuẽdã, & deinde vasis inuolutis.

Galenus verò testibus tantum.

Aristoteles dicit, semen esse solum principium efficiens:

Galenus & Hippocrates efficiens & materiale.

Aristoteles putat totum semen in vtero conuerti in spiritum & membranam: Galenus vnam partem in spiritum, aliam in materiam spermaticarum partiuum.

Neque optimi Peripatetici à Galeno dissentiunt: primo enim aphorismorum Com.15. & lib. aduersus Lycum capite septimo ait, tria esse quæ substantiam nostram complent, spiritum, aereã substantiam & sanguinem menstruum: spiritus autem est in semine atque est auctor generationis, & vt remanet fit calor innatus, deinde verò nutrit, auget, & vsque ad vitæ finem animal perducit: hic in Iuuenibus multus est, in senibus paucus; quia ad consumptionem istius substantiæ animalia senescunt: quanto igitur in fætu plus est de hoc, tanto animalia fiunt fortiora, & lõgioris vitæ: de hoc dixit Aristoteles, proportione respondere elemento stellarum: hic spiritus non solũ est in seminibus, sed est dispersus in toto elemẽtorum globo, hic in terra, & aqua causat rerũ generationẽ: de hoc Arist.3. de Gen. animal c.11. habet hæc verba, *generantur autem in terra, humoreque animalia, & plãtæ, quia humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodammodo omnia plena sint anima* paulo infra ait calorem seminis agentem in menstruum, & calorem aeris, terræ, vel

A maris agentem in mistum facere conceptum, & motum imponere: quia hic spiritus calorificus est primum, & proprium naturæ instrumentum.

Dubit. dictum est partes omnes similares (carne & adipe exceptis) ex semine factas esse, tamen Gal. secundo de elemẽtis cap.2. habet ex sanguine matris omnes partes animalium sanguineorum esse generatas: similiter 8. de placitis Hippocratis & Plat. cap.4. idem dicit de cartilagine, osse & membrana; & primo de facultatibus naturalibus c.6. post medium ait,

B ex menstruo sanguine tunicas ventris, gulæ, intestinorum, atque arteriarum ab alteratrice fieri, lib. verò 2. eiusdem cap. 3. dicit cartilaginem, os, arteriam, venam, neruum, membranam, medullam, exanguia quidem esse ex sanguine tamen facta fuisse.

Solutio colligitur ex Galeno lib. de hominis natura, vbi habentur hæc verba, *monstratum est in commentarijs de semine, quod quam multæ corporis partes ex semine generãtur, cum solæ carneæ ex sanguine for-*

C *mentur. Verum, quia exiguum est id semen quod in vterum proijcitur, alitur autem ipsum ex sanguine, & augetur. Propterea parum abest, quin ex sanguine particulæ formari videantur, quatenus autem semen ex sanguine generationem accepit, eatenus si quis dicat, fætum ex sanguine generari, verum dicere videatur*: ex his verbis colligitur solutio difficultatis: nõne semẽ fit ex sanguine, quatenus sanguis prius in semen conuertitur? quo pacto verò sanguis in semẽ vertatur nobis declarat Galenus primo

D de potẽtiis naturalibus cap. tertio his verbis: *cum in omnem seminis partem sanguis veluti ros sit attractus, nunquam sui speciem repræsentat, sic namque fiet, vt & facile eum vincat semen, & celeriter assimilet; & sibi nutrimentum faciat*: ecce quod ex sanguine omnia spermatica alantur, quare, prius in semẽ cõuertitur, quod Erasistratus nõ animaduertebat: putabat enim omnia spermatica ex sanguine primariò nutriri.

Solutio igitur dubij in hoc consistit, ꝙ duplici modo intelligantur nutriri spermatica, vel primariò & immediatè idest absque eo quod sanguis prius in semen

con-

conuertatur & sic negamus spermatica A ali sanguine: vel mediate & secundario, quatenus necessariò pro nutritione requiratur sanguis, hac tamen lege, vt prius abeat in semen.

QVAEST. LXXVI.

DE VIRTVTE FORMAtrice.

NVlla res mortalis ostendit maius suæ compositionis opificium, quã B animalium fabrica: Gal. n. lib. de vsu partium, & alibi testatur, Auctorem huius opificij esse aliquem Deum sapientem, & potentem, qui intellexerit prius, quam vniuscuiusq. animalis corpus esset fabricandum, & deinde quod proposuerat, potentia fuerit assecutus: huncque, qui effecit omnia, quæ voluit virtutis, ait, esse inuictæ, & insuperabilis.

Agens de hac potentia formatrice Gal. 1. libro de fœtus formatione cap. 6. proponit octo opiniones, easque omne reijcit. C Deinde fatetur se ignorare huius diuinæ virtutis substantiam: addit tamen, omnes dictas opiniones ad aliquem bonum sensum posse reduci præter primam, cuius Auctores contendebant omnia casu & fortuna fieri. Nos subnectemus paucis omnes Antiquorum opiniones: quia Galenus fusè & summo dicendi ornatu summaque eloquentia illas ita explicauit, vt nil addi possit.

Prima opinio fuit Asclepiadis & Epicuri, qui putabant, omnia fieri casu & D fortuna; id est ex motu aliquo irrationali, & inartificioso, fœtum in optimum finem deuenire: Galen. his verbis eam reijcit, *verum hanc primam opinionem refellere mihi non est opus, cum ab his ipsis, aduersus quos mihi disputatio est, damnata iam sit: cum dicant hi à natura tale opus fieri, & ideo non casu, & fortuna; quæ enim à natura fiunt, ratione facta sunt.*

Secunda opinio erat quorũdam, qui putabant hanc diuinam formatricem exhibere motionis principium: deinde nihil amplius agere: sed succedere alias causas, quæ immediatè omnia efficiant: sicuti dũ

Horologijs exhibetur motionis principium tẽdendo spiram calybeã: aliæ enim rotæ virtute primæ mouentur: Sic dicunt Deos, vbi plantarum & animalium semina, ita præpararunt, vt ad tantam motuum successionem ipsamet essent idonea, nihil amplius agere. Aliqui putant hanc opinionem fuisse Aristotelis ponentis primum Motorem, à quo ex 2. de gen. cap. 1. & 4. & 1. de Cœlo tex. 100. omnibus tributum est esse, & viuere: Sed re vera aliter sentit Philosophus, quia isti ponunt multos Deos; Aristoteles vnicum, isti dicunt hos Deos exhibere principium motionis, & deinde nihil amplius agere; Arist. verò vult primum motorem continuò mouere & omnia continuo ab illo gubernari & viuere.

Reijcitur tamen hæc secunda opinio à Galeno dicente, quod esset impossibile, vt conformatio tantorũ membrorũ ex tot tantis motibus se inuicem succedentibus sẽper perueniret ad bonum finem: cũ omnia continuo sint in perenni agitatione.

Tertia opinio est quorundam, qui putabant animam rationalem in semine existentem sibi corpus formare. Aliquid dicunt hanc opinionem esse Temistij 1. de anima comm. 22. sed aberrant, quia Temistius de formatrice, quæ format & præparat organa non est locutus.

Galenus disputat cõtra hanc tali pacto: si anima sibi corpus, & omnia mẽbra fabricaret; tunc membra, & membrorum actiones, & vsus sine disecti one cognosceret: Infantesque essent Anatomici peritissimi: addit Galenus, peritissimos quoque Anatomicos infinita propemodum pertinentia ad Anatomiam nescire: & inter cætera proponit exemplum de lingua, ait enim professores Anatomicos inter se esse discordes de numero musculorum linguæ, & qualis musculus exerat linguã ait, adhuc esse incognitũ. Gal. recitat opinionẽ ridiculã cuiusdam credẽtis vnumquẽque musculũ esse quasi animal voluntatem nostrã persenties, quod attrahat ac circumducat linguam in conuenientem figuram ad vocem exprimendam: aitque hanc opinionem esse absurdissimã: quia si quilibet musculus esset vnum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

animal, quod persentiat nostram voluntatem, nos quoque hæc animalia cognosceremus; additque cum multi sint musculi, & omnes sint animalia, vnũ animal constaret ex pluribus: numerus enim musculorũ totius corporis ascendit ad 409.

Quarta opinio est nonnullorum, qui ponebant duas animas, aliam, quæ membra embrionis efficiat: aliam verò, quæ motus & functiones membrorum voluntarias incitet, idest aliam esse animam, quæ animal generat, & aliam quæ illud gubernat.

Reijcit hanc Galenus, quia hæc anima, quę generat, vel permanet in animali, vel post genitum animal recedit: non est dicendum, quod permaneat: quia esset ociosa & superflua: si dicerent, quod anima generans, quæ est formatrix membrorum recedat, actum esset de anima gubernante: quia non posset scire quæ futura sint ex ordine generatricis, seu formatricis membrorum: nisi dicamus, quod formatrix, seu generatrix membrorum prius quam recedat, diligentem instructionem seu memoriale omnium quæ futura sunt in corpore, animæ gubernatrici præbeat, quod est ridiculum.

Quinta opinio est Platonis dicentis materiam animatam, quæ ab æterno est, in Ideas respiciendo, se ipsam excolere & informare. Contra istam Galenus dēt hoc argumentum: si materia siue in anima in ipsa existens efformaret se ipsam, deberet dignoscere membra ab ipsa formata, ita vt Infantes cognoscerent, quod neque peritissimi Anatomici percipiunt.

Sexta opinio proponitur à Gal. 1. de fætus formatione cap. 4. quæ est Crysipi, & multorum philosophorum stoicorum, & peripateticorum qui putabant, seminis paterni virtute cor solum gigni: quod postquam fit genitum, omnia membra formet & gubernet: in ipso enim anima iirascibilis, concupifibilis, & rationalis residet, & ab ipso dependet.

Contra, Galenus ait istos in multa errata ncide re: primo errant, quia nec sensu, nec ration e inueniri potest, cor primum omnium generari.

Secũdo falluntur, dum dicunt à corde A omnia membra spiritalia formari, quasi quod opifex qui id constituat quicunque ille sit, iã recesserit, neque amplius adsit.

Tertiò negat Gal. in corde esse omnes potentias, rationalem scilicet, irascibilem & concupiscibilem, vt putabat Arist. 2. de generatione animalium, cap. 1.

Quo ad primum erratum ait Galenus c. 3. formationis tempus prius conuenire corio, arterijs, & venis vmbelicalib. & iecori, quã cordi vt nos in fractione ouorũ, quæ tertio, vel quarto die sub glocienti gallina parmanserint, cognouimus: cor B igitur non prius formatur, nec alia membra ab eo generantur vt putabat Arist.

Quo ad secundum: neque cor est principium membrorum spiritalium: quia eodem tempore, quo formatur cor, formatur thorax, & omnia mẽbra spiritalia, vt docet Gal. cap 3. quare si spiritalia non fient à corde, tanto minus cętera membra quæ minorẽ cũ corde connexum habent.

Præterea Gal. clarissimè ostendit, arterias & venas à semine, & non à corde oriri: redditque hanc rationem capite cita- C to, *in omnibus artibus eundem Artificem, tam primam partem rei, quam fabricatur, quam quæ sequuntur, reliqua omnia vsque ad consumationem operis constituere:* ecce quod ille Artifex qui efficit venas, & arterias vmbelicales, debet vsque ad consumationem totius operis in opere suo perseuerare, vultque cor esse principium dispensationis arteriarum, & non generationis: addit Galenus *Alij extruunt vrbes; Alij administrant; Alij sunt qui fabricant; Alij qui fabricatis rectè vtuntur:* D vultque his verbis ostendere, nec cor arteriarum: nec iecur venarũ: nec cerebrum neruorum principium generationis esse: sed solum gubernationis & dispensationis, vt in quæstione propria probauimus.

Tandem ad aliud erratum Arist. stoicorum & Crysipi ascendit, quod scilicet nerui non à corde, sed à cerebro dispensentur per vniuersum corpus, sed de hac quæstione nihil dicimus: quia fusè de ipsa superius egimus.

Septima est illorũ, qui dicunt, quod facultas formatrix sit anima vegetatiua: hanc quoque reprehendit Gal. quamuis non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

non omninò eam reijcciat: eam enim reprehendit dum profert hæc verba, *nam cum summam in horum fabrica, & sapientiam, & potentiā videam, non possum existimare eam, qua in semine est, animā ab Aristotele vegetalē, concupiscibilem à Platone, à Stoicis ne animam quidem prorsus, sed naturam appellatam, fœtum ipsum formare; cum non modo sapiens non sit: sed omni prorsus ratione carere videatur,* in hanc tamen sententiam inclinat, dum profert hæc verba, *cum tamen rursus similitudinē, quam filij habent cum parentibus specto, ab hac opinione non longè diuersus abeo.*

Octauam refert, dicitque, se didicisse a quibusdam Platonicis magistris, animam, quæ per totum mūdum est diffusa, quam mundi animam vocant, esse formatricem fœtus.

Has opiniones refert libro de fœtus formatione cap. 6. Ad has possunt referri omnes opiniones Antiquorum de hac re differentium. In octauam opinionem incidit Anaxagoras, qui putabat, mentem separare & congregare. Similiter Auicennas, qui putabat formatricem esse cholcodeam.

Quod verò nec anima Mundi, nec mēs Anaxagoræ, nec cholcodea possint esse formatrices, colligitur ex his Galeni verbis prolatis loco citato contra octauam opinionem, *dignam quidem eam esse existimabam, vt scilicet talis ars ac facultas ascriberetur, numquam tamen adduci potui, vt crederem scorpiones, phalangia, muscas, culices, viperas, vermes, lumbricos, teretes, ascaridesque ab eadem anima mundi formari prope ad impietatem accedere hanc opinionē ratus: neque præterea materiæ animā tantā artē assecutā fuisse credibile videtur.*

Galenus verò, cum reiecerit dictas opiniones asserere videtur, facultatē formatricem esse imperceptibilem: proponit enim hæc verba, *tantum igitur hoc habeo, quod de causa animalium formatrice asserere posse confidam, quod summa in ea pars, summaque sapientia inesse conspicitur, quod que postea quā formatū fuerit corpus vniversū id in toto vitæ curriculo tribus motuū principijs ex cerebro per neruos et musculos: ex corde per arterias: e iecore per venas gubernetur.*

A Arist. similiter 4. meteororum cap. vltimo loquens de virtute formatrice non audet determinare quænā sit hæc virtus formatrix: solū dicit, *esse naturā, vel aliā aliquā causā,* quod verò Arist. fuerit dubius de origine formatricis nos quoque admonet Gal. 2. de tēperamētis ca. 6. vbi hēt hæc verba, *de virtute formatrice Arist. dubitauit, nūquid diuinioris originis sit, atq; a calido, frigido, humido et sicco res diuersa.*

Nos tamē colligimus ex Arist. virtutē formatricē nō esse quid extrinsecū: habet B enim. 2. de gen. animal. cap. 1. post mediū hæc verba, *sed ab aliquo extrinsecus agente effici quæque, aut viscera, aut alia mēbra remotū a ratione videtur; fieri .n. nō potest, vt moueat quod nō tāgit, & quicquā ab eo quod non moueat, afficiatur;* Ecce quā clare Arist. ostēdat & probet, formatricē facultatem esse quid corporeū, & nō incorporeū, seu diuinū: quia vult, vt tangat, eo axiomate motus, quod omne agens naturale agat per contactum, & omne tale sit corporeū: quare vis formatrix erit aliqua pars C corporea in semine inserta.

Quod vero formatrix non sit separata a semine Arist. his verbis probatur, *sed aliquid quicquam esse abiunctum irrationabile est; etenim id abiunctum, generato completoque animali, aut corrūpitur, aut manet:* sed addit *nō videri aliquid in animali, vel plāta genita quod sit separatum, sed solū, quod totius pars sit, aut plāta, aut animalia:* quasi dicat, non est, vt nauta in naui: si vero quis diceret, quod postquam omnes partes genitę sint, formatrix corrumpatur, ait Philosophus, D hoc esse absurdum: dicit enim qui efficiet reliqua? idest quale agens efficiet reliqua, idest nutriet, augebit, & cætera officia administrabit? ergo remanebit, eritque pars: & cum agat, tāget & corporea erit: contributaque semini à Patre vt dicit Philoponus.

Cōcludit tādē loco citato Arist. virtutē formatricē, nec animā, nec animæ partē esse, sed esse quid animatū & mixtum: quod vero mixtum sit patet, quia actionem præcipuam habet: omne enim habens aliquam actionem mixtum est: ideo Arist. 2. de anima concludit intelligere, & alias actiones quæ videntur esse animæ, esse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

corporis animati,& non animę: Similiter Arist. 1. posteriorum, vult proprias actiones, seu passiones conuenire subiectis in secundo modo dicendi per se, & non differentijs quodnam verò sit hoc mixtum habens actionem formandi, vel in quo inserta sit virtus formatrix cum Arist. & Gal. putamus esse calidum natiuum pendens tum à semine patris, tum a calore vteri.

Quod verò calidum natiuum sit mixtum, patet ex Gal. multis in locis & præcipuè lib. de rigore cap. 6. vbi dicit, calorem innatum esse substantiam per se, & semper mobilem & sua spōte, ideò ex se, & non ab alio moueri, quare non accidens, sed substātia, non simplex, sed mixtum habens in se sui motus principium.

QVAEST. LXXVII.

De similitudine filiorum.

AVicennas lib. 5. de animalibus, Arabes omnes, & demum Fernelius 7. suæ physiologiæ putant, causam similitudinis effigiei esse imaginationem: mouentur actoritatibus Arist. & Galeni, Arist. enim sect. 10. probl. 12. quærens, cur hominum partes inter se sint dissimiles, respondet ob cogitationum velocitatetem, & ingenij varietatem imprimi multiformes notas: Galenus vero libello de Theriaca ad pisonem ait, se cōsuluisse Aethiopi, vt ad lecti pedes formosam, albamque figuram collocaret, ne filij orirentur deformes: qood cum præstiterit, fuit voti compos.

Hæc opinio reijcitur ab Erasto, eo quia pater cæcus à natiuitate generare potest filios sibi similes. Quare non omnes similitudines natorum orientur ab imaginatione: cæcus enim à natiuitate nullam faciei pulchritudinem imaginatur.

Secunda opinio est Erasti, qui dicit causam similitudinis filiorum non esse imaginationē, sed virtutē formatricē quæ est in semine; ait enim lactucam efficere semen, quod generat lactucam sibi similem sine vlla imaginatione, & sic de alijs.

Reijcitur; quia dum negat, imaginationem non posse aliquando concurrere ad alterandam effigiem naturalem, destruit alterationem, quam inferunt in corpus vehementes animi motns, quod aduersatur experientiæ: motus enim vehemens animi ex Platonis sentētia in Charmide, dum etiam corpus iacet, magis corpus agitat & alterat, quam vehemens corporis motus, quod cum ita sit: potest quoque facile contingere, vt fixa imaginatio per medios spiritus in primo fætus stamine effigiem & figuram animo cōceptam imprimere possit.

Præterea credendum est Galeni historiæ de Aethiope relatæ lib. de theriaca ad Pisonem, & Aristot. Sect. 10. probl. 12. & experientiæ, quod dum mulieres grauidæ tempore primæ fætus delineationis appetunt carnem porcinam, vel ficus, & alia eorum vestigia, in infantibus impressa conseruari.

Tertia opinio est Galeni, q̄ explicatur lib. 2. de semine, vbi ait, causam similitudinis esse temperaturam, & variam permistionem seminis maris, & fæminæ: supponitque tria principia: quorum primū est, quod omne agens agat sibi assimilando: censet enim, semē fæminę habere vim actiuam, quod negauit Aristoteles. secundum, quod augeatur virtus actiua seminis mulieris, quia menstrua per nouem menses assident semini fæminæ: sed duo supponit, primum, virtutem actiuam seminis fæminæ esse minorem, quā viri: Secundum supponit contra Aristotelem menstrua quoque habere aliquam vim actiuam, quæ fauet semini mulieris & non viri: Tertium supponit, triplicē esse figuram, aliam speciei, vt homo generat hominem, aliam sexus, qui à calidiori, vel frigidiori semine pendet, & aliam indiuidui, & est dum præualet semen maris, vel fæminæ, quia si præualeat semen maris fit mas; si fæminæ, fit fæmina.

Quarta est Aristotelis lib. 4. de Gen. animal. cap. 3. quæ satis obscurè est prolata: eamque credimus esse probabiliorem: ponit philosophus in semine varios motus, .i. virtutes assimilādi: dicitque horū alios esse actu in semine, alios potentia,

alios-

aliosque vniuersales : alios particulares : motus autem qui sunt actu in semine, & qui sunt particulares esse virtutes generandi marem patri omnino similem, si vero huiusmodi motus impediantur, vel ab vteri intemperie, vel ab aliqua forti imaginatione, vel à seminis inconcoctione, motus siue virtus assimilādi patri ait deficere, & tunc statim suboriri motum, qui proximus est, videlicet qui retinet virtutem assimilandi auo, quæ si impediatur, se qui illam, quæ abauo: & deinde, quæ maioribus assimilet; quos motus seu virtutes ait esse in semine potentia, & non actu. Hinc Niceus poeta Byzantius à candidis parentibus genitus in Auum Aetiopem degenerauit. Si verò accideret, quod isti motus Auuorum quoque impedirentur, dicit Aristoteles, tunc fieri transitum in motum contrarium, idest in motum matris, & tunc filij matri assimilarentur: vocat modum contrarium : quia de ratione seminis est efficere quod perfectius est, & tales sunt mares: fæminæ enim sunt tanquam contraria priuatiua : si verò accideret, quod exoluerentur motus matris, tunc transitus proprie fiet in motum Auiæ, & Abauiæ, & maiorum. Si demum hic motus quoque interciperetur, fieret transitus in motum vniuersalem, orirenturque mares, vel fæminæ omninò dissimiles suis parentibus : Hæc est opinio Aristotelis breuibus explicata, quam vt probabiliorem sequimur.

1 Dubitatio exurgit magni momenti, quia supposita opinione Aristotelis, quod semen muliebre non concurrat ad generationem : quomodo in semine viri erunt motus potentiales assimilandi matri?

Respondetur ex Aristotele, mulierem præbere solum alimentum & materiam pro alendo fœtu: tamen quia omne agens agendo repatitur, sic omne patiens patiendo reagit: potest igitur contingere, quod sanguis menstrualis spatio nouem mensium, quamuis sit materia alimentalis notabilem introducat vim assimilandi. Præterea non solum alimentum habet vim introducendi similitudinem : sed venena quoq. assumpta, vt docet Ga-

A lenus lib. de simplici med. in historia illius vetulæ, quæ cicuta nutriebatur : post cuius vsum facta fuit sibi adeo familiaris, & similis, vt quotidie in nutrimentum illam converteret. Demum causæ extrinsecæ, sicuti est aer diuersorum clymatum effigiem mutare solent; quod experientia probatur : si enim Germanus moretur in Italia, post duos, vel tres annos faciem Italam sibi conciliat : si in Hispania Hispanicam : si in Gallia Gallicam : quare si aer diuersarum regionum effigiem mutat, quantò magis alimentum maternum B & virtus vteri poterit introducere maternas effigies.

2 Dub. exoritur, quia videtur contradictio in Arist. 10. enim de historia animal. inquit semen fæminæ, & viri concurrere ad conceptum : libris verò de gener. animal. negat.

Respondetur ex Arist. mulierem non habere semen, quod actiuè concurrat ad conceptum : non tamen tolleret philosophus à semine fæmineo varios vsus conspirantes ad facilitandam conceptionem, C de quibus paulò infra ex Galeno tractabitur. Hippocrates verò libro de genitura, & Galenus lib. de semine aiunt, non solum sperma masculeum, sed etiam fæmineum actiuè concurrere, sed non illo modo, quo dixit Valesius, quod scilicet si mulier sit calidior possit semen per se fæcundum emittere, & aptum generationi sine viri conceptu: deficeret tamen (dicit) ob reliquias alimenti : quod quidem est erratum insigne, & experientiæ repugnans : saltem enim sine viro paterentur D abortum geniture, in qua videri possent partes spermaticæ distinctæ. Quo ad vsus seminis fæminei ex Galen. 14. de vsu partium cap. 11. tres sunt : primus ex ipso tanquam ex materia fiunt membranæ inuoluentes fætum : Secundus est pro alimento seminis viri : Tertius latera vteri irrigat: quem non negat Arist.

Hic tamen notatur Argēterij erratum, dum cōtra Galenum inuehit dicens, vterum mulierum non habere cornua, vt in quadrupedibus: ideò mulierem nō emittere semen in vteri cauitatem per latera;

Osten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Ostendit anatomię magnam imperitiam: quia illi processus mamillares, qui dicuntur cornua in quadrupedibus, in mulieribus extenduntur per vteri latera, illaque a semine irrigantur.

CAPITIS L.

Particula. I.

DE HABITV TOTIVS corporis.

Tex. 57. *Totius autem corporis habitus diximus, & superius quomodo & hepatis, & cordis naturam sequantur, ei autem magis assimilantur, quod vnam aliquam ex primis qualitatibus potentiorem habuit, quas & effectiuas appellant. Totius verò corporis habitus in illis maximè dicitur partibus quæ primæ oculis subijciuntur. Sunt verò hæ, musculi, qui omnia ambiunt ossa, carnes quædam compositæ ex prima & simplici carne, & filis quibus innascuntur, propria enim musculorum substantia his duobus constat: quæ verò ad ipsos, vasa pertingunt, veluti riui quidam sunt: qui non substantiam complent, sed eis subministrant, vt in vita permaneant.*

PRoposuit Gal. in exordio libri agendum de corporibus, signis, & causis salubribus, insalubribus, & neutris. Egitque de corporibus salubribus, & de signis in communi; demum de signis quatuor principiorum cordis, scilicet, Hepatis, cerebri, & testiculorum. In præsentia agere vult de signis in communi totius corporis habitus, & meritò, quia cognitis principijs, totus habitus, qui ab illis dependet, facilius dignoscitur, quomodo curandus & præseruandus.

Diuiditur hic text. in duas partes: in prima repetit quod superius dictum est, videlicet habitum totius corporis insequi hepatis, & cordis naturas, idest temperaturas: & præcipuè temperaturas effectiuas, idest calidam, vel frigidam.

In secunda parte tria docet: primum per habitū totius corporis intelligere musculos ambientes omnia ossa: secundum, per musculos intelligere carnes, quæ oculis nostris subijciuntur, & quæ componuntur ex carne simplici & fibris: Tertium negat, quod vasa, quæ subministrant alimentum, & vitam, quæ sunt venæ, & arteriæ pertineant ad musculi substantiam.

1 Dub. non videtur, quod habitus totius corporis insequatur cordis, & hepatis temperaturam: quia sæpissimè accidit corde & iecore existentibus calidissimis, ventriculum esse frigidum: ergo totius corporis habitus non insequetur temperaturam iecoris, vel cordis.

Responsio facilis est; quia Gal. per habitum totius corporis non intelligit viscera, quæ sunt in cauitatibus, vt est ventriculus, pulmo, lien, renes, vesica, & vterus, de quibus in hoc libro separatim agit: sed musculos totius corporis: Hinc sæpè contingit, quod vterus sit frigidus: cor verò, & iecur calida. Idem dicimus de renibus, & vesica: videmus multos hydropicos renum ardore vexari, corde & hepate frigidis existentibus: valebit tamen, totus habitus. i. musculi omnes sunt calidi, ergo cor est calidum, nisi hepar obstiterit, vel viceuersa: similiter si hepar sit frigidum, nisi cor obstiterit, totius habitus corporis musculi omnes erunt frigida temperatura correpti. Idem dicendum de alijs qualitatibus eo modo, quo superius declarauimus.

Vultis videre quod alia viscera, vel aliæ partes non consentiant cum iecore & corde: quot sunt Hyppocondriaci, qui cor, & iecur habent calida, tamen ventriculus est frigidus? deinde sunt multæ aliæ cau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

causæ, cur iecur & cor sint calida & ventriculus sit frigidus: inter præcipuas est illa à Galen. proposita 2. aphorismor. comm. 35. vbi dicit ob calidum iecur pinguedinem hypocondriorum liquescere: propterea ventriculum illa destitutum frigescere.

Similiter multi sunt qui aliquando vexantur doloribus collicis à causa frigida: quia collum intestinum ab ortu naturæ sit frigidum, iecore & corde calidis existentibus.

Similiter quot sunt asthmatici pulmone frigido, qui habent cor & iecur calidum. Quot sunt mulieres quæ habent vterum frigidum, iecur & cor calida & vice versa. Colligimus ergo solum inter carnem, cor & iecur obseruari hanc necessariam sympathiam primarum qualitatum.

Vnde quoque colligimus, cur affectus confirmati in cute, & in habitu carnoso nõ possint auferri nisi corrigãtur iecoris & cordis intemperaturæ: sicuti est scabies confirmata lepra, elephantiasis, psora, caua vlcera, & alij cutaeni affectus: quia statim affectus cutis confirmati communicantur iecori, & cordi. Hinc est quod scabies confirmata sine cordis & iecoris refrigeratione, & sine totius corporis euacuatione non possint auferri: immo omissa interna curatione per externa vnguenta sæpè incidunt in febres lethales & moriuntur: ratio est quia quę tollunt scabiem externam sunt ita acria & sicca vt meatus cutis constipent & constipatis multo magis viscera inflamment.

Quod vero vnguenta auferentia scabiẽ externã sint valde caleda patet per ipsam practicam, quia & sulphur cũ succo limonũ vel sulphuris oleum um aqua rosarũ, vel therebentina cum stafisagria sulphure & butyrrho vel ranunculi lasifolij succus cum aqua rosarum, quæ è vestigio tollunt scabiem sunt & acria & valde calida. Ideo ante ista corpus prius est euacuandum & refrigerandum: mox cum balneo aquæ dulcis, humectandum, & postremò faciendæ sunt inunctiones.

2 Dubitatio videtur hic tractatus de signis habitus corporis omninò superfluus: quia ex ijs quæ dicta sunt de signis temperaturarum cordis, vel hepatis facilè cognoscitur, quando totius corporis habitus sit frigidus, vel siccus; valet enim hæc consequentia, iecur est calidum, & cor non obstat, ergo totum corpus est calidum: similiter dicendum de alijs temperaturis cordis, vel hepatis: quare si a temperatura cordis vel hepatis colliguntur temperaturæ totius, vanus erit iste tractatus de corporis habitu.

Respondetur, hunc tractatum nos docere modum non cognoscendi, quando vincit cor, vel hepar: superius.n. nos docuit Gal. si cor fuerit calidum, & hepar non obstiterit, tunc totum corpus fore calidum. Sed hic proponit signa, quæ indicant statum, & temperaturam totius corporis habitus, vt ex his signis possimus penetrare temperaturas iecoris, vel cordis, & an contraoperantia sit ex parte hepatis, vel cordis.

3 Dubitatio, ait Galen. temperaturam totius corporis habitus insequi cor, & hepar: nihil tamen de testibus, & cerebro, quæ sunt principia, & quæ immutare totum possunt, dixit: ergo vel Gal. est diminutus: vel duo erunt vocanda principia, cor & iecur, & non quatuor, vt superius docuit. Quod verò testes sint principia totius corporis patet, quia illis exectis calor totius hebescit: pili non nascuntur: corpus pinguescit, vox fit prætenuis, & habitus redditur muliebris, caro quoque ritu castrati odorem & saporem diuersum acquirit: ecce quod testes temperaturam totius immutant. Similiter cerebrum est principium; quia illius languore omnia membra languent. Præterea si per totum corpus intelligat musculos, non ne musculi contexti sunt neruis, qui a cerebri substantia prodeunt? ecce igitur, quod temperatura totius non solum insequi debet cor, & iecur, sed etiam cerebrum, & testes.

Respondetur, testes, & cerebrum esse principia corporis: immo cerebrum propter neruos magis componere musculos, quam cor, & iecur: verum hic non quæritur de compositione totius habitus corporis, sed de eius temperatura, quæ continuò ab hepate, & corde fouetur, con-

ser-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

seruatur, intenditur, vel remittitur, eo quia venæ, vt ab hepate prodeuntes alimentum, arteriæ vt à corde vitam toti subministrant: hacque de causa Gal.dixit, habitum totius insequi naturam cordis, & hepatis: Dum verò dictum est, testes habere vim alterandi, & permutandi totum corporis habitum, dicimus id euenire, quia primariò, & immediatè alterant cor & hepar, secundariò verò, & mediatè totum corpus: immo secundum hunc sensum nulla est corporis pars in cauitate existens, quæ non esset principium: cui dubium: si lien, qui non numeratur inter principia, posset auferri, quod corpus magis alteraretur, quam exectis testibus: similiter si brachium, vel lingua abscinderetur, vel oculi eruerentur, quod totus habitus valdè alteraretur: quare non valet consequentia, testibus euulsis flos sanguinis hebescit, corpora hubera fiunt, ergo testes sunt corporis principia; diximus tamen, testes à Galeno vocari principia non indiuidui, sed prolis.

Quarta Dubitatio: Galenus in hoc tex. definit musculum quod sit compositus ex carne simplici, & ex filis: tamen lib. de motu musculorum, definit musculū quod sit instrumentum motus voluntarij: videtur Galenus reprehendendus, quia vnius rei vnica est definitio.

Respondetur definitionem traditam in hoc tex. traditam esse per causam materialem lib. vero de motu musculorum esse traditam per causam finalem: quare nullum est inconueniens quod plures sint definitiones prout sunt plures causæ. Neque audiendus est Auerroes, dum contra Galenum probat, motum voluntarium non prouenire à musculis.

Primum Auerrois argumentum est tale. Vermes mouentur & carent musculis: ergo motus voluntarius non prouenit à musculis.

Respondemus ad hoc argumentum in vermibus reperiri quodam proportionale musculis.

Secundum argumentum pro Auerroe tale est: lingua mouetur ad omnes dimensiones: tamen lingua est caro sine musculis. Respondemus linguam moueri ra-

A tionem musculorum, qui sunt in radice linguæ.

5 Dubitatio, Gal. lib. 1. de motu musculorum & 2. de temperamentis capite 3. dicit musculum fieri, quia nerui orientes à cerebro, & ligamenta orientia ab ossibus diseminata in filos tenuissimos efficiunt veluti rete, cuius spatia carne implentur: dicitque tandem omnes filos desinere in tendinem, qui virtute cerebri mouet membrum, quod cum ita sit, sequitur habitum totius corporis, idest musculos saltem æquè insequi naturam cerebri, ac iecoris, & cordis.

B

Respondetur, musculos magis insequi ratione compositionis cerebrum: quia musculorum substantia componitur ex neruis: nihilominus ratione temperaturę dicendum est, quod insequantur iecur, & cor: quia ab his duobus tẽperatura propria perpetuò conseruatur per venas & arterias subministrantes ratione cordis vitam, ratione iecoris alimentum: per neruos verò, nec vita musculorum conseruatur, nec nutrimentum transmittitur, nec temperatura illorum refocilatur.

C

6 Dubitatio: non videtur, quod temperatura totius habitus corporis pendeat à corde, vel iecore, vt dictum est, Galenus enim lib. 2. de temperamentis docet, temperaturas proprias & innatas non pendere à corde, vel iecore: neruus enim habet temperaturam frigidam & siccam, caro verò calidam & humidam, in prima constitutione acquisitam, quæ temperaturæ à corde, vel ab hepate non effluxere: ergo cor, & iecur non immittent temperaturas toti.

D

Respondetur temperaturam totius habitus consentire cum corde, & iecore in prima generatione, habitumque non posse esse humidum, corde & iecore sicco existente: iecur enim conseruat temperaturas musculorum, & aliarum partium subministrando per venas alimentum: & cor per arterias spiritum, vt totum in eodem statu conseruetur.

CA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

CAPITIS L.

Particula II.

Tex. 58. *Dicentur igitur, & horum temperaturæ indicia, in benè temperata habitatione. Nam quæ malè temperaturæ sunt, cutem permutant ex se ipsis formantes, & quædam ex indicijs corrumpunt: ita & in benè temperata regione, si quis se tempore æstatis nudum soli exposuerit, permutabit indicia quæ ex colore, & duritie, & mollitie sumuntur: si verò quemadmodum bonam temperiem obtinet locus: ita & ipse bene temperato victu vsus fuerit, vt qui neque se plurimum singulis diebus in sole torrefaciat, neque sicuti plerique more puellarum continuè in vmbra degat, hic certa atque exquisita temperaturæ indicia præseferet; tamquam igitur de hoc futuro sermone nunc ad ipsum accedemus.*

IN hoc text. Gal. tradit duas conditiones, quibus verificantur signa, quæ indicant temperaturas totius corporis habitus: prima, vt sint vera in temperata habitatione: secunda in temperata regione. Meritò igitur diuiditur tex. in duas particulas, in prima agit de prima conditione: in secunda de secunda.

Ratio, cur requiri debeat temperata habitatio ad hoc, vt signa, quæ desumuntur a cute verificentur, est, quia in habitatione intemperata cutis adeo alteratur, vt nullo modo indicet temperaturam internam: potest enim contingere, vt corpus quo ad partes internas sit temperatum, quo ad cutim intemperatum: si enim temperatum corpus in æstate soli se exposuerit, cutis fiet dura & nigra, quæ intemperiem calidam ostendunt. Si verò more

A puellarsi in vmbra degerit, fiet albidior & mollior, quam requirat cutis corporis tẽperatissimi: requiritur igitur bona habitatio. Hinc Gal. 2. de temperamentis cap. 6. & 3. aphoris. 14. loquens de Germanis incolentibus Regionem frigidam, & de Aethiopibus dicit, partes cutaneas quo ad temperaturas esse dissimiles internis partibus; ideò afferit, intemperatam habitationem permutare cutim, & corrumpere cognitionem: Galenus enim docet ex colore, duritie, mollitie, calore, frigore, & humiditate quænam sit tẽperatura

B musculorum: dum verò habitatio est intemperata corrumpitur hæc doctrina: quia cutis vnam temperaturam obsidet, musculi verò aliam longè diuersam.

In secunda particula agit de secunda conditione, quæ in hoc consistit, vt signa indicãtia temperaturas musculorum desumpta a duritie, mollitie, & colore cutis sint valida in Regione temperata, & non in Regione intemperata: cutis enim & musculi insequi solent temperaturam Re-

C gionum ob aerem continuò alterantem corporis ambitum.

Addimus tertiam conditionem, quæ est, quod humores non regurgitauerint: quia quando regurgitant: tunc signa totius habitus corporis sunt fallacia. Hinc Hipp. 1. de humoribus tex. 1. dicis ,, color similis efflorescit humoribus, nisi humores regurgitauerint, regurgitarr solent præcipuè ob animi passiones, & ob nimium coitum.

Quærenda in hoc loco duo sunt: primum quænam sit temperata Regio, in

D qua signa, quæ desumuntur a cute indicare possint temperaturas musculorum, vel habitum totius corporis, quod vt dicit Galenus, in idem recidit. Secundum, quænam sit musculorum temperatura.

Quo ad primum abundè egimus in declaratione particulæ tertiæ cap. 13. & diximus omnes fauisse Patrio aeri, & meritò: quia Italus, vel Græcus temperatissimus extra suum clima ex necessitate redditur intẽperatior. Hinc Arist. 2. meteororum summa 2. cap. 2. Galen. 2. de sanitate tuenda capite 7. ex Hippocrate censent quartum Clima esse alijs tẽperatius; quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

quia Græcia eorum patria sub quarto Cli mate continetur; Auerroes & multi alij dixerunt, quintum clima, quia sub illo erat eius patria. Manardus Ferrariensis lib. 7. epist. 1. putat sextum, sub quo est Ferraria sua patria, esse tẽperatius. Albertus Magnus dixit septimum clima esse omnium temperatissimũ, sub quo est Ratisbona sua patria, nos diximus omnia climata præter frigidissima, & remota a mari, vt nos docet Galen. 4. aphor. 14. vocari posse temperatissima: quia considerantur per relationem ad hominem; prout est mixtum æquale ad iustitiã & non ad pondus, quod non datur, vt probauimus.

Quo ad secundum, quænam videlicet sit temperatura musculorum, variæ sunt opiniones: Arist. 2. de gene. animal. cap. 4. ait, musculos esse frigidæ temperaturæ; quia caro musculosa coagulatur a frigore.

Medici omnes putant, & rectè musculos a prædominio esse calidos: ratio est, quia cutis est temperata: cui dubium, quod caro musculosa est calidior cute. Quidã volentes Aristotelem tueri aiunt per carnem intellexisse pinguedinem, quæ re vera à frigore congelatur. Quidam alij tuentur Aristotelem, quod scilicet dixerit, carnes congelari a frigido, idest a minori calido, quam sit sanguis venalis & arterialis ad carnem transmissus: hæc a multis sustinentur: quia non videtur rationi consonum, quòd Arist. crediderit, carnẽ esse frigidam, postquam nõ vno in loco sustinuit, pinguedinẽ esse calidam: si enim pinguedo est calida, eo magis caro erit calida. Quod verò Arist. putauerit, pinguedinẽ esse calidã patet 3. de histor. anim. & 2. de partibus, & alibi. Immo Veiga, Argenterius, & Laurentius Iobertus Philosophi, & Medici nostri tẽporis arbitrantur pinguedinẽ esse calidã, & non frigidã. Quidquid sit de pinguedine, certum est Arist. conuenire cum medicis, quod cutis sit temperata, & quod omnia calidiora cute dici debeant calida, frigidiora frigida, & quod caro sit calidior cute. Quando verò Aristoteles dicebat carnem musculosam esse frigidiorem, tunc conferebat carnem cum sanguine arterioso, & venoso qui est calidior carne & non cum cute.

CAPITIS LI.

Particula I.

DE SIGNIS MODERATÆ temperaturæ.

Tex. 59. Moderata temperatura indicia secundum totum animalis habitum. Color quidem ex rubro, & albo commixtus, capilli verò flaui, & vt plurimum mediocriter crispi. Carnositatis autem mediocritas in qualitate & quantitate.

IN hoc cap. duo facit Gal. in 1. particula proponit tria signa indicãtia moderatam temperaturam totius habitus corporis, idest musculorum: per habitum enim totius Gal. in tex. superiori dixit, se intelligere omnes musculos, qui oculis subijciuntur. In secunda part. ait, omnia corpora dici magis & minus temperata, prout magis & minus accedunt ad moderatum, quod respectu omnium temperaturarum est tamquam regula Polycleti.

In hoc tex. proponit tria signa indicantia moderatissimum corpus.

Primum signum est *cutis color ex albo & rubro commixtus*. ex albo: quia cutis est alba: ex rubro, quia moderata temperatura ex optimo sanguine nutritur.

Notandum quod color ex albo & rubro commistus non solum in moderata tẽperatura obseruatur in facie, sed etiam in qualibet corporis parte.

Sed si de facie loquamur notãdũ, quod non sit talis color in facie ob pulmonem alteratum: sicuti accidit ijs, qui sunt procliues ad phthisim, qui habent in summitate genarum colorem roseum communicatum ab arterijs carotidibus, quę ascendunt per latera asperæ arteriæ & mittunt quandam propaginem ad faciem. vnde color roseus est factus ob alteratione pulmonis.

1 Dub. hoc primum signum non videtur cer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

certum : quia plurimi possunt esse in musculis temperatæ naturæ : tamen in illis color potest esse niger, vt in Aethiopibus: vel nimius albus, vt in Polonis.

Solutio videtur esse Gal. qui superius nos docuit, duo requiri vt signa desumpta à cute verificentur: primum vt sit temperata habitatio: secundum, vt Regio sit temperata: quando enim alterum horum deficit, musculi possunt habere moderatam temperaturam sine cutis colore albo, & rubro commisto.

Præterea dicimus, hoc signum à cute desumptum non semper insequi moderatum : est enim accidens separabile moderati habitus: mens Gal. est per syndromen quatuor signorum nos docere moderatam temperaturam, & non per vnum signum proprium : quia hæc propria, quæ vni soli & semper conueniunt, raro philosophi, & medici inuenerunt.

Ratio verò, cur habitus moderatissimus, qui degat in habitatione, vel Regione intemperata non conseruet colorem ex albo & rubro cõmixtum, est, quia vel regurgitant humores, vel quia aduritur cutis. Quod vero humorum regurgitatio huius rei causa sit, nos docet Gal. 1. aphor 2.4. de tuenda val. & Hippoc. & Gal. 1. de humoribus cõm. 1. vbi legitur hæc sententia, *color similis efflorescit humoribus, si non regurgitauerint*.

2 Dub. cum in moderata temperatura massa sanguinea mira proportione constet ex bile, melancholia, pituita & portione sanguinea, & bilis sit flaua, melancholia nigra : cur non dixit colorem potius esse commixtum ex citrino & nigro colore : sicuti dixit ex rubro & albo?

Solutio facilis est, quia in massa sanguinea maxima est portio sanguinis & pituitæ : minima verò melancholiæ & bilis : ideò cutis temperaturæ moderatæ magis participat de rubro & albo, quam de citrino & nigro. Præterea bilis quæ est in habitu temperato non est flaua, sed pallida, & melancholia non est valde nigricans. Deinum cutis, dum nutritur conuertit alimentũ in colorem sibi similem : sub cute sunt venæ, & carnes sua natura rubræ: hinc fit quod facilè rubra, & alba simul commixta obseruentur.

Secundum signum *capilli sunt flaui, & vt plurimum mediocriter crispi*.

Ratio ex eo dependet, quia capilli fiunt ex fuliginibus : fuligines verò sunt calidæ & siccæ, & nigræ, ideo capilli facilè nigri euadunt: verum, quia habitus temperatissimus non habet vim adurendi, ideò facit fuligines minimè adustas, vnde non nigri, sed flaui fiunt. Eadem ratione dicimus, flauos non esse valde crispos: quia crispitudo à calore prouenit: rectitudo vero pilorum à frigiditate & humiditate: mediocritas in crispitudine fiet à moderatissima temperatura.

3 Dub. videtur quod Gal. aberret dum modo inquit, pilos esse signa indicantia cerebrum, & hepar : modo habitum totius: vnum enim signum vnum debet indicare, & non plura. Argenterius videns hunc nodum reprehendit Gal quod dixerit pilos cerebrum & iecur, & musculos indicare. Solutio facilis est, & Argent. dũ inuehitur in Gal. non solum errat, sed vacillat & lymphatur; quia signa à Gal. in hoc libro non proponuntur vt propria, quæ vni soli conueniant : si enim quodlibet signum esset tale, Gal. in declarandis temperaturis per plura alia fuisset insanus: ad quid refert alia, si vnicum est proprium, quod vni soli & semper conueniat? Ad dubium respondemus, quod capilli cum cæteris signis propositis in hoc tex. indicabunt moderatam musculorum temperaturam, capilli vero cum signis propositis in cap. de temperatura cerebri & iecoris indicabunt temperaturam cerebri & iecoris.

Tertium in hac moderata temperatura est, *carnositatis mediocritas in qualitate & quantitate*.

Ratio cur sit hæc mediocritas in habitu temperato proponitur à Gal. in tex. sequenti, vbi ait, medium & temperatissimum nec durum, nec molle, nec crassum, nec tenue: similiter 1. de vsu par. c. 9. 1. de facultatibus naturalibus c. 6. enumerantur quindecim qualitates, quæ primas insequuntur: quæ sunt durities, mollities, lentor, friabilitas, raritas, densitas, asperitas, lenitas, grauitas, leuitas, crassitudo,

tenui-

tenuitas, odores, colores, & sapores; dicimus itaque habitum moderatum neque asperum, vel lenem, neque rarum, vel densum, neque in aliis enarratis excedere, sed mediocritatem obtinere.

Argenterius negat mollitiem, vel duritiem carnis posse dignosci ob ambientem cutem: addit, decipimur, quia tensum pro duro & flaccidũ pro molli sumimus, addit, neque in cadaueribus, quid molle, quid durum sit percipi potest.

Quæ Argenterij innanitas primò ex eo patet quia supponit, quodlibet signũ à Galeno propositum esse proprijssimũ, & nõ indigere aliorum signorum syndrome.

Secundò miser non animaduertit, ꝙ ex Aristotele omnes: qui sunt molles carne tactu dignoscantur, inquit enim Arist. 2. de anima molles carne aptos esse ingenio: Si igitur cætera signa indicantia moderatissimam temperaturam aderunt; si tactu caro mollis & non dura obseruabitur, dicemus esse mollem, & non flaccidam. In iuuene caro erit mollis, & non flaccida, quia cætera signa respondent, idest calor commixtus ex albo & rubro, capilli flaui, & reliqua, quæ in sene non deprehenduntur.

CAPITIS LI.

Particula II.

Medium est enim exquisitè huiusmodi corpus inter omnes excessus, vt qui ad ipsum dicantur, & cognoscantur: nam & crassum corpus ad hoc comparatum dicitur crassum, & tenue ad hoc eodem modo, & carnosum, & macilentum, & pingue, & durum, & molle, & hispidum, & glabrum; nullum igitur horum corpus est mediocritatem habens. sed qualis Polycleti regula ad summum totius peruenit mediocritatis, adeò vt neque tangentibus molle videatur, neque durum, neque calidum, neque frigidum, inspicientibus verò, neque hirsutum, neque glabrum, neque crassum, neque tenue, aut aliquem alium habens excessum, vel defectum.

IN hoc text. duo facit: primò ait, omnia corpora habentia aliquem excessum dici talia habito respectu ad temperatissimum. Secundo Gal. definit per negationem corpus exquisitè temperatum.

Quo ad primum dicit, corpora crassa, vel tenuia, carnosa, vel macilẽta, pinguia, dura, mollia, hispida, vel glabra dici talia respectu temperatissimi: & meritò quia hoc corpus temperatissimũ tale est, qualis erat regula, seu statua Polycleti: erat enim hæc statua erecta in memoriam Helenæ, quæ adeo erat perfecta, vt inde sumpta fuerit pro norma omniũ statuarum: illæ enim quæ magis erant similes hinc statuæ, existimabantur digniores: quæ verò erant dissimiles imperfecti.

Quo ad secundum, Gal. tradit per negationem definitionem corporis temperatissimi: dicitque corpus mediocritatem habens tangentibus non videri molle, nec durum, nec calidum, nec frigidum: inspicientibus verò nec videri hirsutum vel glabrum, nec crassum, vel tenue: quia tale corpus nullum habet excessum, vel defectum: sitque veluti statua Polycleti, & aliorum omnium μετριότης, & regula.

1 Dub. Gal. videtur mutilus, dum proponit solum tria signa moderatæ temperaturæ: Auic. enim secunda primi doct. 3. cap. 3. & 4. plura alia signa proponit desumpta ab extrinsecis alterantibus, à somno & vigilia, ab operationibus naturalibus, &c. ergo vel Auicennas superfluus, vel Galenus diminutus existimandus est.

Respondetur, Gal. proposuisse signa indicantia habitum totius, idest temperaturam musculorum: quamuis verò in bono & temperato habitu musculorum necessariò concurrãt bonæ viscerum tempe-

pe-

peraturæ, dicimus Gal. egisse superius de A signis pertinentibus ad interna viscera, vnde quisque medioctritatem signorum colligere potuit. Præterea ex ijs à Gal. propositis sufficiétér bona & mediocris tépe-ratura cóprehenditur: quare nó mutilus.

Notandum, quod sicuti moderatus habitus corporis ex Gal. in cap. superiori insequitur temperaturã cordis, & hepatis moderatam: sic si nos cognouerimus ex signis propositis habitum totius esse moderatum, statim dicemus, cor quoque & iecur esse moderatissimæ temperaturę, & B eorum actiones esse moderatas. Immo omnia signa ostendentia intemperié cordis, vel iecoris, si absque excessu, vel defectu considerentur, possunt quoque indicare optimam temperaturam musculorum, seu habitus totius corporis.

Errarent tamen valdè qui ex optimo habitu musculorum necessariò vellent colligere perfectionem actionũ animalium principum: quia optima musculorum temperatura non insequitur optimam cerebri vel testium temperaturam, sed so- C lum cordis & iecoris, vt superius ostésum est: potest enim contingere vt temperatissimus homo quo ad musculos sit intemperatissimus in ratiocinãdo, & coeundo: nunquam tamen continget, vt aliquis habeat musculos temperatissimos, & cor, vel iecur sint intemperata.

CAPITIS LII.

DE SIGNIS CALIDAE temperaturę habitus corporis.

Tex. 60. *Quacunque autem in caliditate à medio recedunt, non tamen in humiditate, & siccitate, hæc quantum ad carnosum genus attinent, de hoc enim præsens est sermo, videntur quidem tangentibus calidiora tantum quantum, & eorum temperatura calidior. Tanto verò magis hirsuta sunt quanto & calidiora, & minus pinguedinis habent, colorem autem rubrum, & capillos nigros habent.*

GAlenus in hoc cap. proponit quatuor signa indicantia habitum totius corporis calidiorem: per habitum totius intelligens carnosum genus, siue musculos, qui oculis subijciuntur, vt Galenus superius docuit.

Primum signum. Hæc temperatura totius tantum calidior erit, quantum tactu calidior percipietur.

Ratio est, quia agitur hic de calore musculorum, qui statim sub cute iacent, quare tactu actualis, & naturalis eius caliditas percipietur: diximus, quod naturalis caliditas percipietur: quia si quis per accidens, vel ob causas procatarcticas veluti ob motum, vel cibum qualitate, vel quantitate peccantem incalesceret; ex illo calore non colligemus habitum corporis esse calidiorem habitu moderato.

1 Dub. Galenus proponit octo temperaturas: quatuor simplices & quatuor compositas: Auerroes tamen in colliget: immo Galenus lib. de temperamentis negat, dari quatuor simplices separatas: quia simplex non datur sola, ergo.

Responsio facilis est: quia medicus vocat simplicem: dum vna sola excedit moderatum temperamentum: quod cum Gal. dicat dari simplicem temperaturam calidam, intelligit secundum caliditatem solam excedere: reliquas verò qualitates esse temperatas, & non excedere: quare omnes philosophi & medici concedunt D non dari simplices qualitates ab alijs omnibus separatas.

2 Dub. Gal. videtur diminutus: quia superius nos docuit habitus totius corporis esse tactu præcognoscendos, non solum ex calore, sed ex duritie, mollitie, crassitie, vel tenuitate, de quibus ne verbum quidem in hoc cap.

Argenterius nesciens hunc nodum soluere Gal. reprehendit, dicitque eius doctrinam esse insufficientem.

Reijcitur, quia Gal. in hac re est laudandus, & ad sydera extollendus: quia mira

ra arte procedit: loquitur enim in hoc cap. de excessu solius caloris, supponendo aliorum omnium qualitatum mediocritatem: Quare cum ad duritiem efficiendam concurrat etiam siccitas, & ad mollitiem humiditas: ita vt solus caloris excessus, neque duritiem, neque mollitiem, neque crassitiem, vel tenuitatem efficere possit, maximè errasset, si de illis secundis qualitatibus mentionem fecisset; dum enim agit de calidiori habitu, supponit quo ad siccitatem & humiditatem, habitum esse moderatissimum: Hinc Galen. loquens cap. 56. de temperatura calida & sicca ait, habitum esse durum & tenuem: in 57. de calida, & humida ait, habitum esse molliorem, & carnosiorem: eadem obseruantur in alijs capitibus. Demum durities per se insequitur siccum, & non calidum, & mollities humidum: non erat igitur opus, vt Gal. vllo modo de his secundis qualitatibus in hoc cap. mentionem faceret.

Secundum, *tanto magis erunt hirsuta, quanto & calidiora*.

Ratio est, quia à caliditate per se fuligines fiunt: fuligines sunt materiæ pilorum: Hinc corpora calida necessariò pilosa sunt, quomodo autem fiant pili, superius disputauimus.

Tertium *calidi minus pinguedinis habent*.

Ratio est, quia Galen. 2. de temperamentis cap. 4. ait, materiam pinguedinis, quæ est quoddã oleosum, tenue, & leue, quod in sanguine reperitur, à temperamento calidiori conuerti in alimentum: quod non accidit frigidioribus. Causa igitur, cur calidi non sint pingues, est, quia materia pinguedinis conuertitur in alimentum.

3 Dubitatio: videtur, quod habitus calidiores debeant esse pinguiores: quia oleosum, & tenue, quod est in sanguine, promptius à calidioribus musculis attrahitur, quam à frigidioribus.

Respondent nonnulli, materiã pinguedinis in calidis esse abundantiorem, quam in frigidis: sed dicunt, causam efficientem deficere, idest frigiditatem, quæ congellat pinguedinem. Galenus tamen 2. de

A temperamentis cap. 4. videtur respondere, illud oleosum, quod est materia pinguedinis, in calidis resolui in alimentum: in frigidis verò concrescere & conseruari.

Quartum, *habent colorem rubrum*.

In habitu temperatissimo musculorum color erat ex albo & rubro commixtus: in habitu verò calidiori color ruber apparet in cuti: quia musculi ratione caloris attrahunt sanguinem tenuiorem, seu bilem rubram, quæ promptè confluit ad partes calidas, ideò isti sunt rubicundiores, quam sint temperati.

B 4 Dubitatio: in habitu calidiori magis abundat bilis: sed bilis est flaui coloris, ergo calidi potius flaui, quam rubri esse deberent.

Solutio facilis est ex Galeno lib. de atra bile, vbi multæ enarrantur species bilium pallida scilicet, flaua, vitellina, porracea, æruginosa, rubra, & nigra exedens: his suppositis respondemus, Galenum hic loqui de habitu calido sanorum, & nõ ęgrorum: in sanis solum pallida bilis, & rubra dominantur, quæ colorem rubrum efficiunt: si verò flaua insideat corporibus

C sanis, illa est in cysti fellea, & inde per ductus à natura institutos ad pilorum præcipuè excurrit, gratia expurgandi fæces intestinorum.

Quintum, *capillos nigros habent*.

Ratio est, quia habitus, quo calidior, eo copiosiores & adustiores fuligines in ipso fiunt: Hinc nigri capilli.

5 Dub. Galenus reposuit capillos nigros in numero signorum cerebri, iecoris, & cordis calidi: similiter in hoc loco

D vult capillos nigros indicare temperaturam calidam musculorum, ergo per signa communia incedens labitur in paralogismum secundæ figuræ ex duabus affirmatiuis: Ratio est, quia medius terminus est nigredo capillorum, quæ est vniuersalior, quam sit tẽperatura calida musculorum: nũquam enim in recta arguendi forma medius terminus potest esse vniuersalior prædicato conclusionis.

Solutio facillima est: quia signa tẽperaturarum à Galeno proposita solum valent dum collecta per syndromen sunt: seorsum verò expensa, vel sunt communia,

& ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

& ex his nihil inferri poteſt, quia fit paralogiſmus in ſecunda figura ex duabus affirmatiuis, vel conueniunt ſecundum partem, & fit argumentum in prima figura cum maiori particulari.

QVÆST. LXXVIII.

De pinguedine.

SVb nomine pinguedinis amplectimur quoque adipem, ſebum, & omnia ex his parata: hæc enim non forma, & natura, ſed qualitate accidentali inter ſe differunt. Ariſt. 1. de hiſt animal. cap. 17. ait, adipem differre à ſebo, quia eſt liquidior; ſimiliter 2. de partibus animal. cap. 5. ſebum fieri à ſanguine craſſiori: ideo adipem eſse liquidiorem.

Gal. verò loquens de pinguedine 3. de facultatibus naturalibus cap. 11. ait, adipem eſſe tenuiorem pinguedine: idem dicit 11. de ſimplici med.

Dicas igitur ſebum eſſe craſſius omnibus, deinde ſequi adipem, & vltimo pinguedinem, quæ eſt alijs liquidior: adeps enim mediam naturam inter pinguedinem & ſebum conſeruat: neque in his Gal. differt ab Ariſt.

Præterea cóuenit Galenus cum Ariſtotele, quo ad materiam, ex qua pinguedo fit: putant enim oleoſum & aereum quod eſt in ſanguine, eſſe pinguedinis materiam. Ariſt. 2. de generatione animal. cap. 2. docet, pinguedinem non ex aqua & terra; ſed ex aere fieri: quia ſupernatat: ecce quod ex Ariſtotel. pinguedo fit ex parte oleoſa ſanguinis: ſimiliter tertio de hiſtoria animal. capite 16. ait, ex ſanguine carnem fieri: ex parte tamen oleoſa pinguedinem: eandem opinionem ſequitur Galenus 2. de temperamentis cap. 5. vbi ait, pinguedinem fieri ex eo quod in ſanguine eſt oleoſum, fluxile, pingue, tenue, & leue: ſimiliter 2. de temperamentis habet hæc verba, cum oleoſum, quod eſt in ſanguine, peruenit ad frigidum locum, veluti circa membranas, concreſcit & fit pinguedo.

Colligimus itaque cóuenire Galenum cum Ariſt. in materia pinguedinis, quod ſcilicet ſit quid oleoſum, & aereum in ſanguine, quod ſanè non poteſt dici frigidum, ideſt frigidius temperato: quia oleoſum & aereum eſt temperatiſſimum.

Cæterum difficultas non eſt de materia pinguedinis: quia eſto, quod ſit calida, vel frigida, non propterea ſequitur, quod forma quæ educitur, neceſſariò ſit calida, vel frigida: oportet enim videre, an cauſa efficiens pinguedinis ſit calida, vel frigida: quia forma genita ſequitur naturam generantis, & non materiam: qui enim non admittunt hæc, adeant iterum libros phyſices, & deinde huc accedant: Hinc Gal. 2. de differentijs febrium reſpiciens ad materiam pinguedinis, ait à parte pinguiori ſanguinis fieri bilem: Ariſt. verò primo de generatione animal. ait, eandem eſſe materiam pinguedinis & ſeminis: non tamen ſunt eiuſdem temperamenti cum pinguedine: immo inter ſe natura, & qualitate valde differunt.

Difficultas igitur eſt: an cauſa efficiens, & forma pinguedinis ſit calida vel frigida: non enim valet conſequentia, materia ex qua fit pinguedo eſt calida, ergo & pinguedo: quia ex Gal. 2. de differentijs febrium cap. 12. bilis flaua fit à parte pinguiori ſanguinis, & eſt calidiſſima: pinguedo verò, quæ ſimiliter fit ex parte pinguiori ſanguinis non eſt huiuſmodi; quia bilis flaua eſt calida ratione efficientis, & non ratione materiæ: non valet igitur materia eſt calida, ergo, quod ex illa generatur eſt calidum, requiritur enim efficiens diſponẽs, & introducens formam in materiam.

Quando igitur probabitur, cauſam efficientem eſſe calidam tunc quoque liquido conſtabit, pinguedinem eſſe calidam. His conſtitutis, videamus quid dicant Ariſt. & Galenus.

Ariſt. 3. de par. animal. cap. 9. lib. 2. cap. 6. & 3. de hiſt. animal. cap. 19 putat adipem, ſiue pinguedinem eſſe calidam, & fieri ab efficiente calido: vtiturque tali argumento: finis probæ concoctionis eſt adeps, & ſebum: ſed ſic eſt quod concoctio proba ab agente calido ſit: ergo &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

pinguedo calida erit: genitum enim semper insequitur naturam generantis. Præterea 2. de partibus animal. cap.2. ait, pinguia omnia calida esse: quia celeriter in actum ignis mutari possunt.

Argenterius in hoc loco, & Veiga, Valesius, & Laurentius Iobertus in Parado: similiter sustinent, adipem esse calidum, & non frigidum. Rationes, quæ illos mouent, hæ sunt. Concretio fit à frigido actuali, at nullum est frigidum actuale in viuentibus: ergo pinguedo non per concretionem, sed per concoctionem crasescit: quod verò in viuente nullum sit frigidum actuale, probant; quia ossa sua natura frigida, sunt actu calida in viuente. Secunda istorum ratio est: si pinguedo à frigido fieret, in valde senibus quam maximè generaretur, quod non videtur. Tertia ratio: si à frigido generaretur pinguedo, non fieret circa cor & renes, quæ loca calidissima sunt. Quarta ratio pinguedo est pars animata, quæ non à frigido, sed à calido fieri debet. Postremo probant auctoritate Galeni 2.aphorism. 35. & libris de vsu par. vbi loquens de pinguedine ait, pinguedinem, & hypocondria pinguia iuuare ventriculi coctionem: inde inferunt, si pinguedo esset frigida, coctionem iuuare non posset.

Gal. opinio videtur esse omninò contraria opinioni Arist. & istorum Neotericorũ: quia 2. de temperamẽtis cap.4. ait, quicquid in sanguine pingue, leue, & tenue est in calidioribus esse alimentum: in frigidioribus seruari & cum transmittitur ad membranas, quia frigidæ sunt, concrescere: ecce quod pinguedo à frigiditate membranarum fit. Hanc opinionem sequuntur Fernelius, & alij percelebres medici, Vesalius, scilicet Falopius, Valuerde & omnes Anatomistæ: rationes quibus illam confirmant breuibus subnectendæ sunt.

Ratio potissima, cur pinguedo sit frigida, idest minus calida quam temperatũ, est, quia pinguedo debet esse eiusdem naturæ cũ causa generãte: si igitur membrana est frigida, & generat pinguedinem, frigida quoque erit pinguedo: dũ portio sanguinis aerea & oleosa, quæ sua natura calida est, exudat, & peruenit ad mẽbranam, quæ est frigida, & ex rubra fit alba, & in omnibus qualitatibus insequitur non solum membranarum albedinem; sed etiam earum frigiditatem: Hinc fæminæ, vt plurimum sunt pinguiores viris ob frigiditatem: Hinc vbi membrana est fortior & densior ibi potentius in pinguedinem portionem sanguinis oleosam conuertit: Quo fit vt Aristoteles 4. de partibus animalium cap.3 loquens de omento dicat, circa omentum generari pinguedinem, quia densas habet membranas.

Præterea ex omnium consensu hæc tria concurrunt ad generandam pinguedinẽ: materia quæ est pars aerea & oleosa sanguinis: membrana circa quam generatur: & calor proprius seu temperatura propriæ membranæ, quæ est causa efficiens pinguedinis. Omnes concedunt calorem proprium membranæ esse inferioris gradus, quam calor temperatus: quando dicimus membranam esse frigidam ex omnium philosophorum & medicorum cõsensu intelligimus esse minus calidam, quam sit temperatissimus calor: ideò optima ratione dictum est a Gal. pinguedinem immediatè fieri a causa efficiente frigida, idest minus calida, quam sit temperatissimus calor.

Ad primam rationem, quæ erat quod Aristoteles dicat, pinguedinem & sebum esse finem probæ coctionis: probamque coctionem fieri a calido, & per consequens pinguedinem esse calidam.

Respondemus nihil concludere: primò, quia dũ Gal. est ab Aris. diuersus non decet disputare contra Galenum, argumento desumpto ab auctoritate Aristotelis: quia Galen. fortasse negaret finem coctionis esse pinguedinem: secundo argumentum non est contra Galenum: quia ille quoque admittet, pinguedinem fieri a calido: oportet probare hoc calidum, quod est opifex pinguedinis esse calidius temperato, vel æquè calidum, quod negatur a Galeno, calor enim proprius membranarum pinguedinis auctor est minoris intensionis, quam calor temperatus. Demũ proba coctio potest fieri in animalibus & plãtis frigidissimis: cui dubium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

bium, quod dum plantæ frigidæ, vt papauer, & mandragora nutriuntur, fit in ipsis optima coctio: attamen in illis coctio fit ab efficiente calido, sed adeo distante à temperato, vt in eius comparatione dicatur frigidum in quarto gradu.

Ad secundum argumentũ desumptum ab Arist. 2. de partibus animal. vbi ait, quod omnia pinguia sint calida: quia celerrimè in ignem mutantur, non reluctatur Gal. quia ipse quoque censet, pinguia esse calida, sed non ita, vt quæ sunt temperatissimi caloris. Præterea omninò negamus quæ in ignem celerrimè mutantur esse calida: quia palea, pili, ligna, quæ frigida sunt, celerrimè quoque ignescunt.

Ad tertium, dum dicit Argenterius, concretionem non posse fieri in viuente: quia in ipso non est frigidum actuale: additque in Comm. concretionem neque à tepido calore, neque à leui frigore, sed à vehementi fieri. Respondetur, pinguedinem esse adeo crassam, vt à tepido calore quoque concrescat, quod patet experientia, dum enemata ex sebo hircino liquefacto inijciuntur in rectum intestinum: ibi enim statim concrescit, & ita cõcretum excernitur: nemo sanè negabit in recto intestino tepidum adesse calorem: ecce quod pinguedo etiam ob tepidum calorem concrescit, & non ob vehementem: dicimus tamen, tepidũ calorem parum recedere à temperatissimo, & eius collatione tepidum esse frigidum. Præterea in viuẽte pinguedo non est concreta, vt multi putant; videtur enim concreta ob membranulas, quibus secundum quamlibet particulam obuoluitur: Hinc dum secatur vena, aliquando in pinguioribus corporibus egreditur è foramine liquidæ pinguedinis pauxillum.

Ad quartum, quod si pinguedo à frigido fieret, in valde senibus quam maximè generaretur. Respondetur in primo senio præcipuè generari, quia in eius generatione requiritur illa frigiditas perexigua, quæ dicitur calor proximè accedens ad temperatissimum, qui à membranis senum exhalauit.

Ad quintum argumentum, quod non

A fieret circa cor, si à frigido fieret. Respondetur, quod vbicunque sunt membranę, seruatur earum natura, quę est frigida: ideo cum cor ex membranis plurimis constet, secundum partes solidas erit frigidæ temperaturæ.

Præterea non vident, frigiditatem dupliciter considerari, scilicet, vt est potentialis, vel actualis: supposito hoc diorismo, asserimus, quamlibet corporis viuentis partem carere actuali frigiditate, non tamen potentiali: exempli causa vera proprietas aquæ est interna frigiditas, quæ
B dum aqua calefit, non amittitur, quia non esset eius proprietas: quod illam non amittat, patet, quia ex se actualiter frigida redditur, qua de re superius fusè egimus: sed ne ab argumento reuellamur, dicimus, membranam non solum in viuente esse frigidam facta collatione ad calorem temperatissimum, sed etiam cerebrum, ossa, & cartilagines.

Ad sextum, dum dicunt, pinguedinem esse animatam, & ideò calidam, est omnium argumentorum ineptissimum: quia
C falsissimum est, omnia animata esse calidiora temperatissimo calore; quæ enim sunt minus calida temperatissimo appellantur frigida secũdum communem medicorum, & philosophorum loquendi vsum. Præterea falsissimum est, pinguedinem esse animatam: ratio est, quia vertitur in alimentum: Gal. verò, dum sexto de placitis cap. 8. dicit, adipem edere actionem, & quæ edunt actionem, viuere; Respondemus per actionem intelligere vsum, quem sæpè cum actione confun-
D dit: similiter in capite de differentijs partium, dũ collocat adipem in numero earum, quæ à se ipsis gubernantur: omnes boni Interpretes respondent lato modo vsurpasse nomen partis: sicuti Galenus alibi vocauit corporis partes pilos, vngues, & sanguinem: neque valet dum dicunt, pinguedinem esse partem proprio modo sumptam, quia nutritur: negamus enim pinguedinem nutriri, & quamuis crescat, dicimus eo modo crescere, vt sanguis, pili, & vngues, quæ per iuxtapositionem, & non veram nutritionem crescunt.

Ad septimum, quod pinguedo sit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

calida, quia ex Gal. 3. aphoris. 35. & libro de vsu partium iuuat coctionem. Respondemus iuuare coctionem intelligi dupliciter, vel per se, vel per accidens: concedimus pinguedinem per accidens: quatenus scilicet prohibet, ne calor exhalet, iuuare coctionem: vel iuuare quatenus pinguedo est similis tunicæ ventriculi, quæ similiter est membranosa. Itaque concludimus, pinguedinem fieri à temperamento membranarum, quod est inferioris caloris, quam temperatissimum: ideò vocari frigidam: errareque Argenterium, qui putabat ob membranæ densitatem, & non ob temperaturam pinguedinem concrescere.

CAPITIS LIII.

DE SIGNIS FRIGIDÆ temperaturæ totius habitus corporis.

Tex. 61. *Frigidioris autem temperaturæ indicia sunt pilorum carentia, Pinguedo, & frigiditas, quæ tangentibus obuiat. Color autem vna cum capillis ruffus, & vbi frigiditas excesserit, liuidus quodammodò existit, quem nonnulli medici colorem plumbeum appellant.*

Qvinque proponit signa indicantia frigidam temperaturam totius habitus corporis.

Primum signum est *pilorum carentia*. Ratio huius est, quia à temperatura frigida, non eleuantur fuligines, quæ immediatè efficiũt pilos: fuligines enim à temperatura calida & sicca fiunt: superius fusè egimus de causa pilorum.

Secundum signum est *pinguedo*. Ratio huius est, quia portio sanguinis pinguis & oleosa in temperatura calida musculorum resoluitur: in frigida verò affigitur mẽbranis, & inde à calore proprio membranæ vertitur in pinguedinem, quæ est eiusdem coloris cũ membrana: cũ igitur calor proprius membranarum sit mitior, quã sit temperatissimus, qui est regula calidorũ & frigidorũ, ideò dicitur frigidus, & pinguedo, quæ à membranis similiter generatur, frigida, per frigidũ intelligendo minus calidũ, quam sit temperatum.

Tertium: *tangentibus frigida sentitur*. Verus Iudex tangibilium qualitatum est sensus tactus ex Gal. 2. de temperamentis cap. 2. vola enim manus tẽperata est paulò calidior pinguedine: ideò à manu potest sentiri frigidiuscula, idest minus calida.

1 Dubitatio Gal. videtur mancus, quia debebat addere habitum corporis tangentibus sentiri durum: habitus enim frigidus duritiem inducit.

Solutio facilis est: quia durities à simplici frigida temperatura, de qua hic agitur, non fit sed à frigida & sicca. Notandum hic Galenum vsurpare frigidũ loco frigidioris: quo loquendi modo sæpè vtitur, præsertimque libris de pul. vbi sumit pulsum magnum, velocem, & frequentem pro maiori, velociori, & frequentiori: similiter, dum ait, sentiri corpora frigida, intelligimus frigidiora, quam illa quæ habent habitum calidum.

2 Dub. non videtur, quod per tactum possit cognosci habitus calidior, vel frigidior, vel temperatus: quia vel manus nostra erit calidior, vel frigidior temperato: si calidior partem corporis temperatam iudicabit frigidam: si frigidior partem temperatam iudicabit calidiorem temperata. Si manus fuerit temperata, veteres hactenus non inuenerunt artem, qua possimus cognoscere, an aliqua pars sit temperata. Præterea ex Arist. 2. de anima tactus non cognoscit nisi excessum.

Nos per instrumẽtum vitreum quo dignoscimus temperamẽta: excessus & medium cognoscimus hoc modo: spheræ instrumẽti vitrei niuem applicamus vt aqua ascendat ad vltimum excessum. Deinde flamma cãdellæ curamus vt aqua descendat ad vltimum terminum. Cognitis extremis statim dignoscimus medium & temperatum, à quo quantum quælibet pars recedat, erit cognitu facilis.

Quar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

Quartum signũ: *habent colorem totius* A *eum capillis ruffum*. Color ruffus est fuluus color, & est pallidior, quam flauus: ecce quod qui sunt frigidæ temperaturæ ex Gal. sunt fului coloris: in Græco enim codice legitur πυῤῥοτέρα quod de ruffo colore intelligitur, qui non est obscurior flauo, vt plurimi interpretantur, sed pallidior: vnde fulgidũ crines dicitur, πυῤῥότριχες, qui magis ad album vergit, quam flauus.

Quintum: *vbi frigiditas excesserit color liuidus, & plumbeus erit.* B

3 Dub. non videtur, quod in sanis, de quibus hic agitur, possit inueniri color liuidus, seu plumbeus: quia Gal. in historia adolescentis decumbentis in foro mendacij habet, colorem liuidum duorum alterum significare, vel inflammationem internorum viscerum, vel extinctionem natiui caloris: quare videtur quod liuiditas non conueniat his corporibus.

Respondetur in tex. Galenum non absolutè asserere liuidum colorem his conuenire, sed quodammodo tantum: quia C color absolutè liuidus extinctionem caloris indicat: quodammodo liuidus indicat excessum frigiditatis, sed in latitudine sanitatis adhuc contentæ. Ratio verò, cur intemperies valde frigida liuorem inducat est, quia spiritus influentes, & natiui non possunt rarefacere, & effundere sanguinem, qui frigidus & crassus est, vnde plumbeus color redditur.

Quòd verò frigida intemperies liuorem inducat, docet Hippocrates 6. sectione aphoris. 17. vbi dicit, frigidum conuulsiones, tetanos, & liuores adfert: in eadem D sectione 2. frigidum ait vlceribus mordax: quo infert tandem nigrorem inducere. 2. prognosticorum 8. Hippocrates habet hæc verba: *si corpus adeo est graue, vt vngues quoque, ac digiti liuidi sint, expectanda mors continuò est*: Gal. in comm. habet, liuorem significare virtutis extinctionem: adde quod dicitur à Galeno in casu Adolescentis decumbentis in foro mendacij, mortem à liuore prænunciatam oriri, vel ab inflammatione viscerum, vel ab extinctione caloris natiui.

CAPITIS LIV.

DE SIGNIS SICCAE temperaturæ.

Tex. 62. *Siccior autem temperatura tanto gracilior est, & durior bona temperatura, quanto maior est siccitas. In reliquis autem eodem modo se habet.*

Siccitas est duum generũ: alia iungitur frigiditati; alia verò caliditati: ignis est siccus, & terra est sicca: tradit Galenus signa siccioris temperaturæ in cõmuni: dicit igitur temperaturam siccam tanto gracilius & durius reddere corpus, quanto magis in siccitate recedit à bona temperatura, notandum in hoc habitu sicco paucam carnem, & perexiguam pinguedinem generari.

1 Dubit. non videtur, quod gracilitas sit signum siccioris: quia gracilitas sequitur paucitatem carnis, pinguedinis, & ossium: ossium autem paruitas sequitur paucitatem materiæ: quare malè facit dum per gracilitatẽ vult nos manuducere ad dignoscendam siccã temperaturam.

Argenterius hanc dubitationem proponit contra Galenum, sed est valdè insulsa: putat enim, quodlibet signum temperaturarũ cõuenire temperaturæ per se primo: neque vnquam animaduertit Galeni propositũ quod consistit in explicanda exactissima signorum communium syndrome temperaturas indicante. Præterea dubitatio facilè tolli potest: quia dum dicit, gracilitatem sequi paucitatem carnis, & ossium: peto, vnde oriatur paucitas carnis: necessariò respondebit, vel à sicca temperatura, & sic habeo quòd volo: vel à gracilitate parentum, quæ gracilitas necessariò respondebit siccitati. Demum esto, gracilitatem per accidens quoque conuenire siccæ temperaturæ: nonne hoc accidens inseparabiliter temperaturæ siccæ conuenit? quod cum non possit negare, cogitur fateri, gracilitatem perpetuò indicare siccam tempe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

raturam. Sed quod superat omnem admirationem est, quia non videt, accidentia quoque communia per syndromem artificiosam collecta habere vim indicandi temperaturas; neque videt Galenum summo artificio in quolibet cap. syndromem signorũ communium proposuisse.

Præterea maximè decipitur Argenterius, dum negat, sana corpora eo non posse vocari dura, quia non possent flecti: putat, Galenum intelligere de duritie lapidea, vel ferrea: dura enim dicuntur & mollia facta collatione ad temperatissimum, quod est in medio, estque aliorum corporum regula: nec dicat, Galenum vsurpasse durum pro tenso: quia tensum est in habitu plethorico, in carne scilicet humoribus plena: durum verò est vbi pars caret plenitudine.

In reliquis autem: in his verbis Galenus docet in reliquis qualitatibus hanc temperaturam siccam, de qua loquitur, supponere statum temperatissimum: tangit enim solum excessum siccitatis, supposita in omnibus alijs qualitatibus symetria: ecce quod Galenus dum de vnica qualitate sermonem habet, semper supponit secundum alias qualitates, corpus esse temperatissimum, quod suppositum qui mente conceptum non possidet, ab hac contemplatione recedet: sicuti recessit Argenterius qui neque hoc suppositum, neque hunc tractatum de signis temperaturarum vnquam intellexit.

2 Dubitatio, ait Galenus gracilitatem sequi temperaturam siccam, quod videtur falsum: quia qui est quoque temperaturæ humidæ, vel frigidæ, vel calidæ, si insigni mærore fuerit vexatus, vel nimio coitu vsus, vel nimio exercitio resolutus fieret gracilis: quare gracilitas non indicabit temperaturam siccam.

Respondetur, si humidæ naturæ fient graciles ob coitum, vel alias causas, dicimus ex humida in siccam illas esse conuersas, neque amplius humidas esse: deinde dicimus in istis, qui ob coitum fiunt graciles, illorum gracilitatem pertinere ad corpora decidẽtia, vel esse morbosam, quæ conuenit ægris, & non sanis, de quibus hic agitur. Demum respondere

A possumus, vnum signum pro declaratione temperaturæ non sufficere: sed multa requiri: quia præter gracilitatem requiritur quoque durities, sed talis, quæ in latitudine sanitatis sit: quare dubitatio est nulla.

CAPITIS LV.

DE SIGNIS HVMIDÆ temperaturæ.

B Tex. 63. *Et humidior etiam in reliquis quidem eodem modo se habet: melius autem carnosa, & mollior, & quidem secundum coniugationem qualitatum primarum, factæ intemperaturæ compositam habent indiciorum formam.*

IN hoc cap. duo facit: primo tradit duo
C signa humidæ temperaturæ. Secundo dat regulam inseruientem omnibus temperaturis compositis.

Primum signum temperaturę humidę est *habitus carnosior*, Galenus hoc signum etiam proponit 2. de temp. cap. 4. vbi ait: si calor sit temperatus, & humiditas sanorum sit aucta: tunc multo liberalius adaugere carnem, quam pinguedinem.

Secundum signum, habitus *est mollis*: oppositorum enim ex Aristotele 1. top. cap. 8. eadem est disciplina: si durities in-
D dicat siccam temperaturam; mollities indicabit humidam.

1 Dubit. videtur Galenus mancus, vt putat Argenterius, quia omittit signum à iuuantibus & lædentibus: hæc enim temperatura humida, cum sit naturalis, à siccis læditur: similiter color albus, & pili recti indicant humiditatem: de quibus ne verbum quidem.

Respondetur, Galenum breuitati studentem proposuisse pauca signa, sufficientissima tamen: ideò si cętera tetigisset, fuisset superfluus; valet enim hæc consequentia, habitus est mollis, & carnosus: ergo temperatura musculorum est humi-

da:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285

da:causa erroris Argenterij fuit: quia non A penetrauit Galeni mentem, quæ erat perquirere temperaturas per signorum syndromem sufficientissimam breuissimamque: Demum vt omninò Argenterij temeritas conuellatur, dicimus Gal. cap. 59. proposuisse quædam loca communia, inter quæ sunt iuuantia & lædentia, eo fine vt vbique non repetantur, quod caput si animaduertisset Argenterius, non ita temerè in Galenum inuexisset.

Quo ad secundam partem dicimus, Galenum tradere regulam obseruatione dignam pro dignoscendis compositis tem- B peraturis: quæ est, quod omnia signa simplicium temperaturarum simul considerata nos facilè docere possint compositas temperaturas: exempli gratia signa frigidæ temperaturæ, & signa siccę indicabunt temperaturam compositam ex frigida & sicca temperatura: idem de alijs.

2 Dubitatio: si signa temperaturarum simplicium vnita facilè indicant compositas: ergo superfluus est tractatus de temperaturis compositis, de quibus Galen. C hic agit.

Respondetur, quod licèt signa simpliplicium vnita indicent temperaturas compositas: attamen temperaturæ compositæ alia edunt signa diuersa, quæ ab vtraque simul oriuntur: ideò de illis erat agendum. Hinc Arist. 7. metaph. tex. 60. dicit sillaba ba non esse ipsa elementa: nec idem quod B & A: sed aliquid aliud: similiter 8. metaph. text. 15. totum non esse quasi coaceruationem partium, sed aliquid aliud præter partes, & 12. meta- D phys. 22. ait formas simplicium esse alias a formis compositorum: hæc sunt principia, quæ nos docent, cur a partibus ad totum non valeant consequentiæ: quæ si Argenterius intellixisset, non fuisset ita facilis ad reprehendendum Galenum.

CAPITIS LVI.

DE SIGNIS CALIDAE ET siccæ temperaturæ.

Calidior simul, ac siccior est hirsuta magis; ac calida, & dura existit, & pinguedine caret: tenuisq. est, & capillos nigros habet. Si verò multum in caliditate excedat color niger quoque illi adest.

IN hoc cap. quinque signa a Galeno proponuntur. Primum signum est *corpus hirsutum*, siue pilosum. Quod hoc signum insequatur temperaturam calidam & siccam facilè patet: quia fuligines, ex quibus pili fiunt, sua natura sunt calidæ & siccę, dum igitur viderimus vniuersum corpus esse pilosum, dicemus, musculos omnes, vel totum corporis habitum esse calidum & siccum.

2 Dubitatio: videtur Galenus superfluus, dum agit de signis totius corporis: quia egit superius de corde, & hepate, quæ totum corpus gubernant: docuitque quando, & quomodo totum corpus possit esse calidum & siccum propter cor, vel iecur: quare non erat hic agendum de signis totius.

Respondetur, Galenum clarioris doctrinæ gratia egisse de signis habitus corporis: immo Aristotelis imitatione 8. physicorum cognito primo principio, seu primo Motore, iterum a Primo Motore ad motus æterni declarationem se transtulit: vnde enim conuenit Philosopho, vt ab effectu ad causam procedat; quia cognito propter quid, post factam aliquam mentalem considerationem, exactius penetrat effectus: hunc philosophãdi modum Galenus hic obseruat: in primis docet principia, per quæ habitus totius corporis alteratur: mox meditatur hunc effectum, & post quandam mentalem contemplationem exactissimè dignoscit, cur habitus totius corporis talis sit,

Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.285

Non erat igitur hoc arcanum, Argenterio tamen incognitum, a Galeno omittendum.

Secundum signum, tactu *cutis calida, & dura sentitur*. Hæc duo signa sunt simplicium: caliditas cutis prouenit immediatè a temperatura calida; durities verò a temperatura sicca.

Tertium: *carent pinguedine, & sunt graciles*.

Ratio est, quia caliditas absumit materiam pinguedinis, quæ est illud aereum, & oleosum, quod est in sãguine: absumit, vel in alimentum conuertendo, vel illud liquefactum in fæces excernendo, vel insensibiliter perspirando. Ratio verò, cur temperatura sicca efficiat homines graciles, & excarnes desumitur ab argumento a contrarijs: nam sicuti humiditas concurrit ad carnis generationem, sic siccitas oppositum efficit. Præterea tanto magis sunt excarnes & graciles, qui præditi sunt temperatura calida & sicca, quanto calor iunctus siccitati magis absumit, & resoluit carnis pabulum.

3 Dubitatio: non videtur in temperatura calida, & sicca homines esse semper excarnes: experientia enim obseruatur, homines esse pilosos cum maxima cutis duritie, qui carent pinguedine: tamen tantum abest, vt sint excarnes, vt totus habitus sit carnosus.

Resp. signa proposita per syndromen expensa solum esse perpetuæ veritatis; seorsum vero considerata vt plurimum esse vera, sed non semper: causa verò, cur aliquando calidi & sicci sint carnosi, & nõ pingues, est, quia pinguedo facilius resoluitur, quam sanguis alens carnes: portio enim sanguinis carnis generationi dedicata, vt alteretur, & exiccetur, magnæ debent præcedere alterationes, & magni labores; quia pabulum carnis non est aereum, vt pinguedinis: sed terreum, solidum, & viscidum.

Quartum: *habent capillos nigros*: ratio est, quia aduruntur fuligines: quæ enim ex adustis fiunt nigra sunt.

Quintum signum, *si in caliditate excedant, cutis quoque redditur nigra*. Vt cutis fiat nigra, non requiruntur fuligines adu-

A stæ, sed aliqua in humoribus alimentalibus adustio: cutis enim illis nutrita refert humorum adustorum colorem.

Argenterius reprehendit Galenum, quod præter hæc proposita signa non proposuerit sanguinem crassum & siccum, abunãdtiam bilis, latitudinem venarum, pulsus magnos, veloces, & frequentes, & signa a iuuantibus & lædentibus: hi enim læduntur a calidis, & siccis, & iuuantur a frigidis & humidis: illum quoque reprehendit, cur non dixerit, hos genitos esse

B a calidis & siccis parentibus, & sub astris calidis.

Hic vir, dum verbum contra Galenum profert, statim in quamplurimos incidit scopulos: Errat enim primo: quia non videt turpe, & indignum esse philosopho procedere per plura, dum pauciora, & æquè bene effici potest: Declaraturus enim Galenus signa intemperaturæ calidæ & siccæ proponit signorum syndromen, quæ subrogatur signo proprijssimo quod conuersim de calida & sicca tempe-

C ratura prædicatur: ideò valet hæc, corpus est hirsutum, cutis calida, & dura sine pinguedine gracile, capillosque nigros habet & cutim ad nigredinem vergentem, ergo illius habitus est calidus & siccus: ad quid ergo alia erant adiungenda signa? Præterea sanguis crassus & siccus, abundantia vtriusque bilis, latitudo venarum, pulsus magni pertinent ad syndromen signorum indicantium hepar, & cor, & nõ musculos, de quorum temperaturis agitur hic. Demum signa a iuuantibus, &

D lædentibus desumpta cum alijs quibusdam communibus signis conferentibus ad cognitionem temperaturarum proposuit c. 59. eo fine ne in omnibus capitibus repetantur: quod caput non obseruauit Argenterius. Dum verò proponit, an sub astris calidis quis genitus sit, ad hoc vt cognoscatur temperatura musculorum, videtur lymphari: non ne sub astris calidis oriuntur temperaturæ calidæ, frigidæ, humidæ, & siccæ? non erant igitur contra Galenum hæc ineptissima proferenda.

C A-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.285